

D: 12596
ZE: 12495

EVELINA MINEVA

**ΤΟ ΥΜΝΟΓΡΑΦΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ
ΜΑΡΚΟΥ ΕΥΓΕΝΙΚΟΥ**

ΑΘΗΝΑ 2000

MANU SCRIPTA

B	Oxoniensis Baroccianus 145
C	Oxoniensis Canonicianus gr. 49
D	Dujcev gr. 16 = olim Cosinitzensis 192
P	Parisinus gr. 2075
R	Bucurestinensis Academiae Rumanae gr. 452
V	Vindobonensis theol. gr. 324

SIGLA ET ABBREVIATIONES

{ }	- delevi
< >	- supplevi
[]	- restitui
add.	- addidit
apolyt.	- apolyticii
cath.	- cathisma, cathismatis
cfr.	- confer
cod.	- codex, codicis
cont.	- contacii
corr.	- correxit
epigr.	- epigramma, epigrammata
exap.	- exaposteilarii
f.	- folium, folii, folio
ff.	-folia, foliorum
heirm.	- heirmus, heirmi
i.e.	- id est
J. Eugenicus, J. Eugenici-	Joannis Eugenicus, Joannis Eugenici
M. Eugenicus, M. Eugenici-	Marcus Eugenicus, Marci Eugenici
marg.	- margine
oec.	- oeci
om.	- omittit, omittunt
orat.	- oratio
p.	- pagina, paginae
pp.	- paginorum
sc.	- scilicet
sqq.	- sequentia
stich.	- sticherorum
tit.	- titulus, titulum
v.	- versus, versum
vv.	- versus, versuum
Θ.	- θεοτοκίον

- GE - J. Goar, Euchologion sive Rituale Graecorum, Venice 1730, rp. Graz 1960
- EE - Σωφρόνιος Ευστρατιάδης, "Είρηολόγιον", Chennevières - sur - Marne 1932
- ER - " Εὐχολόγιον τὸ μέγα ...", Ἐν Ῥώμῃ 1873
- ET - Σωφρόνιος Ευστρατιάδης, "Θεοτοκάριον", τόμ. Α , Chennevières -sur-Marne 1931, σσ.100-103, 224-227, 331-335
- Hannick - C. Hannick, "Markos und Ioannes Eugenikos. Kanones auf den Hl. Jakobos Perses" in: "Studien zu den griechischen und slavischen liturgischen Handschriften", Wien 1972, pp.105-110
- HR - " Ὁρολόγιον τὸ μέγα", Ἐν Ῥώμῃ 1876
- MR - " Μηναῖα τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ ", I - VI. Ἐν Ῥώμῃ 1828-1901
- MV - " Μηναῖα ... διορθωθέντα ὑπὸ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ τοῦ Ἰμβρίου ", I-XII, Ἐκδόσεις ἕκτη, Βενετία, Φοῖνιξ 1895
- OIK - Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος, Ὑμνωδῶν ἀνέκδοτα ἐκ τῶν ἀπογράφων τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου, Ἐν Ἀθήνῃσιν 1840, σσ. 89-132.
- OM - " Ὁρολόγιον τὸ μέγα", Ἀθήναι 1995
- Par - Παρακλητικὴ ἤτοι Ὀκτώηχος ἡ μεγάλη, Ἐν Ῥώμῃ 1825
- Pilavakis, OT 547 - Μ. Πηλαβάκης, " Ἀγνωστος ἀκολουθία τοῦ ἁγίου Μάρκου διὰ τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν", Ὁρθόδοξος τύπος 547 (1983), σ. 3
- Pilavakis, OT 567 - Μ. Πηλαβάκης, "Στιχηρὰ εἰς τὸν μέγαν προφήτην Ἠλίαν", Ὁρθόδοξος τύπος 567 (1983), σ. 1.
- Pilavakis, OT 580 - Μ. Πηλαβάκης, "Στιχηρὰ εἰς τὸν ἅγιον Γρηγόριον ἀρχιεπίσκοπον Θεσσαλονίκης τὸν Παλαμᾶν", Ὁρθόδοξος τύπος 580 (1983), σ. 3
- Tischendorf, Evang. - "Evangelia apocrypha", ed. C. Tischendorf, Lipsiae MDCCCLIII
- Tischendorf, Apocal. - "Apocalypses Apocryphae Mosis, Esdrae, Pauli, Iohannis, item Mariae Dormitio, additis Evangeliorum et Actuum Apocryphorum supplementis".ed. C. Tischendorf, Lipsiae MCCCLXVI
- TR - Τριώδιον καταρυστικόν ... , Ἐν Ῥώμῃ 1879

ΙΔΙΟΜΕΛΑ

I. Ἰδιόμελα εἰς τὸν ἅγιον Ἀνδρέαν. Νοεμβρίου λ´.

Ἦχος α´.

F. 113

- Ὁ πρωτοκλητος μαθητῆς
 καὶ μιμητῆς τοῦ πάθους καὶ σύμμορφός σου, Κύριε,
 Ἀνδρέας ὁ ἀπόστολος
 τοὺς ἐν βυθῷ τῆς ἀγνοίας πλανωμένους ποτέ
 5 τῷ ἀγκίστρῳ τοῦ σταυροῦ σου ἀνελκύσας, προσήγαγέ σοι,
 διὸ καὶ σωθέντες οἱ πιστοὶ βοῶμεν σοι·
 "ταῖς πρεσβείαις αὐτοῦ, ὑπεράγαθε,
 τὴν ζωὴν ἡμῶν εἰρήνευσον
 καὶ σῶσον τὰς ψυχὰς ἡμῶν."
- 10 Τὸ πῦρ τὸ νοερόν,
 τὸ φωτίζον διανοίας
 καὶ φλογίζον ἀμαρτίας,
 ἔνδον λαβῶν ἐν καρδίᾳ
 ὁ ἀπόστολος Χριστοῦ καὶ μαθητῆς,
 15 λάμπει μὲν ταῖς μυστικαῖς ἀκτίσι τῶν διδασχῶν
 ἐν ταῖς τῶν ἐθνῶν ἀφωτίστοις καρδίαις,
 φλέγει δὲ πάλιν τὰς φρυγανώδεις τῶν ἀσεβῶν μυθουργίας,
 τὸ πῦρ γὰρ τοῦ πνεύματος τοιαύτην ἔχει τὴν ἐνέργειαν·
 ὦ θαῦμα ξένον καὶ φοβερόν,
 20 ἡ πηλώδης γλῶσσα,
 ἡ γήινη φύσις,
 τὸ σῶμα τὸ χοικόν,
 τὴν νοερὰν καὶ αὐλὸν ὑπεδέξατο γνῶσιν·
 ἀλλ' ὦ μύστα τῶν ἀρρήτων
 25 καὶ θεωρῶ τῶν οὐρανίων,
 ἰκέτευε καταυγασθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.
- Ὑμνήσωμεν οἱ πιστοὶ
 Πέτρου τὸν σύγγονον
 Ἀνδρέαν, τὸν Χριστοῦ μαθητὴν·
 30 οὗτος γὰρ τὴν θάλασσαν δικτύοις ἐρευνήσας ποτέ,
 ἰχθύας ἐζώγει,

35 ῥῶν δὲ τὴν οἰκουμένην
 τῷ καλάμῳ σαγήνῃ τοῦ σταυροῦ
 καὶ τὰ ἔθνη ἐκ πλάνης ἐπιστρέφει πρὸς μετανοίαν
 καὶ Χριστῷ παριστάμενος
 αἰτεῖται τὴν εἰρήνην ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν
 καὶ τὸ μέγα ἔλεος.

F.113^v

40 Τὸν συναίμονα Πέτρου
 καὶ Χριστοῦ μαθητὴν,
 τὸν ἰχθύων ἀγρευτὴν
 καὶ ἀλιέα τῶν ἀνθρώπων
 ἐν ὕμνοις τιμήσωμεν,
 Ἄνδρέαν τὸν ἀπόστολον·
 45 τοῦ γὰρ Ἰησοῦ τὰ διδάγματα πάντας ἐξεπαιδεύσε τοῖς ὄγμασι
 καὶ ὡς δέλεαρ ἰχθύων
 τὰς σάρκας τοῖς ἀνόμοις παρέδωκε
 καὶ τούτους ἐσαγήνευσεν
 αὐτοῦ ταῖς ἱκεσίαις, Χριστέ,
 παράσχου τῷ λαῷ σου
 50 εἰρήνην καὶ τὸ μέγα ἔλεος.

Ἦχος δ´.

Τὴν τῶν ἰχθύων ἄγραν καταλιπὼν, ἀπόστολε,
 ἀνθρώπους σαγήνῃς καλάμῳ τοῦ κηρυγματος,
 χαλῶν ὡσπερ ἄγκιστρον τῆς εὐσεβείας τὸ δέλεαρ
 καὶ ἀνάγων ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς πλάνης τὰ ἔθνη ἅπαντα.
 55 Ἄνδρέα ἀπόστολε,
 τοῦ κορυφαίου ὀμαίμων
 καὶ τῆς οἰκουμένης ὑψηλῶς διαπρύσιε,
 πρεσβέων μὴ ἐλλίπης
 ὑπὲρ ἡμῶν, τῶν ἐν πίστει καὶ πόθῳ εὐφημούντων, πανευφήμε,
 60 τὴν ἀεισέβαστον μνήμην σου.

59 σε post εὐφημούντων et supra lineam deletum est

Ἦχος πλάγιος δ΄.

- Τὸν κήρυκα τῆς πίστεως
 καὶ ὑπηρέτην τοῦ λόγου Ἀνδρέαν εὐφημήσωμεν·
 οὗτος γὰρ τοὺς ἀθρώπους ἐκ τοῦ βυθοῦ ἀλιεῦει,
 ἀντὶ καλάμου τὸν σταυρὸν ἐν ταῖς χερσὶ διακρατῶν
 65 καὶ ὡς σπαρτίον χαλῶν τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ,
 ἐπανάγει τὰς ψυχὰς ἀπὸ τῆς πλάνης τοῦ ἐχθροῦ
 καὶ προσκομίζει τῷ Θεῷ
 δῶρον εὐπρόσδεκτον.
- Ἄει τοῦτον, πιστοί,
 70 σὺν τῇ χορείᾳ τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ εὐφημήσωμεν,
 ἵνα πρεσβεύῃ αὐτῷ,
 ὅπως ἴλεως γένηται ἡμῖν
 ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως.

Π. Μαΐου κα΄. Ἰδιόμελα εἰς τοὺς ἀγίους
ἰσαποστόλους βασιλεῖς Κωνσταντῖνον καὶ Ἑλένην.

F. 172^v

- Ὁ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἐπιστρέφας
ἐκ τῆς πολυθέου πλάνης εἰς τὴν ἀληθῆ θεογνωσίαν
Κωνσταντῖνος ὁ μέγας βασιλεὺς
σήμερον θριαμβεύων ἐνδόξως καταλαμβάνει τὰ οὐράνια,
5 νικητῆς τροπαιοῦχος κατὰ δαιμόνων ὀλεθρίων καὶ τυράννων
ἀλιτηρίων
ὑπὸ τοῦ παμβασιλέως Θεοῦ στεφόμενος,
σκῆπτρον νικοποιὸν ἐπιφερόμενος τὸν σταυρόν,
οὐ τὸ σύνθημα λαβὼν οὐρανόθεν
διὰ τῆς μακαρίας μητρὸς Ἑλένης,
10 ἐκ τῶν τῆς γῆς λαγόνων ὡς θησαυρόν κεκρυμμένον αὐτὸν
ἀνήγαγε
τοῦτον καὶ ἡμεῖς σὺν αὐτῇ εὐφημοῦντες,
αἰτούμεθα πρεσβεῦειν Χριστῷ τῷ Θεῷ
ὑπὲρ εἰρήνης τοῦ κόσμου
καὶ σωτηρίας τῶν πιστῶν
15 καὶ τῶν ὀρθοδόξων βασιλέων,
τῶν διαδόχων αὐτῶν.

Ἔτερον. Ἦχος πλάγιος τοῦ τετάρτου.

- Ὁ μακάριος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος
ὡς ἀληθῶς βασιλεὺς
θυμοῦ καὶ φθόρου καὶ ἡδονῆς κρατῶν
20 καὶ πάντα ὑπὸ τοὺς νόμους ἄγων τοῦ Θεοῦ
καὶ τὸν νοῦν ἐλευθέρου τηρῶν
καὶ οὐκ ἔων ἐνδυναστεῦσαι τῇ ψυχῇ
τὴν δεσποτείαν τῶν ἡδονῶν
τὸν τοιοῦτον ὁ βασιλεὺς τῶν οὐρανῶν καὶ παντάναξ Θεὸς
25 γῆς καὶ θαλάσσης ἄρχοντα κατέστησε
καὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν δι' αὐτοῦ στερρῶς ἐκράτυνε.

Tit. Μαΐου κα΄. Τοῦ αὐτοῦ ἰδιόμελα εἰς τοὺς ἀγίους ἰσαποστόλους
βασιλεῖς Κωνσταντῖνον καὶ Ἑλένην D: Μαΐου κα΄ om. C et V
Ἔτερον om. D, C

καὶ νῦν συμβασιλεύειν αὐτῷ προσλαβόμενος,
δέχεται πρέσβιν σὺν τῇ μακαρίᾳ μητρὶ Ἑλένῃ
ὑπὲρ εἰρήνης τοῦ κόσμου καὶ σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

ΠΡΟΣΟΜΟΙΑ

III. Νοεμβρίου κδ´.

Στιχηρὰ προσόμοια εἰς τὴν ἁγίαν Αἰκατερίναν.

F. 172

Ἦχος δ´. Ὁ ἐξ ὑψίστου κληθεὶς οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων

Ἐκ βασιλίδος φυλῆς καταγομένη ,
 ὅτε ὁ σωτήριος πόθος ἐξέκαυσε
 τὴν καθαρὰν σου διάνοιαν
 ὁμολογῆσαι

- 5 Χριστοῦ τὸ μέγα καὶ θεῖον ὄνομα
 τυράννων ἐνώπιον καὶ βασιλέων θνητῶν,
 ὁ βασιλεὺς ὁ ἀθάνατος ἐξ οὐρανοῦ σε
 βασιλικὴν πορφύραν ἐνέδουσε,
 πεφοινηγμένην
- 10 τῷ σῷ αἵματι, καὶ τῆς δόξης αὐτοῦ προσελάβετο
 κοινωνὸν καὶ τῆς ἁνω
 βασιλείας κατηξίωσε.

Ὅμοιον.

- Τῆς οὐρανίου σοφίας πληρωθεῖσα,
 ὅτε ὁ αἰδῖος λόγος ἐσκῆνωσε
- 15 σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ πνεύματι
 ἐν τῇ ψυχῇ σου,
 Αἰκατερίνα μάρτυς πολυάθλε,
 ῥητόρων ἀδόκιμον λόγον διήλεγξας
 καὶ τὴν τῆς τέχνης δεινότητα περιτραπέισαν
- 20 ὑπακοὴν τῆς πίστεως ἔδειξας,
 οὐς ἀπειργάσω
 θείους μάρτυρας καὶ τῷ πάντων δεσπότη παρέστησας,
 σὺν αὐτοῖς εἰς αἰῶνας
 γηθομένη, συγχορεύουσα.

Tit. Νοεμβρίου κδ´. Τοῦ αὐτοῦ ἁγίου τοῦ Ἐφέσου. Στιχηρὰ προσόμοια εἰς τὴν ἁγίαν Αἰκατερίναν. D: Νοεμβρίῳ κδ´ εἰς ἁγίου τοῦ Ἐφέσου. om. C, Τοῦ αὐτοῦ στιχηρὰ (sic) προσόμοια εἰς τὴν ἁγίαν Αἰκατερίναν V

Heirm. stich. HR 166

5 Χριστοῦ D, C: Θεοῦ V

10-11 1 Pe. 5: 1

14 Jno. 1: 14

20 Ro. 1: 5

Ὅμοιον.

- 25 Τῷ τῶν βασάνων πυρὶ δοκιμασθεῖσα,
 χρυσαίου λαμπρότερον, μάρτυς, ἐξήστραψας
 καὶ εἰς διάδημα τίμιον
 καὶ θεῖον κόσμον
 τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ γεγένησαι.
- 30 ὅθεν ἀνελήλυθας πρὸς τὸν ποθούμενον,
 τὴν κεφαλὴν σου προφέρουσα τὴν τετμημένην
 ὑπὲρ αὐτοῦ ὡς προῖκα πολύτιμον
 καὶ τὴν λαμπάδα
 τῆς ἀγνείας σου φαιδρυνθεῖσαν ἐλαίῳ τῶν πόγων σου
- 35 καὶ πρεσβεύεις σωθῆναι
 τοὺς ἐν πίστει εὐφημοῦντας σε.

Δόξα. Ἦχος πλάγιος τοῦ δευτέρου.

- Τὴν εὐαγγελικὴν θεηγορίαν ἐν τῇ τοῦ λόγου δυνάμει κρατύνουσα,
 τοὺς ἀντιλέγειν πειρωμένους κατήσχυνας ῥήτορας
 καὶ τὸ σῶμα παραδοῦσα πολυτρόποις αἰκίαις ὑπὲρ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ,
- 40 ἐν τοῖς μέλεσι τοῖς σοῖς τοῦτον ἐδόξασας,
 ὅθεν καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθεῖσα
 πρὸς τὸν οὐράνιον χῶρον ἀνέδραμες,
 εὐπρεπῶς κεκοσμημένη τῇ βασιλείῳ στολῇ
 καὶ πεποικιλμένη τοῖς σῆς ἀθλήσεως στίγμασιν,
- 45 ἐκ δεξιῶν τε τοῦ σοῦ νυμφίου παρέστηκας,
 ἰλεομένη αὐτὸν τοῖς ἐν πίστει καὶ πόθῳ τελοῦσι
 τὴν ἀεισέβαστον μνήμην σου.

44 σῆς D, C: τῆς V

25-26 Cfr. Pr. 27: 21, Wi. 3:6

33-34 Mat. 25 : 1- 8

IV. Στιχηρὰ εἰς τὸν ἅγιον Γρηγόριον, ἀρχιεπίσκοπον
Θεσσαλονίκης, τὸν Παλαμᾶν.

F. 135^v

*Ἦχος δ΄.

Ὁ ἐξ ὑψίστου κληθεὶς οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων

Ὁ ἐκ κοιλίας μητρὸς ἡγιασμένος,
ὅτε τὴν ἐπὶ κηρον δόξαν κατέλιπες
καὶ τὴν τοῦ κόσμου προσπάθειαν
ἀπετινάξω
5 φιλοσοφίας ἐνθέω ἔρωτι,
τότε, παμμακάριστε, πρὸς ἑαυτὸν συστραφεὶς
καὶ τὰς αἰσθήσεις τοῦ σώματος
καὶ τὰς δυνάμεις
τὰς ψυχικὰς σοφῶς καθηράμενος
10 δι' ἐγκρατείας
καὶ δακρύων καὶ προσευχῆς ἀεινάου, γεγένησαι
θείου μύρου δοχεῖον
καὶ λαμπρὸν σκεῦος τῆς χάριτος.

<Ὁμοιον>.

15 Προκαθαρθεὶς τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καρδίαν,
εἶδες, ὅσον ἔξεστι, τὸ μέγα θέαμα-
Χριστὸν ἐνδόξως ἀστράπτοντα
ἐπὶ τοῦ ὄρους
τῆς θειοτάτης μεταμορφώσεως,
τοῖς μύσταις τῆς χάριτος συνανελθῶν εὐκλεῶς
20 τῇ θεωρίᾳ τοῦ πνεύματος
καὶ τὴν ἀκτίνα
τῆς πανολβίου αἴγλης δεξάμενος,
πεφωτισμένος,
θεορρήμων, θεοειδής, θεοφόρος ἐγνώσθης ἡμῖν,
25 ὅθεν ἄκτιστον ταύτην
καὶ αἰδίον ἐκήρυξας.

Heirm. stich. HR 166

2 τὴν ἐπὶ κηρον δόξαν D : τὸν ἐπὶ κηρον βίον Pilavakis OT 580

16 ἐνδόξως D : ἐν δόξῃ Pilavakis OT 580

1 Cfr. Si. 49: 7, Je. 1 : 5 **16-18** Mat. 17: 1-13

<Ὅμοιον>.

Τοὺς σκοτεινοὺς πρὸς τὸ φῶς ὡς ψηλαφῶντας
 λόγων ἀποδείξει τὰ ὑπὲρ λόγον καὶ νοῦν
 μεμωραμένους ἀπήλεγξας

30 ἐνθέοις λόγοις τῆς οὐρανίου σοφίας, ὅσιε,
 τὴν χάριν τοῦ πνεύματος καὶ τὸ αἰδίον φῶς
 τῆς ἀπροσίτου θεότητος
 κατατεμόντας

καὶ εἰς τὴν κτίσιν καταβιβάσαντας·
 35 οἷς ἐμβοήσας

F. 136

τὰ θεόπνευστα τῶν πατέρων ἐξ ὕψους διδάγματα,
 ἐμβροντήτους εἰργάσω,
 κὰν εἰσέτι τονθορύζωσι.

<Ὅμοιον>.

Τὴν ἐκκλησίαν κοσμήσας, θεοφόρε,

40 λόγοις τε καὶ πράξεσι καὶ διδαχαῖς ἱεραῖς
 καὶ τῶν πατέρων τὰ δόγματα
 διατρανώσας

συχνοῖς ἰδρῶσι καὶ ἀγωνίσμασι,

πρὸς τὴν ὑπερκόσμιον ἔνθεν ἀπήρας ζωὴν,

45 ἀγγελικαῖς ὁμηγύρεσι

καὶ ἀποστόλοις

καὶ ἱεράρχαις συνῶν καὶ μάρτυσι

καὶ τὴν γλυκεῖαν

φωτοφάνειαν τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν

50 ὡς ἐπόθησας βλέπων,

ἧς τυχεῖν καὶ ἡμᾶς πρέσβευε.

V. Ἰουλλίου κε΄
 Στιχηρὰ προσόμοια εἰς τοὺς ἁγίους θεοπάτορας
 Ἰωακείμ καὶ Ἄνναν.

Ἦχος πλάγιος τοῦ δευτέρου. Ὅλην ἀποθέμενοι

F. 159

Ὅλην τὴν δεκάλογον
 τῶν ἐντολῶν τῶν τοῦ νόμου
 προθύμως πληρώσαντες,
 ἀτεκνίας ὄνειδος ὑπεμείνατε
 5 καὶ Θεόν, ἅγιοι,
 καθαραῖς καρδίαις
 ἱκετεύσαντες, ἐδέξασθε
 δῶρον οὐράνιον,
 δῶρον εὐκλέες ἀξιόθεον,
 10 τὴν μόνην θεομήτορα
 καὶ ἐν γυναιξὶ παμμακάριστον
 τέξαντες, τῷ κόσμῳ
 παντὶ τῆς σωτηρίας ἀπαρχήν,
 μεθ' ἧς οὐράνιον οἴκησιν
 15 χαίροντες ἠλλάξασθε.

Ὅμοιον.

Ῥάβδος ἐξελεύσεται
 τοῦ Ἰεσσαὶ ἐκ τῆς ρίζης
 διὰ σου, θεσπέσιε,
 τοῦ ἀγγέλου λέγοντος προσευχόμενος
 20 ἐμφανῶς ἠκουσας
 ἐν τῷ ὄρει, μάκαρ,
 ἔξ ἧς ἄνθος ἐκφυήσεται,

Tit. Ante Ἰουλλίου add. Τοῦ αὐτοῦ ἁγίου τοῦ Ἐφέσου J. Eugenicus in D
Heirm. stich. ER 281

1-2 Cfr. Ex. 34: 28 16-17 Is. 11: 1 4 Tischendorf, Evang., 1-6
 5-8 Tischendorf, Evang., 6-10 19-21 Tischendorf, Evang., 8-9

ὁδὴν σωτήριον,
 πᾶσι διαπνέον τοῖς πέρασι,
 25 Θεὸς ὁ προαιώνιος
 χρονικὴν δεχόμενος γέννησιν·
 καὶ νῦν τὰς ἐκβάσεις
 γηθόμενος ὁρᾷς, Ἰωακείμ,
 τῆς σῆς παιδὸς τὸν ἐκλάμψαντα
 30 Θεὸν τε καὶ ἄνθρωπον.

F. 159^v

Ὅμοιον.

Χάριτος ἐπώνυμος
 τῆς παρολβίου καὶ θείας,
 Ἄννα, χρηματίσασα,
 νόμου τε καὶ χάριτος μέση γέγονας
 35 καὶ λαβεῖν ἄνωθεν
 ἡξιώθης χάριν,
 τὴν μεσίτιν καὶ διάκονον
 τῆς νέας χάριτος
 ἐκ στειρωτικῆς γαστρὸς τέξασθαι,
 40 διό σε μακαρίζομεν
 καὶ τὴν παναγίαν σου κοίμησιν
 γεραίροντες αἰτοῦμεν σε πιστῶς·
 "τῆς πρὸς Θεὸν οἰκειώσεως
 μεσίτις γενοῦ ἡμῖν."

Ἔτερα προσόμοια.

Ἦχος δ΄. Ὡς γενναῖον ἐν μάρτυσι.

45 Τὰ τοῦ νόμου ἐντάλματα
 κατὰ λόγον τελέσαντες,
 ἀρχηγοὶ τῆς χάριτος ἀνεδείχθητε·
 τὴν γὰρ τὸν λόγον κηύσασαν,
 γενόμενον ἄνθρωπον
 50 ἀγαθότητι πολλῇ

Heirm. stich. alterorum HR 290

39 Tischendorf, Evang., 4-7

εἰς τὸ σῶσαι τὸν ἄνθρωπον,
 προηρέγκατε
 ἐξ ἀκάρπων λαγόνων,
 θεῖον δῶρον
 55 οὐρανόθεν δεδευμένοι
 θείαις εὐχαῖς, θεοπάτορες.

Ὅμοιον.

Βασιλίδος ἐβλάστησας
 ἐκ φυλῆς κλάδος ἔντιμος
 καὶ τὴν βασιλεύουσαν πάσης κτίσεως
 60 θεῖον καρπὸν προεινήνοχας,
 ἐν ὄρει εὐχόμενος
 εὐαγγέλια χαρᾶς
 δι' ἀγγέλου δεξάμενος·
 ὅθεν σήμερον
 65 τὴν ἁγίαν σου μνήμην
 εὐφημοῦμεν
 κατὰ χρέος θείοις ὕμνοις,
 Ἰωακείμ παμμακάριστε.

F. 160

Ὅμοιον.

Θείας χάριτος ἄνωθεν
 70 γενομένη ἐπώνυμος,
 νόμου τε καὶ χάριτος μέση πέφηνας
 καὶ τὴν τὰ κάτω συνάψασαν
 τοῖς ἄνω γεγέννηκας
 στειρευούσης ἐκ γαστρος,
 75 ὄντως θαῦμα πρὸ θαύματος·
 ὅθεν ἅπαντες
 συνελθόντες ὑμνοῦμεν
 τὴν φωσφόρον
 ἀπὸ γῆς σου ἐκδημίαν
 80 εἰς οὐρανοὺς, Ἄννα πάντιμε.

53-56 Tischendorf, Evang., 6-10 61 Tischendorf, Evang., 3-4
 62-63 Tischendorf, Evang., 8-9

Δόξα. < Ἰδιομέλω. ᾠχος πλάγιος τοῦ δευτέρου.

Ἡ πάνσεπτος ἐτησίως ἐπεδήμησεν ἑορτὴ τῶν προπατόρων Χριστοῦ
 προξενούσα πᾶσιν
 εὐφροσύνην ἡμῖν.
 Μυστικῶς οὖν κροτήσαντες
 25 τούτους προσεῖπωμεν·
 "χαίρετε,
 φωστῆρες τῶν ἐν σκότει,
 τοῦ νοητοῦ ἡλίου
 τῷ κόσμῳ προάγγελοι,
 90 χαίροις,
 Ἰωακείμ καὶ Ἄννα, Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους ἐνώσεως ὑπουργοί,
 πρόγονοι Χριστοῦ,
 σκεύη τίμια,
 πάριτε μέσον ἡμῶν ἀοράτως,
 95 καταξιοῦντες δωρεῶν αὐλῶν
 τοὺς τὴν ὑμῶν ἑορτὴν
 εὐφημοῦντας ἄσμασιν.

< ᾠχος > ὁ αὐτός.

Ἀξιύμνητος ἡ χάρις
 τῆς θεόφρονος Ἄννης,
 100 ἦν παρὰ Θεοῦ ἐκομίσαστο·
 ὄθεν τὴν μόνην θεόπαιδα
 ἐκ θείας δυνάμεως
 στερητικῶν ἐκ λαγόνων προήνεγκεν,
 ἥ καὶ μεταστᾶσα ἐν δόξῃ
 105 πρὸς αὐλον λῆξιν καὶ ἄφθαρτον,
 ὑπὲρ τοῦ κόσμου τὴν πρεσβείαν ποιεῖται αἰεί,
 ὡς ἦς, Κύριε, καὶ ἡμᾶς
 τῶν τῆς ψυχῆς καὶ σώματος παθῶν
 ἐλευθέρωσον ὡς φιλόανθρωπος.

F. 160^v

Ἦχος πλάγιος τοῦ τετάρτου.

- 110 Σήμερον ἡ σωφρονεστάτη τρυγών,
 τὸ τῆς σωτηρίας ἔαρ τῷ κόσμῳ γνωρίσασα
 διὰ τῆς θεόπαιδος καὶ πανάγνου θυγατρὸς αὐτῆς,
 πρὸς ἄλλον κόσμον ἀπαίρει
 καὶ βίον ἀκήρατον
- 115 σήμερον
 ἡ προμήτωρ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ
 τῷ ἑαυτῆς ἐγγόνῳ καὶ τῶν ὅλων δεσπότη παρίσταται,
 μακαρία μήτηρ ὄντως
 ἐπὶ τέκνοις θείοις εὐφραινομένη
- 120 ταύτην
 σὺν τῷ θαυμασίῳ καὶ κλεινῷ Ἰωακείμ
 εὐφημοῦντες, βοήσωμεν
 ὅτι τῆς πίστεως ἡμῶν ἀρχηγοὶ
 καὶ διὰ τοῦ τόκου κοινοὶ σωτῆρες τῆς ἀνθρωπότητος,
- 125 μὴ διαλίποιτε πρεσβεύειν
 ὑπὲρ τῶν πίστει τελούντων
 τὴν πανέορτον καὶ σεβάσιμον μνήμην ὑμῶν."

VI. Μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ΙΔ΄.
Στιχηρὰ εἰς τὴν ἀγίαν Παρασκευήν.

Ἦχος πλάγιος β΄. Ὅλην ἀποθέμενοι

F. 149

Ὅλην ἐκ νεότητος
τὴν τῆς ψυχῆς προθυμίαν
τῷ ἀφθάρτῳ ἔρωτι
Χριστοῦ τοῦ ἡμιφίου σου προσηλώσασα,
5 τὴν φθαρτὴν ἔφυγες
καὶ χαμαὶ ῥέουσας
τῶν ἐν κόσμῳ περιπέτειαν
ὄθειν ἐρρυθμίσας
ἅπαντα τὸν βίον, ἀοίδιμε,
10 ἡσυχίαις καὶ δεήσεσιν,
ἐλεημοσύναις καὶ πίστεσιν,
αἷς κεκοσμημένην
λαμπάδα ὑπανάψασα φαιδρᾶν,
εἰς τὸν ἡμιφῶνα εἰσέδραμες
15 σὺν παρθένων τάγμασιν.

Ὅμοιον.

F. 150

Κλῆσιν τὴν φερώνυμον
ἢ τῶν πραγμάτων σοι πείρα
λαμπρῶς ἐβεβαίωσε·
τὴν ζωὴν γὰρ ἅπασαν παρεσκεύασας
20 σεαυτήν, ἐνδοξε,
ταῖς κλειναῖς πράξεσι
πρὸς τὴν μέλλουσαν κατάπαυσιν,
ἧς καὶ ἐπέτυχες,
ὦ Παρασκευὴ σαββατίσασα,

Heirm. stich. ER 281

13-15 Mat. 25: 1-13

22 He. 4: 11

25 καὶ ἤχου ἑορταζόντος
 ἐν ἐπουρανίοις σκηνώμασι
 νῦν κατατριφῶσα
 καὶ κάλλος τὸ ἀμήχανον Χριστοῦ
 κατανοοῦσα τρανότερον,
 30 ὅπερ ἐπεπόθησας.

Τὸ χαῦνον τοῦ θήλεος
 ταῖς εἰς τὸ κρεῖττον ἐλπίσι
 γενναίως νευρώσασα,
 τὴν τραχεῖαν ὠδεύσας προθυμότατα,
 35 λογισμοῖς ἐνδοθεν,
 πειρασμοῖς ἔξωθεν
 βαλλομένη, παμμακάριστε,
 καὶ τὸ μαρτύριον
 τὸ τῆς συνειδήσεως φέρουσα,
 40 καὶ τέλος τὸν ἀοίδιμον
 ὑπὲρ ἀρετῆς ὑπομείνας
 θάνατον, θεόφρον,
 παρθένων καὶ μαρτύρων τοῖς χοροῖς
 συνηριθμήθης πρεσβεύουσα
 45 ὑπὲρ τῶν ὑμνούντων σε.

Ἔτερα.

Ἦχος πλάγιος δ΄. *Χαίροις ἀσκητικῶν ἀληθῶς*

Χαίροις, ἡ ἐκ ἰηπίου Θεῶ
 ἡγιασμένη, παρθενίας ἐν κάλλεσι
 καὶ αἴγλη πεποικιλμένη τῶν ἀρετῶν ἀπασῶν
 καὶ τῆ τοῦ ἐλέους ἰλαρότητι
 50 φαιδρὰν τὴν λαμπάδα
 σὺν ταῖς φρονίμοις κατέχουσα,
 τὴν τοῦ νυμφίου
 περιμένουσα ἔλευσιν,

Heirm. stich. alterorum MR II 376

25-26 Ps. 41: 5 **38-39** II Co. 1: 12 **50-53** Mat. 25: 1-13

55 ἢ τοῖς θαύμασι
 τὰ τοῦ κόσμου πληρώματα
 πάντα καταφωτίσασα·
 καὶ νῦν τοὺς τιμῶντας σε
 ἐν τῷ ναῷ σου τῷ θείῳ
 παντὸς κινδύνου διάσωζε,
 60 Χριστὸν δυσωποῦσα
 τοῦ δωρήσασθαι εἰρήνην
 ἡμῖν αἰδίον.

Ὅμοιον.

F.150^v

Χαίροις, τὴν ἐναντίαν ὁδὸν
 τῇ πρώτῃ Εὐᾶ πρὸς τὴν θέωσιν σπεύσασα,
 65 τῶν θείων δικαιωμάτων τῇ ἀκριβεῖ φυλακῇ
 καὶ ὑπακοῇ καὶ τελειότητι
 τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως
 ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι
 μεταλαβοῦσα
 70 καὶ τὴν γύμνωσιν ἔμπαλιν
 ἀναδείξασα
 θείας δόξης προοίμιον,
 τέμενος ἀνεπίβατον,
 ἀνάθημα ἄσυλον·
 75 μόνῳ Χριστῷ τηρουμένη,
 Παρασκευῇ ὑπερθαύμαστε,
 αὐτὸν ἐκδυσώπει
 <τοῦ δωρήσασθαι εἰρήνην>
 ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν.

Ὅμοιον.

80 Πόλιν τὴν βασιλίδα, λαμπρῶς
 τὴν σεβασμίαν ἑορτὴν σου γεραίρουσαν,

78 versus desideratur, supplevi auctoritate vv. 61, 95

65 Ps. 104: 45 ; 118: 5, 8

67-69 Ge. 2: 17

70-71 Ge. 3: 11

τοὺς περίξ τόπους καὶ χώρας, ἐν οἷς ὡς θεῖον καλόν
 τοὺς τῆς ἀρετῆς καρποὺς ἐξήνεγκας,
 βαρβάρων ἀλώσεως
 85 καὶ παντοίας κακώσεως,
 λιμοῦ λοιμοῦ τε
 καὶ σεισμοῦ διατήρησον·
 καὶ γὰρ δύνασαι
 ἐν Θεῷ τῷ δοξάζοντι
 90 πάντα τοὺς μεγαλύναντας
 αὐτὸν θείαις πράξεσι,
 Παρασκευὴ παρολβία,
 τῆς παρθενίας τὸ ἄγαλμα,
 Χριστὸν δυσωποῦσα
 95 τοῦ δωρῆσασθαι εἰρήνην
 ἡμῖν καὶ ἔλεος.

ΚΑΝΟΝΕΣ ΚΑΙ ΑΚΟΛΟΥΘΙΕΣ

VII. Κανὼν εἰς τὸν ἀγιώτατον καὶ σοφώτατον πατριάρχην
 Εὐθύμιον, οὗ ἡ ἀκροστιχίς· τῷ πατριάρχει δουλικῶς
προσφθέγγομαι Εὐθυμίω ἀμήν. Ἐν τοῖς θεοτοκίοις·
Μανουήλ.

F. 334

ΩΔΗ Α΄. < Ἀρματηλάτην Φαραῶ ἐβύθισθ

Τῶν ἐγκωμίων ἡ μεγίστη θάλασσα
 τῶν προσηκόντων τῷ σῶ
 περιφανεῖ βίῳ, πάτερ ἱερώτατε,
 κορυφουμένη παρτοῦθεν,
 5 ἀποθέεται τὸ σκάφος
 τῆς εὐτέλουσ διανοίας μου·
 ὅπως ταῖς εὐχαῖς σου τολμήσω θαρρόν.

Ὡσπερ ἀστὴρ ἐωθινὸς ἀνέτειλας
 ἐν τοῖς ἐσχάτοις καιροῖς,
 10 ὅτε ἡ ρυξ αὐτῆ τοῦ βίου προέκοψεν,
 ἡ δὲ ἡμέρα ἠγγικε,
 πρὸς τὸ φῶς διεγειρῶν
 τῆς τοῦ κριτοῦ ἐπιλάμψεως
 τοὺς ἐν ἀμαρτίαις καθευδόντας.

15 Πρέμνος ἐκ ρίζης εὐγενοῦσ ἀνέδραμες,
 φύλλοις ὠραίοις κορῶν,
 τοῖς φυσικοῖς ὄφοροις,
 οἷς θεοθεν εἰλήφρας·
 ταῖς ἀρεταῖς δὲ κικλωθεν
 20 ὡς ἔλαια ἐν οἴκῳ
 θεοῦ κατακαρπος, ὅσιε
 πάτερ ἱεράρχα Εὐθυμίε.

Tit. Τοῦ ἀγίου τοῦ Ἐφεσου Μάρκου ἐπι ὀρθος ῥητορος τῶν ροταριῶν ... P
 Verba Εὐθυμίου ἀμήν desunt in P. Legrand autem supplevit auctoritate
 acrostichidis. Heirm. α΄ ΕΕ 219, n. 814, Joannis Heirm. om. J.
 Eugenicus in P

8 Si. 50:6 10-11 Ro. 18: 12 20-21 Ps. 51: 8

- Ἐκ νεότητος ζυγόν ἀραιερός
 τῶν ἐλαφροτάτων,
 25 ὑπεριδὼν πλοῦτος καὶ τρυφῆς, αἰδοίμε,
 καὶ τοῦ κερου φουσηματος,
 κατελέγχε τῷ θεῷ τῶν μοναζόντων συστήρασι,
 λαμπῶν ἀρεταῖς ὑπὲρ ἡλίον.
- Θ.
 30 Μεγαλυνεσθῶ θεοπλοκοῖς ἁμασίην
 ἢ πολυῦρητος
 λόγου θεοῦ μήτηρ, τῶν ἀγγέλων καυχῆμα,
 τῶν ἀθλητῶν το στήριγμα,
 τῶν ὁσίων ἢ δόξα,
 πατριαρχῶν ἐγκαλλωπισμα,
 35 ὡν σφραγὶς ὁ μέγας Εὐθυμῖος.

ΩΔΗ Γ´. Ὁ στερεώσας κατ´ ἀρχάς

- Τοῖς βουλομένοις τὰ λαμπρά
 τῶν ἐπι γῆς τιμωμένων
 ἀπορρίψας κουνεχῶς, ἀντι πικρῶν
 ἐν ἐτήρησας σαυτῷ,
 40 τὴν περὶ λόγους δύναμιν
 ὄθεν ἢ οἰκουμένη
 μέγαν πλουτεῖ σε διδασκαλον.
- Ῥητορικῆ μὲν ἢ πυρός
 πρεῖουσα μένος εἰς ἄερον
 45 ἐκπεποιητο σικτορῶ μελέτη
 τὸ δὲ ἦθος σοι, σοφῆ,
 μηδὲν προσήκον ῥητοροῖ
 φιλοσοφίαν ὄντως
 ἰσηλὴν ἐμνηστεύσατο.
- 50 Ἴνα συλλέξης τὸ γλυκὺ
 καὶ νεκταρῶδες κέρμα.

ὡς ἡ μέλιττα, σφύει, τοὺς λειμῶνας
 περιπτάου, παρτός
 λόγου συλῶν τὸ χηροῖον
 55 καὶ διαρκείας σιμῶναις
 σιλοπορῶν ἔθησάριζες.

Ἄπο τῆς ὀυσεως σαρεις
 ὡς ἡλιος τῆν πορείαν
 ἐκάρτιαν τῷ παρτι συν ὀλιγοις
 60 ἐν τῇ σπαρει τοῦ καλοῦ
 περιφανῶς ἐβαδίσας·
 ὄθεν τῆν ἐκκλησίαν
 ὄουθεν πάσαν κατέλαμψας.

F. 334^v Θ.

Ἄδυνατοῦσι προφανῶς
 65 οἱ δυνατοὶ περι λόγους
 τὰς ἀπειρους ἀφορμὰς ἐξαπτάλλῃσαι
 τῶν ἐπαίων τῶν εἰς σε
 διό κάγω, παρυμνητε,
 τον ἱεράρχην ἕδων,
 70 καὶ σοὶ τῶν ὄμων ἀπαρχομαι.

ΩΔΗ Δ'. Σὺ μου, Χριστέ

Ῥεῦμα χωροῦν
 κατὰ πρᾶνός ἐπισταμενος
 τὸ τοῦ κόσμου
 μάταιον δοξασιον,
 75 οὐ παρεσύρης τον λογιόρον·
 ὄθεν ὁ τῆς δόξης
 θεός σε ἐπισκεφαμενος
 εἰς δόξαν ὑπερτάτην
 ἀπο δόξης ἀνάγει
 80 καὶ ὀυραμενος, πάτερ, εἰς ὀυραμην.

Heirm. 8¹ EE 219, n. 814, Joannis

76-77 Ac. 7:2-3 78-79 II Co. 3:18

Χριστῶν σέπτον
 ἱεροσύνης ὀξυμένους
 ἐκ τῆς θείας
 οὐσίας ἱερωτάτε,
 85 καὶ λογικῆς μαρῶρας προστασίην
 κατηξιομένους,
 τῇ βασιλιᾷ τῶν πόλεων
 ἐπιστομῆς, ὀρισημένους
 ἀρωγῆν τῇ προνοίᾳ
 90 ταύτης θείας ποιήνῃ καὶ διδασκαλούς.

Ἡ ἀρετὴ
 καὶ βασιλευσὶν αἰδέσιμον,
 ἢ σοφία
 φοβερὸν σε ἐδειξέ
 95 τοῖς περὶ λόγους διηλεκτῶς
 κατατριβομένοις,
 ἢ ἐν τοῖς πράγμασι συνέσις
 ἐξαιρετὸν ἐν πάσι
 κοροβήτην καὶ στάβηην,
 100 τα πρακτέα καὶ μὴ δοκιμαζούσαν.

Δουλαγωγῶν
 τὸ τῆς σαρκὸς χεῖρον φρονήμα
 καὶ παιδείων
 ἐπεσθαι τὸ πνεύματι
 105 καὶ καθυπεκκείν δουλοπρεπῶς,
 ῥηστείαις συντόροις
 καὶ ἀγρυπνίαις ἐκέχρησθαι
 καὶ πόροις ἀνεκδοταῖς,
 τὴν ἴλην ἐκαθαίρων
 110 καὶ τὸ παχὺς λεπτυῶν, θεοπνευστῆ.

Θ. Νεαν ἡμίον
 ἴσον παλαιῶν ἐγενήσας

94 Post φοβερὸν om. σε Legrand
 καθυπεκκείν Legrand

105 καθυπεκκείν J. Eugenicus in P

- πρὸ αἰῶνος,
 τοῖς συγκυβερνεταῖς
 115 τῷ προκαταρχῷ αὐτοῦ πατρὶ
 καὶ τῷ παραγίῳ
 συνδοξαζόμενον πνεύματι,
 Μάρια Θεοτόκε,
 διὰ σπλαγγὸς ἐλέους
 120 χρηματίσαι υἱόν σου θελήσαστα.

ΩΔΗ Ε΄. Ἵνα τί με ἀπώσω

- Ἐκδοξάσω στοιχίσας
 δόγματι, παρόλβιε, τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ,
 τοὺς πολυκειρδύρους
 Ἀκιδύκου τοῦ λήρου κακόφρονος
 125 θιασώτας ἡλεγχέες ἰσχυραῖς ἀρτιλογίαις
 καὶ σοφαῖς ἀποδείξεσι χρώμενος.
 Ὑπερδοξῆς ματαίας
 τοὺς ἀποσκιτήσαντας πατρῶου δόγματος
 καὶ περιπεσοῖτας
 130 τῷ κρημνῷ τοῦ Λατίνων φρυάγματος
 ρουθετῶν, ἐλέγχων ἀδιαλείπτως οὐ κατόικρεις,
 κἂν εἰς τέλος ἀσύνετοι ἔρεικων.

- Λαμπῶν βίῃ καὶ λόγῳ
 πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς ἐξαπεστάλης ἡλίας,
 135 τῶν ἀρτιβλεπορτῶν
 ἀμαυροῦσας τὰς ὄψεις καὶ θαύματος
 τὰς οὐχὺς πληρῶσας τῶν συνικερτῶν τοῦ μεγέθους
 τῆς φύλης σου, θεοφρον Ἐύθυριε.

F. 336

- Ἐπὶ τῆς ποιητικῆς, πατέρ,
 140 οἰακῆς ἐδέξω μοριαστῶν ἡγουμένους.

Heirm. ε΄ EE 219, n. 814, Joannis 132 ἀσύνετοι J. Eugenicus in P.
 σκεταί Legrand 133 Post λαμπῶν add. καὶ Legrand 135 τῶν J.
 Eugenicus in P: τὸς Legrand

τῶν ἐκακομηρέων
 τῆ μεγίστη ποσὲ τῶν Σταυδίου μοιῆς
 τῆν τροσὴν εὐκαίρως ἐπιτρέψας ὡς οἰκονομὸς
 καὶ φάρος καὶ ἀφορτικὸν πιστοτάτος.

- θ. 145 Ὅ τὰ πατὴρ οὐσίωσας
 λόγος ὑπερούσιος καὶ ὀφειούσιος
 τῷ πατρὶ δι' οἴκτου
 οὐσίωσται ἐν μητρὶ σου, ἀεσπινα,
 καὶ ἀρχὴν λαμβάνει ὁ χρονικὸς ἀρχὴς ἀπάσης
 150 ἀπειράκις ἀπειρὸς ἐτεκείρα.

ΩΔΗ Σ΄. Γλασθητί μοι, σωτήρ

- Καθεῶραν τὴν ὑψηλὴν
 προσαναβῆσαι καλομηρέος,
 τῷ παθῷ τῆς ἱεράς
 ἡσυχίας, ὕσιε,
 155 προλήθηεις, ἀνερευες,
 τοὺς θαυβίους παντός
 καὶ τὴν ὄξαν ἐκτρέπομενος.

- Ὡς λιχνὸς ἀειλαμπῆς
 οὐκ ἔρελλες ὑπο μοῦδιον
 160 ἐναποκέισθαι ἀει
 διὸ σε ὁ ὑψιστός
 εἰς λυχρίαν τίθησι
 τὴν ὑψηλτάτην
 καταυγαζόντα τὰ πέρατα,
 165 Σιγῶσα, πατέρ σου,
 καὶ φθηνγαρείτη παιεινρεσίε,
 ἀγνείας ὑπογραμμος,
 ἔλεος διδάσκαλος
 ὁ σὸς βίος προέκειτα.

Heirm. Σ΄ ΕΕ 230 n. 815. Joannis

158-163 Mat. 5:15

- 170 εὐτελείας τυπός
καὶ καταστῆτος ἀποδείγμα.

Παρατίθεις λογικῆ
καὶ φυχιστροφον ἑστιασιν
πολυτελῶς τους πιστους
175 θαυματούρας ἑτρεῶες,
ἄρτων χαρίζομενος
καὶ τροσῆν ἀγγέλων
οὐρανοθεν καταβαινούσαν.

- Θ.
180 Ὑπερούς ἐπὶ σοὶ
τὰ κατὰ φύσιν μαχαμένα
συνῆλθε, μήτερ ἀγνή,
παρθενία γεννηοίς,
ὦ φρικτῶδες ἀκουσῶ
τόν Θεόν γὰρ τιττεῖς
185 τόν το πᾶν ὑποστήσασμερον.

ΩΔΗ Ζ'. Θεοῦ συγκατάβασις

- Ῥημάτων αἱ χάριτες
τῶν προικόντων ἀπὸ τοῦ στοματος
τοῦ τρίτου σου, πατέρ,
ὑπὲρ σειρήνια μέλη θελγούσαι,
190 τῶν ἀκουσῶτων φύγας κατεσφαιρούσαι
καὶ λογισμούς θολέρους ἐξαποπλυνούσαι.

Ὁρθῶς τῷ ῤηματι
ἐστηλωμένος τας ὑπὲρ πάντων εὐχίας
τῷ Θεοπατῆ προσηγες,
195 εἰρημικῶς τε θυσιᾶς ἔθυσες
τας ἀνακατακτους καὶ λαὸν ἀσιγγιγῆς
ταῖς μυστικαῖς τέλεταῖς καὶ σωτηριαῖς, ὁσέες.

Heirm. ζ' EE 219, n. 314 Joannis

176-178 Jno. 6 : 31-32

- Σαλπίσας ἐκάλεισας
 ἐν ὑψηλοῖ καὶ θεῶ κηρυγματοῖ
 200 τῆς ἐλευθέρωσιν
 πτωχῶν ἀγγέλας ὑπὲρ τοὺς μυριάδας,
 οὓς διατρέφουσ ἀφθόνως οὐκ ἐληγες,
 τὸν οὐτοδότην σαφῶς ὑπερκάλων Ἰωσήφ.
- Φωφίης σου ἐπήκουε
 205 καὶ σιωπῶντος ὡς τοῦ Μωσέως ποτε
 ὁ θεσπότης τῶν ὀλων,
 ὅτε τὰς χεῖρας εἰς προσευχὴν ἐπήκως,
 ἐνθεὸς ὅλος ἑσθαιρου μετάρσιος
 καὶ ἐκδῶν πρὸς αὐτὸν τῆ ἀνατασῆ του κοῦ.
- Θ. 210 Ἦ ὄντως ἀλήθεια
 γῆς τῆς ἁγίας σου ἐξαρέτειλεν
 ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ θε
 δικαιοσύνη σαφῶς διέκοσεν,
 ὁ τῶν ἀπάρτων θεός, ὑπεράριος,
 215 ὁ ἐπὶ γῆς οὐρανοῦ σε δειξὸς ἐμφυχόν.

ΩΔΗ Η΄. Ἑπταπλασίως κάμιρον

- Θεοειδῆς γενόμενος
 καὶ λαμπρὸς τῆν διαρκίαν,
 τὰς ἱεραρχίας τῶν αὐλων ταξείων
 αὐλὸς κατοπτέουσας,
 220 καθήμενος τῷ ἱερῷ
 μάρτυρι Χριστοῦ Διοκυσίω κατ' ἴχνος
 ἐπόρευος καὶ μέλλων
 ἰτῶν ἀγγέλων οἱ ὄμηροι του Κυρίου ἠρνεῖτε
 σὴν τῆ τρισωνία.
- F. 236^v 225 Ἐπιτιμῶν τοῖς τριαιουσι
 κατὰ λόγον, ἀσιδῶμε.

Heirm. η' ΕΕ 219, n. 614, Joannis

203 Ge. 41:58

204-207 Ex. 17: 11

210-213 Ps. 54: 11-12

- κέντρο τῆς μελίσσης φειδόμενος ἐπιλήττες,
 οὐ ξισαί και ἴσρατι,
 ἀλλ' ὡς πατήρ φιλοστοργός
 239 τέκνα τοῦ καλοῦ παρα μικρὸν ἐτραπειντα
 παιδεύων ἐνουθέτεις.
 ἐπιστρέφων εὐτέχνως
 και παλιν ἐπαγαγὼν εἰς τὸ προσῆκον, πατερ.
- 235 Γῆρα και κοσῶ σωματός
 και καρῶταίς τρυχομενος
 τοίς ἐξ ἀρετῆς, τῶν ἱερῶν συναξέων
 οὐδόλως ἠμέλησας·
 ἀλλ' ἐν αὐταῖς ἐκάστοτε,
 μακαρ, παραβάλλον προθυμίας ἐπλήρους
 240 τοὺς φαλλόντας τῷ κτιστῆ
 ἱερεῖς εὐλογεῖτε.
 λαὸς ὑπερισσοῦτε εἰς παντας τοὺς αἰῶνας.
- 245 Γενναϊοτάτη χρομενος
 τῆ ἐροτάσει θεσλήπτε,
 προς την καιροτόμον τοῦ φοικτοῦ χαρίσματος
 κηλιδα ἀνεκπλυτον,
 ἐν τοίς ἀγῶσι μέσοις ἀρθεῖς
 εἰς την μακαριαν ἐξεδημησας λῆξιν,
 λυθέρτος τοῦ συνδέσμου
 250 και τοῦ βαρους ἀσπείως
 τῆ γῆ καταλειθέρτος, ἐξ ἧς και διεπλάσθη.
- Θ.
 Λογῶν ἐρῶν τὰ πιονα
 και προτοτοκα θέρματα
 ἐστέρτομενα πιρέλῃ τῆς πιστεως
 255 ἐκ πόθου προσάνω σοι
 περιγραν ἄλοκαυτωσιν
 εὐεργεσιῶν ἀρτι πολλῶν και μεγάλων,
 ὡν παλαι κηπιόθερ

239 προθυμίας J. Eugenicus in P : προθυμίας Legrand
 240-242 vv. om. Legrand

260 παραπλήρωσα, κορη,
 ἐκ σοῦ θεογεννητοῦ τῆς κεχαριστοφειρίας.

ΩΔΗ Θ'. *Ἐξέστη ἐπὶ τούτῳ ὁ οὐρανός*

265 Ὁ μέγας τῆν σοφίαν τῆν καθ' ἑμᾶς
 καὶ τῆν ἔξω ποιμενίων ὁ κρατίστος, ὁ ὑψηλός,
 πράξει τέ καὶ λόγῳ περιφανής,
 ὁ ἱερός Εὐθυμῖος
 ἀψέσιν ἐπαίνων χρεοστικαῖς,
 στεφανοῖς ἐγκωμίων τιμασθῶ ἐπαξίως,
 ὡς ἱεραρχῆς ἐνθεωτάτας.

270 Μετέχων ἀκηράτου μαρμαρυγῆς
 καὶ αὐλοῦ φωτός ἐμφωροῦμενος, ὁ τριλάμπες
 ἀκτιστοῦ ἐκήρυξας, εὐσεβῶς
 τοὺς ἐπὶ γῆς τιμῶντας σε
 ἀνωθεν φωτίζεις ἡλιακῶς,
 ἰθυίων πρὸς τό κρείττον, τῆν ρυκτα διαλυῶν
 τῶν ὕσχερῶν, θεομακαριστέ.

275 Ἀξίως εὐσημήσαι σε ἀτορῶν,
 τῆν ᾠδὴν κατὰ δύναμιν ἐπλέξα· σὺ δὲ σκοπῶν
 τὸ τῆς προαιρέσεως ὕγιες
 καὶ τῆς φυγῆς τὸ προθυμον,
 ἀφθονοῦ ἀρτιδὸς τῆν ἀρουβῆν,
 280 λειπῶν μοι τῆν τρίβον τοῦ βίου καὶ τὰ νεσθ
 τῶν πειρασῶν ἀποκρουόμενος.

285 Ἰδοὺ σοὶ νῦν προσπιπτοῖ ἱκετικῶς
 ἦν ἐπέθηκας χεῖρα μοι ἱεροτελεστικῆν
 ταύτην ἀναπέτασον πρὸς θεόν,
 εἰρηρικῆν αἰτουμένος
 καὶ γαληνῶσαν μοι τῆν ζοῆν,
 συγχωρήσιν πταισμάτων καὶ ὁδοῦς μετουσίαν
 τῆς σῆς, κἂν μέγα τὸ ζητούμενον.

F. 337

Εὐθύμιε, τὸ κλέος πατριάρχου,
 290 Ἵπερ τεκνῶν τοῖν σὸν καθικέλευε μετὰ πολλῆς
 Θεοῦ παρισταμένος τῆς τιμῆς,
 Ἵτοιθέμενος, ἁγίε,
 Μέρου προκαλιψματος ὑλικού,
 Ἵδέας τῆς αὐλοῦ ἀφένως ἐκουρείσης
 295 Ὡς καθαρῶ σοι, ἱεροτάτε.

Θ.
 Ἄγγελων εὐσημοῦσιν αἱ στρατιαί
 πυρμόφοις αὐλοῖς ἐν χεῖλεσι τὸ κατα σέ
 Μυστηρίον, κόρη, τὸ φοβερὸν
 αὐτοῖς καὶ ἀθειώρητον
 300 Ἡρεῖς τε συμφωνίως οἱ δια σοῦ
 σοθέστες ὡσπερ ὄωρον τὸν ὕμνον ἐπαξίως
 Νέμομεν σοι, θεοχαρίτωτε.

VII^b. Στιχηρά. Ὡ τοῦ παραδόξου θαυματος

Χαίροις, ἱερέων καυχῆμα,
 τῶν μοραζόντων φωστήρ,
 ὁ τοῦ γένους διακοσμος,
 ὁ πολὺς τὴν συνέσιν
 5 καὶ τὸν ζῆλον θερμότητος,
 τῆς ἡσυχίας στύλος ἀλάσφωτος,
 τῆς ἀκριθείας γνώμων εὐθύτητας,
 πράξεως ἔρεισμα,
 θεωρίας ἀφυσσος, πᾶντων ὁμοῦ
 10 τῶν καλῶν ἀρχετύπων,
 πατερ Εὐθύμιε.

*Ὁμοιον.

Ὡς ἐξ οὐρανοῦ ἀπηχῆσεν
 ἐπὶ τῆς γῆς ἡ φωνή

Heirm. stich. MR I 314

292 Cfr. II Co. 3:18

6 Cfr. Ex. 13:21

τῆς φροντῆς σου, ἀγαθὴ.
 15 ἐν τροχῷ ὡς νεγυραῖται τὸ τοῦ κορῶν πληροῦται·
 αἱ ἀστράπαι δὲ τῆς πολιτείας σου
 τῆ οἰκουμένη παση ἐπέσονται·
 ὡς γὰρ ὑποπτερός
 παρταχοῦ διεδράφεν ἡ περὶ σου
 20 ὄψη διαγγέλλουσα
 τὰ ὅσα θαυμασία.

***Ὁμοιον.**

Πόλιμ βασιλίδα νεύρατι
 θεῖω διεπειν λαχών.
 τὸ βασιλείον ἐδείξας
 25 τῆς ψυχῆς σου μεγέθος
 ἐν καιροῖς ἀρτιβαίρουσι,
 κορῶν παρτοίως τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ,
 πτωχῶς ἀσθονῶ χειρὶ δωροῦμενος,
 ζῆλον τὸν ἐσθεον
 30 ὑπὲρ ἀξιώματος τοῦ ἱεροῦ
 καὶ δώρου τοῦ κρείττονος
 ἐπιδεδεικνυμένος.

***Ὁμοιον.**

Τὸ τῶν ἀρετῶν κειμήλιον,
 ὁ τῆς σοφίας κρατῆρ,
 35 τῶν χαρίτων τὸ τέμενος,
 ἡ πηγὴ ἡ βροῦσσα
 νεκταρωδῆ διδάγματα
 πνεύματι θεῖω ἀναστηροῦμενα,
 γαληνοτάταις ῥοαῖς ἐπάρδοιτα
 40 γῆς τὰ πληρώματα,
 ὁ λαμπρὸς Εὐθύμιος, ἱεραρχῶν
 κλέος τὸ περίφημον,
 ἀνευσηρῆσθε ποτόος.

VIII. Καρῶν εὐχαριστήριος εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν
 Χριστὸν τὸν ἰώμενον πᾶσαν νόσον ὑπὲρ τοῦ
 εὐσεβεστάτου βασιλέως ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου,
 ἰαθεκτος ὑπὲρ ἐλπίδα πᾶσαν τὴν τοῦ σώματος ὄλου καὶ
 τῶν ποδῶν πάρεσιν, οὗ ἡ ἀκροστιχίς· Παρτοδύναμον
ἰπτῆρα Χριστὸν μεγαλύνω ὁ Μάρκος.

ᾠδὴ πρώτη. Ἦχος δ΄. *Ἀνοιξὼ τὸ στόμα μου*

F.178

Παρτοιοῖς χαρίσμασι
 κατακοσμήσας τὸν ἀνθρώπον,
 ὃν ἐπλάσας προτερον
 τῇ παραλκεί σου χειρι,
 5 χρόνοις ὑστερον
 ὄλον αὐτὸν φέρσας,
 ἰάσω, φίλανθρώπε,
 τας ἀσθενείας αὐτοῦ.

Ἀδέτωσαν ἅπαντες
 10 οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς σημερον,
 ἐξομολογούμενοι
 τα σά θαυμασια,
 ὅτι ἤκουσαν
 ἐκ νοσου βαρυτάτης
 15 ὡς ἔσωσας, Κύριε,
 τὸν βασιλεα ἡμῶν.

Νεκροὺς ἐξανέστησας
 τῷ σὸ προστάγματι, δέσποτα,
 λεπροὺς ἐκαθάρισας,
 20 τυφλοὺς ὤμωσθσας
 καὶ συνεσοιγξας
 τα μέλη παρεμέρους,

Tit. Nomen Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου in marg. scriptum invenitur
 Heirm. a' EE 99. n. 141. Joannis

11-12 Ps. 88 : 5

καὶ νῦν τῇ εἰκοτῇ σου
ταῦτα ποιεῖς ἐριστοῖς.

- 25 Τοῦ γενοῦς ὁ προβολός,
τῶν ἁρεσσοῦσων το καυχημα,
Ῥωμαίων ὁ κρατιστος
καὶ εὐσεβῆς βασιλευς
τον αἰωνιον
30 καὶ μεγαλ βασιλεα
Χριστον τῆς ἰασης
ἕμμοις ἀφειβεται.

- θ.
35 Ὁ δοῦλον δι' ἔλεον
μορφην ἐκ σοῦ προσλαφομενος
εὐδοκησε, δεσποικα,
την ἑαυτου και την σην
παρασχειν ἡμιν
μορφην ἐν ταῖς εἰκοσιν,
ἐξ ὧν τὰ ἰαματα
40 πιστει λαμβανομεν.

F.178v

Ὠδὴ τρίτη. Τοὺς σοὺς ὑμολόγους, Θεοτόκε

- Δοξα σοι, τῷ μόνῳ εὐεργετῇ,
τῷ μόνῳ σοφάτιον καὶ φαχῶν
θεραπευτῇ, οὐλοτηροπε,
ὅτι καὶ νῦν την πολιν σου
45 πᾶσαν ὑφεν ἀκωρθισας,
τον εὐσεβῆ σώσας ἀνακτα.

- Ἵμνησομεν ἀπαρτες σιμωνικως
το ἔλεος, ὅπερ εἰς ἡμᾶς
ὁ ἐλεημων ἐδείξε,
50 τῆς γαλεπῆς παρέσεως
τον τῶν ἀπαρτων συνῶσεωσιν,
τον βασιλεα ἰσοαμενος.

Heirm. γ' EE 100, n.141, Joannis

33-34 Phi 2: 6-7

- Ναῶ σου τῷ θεῷ προσπέουτα
 θερμότητι πίστεως. Χριστέ,
 55 τὸν εὐσεβῶς ἰθυροῦτα
 τὸν ἐκλεκτὸν σου τοῦτον λαόν.
 ῥοσὸ δειρῆ κατασχετόν,
 ὡς συμπαθῆς ἐθεραπεύσας.
- Αἰρομένον πρὶν ὑπὸ τεσσαρίων
 60 παραλυτὸν ἡγείρας, σωτήρ,
 καὶ νῦν τὸν βασιλεύοντα,
 ὑπομονῆ καὶ πίστει σοι,
 ἐλπίδι καὶ ἀγάπῃ τε
 προσερχθέντα, ἀνορθώσας.
- Θ. 65 Μεγάλῃς καὶ νῦν εὐεργεσίας
 ἤξιώσας ἀπαντας ἡμᾶς,
 θαυματουργήσας, εὐσπλαγχνέ,
 ταῖς ἱεραῖς δεήσεσι
 τῆς μόνης θεωρήτορος,
 70 τῆς συνεχοῦς ἡμῶν προστατίδος.
- Ὡδὴ τετάρτη. Ὁ καθημέρος ἐν δόξῃ
 Ὁ τὴν ποιμήν σου φυλάττον,
 κραταῖε μάρε Κύριε,
 τῶν ὀρυορέων
 κύκλωθεν λεοντῶν ἀπήμαρτον,
 75 τῆ τοῦ σταυροῦ σου ἀνάφει,
 διασώζοιτε
 ἐπιρρείας παρτοίας καὶ ρασῶν ἀνωτέρας.
- Νέον ἄλλον παρεμένον
 80 ἐθεραπεύσας, εὐσπλαγχνέ,
 νεα κολιμηθήρα,
 τῶν ἀγιασμάτων σου κείμερον,

Heirm. 8 ἘΕ 95, n.135, Joannis

59-60 Mar. 2, 4 62-63 I Co. 13:13 73-74 I Pe. 5, 8
 78-82 Cf. Jno. 5, 2-8, 5-9

τον εὐσεβῆ βασιλέα,
 διακράομεν·
 ἴπολυέεε, δοῦσα, Χριστέ, τῷ ἔλεει σου.

F.179

- 85 Ἴνα παλαι προτυπώσῃ
 τοῦ σταυροῦ σου τὴν δυναμίδα
 Μουσῆς ἐν ζυλῶ
 ὕδατα πικρά διεγλυκαρέ,
 νῦν δὲ ἡ θεία εἰκὼν σου,
 90 παρτοδυναμέ,
 ἐκ θαλάσσης το ὕδωρ γλυκὺ ἀκασιόωσιν.
 Ἡ ἀκρότης τῶν μαρτυριῶν,
 ὁ πολὺς ἐν ταῖς θαύμασι
 καὶ ταῖς ἀριστεταῖς,
 95 ὁ τροπαιοφόρος Γεώργιος
 σὲ δυσωπεῖ, ἐλεήμον,
 διασωζέσθαι
 τον πιστον βασιλέα ἡμῶν ἐκ παρτοίων δειρῶν.
 Θ.
 Τὴν ἁγίαν Θεοτοκὸν
 100 εὐσημησωμεν ἄπαντες
 εὐχαρίστοις ὕμνοις,
 ὅτι τὴν αὐτῆς πόλιν σωζουσα
 καὶ νῦν ὡς ἔθος προσθάκει,
 διαρπάσασα
 105 ταῖς πρεσβείαις αὐτῆς ἐκ τῆς νόσου τον ἀρακτα.

ᾠδὴ πέμπτη. Ἐξέστη τὰ σύμπαντα

- Ἡμέρα χαρμόσυτος
 ἐν ταῖς πενθμοῖς ἐλαμφεν
 ἡμῶν καὶ διηγείρε πᾶν γένος,
 πᾶσαν ἀξίαν καὶ ἡλικίαν πιστῶν
 110 ὕμνεῖν τον ἐγχειραντα Χριστον

Heirm. ε' EE 100, n.141, Joannis

87-88 Ex. 15: 23-25

ἐκ ροσσοῦ κακώθεις
τὸν πιστοτατον ἀρακτά.

115 Ἰρεουσις χρηστοτήτος
ἐκ τῶν πηγῶν ἀντλήσεται
τῶν τοῦ σωτηρίου ὕδωρ ζερον,
θαλασσης μεσση ἀκατάδοφρον,
παρτοίων χαριτων χορηγοί,
ροσσοῦ ἀκεσωδουρον
καὶ καματων λυτηριον.

120 Ἰγγέλος μεν προτερον
κατὰ καιρὸν κατέβαινει
ἐν τῇ περταστοῦ κάλυμψήφρα,
ροσοῦρτα μορον ἐνα ἰωφενος,
125 σὺ δέ, παρτοδύναμε, παρων
ἀει τῇ εἰκορι σου
καὶ τῷ ὕδατι σωζεις πολλους.

Χρηστοτήτος ἀβυσσος
ὑπάρχων ἀνεξαρτήτος,
οὐ παρέιδες, σῶτερ, τὰς αἰτησεις
130 τῶν μετα πιστεως δεομερων σου,
ἀλλ' ἔσωσας ροσσοῦ χαλεπήε
τὸν κοινόν ὑπέρμαχον
καὶ τῆς πιστεως φύλακα.

F.179 Θ.

135 Ἰρωσθεις ἐκ τῆς χαριτος
τῆς σῆς πρεσβείας, ἀχραντε,
καὶ τοῦ θαυμαστοῦ τροπαιοσοφου
τῶν ὀρθοδοξων πατων ὁ προμαχος
ἐκ ροσσοῦ παρεσεως δεινῆς,
ἀμφοῖν ἀρατιθησι
140 χαριστηριον αἰρεσιε.

Ἐδὴ ἕκτη. *Τὴν θείαν ταύτην καὶ πάντιμον*

Ἰσοῦ σοὶ πιστεῖ προσεδόμοιο,
 ἐλπίδος ἀνεπιπίρης ἡλύγῃσσι
 καὶ οὐ δεησαρτον
 τῆς ἐπὶ σέ πεποιθησείας,
 145 ἄλλα μοι τὴν ὑγείαν, σῶτερ, συντήρησον.

Σὺ, ὁ ζῶν χαρισάμενος
 ποτε τῷ Ἐζεκία δακρυσαρτι,
 καὶ νῦν, σιλαιθροπέ,
 τὸν εὐσεβῆ ἡρώων ἀνακτα
 150 πολυετῆ σολαττοῖς καὶ ὑγιαίνοντα.

Τυφλὸν ποτε ἐκ γενέσεως
 ἰάσω τῷ πηλῷ καὶ τοῖς ὕδασι,
 νῦν δέ, σιλαιθροπέ,
 θαλασση θεία καὶ ὕδατι
 155 πολυειδῆ καθκαίρεις πιστῶν νοσήματα.

Ὁ μέγας μαρτυρ Γεωργιος
 τὸν μέγαν βασιλέα σέ πρότερον
 ὑποδεξάμενος,
 πλησίον, σῶτερ, σκηνώσαντα,
 160 νῦν ἀπαιτεῖ τὴν χάριν ἑσέ τὸν ἀνακτα'.

Θ.
 Ναος Θεοῦ καθαρῶτατος
 καὶ θρόνος ὑψηλός τοῦ παντακτος
 σαρκείας, παραγνε,
 πηγὴν θαυμάτων ἀένναον
 165 τὸν σὸν καὶ δεικνυεις καὶ τὴν εἰκόνα σου.

Heirm. 5 EE 100, n.141, Joannis

146-147 IV Kl. 19: 1

151-152 Jno. 9: 1-7

Ὡδή ἑβδόμη. Οὐκ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει οἱ θεόφρονες

Μεγάλυνον σου τὴν πόλιν, παρτοδύναμ',
 καθάπερ μέγας πυρσός
 ἄφρον αὐτῆς σκοπιᾶν
 τῇ θείᾳ εἰκόνι σου
 170 περιφανῶς κατασχοῖν,
 πλείστοις θαύμασι φωτίζεις τοὺς προσαγοῦτος
 ἐκ τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης.

Εὐλογησῶ ἐν παντι καιρῷ τὸν Κύριον,
 ὅτι φωνῆς τῆς ἠρῆς
 175 εἰσηκουσέ συμπαθῶς
 καὶ πάσης με θλιψέως
F. 180 ὄλον ἔρρισατο·
 ἀκουσάτωσαν πράεις καὶ εὐφρανθήτωσαν,
 σὺν ἑμοὶ τοῦτον ὑμνοῦντες.

180 Γεγραμμένος ἐν εἰκόνι, ἀπεριγραπτε,
 τῇ ἀοράτῳ μορφῇ,
 καθάπερ ὢν ἐπὶ γῆς,
 ποικίλα θαυμάσια
 τελεῖς ἕκαστοτε
 185 καὶ τὴν θάλασσαν καθαγιασας φάρμακον
 τῶν δειρῶν ρευμάτων δίδως.

Ἄτεκροῦντα μὲν ἴασατο τὰ ὕδατα
 ὁ Ἐλισσαῖος ποτέ,
 ὦλας αὐτοῖς ἐμβάλων,
 190 σὺ δέ, παρτοδύναμ',
 ταύτην τὴν θάλασσαν
 εἰς γλυκύτητα μεταποίησας, ἤδουσα
 τοῖς νοσοῦσιν ἐπαυθεις.

Θ.
 195 Αὐτρωθέντες τῆς ἀρχαίας παραφάσεως
 τῷ θεῷ τοκῷ σου.

Heirm. ζ' EE 100. n.141, Joannis

173 Ps. 33: 1 178 Ps. 33: 2 187-189 IV Ki. 2: 20-22

νῦν ἐκ κινδύνων πάλθεν
 ἢ πόλις σου, δεσποικα,
 διασφραξομεθα,
 200 τῆν εἰκόνα σου πλουτοῦντες ὡσπερ ἀφαιχόν
 θυρεὸν, εὐλογημεν.

ᾠδὴ ἄγδοη. Παῖδας εὐαγεῖς ἐν τῇ καρίνῳ

Ὑμνοὺς ἐκ στομάτων ὁμοσφον
 Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν ἀναφροσμεν,
 ὅτι τὸν ὡς λεοντα
 205 κύκλῳ περιαγοῖτα
 καταπιεῖν τε ἅπαντας
 διαροσμενον
 ἀπεδειξεν εἰς μάτην χαρόντα,
 τὸν ἡμῶν προστάτην
 ἐγείρας ἐκ τῆς κασσι.
 210 Νασοσῆς ἐκ πέτρας ἀκροτόμου
 λαὸς ὁ Ἰσραηλιτῆς πρὶν ἐθήλασεν,
 ἡμεῖς δέ τὴν θάλασσαν
 ὕδωρ ποτιμῳάτατον
 ἀναδιδοῦσαν βλέποντες
 215 καὶ ἀρρομενοι
 πλουτοῦμεν τῶν παθῶν θεραπείαν,
 ὑμνοῦντες τὸν τότε
 καὶ νῦν θαυματουργοῦντα.
 220 Ὡς παλαι Δαυιδ τῷ πρῳτάτῳ
 παρῳσῆς ἐν τοῖς κινδύνοις, σῳτήρ, συμμάχος,
 οὔτω νῦν κραταῖωσον
 κατ' ἐχθρῶν, φιλαγάροσπέ,
 τὸν εὐσεβῶς ἱμνοῖτα.

Heirm. η' EE 100, n.141. Joannis

203-205 I Pe. 5: 8

210-211 Ex. 17: 5-7

219-220 Ps. 114: 8

225 τὸν ἐκλεκτὸν σου λαόν
καὶ δώρησαι αὐτῷ τὴν ὑγίαν
ἀσπιρὴν τηρεῖσθαι
διὰ μακροῦ τῶν χρόνων.

F.180^v

230 Ὁ μέγας ἰδίου τροπαιοφόρος
συνήθως τοῦ βασιλέα προσλαφόμενος,
φέρων παρατίθησι
τῷ πατρὶν θεσποζοῦντι,
τῷ ἰατρῷ σοφάτων τε
καὶ τῶν οἰχῶν ὡς Θεῶ,
καὶ θᾶπτον ὑγιαίνοντα δεῖξας
235 χαίροντα ἐκπέμπει,
κηρυττοῦντα τὴν χάριν.

Θ. Μικρὰν ἐκ μεγάλης, τὴν σὴν ποιμνὴν,
παρθένε, δι' ἁμαρτίας χρηματίσασαν,
φυλάττε, θεορέθα,
240 ἀνοθεὶν ἀπλόσασα
τὰς ἱεράς ἀγκάλας σου,
ἐν αἷσι συνέσχες θεόν,
καὶ δώρησαι τῷ ταύτης προμάχῳ
σταθερὰν ὑγίαν
245 ἐπὶ μακροῦς ἡλίου.

Ὁδὴ ἐνάτη. Ἄπας γηγενῆς

Αἴρων ὀφθαλμοῦς
φυγῆς τε καὶ σώματος
πρὸς σέ, τὸν εὐσπλαγχνόν,
αἰτοῦμαι τὴν ἴασιν
250 τέλειαν, σὺν βεβαίαν, ἀλυτόν·
ἅπας γὰρ δῶρον τέλειον ἀνοθεὶν κατείσιν·
ἐκ σοῦ μοῦρου,
διὰ τὴν ὑγίαν μοι
σταθερὰν διὰ τέλους συντηρήσων.

Heirm. θ' EE 100, n.141, Joannis

251 Ja. 1: 17

255 Ἔρυσαν ἡμῶν
 τὴν φύσιν, οὐλοῦσθε,
 καὶ ἐκπεσοῦσαν ἐκ σοῦ
 πάλιν ἐπαγγαγῆς
 τῆ σωτηρίας συγκатаβάσει σου,
 260 οὐ καὶ τὴν θεωρεῖται τὸν βασιλέα ἡμῶν,
 συμπτώθειτα
 τῆ ῥοῦ, στερεῶσον
 καὶ τῆ σῆ δυναστεία ἀρρωθῶσον.

Κλίρον σου τὸ οὐς,
 265 Χριστέ, καὶ ἐπακουσον
 τῶν ἡμερῶν σου,
 θρασῶν τὰ φρασγυρατα
 τῶν πολέμωντων ἡμῶν ἀθεῶν ἐχθρῶν,
 τὸν βασιλέα στηρίζον ἀνορθωσαμενος
 270 ἐπὶ πετραν
 τῆς σῆς ἀντιλήψεις,
 τοὺς πιστοὺς ὁμοῦ πάντα εἰρήνευσον.

Ὁ τῆς ἐπὶ γῆς,
 Χριστέ, κληρουχίας σου
 275 στερεῶς ὑπέμαχος,
 ἀνάξ ὁ πρῶτατος,
 ὁ τῆς σοφίας καὶ τῆς ἀκέρειας βλαστας,
 τὸν μέγα ἀρχιποιμένα σοὶ προβαλομενος
 εἰς πρεσβείαν,
 280 τὰς αὐτοῦ δεήσῃσι
 τὴν ὑγίαν πιστῶς ἐκομισσάτο.

Θ.

Σε μετὰ θεῶν
 οἱ δούλοι σου, δεσποίνα,
 προστατὴν ἔχομεν.
 285 σοὶ καταπιστευομεν
 τὴν σωτηρίαν τῶν βασιλέων ἡμῶν,
 τὴν οὐλοῦσθ τῆς πόλεως, τὴν τῶν δεινῶν ἀνομήν
 σὺ ναὶ ῥοῦ
 πάντα κυριεύουσας
 290 παιδῶδες πολλὰς ἀεθῶσας.

ΙΧ. Καρῶν εἰς τὰ ἐννέα τμήματα τῶν ἀσωμάτων, οὗ
ἢ ἀκροστιχίς: Τοῖς ἐννέα τμήμασιν ὡδᾶς ἐννέα Μάρκος ποταγός
Εὐγενικός ἐξάϊω.

F.185

Ὠδὴ πρώτη. Ἦχος πλαγίος δ΄.
Ἀρματηλάτην Φαραῶ ἐβύθισε

Σ		Τὸν τῶν ἀδῶν οὐσιῶν διακοσμον ενευφημήσαι τολμῶν ἐν ὑλικῇ γλώσσῃ καὶ ῥυπῶσι χειλέσι.
Ε	5	τῆς πυρφόρου θέομαι καθαροῦ λαβίδος, ἧς Ἡσαίας ἤξιεται θειῶ σφτιζομενος ἀνθρακι.
Ρ	10	Ὁ ταῖς ἀμεσοῖς ἀστραπαῖς λαμπομενος τῆς ἀρχιφώτου πηγῆς καὶ τριλαμποῦς αἰγλῆς νοερός διάκοσμος.
Α	15	τριαδικαῖς ἀκρότησι συμπληροῖ τὴν πρωτίστην ἱεραρχίαν, μυουμενος ἐξ αὐτοῦ Θεοῦ τὰ θειοτάτα.
Φ	20	ἱερωτάταις ἐξαριθμοῖς πτέρυξιν ἀνατεινομενοι πρὸς ἑσικτον ὕψος, Σεραφὶμ θειοτάτοι.
Ι		τῇ ἀπροσίτῳ πάντοτε θεαρχία τὸν ὕμνον τὸν πολυυμνητὸν ἀῶσετε.
Μ		τὸ * ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος *.

Tit. Τοῦ μακαριωτάτου ἀρχιεπισκόπου Ἐφέσου κηροῦ Νίκαιου καρῶν εἰς τὰ
ἐννέα τμήματα ... V Heirm. α' EE 219, n. 314, Joannis

6-7 Is. 6: 6 23-24 Is. 6:2

25 Συγκαλυπτομενοι ὄμοι ταῖς πτερυξί
 τα θεῖα πρόσωπα
 και ταῖς ὄμοι πρόσω.
 Σεραφίμ ὑπερτατοι,
 τό εὐλαφες ἐνδείκρυσθε,
 30 πρὸς τὰ ὕψη και βῆθη
 και ταῖς ὄμοι προσπετομενοι
 τό περὶ τὰ μέσα ταχυποροι.

Ἐμπρηστικῆς και καθαροῦ οὐρανοῦ
 ὄντες και κληροῦς
 35 θεοειδῆς νοῦς.
 Σεραφίμ ὀλοσονται,
 τὸν ἐν τῷ σκότει κείμενον
 καταυγάσατε νοῦν μου
 και τὰ ζοφωδῆ χειρογραφα
 40 τῶν ἀμαρτιῶν μου σμυρολεξατε.

F. 185V

Θ. Νοῦν και συχνῆν κεκαθαρημένη προτερον
 ταῖς θεουργαῖς ἀρεταῖς.
 θεοειδῆς κορη,
 ἡγιασθῆς ὑστερον
 45 τῆ τοῦ ἁγίου πνεύματος
 ἐπέλευσει τό σῶμα
 και ὄλη νοῦς ἐχηματίσασ.
 τῶν ἄλλων νοῦν ὑπερτερος.

*Ὡδῆ δευτέρα. Ἴδετε, ἴδετε, ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ
 θεὸς ὑμῶν ὁ πρὸ τῶν αἰώνων γεννηθεὶς*

Νοῦς ἀπλαυστάται.
 50 ὄλοι δε' ὄλοι τῷ ἄλλω ὄντι
 κατηγάσμενοι παροσῶς, θρακοι σεπτα.
 ὄῶτα δευτερευορτα τελείσθε,
 ἐπαραπαυομενοι

Heirm. β' EE 226. n. 328. Germani integrum referunt D. V

25-32 Is. 6:2

45-46 Lu. 1:35

Ϟ	55	τοῦ τοῦ φωτός ὑποστατήν ἐφ' ἧμῖν θεοπρεπῶς ὑπαρέχοντες.
Ρ		Ἐπιφωιτηθεὸς θεαρχικῆς ὄντες ἅλοι δακτικοί, θεσοφοὶ θρόνοι, καὶ πρὸς θείας εἰσόδους
Θ	60	ἀναπεπταμένοι καὶ ἐφ' ἡμῶν δυναμῶν ὀλιγαῖς ἀσειστος ἐπιόρνενοι.
Λ		πεπλουτήκατέ τὴν κλήσιν καταλλήλων.
Ω	65	Ἄσειστον, ἀτρεπτον, ἐξηρημενον πάσης ὑφέσεως τῆς περιπέξιου τὸν ἕμον θεῖζατε νοῦν, ἐπηρημενοὶ θρόνοι, καὶ πρὸς θείας
Ν		ἐκροίας καὶ ὑψηλῶν καὶ λόγους με φιλοθεοῦς
	70	συγκληθήσατε, ἡμῶν μεγαλυνοῦντα.
		Ταξεί κοσμουμένοι τριαδικῇ οἱ θεῖοι διακοσμοὶ τῶν ἀύλων νοῦν, ἐφ' ἐκάστης τῶν τριῶν ἱεραρχιῶν προσδιακοῦνται.
<i>F.186</i>	75	τριχῶς εἰς πρώτους βαθμούς καὶ μέσους καὶ τελευταίους τετραγωνῶ ἀριθμῶ συμπληρουμένοι.
Θ.		Ἄαυτον ἡμῶν δικαιοσύνης ἐξακατεῖλασα
	80	σωτήριη μεσότη, μητροπαρθερε ἀγνή, σκεπή κοσμου μεσότης καὶ φύλαξ σκεπασσὸν ὄη καὶ ἐμε ἐξ ἐπιρρείας παρτοίας σὺν τῷ σὺλακι ἀγγέλω, ὄη ἐλαχον.

ᾠδὴ τρίτη. Ὁ στερεώσας κατ' ἀρχάς

	85	Γνωσεὺς πλάτος ὑψιότης, φωτοδοσίας ἀύλου χρυσὴν ἀσφοδρον θεοθεν πλουτοσύμπας, τοῖς δευτέροις κοινοῖσι τῶν ὀφρεῶν τυγχάρετέ, τὴν σοφοδοτιν κλήσιν,
<i>A</i>		
<i>E</i>	90	ὦ Χερουβίμ, ἐνδεικνυμένοι.
		Μυριοὶς ὕμασιν ὑμᾶς ὁ θεοφορος προφήτης διαπρέποντας ἑώρα, θεοπτῶν
<i>P</i>		
	95	Χερουβίμ, πρὸς μετοχὴν θεαρχικῶν ἐλλάμψεων ὄλους ἐπιτηδεύουσ ὑπερφανῶς διδασκαμένους.
<i>O</i>		
	100	Ἄνω τῆς θείας κιβωτοῦ χρυσοῦς ὑμᾶς εἰκορίζει, Χερουβίμ, ὁδῆς Μωσῆς ὁ θεόπτης, ἰλαστήριον σεπτῶν σεπτῶς κατασκιάζοντας,
<i>T</i>		
<i>B</i>	105	φυλακτικῶς τῶν θείων παρευλαβῶς αἰριττόμενος.
		Συρτοκωτάτη καὶ στερεὰ φωτὴ πολλῶν ὡς ὑδάτων ἀνακραζέτε τὸν ἐνθεῶν ὑμῶν,
<i>I</i>		
	110	Χερουβίμ φωτοειδέεις· ἐύλογημενικὴ πεφυκεν ἡ δοξα τοῦ Κυρίου πάντοτε ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ.
<i>M</i>		

Heirm. γ' EE 219, n. 814, Joannis 113 αὐτοῦ om. V

99-104 Ez. 36:3

108 He. 1:15

109 Is. 6: 3

111-113 Ez. 3: 12

Τῷ σὺλακῶς

- Ἰταίτατην σὺλακην
 115 ἐκ σοῦ πλουτοῦν, ὁδήγε μου,
 παρεμβαλλοῦντος, κυκλοθεῖν φρουροῦντος,
 οικειοῦντος τοῖς καλοῖς,
 τῶν ἐναρτίων εἰργουῦντος,
 εὐροῦμι καὶ μεσιτην
 120 ἐν τῷ καιρῷ σὲ τῆς κρίσεως.

F. 186^v Θ.

- Νοῦ τοῦ μεγάλου καὶ πατρός
 ὁ προ αἰώνων ἐκλαμφάς,
 νοεραν καὶ λογικην πάσαν φύσιν
 ὑποστήσας ὡς Θεός,
 125 ἐν σοὶ, παρθενε, ὑστερον
 νοῦν καὶ ψυχην καὶ σῶμα
 ἀνθρώπινον προσελαβετο.

Κάθισμα. Ἦχος πλάγιος δ΄.

Τὴν σοφίαν καὶ λόγον ἐν σῆ γαστρὶ

- Σεραφίμ εμπρησταὶ καὶ καθαρτικοί,
 Χερουβίμ φωτοδόχοι καὶ γνωστικοί,
 130 θρόνοι, κυριότητες,
 ἐξουσίαι, ἀνάμεις,
 ἀρχαί, ἀρχαγγέλοι
 καὶ ἄγγελοι ἅπαντες,
 ὁ ἐκ Θεοῦ μοι σὺλαξ,
 135 οἱ θεῖοι ταξίαρχοι,
 μέγιστοι προστάται,
 Μιχαὴλ Γαβριὴλ τε,
 παρτοίων κινδύων με
 καὶ μελλούσης καλᾶσεως
 140 διασώσατε, δεομαί,
 ἵκετεύοντες Χριστὸν τὸν Θεὸν
 τῶν παισικατοῦ ἀφεσιν δοθῆναι μοι·
 μετ' αὐτὸν γὰρ εἰς ὑμᾶς
 ὀλοφύχως προσέσπουγον.

Ὡδή τετάρτη. Σὺ μου, Χριστέ.

- 145 Ὁσ ἀγαθός
καὶ παροφεικὴς ὑποστρασάθαι
ἐκ μὴ ἀρκούν
Κ βουλήθεις τὰ συμπάρτα.
ὁ παρτουργός πρῶτον ἐκροεῖ
- 150 τὰς ἀρῶ ἀνταρμεις
Τ καὶ τὸ ἐκροσημα ἐργον ἡμ.
τῷ λαγῷ παμαχρήμα
Ρ συμπληρουμερον θεῖως
καὶ τῷ πνευματι περὰς δεχομερον.
- 155 Διαπρεπῶς
Τ ἱεραρχίας ἐξαρχουσαι
τῆς δευτερας.
Θ θεῖαι κυριότητες,
δουλοποιῶ καὶ μειωτικῆς
- 160 ὑφεσεως πασης
Τ ἐλευθεριως ὑπερκεισθε,
τῆς ὄντως βασιλίδος
καὶ μιᾶς θεαρχίας
ἀκορέστως ὡς ἐφιερεται.
- 165 Ἀπολυθεῖς
Η ἐκ τῶν παθῶν, οἷς δεδούλωμαι,
πρὸς τὴν μίαν
Τ μόνην κυριότητα
καὶ τῶν ἀπαρτῶν δημιουργῶν
- 170 βλέπειν ἀνεκδότως
F. 187 ἀξιωθειην δεησεσιν
Ω ἡμῶν ταῖς εὐπροσδέκταις,
κυριότητες θεῖαι,
μετακοιᾶ ἀρθροπῶν συγγαίρησαι.
- 175 Συραπτική
Α ὀμοφροσυνη συνδουμεινοι
τοῖς ἐσχαστοις

- οἱ μέσοι διακοσμοὶ
 τῶν θείων νοσῶν, τὰς ἐκ Θεοῦ
 180 διαδόσεις
 διὰ τῶν πρώτων λαμπρότητας
 ἀσφαιροῦ γοηγία,
 μεταδοσεί πλουσία
 ἀνάλογος αὐτοῖς ἐπιπερπουσίε.
- Τοῦ*
φιλάκου 185 Επιμέλως
 ἢ τοῦ ἀνθρώπου διάνοια
 πρὸς τὰ φαῦλα
 ῥεπει ἐκ κούτητος·
 διὸ κάμου τὴν πρὸς τὸ κακόν
 190 ἀνεκδοτόν σχεσίη
 ἀρχήθεν ἐπικρατήσασαι
 ἀνάστειλον, εἰς πράξεις
 θεαρέστους ἐραγών,
 ὦ Θεοῦ παρτοκράτορος ἄγγελε.
- Θ. 195 Νύμφην Θεοῦ
 και βασιλίδα τῆς κτισέως
 ἐγνώκως σε,
 παραγνε, προσπίπτω σοι
 και ἐξαιτούμαι τῆς τῶν παθῶν
 200 ἀτόπου κυρείας
 ἐλευθερόν με ἐργασασθαι·
 τῶν γὰρ κυριοτήτων
 θεήθεις τῶν αὐλῶν
 εὐμενῶν ἐπι τούτω τέτυχηκα.
- Ωδὴ πέμπτη. *Ἵνα τί με ἀπώσω*
- 205 Νους ὁ μέγας και πρῶτος
 νοσας ὑπεσθησάτο δευτέρους, πρευματα

Heirm. ε' ΕΞ 219, n. 314, Joannis

195 Ca.1:2

Δ		λειτουργία και φλόγας ἐπιπυρριούς αὐτοῦ τοῖς προσταγμάσιν.
Ζ'		ὑπουργοῦντας φόβῳ και ὑψηλοῦς τῆς ἀπροσίτου και ἐνδόξου αὐτοῦ κυριατετός.
	210	
Α'		Ἐνεργεῖ τῇ δυνάμει πρὸς τὸ θεωρητὸν ἀρατεινομεναι και πρὸς μηθεμίαν τῶν ἐπιδοσόμενων ἑλλαμφοσῶν
Α		ἀπονοῦσαι κλήσει τῇ προσφωεῖ και καταλλήλω τῆς ἀνδρείας ὑμῶν ἀνομαζέσσε.
	215	
Μ		
<i>F. 187^v</i>		Ἄρατος ἐστάναι ἐν ταῖς ἀρεταῖς και τοῖς θεοῖς χαρισμασι ροεραῖ δυνάμεις.
<i>E</i>		
	220	δυναμῶσατε πάσαν τὴν κίρησιν ἐπὶ θεωρίας πνευματικῆς ὑψηλοτάτας ἐν δυνάμει Θεοῦ με ποιουμεναι.
<i>Ω</i>		
<i>Α'</i>		Μεγαλωθυμον κλήσιν. ἥπερ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἀνομαζεται. κραταιαῖ δυνάμεις. κλήρωσάμεναι πάσαις ταῖς τάξεσι ταῖς ἀλλοῖς ταύτης μεταδεδοκάτε ἀφθύνως. τὴν πρωτιστὴν μιμουμεναι δυναμικ.
	225	
<i>Τοῦ φιλῶκος</i>		Ἄπορητω δυνάμει πλήθος μυριαθρον ἀρδην συνεκοφεν ὑπὸ μιᾶν κικτα στρατιᾶς Ἀσσυριων εἰς ἀγγέλος· σύ δέ, ὀδηγε μου, τοὺς πολεροῦντας με ἀφ' ὄψεως νοητους Ἀσσυριους ἀφανισον.
	230	
<i>Θ.</i>	235	Ραθυμία ἀσχετο· κατακεκλιμένος, εἰς βακατον ὑπρωσα τῆς συχῆς ἀσκαφεις, παρέθεῖς και ταις τοῖμας τοῦ σώματος.

240 σὺ δὲ ἡ τεκοῦσα τὸν κραταῖον δυνάστην μακρὸν,
τὴν ἐξ ὕψους με δυνάμιν ἐκόουσον.

Ὡδὴ ἕκτη. *Γλασθητί μοι, σωτήρ*

<i>Ε</i>		Κατανοήσας ἡμᾶς ὁ Ἰακώβ ὡς ἐν κλίμακι προβαιοῦντας μυστικῶς, τὴν τάξιν τὴν εὐρύθμιον
<i>Ξ</i>	245	ἡμῶν ἐδιδάσκετα, φωτοφόροι νοεῖς, εἰς ἡμᾶς θεοθεν φθάρουσαν.
<i>Ο</i>		Ὀμοταγεῖς ταῖς δυοῖ μέσαις ὑπαρχουσαι τάξεσιν, αἱ ἐξουσιαὶ σαφῶς
<i>Υ</i>	250	τῇ κλίμῃ τὴν ἐνθεον αὐτεξουσιοτητα παριστώσι, μονα αἰρουμένην τα θειοτάτα.
<i>Σ</i>	255	Σεσυλημένος αἰσχυρῶς τὸ τοῦ νοός αὐτεξουσιον, ὑπεκυφα τοῖς αἰσχυροῖς λογισμοῖς καὶ παθεσιν, ἀλλ' ἐξουσιασαι με
<i>Ι</i> <i>F. 188</i>	260	τούτων, θεοσοφοὶ ἐξουσιαὶ ἀξιώσατε.
<i>Ω</i>		Μοναὶ ἀπλή και τριάς ἡ θεία οὐσίαι ὑπαρχουσα, τριπλῆς τριάδος ἡμᾶς
<i>Α'</i>	265	ἀριθμῶ τετιμηκέ, οὐσίαι θεαννεστάται.

Heirm. 5° EE 220, n. 315. Joannis

240 Ps. 92: 1

242 Ge. 28: 12

- κατὰ τὴν εἰκόνα
τῆς ἰδίας τελειότητος.
- Ταῦ*
φυλάκας 270 Ὅτε προσταξεί Θεοῦ
τοῦ σαρκίους τούτου χωρίζομαι,
παραστήθῃ εὐμερές
προσβλεπων καὶ ἰλεός,
φυλάξ καὶ προστατά μου,
τοὺς πικροὺς δῖσκων
275 τοῦ ἀέρος κοσμοκράτορας.
- Θ. 280 Νεὸς Θεοῦ νοερός
καὶ λογικός χρηματισάσα,
τῆς θείας δόξης αὐτοῦ
πεπλήρωσαι, παραγενέ,
καὶ μεγάλα δυνασάσαι·
τὴν γὰρ ἐξουσίαν
τῇ θελήσῃ σέρεις συνδρόμοι.

Κοντάκιον. Ἦχος β´. Τὰ ἄνω ζητῶν

- 225 Προσταταὶ θερροὶ
καὶ φυλάκες ἀκάματοι
τῶν πιστεῖ ὑμᾶς
τιμῶντων, διασωζέτε
ἐκ παντός κινδύνου με,
πρὸς ζωὴν ἀρίστην ἰθυκόντες,
νοεροὶ Θεοῦ λειτουργοὶ,
230 τὴν δόξαν Κυρίου ἐπαπτεούντες.

Ὁδὴ ἑβδόμη. Θεοῦ συγκατάβασιν

- 4 Ἄει ἐποπτεούντες
τὸ θεῖον πρόσωπον τοῦ ὁμοίου πατρος.

Heirm. cont. MRI 17 Heirm. ζ´ EE 219, n. 814, Joannis

275 Eph. 6: 12

		την ἀσιγήτων οὐβῶν δοξολογίαν ἀνακραυγαζέτε καὶ μελωδεῖτε οὐρτοῖς καὶ λέγετε· 'εὐλογητός ὁ Θεός εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν."
<i>P</i>	295	
<i>A</i>	300	Χορείαν σθησάμενοι τῷ σαρκωθέντι Θεῷ τὴν αἴνεσιν, ἀγιωτάτοι νοεῖς, ἀγαλλιωμένοι προσηρέγκατε, χαρὰν μεγάλην εὐαγγελιζόμενοι
<i>Q</i>	305	καὶ τὴν εἴρησιν τῇ γῆ δι' εὐδοκίας Θεοῦ.
<i>A</i>		Ὅμοίωσιν ἄρρητον πρὸς τὴν ἀρχιθεὸν φύσιν ἔχουσαι, τοῖς ἐξῆς ἀναλόγως
<i>F. 188^v</i>	310	τὰς ἀρχικὰς ἐλλάμψεις πορθμευετέ, ἱεραρχίας τῆς τρίτης ἐξάρχουσαι, φιλανθρωποτάται φύσεις, θεοφοροὶ ἀρχαί.
	315	Συγκάμφος τὰ γόνατα δουλοπρεπῶς εἰς γῆν, προσεκύνησα ὡς δεσποίνῃ τῇ Βαάλ, τὴν μοχθήσαν τιμῶν ἠδ' ὑπαθείαν, ἀλλ' ἀναστῆραι
	320	ποτέ ἀζώισατε τὸ τοῦ νοῦς ἀρχικόν, ὡ φωτισοῦραι ἀρχαί.
<i>Τοῦ ἐπιλακός</i>	325	Ἐλαυνῶ σὲ παρροβίον τον ἀντιλήπτομα καὶ προστάτην μου τῇ πολλῇ βδελυγμῇ.

315 συγκάμφος D: συγκάμφος V

305-306 Lu. 2: 13-14

315-318 III Ki. 19: 18

τῶν ποιητῶν μου λόγων καὶ πράξεων
 τίς γὰρ πρὸς σκοτὸς
 τῷ φωτὶ συνέλευσας;
 ἄλλ' ἐπιστρέφαι ποτὲ
 331 ὅς μοι θεῶν δυσωπίων.

Θ.
 Ὑμνοῦσι σε, δεσποίνα,
 τῶν ἀσφιατῶν αὐλά σποράτα,
 καὶ πυρροφοὶ γλώσσαί
 τῶν οὐρανῶν ἀρχῶν γεραίουσι·
 325 τὸν γὰρ δεσπότην
 αὐτῶν, εὐδοκίσαντα
 σῶσαι τὸ γένος ἡρώων,
 ἀνθρώπων ἐδειξας.

Ὠδὴ ὀγδόη, Ἑπταπλασίως κάμνον

A
 340 Γεγονότεραν ἀραρτες
 τὴν σωτηρίαν, εὐσημήσατε,
 ροές φωταυγείας, τὸν φωτοδότην Κύριον,
 ἰδόντες τὴν ἀσφονον
 P
 τῆς φωταυργίας χύσιν αὐτοῦ,
 πρὸς τὴν αἰσθητὴν ὑπερεκβλύσασαν κτίσιν,
 345 ἦρικα οἱ φωστῆρες
 καὶ τῶν ἀστρῶν ὁ κύκλος
 ἐγεγονε τῆ ταύτου
 A
 παρταυργικῆ βουλήσει.

350 Ἐπὶ τῆς μέσης τάξεως
 τῶν ἀρχῶν, ὡ ἀρχαγγέλοι,
 καὶ τῶν ἱερῶν ἀγγελικῶν δυνατειῶν
 A
 εὐκόσμος ἰσταμεθαί,
 τῆ κοίτης ταύτης ἀφῶν
 F. 189
 διαπρεπέστατην πεπλουτησάτε κλήσιν,
 355 ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις

Heirm. η' EE 219, n. 814, Joannis 332 σποράτα D; σποράτα V

327-328 II Co. 6: 14

- Γ* ἐξηγουμένοι πάσης
σέπτης ἱεραρχίας
καὶ πρὸς Θεὸν ἀνάδου.
- Γ* 360 Νυξ μὲ συνέσχε παρτοθερ,
ἀγροούρτα τὸν δαίλαιον
φωτισμόν γὰρ εἶναι τὴν τροφήν ὑπέλαβον,
ἐρτεῦθειν ἠλλοιωμαί
Ε τὴν οὐ καλὴν ἀλλοιώσιν,
ἐν τοῖς σκοτεινοῖς παραφερόμενος ἔργους
365 φωτός ἀύλου ἀκευή
τὴ λαυγέστατοι νοεσ,
Α φωτισατέ εὐσπλαγγίως
φύχην ἐσκοτιορένην.
- Ω* 370 Ἰερωτάτης φάλαγγος
τῶν ἀγγέλων ἠγουμένοι,
θειοὶ ἀρχιστρατηγοὶ, τοῖς πρώτοις ταγμασίν
ἐκδοξῶς συντεταχθε,
τὴν ὑπερτάτην ἐρωσιν
Ν πρὸς τὰς θεουργοὺς ἐκφαντορίας ἀύχοῦντες,
375 αὐτοπταὶ τῶν ἀρρητῶν,
Μιχαὴλ Γαβριὴλ τε
καὶ πρώτοι τῷ δεσπότῃ
προσφερόντες τὸν ὕμνον.
- Τοῦ
φύλακος* 380 κατανοῶν ὀδύρομαι
τὴν ἀλοχύνην τῶν ἔργων μου,
πῶς τῷ φοβερῷ καὶ ἀδέκαστῳ βηματι
γυμνός παραστησομαι,
τῆς παιηρίας λόγους διδούς·
ἀλλ' ὁ ἐκ Θεοῦ μοι παραστάτης καὶ φύλαξ,
385 καὶ τότε προστήθι μου,
τῆς πικρῆς καταδίετης
ὡς ἔγωγε παρησιασῶ
μεγάλην ἐξαρπαζοῦν.

379 ὀδύρομαι D: ὀδύρομαι V

362-363 Cf. Ps. 76: 10

Θ. Ὁ ἱερός ἀρχαγγέλος
 390 Γαβριὴλ ὁσικορευτός
 ἐκ τῶν οὐρανῶν, τὰ ἱερά μυστήρια
 τῆς θείας σαρκώσεως
 εὐαγγελίζεται σοι, θέρμη,
 πρῶτος μνηθεὶς τὸ ἀπὶ αἰῶνων ἀγνωστός
 395 ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις
 κεκρυμμένον ὄνο σοι
 χαρὰ συμμικτῷ φόβῳ
 τὸ 'χαίρε' προσέφωνεῖ.

F. 189^v

ᾠδὴ ἑνάτη. Ἐξέστη ἐπὶ τούτῳ ὁ οὐρανός

Α Συνάσας τὰς ἀπείρους πανοτρατιάς
 400 τῶν ἁγίων ἀσπίων δυναρῶν
 ὁ εὐκλείης
 μέγας ἀρχιστρατηγός Μιχαήλ,
 Γ 'στῶρεν' καλῶς ἐφορᾷ,
 'στῶρεν' μετὰ φόβου δουλοπρεπῶς,
 405 λατρευόντες τῷ κτιστῇ
 ὁ πρὶν γὰρ ἐωσφόρος
 Γ εἶδετε αἴον πτόμα γέγονεν".

 Ἐπεστίσεν ὕψος ὁ κοσμοποιός
 θεῖος λόγος, παραγιοὶ ἀγγέλοι,
 Ε 410 τῇ τῶν θνῶν
 προνοητικῇ διεξαγωγῇ
 καὶ τοῖς πιστοῖς ἐμερίσας
 καθ' ἕνα συνέιναι καὶ συνεργεῖν
 Α 415 τοῖς θεοῖς ἱεραρχαῖς,
 καθαίρειν καὶ φωτίζειν
 καὶ τελειοῦν διὰ τοῦ πνεύματος.

Heirm. θ EE 220, n. 814, Joannis 399 ἀπείρους D: ἀνομούς V
 407 εἶδετε D: εἶδε V

389-398 Lu. 1: 26-38

2 Ξεριζώσθε τὴ ξενίη τοῦ παντοκράτορος
 τῆς στολῆς ὀραϊότητι, ἄγγελοι,
 εἰς οὐρανόν
 420 ἐπαρρηχομένου μετα σαρκοσ
 A και πρὸς ἀλλήλους· τίς ἐστίν
 ὁ παραγενομένος ἐξ Ἐδομῆ-
 θαμβουμένοι βοάτε·
 ἔπαρτε τὰς πύλας,
 425 τῆς ὁδοῦ γὰρ ὁ βασιλεὺς ἐστίν·

Ἄυλον ἀσφατοῦν παρεμβολαί,
 Σεραφίμ, Χερουβίμ, κυριότητες,
 θρόνοι, ἀρχαί,
 δυνατεῖς, ἐξουσίαι πανευκλείς,
 430 ἀρχαγγέλοι καὶ ἄγγελοι,
 τὸν ἐκ διαθέσεως ἐντελοῦσ
 μικρὸν μου τοῦτον ὕμνον
 δεξάμενοι, μεγάλην
 φιλοτιμησάσθε ἀρτιδοῦσιν.

Τοῦ
 φυλάκος 435 Δυναμί ἀπηττήτω καὶ κραταιᾷ
 τοὺς ἐπιτιθεμένους μοι σκέδασον,
 ὁ ἀγαθός
 ἐκ Θεοῦ μοι φυλαξὲ καὶ ὁδηγός,
 τοὺς πονηροὺς ἀλάστορας
 440 τοὺς ἀνθρωποκτονοὺς καὶ δυσμενεῖς,
 εἰρήνην μοι βραβέων
 ἐν βίῳ τῷ παρόντι
 καὶ σωτηρίαν ἐν τῷ μέλλοντι.

F. 190 Θ. 445 Ὡς μητὴρ τοῦ ὑψίστου τὴν πρὸς αὐτὸν
 παρησίαν ἀσύγκριτον ἔχουσα,
 διὰ παντός
 ὑπερεντυγχάνεις τῆς συγγενούσ
 ἀνθρώπων οἰκειότητος,
 ὄθεν καὶ ἐμε, τὸν ἐπὶ τῇ σῇ

419- 420 Lu. 24: 50-53 421-422 Is. 33:1 424-425 Ps. 28:7-9, Is. 26: 2
 442 Col. 3: 15

450 θεωρούνται προστασία,
της δικής της μέλλουσας,
θεομακάριστε, διάσωσιν.

Χ. Κανὼν παρακλητικός τε καὶ χαριστήριος εἰς τὴν
 ἀγίαν ὁσιομάρτυρα καὶ θαυματουργὸν Θεοδοσίαν ἐπὶ τῇ
 τῶν ποδῶν ἀναρρώσει τοῦ ἀγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ
 πατριάρχου κυροῦ Ἰωσήφ, μετρίως μὲν παρ' αὐτῆς
 δεδομένη, μείζονι δὲ καὶ τελείᾳ προσδοκωμένη, οὗ ἡ
 ἀκροστιχίς·

Θεοδοσίην ἰάτειραν λυσιμελέων ἀναμέλφω. Μάρκος.

F. 161

ᾠδὴ πρώτη. Ἦχος α΄.

Σοῦ ἡ τροπαιοῦχος δεξιά

Θεὸς ὁ δότηρ τῶν ἀγαθῶν
 καὶ θησαυρὸς τῶν χαρίτων ἀκεροῦτος
 δόσιν ἀξιοθεόν.

5 Θεοδοσία, τοῖς πιστοῖς σε δεῖκε,
 δόσει ἰαμάτων
 παρτοίας νόσους καθαιρουσάν.

Ἐν ποταμῶν τὸ πρῶτον ἀσκητικοῖς
 τὴν τῆς σαρκὸς σου στολὴν, καλλιπάρθενε,
 στυψασα, τὸ δεύτερον
 10 μαρτυρικοῖς ἐν αἵματιν ἐφοίτησας·
 ὅθεν σωτηρίου
 ἡμῶν ἰμάτιον πρόκειται.

Ἦμῶν σου βουλομένης ἀεὶ
 15 τὴν πελαγίζουσαν χάριν τὰ θαύματα,
 δεῖμαί τοὺς πόδας μου,
 Θεοδοσία, στήσον ἐν εὐθύτητι,
 ὅπως ἀναγγεῖλῃ
 τὸ στόμα μου τὰς αἰρέσεις σου.

Δόξα τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ
 20 καὶ τῷ ἁγίῳ βοηθῶντι πνεύματι,
 τῷ ὑπερδόξασαυτι
 Θεοδοσίαν τοῖς ἀπειροῖς θαυμάσειν.

Heirm. α΄ EE 1, n.1, Joannis

11-12 Is. 61: 10 16 Ps. 25: 12 17-18 Ps. 50: 15

ἢ τὸν ποιμεναρχὴν
ἡμῶν ἀρετίῳ ἀπέδοκέν.

- Θ. 25 Ὁ μέγας τὸ ὄντι βασιλεὺς
τῆν ἡμετέραν μορφήν ἑυφραίνεσθαι,
ἐκ σοῦ, θεομήφυτε,
χόρον παρθένων ἡμεγκεν ὀπισθ σου,
ὄν Θεοδοσία.
30 διπλαίς ἐξαργεῖ ταῖς χάρισι.

Ὦδὴ τρίτη. Στερεώθητω ἡ καρδία μου

Στερεώθησιν τῆς καρδίας σου
ἐν Κυρίῳ, μάρτυς παρευσθαι,
τῆν ὑπερήφανον ὄφρον
τοῦ τυραννοῦ κατηρέγκας.

- 35 ὄθεν πάντη παρεμένας μου τας βάσεις στερεώσας.

ἵνα γνωρίσῃ τῆς χρηστότητος
ἑαυτοῦ τὸν πλοῦτον ὁ Κύριος,
σκεῦος ἔλεους χορηγόν.
ἱατρῆιον ἀδάπανον

- 40 ἐδώρησάτο ἡμῶν, ὁσιομάρτυς, τὸ σῶμα σου.

Ἡ ἐπιζανουσα τοῖς μελεσι
τοῖς σέπτοις σου χάρις τοῦ πνεύματος
ὄσσην ἡδέϊαν ἀποπρέι,
ῥῶσιν ἀφθονον δίδουσι.

- 45 πακλύτους ἐπιδοφυγγεῖ και χυλοῦς ἐναρρωθυσι.

Ναῶ τῷ θεῷ προσιάντα σου
θερροτάτη πιστεῖ, παρευσθαι,
τὸν ποιμεναρχὴν τὸν κλειρον
τῆς μεγάλης σου πόλεως

- 50 δέξασθαι ὅλοι ἄνη και τοῖς ποθοῦσιν ἀποδοσ ἡμῶν.

Heirm. γ' EE 12, n. 16. Andreae

31-32 I Kl. 2: 1 36-38 No. 2: 4, No. 9: 23

64. Ἰὼν ἀμείβει σπινθίρασα
 τὴν τῆς παρθενίας ὄραμα σταλῆν,
 Θεοδοσία ἢ σεπτὴ
 προσφρένη ὅπισω σου
 55 τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ καὶ τῷ σὺ υἱῷ, μητροπαρθένε.

Ὠδὴ τετάρτη. Ὄρος σε τῇ χάριτι τῇ θεία κατάσκιον

Ἄρρεκα τὸν κοῦν ἐν γυναικείῳ τῷ σωματι
 καὶ τῆς καρδίας εὐθαρσῆ
 πεπλουτηκυῖα, τὸν θρασὺν
 ὄφριστον κατέρραξας
 60 τῆς τοῦ Χριστοῦ εἰκότος, ἧς ὑπερήδλησας,
 ἔρε δὲ ταύτην τιμῶντα ἀνορθώσον.

Ταγμασι παρθενῶν καὶ μαρτυρῶν ἐμπρέπουσα
 καὶ παρεστῶσα τῷ Θεῷ,
 θεοπαροχοῦς δωρέας
 65 τῶν θείων ἰασοῶν
 θεοπρεπῶς τοῖς προσιοῦσι καταπερφόου,
 Θεοδοσία, τῷ θείῳ λειψάνῳ σου.

F. 162

Ἐρωτι τῷ θείῳ τετρομένη, ὅπισω σου
 ἁκακῶς ἀκολουθεῖν
 70 εἰς τὴν τοῦ μύρου σου ὁσμῆν,
 Χριστε, ἡρετισατο
 Θεοδοσία ἢ παρθένος καὶ μάρτυς σου,
 ὁτι ἄξιός αὐτὴν ἐσκαυράστωσας.

Ἰνα τῷ λαῷ σου καὶ τῇ πόλει ἰλασκηται
 75 τὸν ἐλεηνοκα Θεόν
 ἀγνάς θυσιαις καὶ εὐχαῖς,
 θεῖζον ὑγιακόντα
 καὶ τοῖς ποικρ ὀλοτελῶς ἐπιφανοῦντα
 τὸν ἱεραρχίαν τοῦ μεγάλου, ἀσίδιρε.

Heirm. 8 EE 1, n.1. Joannis

54 Ca. 1: 4 68 Ca. 2: 5, 5: 8 70 Ca. 1: 4

6. 80 Ἔρπουσι χρησιότητος ἀεθλοῖσι βίωσας
 και σὺρπικασίας ὄγεται
 διατρεκέεις ἐκ σοῦ, ἀγνή
 θεόν γὰρ ἐνεκρήσας,
 τὸν φυσικῆ καὶ αἰθῆρη χρησιότητι
 85 τοῖς θεομένοις ἀεὶ ἐπικευοῦτα.

Ἦδὴ πέμπτη. Ὁ φατῖος

Ἄναστρέφας
 τὴν σὴν δερὴν ἀγνῶς ὁ φατῖος,
 εἰσελασκει
 κριτοῦ κέρας αὐτοῦ ποῦ προκειμενον,
 90 ἀλλ' ἦν γεγενηται
 τῆς Ἀραλθείας τοῦτο κέρας
 καὶ δι' αὐτοῦ πλουτιζομεθα.

Νεαν ἀλλήν
 καλυμβοῦσαν περτάστωσαν ἔχαμεν
 95 τὸν καὸν σου,
 οὐ καθ' ἕνα, πολλοὺς δὲ ἰομενον,
 ὅθεν κάμοι δώρησαι
 τὴν γάρην, μάρτυς, τῆς ὑγείας
 καὶ παρεμῆνον ἀνόρθωσαν

100 Λελυμένην
 τὴν ἰσχὺν τῶν μελῶν μου στερέωσον,
 ἢ τὴν πλάσην
 τῆς ἀθέσμου ἀίρεσεως λύσασα,
 καὶ τοῖς σοῖς πάθησιν
 105 τὰ πάθη πάντα τῆς σαρκός μου
 καὶ τῆς σαρχὸς ἀποδοῦσον.

Ἵπερτατήν
 μαρτυρεῖ σοὶ τὴν θέαν ἐνεργεῖαν

Heirm. ε' EE 1, n.1, Joannis

91 Ch. Jo. 42: 14 93-96 Jno. 5: 2-4

F. 162^v

- 110 ἱεραρχῆς
 ὁ κλέριος τῆς ἐκκλησίας πατριῶς σου,
 ὄν ἀρτιποῦν ἐδειξας,
 Θεοδοσία, παραδόξως
 τα χαριστήρια θύοντα.
- Θ.
 115 Σε λιμένα
 σωτηρίας καὶ τείχος ἀκράδακτον,
 θεοτοκέ,
 οἱ πιστοὶ κεκτημένοι σωζόμεθα
 καὶ σὺν σοὶ τὴν μάρτυρα
 Θεοδοσίαν εὐροισοῦμεν,
 120 ἵπὲρ ἡμῶν συμπροσβουνοσάν.

Ὡδή ἕκτη. Ἐκύκλωσεν ἡμᾶς ἐσχάτη ἄβυσσος

- 125 Ἰδοῦσα μου τὴν κακίαν, παρενοήμει,
 τοῦ ταλαιπόρου σωματός,
 τοῦ χυμοῖς συμπεπλεγμένου ῥυπαροῖς
 καὶ ταῖς ἐραντικαῖς μαχομένου ῥοπαῖς,
 ἐπισκοπῇ
 τοῦ σοῦ ἐλέους ὅς μοι τὴν ἴασιν.
- Μακρυκῶσα τὸν κοῦν παρτοίας σχέσεως
 τοῦ κόσμου καὶ ἐφέσεως,
 σπηρμωσθῆς τῷ κηροῖω τῶν φυγῶν
 δι' ἀγνωσύνης καὶ ἀθλησεως,
 130 παρ' οὐ καὶ τὸν
 τῆς τῶν θαυμάτων χάριν πεπλούτηκας.
- 135 Ἐμιστιξέν ὁ ἀπῆρις σε τύραννος,
 δημίους περιεστῆσε
 καὶ βλάβειος ἀνεστομώσε πληγὰς
 καὶ κρονοῦς αἱμάτων ἐπέξευξεν,
 ἀλλὰ πηγῶν
 θαυμάτων οὔτοι ἡμῶν γεγορασιν.

Heirm. 6 / EE 1, n.1, Joannis

114-115 OM, 583

Λαός ὁ σὸς πιστὸς σὲ λιτανεύομεν,
 τα προβατὰ τῆς μεθόρας σου,
 140 τῆς μεγάλης ταύτης πόλεως, σείνη,
 ῥόσον τοῦ ποιμένα καὶ ἀποδὸς ἡμῖν,
 ἵνα εὐχαίς
 ὅσας πορρῶ τοὺς ἄνκους ἀποσοφῆ.

Θ.
 145 Ἐλέησον, ἐλέησον, ἐλέησον,
 ἐλέησον με, Κύριε,
 τοῦ ἐλεους ὁ Θεὸς ταῖς ἱεραῖς
 πρεσβείαις τῆς σῆς μητρος, φιλαλήρωπε,
 καὶ σὺν αὐτῇ
 Θεοδοσίας τῆς ἀβλαφοῦ σου.

ᾠδὴ ἑβδόμη. Σὲ ροητὴν

150 ὦ τῆς πολλῆς
 τῶν ἁγίων χάριτος,
 ὁ τεραστίων ἐκπλαγῶν,
 ὅτι σῶμα νεκρῶν ξηρῶν
 βρῆαι τὰ ἰάματα,
 155 λύσαι τὰ ρασήματα
 καὶ φυγαδεύει παθήματα -
 Θεοδοσίας τῆς θείας, Χριστοῦ παρθενομαρτυρικῆς.

F. 163

Λαός ὁ σὸς
 ἱατρῆιον ἀμίσθον,
 160 ἐν ᾧ τυφλοὶ βλέπουσι ὡς
 καὶ βαδιζοῦσιν οἱ χωλοὶ
 καὶ κωφοὶ ἀκουοῦσι
 καὶ λαλοῦσιν ἄλαλοι
 καὶ παρεμῆροι συσφιγγοῦνται.
 165 Θεοδοσία, μαρτυρῶν Χριστοῦ τὸ ἐγκρακρότητα.

Αδυνατό
 στήραι και προσευξασθαι
 τῇ σωτηρίῳ σου σωρῶ,
 βασταζόμενος ὡς τέθεικας
 170 φορτος ὡς περ ἄρνας
 και προκυλιθόμενος
 τῶν ὄντων ποδῶν, ἵελευσά με,
 Θεοδόσια, τοὺς πόδας μου στήσου ἐν εὐθύτητι.

Νεαν ἡβῶν
 175 χάριν ἐπρωτακευσοῦν
 ἢ ἀθλοφορος τοῦ Χριστοῦ
 τον ποιμένα γὰρ τον καλον,
 τοῖς ποσιν ἀκνητον
 χρόνον γερόμερον,
 180 βραχεί τῷ χρόνῳ ἀκέρρωσε
 και ἴα' αὐτοῦ την πατριδα χάρος ὅλην ἐπληρωσεν.

Θ.
 Ἄσμα καινόν
 τῷ Κυρίῳ ᾄσωμεν,
 ὅτι τὴν ποιμνὴν ἑαυτοῦ
 185 και τὴν πόλιν τὴν εὐκλεῆ
 ταύτην παραδέδωκε
 ουλάττειν ἀλώβητον
 Θεοδόσιᾳ τῇ μάρτυρι
 και πρό αὐτῆς τῇ ἰδίᾳ μητρὶ ὁ ὑπεραγαθός.

Ὡδὴ ὀγδόη. Ἐν καρίνῳ παῖδες Ἰοραήλ

190 Μακαρίζομεν σε οἱ τῆς σῆς
 οἰκίτορες πατριῶος,
 εἰς πάσαν τὴν οἰκουμένην
 τα θαυμασια τὰ σε.

Heirm. η' EE 1, n.1, Joannis

173 Ps. 25:12

177 Jno. 10:11

182-183 Ps. 95:1

195 περὶ ἀγγελομετῶν
 κληρονομήσας
 καὶ παραλαβόντες συνέσειτα τὰ πλήθη
 τοῦ προδεδωμένου τῆς οἰκῆς ἐπιουρίας.

200 Ἐλάτω πλοῦσι τὴν σαιόρην
 ἀνοσῶσα λαμπράδα
 τῆς ἀφραε ἀγνοουμένης.
 τῷ κυρσίῳ σου Χριστῷ
 εἰς τὰ ἐπουριανία
 συνεισθήδεις
 205 καὶ παρ' αὐτοῦ τοῖς κοσμοῦσιν ἐπιστάσεις
 ἔλεος καὶ ῥῶσιν ὡς ἐκ πηγῆς ἀσθῆναι.

F. 163^v

210 Δελυμένος ἀρήρα τῶν ποδῶν,
 τῇ γῆ προσερμμένος.
 οὐκ ἀργυρῶν, οὐ χρυσοῦν
 ἐρωτῶ λαβεῖν ἐκ σοῦ.
 215 παρθερέ παρευσθημέ,
 ὁ θεὸς ἔχεις.
 τοῦτο μοι δός, ἐν ἀκόματι Κυρίου
 'ἐγχειαί', μοι φράσον εἰτόρωσ, 'περιπατεί'.

215 Φάλλομεν σοι ὕμνους ἐμμελέεις,
 σέβνη, χαριστηρίους,
 τὸν μέγαν ἀρχιτέρεα,
 τὸν ποιηταῖ τοῦ καλοῦ
 δρώντες βαδιζόντα
 παραδόξους.
 220 ἄλλα τελείαν αὐτοῦ τῆς εὐφροσταν
 δός, ὡσαν καὶ ἐτι πρόθυμος σε ἠμνοῦμεν.

6. Ὡς τεκνοῦσα παρτων τῶν καλῶν
 τοῦ πληρωμα, παρθερέ,
 τάς θεαίς καλλοποιταίς
 225 καλλοπιζεις τους εἰς σε
 πιστεῖ κατασκευοῦντας
 ἐν τῇ θεῖα

Θεοδότης καλλυμένην ἐπιτρεπεία
 τοὺς ἐκ ρυσημάτων οφθαλμῶν κεκακωμένους.

Ὠδὴ ἐνάτη. *Τύπον τῆς ἀγνῆς λοχείας σου*

230 Μέγας ἀληθῶς ὁ Κύριος
 καὶ ἡ ἰσχυς αὐτοῦ μεγάλη καὶ συνεσις,
 ὅτι γυναιὸν ἐν ἀσθενείᾳ τοῦ σώματος
 τὸν ἀρχέκακον ὄσιν κατέρραξε
 καὶ τοὺς κατέρραγμένους
 235 ἐπαγορῆσιν γάρην ἐδέξατο.

Αἶψαν ὀφθαλμοὺς τοῦ σώματος
 καὶ τῆς φυγῆς πρὸς σέ, τὸν μόνον φιλανθρώπον,
 τὸν ἀριστοτεχνῆν ἱατρὸν τῶν φυγῶν ἡμῶν
 καὶ σωμάτων, αἰτοῦμαι τὴν ἰασιν
 240 πρεσβείας τῆς ὕσιας
 καὶ παρενδύξου ἀθλοφόρου σου.

F. 164

Ραβῶν τῆς σῆς ἀρτιληψείας
 καὶ βακτηρίῳ ἰσχυρῶ παρακάλεσον
 τὸ συνεθλασμένον καὶ σῶθρον μου σωματίον
 245 καὶ τοὺς πόδας μου στήριξον, ἐνδύξέ,
 καὶ εἰς ὄσον εἰρήνης
 βαδίζεις τουτοὺς ἐνδυναμίσσον.

Κράτος τῆ σῆ πόλει δομησάι,
 τοῖς βασιλεῦσι τὴν ὑγείαν συντήρησον,
 250 τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν ὑπο τοὺς πόδας ὑποτάξον,
 τὰ πολέμια ἔθνη ταπεινώσον,
 εἰρήνην τῷ λαῷ σου
 καὶ εὐθηνίαν ἐπιτρέψον.

Heirm. 6 EE 1, n.1, Joannis

230-231 Ps. 146: 7

234-235 Ps. 144: 14

242-243 Ps. 22: 4

246 Lu. 1: 7-9

248-253 GE 726, 733

255 Ὅλον ἕνεκεν ἀπέργασαι
 τὸν τῆς πατριῶς ἱερὸν ἀρχιεπίσκοπον,
 τὸν πρωτότοκον καὶ οὐνοσπῆ καὶ οὐλοπτεροῦ καὶ ποταμοῦ
 κοίτης τοῦ πληροματός
 πατρὸς τοῦ χριστοκύριου,
 Θεοδοσία παρακαρῖστε.

Θ. 260 Στήσον ἐπι πέτραι, ἀχαρτέ,
 τῆς σωτηρίας τοῦς ἔριους πόδας θεοῦ
 καὶ τὰ διαβήματα μου πάντα κατευθύνον
 εἰς τὸ θέλον τοῦ τοκοῦ σου λογίου,
 ἵνα σὲ μεγαλύνω
 265 ἀκαταπευστος, παρακαρῖστε.

XI. Ἀκολουθία εὐχαριστήριος εἰς τὴν αὐτὴν ἀγίαν
 ὁσιομάρτυρα Θεοδοσίαν ἐπὶ τῇ παρ' αὐτῆς
 θαυματουργηθείᾳ τῶν ποδῶν ἀναρρώσει τοῦ ἀγιωτάτου
 πατριάρχου κυροῦ Ἰωσήφ.

Στιχηρά. Ἦχος δ'.

Ὁ ἐξ ὑψίστου κληθεὶς οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων

F. 164

Ἡ σεμνότης Θεοῦ κληθεῖσα δοῖς,
 ὅτε το σὺρανον πῦρ ἐπεφοιτῆσεν
 τῇ φωταφόρῳ καρδίᾳ σου,
 τὴν πρὸς τὸν κόσμον

5 ἐξαναλισκόν σχέσιν τῆς φύσεως,
 τότε, παρκαρτίστε, τὸν τοῦ Κυρίου σταυρὸν
 προθύμως ἀρασα ἔδραρες,
 ἀκολουθοῦσα

F. 164^v

τῷ δια σε σταυρὸν ὑπομείναντι

10 καὶ τοῖς ἰδρώσι
 τῆς ἀσκήσεως λουσαμένη, τὸ σῶμα το ἀσπίλον
 θείου μύρου δαχτυλίου
 καὶ θαυμάτων κρήνην ἔδειξας.

<Ὅμοιον.>

15 Τῆς εὐσεφείας τῷ ζήλῳ πυρωθείσα,
 τυράννου περιπροσθῆν ἄρμην ἐσαύλισας
 καὶ τὸν ἐκείνου σπαθάριον
 κατατολμήματα

τῆς τοῦ Χριστοῦ εἰκόνας κατέρραξας,
 ἐντεῖθεν ἐχώρησας δια βασάνων πολλῶν
 20 καὶ τελευταῖον τῷ κέραι.

ὡς περ ἄριστον
 σοφισθηθείσα, ἥμα εὐπροσδεκτικόν
 τῷ ζῴῳστη

25 προσεκηκεῖσαι εἰς ὁσμήν εὐνοίας Χριστῷ τῷ Θεῷ,
 ἴλασμον τῶν πταισμάτων
 τοῖς τρυφῶσι σε παρέγνωσα.

Heirm. stich.

HE 166

7-8 Mat. 18: 24

24 ὁσμήν εὐνοίας Cfr. e.g. Ex. 29: 18

<Ὅμοιον.>

- Τὸν ἐν διπλῷ σου ἀγῶνι τα βαφεία
 διπλῶ χαριζόμενος ὁ μεγαλοδῶρος
 καὶ τὸ πικρόν σου σῶμα σου
 30 ὑπερδοξάζει
 τοῖς τῶν ἡμιματων θεῖαις χαρισμασί,
 ὄθει, παρασιδμε, τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ
 τὸν ἱερόν ἀρχιποιμενα
 συμποδισθεντα
 35 γαλεποτατη νόση παρέσεως
 ὡς εὐεργετης
 ἀνορθώσατο δια τῶν σου πρεσβειῶν δυσωπιμεινος
 ἄλλα σὺλαττε ἐτι
 τὴν ζωὴν αὐτοῦ μακραιοθα.

Ἔτερα. Ἦχος πλάγιος β'. Ὅλην ἀποβέμενοι

- 40 Ὅλην ἀποστήσασα
 τῆς ὕλικῆς προσποθείας,
 τὴν φαχίη, παρευσθημέ,
 πρὸς τὴν ὑπερκόσμιον τελειότητα
 καθαρῶς ἴωσας
 45 καὶ τὸν κόθῃ ἀχραιτοῦ
 πρὸς τὸ κάλλος το ἀρχιτυποῦ
 ἐραπερειασα
 καὶ θεσειδῆς χρηματισασι,
 διέδωκας τῷ σώματι

Heirm. stich. alterorum ER 281

32 παρασιδμε scripsi : παρασιδμε με D 32-39 versus J. Eugenicus
 delevit et in marg. cod. D hoc troparium scripsit: τους παρεμειρους θεῖαις / καὶ
 πασαις νόσοις παλαιόντας / ἐπιρρωτησεῖς / τῆ πρὸς αὐτὸν θεοῦν βεσιτεια σου
 / καὶ ὀρθοδοξους / ἐκ κινδυνου καὶ γαλεπῶν προσβόλοιθ διασωξεις αει / καὶ ἱπρὸς
 τους ἡμρούντας / τὴν σὴν μνημὴν περιουλαττε.

F. 165

50 τον ἀγασμαί και την ἑλληκόντι
 ὄθιεν ἐκασθείς σου
 τοῦ κάλλους ὁ δεσπότης Ἰησοῦς
 εἰς κοίτην προσηλάφει
 τῆς αὐτοῦ ἀθλησεως.

< Ὅμοιον.>

55 Θεοθεν ὑπεύσαι σοι
 την τῆς εἰκῆς ἀξίαν
 ἀκραιφνή σιλῆστουσα.
 πρὸς τὸ καθ' ὅμοιωσιν ἀρετῆλυθας.
 ἐταργεῖς φέρουσα
 60 χαρακτῆρας θεῖους·
 διὰ τοῦτο τους ὑβρίζοντας
 την τοῦ δεσπότη σου
 τιμῶν εἰκῆς κατήρχυνας
 και εἰματι ἀθλησεως
 65 ἐπιρραυτιοθεῖσα φωιδρότερον
 ἑλαφῶας· ἐντεῦθεν
 και χάριν ἰαμάτων βασάλῃ
 τῶν σῶν ἀγῶνων ἀρτιδοσιεν
 ἔσχεσ εὐκλεέστατα.

< Ὅμοιον.>

70 Συντρεχουσι πάντοθεν
 τῶν ὀρθοδόξων τὰ πλήθη.
 ποταμῶν ἀείνωσ.
 ῥευματα ριμουρένω. θεοδόξαστε.
 την σεπτῆν λαρνακα.
 75 την τὸ σῶν ἔχουσαν
 ζωφόρον και κακῶνικον
 οἶμα. προσετοξασθα
 και τῆς ἐξ αὐτοῦ θεῖας χάριτος
 ἀφῶσθαι τῶν ἰαθῶν.

80 καὶ τῶν θαυμασίων ἀρύσασθαι,
οὓς προσδεχομένη
τυχόντας, ὧν ἐδέοντο πιστῶς,
πλήρεις χαρᾶς καὶ αἰρέσεως
ἐκπέμπεις, ἀοίδιμε.

< Ὅμοιον.>

85 Μέγα καὶ παράδοξον
ὁρῶντες σήμερον θαῦμα
διὰ σοῦ γινόμενον,
εὐχαρίστοις ὕμνοις σε μεγαλύνομεν
τῆς γὰρ σῆς πόλεως
90 τὸν κλειρὸν ποιμένα
καὶ προστάτην τοῦ πληρώματος
τῶν ὀρθοδόξων πιστῶν,
ὄντα πολὺν χρόνον ἀδύνατον
τοὺς πόδας καὶ ἀκίητον,
95 πίστει προσπεσόντα ἀνώρθωσας,
ὦ θείας ἰσχύος,
καὶ πνεῦμα ζωτικὸν καὶ ἐνεργές
τοῖς νεκρωθείσιν ἐνέπνευσας
μέλεσι, πανεύφημε.

F. 165^v

Ὁ κανὼν, οὗ ἡ ἀκροστιχίς· Ὦδὴν
χαριστήριον ἄδω σοι, μάρτυς, ὁ μοναχός
Μάρκος.

Ὦδὴ πρώτη. Ἦχος α΄. Ὦδὴν ἐπιρίκιον

100 Ὦδὴν χαριστήριον
ἄδω σοι, μάρτυς,
ὅτι παρειμένον με

Heirm. α΄ EE 11, n. 15, Andreae

Contra vv. 88-102 ἄφες in marg. scriptum invenitur

καὶ νεκρὸν ἔμφυχον,
 προσερριμμένον οἰκτρῶς
 105 ἀνώρθωσας ὡς συμπαθῆς,
 ἴλεων βλέψασα.

Δοξάζειν ὁ Κύριος
 ἐπηγγελμένος
 τοὺς αὐτὸν δοξάζοντας,
 110 ἐνεργῶς ἔδειξεν,
 ὃ ἐπηγγείλατο,
 πηγὴν ἰάσεων ἡμῖν
 σὲ δωρησάμενος.

Ἡ μάρτυς ἡ ἔνδοξος,
 115 τῆς βασιλίδος
 τὸ θεῖον ἀγλαΐσμα,
 τὴν αὐτῆς πρόνοιαν
 ἐνδεικνυμένη αἰεί,
 τερατουργήμασι καινοῖς
 120 ἀναλαμβάνει ἡμᾶς.

Ναῶ τῷ κατέχοντι
 τὴν σεβασμίαν
 σορὸν τῶν λειψάνων σου
 προσελθών, ἔνδοξε,
 125 ὁ ποιμενάρχης ἡμῶν
 ἴασιν εὖρε θαυμαστήν, τῇ πίστει σὺνδρομον.

Θ.
 Χαρᾶς ἡμῖν πρόσενος
 ὡς δεξαμένη
 χαρὰν τὴν αἰδίον
 130 ἀληθῶς γέγονας,
 εὐλογημένη ἀγνή,
 διὸ συμφώνως ἐν χαρᾷ
 σὲ μεγαλύνομεν.

Ὁδὴ τρίτη. Λίθον, ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες

- 135 ἄσω τῷ Κυρίῳ πάντοτε ἔλεον καὶ κρίσιν,
 θύσω τῷ Θεῷ μου αἰρέσεως θυσίαν,
 ὅτι εἰσήκουσέ μου
 φωνῆς τῆς δεήσεως
 διὰ τῆς μάρτυρος αὐτοῦ
 καὶ παρειμένον ἀνωρθώσατο.
- 140 ῥέων ὁ τῆς θείας χάριτος ποταμὸς πλουσίως,
 ἄρδει τῇ πλημμύρᾳ τῶν ξένων ἁμαρτιῶν
 τὰ πέρατα τοῦ κόσμου
 καὶ πίνειν προτρέπεται
 τοὺς φλεγομένους ἐν δειροῖς
- 145 ὡς ἐκ πηγῆς τῆς σῆς τιμίας σοροῦ.

F. 166

- ἵνα τὴν ψυχὴν πανάμωμον Θεῷ παραστήσης,
 δέδωκας τὸ σῶμα ταῖς χαλεπαῖς αἰκίαις
 καὶ τέλει μαρτυρίου
 τὸν βίον ἐκόσμησας·
- 150 διὸ σωμάτων καὶ ψυχῶν
 τὴν θεραπείαν ἐμπεπίστευσαι.

- Στῶμεν ἐν τῷ οἴκῳ σήμερον, ἐν ᾧ ἡ μεγάλη
 μάρτυς τοῦ Κυρίου εὐδόκησεν οἰκῆσαι,
 καὶ ταύτην εὐχαρίστοις
- 155 φωναῖς εὐφημήσωμεν,
 τὸν ἀρχιποίμενα ἡμῶν
 ἰασαμένην θείῳ νεύματι.

- Θ.
 Τάξεις ἀσωμάτων, δέσποινα, καὶ ἀνθρώπων γένη
 μίαν συμφωνίαν στηθαίμενοι Θεοῦ, σε
- 160 δοξάζομεν, μητέρα,
 σὺν σοὶ καὶ τὴν μάρτυρα

Heirm. γ EE 11, n. 15, Andreae

134-135 Ps. 100: 1; Ps. 49: 14 136-137 Ps. 27: 2 152 Cfr. Ps. 133: 1

Θεοδοσίαν ἐν ὡδαῖς
ὡς εὐεργετὴν μεγαλύνοντες.

ᾠδὴ τετάρτη. Ἐν πνεύματι προβλέπων

165 Ἡ νύμφη τοῦ Κυρίου
καὶ μάρτυς τῶν αὐτοῦ
παθημάτων, μέλαινα
ὑπάρχω καὶ καλή,
κατὰ τὸ ἄσμα
φησὶν ὄθεν ὁ νυμφίος
170 ἠγάπησέ με
καὶ ἐστήρισεν ἐν μύροις
καὶ θαυματουργεῖν ἐδώρησατο.

175 Ῥευμάτων ἐπηρεία
τοὺς πόδας παρεθείς
καὶ σχεδὸν ἀκίνητος
ὡς λίθος γεγωνώς,
ἐπὶ τῇ πίστει
τῶν μεγάλων σου θαυμάτων
ἔστηκα μέσος
180 τῶν πρὸ τούτου βασταζόντων
καὶ περιπατῶ μεγαλύνων σε.

185 Ἰδίας ἀκρασίας
τὸ πρόκριμα κοινὸν
ἢ προμήτωρ ἔνευκεν,
αὐτὴ δὲ τῷ Χριστῷ
δι' ἐγκρατείας
καὶ ἀγνείας ἀκροτάτης
μέχρι θανάτου
ὑπακούσασα, προθύμως
190 κοιωνεῖς ἡμῖν τῶν χαρίτων αὐτοῦ.

Heirm. 8' EE 11, n. 15, Andreae

166-167 Ca. 1: 5 171 Ca. 2: 5

- Ὁ μέγας ἱεράρχης,
 ἡ θεία κορυφή
 τῶν ποιμένων ἅπασι
 γνωρίζει θαυμαστῶς
 195 τὸ μεγαλεῖον
 τῆς ξείνης θαυματουργίας,
 ἣν ἐπεδείξω
 εἰς αὐτόν, μεγαλομάρτυς,
 ῥώσασα τὸν πρῶην ἀκίνητον.
- F. 166^v* Θ. 200 Ναὲ Θεοῦ τοῦ ζῶντος,
 ὑπέριμε σκηρῆ,
 κιβωτὲ τῆς χάριτος,
 λυχνία χρυσαυγῆς,
 ἀγίασόν μου
 205 τὴν ψυχὴν καὶ δείξον οἶκον
 ἠτοιμασμένον
 τῷ υἱῷ σου καὶ δεσπότη
 εἰς ὑποδοχὴν, ὡς ὑπέσχετο.

ᾠδὴ πέμπτη. Τὴν σὴν εἰρήνην δὸς ἡμῖν

- 210 Ἀνῆλθες εἰς οὐράνια
 σκηνώματα λαμπρῶς,
 νύμφη τοῦ Χριστοῦ παρακλήρατος,
 ἔστολισμένη θείαις χάρισι
 καὶ ἰαμάτων μύρα
 προχέουσα πλουσίως.
- 215 Δεσμὰ ποδῶν παρέσεις
 λυθεῖς διὰ τῆς σῆς,
 μάρτυς, πρὸς Θεὸν οἰκειότητος,
 ἀνακηρύττω σου τὸ ἔλεος
 καὶ διαγγέλλω πᾶσι
 220 τὴν σὴν θαυματουργίαν.

Heirm. ε' EE 11, n. 15, Andreae

Ὡς ἔχουσα τὸ πέλαγος
 τῶν θείων οἰκτιρῶν,
 μάρτυς, ἐξ αὐτοῦ τὰ ἵαματα
 τοῖς προιοῦσι τῷ λειψάνῳ σου
 225 χύδην ἐπομβρίζεις
 εἰς δόξαν τοῦ Κυρίου.

Στεφάνοις ἐγκωμίων σε
 κοσμεῖ περιφανῶς,
 ξένης ἀπολαύσας τῆς χάριτος
 230 τῶν σῶν θαυμάτων ὁ πρῶτατος
 ποιμὴν καὶ προστάτης
 τῆς σῆς κληρονομίας.

Θ.
 Ὁ πρότερον τὸν ἄνθρωπον
 θανάτῳ παραδοῦς
 235 διὰ γυναικός, νῦν ἐμπνίγεται
 σεπτῶν γυναιῶν θείοις αἵμασι,
 ἀφ' οὗ Χριστὸς ἐτέχθη
 ἐκ σοῦ, θεοκυῆτορ.

Ὡδὴ ἕκτη. Τὸν προφήτην Ἰωνᾶν

240 Ἱερώτατον χορὸν
 συναθροίσας ἱερῶς,
 τῇ τιμίᾳ σου σορῶ
 παρεστῶς, ἀνευφημῶ
 τὸ ἔλεος,
 ὃ μετ' ἐμοῦ ἐποίησας, μάρτυς Χριστοῦ.

245 Μακαρίως ἐπὶ γῆς
 τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν
 διανίσασα, σεμνή,
 τὸν οὐρανοῦ Θεόν
 ἐδόξασας
 250 καὶ νῦν δοξάζεις τοῖς θείοις θαύμασιν.

Heirm. 5 / EE 12, n.15, Andreae

F. 167

Αἰνεσάτω ὁ λαὸς
 τῆς τῶν πόλεων μητρὸς
 τὸ καλλώπισμα αὐτῆς,
 τὴν προστάτιν τὴν ἐμήν,
 255 ὅτι καὶ νῦν
 θαυματουργίαν ξένην ἐπέδειξεν.

Ῥάβδῳ θείας ἀρωγῆς
 τὸν ποιμένα τὸν καλὸν
 ἐπεστήριξας, σεμνή,
 260 καὶ βαοῖζειν εὐσταδίως
 ὡς πρότερον
 εἰς τρίβους θείας ἐνεδυναμώσας.

Θ. Τὴν μητέρα τοῦ Θεοῦ
 καὶ καλὴν ἐν γυναιξί
 265 περιίστανται λαμπρῶς
 αἱ παρθένοι μετ' αἰδοῦς
 καὶ θαύματος,
 σελήνην ὡσπερ ἀστέρες ἄδυτοι.

ᾠδὴ ἑβδόμη. Τῶν ἐν καμίνῳ παίδων σου, σωτὴρ

Ἐπὶ τῆς σῆς χρηστότητος, Χριστέ,
 270 προβέβληται
 πᾶσιν ἰατρὸς θαυματουργὸς
 Θεοδοσία ἡ σεπτὴ,
 προσδεχομένη
 τοῖς δεινοῖς νοσήμασι
 275 καὶ ἀνάτοις πολὺν χρόνον παλαίοντα.

Σφαγιασθεῖσα κέρατι κριοῦ
 ὡς ἄμωμον
 θῆμα προσηρέχθης τῷ Χριστῷ
 καὶ νοητῶν ἁμαρτωλῶν

Heirm. ζ' EE 12, n. 15, Andreae

257 Cfr. Nu. 17:5 264 Ca. 1: 8

- 281 κέρκτα πάντα
 σιμθλάσασα, ὑψώσας
 τὸ τῶν δικαίων τῶν οἰκ κέρας ἐν πνεύματι.
- Ἦ
 Ὁ τοῖς ἐν γῆ ἀγίοις θαυμασῶν,
 ὡς εἶρηκε,
- 285 Κύριος καὶ σοὶ τὰ ἑαυτοῦ
 παρέσχεν ἔργα ἐκτελεῖν,
 ἐγὼ δέ, μάρτυς,
 οὐκ αἶρων τὸν κράββατον,
 ἀλλ' εὐχαρίστοις φωναῖς τὴν χάριν ὁμολογῶν.
- 290 Μετὰ πολλῆς τῆς πίστεως αἰτῶν,
 οὐχ ἥμαρτε
 τῆς εἰς σὲ ἐλπίδος ὁ κλεινός
 καθηγεμῶν τε καὶ ποιμὴν
 τῆς οἰκουμένης,
- 295 διό σε γεραίρομεν
 καὶ σὺν αὐτῷ εὐχαρίστως μεγαλύνομεν.
- Θ.
 Ὁ τοῦ Θεοῦ υἱὸς μονογενῆς
 εὐδόκησε
 σάρκα ἐκ παρθένου προσλαβεῖν,
 300 ἵνα τὰς νόσους τὰς ἡμῶν
 καὶ ἀσθενείας
 βαστάσῃ ὡς εὐσπλαγχνος
 καὶ τοῖς ἀγίοις αὐτοῦ θαυμαστωθῆ ἐπὶ γῆς.

F. 167^v

Ἦ Ωδὴ ὀγδόη. Ὅν φρίττουσιν ἄγγελοι

- 305 Ναὸς καθαρῶτατος,
 Θεοῦ χωρητικός,
 ἀνάθημα ἑμφυχον,
 κειμήλιον σεπτόν,
 εὐῶδες ταμίον

Heirm. η' EE 12, n. 15, Andreae

281-282 IKi. 2:1; 2:10

283-285, 303 Ps. 15: 3

288 Mar. 2: 12

300-302 Mat. 8: 17

310 γερομένη, σερνή,
 χάριν ἰαμάτων
 τοῖς προσιοῦσι πρέεις.

315 Ἄσώματοι ἄγγελοι,
 Θεοῦ λειτουργικοί,
 τοῖς μέλλουσι σῶζεσθαι
 διάκοροι ταχείς
 παρίστανται κύκλω
 τῆς τιμίας σοφοῦ,
 ταῖς σαῖς ὑπουργοῦντες
 σεπταῖς θαυματουργίαις.

320 Χειρῶν προσδεόμενος
 ἐτέρων καὶ ποδῶν,
 προσῆλθον σοι, ἔνδοξε,
 καὶ νῦν ἀναρρωσθεῖς
 ἐλπίδος ἀπάσης
 325 ὑψηλότερον,
 ὕμνοις εὐχαρίστοις
 ἀνευφημῶ τὸ θαῦμα.

330 Ὁ Κύριος ἔδειξε
 καὶ νῦν περιφανῶς
 ὅποσον ἡ δέησις
 ἐστὶν ἡ ἐνεργής,
 τὸν θεῖον ποιμένα
 ἰασάμενος
 335 διὰ τῆς ἐνδόξου
 καὶ θείας ἀθλοφόρου.

Θ.
 340 Συσοείσασα πνεύματι
 βιαίῳ τοὺς ἐχθροὺς
 τῆς ποιμνῆς σου, δέσποινα,
 κατάβαλε πρὸς γῆν,
 αὐτὴν δὲ ἀνιψου
 καὶ διάσωζε
 ταῖς τοῦ ποιμεναρχοῦ
 εὐχαῖς εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ὁδὴ ἐνάτη. Τὴν ζωοδόχον πηγὴν τὴν ἀένναον

Μετὰ πασῶν τῶν αὐλῶν δυνάμεων
 345 καὶ τῶν ἀγίων ἀπάντων ἰκέτευε
 τὸν τῶν ὅλων Κύριον,
 ἀθλοφόρε ἔνδοξε,
 συντηρηθῆναι αἰεὶ τῇ σῇ πατρίδι
 τὴν εἰρηναίαν κατάστασιν ἄληκτον.

Ἀποθεμίη τὴν πρῶην κατήφειαν,
 ἀναλαβοῦσα φωτὴν χαριστήριον
 ἢ Χριστοῦ γεραίρει σε
 ἐκκλησία σήμερον,
 Θεοδοσία σεμνή, τῷ ποιμενάρχῃ
 355 τῆς δωρηθείσης ὑγείας συγχαίρουσα.

F. 168

Ῥητορευόντων πολύφθογγα στόματα
 καὶ φιλοσόφων ἐνθέων νοήματα
 δεῦτε, εὐφημήσατε,
 τοῦ Χριστοῦ τὴν μάρτυρα,
 360 ὅτι τὸν μέγαν αὐτοῦ ἀρχιερέα
 θαυματουργήσασα ξένως ἴασατο.

Κατὰ τὸ μέγα σου ἔλεος, Κύριε,
 τὸ εἰς ἐμὲ γεγονός, μεγαλύνω σε,
 ὅτι μεγαλεία μοι
 365 θαυμαστὰ ἐποίησας
 καὶ παρειμένον δεινῶς < - - - - >
 διὰ τῆς μάρτυρος σου ἐπεστήριξας.

Ὁ τοῦ Θεοῦ ἱεράρχης ὁ μέγιστος
 τῆς ἐκκλησίας ὁ θεῖος διάκοσμος,
 370 ὁ πολὺς τὴν σύρεσιν
 καὶ παρτοίαις χάρισι
 τῶν ἀρετῶν ἐκπρεπής καὶ τῆς παρουσίας
 εὐχαριστίας ὑπάρχει ὑπόθεσις.

Heirm. θ´ EE 14, n. 18, Andreae
 desiderantur, an versus mutilus ?

364 quinque syllabae

Θ. 375 Σιών ἁγία, Θεοῦ πόλις ἔμφυχε,
 τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων φύλαττε,
 ταῖς εὐχαῖς καὶ δάκρυσι
 καμπομένη, δέσποινα,
 τοῦ προστατοῦντος αὐτῆς καὶ ἐν κινδύνοις
 χαλεπωτάτοις αὐτῇ συμπονήσατος.

ΧΙ^α. Ἐτερος κανών, οὐ ἢ ἀκροστιχίς· Στέφει
χαρίτων πατριάρχης σε στέφει,
θεοδοσία, Ἰωσήφ.

ᾠδὴ πρώτη. Ἦχος πλάγιος δ΄.
Ἀρματηλάτην Φαραῶ ἐβύθισε

Σὺν ἀσωμάτοις νοεραῖς δυνάμει
 καὶ τῶν ἁγίων χοροῖς
 τῷ τοῦ Θεοῦ θρόνῳ
 παρεστῶσα, ἐνδοξε,
 5 τοῖς ἐπὶ γῆς ὑμνοῦσι σε
 τῶν ψυχῶν καὶ σωμάτων
 τὴν θεραπείαν κατάπεμψον,
 δόσις τοῦ Θεοῦ ἢ φερώνυμος.

Τὴν ἀρετὴν ἐπιμελῶς ἀσκήσασα
 10 καὶ τῶν παθῶν τῆς σαρκὸς
 ἀθλητικοῖς πόνοις
 ἀνδρικῶς κρατήσασα,
 τὸ τῆς ψυχῆς θειότερον
 συνεκίνησας ὅλον
 15 πρὸς τὸν οὐράνιον ἔρωτα
 καὶ θεοειδῆς ὄλη γέγονας.

Ἐνεργουμένη τοῦ Θεοῦ ἡ δύναμις
 ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ
 καὶ δι' ἐμοῦ πᾶσι
 20 θαυμαστῶς γνωρίζεται.

Heirm. α' EE 219, n. 314, Joannis

F. 168^v

ὡς γὰρ ὁ πρὶν παράλυτος
οὐ τὸν κραββατον ἄρας,
ἀλλὰ φωνὴν χαριστήριον
πᾶσι διαγγέλλω τὴν ἰαοιν.

- 25 Φερωνυμία θεσοδότου κλήσεως
λαμπρυνομένη, σεμνή,
τὸν ἐκ Θεοῦ πᾶσι
δεδομένον πρόβολον,
ἀρχιερέα μέγιστον,
30 συμπτωθέντα τῇ νόσῳ
θεία δυνάμει ἀνώρθωσας·
ὅθεν εὐχαρίστως ὑμνοῦμεν σε.

- Θ. Ἐκ τῆς πλευρᾶς ἢ γενομένη πρότερον
τοῦ πρωτοπλάστου Ἀδάμ
35 τὸν παγγενῆ πᾶσι
θάνατον εἰσήγαγε,
ἢ δὲ παρθένος ὑστερον,
τοῦ Ἀδάμ τοῦ δευτέρου
φανείσα μήτηρ, εἰσήνεγκε
40 τὴν ἀθανασίαν τῷ γένει ἡμῶν.

Ἦδὴ τρίτη. Ὁ στερῶσας κατ' ἀρχὰς

- ἵνα τὸν βίον εὐκλεῶς
τῷ μαρτυρίῳ σφραγίσῃς,
πυρωθείσα τὴν ψυχὴν θείῳ ζήλῳ,
τοὺς ἀτόπους ὑβριστὰς
45 τῆς τοῦ Θεοῦ σαρκώσεως
καὶ τῆς αὐτοῦ εἰκόνας
βολαῖς ἐλέγχων κατέτρωσας.

Χάριν ἰάσεων ἡμῖν
ἀναπηγάζει πλουσίως

Heirm. γ' EE 219, n. 314. Joannis

21-22 Mar. 2: 11-12

33-34 Ge. 2: 21-22

- 50 ἡ τιμία σου σοφός, τῶν λειψάνων
 εὐωδίαν θαυμαστήν
 ἐνθέως ἀναδίδωσι,
 ζῆν ἐν Κυρίῳ πείθει
 τοὺς δι' αὐτὸν μαρτυρήσαντας.
- 55 Ἐγαλλιᾶσθε σὺν ἐμοί,
 ἡ τῶν πιστῶν ἐκκλησία·
 μεγαλύνωμεν τὸν Κύριον ἅμα,
 ὅτι δῶρημα κοινόν,
 πηγὴν καινῶν ἰάσεων
 60 Θεοδοσίαν πᾶσιν
 ὡς ἀγαθὸς ἐδωρήσατο.
- Ῥεῦμα βιαίως ἐνεχθὲν
 τὸν ἀπερίτρεπτον στύλον
 τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας
 65 συνεπόδισε δεινῶς,
 ἀλλ' ὑποσχοῦσα τάχιον
 τὴν κραταιάν σου χεῖρα
 πάλιν αὐτὸν ἐπηνώρθωσας.
- Θ.
 70 Ἱερωσύνης τῆς καινῆς
 τὸν ἀρχηγὸν συλλαβοῦσα
 καὶ τεκοῦσα, Θεοτόκε παρθένε,
 μυστηρίων ἀρχηγὸς
 τοῖς ἱεράρχαις γέγονας,
 θεωρημάτων πλοῦτος
 75 καὶ ἐγκωμίων ὑπόθεσις.

*Κάθισμα. Ἦχος πλάγιος δ΄. Τὴν σοφίαν καὶ
 λόγον ἐν σῆ γαστρὶ*

Τῶν θαυμάτων τὴν χάριν παρὰ Θεοῦ
 δεξαμένη πλουσίως, μάρτυς Χριστοῦ,

Heirm. cath.

MR I 9 Cath. in marg. inferiore scriptum invenitur

53 Ro. 14: 8

69 Cfr. He. 7: 11-14

πλημύραις λύσεων
 πελαγίζεις τὰ πέρατα
 80 καὶ τῶν νοσοῦντων λύεις
 παθήματα χρόνια
 καὶ χαλεπὰς πηρώσεις
 σωμάτων, ἀοίδιμε·
 ὅθεν ἐπαξίως
 85 τὴν ἁγίαν σορόν σου
 κυκλοῦντες, δοξάζομεν
 τὸν ἐν σοὶ δοξασθέντα Θεόν,
 Θεοδοσία πανεύφημε·
 ἵπρέσβευε αὐτῷ ἐκτενῶς
 90 τῶν πταισμάτων ἄφεισιν δωρήσασθαι
 <τοῖς ἐορτάζουσι πόθῳ τὴν ἁγίαν μνήμην σου>".

Ὡδὴ τετάρτη. Σὺ μου, Χριστέ,

Τὴν τοῦ Χριστοῦ
 θείαν εἰκόνα προσβλέπουσα
 καὶ δοκοῦσα τούτῳ διατρίβοντι
 95 ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τῆς σαρκὸς
 ὡς αἱ μυροφόροι
 διακονεῖν καὶ προσφθέγγεσθαι,
 τὸν ταύτης καθαιρέτην
 ὡς αὐτοῦ ἀναιρέτην
 100 ζήλῳ θείῳ θανάτῳ παρέδωκας.

Ὡσπερ ποτὲ
 τοῖς ἀποστόλοις ὁ Κύριος,
 ἔτι ζῶσι, σοὶ καὶ μετὰ θάνατον
 θαῦμα φρικτὸν ἔδωκεν ἰσχὺν
 105 νόσους θεραπεύειν,
 νεκροὺς ἐγείρειν, τοῖς μέλεσι
 δαιμόνια ἐκβάλλειν

Heirm. 8
 orat. detruncatur

EE 219, n.314, Joannis

90-91 post δωρήσασθαι

86-87 Cfr. Jno. 13: 31- 32

96 Lu. 23: 56; 24:1

105-109 Mat. 10: 8

καὶ λεπροὺς καθαρίζειν
 ὠρεῶν τε ὑιδόνας ὡς ἔλαβες.

- 110 Νέον ἡμῖν
 εὐαγγελίου παραλυτον
 ἢ ὅσια μάρτυς ἐθεράπευσεν·
 ὡς γὰρ ἐκεῖνος καὶ νῦν αὐτὸς
 ὡς ὑπὸ τεσσάρων
 115 αἰρόμενος προσενήνεγμαι
 δεήσεως ἐλπίδος,
 πίστεως καὶ ἀγάπης,
 διὸ ἤκουσα θᾶπτον τὸ " ἔγειραι".

- 120 Προφητικῇ
 φωνῇ προήγγειλε πόρρωθεν
 τῶν θαυμάτων τὴν μεγαλειότητα,
 τῶν προϊόντων ἐκ τῆς σοροῦ
 τῆς σῆς, ἀθλοφόρε·
 τότε ἀλείται ὡς ἔλαφος
 125 χωλὸς καὶ μογγιλάλων,
 τρανωθήσεται γλώττα
 καὶ Θεὸς ἐπὶ γῆς δοξασθήσεται.

- Ἕ
 Ἄσμα καινὸν
 ἢ ἐκκλησία προσάδει σοι,
 130 τὸν ποιμένα βλέπουσα ὡς πρότερον,
 Θεοδοσία, μάρτυς Χριστοῦ,
 ταύτην ἐγκοσμοῦντα
 καὶ ἱερῶς προνοούμενον,
 θυσίαις εὐαγέσι
 135 καὶ εὐχαῖς εὐπροσδέκτοις
 τῷ λαῷ τὸν Θεὸν ἰλασκόμενον.

Θ. Τὸν ἑαυτῆς
 υἱὸν ἢ πάναγνος δέσποινα

125 μογγιλάλων (sic) M. Eugenicus

114-115 Mar. 2: 3 116-117 I Co. 13: 13 118 Mar. 2: 11
 124-126 Is. 35:6 128 Cfr. Ps. 32: 3; 39: 3; 95: 1

F. 169^v

- σταυρωθεντα, βλέπουσα, ᾠδουρετο,
 140 τῶν μαιφόνων τὸ ἀπηγές,
 ἢ σεπτὴ δὲ μάρτυς
 ἐν τῇ εἰκότι ῥιπτούμερον
 ὀρώσα τὸν δεσπότην,
 βοηθεῖν ἐπεχείρει
 145 καὶ τῆς τόλμης ῥιπτεῖ τὸν αὐτόχειρα.

ᾠδὴ πέμπτη. Ἵνα τί με ἀπόσω

- Ῥητορεύουσα γλῶσσα
 καὶ τῶν νοημάτων εὐρέσει πλημμύρουσα
 καὶ λαμπρᾷ συνθήκη
 τῶν οἰκείων τοῖς πράγμασι λέξεων
 150 ἐμμελῶς ἠχοῦσα, τὰ μεγαλεῖα τῶν θαυμάτων
 ἐπαξίως ὑμνεῖν σου οὐ δύναται.

- " Ἵνα τί μοι τὸ βλέπειν
 φῶς τὸ αἰσθητὸν", ἐν ὀδύνη ἐκραύγαζον,
 " τί ζωῆς μοι κέρδος,
 155 παρειμένῳ τὰ μέλη τοῦ σώματος ",
 σὺ δέ μοι προσχοῦσα, Θεοδοσία, παραδόξως
 ἰατρὸς ἀνεφάνης θεόδοτος.

- Ἀραμείνη προθύμως
 τὸν σταυρὸν σου, ἔδραμες ἀκολουθοῦσα Χριστῷ
 160 καὶ τῇ κοιρωνίᾳ
 τῶν αὐτοῦ παθημάτων δεδόξασαι
 καὶ διπλοῦν τὸ στέφος, Θεοδοσία, ἐκομίσω
 δι' ἀμφοῖν φερωνύμως δοθείσα Θεῷ.

- Ῥήξασα τοὺς δεσμούς μου
 165 τῶν ποδῶν, ἐπέτρεψας ἐλευθερίως χωρεῖν,
 διό σοι θυσίαν
 θύσω, μάρτυς, ἐνθέου αἰρέσεως

Heirm. ε' EE 219, n. 314, Joannis

139 Jno. 19: 28

158-159 Mat. 16: 24

166-167 Ps. 49: 14

καὶ τὸ ὄνομα σου ἐπικαλέσομαι προθύμως
καὶ ἐν σοὶ εὐλογήσω τὸν Κύριον.

- 170 Χαρυτόβρυτον νόμα
θείων ἰαμάτων θεοθεν πλουτήσασα,
τῷ χαριτωθέντι
ἐκ Θεοῦ ποιμενάρχῃ ἐπέχεας
καὶ τὴν τούτου νόσον ἐκαποκλύσασα ἀλύτως,
175 ἔρρωμένον, ἀρτίπουν ἀπέφηρας.

- Θ.
Ἡ πανάμωμος μήτηρ
τοῦ τὴν βασιλείαν αἰδίου ἔχοντος,
βασιλεὺς τῶν ὅλων
καὶ τοῦ κόσμου προστάτις προβέβληται
180 καὶ τὴν πόλιν ταύτην Θεοδοσία τῇ παρθένῳ
ὡς οἰκείαν φυλάττειν παρέδωκεν.

F. 170

ᾠδὴ ἕκτη Ἀβυσσος ἀμαρτιῶν

- Σάλπιγγες ῥητορικαί,
φιλοσόφων ἱερῶν συμφωνίαι,
ἐποποιῶν οἱ κρότοι,
185 μουσολόγων αἱ χάριτες,
ᾠδῶν στέφανον λαμπρὸν
ποικιλοσύνθετον τῇ παρθένῳ
Θεοδοσίᾳ ἀναπλέξατε.

- Σύμφωνον ταῖς γυναιξὶ
190 προθυμίαν ἐμβαλοῦσα σὺν ταύταις,
τὸν ὕβριστὴν τῆς θείας
τοῦ σωτῆρος σαρκώσεως
καὶ εἰκόνας τῆς αὐτοῦ
θάπτον παρέπεμψας τῷ θανάτῳ
195 τὸν τῆς ζωῆς ὄντως ἀνάξιον.

Heirm. 5' EE 222, n. 316, Joannis

168 Ps. 49: 15

Ἐλεον τὸν τοῦ Θεοῦ
 μιμουμένη, τὰ ἰάματα χύδην
 τοῖς δεομένοις βρῦεις
 ὡσπερ κρήνη ἀένναος
 200 καὶ πηρώσεις χαλεπὰς
 λύεις σωμάτων καὶ ἐπισφίγγεις
 τοὺς παρειμένους, ἀξιάγαστε.

Σὺ μοι, μάρτυς, πρὸς Θεὸν
 τῆς ὑγείας ἐχημάτισας πρέσβις,
 205 ἐγὼ δὲ σοὶ πρὸς πάντας
 τοὺς ἀνθρώπους γενήσομαι
 κήρυξ εὐφωρος, τὴν σὴν
 πᾶσι μηνύων θαυματουργίαν,
 Θεοδοσία παμμακάριστε.

210 Τάξεσι παρθενικαῖς
 ὡσπερ μέγας ἑωσφόρος ἐμπρέπεις
 φωτοφανέσιν ἀστροῖς
 καὶ τὸν μέγαν διδάσκαλον
 καὶ ποιμένα τῶν πιστῶν
 215 ὡς ἐκ ρυκτὸς τῆς ἀκινησίας,
 Θεοδοσία, θᾶπτον ἡγείρας.

Θ. Ἐπρεπε τῇ γυναικῶν
 καλλονῇ Θεοδοσία τὴν πόλιν
 ταύτην οἰκεῖν καὶ σφῆζειν,
 220 ἦν ἡ πάντων δεσπόζουσα
 τῶν κτισμάτων καὶ Θεοῦ
 μήτηρ ὡς ἴδιον ἔσχε κλῆρον
 καὶ ἐκ πολλῶν κινδύνων ἔσωσεν.

F. 170^v

ᾠδὴ ἑβδόμη. Θεοῦ συγκατάβασιν

225 Φαιδρῶς ἑορτάσωμεν
 ἀγαλλιώμενοι καὶ βοήσωμεν.

- ἵτις Θεὸς μέγας οὕτως
 ὡς ὁ Θεὸς ἡμῶν ποιῶν θαύματα
 καὶ τεραστίους
 ἰάσεις διουρούμενος
 230 διὰ τῆς θείας αὐτοῦ παρθενομάρτυρος: "
- Ἐλάσας ὁ φόβος
 διὰ τοῦ σοῦ ἀνέρος τὸ κέρας, σεμνῆ,
 τοῖς κρουαῖς τῶν αἱμάτων
 καὶ ἰαμάτων ρεῖθρα ἀέννα
 235 καὶ τῶν θαυμάτων
 πηγὰς ὡς οὐκ ᾔετο
 τοῖς θεομένοις ἀεὶ συνανεστόμωσεν.
- Ἴδού σοι τὰ ἔπαθλα
 τῶν σῶν ἀγῶνων πολλαπλασίονα
 240 καὶ λαμπρὰς ἀντιδόσεις
 ὁ ἀθλοθέτης ἀντιμετρεῖ δαφιλῶς,
 δι' ὃν τὸ αἷμα
 προθύμως ἐξέχεας
 καὶ τῆς εἰκόνας αὐτοῦ ὑπερηγῶνισαι.
- 245 Θεοῦ δόσιν ἔνθεον
 καὶ τῶν θαυμάτων αὐτοῦ διάκονον
 ἐπιστάμενος πίστει,
 πρὸς σὲ κατέφυγον, θεόδοξαστέ,
 καὶ τῆς ἐλπίδος
 250 οὐδόλως διήμαρτον,
 ἀλλὰ τυχῶν τῆς υἰείας μεγαλύνω σε.
- Ἐθαύμασαν ἅπαντες
 τὸ μεγαλείον τοῦ ξένου θαύματος,
 οὐ ἐτέλεσας, μάρτυς,
 255 τὸν ἱερὸν ποιμένα στηριξάσα
 καὶ παρειμένον
 στεργῶς ἐπισφίγξασα
 καὶ βηματίζειν ὀρθῶς παρασκευάσασα.

Θ.
 260 Ὁ λόγος ὁ ἀναρχος
 ἀρχὴν λαμβάνει τὴν καθ' ἡμᾶς ἀπὸ σοῦ
 καὶ ὁρᾶται ἀνθρώποις
 καὶ θαυμασίως συναναστρέφεται,
 τὸ γένος ἅπαν
 τῆς πλάνης λυτρούμενος,
 265 εὐλογημένη ἀγνή, ὁ τῶν μαρτύρων Θεός.

ᾠδὴ ὀγδόη. Ἑπταπλασίως κάμνον

F. 171

Διὰ παντός ἰκέτευε
 τὸν δεσπότην, πανεύφημε,
 σὺν ταῖς οὐρανίαις νοεραῖς δυνάμεσι
 καὶ πᾶσι τοῖς μάρτυσι
 270 καὶ τῶν ἁγίων πάντων χοροῖς
 ἴλεων γενέσθαι τοῖς αὐτὸν σεβομένοις,
 ὁμόνοιαν, εἰρήνην,
 εὐθηνίαν, υἰείαν
 ἀνώδυνόν τε βίον
 275 αὐτοῖς ἐπιμετῆσαι.

Ὁ τῶν μαρτύρων στέφανος,
 τῶν παρθένων τὸ καύχημα,
 τὸ τῆς βασιλίδος ἐκπρεπὲς ἀγλάισμα
 λαμπρῷ τῷ κηρύγματι
 280 πόλεις καὶ χύρας, λαοὺς, φυλὰς
 ἐπὶ τὴν ἰδίαν συγκαλεῖται πατρίδα,
 "προσέλθετε", βοῶσα,
 "τὸν ἐμὸν φαγεῖν ἄρτον
 καὶ οἶνον τῶν θαυμάτων
 285 πιεῖν εἰς εὐφροσύνην".

Σὲ ὑπομένων, Κύριε,
 ἐν ὁδῷ ὑπέμεινα
 καὶ εἰσήκουσάς μου φωνῆς τῆς δεήσεως
 καὶ λάκκου ἀνήγαγες

Heirm. η' EE 219, n. 314, Joannis

284-285 Ju. 12: 13

286-294 Ps. 39: 1- 4

290 ταλαιπωρίας με καὶ πηλοῦ,
 στήσας ἐπὶ πέτραν ἀσφαλῆ μου τοὺς πόδας,
 τὰ διαβήματά μου
 κατευθύνας καὶ ἄσμα
 καινόν μοι δοῦς ἐξάδειν
 295 διὰ τῆς μάρτυρός σου.

Ἱεραρχῶν ὁ πρόκριτος
 σὺν τῷ θείῳ πληρώματι
 τῷ τῆς ἐκκλησίας ἱερὰν πανήγυριν
 φαιδρῶς συστησάμενος,
 300 τὸ ἐπ' αὐτῷ τεράστιον
 πᾶσι διαγγέλλει τῆς δοθείσης υἰείας
 ἐκ σοῦ, Θεοδοσία,
 χαριστήριον ὕμνον
 αἰνέσεως θυσίαν
 305 ἀνάγων σοι προθύμως.

Θ.
 Ἀδυνατοῦσι, δέσποινα,
 προφανῶς ἀπορούμενοι
 οἱ περὶ τὸ λέγειν δυνατοὶ καὶ πρόχειροι,
 τὸ μέγα καὶ ἄπειρον
 310 τῶν σῶν ἐπαίνων πέλαγος
 ὄρω περιγράψαι καὶ τοῖς λόγοις ἐκπλεῦσαι·
 διὸ κὰν τῇ παρουσίᾳ
 τῆς σεπτῆς ἀθλοφόρου
 καινῇ θαυματουργίᾳ
 315 συνήθως σε ὑμνοῦμεν.

F. 171V

ᾠδὴ ἐνάτη. Ἐξέστη ἐπὶ τούτῳ ὁ οὐρανὸς

Ἰδοὺ σοι προσφωνοῦμεν ἄσματικῶς·
 ὠραιώθησαν αἱ σιαγόνες σου
 ὡς καθαρᾶς
 τρυγόνος νηστεία καὶ προσευχῆ.

Heirm. θ' EE 220, n. 314, Joannis

304 Cfr. Ps. 49: 23

317-319 Ca. 1:10

- 320 ὁ δὲ σεπτὸς σου τράχηλος
οἷαπερ ὀρμίσκος περικαλλῆς
τῷ κέρατι ὡς λίθῳ
τιμίῳ διαπρέπων
καθωραίζει τοὺς τιμῶντας σε.
- 325 Ὡς ἔχουσα μεγάλην πρὸς τὸν Χριστὸν
παρρησίαν, ἰκέτευε, ἔνδοξε,
διὰ σταυροῦ
κράτος δωρηθῆναι τῷ βασιλεῖ,
ταῖς ἐκκλησίαις ἕνωσιν,
330 τῇ μεγαλοπόλει διηνεκῇ
ἀσφάλειαν, εἰρήνην,
ἀέρων εὐκрасίαν
καὶ ροσημάτων ἀπολύτρωσιν.
- 335 Στησάμενοι χορείαν πνευματικῇν
ἐν εὐρύθμοις ᾠδαῖς, φιλομάρτυρες,
τὴν εὐκλεῆ
μάρτυρα δοξάσατε σὺν ἐμοί·
καὶ γὰρ σημεῖον ἔνδοξον
θαῦμα ἐκφανέστατον ἐπ' ἐμοὶ
340 εἰργάσατο, τοὺς πόδας
χρονίως παρειμένους
ἰασαμένη θεία χάριτι.
- 345 Ἡ θεία κορυφή τῶν πατριαρχῶν,
ὁ πολὺς τὴν τοῦ πνεύματος σύρεσιν,
τῶν ἀρετῶν
ὁ θεοχαρίτωτος θησαυρός,
ὁ συμπαθὴς καὶ ἄκακος
σήμερον ἡμᾶς εἰς πνευματικῇν
προτρέφας πανδαισίαν,
350 ἐκτρέφει φιλοτίμως
τὸ κατ' αὐτὸν μεγάλῳ θαύματι.
- Θ. Φωρῆν σοι τοῦ ἀγγέλου χαρμονικῶς
προσφωνοῦμεν, παρθένε θεόκλητε,

χαίρε, Θεοῦ
 355 πόλις καὶ παλάτιον ἱερὸν,
 χαίρε, λυχρία πάγχρυσε,
 τράπεζα καὶ στάμνε καὶ κιβωτὲ
 τῆς νέας διαθήκης
 τῶν πάλαι μυστηρίων,
 360 χαίρε, ἡ νέα διακάθαρσις.

354-355 Θεοῦ πόλις Ps. 86:3 **355** παλάτιον III Κί. 7: 38- 49
356 Ex. 38:13-17 **357** τράπεζα Ex. 38:9-12 στάμνος Ex. 16: 33
 κιβωτός Ex. 38:1-8

XII. Κανὼν εἰς τὸν ἐν ἀγίοις πατέρα ἡμῶν Ἰωάννην
τὸν Δαμασκηνόν, οὗ ἡ ἀκροστιχίς· Τὴν πνευματοκρότητον
ὕμνῳ κιθάραν, Μάρκος.

F. 118

ΩΔΗ Α΄. Ἦχος τέταρτος. Ἀνοιξὼ τὸ στόμα μου

Τὴν λύραν τοῦ πνεύματος,
τὴν θεοκρότητον σάλπιγγα,
τὸν νοῦν τὸν οὐράνιον, γλῶσσαν τὴν εὐλαλον,
τὴν μελίρρυτον πηγὴν τῶν θείων ὕμνων
5 ἀξίως ὑμνήσωμεν οἰκείαις ᾠδαίσι.

Ἡ χάρις τοῦ πνεύματος
τοῦ παραγίου σεληνώσασα
ἐν σοί, κατελάμπρυνε τὴν σὴν διάνοιαν
καὶ θεόληπτον καὶ θείον ὑμνολόγον
10 ἀνέδειξε, τέρποντα τὴν ἐκκλησίαν Χριστοῦ.

Νεότητος χάρισι
καὶ εὐγενείας λαμπρότητι
καὶ πλούτῳ κοσμούμενος, πάτερ ἀοίδιμε,
πάντα σκύβαλα ἠγήσω ὡς ὁ Παῦλος,
15 Χριστὸν ἀντὶ πάντων δὲ μόνον ἠγάπησας.

Ποικίλον συνέλεξας
ἐν τῇ ψυχῇ πλούτων, ὅσιε,
σοφίας καὶ γνώσεως, ὃν καθυπέταξας
τῷ δεσπότη σου ὡς ἔμπορος ἐχέφρων,
20 τὰ θεία μυστήρια διερμηνεύων ἀεί.

Θ. Νοήσαντες πόρρωθεν
οἱ θεηγόροι, παράμωμε,

Tit. Τοῦ ἀγίου πατρὸς καὶ φωστήρος ἡμῶν Μάρκου ἀρχιεπισκόπου
Ἐφέσου τοῦ Νέου Θεολόγου κανὼν εἰς τὸν ἐν ἀγίοις πατέρα ἡμῶν
Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν, οὗ ἡ ἀκροστιχίς· Τὴν πνευματοκρότητον ὕμνῳ
κιθάραν, Μάρκος. D **Heirm. a** ΄ EE 99, n. 141, Joannis

3 Cfr. Si. 6:5

14 Phi. 3: 8

17-18 Ro. 11: 33

19 Mat. 13: 45

τὸ μέγα μυστήριον τῆς σῆς κηρύσεως
 προδιέγραψαν αἰρίγματα ποικίλοις,
 25 ἅπερ οἱ διδάσκαλοι σαφῶς ἀνέπτυξαν.

ΩΔΗ Γ΄. Τοὺς σοὺς ὑμνολόγους, Θεοτόκε

Ἐσάλπισας, πάτερ, ἐξ ἐώας
 εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ὡς ἀληθῶς
 θεηγορίας ῥήματα,
 τῶν δυσσεβῶν αἰρέσεων
 30 τὰς συστροφὰς ἐλέγχοιτα
 καὶ τὰ σοφίσματα λύοιτα.

Ἐψοῦ κεφαλὴν, πάτερ, διάρας
 καὶ κύκλω τὸ ὄμμα τῆς ψυχῆς
 διαγαγών, ἐπλήρωσας
 35 τὴν οἰκουμένην ἅπασαν
 τοῖς ἱεροῖς σου δόγμασιν
 ὡς οἱ θεοῦται ἀπόστολοι.

F. 118^v

Μανίαν αἰρέσεως ἀλόγου
 διήλεγξας λόγοις σου, σοφέ,
 40 εἰκονομάχων φρύαγμα
 καταβαλὼν εἰς ἔδαφος
 ὀρθοδοξίας δόγμασιν
 οἷα στερραῖς ἐλεπόλεσιν.

Θ.
 45 Ἄγία παρθένε Θεοτόκε,
 διάσωσον ἅπαντας ἡμᾶς,
 τοὺς εὐσεβῶς ὑμνοῦντας σε
 τοῖς θεοφθόγοις ἄσμασι
 τοῦ σοῦ σοφοῦ θεράποντος,
 ὃ τὴν σὴν χάριν ἐνέπνευσας.

Heirm. γ΄ EE 100, n. 141, Joannis. Heirm. in marg. scriptus invenitur

Κάθισμα. Ἦχος πλάγιος τοῦ τετάρτου.
Τὴν σοφίαν τοῦ λόγου ἐν οἷ γαστρὶ

- 50 Τὴν οὐρανίον γνῶσιν καὶ θεικὴν
 τῇ σοφίᾳ συνάψας τῇ λογικῇ,
 τὸν κόσμον ἐφώτισας
 τοῖς παρσόφοις σου δόγμασι
 καὶ θεολόγων ὠφθης
- 55 σφραγὶς καὶ κεφάλαιον
 καὶ τοῖς ἐνθέοις ὕμνοις
 ψυχὰς ἀνεπτέρωσας·
 ὅθεν οἱ τοῦ σκότους
 τῆς ἀγνοίας ῥυσθέντες
- 60 τοῖς θείοις διδάγμασι
 τῆς σῆς γλώττης, παρόλβιε,
 ἀνυμνοῦντες βοῶμεν σοι·
 ἠρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ·

Ἔτερον. Ἦχος δ΄. *Κατεπλάγη Ἰωσήφ*

- 65 Κατεπλάγησαν σοφοὶ
 καὶ δυνατοὶ καὶ βασιλεῖς
 τὴν δοθεῖσαν σοι, σοφέ,
 χάριν σοφίας ἐκ Θεοῦ·
 τὰς γὰρ αἰρέσεις τοῖς δόγμασι θριαμβεύσας,
 πίστιν τὴν ὀρθὴν διετρέψωσας,
- 70 ὕμνοις ἱεροῖς διεκόσμησας,
 τὰς ἐκκλησίας ἄδειν παρασκευάσας
 ταῖς οὐρανίαις δυνάμεσι
 συμφώνους, ὅσιε, μελωδίας,
 αἷς ἐπαξίως ὑμνοῦμεν σε.

ΩΔΗ Δ΄. Ὁ καθήμενος ἐν δόξῃ

- 75 Τὴν οὐράμιον σοφίαν
οὐρανόθεν δεξαμένος,
θεοπνεύστοις λόγοις
ὡς ἐξ οὐρανοῦ κατεβρόντησας
τὰς ἀντιθέους αἰρέσεις,
- 80 μόνον αἴτιον
τὸν πατέρα διδάσκων υἱοῦ καὶ τοῦ πνεύματος.
- ἽΟ τοῦ θεοῦ οἴκου ζῆλος
τὴν ψυχὴν σου κατέφαγε,
πάτερ Ἰωάννη,
- F. 119 85 περιηρημένου τὴν κόσμησιν
τῶν σεβασμίων εἰκόνων
ὄθεν ἔπληττες
τοὺς ἀθέους μακρόθεν βολαῖς ταῖς ἐκ μέλανος.
- Κατὰ λόγον ὑποθέσθαι
90 τὸν θεμέλιον ἔκρινας
τοῦ ἐιθέου βίου
τὴν ὑπακοήν, ἀξιάγαστε
ὄθεν σοφὸς ἰδιώτη
παρεπόμενος
- 95 ὑπετάσσου, πληρῶν τὰ ἐκείνου προστάγματα.
- Ῥητορείων ἐν σοφία
τῇ τοῦ πνεύματος, ὅσιε,
τὰ τῶν θεολόγων
δόγματα πανσόφως συνήγαγες,
- 100 ὡς ἀληθείας κανόνα
τὰ θεόγραφα
καταλείψας ἡμῖν, Ἰωάννη, συντάγματα.
- θ. Ὁ ταῖς ἀνω στρατηγίαις
φοβερὸς καὶ ἀπρόσιτος

Heirm. δ΄ ΕΕ 95, n. 135, Joannis

82-83 Ps. 68: 9

- 105 προσιτός μοι ὤφθη,
σάρκα ἐκ παρθένου καθ' ἑνωσιν
περιβαλλόμενος ξένην,
ὁ μυστήριον
ὁ σοφὸς Ἰωάννης ὁ Σύρος ἀνύμνησεν.

ΩΔΗ Ε΄. Ἐξέστη τὰ σύμπαντα

- 110 Τὸ σκεῦος τὸ τίμιον
τῆς ἐκλογῆς τῆς χάριτος,
τὸν τῆς ἐκκλησίας κυρφοστόλον,
τὸν χρυσορρόαν καὶ χρυσοχεύμονα
Ἰωάννην ἄσμασι, πιστοί,
115 πάντες εὐφημήσωμεν,
οἷς αὐτὸς ἐμελούργησεν.
- Ἠδίστοις μελίσμασι
καὶ μουσικοῖς συντάγμασι
τὴν ἀγνὴν παρθέρον Θεοτόκον
120 καὶ τοὺς ἀγίους πάντας ἀνύμνησας,
Ἰωάννη ὅσιε, διὸ
πάντες εὐφημοῦμεν σε,
σοὶ τὰ σὰ προσκομίζοντες.
- Τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον
125 ἐκ τοῦ πατρὸς προέρχεσθαι
καὶ υἱοῦ δὲ εἶναι τοῦτο πνεῦμα,
ἀλλ' οὐκ ἐκ τούτου ἔχειν τὴν ὑπαρξίν,
δι' αὐτοῦ δὲ εἶδωσθαι πιστοῖς
σὺ ἐθεολόγησας,
130 Ἰωάννη τρισόλβιε.
- Θ. Ὁ μέγας προέγραφε
Μωσῆς τὸ σὸν μυστήριον,

στάμνον τε καὶ πλάκα καὶ λυχνίαν
καὶ κιβωτόν ποιήσας καὶ τράπεζαν,
135 ἐν οἷς ἐξεκρίθηζε τὴν σὴν
λοχείαν τὴν ἄσπορον,
Θεοτόκε παρύμνητε.

F. 119V

ΩΔΗ Γ´. Ἐβόησε

Νοήσεως
καὶ σοφίας πλησθεὶς διὰ πνεύματος,
140 ἀρχιτέκτων
τῆς σκηνῆς τῷ Θεῷ ἐχρημάτισας
καὶ τὴν ἐκκλησίαν
ὀρθοδόξοις ἐκόσμησας δόγμασιν.

Ἐπέμεινας
145 ἐπιτίμιον λόγου σοφώτατα,
σιωπήσας
ἐπὶ πλείστον πατέρων προστάγματι,
ἕως οὗ πρὸς ὕμνους
ἢ παρθένος τὴν σὴν γλῶτταν ἤγειρεν.

150 Μυσήσεσι
θειοτέραις τὸν νοῦν ἐλλαμπόμενος
καὶ δυνάμει
τῇ τοῦ λόγου τὴν γλῶτταν στομούμενος,
ἀκριβῶς ἐξέθου
155 τὰ τῆς πίστεως μυστήρια.

Θ. Νικήσασα
τοὺς τῆς φύσεως νόμους τῷ τόκῳ σου,
Θεοτόκέ,
παραδόξοις κοπέισαν σιγήρησας

Heirm. Γ´ EE 125, n. 172, Εἰς τὴν προσκύνησιν τοῦ τιμίου σταυροῦ

133 στάμνος Ex. 16: 33 πλάκα Ex. 31: 18 λυχνία Ex. 38:13-17

134 κιβωτός Ex. 38:1- 8 τράπεζα Ex. 38: 9-12

160 τοῦ σοφοῦ τὴν χεῖρα
καὶ πρὸς ὕμνους τοὺς σοὺς συνεκρότησας.

Κοντάκιον. Τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια

Τὸ τῆς σοφίας ἱερὸν καὶ θεῖον τέμενος
καὶ τῆς ἀγνείας καθαρὸν κατοικητήριον
συνελθόντες εὐφημήσωμεν ἐπαξίως
165 Ἰωάννην τὸν θεόπνευστον, ἐν ἅσμασι
τοῖς οἰκείοις προσφυῶς αὐτὸν γεραίροντες,
καὶ βοήσωμεν·
"χαίροις, πάτερ παγκόσμιε".

Ὁ οἶκος. < Ἄγγελος πρωτοστάτης >

Ἄγγελος μὲν τὸ χαῖρε
170 παραστάς προσεφώνει
ποτὲ τῇ Θεοτόκῳ σὺν φόβῳ,
σὲ δὲ ἐκ τῶν ἀνθρώπων ὄρων
χρηματίσαντα ταῖς ἀρεταῖς ἄγγελον,
ἐξίσταμαι τῷ θαύματι
175 καὶ χαίρειν προσφωνῶ σοι, πάτερ·
χαῖρε, σοφίας ἀγνὸν δοχεῖον,
χαῖρε, τοῦ λόγου λαμπρὸν ταμεῖον,
χαῖρε, διδασκάλων ἐνθέων ἐκσφράγισμα,
χαῖρε, θεολόγων πατέρων συνήγορε,
180 χαῖρε, ὕψος δυσθεώρητον θεωρίας ἀκραιφνοῦς,
χαῖρε, πλάτος πολυποίκιλον ἐμπειρίας πρακτικῆς,
χαῖρε, ὅτι κατάγχεις τὰς λυσιώδεις αἱρέσεις,
χαῖρε, ὅτι τὴν κτίσιν ἐν τοῖς ἅσμασι τέρπεις,
χαῖρε, ἀστὴρ ἀνυγάζων τοῖς πέρασι,

Heirm. cont. ER 467 **Heirm. oec.** HR 279

169-171 Lu. 1: 28

F. 120

185 χαῖρε, λαμπτήρ τοῦ φέγγους τῆς γνώσεως,
χαῖρε, δι' οὗ ἐκκλησία κοσμεῖται,
χαῖρε, δι' οὗ Δαμασκὸς μέγα χαίρει,
χαίροις, πάτερ παγκόσμιε.

ΩΔΗ Ζ'. Ὁ διασώσας ἐν πυρὶ

190 Ὡς ἀσκητῶν ὑπογραμμῶν
καὶ θεολογίας καρῶνα
καὶ ὑμολόγων ἱερῶν
ἀρχηγὸν καὶ θεμέλιον ἔχοντες,
εὐφημοῦμεν σε, ὅσιε,
τὸ κατάλληλόν σοι χρέος ἀποπληροῦντες.

195 Κεκοσμημένος εὐπρεπῶς
τῆς δικαιοσύνης στεφάνῳ
ὡς τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν
ἐκτελέσας, Κυρίῳ παρίστασαι,
Ἰωάννη μακάριε,
200 τῆς αὐλοῦ θεαυγείας ἐπαπολαύων.

Ἵνα γνωρίση σε Θεὸς
πᾶσι τοῖς ἐν κόσμῳ φωστῆρα,
λόγον ἐπέχοντα ζωῆς,
ἀνατείλαι σε, μάκαρ, εὐδόκησεν,
205 Ἰωάννη θεόπνευστε,
Δαμασκόθεν ὡς περ Παῦλον ποτὲ τὸν μέγαν.

Θ.
210 Θεοποιεῖ με διὰ σοῦ,
φύσιν τὴν ἐμήν, Θεοτόκε,
ἀναλλοιώτως προσλαβῶν
ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ παντέλειος,
ὡς ἐδίδαξεν ἄριστα
τὸ μυστήριον ὁ εἰθεὸς Ἰωάννης.

Heirm. ζ' EE 101, n. 142, Cosmae 201 ex γνωρίζη corr. γνωρίση
J. Eugenicus in D 207 θεοποιεῖ correxi acrostichidis causa : θεοποιεῖ J.
Eugenicus in D

ΩΔΗ Η´. Παῖδας εὐαγεῖς ἐν τῇ καρίνῳ

Αἴρουσα φωνὰς ἱκετηρίους
 ἢ πόλις, ἢ βασιλεύουσα τῶν πόλεων,
 215 ὅσιε, κραυγάζει σοι·
 ὡσπερ σου τὸ λείψανον
 τὸ ἱερὸν καὶ τίμιον
 ἐμοὶ παρέθηκας
 ὡσαύτως καὶ τὴν θεολογίαν
 220 δός μοι διασῶζειν
 τὴν σὴν εἰς τοὺς αἰῶνας".

Ῥήματα ζωῆς τῆς αἰωνίου,
 θεόφρον, ἢ σὴ καρδία ἐξηρεύξατο,
 μέλη παναρμόνια
 225 ἔβλωσεν ἢ γλῶσσα σου,
 διαπρεπή, σειρήνια,
 ψυχῶν λάματα,
 δογμάτων ἀνεξάντλητα ρεῖθρα
 καὶ θεολογίας
 230 ὑπερχειλεῖς κρατῆρας.

Ἄναρχον, αἰδίον τριάδα,
 πατέρα τε καὶ υἷον καὶ πνεῦμα ἅγιον
 σὺ ἐθεολόγησας,
 Ἰωάννη ὅσιε,
 235 πατέρα μὲν ἀναίτιον,
 οὐδὲ γὰρ ἔκ τινος,
 υἷον δὲ τοῦ πατρὸς προελθόντα
 καὶ τὸ θεῖον πνεῦμα
 ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ μόρου.

F. 120^v

Θ. 240 Νεῦσον ταῖς πρεσβείαις καὶ τοῖς ὕμνοις
 τοῦ μάκαρος Ἰωάννου, παμμακάριστε,
 φύλαττε τὴν πόλιν σου
 ταύτην, τὴν κατέχουσαν

Heirm. η´ EE 100, n. 141, Joannis

222 Jno. 6: 68

245 τὴν ἱερὰν εἰκόνα σου
 ὡς πλοῦτον ἄσυχον
 καὶ τούτου τὸ πολυάθλον σῶμα,
 ῥεῖθρα ἰαμάτων
 ἐκβλύζον ταῖς ποθοῦσιν.

ΩΔΗ Θ´. Ἐπὶ τῆς γηγενῆς

250 Μάρτυσι Χριστοῦ
 συμμέτοχος γέγονας, τὴν δεξιὰν ἐκτιμηθεὶς
 διὰ τὴν προσκύνησιν
 τῶν σεβασμίων εἰκότων, ὅσιε,
 καὶ ἀσκητῶν συνόμιλος
 καὶ ἱερέων καρῶν,
 255 διδασκάλων
 θεῖον ἀκροθίνιον
 καὶ ἁγίων πατέρων συνήγορος.

Ἐπὶ τὸν σταυρὸν
 ἐπ' ἡμῶν, μακάριε, ἐπηκολούθησας
 260 τῷ καθυπομείναντι
 σταυρὸν καὶ θάνατον ἐπονειδίστον
 καὶ σὺν αὐτῷ δεδόξασαι
 ἐν οὐρανοῖς ἀληθῶς,
 ἀπολαύων
 265 τῆς λαμπρᾶς θεώσεως
 καὶ τῆς αἴγλης αὐτοῦ ἐμφορούμενος.

Ῥεῦμα πλημμυροῦν
 ὁ φθόγγος διέδραμεν ὁ σὸς τὰ πέρατα,
 ἅπασαν κακόσυχον
 270 οἰκοδομίαν λύων αἰρέσειος
 καὶ καταστρέφων δόγματα
 πλάνης ἀνίδρυτα
 καὶ ποτίζων

Heirm. θ´ EE 100, n. 141, Joannis

258-259 Mat. 16:24

268 Ro. 10: 18

- 275 ὡς ὠραίαν ἄρπελον
 τὴν Χριστοῦ ἐκκλησίαν, παρόλβιε.
- 280 Κράτος κατ' ἐχθρῶν
 τοὺς λόγους σου κέκτηται ἡ ἐκκλησία Χριστοῦ,
 ἡ δὲ βασιλεύουσα
 πασῶν τῶν πόλεων ὠραίζεται
 τὸ ἱερόν σου λείψανον
 ζῆδον κατέχουσα,
 ἰαμάτων
 θησαυρὸν ἀκέρωτον
 καὶ πηγὴν χαρισμάτων ἀνέκλειπτον.
- 285 Ὅλον ἑμαυτὸν
 συνδήσας τῷ πόθῳ σου, πάτερ ἀοίδιμε,
 καὶ τοῖς σοῖς πονήμασι
 διαφερόντως ἐνηδυνόμενος,
 290 οἶα μικρὸν ἀντίδωρον
 τοῦτον τὸν ὕμνον σοι
 προσκομίζω
 τὰ σὰ οὖν δεξάμενος
 ἐκ τῶν σῶν τὴν σὴν χάριν ἀντίδος μοι.
- Θ.
 295 Σε μετὰ Θεὸν
 οἱ δοῦλοι σου, δέσποινα, προστάτιν ἔχομεν,
 σοι προσαρατίθεμεν
 τὴν σωτηρίαν ταύτης τῆς πόλεως,
 ἣν κατοικεῖν εὐδόκησας
 σὺν τῷ οἰκέτῃ σου
 300 Ἰωάννῃ,
 τῷ σὲ μεγαλύναντι
 καὶ λαμπροῖς ἐγκωμίοις τιμήσαντι.

F. 121

ΧΙΙ^a. Ἐξαποστειλάριον. *Τοῖς μαθηταῖς συνέλωρεν*

Τὴν τῶν πατέρων ἔιθεον,
 μάκαρ, φιλοσοφίαν
 τοῖς σοῖς λόγοις ἐκύρωσας,
 ὅσπερ δὴ καὶ τοῖς ἔργοις,
 5 ὡς θεῖον ἄγαλμα στήσας
 πᾶσι τοῖς βουλομένοις
 ἀρχέτυπον, εἰς μίμησιν
 προτιθείς, θεοφόρε·
 διό σου νῦν
 10 τὴν λαμπρὰν καὶ εὖσημον καὶ ἁγίαν
 ἡμέραν τῆς κοιμήσεως
 ἐπαξίως τιμῶμεν.

ΧΙΙ^b. Θεοτοκίον. < Ὅμοιον >.

Ὁ τῶν ἀπάντων Κύριος
 ἐξ ἁγίας γαστρὸς σου
 σωματωθεῖς, ἐπέφανε
 τοῖς ἐν σκότει τοῦ βίου,
 5 πανύμνητε Θεοτόκε,
 πάντας τοὺς ὑπευθύνους
 λυτρούμενος ὡς εὖσπλαγχνος
 τῆς ἀρχαίας κατάρας
 τῆς τοῦ Ἀδάμ,
 10 διὸ πίστει, δέσποινα, δυσωπῶ σε·
 κἄμοι τοῦτον εὐίλατον
 σαῖς πρεσβείαις παράσχου.

F. 121^vΧΙΠ^Ϟ. Ἦχος δ'.*Ὁ ἐξ ὑψίστου κληθεὶς οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων*

Ὁ τῷ αὐτῷ φωτὶ περιαστράφας
τὸν Παῦλον ἐρχόμενον εἰς Δαμασκὸν ἐκ Σιών
καὶ ἀποστείλας τοῖς ἔθνεσιν

ἀντὶ διώκτου

5 μέγιστον κήρυκα καὶ ἀπόστολον,
αὐτὸς σέ ἐκάλεσεν ἐκ Δαμασκοῦ πρὸς Σιών,
φωτὶ τῷ θείῳ λαμπόμενον
θεολογίας

τῆς ἀνωτάτω θείου διδάσκαλον,

10 τῆς ἐκκλησίας
νυμφοστάγον
καὶ ὑμνολόγον
καὶ ἔνθεον κήρυκα,

Ἰωάννη θεόφρον,

15 Δαμασκοῦ τὸ ἐγκαλλώπισμα.

Heirm. troparii HR 166 Hoc troparium post troparia J. Eugenici in f. 121^v invenitur, his verbis praescriptis: Ἐκ τῶν τοῦ ἁγίου τοῦ Ἐφέσου καὶ τοῦτο

6-7 Ac. 9: 1- 9

XIII. Ἀκολουθία εἰς τὸν ὄσιον πατέρα ἡμῶν Ἰωάννην
τὸν Δαμασκηνόν

F. 130

Στιχηρά. Ἦχος δ΄.

Ὁ ἐξ ὑψίστου κληθεὶς οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων

Ὁ τὴν σοφίαν αὐτὴν ἔροικον ἔχου,
ὅτε ὁ δυσώριμος βαγδαῖον ἔπνευσε
κατὰ τῶν θείων μυσθώσεων,
πυρὶ διδοῦσαι

5 καὶ ἐξαλείφειν ἐγκελευόμενος,
τότε σύ, παραλβιε,
συναγαγὼν ἑαυτὸν
καὶ συγκληήσας τῷ πνεύματι
τῆς θεωρίας,

10 λογογραφεῖς σαφῶς τὴν εὐσεβίαν
καὶ ἀρτιθέτοις
ἀγῶσι τρέπεις τὸν τῆς αἰρέσεως προϊστάμενον
μετελθὼν οὖν σε δόλω,
τοῦ σκοποῦ οὐδὲν ἀπίρατα.

<Ὅμοιον.>

15 Τῆς ἐκκλησίας ὁ ῥήτωρ ὁ πυρίπικρος,
σαλπυγὴ ἢ διάτορος, ἢ μουσικὴ χελιδὼν,
τὸ θεοκροτήσαν ὄργανον,
τῆς εὐσεβείας

ὁ μέγας κήρυξ ὁ διαπρύσιος,
20 ὁ κύκνος ὁ εὐδαλός,
ὁ θεοφόρος αἰλός,
τῶν ἀρετῶν τὸ θησαύριον,
φιλοσοφίας
τῆς ἀνωτάτω θείου ἀρχέτυπου,

25 χρυσὴ κιθάρα,
συγκροτούσα πρὸς ἁρμονίαν τοὺς ἄδοντας πνεύματι.

Heirm. stich. HR 166 19 κήρυξ (sic) M. Eugenicus in D

1 Cfr. Col. 3 : 16

Ἰωάννης ὁ Σύρος
εὐφημείσθε τὰ προσήκοντα.

Ὅμοιον.

30 Τῶν ἀποστόλων, μαρτύρων καὶ ὁπίων
τὸν κλεινὸν συμμετόχον ἀνευφημήσωμεν,
τὸν τῶν ἀγγέλων ζηλώσαντα
τὴν ἀσαρκίαν,
βροτείου γένους τὴν ὠραιότητα,
δογμάτων τὸ πέλαγος,
35 θεολογίας βυθόν,
τὸν ἐν τοῖς ἄσμοι τέρποντα
τὴν ἐκκλησίαν
καὶ παιηγύρεις θείας φαιδρύνοντα,
τὸν Δαμασκόθεν
40 Ἰωάννην τὸν μελουργὸν καὶ θεόφθογον κήρυκα
καὶ ταμίαν τοῦ λόγου
δεομένοις ἀφθονώτατον.

F. 130^v

Ὅμοιον.

Τοῖς μὲν Ἑβραίοις τὸ μάννα παραδόξως
εἰς πᾶν μετεβάλλετο τὸ καταθύμιον,
45 σὺ δὲ σοφῶς ἀμειβόμενος
τῇ πανδαισίᾳ
τοῦ λόγου, πᾶσι τὰ πάντα γέγονας,
θλιβομένων ἀνέσις,
εὐεκτικῶν συστολή,
50 μαθητιῶντων διδάσκαλος,
ἀρετιζόντων
πέλεκυς κόπτων πέτραν πρηστήριος,
τῶν μοναζόντων
καὶ μιγάδων κοινὸς ἀλείπτης καὶ ἀτάβηρ εὐθύτητος,
55 Ἰωάννη θεόφρονι,
Δαμασκοῦ τὸ ἐγκαλλώπισμα.

42 δεόμενον ἀφθονώτατα Pilavakis OT 547 52 πρηστήριος (sic)
M. Eugenicus in D atque in cod. V 54 κοινὸς om. V, Pilavakis OT 547

Ὁ κανὼν, οὗ ἡ ἀκροστιχίς: Τὸν ἐκ Δαμασκοῦ
μουσοποιὸν ἀστὲρον Μάρκω.

Ὦδὴ πρώτη. Ἦχος δ΄.
Θαλάσσης τὸ ἐρυθραῖον πέλαγος

Τὰ ἄνθη τῶν σοῦν χαρίτων, ὅσαι,
ποικίλον βρύοντα
καὶ εὐπνοῦντα πάντοθεν, τὸν νοῦν
60 ἀποτρέπει βουλόμενον
ῥινηλατεῖν ἐν ἔσορασι
τῆς πολιτείας σου τὰ σύμβολα.

Ὁ φθόγγος ὁ τῶν ἀσμάτων ἤρμοττεν
ὁ σὸς τῷ βίῳ τῷ σῶ·
65 μόνης καὶ γὰρ τῆς σῆς ὡς ἀληθῶς
φωνῆς ἔδει, παρόλβιε,
τοῖς ἐγχειροῦσι πλέκειν σοι
τὰ τῶν ἐπαίνων στεφανώματα.

Νεόφυτον ἠδρυμένον, χάρισι
70 πλείσταις κατάκορον
ἐξ εὐγενοῦς τῆς ῥίζης
προελθὼν,
ὡς ἐλαία κατάκαρπος
ἐν οἴκῳ Θεοῦ πέφηνας
75 τοῦ ἰλαρῦναι πιστῶν πρόσσωπα.

F. 131

Θ. Ἐλύθη τῶν προπατόρων, ἄχραντε,
τὸ ἐπιτίμιον,
ἀνευ ὠδίνων σοῦ τὸν ποιητὴν
γεννησάσης τῆς κτίσεως,
80 τὸν τοῦ θανάτου λύσαστα
πικρὰς ὠδύνας τῇ ἐγέρσει αὐταῦ.

Heirm. α΄ EE 94, n. 133, Joannis

69 ἠδρυμένον D, V: ἰδρυμένον Pilavakis OT 547 **80** λύσαστα D, V:
λύσαστος Pilavakis OT 547

69 Ps. 143:12

73 Ho. 14:7

75 Ps. 103:15

Ὁδὴ τρίτη. *Οὐκ ἐν σοφίᾳ*

Κατακρητήσας
 τῆς σαρκὸς ἐκ νεότητος, ἀγίε,
 πρὸς Θεὸν τὸ τῆς ψυχῆς
 85 ἀπηύθυνας ἐφιέμενον
 ὅθεν ἀνεχρώσθη σου τῷ θείῳ κάλλει ὁ νοῦς.

Δεῖσαν κόσμῳ
 προελθεῖν ὡς φωστῆρα τὸν λόγον σου,
 Ἰωάννη, παιδευτὴν
 90 ἐξαποστέλλει σοι πόρρωθεν
 Θεός, προορώμενος τὴν σὴν λαμπρότητα.

Ἀπὸ βαρείας
 ἀφιέμενα βέλη χειρὸς δυνατοῦ
 τὰ συγγράμματα τὰ σὰ
 95 τῶν ἀσεβῶν κατεκλόνει ψυχάς,
 εἰκότων ἀθέτησιν οὐραίων ἐλέγχοντα.

Θ. Μεγαλυδέσθω
 θεοπλόκοις ᾠδαῖς ἢ πανάμωμος,
 ἢ τὴν χεῖρα τῷ σοφῷ
 100 ἐκκεκομμένην θεράποντι
 ἀποκαταστήσασα εἰς δόξαν ὄντως αὐτῆς.

Ὁδὴ τετάρτη. *Ὁ καθήμενος ἐν δόξῃ*

Ἀλογήσας τῶν ἀσάτων
 προσετέθης τοῖς μένουσι,
 τὸν σταυρὸν σου ἄρας
 105 καὶ τῷ σταυρωθέντι ἐπόμενος
 διακαεῖ πόθῳ, πάτερ,

Heirm. γ' EE 96, n. 136, Joannis Heirm. δ' EE 95, n. 135,
 Joannis 85 ἀπηύθυνας D, V: ἀπίθυνας Pilavakis OT 547 88 προελθεῖν D, V:
 προελθεῖν Pilavakis OT 547 106 πάτερ D, V: περ Pilavakis OT 547

ἕως ἑφθάσας
τὸ ἀκρύτερον, οὐ γερνόμενοι ἀναπαύσις.

- 110 Σκῦλα μὲν τῆς Σαμαρείας
Δαμασκοῦ τε τὴν δύναμιν
προγορεύων ἦλθεν
ὁ ἐξ' Ἰακώβ ἀνατείλας Χριστός,
οὗ δὲ αὐτὸς προσλαμβάνει
μαθητεύσοντα
115 Δαμασκὸθεν τῇ πόλει Σιών τοῦ μεγάλου Θεοῦ.

F. 131V

- 120 Κατὰ λόγον ὑποθέσθαι
τὸν θεμέλιον ἔκρινας
τοῦ ἐνθέου βίου
τὴν ὑπακοὴν προστησάμενος·
ὅθεν σοφὸς ἰδιώτη
παρεπόμενος,
ὑπειτάσσει, πληρῶν τὰ ἐκείνου προστάγματα.

- Θ.
125 Ὁ ταῖς ἄνω στρατηγίαις
φοβερὸς καὶ ἀπρόσιτος
προσιτός μοι ὄφθη,
σάρκα ἐκ παρθένου καθ' ἔνωσιν
περιβαλλόμενος ξένην,
ὃ μυστήριον
ὃ γλυκὺς Ἰωάννης ὁ Σύρος ἀπέμνησεν.

Ὡδὴ πέμπτη. Ἐξέστη τὰ σύμματα

- 130 Ὑπὲρκεκας, ὅσιε,
ταῖς θλίψεσι πυρούμενος
καὶ τῶν πειρασμῶν ταῖς ἐπιπυρίαις
ὡς ἐν χονεῖα χρυσοῦς τηρόμενος

Heirm. ε' EE 100, n. 141, Joannis

107 ἑφθάσας D, V: φθάσας Pilavakis OT 547 **109** τῆς om. V, Pilavakis OT 547

116 κατὰ λόγον D, V: κατάλογον Pilavakis OT 547

109- 111 Is. 8:4

112 Nu. 24: 17

115 Ps. 86:3

133 Wi. 8: 6

135 εἰς κόσμον τῆς γούμφης τοῦ Χριστοῦ
ἐκκλησίας κάλλιστον,
Ἰωάννη θεοπέσειε.

Μεγάλως ἐθαύμαζον
οἱ πρότερον εἰδότες σου
τὴν ἐν τῇ πατρίδι δυναστείαν,
140 καταροῦντες σφυρίδας φέροντα
ἄχθος ἐπωμάδιον φαιδῶς
καὶ πολλοῦ τιμήματος
αὐτὰς ἀποδιδόμενον.

145 Ὁ λόγῳ καὶ πνεύματι
τὸν κόσμον συστησάμενος,
λόγῳ καὶ σοφίᾳ χαριτώσας
καὶ θείῳ πνεύματι στομωσάμενος,
τὸν φωτοειδέστατον σου νοῦν
ὄλον ἀπειργάσατο
150 φῶς ἐν κόσμῳ ζοήρρυτον.

Θ. Τὸν προαιώνιον
βρέφος Θεὸν ἐγέννησας,
ἄχραντε Μαρία Θεοτόκε,
τὸν ταῖς μητέρας τὰ βρέφη πλάττοντα
155 καὶ τὸ γάλα τούτοις ἐκ μαζῶν
τὸν ἐποχετεύοντα
τῷ σῶ γάλακτι ἔθρεφας.

F. 132

ᾠδὴ ἕκτη. Ἐβόησε

Συρέσεως
καὶ σοφίας πλησθεὶς διὰ πνεύματος,
160 ἀρχιτέκτων

Heirm. 5' EE 125, n. 172, Εἰς τὴν προσκύνησιν τοῦ τιμίου σταυροῦ
160 ἀρχιτέκτων D,V: ἀρχιτέκτων Pilavakis OT 547

146 Cfr. Eph. 1: 6 150 Cfr. Mat. 5:16 158-159 Ex. 35 : 31- 35

τῆς οικτρῆς τῷ Θεῷ ἐχρηματίας,
τὴν ὀρθοδοξίαν
ἔργοις, πάτερ, κρατύνας καὶ δόγμασιν.

- 165 Ὁρῶντες σε
τὰς ἀχράντους μαλύνοντα χεῖρας σου
κοπροφύρτους,
ἐπιτίμιον λόγου ὑπέχοντα,
κατεπλήττοντο
οἱ πατέρες τὴν σὴν γενικαιότητα.
- 170 Πειρώμενος
προχωρεῖν τοῖς ἐξῆς, ὑποστέλλομαι,
ἐγκωμίων
ἀχανές ἀνοιγιγόμενον πέλαγος
ἔμπροσθεν ὁρῶν μου,
- 175 ἀλλὰ σὺμπλους μοι, πάτερ, γενήθητι.

θ.

- Ὁ λόγος σου
συστέλλόμενος πρῶτην ἀνάλαμψέ,
τῆς παρθένου
καὶ μητρὸς τοῦ Θεοῦ κληθείσης σου
- 180 τὴν δεδορημένην
ὑπ' αὐτῆς δεξιᾶν πρὸς τοὺς ὕμνους αὐτῆς.

ᾠδὴ ἑβδόμη. Ὁ διασώσας ἐν πυρὶ

- Ἰεροσολῆς ἐπιβὰς
καὶ ἐπὶ καθέδραν αἰνέσας
τῶν πρεσβυτέρων τὸν Θεόν,
- 185 ὡς περ φῶς ἐν λυχνία, αἰοῖδιμε,
φεγγοβόλους ἀπίστραφας
τῶν δαγμάτων καὶ τῶν ὕμνων αὐγὰς τῷ κόσμῳ.

Heirm. ζ' EE 101, n. 142, Cosmae

163 πάτερ D,V : περ Pilavakis OT547 **175** πάτερ D,V : περ Pilavakis OT547

183- 184 Ps. 106:32

185 Mat. 5 : 15

- Ὁ Ἰωάννης προφητῶν
 καὶ τοῦ παλαιοῦ νόμου πέρας
 190 ὁ βαπτιστής,
 τοῦ δὲ καιροῦ
 καὶ τῆς χάριτος ὄφθης συμπέρασμα,
 Ἰωάννη μακάριε,
 καὶ σφραγὶς τῶν θεολόγων καὶ διδασκάλων.
- F. 132^v* 195 Νέκταρ γλυκὺ ποταμηδόν,
 μάννα ζωηρόν, ἀμβροσία,
 χύσις ἐλαίου σαφιλῆς,
 οἶνος ἡδιστος ἅμα πηγάζουσιν
 ἐν τοῖς ὕμνοις τοῦ μάκαρος·
 200 οἱ βουλόμενοι τρυφᾶτε τρυφὴν ἀγίῳ.
- Θ. Ἀγιωσύνης ἱερόν,
 ἐλεημοσύνης χωρίον,
 δικαιοσύνης ἀληθοῦς
 ἐνδιαίτημα θεῖον, πακάμωμε,
 205 τὴν ψυχὴν μου παθήμασι
 μανθεῖσαν καθαγίασον σὺ ἐλέει.
- Ὠδὴ ὀγδόη. *Παῖδας εὐαγεῖς ἐν τῇ καρδίᾳ*
 Σοφίαν καὶ νόησιν καὶ γνῶσιν
 ἐκ πράξεως τῆς ἀρίστης κομισάμενος,
 ἦρθης ἐν τῷ πνεύματι
 210 λόγῳ ὀδηγούμενος
 πρὸς θεωρίας ὕψωμα,
 πᾶτερ, αἰθέριον,
 λαμπρὸς ἀναδειχθεὶς θεολόγος

Heirm. η' EE 100, n. 141, Joannis

189 πέρας D, V: πατήρ Pilavakis OT 547 200 ἀγίῳ D, V: ἀγίῳ
 Pilavakis OT 547 203 ἀληθοῦς D, V: ἀληθῶς Pilavakis OT 547 206 σὺ om.
 Pilavakis OT 547 207 νόησιν D: σύνεσιν V, Pilavakis OT 547 212 πᾶτερ
 D, V: περ Pilavakis OT 547

- καὶ τῶν ἀθεάτων
 215 ἐξηγητῆς καὶ μυστῆς.
- Τοῦ λόγου τὴν λύραν τῆ μαγαδί
 τονώσας τῆς ἐπιστήμης, ἐμελοῦργησας
 μέλη παναρμόνια,
 ἄσματα σειρήνια,
 220 διαπρεπή, τερπνότατα,
 καρδίας θέλγητρα,
 ψυχῆς ἀνωμένης γαλήνην,
 οἷς ἡ ἐκκλησία
 λαμπρῶς κατακοσμεῖται.
- 225 Ἐδέξω θεῶθεν ὡς ἐπόθεις
 καρδίας πλάτος, σοφίας χύμα ἀμετρον
 ὄθεν ἐξηρεύνησας
 φύσεως μυστήρια
 καὶ λογικὰ προβλήματα
 230 σοφῶς ἐπέλυσας,
 λευκάρας φωτισμῶ σαφηρείας
 τὰ ὑπὸ τὸν γράφον
 πολλοῖς κεκαλυμμένα.
- F. 133* 235 Ὁρότιμον ἀναρχον τριάδα
 δοξάζων, ἐθεολόγησας, αἰοίδιμε,
 ἓνα μόνον αἴτιον
 υἱοῦ τε καὶ πνεύματος
 πατέρα, τοῦ δὲ πνεύματος
 υἱὸν ἀναίτιον
 240 υἱοῦ γὰρ ἔφησ ἄγομεν πνεῦμα,
 ἐξ υἱοῦ δὲ τοῦτο
 οὐ λέγομεν οὐδόλους.

217 ἐμελοῦργησας in marg. cod. D. Amanuensis textum usque ad v. 234
 in f. 32^v cod. V scripsit et deinde in f. 37 canonem perrexit

Θ. Νεύματι τὸ πᾶν ὁ φέρων λόγος
 ἐκ μήτρας σου προελθὼν,
 245 ὡς ἄλλος ἥλιος
 ἀκτῖνας ἀπέστειλε
 κήρυκας τῆς πίστεως
 εἰς τὰ τοῦ κόσμου πέρατα,
 ὧν ἐπεσφράγισε
 250 τὸ κήρυγμα ὁ σὸς Ἰωάννης
 ἔργοις τε καὶ λόγοις,
 παινῶνιητε παρθένε.

Ὠδὴ ἐνάτη. Ἄσας γηγενῆς

Μέλεσι τερπνοῖς
 τὸ ἄλσος, πανεύφημε, καταφωνεῖς μυστικῶς
 255 τὸ τῆς ἐκκλησίας νῦν
 ὡς ἀηδὼν πολύφωνος, ἄρτι μὲν
 δεσποτικὰ μυστήρια ἀναβαλλόμενος,
 νῦν δὲ αὖθις
 τὴν ἀγνὴν ὑπόθεσιν
 260 καὶ τοὺς ἄλλους ἀγίους ποιούμενος.

Ἄγετέ μοι νῦν
 προθύμως ὡς ἔνεστι συναγωνίσασθε
 καὶ συνεξεργάσασθε
 τὴν εὐφημίαν, οἱ περὶ λόγους τε
 265 καὶ μουσικὴν τὴν πρόχειρον ἐνασχολούμενοι,
 τὸν πατέρα
 ταύτης καὶ διδάσκαλον
 εὐφηροῦντες λαμπρῶς καὶ γεραίροντες.

Ῥήματα ζωῆς,
 270 θησαυρὸν ἀκένωτον τῇ ἐκκλησίᾳ Χριστοῦ,
 ἔλιπες τοὺς λόγους σου
 καὶ μετὰ θάνατον, τὸ δὲ ἅγιον

Heirm. θ´ EE 100, n. 141, Joannis
260 ποιούμενος D, V : μιμούμενος Pilavakis OT 547

- καὶ θεοφόρον σῶμα σου, θαυμαστόν βρῦον κρουρούς
 ἀειρούς
 275 καὶ πηγὰς ἰάσεων
 βασιλίδι τῶν πόλεων δέδοκας.
- Κήπων λαυκιῶν,
 οὗς ἐκαλλιέργησας αὐτός, δρεφάμερος
 ἄνθος ὡς ἡδύπνοον
 280 τὸν ἕμνον τοῦτον σοι προσειήροχα
 τὰ σὰ γούιν προσδεξάμενος, μόνην τὴν προθεσίην
 πληρεστάτην
 ἔπιδε τυγχάνουσαν
 καὶ Θεόν μοι ἰλέωσαι, ἄγιε.
- Θ. 285 Ὡ τῶν δωρεῶν,
 ὧν ἡ φύσις ἅπασα τῆς σῆς ἀπῆλαυσε,
 κόρη, οἰκειότητος,
 μεθ' ὧν τὸ θαῦμα τὸ τῆς χειρὸς τοῦ σοφοῦ
 Δαμασκηνοῦ σπητήριον πᾶσι γεγένηται.
 290 ἐκκλησίας
 κόσμος διαυγέστατος,
 εὐσεβείας βεβαίωσις ἄσειστος.

ΧΙΠ^ε. Στιχηρὰ ἰδιόμελα. Ἦχος πλάγιος β´.

- Πόθεν σοι τοὺς ἐπαίρους οἱ ἔρισται σου τῶν λόγων
 [ἀνάφομεν, θεηγόρε;
 ἢ γὰρ μακρὰ εὐπορία παρασκευάζει ἀπορέειν
 τί δέ σε προσείπομεν ἀξίως;
 ἀπὸ τοῦ ζήλου τῆς πίστεως ὁμολογητὴν καὶ μάρτυρα καὶ
 [κοιρανὸν τῶν παθημάτων τοῦ Χριστοῦ,
 5 ἀπὸ τοῦ βίου πανόσιον καὶ ἀσκητὴν πρακτικώτατον,
 ἀπὸ τοῦ λόγου διδάσκαλον καὶ θεολόγον ἐπίθεον,
 ἐκ τῶν ἱερῶν ἀσρέτων καλλιφρασίῃ τέττιγα καὶ κόσμον τῆς
 [ἐκκλησίας.

282-283 verba πληρεστάτην, ἔπιδε in marg. cod. D

Tit. stich. om. D Eadem troparia cum musicis notis in D scripta sunt

I ἀνάφομεν D: ἀναμέλομεν Pilavakis OT 547

ἱεροσύνης τύπον καὶ ἡσυχίας κλέος;
 ἅπαντα συλλαβὸν ἐν ἑαυτῷ τὰ παρ' ἑκάστῳ τῶν ἁγίων καλά,
 [μίαν ἀρετῆς ἰδέαν ἀπηκριβύσω

10 διὸ καὶ μετὰ πάντας ὑπὲρ πάντας δοξασθεὶς, πρέσβευε,
 [δεόμεθα,

F. 134'

ὡς παρηγοίαν ἔχων πρὸς Θεὸν
 ὑπὲρ εἰρήνης τοῦ κόσμου καὶ σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Ἔτερον. Ἦχος πλάγιος τοῦ τετάρτου.

Τὴν λογικὴν παιδείαν καὶ μαθημάτων ἐπιστήμην τῇ
 [ἐπουρανίῳ σοφίᾳ συνεκέρκωσας, ἀοίδιμε,
 τοῖς πρακτικοῖς γὰρ ἀγῶσι τὸ παθητικὸν τῆς ψυχῆς
 [εὐσεβῶς προκαθηράμενος,

15 διὰ θεωρίας ἀνήχθης πρὸς τὴν ὑπεράρρητον
 θέωσιν

Πλάγιος 8^{ος}

καὶ τῷ ἀρχετύπῳ κάλλει τὸν νοῦν προσερείσας
 θεοειδῆς ὄλος ἐχρημάτισας,

ἐναστραπτόμενος τῇ αἴγλῃ τοῦ τρισηλίου καὶ ἀκτίστου φωτός
 20 ὄθεν χύμα γνώσεως
 καὶ καρδίας πλάτος λαβῶν,
 δόγματα ἐξηρεύξω

σωτήρια τῷ κόσμῳ
 καὶ τὰς θεολόγους φωνὰς τῶν πατέρων ἐπεσφράγισας

25 συλλογισμῶν ἀνάγκαις
 καὶ πιθανότησιν ἐπιχειρημάτων,
 ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς, ταῖς εὐχαῖς σου τῶν ἀνοσίων ἐκκαθάρας
 [παθῶν,

τοῦ φαιδρωτάτου σου βίου ζηλωτὰς
 καὶ ἐπαιρέτας ἀξίους ἀνάδειξον

30 καὶ τῆς ἐν τῷ μέλλοντι διανομῆς τῶν αἰδίων γερῶν
 [καταξίωσον, Ἰωάννη τρισόβιε.

13 συνεκέρκωσας D, V: συνέκρσας Pilavakis OT 547 19 Post
 ἐναστραπτόμενος τῇ usque ad v. 40 troparia in D abrumpuntur, folium enim
 cecidit. Textum restitui auctoritate cod. V et editionis Pilavakis OT 547

Ἔτερον. Ἦχος πλάγιος α΄.

Χάρις Θεοῦ

τοῖς ἱεροῖς χείλεσιν ἀληθῶς

ἐξεχύθη, πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννη,

καὶ ἡ γλῶσσα σου κάλαμος γραμματέως ἐδείχθη

35 τοῦ παραγίου πνεύματος,

ἡ δὲ θεοφόρος σου ψυχὴ παιτοδαπῆς σοφίας ἐνδιαίτημα σεπτῶν
ὄθεν τῶν θείων ὕμνων τὸ σύντονον

ταῖς εὐφραδέσι μελωδίαις ἀνῆκας

καὶ τὰς τῶν πιστῶν εὐφροσύνης ἐνθέου ψυχᾶς ἐρέπλησας,

40 ἐξενεχθέντος εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τοῦ τοιοῦτου καλοῦ

τὴν οὖν ὑπὲρ λόγων εὐλογον χάριν ἀπορέμοντες,

ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς ἐπαξίως τὴν ἱεράν σου κορυφὴν

[καταστέφομεν,

αἰτούμενοι διὰ σοῦ τυχεῖν ἴλεω Θεοῦ καὶ βασιλείας οὐρανῶν

[ἀξιοθῆναι.

F. 135

Ἔτερον. Ἦχος πλάγιος τοῦ τετάρτου.

Ἡ ἀγία τριάς, ὁ Θεὸς ἡμῶν

45 ἐν τῇ φωτεινῇ καρδίᾳ σου,

πάσαις ἀρεταῖς κατηγλαισμένη,

ὡς ἐν καῶ μυστικῶ, λογικῶ καὶ ἐμφύχῳ

μορῆν θέμενος, ἄγγελον ἐπίγειον

καὶ οὐράνιον βροτῶν ἀπετέλεσεν,

50 ὑπερκοσμίως ἐν τῷ κόσμῳ διαζήσαντα

καὶ ἀγγελικῶς ἐν τῇ γῆ πολιτευσάμενον

καὶ τὴν ἐκκλησίαν Χριστοῦ σὺν τῷ λαμπρῷ Κόσμῳ

37 σύντονον V : σύντομον Pilavakis OT 547 41 ὑπὲρ λόγων (sic) codd.
42 post κορυφὴν in Pilavakis OT 547 καὶ 44-55 Ἔτερον om. J. Eugenicus in D,
qui troparium ultimum scripsit 47 λογικῶ καὶ ἐμφύχῳ om. Pilavakis OT 547,
cod. V tantum λογικῶ om. 48 μορῆν D, V : μόρην Pilavakis OT 547
52 λαμπρῶ D : θείῳ V, Pilavakis OT 547

ὕμνοις ἱεροῖς κατακοσμήσασθε
 ἢ χρεωστικῶς ὑμᾶς ἐκ τῶν ὑπετέρων τιμῶσα
 55 εἰς αἰῶνας δοξάζει, θεόσοφοι.

XIV. Μηνὶ Νοεμβρίῳ ΚΗ´.
 Στιχηρὰ εἰς τὸν ἅγιον Συμεὼν τὸν Μεταφραστὴν.

Ἦχος πλάγιος β´. Ὅλην ἀποθέμενοι

F.150

Ὅλην τὴν διάνοιαν
 τῶν ὀρωμένων ἐξάρας
 καὶ τοῖς ὑπὲρ αἴσθησιν
 προσηλώσας, ὅσιε, ἐκ νεότητος,
 5 κοσμικοῖς πράγμασι
 καὶ μεγέθει δόξης
 οὐκ ἐκάμφθης τὴν προαίρεσιν,
 οὐδὲ ὑπέδωκας,

F.151

τοῦ τῆς ἀρετῆς ἀξιώματος
 10 ὡς πάντων ὑπερέχοντος·
 ὅθεν φῶς τοῦ κόσμου γεγένησαι
 πόλις τε κειμένη
 λαμπρῶς ἐπ' ἀκρωρείας ὑψηλῆς,
 ταῖς ἀστραπαῖς ταῖς τοῦ βίου σου
 15 φωτίζων τὰ πέρατα.

Ὅμοιον.

Θείοις θεωρήμασι
 καὶ ἐπιστήμῃ τῶν ὄντων
 ἐμφιλοσοφώτατα
 τὴν τοῦ νοῦ κατάστασιν διεφαίδρυνας,
 20 Συμεὼν ὅσιε,
 καὶ δυνάμει λόγου
 τὰς τῆς γλώττης ἐξευγένισας
 ἀμάχους ἵυγγας·
 ὅθεν τῶν μαρτύρων τὰ τρόπαια
 25 καὶ βίους καὶ τὰ θαύματα
 καὶ ὑπερφυῆ καταρθώματα
 τῶν θείων πατέρων

Heirm. stich. ER 281

11-13 Mat. 5: 14

καὶ λόγους διδασκάλων ἱερῶς
 τῇ ἐκκλησίᾳ συνέταξας
 30 ἐν παρσόφοις φράσσειν.

Ὅμοιον.

Τὰ κάτω βασιλεία
 καὶ τῆς συγκλήτου τὸ κλέος
 κοσμήσας, ἀοίδιμε,
 πρὸς τὴν θείαν σύγκλητον μεταβέβηκας,
 35 μοναστῶν σχήματι
 ἱερῶς ἐμπρέφας
 καὶ ἀγγέλοις ὁμοδίαιτος
 ἐν γῆ γενόμενος·
 καὶ νῦν πρὸς τὰ ἄνω βασιλεία
 40 καὶ πόλιν τὴν οὐράνιον
 ἐκδεδημηκῶς, καθικέτευε
 τὸν κοινὸν δεσπότην
 ἰσχυρὸν τροπαιοφόρον κατ' ἐχθρῶν
 τοῖς βασιλεῦσι δωρήσασθαι,
 45 Συμεῶν πανόλβιε.

Ὅμοιον.

Ἄπαντες οἱ ἅγιοι
 τὴν παραγίαν ψυχὴν σου
 σὺν ἀγγέλων τάγμασι
 πρὸς Θεὸν ἀπαίρουσαν ὑπεδέξαντο,
 50 ἱερῶς ἄδοντες,
 ἱλαρῶς χαίροντες,
 ὧν ταῖς μνείαις ἐκοινώνησας,
 ὧν τὰ παλαίσματα
 καὶ τὰ θαυμαστὰ ἀριστεύματα
 55 τοῖς λόγοις διεκόσμησας·
 οὓς συμπροσβευτὰς προσλαβόμενος
 ἐκτενῶς διωσώπει
 τὸν φύσει μεγαλύδωρον Θεὸν
 ταῖς ἐκκλησίαις ὁμόνοιαν,
 60 ὅσιε, δωρήσασθαι.

Δύξα. Ἰδιόμελον. Ἦχος πλάγιος β´.

Τοὺς τιμηθέντας ἀγίους παρὰ σοῦ τοῖς ἐπαίνοις
 νῦν ὡς ἀληθῶς προσῆκε
 τὴν εὐφημίαν σοι, θεοφόρε, συμπληροῦν·
 ἀλλὰ παρ' ἐκείνων μὲν τὴν ἀμοιβὴν ἀξίαν ἐν οὐρανοῖς ἀπέχεις,
 65 σὺν αὐτοῖς εἰς αἰῶνας τῷ βασιλικῷ θρόνῳ περιστάμενος,
 ἡ ἐκκλησία δὲ τοῖς λόγοις σου ὠραῖζομένη,
 διαπρεπῶς τὴν μνήμην σου ἐορτάζουσα, κρουγάζει σοι
 ἡχαίροις,
 ὁ τῶν θείων μαρτύρων τῇ προαιρέσει κοινωνός,
 70 ὡς γνησίως αὐτοὺς μακαρίσας
 καὶ τῆς αὐτῆς ἐκείνοις δόξης ἡξιωμένος,
 χαίροις,
 ὁ τῶν ὁσίων πατέρων τοὺς ὑπὲρ φύσιν ἀγῶνας
 ἐκφράσας ἅμα καὶ μιμησάμενος,
 75 χαίροις,
 θεολόγων καὶ διδασκάλων ἀκριβὲς ἐκμαγείον·
 μεθ' ὧν δυσώπει, πανόλβιε Συμεών, τὸν τῶν ὅλων Θεὸν
 εἰρηνεύσαι τὸν κόσμον καὶ σῶσαι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.¹

Ἄπολυτικίον. Ἦχος δ´. < Ὁρθοδοξίας ὁδηγέ, >

Ὁρθοδοξίας ὁδηγέ,
 80 εὐσεβείας διδάσκαλε,
 τῆς οἰκουμένης ὁ φωστήρ,
 τῶν λογογράφων θεόπνευστον ἐγκαλλώπιον,
 λύρα τοῦ πνεύματος,
 ταῖς συγγραφαῖς σου πάντα ἐφώτισας·
 85 Συμεών, πατὴρ ἡμῶν,
 πρόσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ
 σῶσθηναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

¹Heirm. apolyt. HR 140 Nullum initium heirmi refert M. Eugenicus in D

F. 152

Ὁ κανὼν, οὗ ἡ ἀκροστιχίς ἔστι
Τὸν κλεινὸν ὕμνῳ Συμεώνην τὸν πάνυ,
Μάρκος.

ᾠδὴ πρώτη. Ἦχος πλάγιος δ΄.
Ἀρματηλάτην Φαραῶ ἐβύθισε

Τῆς ἐκκλησίας τὸν φαιδρὸν κοσμήτορα,
 σὲ ἀρυμῶ, Συμεών,
 90 τὸ μελιχρὸν στόμα,
 τὸν γενναῖον ῥήτορα,
 τὸν ὑψηλὸν φιλόσοφον,
 τὸν τοῦ κόσμου φωστήρα,
 τῶν μοραζόντων τὸ καύχημα,
 95 τὸν τῶν ἀσωμάτων συνόμιλον.

Ὁ προγινώσκων τοὺς αὐτοῦ θεράποντας
 καὶ προορίζων Θεός,
 κοινωφελὲς δῶρον,
 ἀγαθὸν παγκόσμιον,
 100 τῷ βίῳ σε παρήγαγεν
 ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων,
 τοὺς προλαβόντας μιμούμενον
 καὶ τὰς τούτων πράξεις συγγράφοντα.

Νεανικῶς τοῦ τῆς σαρκὸς φρονήματος
 105 ἐν τῇ νεότητι
 κατακρατῶν, πάτερ,
 σκεῦος ἀγιότητος,
 δοχεῖον θείας χάριτος
 σεαυτὸν ἀπειργάσω,
 110 τῇ παρθενίᾳ κοσμούμενος
 καὶ τῇ ἀπαθείᾳ λαμπόμενος.

Heirm. α' EE 219, n. 314, Joannis

96 Ro. 8: 29

Θ. Κεκοσμημένη διαχρύσαις κάλλεσιν
 ἵρατισμοῦ ἀρετῶν
 ὡς βασιλὶς, κόρη,
 115 βασιλεῖ παρέστηκας
 τῷ αἰωνίῳ, δέσποινα,
 μητρικῇ παρρησίᾳ
 τοῖς δὲ πιστῶς μεγαλύνουσιν
 ἐξιλευμένη τὸν εὐσπλαγχνον.

Ἦδὴ τρίτη. Ὁ στερῶσας κατ' ἀρχὰς

120 Λόγου δυνάμει στομωθεὶς
 καὶ ἐπιστήμῃ τῶν ὄντων
 τὴν διάνοιαν σοφῶς ἐκλαμπρύνας,
 ὡς γενναῖος ἀθλητῆς
 τῆς σεαυτοῦ δυνάμεως
 125 αἰσθόμενος, ἐντεῦθεν
 ταῖς πράξεσι προσεχώρησας.

F. 152^v

 Ἐπὶ λυχνίαν ὑψηλὴν
 ὡς φωτεινότατος λύχνος
 ἐπὶ ὄρους ὡς ἐπίσημος πόλις
 130 τεθειμένος εὐκλεῶς,
 ἐν βασιλείοις ἔλαμψας,
 ταῖς ἀρεταῖς ἐν κύκλῳ
 δορυφορούμενος, ἅγιε.

 Ἴνα ποιήσῃς ἐκφανές,
 135 ὅτι τὸ φεύγειν τὸν κόσμον
 ἀγεννῶν ἐστὶ ψυχῶν, ἐν τῷ κόσμῳ
 καὶ τοῖς πράγμασιν αὐτὸς
 ὑπερκοσμίως ἔζησας,
 φιλοσοφίαν ἄκραν
 140 ὑπερφυῶς ἐνδεικνύμενος.

Heirm. γ' EE 219, n. 314, Joannis

112-115 Cf. III Ki. 10: 2 127-130 Mat. 5: 14-16

Θ. Νέον ἐγέννησας υἱόν,
 τὸν προαιώνιον λόγον
 τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου, παρθένε,
 καὶ ὡς τόμος καθαρὸς
 145 γραφέντα σοι τὸν ἄγραφον
 τοῖς ἐν οὐκίᾳ θανάτου
 πρὶν καθήμενοις ὑπέδειξας.

Κάθισμα. Ἦχος πλάγιος δ΄.
Τὴν σοφίαν καὶ λόγον ἐν σῆ γαστρὶ

Τὴν σοφίαν ζητήσας ἐπιμελῶς
 ἐκ νεότητος, ἅγιε Συμεών,
 150 συνήφθης τῷ ἔρωτι
 πρὸς αὐτὴν ἀδιάρρηκτα
 καὶ ἐστεφάνωσέ σε
 τῷ στέφει τῆς χάριτος
 καὶ ζηλωτὸν τοῖς πᾶσι
 155 δικαίως ἀνέδειξεν
 ὅθεν τῶν ἁγίων
 πολιτείας καὶ βίου
 παρσόφως ἐκθέμενος
 καὶ συγγράφας, μακάριε,
 160 τῆς αὐτῆς ἀναρρήσεως
 ἔτυχες, πρεσβεύων Χριστῷ
 τῶν πταισμάτων ἄφεσιν <δωρήσασθαι
 τοῖς ἐορτάζουσι πόθῳ τὴν ἁγίαν μνήμην σου.>

Ὡδὴ τετάρτη. Σὺ μου, Χριστιέ

Ὁ εὐγενὴς
 καὶ τὴν ἀξίαν ὑπέρλαμπρος
 165 ἐννοήσας
 τὴν ὄντως εὐγένειαν

Heirm. cath. MRI 9 Heirm. δ΄ EE 219, n. 314, Joannis
 162-163 post ἄφεσιν orat. intermittitur

- καὶ τῆς ψυχῆς τὸ θεοειδές,
 οὐβαλά ἠγήσω
 τὰ ἐν τῷ κόσμῳ τιμώμενα·
 170 διὸ τῆς βασιλείας
 κοιρανῶν σε τῆς ἅκρῃ
 ὁ τῶν ὅλων δεσπότης προσέλαφεν.
- Νόμῳ Θεοῦ
 ἐμμελετήσας, παρόλβιε,
 καὶ τὰς θείας
 175 ἐντολάς δεξάμενος
 ὡς ἐν πλαξί
 λείαις καθαραῖς
 ψυχῇ καὶ καρδίᾳ,
 ὡς νομοθέτης πιστότατος
 180 καὶ θεῖος λογοθέτης
 ἀκριβῶς καὶ δικαίως
 τὰ Ῥωμαίων διέκνησας πράγματα.
- Ἐπὶ Θεοῦ
 κεκνημένος, τὰς χάριτας
 185 τῶν σῶν λόγων
 ἐφῆκας ταῖς πράξεσι
 καὶ πολιτείαις ταῖς ἱεραῖς
 τῶν διαπρεφάντων
 ἐν ἀγιότητι πρότερον
 190 μαρτύρων καὶ ὁσίων
 καὶ σοφῶν διδασκάλων,
 ὧν κατ' ἔχρος ἐβιάσασαι, ὅσιε.
- Θ.
 Μόνη ἐν σοὶ
 νόμοι καινίζονται φύσεως,
 195 μόνη τίκτεαι
 βρέφος θεῖον ἄσπορον,
 τὸν πρὸ αἰῶνων ἐκ τοῦ πατρὸς
 ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον
 ἐξανατεύλαντα, πάναγνε·
 200 διὸ σε μεγαλύνω.

ὁ σοφὸς Συριώτης
ὠραίζεται λόγων ταῖς χάρισι.

Ἦδὴ πέμπτη. Ἴνα τί με ἀπώσω

205 Νοερὰν ἡσυχίαν
ἐν περισπωμένῳ ποικίλως τῷ σώματι
κατορθῶν, θεόφρον,
τοὺς ἐνθέους οἰκείως μετέφρασας
Μακαρίου λόγους, τοῦ ἀληθῶς τρισμακαρίου,
συγκοσμήσας τῆς τέχνης τῇ χάριτι.

210 Ὡς σοφὸς καὶ ἀγχίνους
πρέσβις πρὸς τοὺς Ἄραβας, μάκαρ, στελλόμενος,
τὸ καλὸν καὶ θεῖον
Θεοκτίστης τῆς θείας διήγημα
ἐν παρέργῳ φέρων τῇ ἐκκλησίᾳ συνετάξω,
τοῦτο πρῶτον τῶν σῶν καὶ ἐξαίρετον.

215 Συλλαβῶν τὰς δυνάμεις
τῆς ψυχῆς ἐπέστησας ταῖς σαῖς αἰσθήσεσι
πυλωροὺς ἀγρύπνους
ὡς μηδὲν τῶν ἀτόπων εἰσέρχεσθαι,
νοῦν τὸν βασιλέα περιφρουρῶν ὡς ἐν ἀδύτῳ
220 θεωρήμασι θείοις τερπόμενοι.

F. 153^v

Θ.
Ἰπ' ἀγγέλων ἀγίων
ἀγγελοπρεπέσιν ᾧδαῖς εὐφημείσθαι σε,
τὴν ἀγνὴν μητέρα,
ὁ υἱὸς σου, παρθένε, εὐδόκησεν,
225 ὁ τὸν ἄνω κόσμον ὡς ἀγαθὸς δημιουργήσας
καὶ τὸν κάτω συνάβας αὐτῷ διὰ σοῦ.

Ὁδὴ ἕκτη. Ἄβυσσος ἀμαρτιῶν

Μάρτυρας καὶ ἀσκητὰς
 μακαρίους, θεοφόρε, γηραίους
 καὶ τοὺς αὐτῶν ἀγῶνας
 230 τοῖς σοῖς λόγοις ἐκθέμενος
 καὶ ὑπ' ὄψιν ἀγαγὼν,
 γέγονας μάρτυς τῇ προαιρέσει
 καὶ τῆς αὐτῆς δόξης συμμέτοχος.

Ἐλεον τὸν τοῦ Θεοῦ
 235 Συμεῶν ὁ θεοφόρος ζηλώσας,
 οὐχ ὑπερείδε ξέρον,
 οὐ πτωχόν, οὐκ ἀνέστιον,
 ἀλλὰ πᾶσιν ἢ αὐτοῦ
 ἤνοικτο θύρα τοῖς δεομένοις,
 240 ὡς περ' Ἰωβ ὁ μέγας εἴρηκεν.

Ὅς περ μέγας ἀετὸς
 ὑψηπέτης τῇ δυνάμει τοῦ λόγου
 τοῖς ὑψηλοῖς τὴν γνώσιν
 θαυμαστῶς ἐπαιρόμενος
 245 καὶ ποικίλως κελαδῶν,
 αὐθις κατέρχη τοῖς ἀπλουστέροις,
 ὡς ἀμφοτέροις εἶναι χρήσιμος.

Θ.
 250 Νέμων σοι τὴν ἀμοιβὴν
 ὁ κλεινὸς μεταφραστής, θεοτόκε,
 τῆς εἰς αὐτὸν προνοίας,
 τὰ σὰ θαύματα ἄνωθεν
 ἐκ γενέσεως αὐτῆς
 μέχρι κοιμήσεως ἀναγράφει
 διαφερόντως θαυμαζόμενος.

Κοντάκιον. Ἦχος πλάγιος δ΄.
Τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια

F.154

- 255 Τῆς βασιλίδος τὸ λαμπρὸν θρέμμα καὶ γέννημα,
 τῆς οἰκουμένης τὸ ὠραῖον ἐγκαλλώπισμα,
 Συμεῶν ὁ θεηγόρος ἀνευφημείσθω
 ὡς γὰρ ἄσαρκος ἐν κόσμῳ πεπολίτευται
 καὶ τὴν κτίσιν θείοις λόγοις κατεφαίδρυσε·
 260 διὸ κρίζομεν " χαίροις, πάτερ παγκόσμιε."

Ὁ οἶκος. < Ἄγγελος πρωτοστάτης >

- Ἄγγελος μὲν το " χαῖρε"
 παραστάς προσεφώνει
 ποτὲ τῇ Θεοτόκῳ σὺν φόβῳ,
 σὲ δὲ ἐκ τῶν ἀνθρώπων ὄρων
 265 ὑπὲρ φύσιν χρηματίσαντα ἄγγελον,
 ἐξίσταμαι ὡς ἄνθρωπος
 καὶ ἴσταμαι βοῶν σοι, πάτερ
 "χαῖρε, σοφίας ἀγνὸν δοχεῖον,
 χαῖρε, τῶν λόγων λαμπρὸν ταμεῖον,
 270 χαῖρε, διδασκάλων ἐνθέων ἐκσφράγισμα,
 χαῖρε, θεολόγων πατέρων συνήγορε,
 χαῖρε, ὕψος δυσθεώρητον θεωρίας ἀκραιφνοῦς,
 χαῖρε, πλάτος πολυποίκιλον ἐμπειρίας πρακτικῆς,
 χαῖρε, ὅτι τὰς πράξεις τῶν ἀγίων συγγράφεις,
 275 χαῖρε, ὅτι τὸν κόσμον τοῖς σοῖς λόγοις εὐφραίνεις,
 χαῖρε, ἀστὴρ ἀνγάζων τοῖς πέρασιν,
 χαῖρε, λαμπτὴρ τοῦ φέγγους τῆς γνώσεως,
 χαῖρε, δι' οὗ ἐκκλησία κοσμεῖται,
 χαῖρε, δι' οὗ βασιλεία τιμᾶται,
 280 χαῖρε, πάτερ παγκόσμιε."

Heirm. cont. ER 467

Heirm. oec. HR 279 Initium heirmi tacitus praeterit M. Eugenicus

Ὠδὴ ἑβδόμη. Θεοῦ συγκατάβασις

Ἡ πάντων δεσπόζουσα
 τῶν γεγονότων ἀρχικωτάτη τριάς
 τοῖς σοφοῖς θεολόγοις
 καὶ διδασκάλοις καὶ σὲ συνέταξε,
 285 τὰς διαλέξεις
 αὐτῶν ἐκτιθέμενον
 καὶ τοὺς ἀγῶνας λαμπρᾶ φωνῇ κηρύττοντα.

Νοὸς σταθερότητι
 καὶ ἐμβριθείᾳ σοφοῦ φρονήματος
 290 ἐν τῷ λέγειν καὶ πράττειν
 ἀμφιδεξίως προσμεριζόμενος,
 οὐκ ἐνεδίδους,
 ἀρκῶν ἐπ' ἀμφοτέρω
 καὶ μεταβαίνων εὐκαίρως ἐφ' ἑκάτερον.

295 Τὸν μέγαν ἐν πράξεσι
 καὶ ἐν τοῖς λόγοις τὰ πρῶτα φέροντα,
 τῆς συγκλήτου τὸ κλέος,
 τῶν μοναζόντων τὸ σεμνολόγημα,
 τῆς ἐκκλησίας
 300 τὸ θεῖον καλλώπισμα,
 τὸν θαυμαστὸν Συμεὼν ἀνευφημήσωμεν.

Θ.
 Ὁ λόγος ὁ ἀναρχος
 ἀρχὴν λαμβάνει τὴν καθ' ἡμᾶς ἀπὸ σοῦ
 καὶ ὁρᾶται ἀνθρώποις
 305 καὶ θαυμασίως συναναστρέφεται,
 τὸ γένος ἅπαν
 τῆς πλάνης λυτρούμενος,
 εὐλογημένη ἀγνή, ὁ τῶν πατέρων Θεός.

Ὁδὴ ὀγδόῃ. Ἑπταπλασίως κάμνον

310 Νεικηκὸς τὰς φάλαγγας
 τοῦ δεινοῦ κοσμοκράτορος
 ἐν αὐτῷ τῇ κόσμῳ καὶ λαμπρὸν τὸ τρίπαιον
 ἐγείρας, ἐφ' ἕτερα
 μεταβεβήκεις σκάμματα,
 τοὺς τῶν μοναστῶν ἐπανελύμενος ἄθλους,
 315 διὸ ἐν ἀμφοτέροις
 ἀριστεύσας νομίμως,
 διπλοῦς καὶ τοὺς στεφάνους
 ἀξίως ἐκομίσω.

320 Περιφανῆς γενόμενος
 ἐν τῷ βίῳ, μακάριε,
 περιφανεστέραν μετὰ πότμον εὐκλειαν
 ἐκτήσω, τοῖς λόγοις σου
 τὴν οἰκουμένην πᾶσαν πληρῶν
 καὶ τὰς ἱερὰς κατακοσμῶν ἐκκλησίας,
 325 λαοὺς πιστοὺς εὐφραίνων,
 ἱερεῖς καταρτίζων
 ψυχὰς τε τῷ δεσπότῃ
 προσάγων σεσωσμένας.

330 Ἐναλαβῶν τὰ θαύματα
 καὶ τὰς πράξεις, θεόπνευστε,
 καὶ τῶν πειρασμῶν τὰς ἀφορήτους λαίλαπας
 καὶ λόγων τὰς χάριτας
 τοῦ καὶ ψυχὴν καὶ γλῶτταν χρυσοῦ,
 φράσει διατόρῳ καὶ βροντώσῃ συνθήκῃ
 335 διήγγειλας ἀξίως,
 ἰδεῶν ἀφθονία
 καὶ σχήμασι ποικίλοις
 τὸν λόγον ὡραίας.

F. 155

Heirm. η' EE 219, n. 314, Joannis

310-311 Eph. 6:12

316 Cfr. I Tl. 1:8

Νεαρικῶς ἰστάμενος
 340 πρὸς τὴν ἀθεοφρον αἵρεσιν
 τῶν εἰκονομάχων, τὰ πολλὰ παθήματα
 καὶ βίον καὶ θαύματα
 τοῦ ἱεροῦ Στεφάνου λαμπρῶ
 λόγῳ διαγράφεις καὶ συμπάσχεις ἀξίως·
 345 διὸ τὴν ἀμοιβὴν σοι
 πρὸς ἀξίαν παρέσχε,
 καθ' ἣν ἐτελειώθη
 ἡμέραν προσλαβὼν σε.

Θ.
 350 Ὑπὸ πολλῶν κυκλοῦμενοι
 συμφορῶν, παρμακάριστε,
 σοὶ τὰς ἑαυτῶν ἐλπίδας ἀκατίθεις·
 τὴν πόλιν σου φύλαττε
 ἀπὸ λιμοῦ, λοιμοῦ καὶ σεισμοῦ,
 πυρὸς καὶ μαχαίρας καὶ ἔθνῶν ἀλλοφύλων
 355 καὶ μάχης ἐμφυλίου,
 τὸ γλυκὺ ταύτης θρέμμα,
 τὸν θεῖον Συμεώνην
 προσδεχομένην πρέσβιν.

Ὁδὴ ἐνάτη. Ἐξέστη ἐπὶ τούτῳ ὁ οὐρανὸς

360 Μακάριοι οἱ ἄμοιοι ἐν ὁδοῖ,
 ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου βαδίζοντες·
 σὺ δέ, σοφέ,
 πάντα περιέσχεσ μακαρισμόν
 ὡς ταπεινὸς γενόμενος,
 δίκαιος καὶ πρᾶος καὶ πειθητῆς
 365 καὶ μέγας ἐλεήμων
 καὶ πρῦταις εἰρήνης
 καὶ καθαρὸς ψυχῇ καὶ σώματι.

Ἄλλων ἀσωμάτων παρεμβολαὶ
 καὶ ἀγίων ἀπάντων τὰ τάγματα

Heirm. θ´ EE 220, n. 314, Joannis 358 πρέσβιν (sic) M. Eugenicus in D

370 τὴν καθαρὰν
καὶ ἡγιασμένην καὶ φωτεινὴν
φυχήν σου ὑπεδέξαμεν,
γῆθεν ἀνιούσας εἰς οὐρανοὺς
λαμπρῶς ἐμφανισθῆναι
375 τῷ τοῦ Θεοῦ προσώπῳ
καὶ εἰς αἰῶνας ἐναγάλλεσθαι.

F. 155^v

Ῥαθύμως ἐοχηκότες πρὸς τὰς σεπτὰς
ἐντολὰς τοῦ Κυρίου, παρώφθημεν
καὶ τοῖς ἐχθροῖς
380 ἤδη παρεδόθημεν ὑπ' αὐτοῦ
εἰς ἐμπαιγρὸν καὶ ὄνειδος·
στῆθι καὶ ἐξίλασαι τὸν χρηστὸν
τῇ φίλῃ σου πατρίδι,
λαῶ τῷ χριστιανίμῳ
385 καὶ ἐκκλησίαις, ὡς ἐκόσμησας.

Καλέσας τοὺς ἁγίους συμπρεσβευτάς,
ὧν τὰς πράξεις τοῖς λόγοις ἐκόσμησας,
τὸν ἀγαθὸν
καὶ φιλανθρωπότατον Ἰησοῦν
390 ἱκετικῶς δυσώπησον
κράτος δωρηθῆναι τῷ βασιλεῖ
κατὰ τῶν πολεμίων,
τὴν δόξαν τῇ συγκλήτῳ
καὶ τὴν εὐστάθειαν τοῖς πράγμασιν.

395 Ὀλίγον σοι τὸ δῶρον καὶ πενιχρὸν
ἐξ ὀλίγης φρενὸς καὶ δυνάμεως,
ἀλλὰ τὴν σὴν
ἀντικαταπέμποις μοι δαφιλῶς
ἐξ οὐρανοῦ βοήθειαν,
400 ὥσπερ τὴν ὀφέλειαν οὐ μικρὰν
πολλάκις ἐῤρεψάμην,
τοῖς λόγοις σου τοῖς θείοις
διαφερόντως ἐρηδόμενος.

Θ.
405 Συνόντα σοι, παρθένε, διὰ παντὸς
τὸν σοφὸν Συμεῶνα καὶ βλέποντα

δόξαν τὴν σὴν
 συμπαραλαβοῦσα, τὸν σὸν υἱὸν
 ὑπὲρ ἡμῶν ἰκέτευσον,
 τῶν συντετριμμένων καὶ ταπεινῶν,
 410 τῆς σῆς κληρονομίας,
 τῆς πόλεως σου ταύτης,
 τῶν βασιλέων, οὓς ἠγάπησας.

Ἑξαποστειλάριον. Τοῖς μαθηταῖς συνέλθωμεν

Τὰ τῶν μαρτύρων τρόπαια
 καὶ ὁσίων ἀγῶνας,
 415 ἱεραρχῶν τε θαύματα
 καὶ ἁγίων ἀπάντων
 τοὺς βίους καὶ πολιτείας
 φράσσει ταῖς παρσόφοις
 ἐξέθηκας εἰς μῆρησιν
 420 πᾶσι τοῖς βουλομένοις·
 διόπερ νῦν
 σὺν αὐτοῖς παρέστηκας τῷ δεσπότῃ,
 ὑπὲρ ἡμῶν δεόμενος,
 Συρεῶν θεηγόρε.

F. 156

Θεοτοκίον. Ὅμοιον.

425 Ὁ τῶν ἀπάντων Κύριος,
 ἐξ ἁγίας γαστρὸς σου
 σωματωθεὶς, ἐπέφανε
 τοῖς ἐν σκότει τοῦ βίου,
 παρύμνητε Θεοτόκε,
 430 πάντας τοὺς ὑπευθύνους
 λυτρούμενος ὡς εὐσηλαγχρὸς
 τῆς ἀρχαίας κατάρως
 τῆς τοῦ Ἀδάμ·

Heirm. exap.

MR I 22

409 Ps. 50:17

427-428 Lu. 1: 79

432-433 Ge. 5: 17-19

διὸ πίστει, δέσποινα, θυσιωποῦμεν
 435 τοῦτον ἥϊκ' εὐλάστον
 οἷς πρεσβείαις παράσχοι.

Εἰς τοὺς αἶνους στιχηρά.

Ἦχος δ΄. Ὡς γενναῖον ἐν μάρτυσιν

Τὸν φωστῆρα τὸν ἄδυτον,
 τὸν λαμπτήρα τὸν πᾶμφωτον,
 τὸν τὴν κτίσιν ἅπασαν καταυγάζοντα
 440 τοῖς ἱεροῖς διηγήμασι
 τῶν βίων καὶ πράξεων
 καὶ ἀγώνων καὶ παθῶν
 καὶ ἐπιθέων δυνάμεων
 ἀποστόλων τε
 445 προφητῶν καὶ μαρτύρων
 καὶ ὁσίων,
 Συμεὼν τὸν θεοφόρον
 ἀξιοχρέως τιμήσομεν.

Ὅμοιον.

Τῆς σοφίας τὸ ἄγαλμα,
 450 τῆς φρονήσεως τέμενος,
 σωφροσύνης κάλλιστον ἐνδιαίτημα,
 δικαιοσύνης ἀνδρείας τε
 θεότευκτον ὄχημα
 καὶ ἀπάσης ἀρετῆς
 455 ἱερὸν καταγώγιον,
 τὸν ἐν πράξεσι
 γενναῖον λογιθεῖν
 καὶ ἐν λόγοις
 ἐνεργῶς ἠκριβομένον
 460 μελωδικῶς ἀνυμνήσομεν.

Heirm. stich. εἰς τοὺς αἶνους MR I 26

457 γενναῖον (sic) M. Eugenicus in D

Ὅμοιον.

Τὸ τοῦ κόσμου βασιλείον
 ἐπὶ γῆς κατεκόσμησας
 τῇ τῶν λόγων χάριτι καὶ τῶν πράξεων·
 καὶ νῦν, τὰ ἄνω βασιλεία
 465 οἰκῶν, καθικέτευε
 τὸν οὐράριον, σοφέ,
 βασιλέα τῆς κτίσεως
 τοῦ διορθώσθαι
 τοῖς ἡμῶν βασιλευσι
 470 τὴν εἰρήνην
 καὶ ὑγίαν καὶ τὸ κράτος,
 πολυχρονίως τηρούμενον.

F. 156^v

Ὅμοιον.

Ἡ τῶν πόλεων ἄνασσα
 τῇ γεννήσει σου χαίρουσα,
 475 νῦν διαπρεπέστερον ὠραίζεται,
 τὸ ἱερόν σου καὶ ἅγιον
 κατέχουσα λείψανον
 ὡς καρπὸν παρευκλεῆ
 καὶ οἰκείον ἐντρύφημα,
 480 δοξαζόμενον
 εὐωδίᾳ θαυμάτων
 καὶ τῷ οἴκῳ
 τῆς παράγρου Θεοτόκου
 καὶ πολυσύχου σκηνούμενον.

Δόξα. <Ἰδιόμελον>. ἦχος δ'.

485 Βίον εὐθεὸν κατορθώσας,
 θεωρία τὴν πράξιν κατεκόσμησας,
 Σοφῶν παρμακάριστε
 τὴν γὰρ σοφίαν οὐλήσας ἔρωτι θεῷ.

- 490 ἐκ στόματος τοῦ πνεύματος
 τὴν χάριν κατεπλούτησας
 καὶ ὡς κηρίον μέλιτος
 τὸν γλυκασμὸν σου τῶν λόγων ἀποστάζων ἡμῖν,
 εὐφραίνεις νοήμασι θείοις τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ·
 διὸ ἐν οὐρανοῖς ἀγιοπρεπῶς ἀυλιζόμενος
 495 ὑπὲρ ἡμῶν ἀπαύστως πρέσβευε,
 τῶν ἐκτελούντων τὴν μνήμην σου.

Καὶ νῦν θεοτοκίον.

XIV^a. Συναξάριον.

Μηνὶ νοεμβρίῳ κη'. Τοῦ ὁοίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Συμεῶν Λογοθέτου τοῦ τοῦ Μεταφραστοῦ.

*Ὁ τοὺς βίους ζῶν ἐκφράσας τῶν ἀγίων,
 τοῖς ἀγίοις σύνεστι λιπὼν τὸν βίον.*

Εἰκάδι ὀγδοάτῃ Συμεῶν ἐξεπέρησεν.

[F.157] Οὗτος ὁ περιφανὴς τοῦ κόσμου φωστὴρ καὶ τῆς ἐκκλησίας νοητὸς ἥλιος γεννᾶται μὲν ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ ταύτῃ καὶ βασιλίδι πόλει κατὰ τοὺς χρόνους Λέοντος τοῦ σοφωτάτου καὶ εὐσεβοῦς βασιλέως. Πατέρων δὲ ἐπιφανῶν καὶ ἐνδόξων τυχῶν, ἐλευθερίως ἐτρέφη καὶ ἀγωγῆς τῆς ἀρίστης εὐμοίρησε, τοῦτο μὲν τὴν ἐγκύκλιον παιδείου ἐξασκούμενος φιλοπόνως καὶ τοῖς ὑψηλοῖς τῆς φιλοσοφίας προσμελετῶν θεωρήμασι, τοῦτο δὲ ἐν τοῖς βασιλείοις περὶ τὰ τακτικὰ γυμναζόμενος καὶ τοῖς ἀρίστοις τῶν στρατηγῶν ὡς αὐτὸς φησι παραθέων καὶ συνεπόμενος. Ἐπήνθει δὲ ἅπασιν τούτοις ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος καὶ ἡ πρὸς ἀρετὴν οἰκείωσις, ἐκ πρώτης τριχὸς ὡς εἰπεῖν αὐτῷ συμφυέντα καὶ συναυξηθέντα καὶ συνακμάσαντα. Τὸ γὰρ εὐαγγελικὸν ἐκείνο φέρων αἰεὶ κατὰ νοῦν· Ἰαμφάτω τὸ φῶς ἡμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τοιοῦτον ἑαυτὸν παρέϊχεν ἐν ἅπασιν, ὡς εἰς δόξαν Θεοῦ τὸν ὅλον αὐτοῦ βίον εἶναι καὶ τῶν ὀρώντων καὶ ἀκουόντων ὠφέλειαν.

Οὗ [F.157^v] πολλὸς ὁ μεταξύ χρόνος καὶ συμποιοῦσης αὐτῷ τῇ ἡλικίᾳ τῆς ἀρετῆς καὶ παιδεύσεως, ἐπὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων καθίσταται καὶ λογοθέτης μέγας χειροτονεῖται καὶ τοῖς μεταξύ βασιλεύσασιν Φοκᾶ καὶ Ἰωάννῃ σταθερῶς καὶ γνησίως ὑπηρετήσας, ὡς ἔδει τὸν ἐν ἀταξίᾳ πραγμάτων βεβηκότα καὶ στάσιμον ἐν τῷ μεγαλοφυεῖ

τοῦ φρονήματος τῷ μετ' αὐτοῦ Βασιλείῳ τῷ Πορφυρογενεῖτῳ τὴν πατρῶαν τε καὶ παππῶαν ἀρχὴν ἀνασφίξει καὶ συγκατίθησι. Καὶ γίνεται τούτῳ τὰ πάντα τῶν ἔσθων ὁ πιστότατος, τῶν ἔκτος ὁ πρακτικώτατος, τῶν ἀπορρήτων κοινοῦς βουλευμάτων, τῶν μυστικωτέρων πράξεων βραβευτής, τῶν ἔσθων δεομένων εἰσαγγελεὺς, τῶν τοῦ κρατοῦντος πρὸς τοὺς ἔσθων αὐθις ἐξαγγελεὺς. Οὕτω τοιγαροῦν ἡ ἀρετὴ λαβομένη τῆς ἀναλόγου πρὸς ἐργασίαν ὕλης, ἐξεφαίρετο καθ' ἡμέραν καὶ ἐπεδίδου καὶ λαμπροτέρῳ τὸν ἐργάτην ἐδείκνυε. Χεῖρ μὲν ἦν αὐτῷ πρὸς τοὺς δεομένους ἀνετος καὶ ποταμοῖς ἴσα ῥέουσα, μὴδ' αὐτῶν φειδομένη πολλὰκις τῶν ἀναγκαίων περιβλημάτων, σωφροσύνη δὲ καὶ ἀγιασμῷ τὸν ἅπαντα βίον ἐκόσμη. Καὶ οἷόν τις ποταμὸς δι' ἄλλης ῥέων γλυκύς, οὕτως ἐν μέσοις τοῖς πράγμασι καθαρὸν τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν συνετήρει καὶ τὸν νοῦν ἀνεπιθόλωτον εἶχε πρὸς θεωρίαν τοῦ (F. 158) κρείττονος. Τί δεῖ λέγειν προστασίας ἀδικουμένων καὶ συμφορῶν λύσεις καὶ ὕσσις ἄλλοις τὸ γένος εὐεργετῶν διετέλεσεν, ἄνθρωπος ἀρετῇ καὶ Θεῷ φίλος ἐν ἐξουσίᾳ γενόμενος: Ἀλλὰ καὶ τοὺς λόγους ἐγὼ δεῖν τῷ Θεῷ ἀναθέσθαι καὶ τοῖς αὐτοῦ ἀγίοις, πρὸς οἷς ἀμετρον τινα εἶχε τὸν πόθον καὶ ὧν ἐκοινῶρει ταῖς μνείαις, ἐπειδὴ καὶ ταῖς ἀρεταῖς. Ὅρων τοίγυναι τὰ ὑπομνήματα τῶν βίων αὐτῶν καὶ ἀγνῶνων καὶ τερασιῶν πράξεων περὶ μὲν τὴν λέξιν οὕτως ἀσφελῶς ἔχορτα καὶ χυδαίως, ὡς μὴδ' ἀκοῆς ἄξια τοῖς πεπαιδευμένοις νομίζεσθαι, τὰ πολλὰ δὲ αὐτῶν οὐδὲ τὸν νοῦν ὑγιαίνοντα καὶ τῶν ἀγίων καταφευδόμενα, πάντα γὰρ μὴν ἐκλιπῆ τοῦ δέοντος καὶ ἀκατάλληλα τῷ μεγέθει τῶν ὑποθέσεων, ἀναλαβὼν ἅπαντα μεταβαλλεὶ πρὸς θαυμαστὴν τινα φράσιν καὶ πολὺ τὸ ὑπέρογκον καὶ σεμνὸν μετὰ τοῦ σοφοῦς καὶ γνωρίμου τοῖς πολλοῖς ἔχουσαν καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ διδῶσι χρῆμα πολλοῦ τιμῆς ἄξιον, ἐξενεχθέντων εὐθὺς εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων καὶ παρὰ πᾶσιν ἀναγνωσκομένων εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ τῶν πιστῶν ὄφελος, ὡς ἐξ ἐκείνου τὴν ἐπωρυμίαν αὐτὸν λαβεῖν τοῦ Μεταφραστοῦ, καθάπερ ἄλλο τι τῶν τιμίων ἐπίσημον. Οὕτω τὸν Θεὸν διὰ πάντων δοξάσας καὶ τοὺς ἀγίους τιμήσας, τὴν τε [F. 158v] πολιτείαν ὀμοῦ καὶ τὴν ἐκκλησίαν κοσμήσας, τὴν μὲν τοῖς ἔργοις, τὴν δὲ τοῖς λόγοις καὶ κοινὰν ἀγαθὸν τῷ βίῳ γενόμενος καὶ τὸν ἐκ Περούδος ἦκορτα πρέσβιν, ἐπ' εὐγλωττίᾳ τε καὶ σοφίᾳ χαλδαϊκῇ βρενθόμενον, καὶ περὶ θρησκείας διαλεχθῆναι ζητοῦντα, τῇ τῶν λόγων δυνάμει καὶ χάριτι καταπλήξας καὶ ἀχαρῆ καὶ ἄφρονον ἐργασάμενος, ὡς ἀπελθεῖν ἐκείνον μᾶλλον τῶν ἄλλων ἀπάντων, ὅσα Ῥωμαίοις ὑπῆρχε τότε, θαυμάζοντα, πρὸς τῷ τέλει τοῦ βίου καὶ τῷ ἱερῷ τῶν μοναχῶν ἐπικροηθῆς σχήματι, μετατίθεται τὸ πολίτευμα καὶ πρὸς τὴν ἄνω οὐγκλητον μεταβαίνει, χοροῖς διδασκάλων ἀγίων καὶ ἀσκητῶν συναπτόμενος καὶ μαρτύρων, οὗς μακαρίσας γενναίως εἶπερ τις ἕτερος, γέγονε μάρτυς τῇ προαιρέσει καὶ τῶν αὐτῶν ἐκείνοις στεφάνων καὶ τῆς δόξης ἡγευόμενος. Τὸ δὲ καθαρὸν αὐτοῦ σῶμα καὶ τῆς καθαρῆς ψυχῆς ὄργανον δοξάζεται καὶ μετὰ τελευταίην ὑπὸ τοῦ δι' αὐτοῦ δεδοξαμένου Θεοῦ. Θαυμαστὴ γὰρ τις καὶ ἄρρητος εὐωδία τὸν τόπον ἐπλήρου καὶ παρέμεινε μέχρι πολλοῦ τῷ λειψάνῳ καὶ τῇ σορῷ κἄν διὰ παντὸς ἔρειται, εἰ μὴ τινὲς παρ' αὐτῷ

10 F. Boulenger, *Grégoire de Nazianze, Discourse funèbres en l'honneur de son frère Césaire et de Basile de Césarée*, Paris 1908, ch. 21:6, 6: ποταμοῖς ἴσα ῥέουσα γλυκύς.

καταθέσθαι καὶ ἕτερον τι σωματίον τετολμήκασιν. Αὐτίκα γὰρ ἡ πηγὴ τῆς εὐωδίας ἐκείνης ἔσθη καὶ πέπαυται, δεικνύντος καὶ τοῦτο Θεοῦ τὸ ὑπερέχον τῆς τοῦ ἀνθρώπου ἀγνοήσεως καὶ [F. 159] καθαρότητος. Τὸ γὰρ μὴν ἱερὸν αὐτοῦ λείψανον εἰς δεῦρο μένει σῶον καὶ ἄλυτον, ἐν τῷ κατὰ τῆς δεσποίνης ἡμῶν τῆς Θεοτόκου καὶ παλιούχου τιμωρέον τε καὶ προσκυρούμενον, ἧτις ἐκ τῶν Ὁδηγῶν τὴν ἐπισημίαν κεκλήροται.

XV. Μηνὶ μαρτίῳ ε΄.
Ἄκολουθία εἰς τὸν ὄσιον πατέρα ἡμῶν Μάρκον.

F.173

Στιχηρά. Ἦχος πλάγιος β΄. Ὅλην ἀποθέμενοι

Ὅγκον ἀποθέμενος
βιωτικῆς φαντασίας
καὶ τὴν εὐπερίστατον
ἀμαρτίαν, ὅσιε, βδέλυξάμενος,
5 ἀκλινώς ἕδραρες
λογιῶ ζέοιτι
τὸν ἀγῶνα τῆς ἀσκήσεως·
διὸ τὸν στέφανον
τῆς δικαιοσύνης δεξάμενος,
10 χειρὶ τῆ παντοκράτορι
ταῖς τῶν μοναστῶν ὁμηγύρεσι
τύπον καὶ κανόνα
τῷ βίῳ καὶ τῷ λόγῳ σεαυτὸν
ἠκριβωμένον προτέθεικας,
15 Μάρκε παμμακάριστε.

Ὅμοιον.

Λόγου θείας χάρισι
κεφαλαιώδεις κανόνας
ἀρετῆς ἐξέθηκας
καὶ μακροῖς συγγράμμασι καθυπέδειξας
20 τὴν ὁδὸν, ὅσιε,
τὴν στερῆν ἀπασιν,
ὅπως δύναται βαδίζεσθαι,
καὶ τὴν ἀκρίβειαν

Tit. * Ἡ τοιαύτη ἀκολουθία φάλλεται Σαββάτῳ τῶν νηστειῶν ἡτοι ... " in
m arg. superiore cod. D M. Eugenicus scripsit. Postea verba Τοῦ αὐτοῦ add.
J. Eugenicus

Heirm. stich. ER 281

20-21 Mat. 7: 14

25 τοῦ εὐαγγελίου τῆς χάριτος
 καὶ νόμων τελειότητα
 τῶν δεσποτικῶν ἐξεδίδαξας,
 Μάρκε θεοφόρε,
 καὶ βάπτισμα τὸ θεῖον καὶ ζωῆς
 τῆς αἰωνίου παραίτιον
 30 ἀκριβῶς ἀνέπτυξας.

Ὅμοιον.

Θαῦμα φρικωδέστατον,
 ὅπως εἰσέτι τῷ βίῳ
 παρῶν ἐξεδήμησας
 πρὸς τὴν ὑπερκόσμιον τελειότητα
 35 νοερῶς, ὅσιε,
 θεικῇ χάριτι
 σὺν ἀγγέλοις ἀριθρούμενος·
 καὶ γὰρ τοῦ σώματος
 τοῦ δεσποτικοῦ καὶ τοῦ αἵματος
 40 ἀντὶ τοῦ προσκομίζοντος
 χεῖρ ἀγγελικὴ μετεδίδου σοι,
 ὃ τῆς θείας δόξης,
 δι' ἧς καὶ νῦν δοξάζει σε Χριστός,
 ὃν παρησία δυσώπησον
 45 ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

F. 173^v

Δόξα. <Ἰδιόμελον>. Ἦχος δ'.

Πάλαι μὲν ἀστράγαλος χειρὸς ἀγγελικῆς
 τῷ βασιλεῖ Χαλδαίων
 θάνατον ὑπέγραφε·
 σοὶ δέ, θεοφόρε, τὸν ζωοδότην καὶ σῶματιον ἄριστον
 50 ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου ἀξίως ἀγγελικὴ χεῖρ ἐπιδίδουσι,
 ἐξ ἀστραγάλου τῷ ἱερεῖ ὀρωμένη
 τοῦ γὰρ προφήτου Ἠσαΐου τὴν χάριν δεξάμενος
 ὡς ἐκεῖνος τῷ θεῷ ἀνθράκι τὰ χεῖλη ἐκοιμήθη

52 Ἠσαΐου (sic) M. Eugenicus in D

55 καὶ πρὸς λαὸν ἀποσταλείς δουλεύοντα Θεῷ
 πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας ἐν θεοπνεύστοις λόγοις ἰσχυρίας,
 ὁδηγῶντες·

διὸ καὶ ἡμᾶς τοῖς ῥήμασι φωτίζων
 καὶ τοῖς πράγμασι, Θεῷ εὐαρεστοῦναι ποιήσαντες,
 τῶν παθῶν ἀνωτέρους δι' ἀρετῆς ἀναδεικνύς,
 Μάρκε περιμακίριστε.

Καὶ νῦν θεοτοκίον.

Εἰς τὸν ὄρθρον ὁ κανὼν, οὗ ἡ ἀκροστιχίς·
Ὁμῶνυρον μέλπει σε τέκνον, πατέρα Μάρκος.

ᾠδὴ πρώτη. ᾠχος β'. Ἐν βυθῷ κατέστρωσε ποτέ

60 Ὁ τὰ πάντα φέρων ὡς Θεός,
 ῥήματι δυνάμειος
 ὁ τοῖς αἰτοῦσι σοφίαν δωρούμενος,
 σοφισόν μου, δέσμαι,
 τὴν διάνοιαν εὐφημῆσαι ἐν ἄορασι
 65 τὰ τοῦ σοῦ ὁσίου
 θεία ἀγωνίσματα, φιλάλιθρωπε.

Μὴ θελχθεὶς τῷ λείψ τῶν ῥευστῶν
 καὶ προσκαιρῶν, ὅσιε,
 τῆς ἀνωλέθρου ζωῆς τὴν κατάστασιν
 70 τῷ βίῳ ἐζήλωσας,
 τὴν ἰσαγγελὸν ἀσπασάμενος ἀμύλλαν
 ὄθεν σὺν ἀγγέλοις,
 Μάρκε πανασίδιμε, ἐσκήνωσας.

F. 174

75 Ὡς ἐχέφρων ἔμπορος, σοφέ,
 πάντων, ὧν ἐκέκτησο,
 τὸν διαυγῆ μαργαρίτην ἠγόρασας
 Χριστόν, μόνην, ὅσιε,

Heirm. α' EE 34, n. 46, Joannis

60-61 Hb. 1: 3

62 Pr. 2: 3-6

74-76 Mat. 13: 45- 46

- 80 τὴν τοῦ λόγου ὑπολιπόμενος δύναμιν
ἦν καὶ ταύτην φέρον,
πάτερ, τῷ δεσπότῃ καθυπέταξας.
- Θ. 25 Νεκρωθεῖσαν φύσιν τῶν βροτῶν
ἀκρασίᾳ γεύσεως
ὁ σὸς υἱός, Θεοτόκε, ἀνέστησε
Χριστός, ὁ Θεὸς ἡμῶν,
ἐγκρατείας τὸ ζωηφόρον πολίτευμα
τῷ βίῳ φυτεύσας,
ἐν ᾧ τοὺς ὀσίους προσελάβετο.

Ὡδὴ τρίτη. Ἐξήνθησεν ἡ ἔρημος ὡσεὶ κρίνον, Κύριε

- 90 Ὑπέταξας τῷ κρείττονι σὺ τὰ χεῖρα, ὅσιε,
ἀσκητικοῖς παλαίσμασι,
τῆς σαρκὸς δουλώσας τὸ φρόνημα
καὶ τὸν νοῦν ἐργασάμενος ἐλεύθερον.

- 95 Μαθὼν παρὰ Χριστοῦ τοῦ πράου, ὅσιε, πραῦς τε
καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ
καὶ ἀπλοῦς ὄλος γεγένησαι
καὶ τὴν γῆν τῶν πραέων κλῆρον εἴληφας.

Ὁ μόνος καθαρὸς τῇ καθαρότητι τῶν τρόπων
τῶν σῶν ἀναπεπαυμένος,
δι' ἀγγέλου σοι μεταδίδωσι
τῶν φρικτῶν μυστηρίων, ᾧ τοῦ θαύματος.

- Θ. 100 Νεώσασα ἀρότρῳ τῆς μετανοίας, κάθαρον
καὶ καρποφόρον ἔργασαι
χερσθεῖσαν τῆς διανοίας μου,
Θεοτόκε, τὴν ἄρουραν πρεσβείαις σου.

Heirm. γ´ EE 34, n. 46, Joannis

92-93 Mat. 11: 29

95 Mat. 5:5

Κάθισμα. Ἦχος δ΄. Ταχὺ προκατάλαβε

- 105 Σταυρῷ ὑπλισόμενος
 πρὸς ἀοράτων ἐχθρῶν
 ἐξήλθες παράταξιν
 ἐν πεποιθήσει πολλῇ,
 πατὴρ ἡμῶν ὄσιε·
 οἷς καὶ συνάψας μάχην
 110 κατὰ κράτος ἐτρέφω
 πάσας τὰς πανουργίας
 τὰς αὐτῶν ἀπελέγξας·
 διόπερ καὶ τὸν τῆς νίκης
 στέφανον εἶληφας.

F. 174V

Ἔτερον. Κατεπλάγη Ἰωσήφ

- 115 Κατεπλάγησαν τὴν σὴν
 οἱ ἐπουράνιοι χοροὶ
 τῶν αὐλῶν στρατιῶν
 ἄκραν ἀπάθειαν, σοφέ,
 καὶ διὰ τοῦτο ὡς φίλῳ σοι ἐκοιρώνουν
 120 τῶν ἄνω μυστηρίων καὶ ἐλλάμψεων
 καὶ κάτω τοῦ φρικτοῦ καὶ θείου σώματος·
 ὅθεν καὶ νῦν σὺν τούτοις τῇ παραγίᾳ
 τριάδι χαίρων παράστασαι,
 ἡμῖν αἰτούμενος σωτηρίαν
 125 τοῖς ἐκτελοῦσι τὴν μνήμην σου.

ᾠδὴ τετάρτη. Ἐληλυθας

Μετέδωκας
 τὸ τοῦ λόγου, σοφέ, σιτορέτριον
 ὡς εὐῦλος πιστότατος,

Heirm. cath. HR 63 Heirm. cath. alterius HR 129
 Heirm. δ' EE 34, n. 46, Joannis

126-128 Lu. 12: 42

130 πᾶσιν ἀφθάνως τοῖς χρήστοις
γράφων, ἐκτιθέμενος
ψυχωφελεῖς παραινήσεις θεία χάριτι.

Ἐκκέχυται
τῆς ἀγίας ψυχῆς σου τὸ ἔλεος
καὶ μέχρι τῆς φύσεως
135 τῆς τῶν ἀλόγων, ἀοίδιμε,
καὶ μάρτυς ἡ ὕαινα,
ἀπολαβοῦσα τὸν σκύμνον ἀναβλέφαντα.

Λόγῳ θείῳ
τὸν ἐν λόγοις ἀλόγως καυχώμενον
140 σοφιστὴν ἐξήλεγξας,
ἀποδεικνῦναι πειρώμενον
ἀχρήστους ἐν πράξεσιν
ὡς ἀδυνάτους τὰς θείας ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ.

Θ.
145 Παινύμητε,
ἢ Θεὸν ὑπερύμνητον τέξασα,
ὑμνοῦντα σε πάθῳ με
καὶ εὐσεβῶς μεγαλύνοντα
λύτρωσαι κολάσεως
καὶ ἐπηρείας δαιμόνων πολεμούντων μοι.

ᾠδὴ πέμπτη. *Μεσίτης Θεοῦ*

150 Ἐν πόνοις πολλοῖς
τὸ σαρκίον ἔτηξας, μακάριε,
σκιὰν ὡσπερ αὐλὸν
τοῦτο περιφέρων, ἀποθέμενον
τοῦ γενεῖου τὰς τρίχας ἐκ τῆς πολλῆς ξηρότητος.

155 Ἴσοῦ ἡ πηγὴ
παραδείσου πρόεισι τοῦ θείου, ποιοί,
προσέλθετε, πῖετε

F. 175

ἄνευ ἀργυρίου τὰ γλυκύτατα
τοῦ θεόφρονος Μάρκου διδασκαλίας νάματα.

160 Σημείοις φρικτοῖς
τὸν σεπτὸν σου βίον ἐθαυμάστωσε,
Μάρκε παρμακάριστε,
ὁ ἐν τοῖς ἀγίοις θαυμαζόμενος,
ὃ καὶ μόνῳ ἀρέσκειν διὰ παντὸς ἠγάπησας.

Θ. 165 Ἐλθὼν ἐπὶ γῆς
ὁ υἱὸς ὁ τοῦ Θεοῦ σὰρξ γέγονεν,
ἀπόλυντε δέσποινα,
ἐκ τῶν σῶν αἰμάτων, περιθέμενος
τὴν πεσοῦσαν ἀνθρώπων οὐσίαν ὡς φιλόανθρωπος.

ᾠδὴ ἕκτη. Ἐν ἀβύσσῳ πταιομάτων κυκλούμενος

170 Τὴν σοφίαν φιλῶν ἐκ νεότητος
ἄχρι καὶ τοῦ γήρωσ αὐτῇ συνεβίωσας,
διὸ χαρίτων στέφανον
τῇ σεπτῇ κορυφῇ σου ἐπέθηκεν.

175 Εὐγνωμόνως ἡ ἕαινα φέρουσα
κώδιον κρισῦ, τὸν μισθὸν τῆς λύσεως
τῆς τοῦ σκυμνίου προὔθηκεν,
ἀλλ' ἀδίκως ἀρπάζειν κεκόλυται.

180 Κεφαλαίοις σοφοῖς περιέγραψας
τοῦ πνευματικοῦ, μάκαρ, νόμου τὴν δύναμιν,
διερμηνεύων ἄριστα
τῆς ἀγίας γραφῆς τὴν ἀκρίβειαν.

Θ. Ναός οὐσα τοῦ κτίστου, παράμορε,
τὴν βεβηλωθεῖσαν ψυχὴν μου ἁγιάσων

Heirm. 5' EE 34, n. 46, Joannis
176 προὔθηκεν (sic) M. Eugenicus in D

161 Cfr. Ps. 4:3

163 Ps. 67:35

170 Wi. 8:2

172 Pr. 1:9

F. 175^v

καὶ καθαρὸν ἀπέδειξον
185 τοῦ δεσπότου Χριστοῦ οἰκητήριον.

Κοντάκιον. Ἦχος β´. Τὰ ἄνω ζητῶν

Τὰ κάτω λιπῶν,
τοῖς ἄνω προσεχώρησας
τὰ γέρα τῶν σῶν
καριάτων καὶ τὰ ἔπαθλα
190 πρὸς Χριστοῦ κομίσασθαι.
ἔνθα πάντων πάντοτε μνημόνευε,
ὅπως ὕμνους, μακάριε,
ὡς φίλῳ Κυρίου σοὶ προσάγωμεν.

**Ὁ οἶκος. Τράνωσόν μου τὴν γλῶτταν, Σωτήρ μου,
πλάτυνόν μου τὸ στόμα**

Τὸν τῆς ἀρρήτου γνώσεως μύστην ἐκ τῆς πράξεως ὄντα
195 καὶ τῷ λόγῳ πολλοὺς ἐξ ἀλογίας λυτρούμενον,
δεῦτε, οἱ τρυφῶντες τοῖς αὐτοῦ θείοις συγγράμασιν,
ὕμνοις καὶ εὐφημίαις
ὡς ἀμαράντοις στεφάνοις ἀξίως τιμήσωμεν,
ἱκέσιόν τε ὁμοῦ καὶ χαριστήριον εἴπωμεν τὴν φωνήν·
200 * ῥῦσαι ἡμᾶς ἐκ ποικίλων παθῶν,
ἵνα πόθῳ τοὺς ὕμνους γηθόμενοι
ὡς φίλῳ Κυρίου σοὶ προσάδωμεν".

Ὡδὴ ἑβδόμη. Ἀντίθεον πρόσταγμα

Ὁρθόδοξον φρόνημα,
καθαρωτάτην
205 διάνοιαν, ὅσιε,
πλουτήσας ἐκ νεύτητος,
πᾶσαν τὴν θεόπνευστον γραφὴν ἐκ στόματος
ἔφερες, τῇ μνήμῃ συντηρῶν
ὡς ἐν πυκτίῳ τὰς θεολέκτους φωνάς.

210 Νοὸς καθαρότητι
 θεολογίας
 ἀκτίνας δεξάμενος,
 ὡς ἔσοπτρον ρεόσμηκτον
 ἀπαντας ἐφώτισας ἀρχὴν εἰδέκαι Θεὸν
 215 μέσον τε καὶ τέλος τῶν καλῶν
 ἐν τῷ νύῳ καὶ ἀγίῳ πνεύματι.

Προφήτας μὲν ἔθρεψε
 καὶ τῶν ὁσίων
 πολλοὺς ὁ φιλανθρώπος
 220 διὰ χειρὸς ἀγγέλου Θεός,
 σοὶ δὲ τὴν οὐράριον μόνῳ τροφὴν χορηγεῖ
 χεῖρ ἀγγελικὴ περιφανῶς
 καθυρωμένη ἐξ ἀστραγάλου, σοφέ.

F. 176

Θ.
 225 Ἄφραστος συνέλαβες
 τὸν Θεὸν λόγον,
 ἀρρήτως ἐκύησας,
 ἀφθόρως ἀπεγέννησας·
 μέγα τὸ μυστήριον τὸ σόν, θεάνυμφε,
 λόγον τε καὶ νοῦν ὑπερτικῶν
 230 ἀγγελικῶν τε καὶ τὸν ἀνθρώπικον.

Ἔδῃ ὀγδόῃ. *Κάμινος ποτὲ πυρὸς ἐν Βαβυλῶνι*

Τῇ τῶν λογιῶν γαλήνῃ τῇ ἐξ ἄκρας
 ἀρεμνίας προσκτησάμενος
 προσευχὴν ἀρρέμβαστον
 καὶ καρδίας καθαρότητα
 235 καὶ φυλακὴν ἀένναον,
 τύπος τῆς ἡσυχίας
 γέγονας, πάτερ αἰδίμμε.

Heirm. η´ EE 34, n. 46, Joannis

213 ἔσοπτρον Cf. I Co. 13: 12 217 III Ki. 17: 6 ; 18: 4 ; 19: 5,7
 Da. Th. 14: 34 222-223 Da. Th. 5:5

Εὐαγγελιστῆ σοφῷ, θεόφρον πάτερ,
 ὡς ἐκοιμήσῃσας τῆς κλήσεως,
 240 καὶ τρόπου καὶ χάριτος
 κληρονόμος τοῦτου γέγονας
 καὶ τὸν καιρὸν ἐν πνεύματι
 νόμον διατρανώσας,
 εὐαγγελίσω τοῖς πέρασιν.

245 ῥήτωρ ὑψηλὸς ἐν ταπεινώσει βίου
 καὶ θεολόγος καὶ φιλόσοφος
 γενόμενος, ὅσιε,
 γραμματεὺς μαθητευθεὶς Χριστῷ
 τοῦ ἀγαθοῦ προέφερες
 250 οἴκου τοῦ τῆς καρδίας
 ὡς θησαυροῦ παλαιὰ καὶ καινά.

Θ.
 Ἄχρονον υἱὸν ἀχράντως συλλαβοῦσα,
 τὸν ποιητὴν τῶν χρόνων, ἄχραντε,
 ἐν χρόνῳ ἐγέννησας,
 255 διὸ πάθη μου τὰ χρόνια
 καὶ παλαιὰ ῥυπάσματα
 κάθαρον, δυσωπῶ σε,
 τῆς εὐσπλαγχνίας σου νάμασιν.

ᾠδὴ ἑνάτη. Ἀκάρχου γεννητόρος

Μύριοις τοξεύμασι
 260 καὶ πειρασμῶν ἐμπύροις βολαῖς
 ὁ ἐχθρὸς σοι, θεόφρον πάτερ, ἐπέθετο,
 ἀλλ' ὑπερνικήσας αὐτοῦ τὴν φθοροποιὸν
 δύναμιν, παμνάκαρ,
 ἀνῆλθες γηθόμενος
 265 εἰς σφάγια σκηρῶματα.

F. 176V

Heirm. θ' EE 35, n. 46, Joannis

247-248 Mat. 13: 52

249-251 Mat. 12:35

- Ἄγιος τὸν βίον σου
 διατελέσας, ὅσιε,
 σὺν ἁγίοις ἀξίως τὸν κλῆρον ἔσχηκας,
 ἔνθα οἱ χοροὶ τῶν ὁσίων τῷ θεικῷ
 270 θρόνῳ παρεστῶτες,
 ὑμνοῦσι τὴν ἄναρχον
 θεαρχίαν, παρμακάριστε.
- Ῥημάτων αἱ χάριτες
 τῶν οἴων καταγλυκαίνουσι
 275 τοὺς ἐν πίστει καὶ πόθῳ ἀναγινώσκοντας,
 γινῶσιν θεικὴν ἐντιθείσα καὶ φωτισμόν,
 Μάρκε θεοφόρε,
 ὁσίων τὸ καύχημα,
 διδασκάλων τὸ κεφάλαιον.
- 280 Κατέλαβες, ὅσιε,
 ἄπερ ἀεὶ ἐδίωκες,
 τὸν καλὸν τε ἀγῶνα ἀγωνισάμενος
 καὶ τετελεκώς σου τὸν δρόμον τοῦ ἐφεταῦ,
 χαίρων ἀπολαύεις,
 285 τυχὼν τῆς θεώσεως
 ἐπαξίως, πανσεβάσμιε.
- Ὁ μόνος φιλόθρωπος,
 ὁ μόνος ἀμνησίκακος,
 ὁ Θεὸς τοῦ ἔλέους καὶ τῆς χρηστότητος,
 290 ταῖς τοῦ σοῦ ὁσίου πρεσβείαις τὴν ταπεινὴν
 λύτρωσαι ψυχὴν μου
 δαιμόνων κακότητος,
 ἀναιδῶς ἐπικειμένων μοι.
- Θ.
 295 Σὺν σοὶ μὲν ἀπάρχεσθαι
 τῶν ὕμνων ἐφιέμεθα
 καὶ εἰς σὲ καταλήγειν, ἀγνή, εἰώθημεν
 οἱ ἐπεγνωκότες μητέρα σε τοῦ Θεοῦ,
 θέσποινα τοῦ κόσμου,

καὶ σῆς ἀπολαύοντες
 300 ἀρωγῆς ἐν περιστάσεσιν.

F. 177

Ἑξαποστειλάριον. *Τοῖς μαθηταῖς ἀνέλθωμεν*

Τῶν μοραστῶν τὴν ἔνθεον,
 Μάρκε, φιλοσοφίαν,
 τοῖς σοῖς λόγοις ἐκόσμησας
 ὡπερ δὴ καὶ τοῖς ἔργοις,
 305 ὡς θεῖον ἄγαλμα ξέσας,
 πᾶσι τοῖς βουλομένοις
 ἀρχέτυπον εἰς μίμησιν
 προτιθεῖς, θεοφόρε
 διό σου νῦν
 310 τὴν λαμπρὰν καὶ εὖσημον καὶ ἀγίαν
 ἡμέραν τῆς κοιμήσεως
 ἐπαξίως τιμῶμεν.

Θεοτοκίον. Ὅμοιον.

Ὁ τῶν ἀπάντων Κύριος
 ἐξ ἀγίας γαστρὸς σου
 315 σωματωθεῖς, ἐπέφανε
 τοῖς ἐν σκότει τοῦ βίου,
 παρύμνητε Θεοτάκε,
 πάντας τοὺς ὑπευθύνους
 λυτρούμενος ὡς εὖσπλαγχνος
 320 τῆς ἀρχαίας κατάρας,
 τῆς τοῦ Ἀδάμ,
 διὸ πίστει, δέσποινα, δυσωπῶ σε
 κάρμὶ τοῦτον εὐίλατον
 σαῖς πρεσβείαις παράσχου.

Heirm. exap.

MR I 22

315-316 Lu. 1: 79

Εἰς τοὺς αἶνους στιχηρά.

Ἦχος β'. Ὅτε ἐκ τοῦ ξύλου σε κερρὸν

- 325 Λόγῳ καὶ σοφίᾳ συντραφεῖς
καὶ τὴν ἐκ τῆς φύσεως χάριν διαφέροιτος πλουτιῶν,
σκύβαλα λελόγησαι τὰ περισπούδαστα
τοῖς πολλοῖς νομιζόμενα
καὶ ἄρας προθύμως
- 330 τὸν σταυρὸν σου, ἔδραμες
ἀκολουθῶν τῷ Χριστῷ
ὅθεν κοινωρὸν σε ποιείται,
μάκαρ, τῆς αὐτοῦ βασιλείας
ὁ μόνος δυνάστης καὶ μακάριος.

Ὅμοιον.

- 335 Νόμου τὸ δικαίωμα, σοφέ,
τοῦ πνευματικοῦ τοῖς σοῖς λόγοις ἡμῶν ἐτρέφουσαι,
ἠλεγξας τοὺς πράξεις καὶ μὴ τῇ χάριτι
δικαιοῦσθαι νομιζούτος,
τὸ τῆς μετανοίας
- 340 ἔργον ὀφειλόμενον
πᾶσιν ὁμοῦς δεικνύς·
ὅθεν ὡς πολύτιμον ὄλβιον
καὶ διαφανεῖς μαργαρίτας
ἔχοντες τοὺς λόγους σου θαυμάζομεν.

F. 177

Ὅμοιον.

- 345 Ὅλος ἐκδηρῶν πρὸ τελευτῆς
καὶ σὺν τοῖς ἀγγέλοις τὸν κτίστην ἡμῶν μετάρσιος,
ἄκρα ἀγιότητι καὶ ἀπαθείᾳ, σοφέ,
ἐκ' ἀγγέλου τοῦ σώματος

Heirm. stich. εἰς τοὺς αἶνους ER 238

327 Phi. 3: 8

329-330 Mat. 16: 24

335 Ro. 2: 26 ; Ro. 8: 4

337-338 Ga. 2: 16

φρικτῶς ἐκοινώρεις
 350 καὶ τοῦ θείου αἵματος·
 οὕτω δοξάζειν Θεὸς
 οἶδε τοὺς δοξάζοντας τοῦτον,
 ᾧ νῦν παριστάμενος, πάτερ,
 αἴτησαι σωθῆναι τοὺς ὑμνοῦντας σε.

Δόξα. <Ἰδιόμελον>. ᾠχος α´.

355 Τῷ τοῦ Πέτρου υἱῷ χρηματίσαντι
 καὶ τοῦ εὐαγγελίου συγγραφῆι γεγονότι,
 θεόφρον, ὀρωιυμήσας,
 υἱὸς Θεοῦ κατὰ χάριν γέγονας
 καὶ τὸν καιρὸν τοῦ πνεύματος νόμον
 360 ἐν θεοσόφοις λόγοις διετρέψας,
 διὸ τύπος καὶ κανὼν μοναδικῆς πολιτείας ὑπάρχων
 τῷ ἀκραιφνεῖ τοῦ φθόγγου μέλιτι
 τοὺς προσέχοντας πάντας
 εἰς πόθον ἀρετῆς διεγείρεις
 365 καὶ τὰς λαβὰς τῶν ἐναντίων ἐκφεύγειν διδάσκεις,
 ἀλλὰ καὶ νῦν ἡμῖν ἐξιλέου τὸ θεῖον
 τοῖς ἐν πίστει τελοῦσι τὴν ἀεισέβαστον μνήμην σου.

Καὶ νῦν θεοτοκίον.

Δόξα. Εἰς τὸν στίχον. ᾠχος δ´.

Τὸν τοῦ Κυρίου σταυρὸν ἐπ' ὄμων ἀράμενος, ὅσιε πάτερ,
 ἀκλινώς ἐπορεύθης τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας·
 370 τὴν γὰρ ψυχὴν ἀπολέσας
 εὐαγγελικῶς αὐτὴν διέσωσας
 καὶ σὺν αὐτῇ καὶ ἑτέρους
 ὡς οἰκονόμος φρόνιμος ἐκέρῃσας,
 τὸ τοῦ λόγου τάλαρτον
 375 εἰς ἑκατὸν τοῖς γράμμασι πολυπλασιάσας·
 διὸ καὶ ἡμᾶς τοὺς ὑμνοῦντας σε

F. 178

διὰ νηστείας κεκαθαμένους
 καὶ τὰ ἐπὶ γῆς μέλη νεκρῶσαντας
 τὸν ζωφόρον σταυρὸν ἀξίωσαν προσκυῖσαι
 330 καὶ μετὰ τοῦτο τὴν σωτήριον ἀνάστασιν,
 ἐκτενῶς ἱκετεύων
 τοῦ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Καὶ νῦν θεοτοκίον.

XVI. Μηνὶ μαρτίῳ ΙΖ΄.

Ἄκολουθία εἰς τὸν ἅγιον Ἀλέξιον, τὸν ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ.

Στιχηρά. ᾠχος δ΄.

Ὁ ἐξ ὑψίστου κληθεὶς οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων

F. 145

Ὁ τὴν πτωχείαν τοῦ πνεύματος πλουτήσας,
 ὅτε ὁ σωτήριος πόθος ἐνέσκηψε
 τῇ σῇ καρδίᾳ, θεόληπτε,
 πρὸς οὐρανόν σε
 5 ὄλον μετάρσιον ἐργαζόμενος,
 τότε τὸν ἐπίγειον πλοῦτον ἐρίσησας
 καὶ τὴν πτωχείαν ἠγάπησας,
 τὸν κενωθέντα
 μέχρι καὶ δούλου μορφῆς μιμούμενος·
 10 ὄθεν αὐτός σε
 διαδήματι βασιλείας τῆς ἄνω ἐκόσμησε
 καὶ μακάριον ὄντως ἀνηγόρευσεν, Ἀλέξιε.

ᾠμοιον.

Δεσποτικὴν ἐκπληρῶν νομοθεσίαν
 γονέων ἠμέλησας ἐμφύτου σχέσεως
 15 καὶ τὴν φυχήν σου ἐρίσησας,
 ἵνα φυλάξης
 εἰς τὴν ζωὴν αὐτὴν τὴν αἰώνιον·
 ὄθεν ἀναδέδειξαι τοῦ οὐρανοῦ πατὸς
 ἄξιός κλήσει καὶ πράγματι,
 20 σύ, χρηματίσας
 τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος καὶ ἀπέληφας
 τὴν τῶν θαυμάτων
 θείαν δύναμιν καὶ λυτροῦσαι τοὺς πόθῳ τιμῶντας σε
 χαλεπῶν ἐκ κινδύνων καὶ μελλούσης κατακρίσεως.

Heirm. stich.

HR 166

1 II Co. 8: 9

8-9 Phil. 2: 7

13-14 Mat. 10:37 15 Jno. 12:25

Ὅμοιον.

- 25 Ὡ παραδόξου τῷ ὄντι μυστηρίου,
οἶον εἶδεν ἥλιος ἐν γῆ τεράστιον
ἄνθρωπος, γένους λαμπρότητι
καὶ πλούτῳ βριθῶν
καὶ πολλοὺς ἔχων τοὺς θεραπεύοντας,
30 ἄπολις, ἀνέστιος, πτωχὸς ἐκούσιος,
ἄτροφος, κρύει πηγινόμενος,
προσερριμένος
τοῖς ἑαυτοῦ πυλῶσιν, ἐμπαροικούμενος
ὑπὸ τῶν παίδων·
35 ἄλλ' ὁ κόλπος σε τοῦ Ἀβραάμ, Ἀλέξιε, δεχεται
καὶ σκηρὰ τῶν δικαίων, ἐνθα ἦχος ἐορτάζοντος.

F. 145Y

Ὅμοιον.

- Ἄ μὲν ἠτοίμασεν ἄθλα καὶ βραβεῖα
Θεός σοι, παρόλβιε, ἐπὶ τοῦ μέλλοντος,
οὐκ ὀφθαλμὸς ἐθεάσατο
40 καὶ οὐς ἀνθρώπου
καὶ ἡ καρδία οὐ παρέδέξατο
καὶ νῦν δὲ σπουδάζοντα λαθεῖν ἐδόξασεν
ἐπὶ τοῦ τέλους τοῖς θαύμασι
καὶ εἰς αἰῶνα
45 τοῖς δεομένοις προστάτην ἔδειξε·
διὸ τοὺς πίστει
ἐορτάζοντας τὴν ἁγίαν σου μνήμην ἱκέτευσθε
τῶν πταιοράτων τὴν λύσιν καὶ τὸ μέγα εὐρεῖν ἔλεος.

Δόξα. Ἦχος πλάγιος β'. Ἀξίως τοῦ ὀνόματος

- Ἀξίως τὴν κατάλληλον
50 ἐποικισμόν τῷ σῶ βίῳ πεπλούτηκας.

Heirm. stich. alterorum MR II 25

35 Lu. 16: 22-25 36 Ps. 41: 5; 117: 15 39-41 I Co. 2: 9

τὸν σταυρὸν γὰρ τοῦ Χριστοῦ ἐπ' ὄμωι ἀράμενος
 καὶ κατὰ τὴν ἐντολὴν ὅλον
 ἑαυτὸν προθύμως ἀρησάμενος,
 ἔδραμες ὀπίσω διώκων
 55 τοῦ παθόντος ἑκουσίως
 καὶ τῶν παθῶν τὴν βρότειον
 φύσιν ἀπαλλάξαντος·
 ὅθεν φανείς Θεοῦ ἄνθρωπος
 αὐτῷ μόνῳ ζῆν ἡρετίσω, σοφέ,
 60 μηδεὶ τῶν ἐπὶ γῆς
 ὄλωι διεγνωσμένος,
 ἀλλὰ σε ἐδόξασεν
 ὁ τοὺς δοξάζοντας τοῦτον
 ἀντιδοξάζων ὡς φιλόκωπος.

Εἰς τὸν στίχον ἰδιόμελον. Ἦχος πλάγιος β´.

65 Τὸ κατ' εἰκόνα Θεοῦ φυλάξας ἀκίβδηλον
 διὰ πολιτείας εὐαγοῦς, ὅσιε Ἀλέξιε,
 πρὸς τὸ καθ' ὁμοίωσιν ἀνέδραμες·
 τῶν γὰρ ἐμφύτων ἄρξας παθῶν
 καὶ τὰ ἐκτὸς ἅπαντα οκύβαλα ἡγησάμενος,
 70 ἐν τοῖς πολυτρόποις πειρασμοῖς τὸν ἕσω ἄνθρωπον ἐκρίττας
 καὶ ἐπαρθείς τῶν ὄρων τῆς φύσεως,
 τῇ πρὸς θεὸν ἀνατάσει θεοειδῆς ἐχρημάτισας·
 ὅθεν ἄνθρωπος Θεοῦ τὸ ἐπώνυμον ἔσχες
 καὶ σωτηρίας πρόγραμμα τοῖς βουλομένοις μιρεῖσθαι τὸν βίον
 [σου κατέλιπες·
 75 πρέσβευε, δεόμεθα, ὑπὲρ εἰρήνης τοῦ κόσμου
 καὶ σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Καὶ νῦν θεοτοκίον.

Ἀπολυτίκιον. Ἦχος πλάγιος β´.

Ἐν σοί, πάτερ, ἀκριβῶς.

F. 146

Heirm. apolyt. HR 137, ubi autem μήτηρ pro πάτερ exstitit. Eiusdem troparii M. Eugenicus tantum initium refert.

51 Mat. 16: 24

65, 67 Ge. 1 : 27

69 Phi. 3: 8

70 Eph. 3: 16-17

Εἰς τὸν ὄρθρον καρῶν, οὗ ἡ ἀκροστιχίς·
Δέχου τὸν ὕμνον, παρμάκαρ Ἀλέξιε, Μάρκου.

Ὦδὴ πρώτη . Ἦχος πλάγιος β´.
Ὡς ἐν ἠπείρῳ περυσίας ὁ Ἰσραήλ

Δίδου μοι λέξεως χάριν καὶ θεαυγῶν
 κοσμημάτων δύναμιν
 εὐφημῆσαι τὴν σεπτὴν
 80 καὶ ἁγίαν μνήμην σου, σοφέ,
 ἣν ἐδόξασε Θεός, μάκαρ Ἀλέξιε.

Ἐκ στειρεύσεως κηδῆος ὡς Σαμουὴλ
 προελθῶν, ἀνέθηκας
 σεαυτὸν τῷ ποιητῇ,
 85 τῶν ἐκείνου φύλαξ ἐντολῶν
 χρηματίας ἀκριβῆς, πάτερ Ἀλέξιε.

Χαίροις, ὦ μέγιστε ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ·
 τὴν γὰρ φύσιν ἤρνησαι
 καὶ σταυρώσας σεαυτὸν
 90 κόρῳ καὶ τοῖς πάθει, Θεῷ
 μόνῳ ζῆν καὶ πολιτεύεσθαι προήρησαι.

Θ.
 Ὁ ἐκ παρθένου πτωχεύσας ὑπερβολῇ
 εὐσπλαγγχίας, Κύριε,
 τὴν οὐσίαν τῶν βρωτῶν
 95 ἐπὶ γῆς καινὴν διαγογγῆν
 ἐν πτωχείᾳ τοῖς σοῖς δούλοις καθυπέδειξας.

Ὦδὴ τρίτη. *Οὐκ ἔστιν ἅγιος ὡς οὐ*

*ὑποχωρήσας ἀφικῶς
 οἴκου καὶ συγγενείας*

Heirm. α´ EE 159, n. 224, Joannis

Heirm. γ´ EE 159, n. 224, Joannis

καὶ γνωρίμων καὶ φίλων,
 100 μετανάστης εἰς μακρὰν
 πόλιν ἐγένου, σοφέ,
 ξεριτεύων
 καὶ πόροις τριχόμενος.

Τῆς Θεομήτορος καὶ
 105 προσεδρεύων ἀξίως,
 ὑπ' αὐτῆς ἐγνωρίσθης
 καὶ μὴ θέλων ὅστις εἶ
 τῷ νεωκόρῳ, σοφέ,
 τέθηπότι
 110 τοὺς ξένους ἀγῶνας σου.

F. 146^v

Ἔσλον τὸν νοῦν πρὸς τὸν Θεὸν
 προσεχῶς καὶ αὐλῶς
 ἀνατείνων, τρισμάκαρ,
 ταῖς αὐτοῦ μαρμαρυγαῖς
 115 ἐχρώσθης, ὅπερ αὐτὸς
 κατ' οὐσίαν
 θέσει γνωριζόμενος.

Θ.
 120 Ναὸν καὶ θρόνον σε Θεοῦ
 καὶ παλάτιον, κόρη,
 κιβωτόν τε καὶ στάμνον
 καὶ λυχνίαν θεαυγῆ
 καὶ πύλην συμβολικῶς
 οἱ προφῆται πάντες
 προδιέγραψαν.

118 III Ki. 6: 1, 5; III Ki. 10: 18 119 III Ki. 7: 38

120 κιβωτός Ex. 38:1-8 στάμνος Ex. 16: 33 121 λυχνία Ex. 38:13-17

122 Ez. 44: 1-3

F. 149^v

Κάθισμα. Ἦχος πλάγιος δ΄.

Τὴν σοφίαν τοῦ λόγου ἐν σῆ γαστρὶ

- 125 Τὴν οἰκίαν, θεόφρον, τὴν πατρικὴν
 παροικίῃσιν ὡς ξένος ἐν συντριβῇ
 πτωχείᾳ τε πνεύματος,
 ὡς περ ἄλλος τις Λάζαρος,
 προσεριμμένος ἔξω,
 130 πτωχεύων, θλιβόμενος,
 ὑπὸ οἰκείων παίδων
 δεινῶς παροινούμενος,
 τῆς τοῦ μακαρίου Ἀβραάμ ἡξιότητος
 ἐν κόλποις ἀνέσεως
 135 καὶ χαρῆς τοῦ Κυρίου σου·
 θεοφόρε Ἀλέξιε,
 πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ
 τῶν πταισμάτων < ἄφεσιν δωρήσασθαι
 τοῖς ἐορτάζουσι πόθῳ
 140 τὴν ἀγίαν μνήμην σου >.

F. 146^vᾠδὴ τετάρτη. *Χριστός μου δύναμις Θεός καὶ
 Κύριος*

- Ἐπὶ τοῦ πνεύματος καταλαμπόμενος
 τῇ μορφῇ, πάτερ, ὅλος ἀγγελικῶς
 ἐφαίνου, Ἀλέξιε,
 διαδοθείσης ἐμφανῶς
 145 τῆς ἐν σοὶ οἰκούσης χάριτος.

Heirm. cath. MR I 68 Post oden γ΄ M. Eugenicus cathismatis oblitus est, qua re in marg. superiore f.146^v scripsit: "ζήτησον τὸ κάθισμα εἰς τὸ τέλος", in editione nostra tamen hoc troparium post ipsam oden ut debet esse invenitur. 138 post πταισμάτων orat. intermittitur

Heirm. δ΄ EE 159, n. 224, Joannis

128 Lu. 16: 20-23 133-134 Lu. 16: 22-25

Μακροῖς δεήσασι πανημερίοις τε
καὶ παννύχιοις ἐν πένθει καὶ συντριβῇ
θεὸν ἐθεράπευες,
δι' ἑβδομάδος τὴν τροφήν,
150 θεοφόρε, προσιέμενος.

Θ. Ὁ μόνος ἀναρχος καὶ ἀτελεύτητος
ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων ἀρχὴν ἐν σοὶ
χρονικὴν ὑφίσταται
καὶ τελευτὴν ζωοποιὸν
160 διὰ πάθους, κόρη, δέχεται.

ᾠδὴ πέμπτη. Τῷ θεῷ φέγγει σου, ἀγαθέ,

Νεώσας αὐλακας τῆς ψυχῆς
τῇ τῶν ἐντολῶν ἐργασίᾳ,
σπόρον τὸν θεῖον κατέβαλες,
ὄν δακρύων ὄμβροισ ἐπάρδων, ἔδειξας
165 πολύχουν τῷ δεσπότη, μάκαρ' Αλέξιε.

F. 147

Περιστάμενος ἀσφαλῶς
δόξης τῆς ματαίας καὶ φευκτῆς,
τὰ ὄνειρώδη κηρύγματα
φεύγων διετέλεις, ἀλλὰ καὶ ἄκοντα
170 Θεός σε τῇ πατρίδι πάλιν ἀπέδωκεν.

Ἀγωνιῶ καὶ πρὸς τὸ ἐξῆς
βλέπων τοῦ σοῦ βίου, θεόφρον,
ὑπερφυῶς καταπλήττομαι,
πῶς ὄμοῦ πρὸς φύσιν ὀρτικαθίστασο,
175 πρὸς δαίμονας, πρὸς δούλους ἐμπαροικούντας σοι.

Heirm. ε' EE 159, n. 224, Joannis

151 I Co. 3: 16, II Co. 6: 16

157 Ac. 2:17, He. 1:1

163 Cfr. Mar. 4: 26-27

Θ. Μαρία, πάναγκε, τὴν ἐρήν
 ποίησον ψυχὴν ὡς Μαριάμ
 τὸν ἐπιρρίκιον ἤδουσάν,
 ὅσπερ ἐν τυρπάρῳ τῇ τῶν ἐμφύτων παθῶν
 180 νεκρώσει τοὺς ἐχθρούς μου καταπορτίσασα.

Ὁδὴ ἕκτη. Τοῦ βίου τὴν θάλασσαν

Μονὴν τὴν αἰώνιον
 ἐν οἰκίᾳ τοῦ πατρὸς
 τοῦ οὐρανοῦ, ὅσιε,
 ἐπιζητῶν προσκτήσασθαι, πατρικὴν
 185 οἰκίαν παρόκησας,
 ὡς προσαίτης καὶ ξένος ἐμπαιζόμενος.

Ἀβίωτον ἤγηρτο
 τὴν ζωὴν οἱ εὐκλεεῖς
 πατέρες σου, θεσπέσιε,
 190 τῇ σῆ στερήσει, μάκαρ, περιπαθῶς
 ἐπολοφυρόμενοι,
 ἐν χερσὶ δέ σε ἔχοντες οὐκ ἤδεσαν.

Κατ' ἕχρος ἐζήλωσας
 τὸν γενναῖον ἀθλητὴν
 195 Ἰὼβ τὸν ἀδαμάντινον,
 ἐν πειρασμοῖς ἀκλόνητος ἑστηκώς,
 ἀνθρώποις καὶ δαίμοσι
 καὶ τῇ φύσει παλαίων, ὧ τοῦ θαύματος.

Heirm. 5' EE 159, n. 224, Joannis

177-178 Ex. 15: 20-21 181-182 Jno. 14:2
 195-198 Jb. 1:22; 1: 16; 2: 7-8, 9

Θ.
 200 Ἁγία θεοκύρφε,
 σὲ τιμῶν ὁ ἱερός
 θεράπων σου Ἀλέξιος
 ἁγιορὸν ἐδίωξε καὶ Θεὸν
 ἰδεῖν κατηξίωται,
 τῶν θαυμάτων τὴν χάριν κομισάμενος.

Κοντάκιον. Ἦχος β´. Τὰ ἄνω ζητῶν

205 ῥεούσης τρυφῆς
 καὶ δάξης κατεφρόνησας,
 τῆς ἄνω τιμῆς,
 Ἀλέξιε, γλιχόμενος
 καὶ πτωχεύσας πνεύματι
 210 τὸν Θεὸν ἐπλούτησας, ὅσιε,
 παρ' αὐτοῦ τὴν χάριν λαβῶν,
 πρεσβεύειν ἀπαύστως ὑπὲρ πάντων ἡμῶν.

F. 147^v

*Ὁ οἶκος. Τράνωσόν μου τὴν γλῶτταν, Σωτήρ μου,
 πλάτυνόν μου τὸ στόμα*

Τοῦ Ἰησοῦ μου τὴν ξενιτείαν εἰς τὰ ἴδια χαίρων
 ὁ αὐτοῦ μιμητῆς Ἀλέξιος διετύπωσε
 215 τοῖς γὰρ ἰδίους προσεριμμένος προφυλαίσις ὑπέμενεν,
 ἐν κακώσει καὶ πειρασμοῖς ἀμυθήτοις ἀνύων τὸν ἅπαντα βίον
 [ὁ δίκαιος

ὄν ἐγὼ φιλῶν ἐξαιρέτως προήρημαι
 τοῖς ἐγκωμίοις ὡς ἄνθεσιν ἀναδῆσαι,
 δεόμενος τούτου Χριστοῦ
 220 πρεσβεύειν ἀπαύστως
 ὑπὲρ πάντων ἡμῶν.

Heirm. cont.

MR I 17

Heirm. oec. MR IV 396

202-203 Cfr. Mat. 5: 8

209 Mat. 5: 3

213 Cfr. Mat. 25: 35

214 Cfr. Eph. 5:1

Ὦδὴ ἑβδόμη. Δροσοβόλον μὲν τὴν κάμινον εἰργάσατο

Ῥομαλέως ταῖς ἀνάγκαις ταῖς τῆς φύσεως
 πάσαις ἀπομαχόμενος,
 τῷ ἀλάστορι
 225 τὰς πληγὰς ἐδίδους ἐνεργεῖς·
 οἷοπερ σφαδάζων τῷ θυμῷ
 τοὺς σοὺς οἰκέτας κατὰ σοῦ, μάκαρ, διήγειρεν.

Ἀνεκήρυξε Θεὸς ἐπὶ τοῦ τέλους σε
 ἐν ὑψηλῷ κηρύγματι,
 230 συγκαλούμενος
 βασιλεῖς καὶ ἄρχοντας ὄρου
 καὶ ὄημον καὶ ἅπαντα λαὸν
 σὺν ἱεράρχαις εἰς τὴν σὴν, πάτερ, μετάστασιν.

Λαθεῖν σπεύδων ἐν τῷ βίῳ τοῖς ποθοῦσι σε,
 235 λέξιν οὐ προειρήρυχας
 εἰς φανέρωσιν,
 ὃ ἐγένου, μάκαρ, προκληθεῖς,
 ἀλλ' ἤδη τῷ τέλει προσβαλὼν
 διὰ τοῦ τόρου φανεροῖς σουτόν, Ἀλέξιε.

Θ. 240 Ἐπὶ σοί, μῆτερ παρθένε, χαίρει ἅπασα
 κτίσις, ἢ τῶν ἀγγέλων πληθῆς
 καὶ ἡ βρότειος,
 θεοδόχε, κλίτη, λογικὴ
 παράδεισε, οκνήρωμα Θεοῦ
 245 χρυσοπορφύρῳ τε παστᾶς, φαιδρὸν ἀνάκτορον.

F. 148

Ὦδὴ ὀγδόη. Ἐκ φλογὸς τοῖς δαίμοις δρόσον ἐπήγασας

Ξενοτρόπως βιώσας ξένοις χαρίσμασιν
 ἐδοξάσθης, τρισμάκαρ, καὶ μετὰ θανάτου·

Heirm. ζ´ EE 159, n. 224, Joannis

Heirm. η´ EE 159, n. 224, Joannis

230-232 Cfr. Lu. 23: 13

- βάσεις γὰρ χολῶν ἐστερέοντο, ὄμματα
 τυφλῶν ὑγιούντο
 250 καὶ τῶν ἀλάλων γλῶσσαι.
- Ἰερὸν τοῦ δεσπότης κατοικητήριον
 καὶ ναὸς τοῦ ἁγίου γέγονας πνεύματος
 διὰ τελειότητος βίου, Ἀλέξιε·
 ὄθεν εἰς αὐλοὺς
 255 μετέβης κατοικίας.
- Ἐγκοσμοῦνται τῇ κλήσει τῇ σῇ καλούμενοι
 βασιλεῖς καὶ δυνάσται, ἐπικαλούμενοι
 πρὸς τὴν κατ' ἐχθρῶν συμμαχίαν τὰς σὰς προσευχάς,
 αἷς παρὰ Κυρίῳ
 260 δύνασαι τὰ μεγάλα.
- Θ. Μετὰ τόκον παρθένος, κόρη, διέμεινας
 ὡς πρὸ τόκου, Θεὸν γὰρ ἀφράστως τέτοκας,
 πνεύματος ἐν σοὶ τοῦ ἁγίου σκηνώσαντος·
 ὄθεν σε ὑμνοῦμεν
 265 εἰς πάντα τοὺς αἰῶνας.
- Ἔδῃ ἐνάτη. Θεὸν ἀνθρώποις ἰδεῖν ἀδύνατον*
- Ἄρχαί, δυνάμεις καὶ κυριότητες,
 ἐξουσιῶν τὰ στίφη καὶ ἀρχάγγελοι, ἄγγελοι,
 Χερουβὶμ, Σεραφὶμ τε καὶ θρόνοι φρικτοὶ
 σὺν τοῖς ἁγίοις πᾶσι
 270 γῆθεν ἀπαίρουσαν
 σύνοικον τὴν θείαν σου φαίην, μάκαρ, ἐδέξαντο.
- Ῥητόρων γλῶσσαι, φωναὶ διάτοροι,
 ἐποποιῶν ᾄδαι καὶ μουσολόγων αἱ χάριτες
 εἰς ταῦτόν συνελθοῦσαι οὐ σθένουσιν
 275 ἄξιον ὕμνον πλέξαι
 σοί, παραοίδιμε·
 ὄμως εὐμενῶς μοι τὴν ᾄδην ταύτην προσδέξαιτο.

F. 148^v

280 Κρατήσας ἤδη τὰ ἐλπιζόμενα
καὶ τῷ Θεῷ ἀμέσως ὀριλῶν, καθικέτευε
δωρηθῆναι εἰρήνην τῷ κόσμῳ παντί,
νίκας τοῖς βασιλεῦσι,
βίον ἀπήμονα
καὶ εἰρηρικὴν διαγωγὴν τοῖς εὐφημοῦσι σε.

285 Ὅ ὦν τῇ φύσει χρηστὸς καὶ εὐσπλαγχνος,
ὁ θελητῆς ἐλέους, εὐσπλαγχνίας ἢ ἄβυσσος
ταῖς πρεσβείαις, δέσποτα, τοῦ σου ἀσκητοῦ
λύσον τῆς ἐκκλησίας
πάντα τὰ σκάνδαλα
καὶ τῆς πολιτείας τὸν βαρὺν χειμῶνα κούφισον.

Θ. 290 Ἰδὼν καὶ λόγον Θεοῦ γεγέννηκας
σωματικῶς υἱὸν σου γεγονότα, πανάμωμε,
ἐν δυσὶν οὐσίαις ὑποστάσει μιᾷ
ὄλον ἐν ἀμφοτέροις,
ὄν καθικέτευε
295 σὺν ταῖς οὐρανίαις στρατιαῖς ὑπὲρ ἡμῶν, ἀγαθή.

Ἐξαποστειλάριον. Ὁ οὐρανὸν τοῖς ἀστροῖς

300 Ὅ τοῦ ὀσίου τὴν μνήμην
ἐπὶ τῆς γῆς ἀναδείξας
κλητὴν ἀγίαν ἡμέραν
καὶ ἑορτὴν εὐφροσύνης,
ταῖς παρακλήσεσι τούτου
σῶσον, ἀγίασον πάντας.

Heirm. exap. HR 53

285 Mi. 7:18

Εἰς τοὺς αἶνους στιχηρά. Ἦχος δ΄.
Ὡς γενναῖον ἐν μάρτυσιν

Τὸν ἐκ δύσεως λάμψαντα
φασσίμβροτον ἥλιον
καὶ τὴν κτίσιν ἅπαντα κατευφραίνοντα
305 ταῖς τῶν θαυμάτων φαιδρότησι
καὶ σκότος ἐξαίροντα
ἀθυμίας τοῖς αὐτοῦ
φαινοῖς διηγήμασι,
τὸν οὐράνιον
310 ἐπὶ γῆς πολιτείαν
μετελθόντα,
εὐφημήσωμεν ἐν ὕμνοις
τὸν τοῦ Θεοῦ ὄντως ἄνθρωπον.

Ὅμοιον.

F. 149

Τὴν ἀγνείαν ἐπόθησας,
315 τὴν πτωχείαν ἠγάπησας,
τὴν καλὴν πραότητα καὶ ταπείνωσιν,
δικαιοσύνην καὶ φρόνησιν,
ἀνδρείαν, ἐγκράτειαν,
οἷαπέρ τις βασιλεὺς
320 δορυφόρους προσέλαβες,
τῷ μεγάλῳ σε
βασιλεῖ παριστώσας
καὶ ταῖς ἄνω
ἐξουσίαις συναπτούσας,
325 ὅσιε πάτερ Ἀλέξιε.

Ὅμοιον.

Τὸν Χριστὸν, ὃν ἠγάπησας,
οὗ τοὺς λόγους ἐποίησας,
οὗ τὰ ἔργα, ἐνδοξε, ἐξετέλεσας,

Heirm. stich. εἰς τοὺς αἶνους HR 290

Contra vv. 302-313 δὶς in marg. scripsit M. Eugenicus in D

Contra vv. 326-337 ἐν in marg. scripsit M. Eugenicus in D

οὐ τὰ παθήματα ἕστερξας,
 330 δυσώπει δωρήσασθαι
 βασιλεῦσι κατ' ἐχθρῶν
 τροπαιοῦχον ἀντίστασιν
 καὶ ὁμόνοιαν
 τοῖς αὐτὸν σεβομένοις,
 335 ἐπαξίως
 ἐκτελοῦσι σου τὴν μνήμην,
 θαυματοφόρε Ἀλέξιε.

Δόξα. <Ἰδιόμελον>. ᾠχος πλάγιος δ'.

Ἐδειξας, θεοφόρε,
 τῇ ὑπερφυεῖ καὶ ἰσαγγέλῳ πολιτεία σου
 340 τῶν δεσποτικῶν ἐνταλμάτων τὸ δυνατόν·
 τὴν γὰρ πτωχείαν ἀγαπήσας,
 οὐκ ἐπὶ ξένης μόνον ἐκαρτέρησας,
 ἀλλὰ καὶ ἐν μέσοις στρεφόμενος τοῖς οἰκείοις,
 ἀγροούμενος, θλιβόμενος,
 345 ὑστερούμενος, κακουχούμενος,
 ὄνειδιζόμενος καὶ ἐμπαιζόμενος
 ἀθλητικώτατα διήνεγκας·
 ὅθεν ἐπὶ τέλει τῶν ἀγῶνων
 ὡς τὸν Ἰὼβ ἀνεκήρυξε
 350 καὶ ἰαμάτων χαρίσμασι τὴν ἱεράν σου κορυφὴν ὁ δεσπότης
 [ἐστεφάνωσεν·
 αὐτὸν ἰκέτευε, πανσεβάσμιε,
 ὑπὲρ ὀρθοδόξων βασιλέων
 καὶ πάντων τῶν ἐν πίστει τελούντων
 τὴν ὀλόφωτον καὶ ὑπέρλαμπρον μνήμην σου.

Καὶ νῦν θεοτοκίον.

Εἰς τὸν στίχον <ἰδιόμελον>. Δόξα. ᾠχος δ'.

355 Ἐν τῷ πυρὶ τῶν πειρασμῶν ἐκουσίως χωνευόμενος,
 ἐδοκιμάσθης ὡσπερ χρυσίον, παναοίδιμε Ἀλέξιε,

F. 149v

- τῶν οἰκειοτάτων τὴν παρόρασιν
 καὶ τὰς παρ' αὐτῶν κακώσεις
 ἀσπέρως ὑποδεχόμενος
 360 καὶ τοῦ ἐρωμένου δεσπότη φανταζόμενος τὸ κάλλος,
 σὺν τῷ ἀποστόλῳ ἐβόας·
 " τίς ἡμᾶς χωρίσει ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; "-
 καὶ αὖθις·
 "οὐκ ἄξια τὰ τοῦ νῦν καιροῦ παθήματα
 365 πρὸς τὴν μέλλουσαν ἡμῖν δόξαν ἀποκαλύπτεσθαι"
 ἦς καὶ τυχῶν ὡς ἐπόθεις
 πρέσβευε καὶ ἡμᾶς συμμετασχεῖν,
 τοὺς ἐν πίστει τὴν μνήμην σου ἐορτάζοντας.

XVII. Μάρκου ἱερομονάχου.

Ἐκκολουθία εἰς τὸν ἅγιον καὶ μέγαν προφήτην καὶ
θεόπτην Ἡλίαν τὸν Θεοβίτην

F. 190

Στιχηρά. Ἦχος ε΄.

Ὁ ἐξ ὑψίστου κληθεὶς οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων

Ὁ ἐν πυρίῳ τεθρίππῳ διακίνας

τὴν ξένην καὶ ἀτριπτον ἀνθρώποις ἀνοδὸν,

τῶν προφητῶν τὸ κεφάλαιον

ὁ θεοφόρος

5 ἡμᾶς Ἡλίας νῦν συνεκάλεσεν,

ἀναλαβανόμενος εἰς οὐρανοὺς ἀπὸ γῆς·

πάντες προθύμως συνέλθομεν,

ἀνευφημοῦντες

τὰ ὑπὲρ λόγον αὐτοῦ τεράστια·

10 τὴν ἀσαρκίαν,

τὴν ἐγκράτειαν, τὴν ἀγνείαν, τὸν ζῆλον τὸν ἔραρον,

δι' ὧν πᾶσαν τὴν φύσιν

τῶν ἀνθρώπων ὑπερῆλασεν.

Ὅμοιον.

Τῆς ἀνωτάτω σοφίας ὑποφήτα,

15 ὅτε σε ὁ ἔραρος ζῆλος ἐξέκαυσε

καὶ τὴν ψυχὴν ἀκηρέθισεν

ἐπιζυγῶσαι

τὰς οὐρανοὺς πύλος τῷ ῥήματι,

τότε τεσσαράκοντα διηρυκῶς ἡμερῶν

20 ὁδὸν κηστεύων καὶ ἀτροφος

ἐν τῷ σπηλαίῳ

τῷ ἐν Χορὴβ ἰδεῖν κατηξίωσαι

Θεὸν ἐν αἵρῳ

λεπτοτάτῃ οὐ σασσεισρά, οὐ πυρὶ, οὐδὲ πνεύματι,

25 ὄν τὰς οἰκίας ἐκείνας καὶ ἡμῖν ἰδεῖν ποιήσαν.

Tit. Μάρκου ἱερομονάχου et τὸν Θεοβίτην om. D

Heirm. stich. HR 166

7 συνέλθομεν D, B: συνέλθομεν Pilavakis OT 567

19 διηρυκῶς (sic)

M. Eugenicus in D 25 ἐκείνας om. Pilavakis OT 567

1-16 IV Ki. 2: 11 11 III Ki. 19:10 19-22 III Ki. 19: 8 22-24 III Ki. 19: 11-12

Ὅμοιον.

Πεντηκοιτάρχους διπτοὺς συγκαταφλέξας
 πυρὶ θεοπέριπτο τε θῆμα εὐπρόσδεκτον
 ἐξαναλώσας, κατέκρινας

- 30 τοὺς τῆς αἰσχύτης
 θεραπευτάς, Ἡλία θεόπνευστε,
 ῥοῦν δὲ ἰορδάνειον τῇ μηλωτῇ διελθών,
 τῷ Ἐλισσαίῳ τὴν χάριν σου
 διπλῆν ἀφῆκας
 καὶ ἐν πυρίνῳ δίφρῳ μετάρσιος
 35 ἀεροπόρος
 ἀνελήφθης εἰς οὐρανοὺς μετὰ σώματος, ἔνδοξε,
 τῷ δεσπότη πρεσβεύων
 τοῦ σωθῆναι τοὺς τιμῶντας σε

F. 190^v

Ὅμοιον.

- 40 Ὁ οὐρανοβάμων ἵππεὺς ἄρματηλάτης
 αἰθέριος πύρινος ὄλος γενόμενος
 καὶ τοῖς πυρίνοις ἐν χάριτι
 Θεοῦ ἀγγέλοις
 συλλειτουργήσας τῷ παντοκράτορι,
 ἔτι μετὰ σώματος τὴν τελευταίαν Χριστοῦ
 45 προφθάνεις ἔλευσιν, ἔνδοξε,
 τῆς μετανοίας
 παρτὶ τῷ κόσμῳ κήρυξ ἐσόμενος,
 ἦν ἀνεγκλήτως
 ὑπαντήσας τοὺς ἐκτελοῦντας τὴν μνήμην σου πρέσβευε
 50 καὶ τῆς θείας σου δόξης
 κοινοῦς ἡμᾶς ἀνάδειξον.

26-38 hoc troparium post troparium qui sequitur (vv. 39-51) edidit
 Pilavakis in OT 567 27 θῆμα D, B: θαῦμα Pilavakis OT 567 36 εἰς
 D, B: πρὸς Pilavakis OT 567 38 τοὺς τιμῶντας σε D, B: τὰς ψυχὰς ἡμῶν Pila-
 vakis OT 567 39 ὁ om. B 47 κήρυξ (sic) M. Eugenicus in D

26 IV Ki. 1: 9-12 31 IV Ki. 2: 8 32-33 IV Ki. 2: 13-14
 34-36 IV Ki. 2: 11 39-40 IV Ki. 2: 11-12 47 Cfr. Re. 11: 3-12

Κανών, οὗ ἡ ἀκροστιχίς: Τὴν πυρίπνου δύναμιν
Ἡλιοῦ σέβω, Μάρκος.

ΩΔΗ Α΄. ᾠχος πλάγιος δ΄.
Ἀρματηλάτην Φαραῶ ἐβύθισε

Τῆς παγκοσμίου συντελείας, ἐνδοξε,
 κήρυξ ἐσόμενος
 καὶ τοῦ κριτοῦ πάντων
 55 τῆς φρικτῆς ἐλεύσεως,
 ἀκατακρίτως ποίησον
 ὑπαντῆσαι με ταύτην
 τῶν σῶν θαυμάτων γεραίροντα,
 μάκαρ Ἡλιοῦ, τὴν λαμπρότητα.

60 Ἡ τοῦ σεπτοῦ καὶ παναγίου πνεύματος
 θεία ἐνέργεια
 τὴν σὴν ψυχὴν, μάκαρ,
 ἐμφανῶς πληρώσασα,
 Θεὸν ἄλλον εἰργάσατο
 65 τῇ τε κλήσει καὶ πράξει
 καὶ τῇ τοῦ βίου λαμπρότητι
 καὶ ταῖς τῶν θαυμάτων δυνάμεσιν.

Νεαρικῶς τοῦ τῆς σαρκὸς φρονήματος
 κατακρατήσας, σοφέ,
 70 τὴν ἀτριβὴν πρώτος
 καὶ τραχεῖαν ὄδευσας
 τῆς ἀρετῆς ἀκρότητα,
 καθαρὰν ἀζυγίαν
 καὶ παρθενίαν ἐλόμενος
 75 καὶ οἰκῶν ὡς πόλιν τὴν ἔρημον.

Θ. Πεποικιλμένη διαχρύσσις κόλλεσιν
 ἱρατισμοῦ ἀρετῶν
 ὡς βασιλῆς, κόρη.

Heirm. α΄ EE 219, n.314, Joannis

52-54 Re. 11 : 3-12

76-77 Ps. 44:9

βασιλεῖ παρέστηκας
 80 τῷ αἰωνίῳ, δέσποινα,
 μητρικῇ παρρησίᾳ
 τοῖς σε πιστῶς μεγαλύνουσιν
 ἐξιλεουμένη τὸν εὐσπλαγχνον.

ΩΔΗ Γ´. Ὁ στερεώσας κατ' ἀρχὰς

F. 191

25 Ἐλομανήσασαν τὴν γῆν
 ταῖς τῶν δαιμόνων ἀπάταις
 καὶ εἰδώλων ἐραγῶν πληρωθείσαν
 ἐξεκόθηρας, σοφέ,
 τὰς οὐρανίους ῥήματι
 ἐπιζυγώσας πύλας
 90 καὶ τὸν αἰχμὸν ἐργασάμενος.

95 Ῥίζης βλαστήσας ἱερῶς,
 ἱεροσύνης τοὺς τύπους
 ὑπερβάς, τῇ κατὰ πνεῦμα λατρείᾳ
 προσεχώρησας, σοφέ,
 καὶ προφητείας χάριτι
 κατεκοσμήθης, βλέπων
 ὡς ἐνεστῶτα τὰ μέλλοντα.

100 Ἴνα τὴν αἴγλην τοῦ φωτὸς
 τοῦ ἀπορρήτου χωρήσης,
 τῶν ῥευστῶν καὶ φθειρομένων πραγμάτων
 κατεφρόνησας ὁμοῦ,
 βίον βιώσας αὐλον
 καὶ οὐρανὸν ὡς ἄλλον
 ἔχων προφήτα τὸν Κάμηλον.

Θ. 105 Παρθενικῆς ἀπὸ γαστρὸς
 ὁ τοῦ Θεοῦ Θεὸς Λόγος
 προελθεῖν μετὰ σαρκὸς εὐδοκήσας,

Heirm. γ´ EE 219, n. 314, Joannis

88-89 III Ki. 17 : 1 96 Cfr. I Ki. 9 : 9 104 III Ki. 18 : 20-40

προαπεστείλει αὐτοῦ
 τῆς παρουσίας ἄγγελον
 110 τὸν εὐκλεῖν προφήτην
 Ἡλίαν τὸν μεγαλόφυμον.

ΩΔΗ Δ΄. Σὺ μου, Χριστέ,

Νόμον Θεοῦ
 προκινδυνεύων, παρόλβιε,
 διελέγχεις
 115 τοὺς παρανομήσαντας
 καὶ ἀσεβήσαντας βασιλεῖς
 καὶ τὰς οὐρανίους
 σταγόνας κλείεις τῷ ῥήματι
 καὶ πάλιν διαροίγεις,
 120 θεικῆ ἔξουσίᾳ
 τοῖς στοιχείοις πρὸς βούλησιν χρόμενος.

Ὁ τῷ λιμῷ
 καταδικάσας τοὺς πταίσαντας,
 τῇ ἐνδείᾳ
 125 καὶ αὐτὸς ὑπάγεται
 καὶ πρὸς χειμάρρουκ αὐτομολεῖ
 καὶ διὰ ὀρνέου
 τροφήν αὐτόματον δέχεται
 διό σε τῆς προνοίας
 130 ἐκπλαγέτες, οἰκτίρμον,
 τῇ δυνάμει σου "δόξα" κραυγάζομεν.

Ὑπὸ Θεοῦ
 τῇ Σαραφθία περιπόμενος
 τροφοδότης

Heirm. δ΄ EE 219, n. 314, Joannis
 118 fortasse σταγόνας

114-116 III Ki. 18: 18

122-123 III Ki. 17: 1

132-133 III Ki. 17: 9

117-118 III Ki. 17: 1

126- 128 III Ki. 17: 4-6

- 135 ἄγαν εὐποροῦτάτος,
 ἐκ τῶν μικρῶν τε καὶ περιχρῶν
 τῆς τροφῆς λειψάνου
 πλουσίως τρέφεις τὴν τρέφουσαν
 κενώσει πληρουμένων
 140 διαρκῶς πηγαζόντων
 φιλοξένου πρὸς γνώμης ἀντίδοσιν.

F. 191^v Θ.

- Νέον ἡμῖν
 Θεὸν παιδίον ἐγέννησας
 πρὸ αἰώνων,
 145 τὸν συγκαθεζόμενον
 τῷ προανάρχῳ αὐτοῦ πατρὶ
 καὶ τῷ παναγίῳ
 συνδοξαζόμενον πνεύματι,
 Μαρία Θεοτόκε,
 150 διὰ σπλάγχνα ἐλέους
 χρηματίσαι υἱόν σου θελήσαντα.

ΩΔΗ Ε΄. Ἦρα τί με ἀπώσω

- Δι' ἐνώσεως ἄκρας
 τὸ θεοειδὲς ἀκριβῶς ἐκμαζάμενος,
 τὸν νεκρὸν ἐγείρεις
 155 τῷ τριτῷ ἐμφυσήματι, ἔνδοξε,
 ὡσπερ ἐν ἀρχῇ Θεὸς Ἀδὰμ τῷ πρωτοπλάστῳ
 τὴν πνοὴν τῆς ζωῆς ἐνεφύσησεν.
 Ὑπ' αὐτοῦ τοῦ δεσπότη
 προκεχειρισμένος ἱερεὺς θεόληπτος,
 160 ἐπικλήσει θεία
 καὶ πυρὶ οὐρανίῳ κατέφλεξας
 τὴν θυσίαν, μάκαρ, καὶ τὸν λαὸν τῶν Ἰουδαίων
 ἐκ τῆς πλάνης τοῦ Βάαλ ἐξήρπασας.

Heirm. ε΄ EE 219, n. 314, Joannis

136-141 III Ki. 17 : 12-15 150 Lu. 1 : 78 154-155 III Ki. 17 : 21
 155 Ge. 2 : 7 161-163 III Ki. 18 : 38-40

- 165 Νόμοις θείοις ἁμυνοῦν
 τοὺς τῆς ἀνομίας ὑποφῆτας ὅπαντας
 ὡς Θεοῦ προφήτης
 θεῖο ζῆλῳ τῷ ξίφει παρέδοκας,
 ὅπως ἀφανίσῃς τὴν βδελυρὰν ἐκείνων πλάτην
 καὶ τὸ ἄθεον, ἐνδοξέ, φρόνημα.
- Θ. 170 Ἐνεκφράστῳ, παρθέρε,
 τρόπῳ κατοικήσας σε, ἄνθρωπος γίνεται
 τοῦ Θεοῦ ὁ λόγος,
 ὁ τὰ ὄρη σταθμῷ στήσας, δέσποινα,
 καὶ ζυγῷ τὰς νάπας καὶ ἀριθμῶν σταγόνιας δρόσου
 175 καὶ ἀνέμων προῆ μέτρα θέμενος.

ΩΔΗ Γ΄. Ἐβυσσος ἁμαρτιῶν

- Μόνος μόνῳ τῷ Θεῷ
 ὀμιλήσας κεκυφὸς ἐπὶ γόνυ
 καὶ πρὸς αὐτὸν ἐρείσας
 ἀκλινωῶς τὴν διάνοιαν,
 180 τῷ λαῷ τοῦ Ἰσραὴλ
 τοῦτον διήλλαξας ἐπταικότι
 καὶ ὑετῷ τὴν γῆν ἐμέθυσας.
- ἵνα δείξῃς ἐμφανῶς
 ὡς οὐδὲν ἄνευ Θεοῦ βοηθείας
 185 ἡ ἀνθρωπίνη φύσις
 ὑποεῖναι δυνησεται,
 γυναικῶς τὴν ἀπειλὴν
 φεύγεις, προφήτα, προφητοκτότου,
 ὁ στήσας ὄμβρων τὴν ἐπίκλυσιν.
- 190 Νέος οἶα Μωσοῦς
 ἐν ἰσχυρῇ μιᾷ βρωσέει μοῦνης

Heirm. Γ΄ EE 222, n. 318, Joannis

164-167 III Ki. 18: 40

173-175 Is. 40:12-15

182 III Ki. 18: 45

187-188 III Ki. 19: 8

F. 192

- τεσσαρακοιθημέρω
 ασιτία χρησάμενος,
 ἐν τῷ ὄρει τῷ Χωρήθ
 195 εἶδες Θεὸν ὡς ἐκείνος πάλαι
 ἐν λεπτοτάτῃ αὔρα, ἔνδοξε.

 Θ. Ἦκουσται καινοπρεπῆ
 καὶ λελάληται παράδοξα, κόρη,
 περὶ τῆς σῆς λοχείας,
 200 ὡς Θεὸν σωματούμενον
 περιέσχεσ ἐν γαστρὶ,
 τὸν ἐν προφήταις λαλοῦντα πάλαι
 καὶ νῦν πληροῦντα τὰς προρρήσεις αὐτῶν.

ΩΔΗ Ζ΄. Θεοῦ συγκατάβασιν

- Λαβῶν ἐκ τῆς ἄνωθεν
 205 θεοφανείας, μάκαρ, τὸ σύνθημα,
 μαθητὴν καὶ προφήτην
 τὸν Ἐλισσαῖον αὐτίκα ἔδειξας,
 ἀκολουθοῦντα
 σὺν σοὶ καὶ συμφάλλοντα
 210 ἔυλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν.

 Ἰδὼν ὁ παράνομος
 τὸν ἀμπελῶνα τοῦ ἀγροαγείτονος,
 ἐπεθύμησε τούτου
 καὶ μαρᾶ γυναικὶ πειθόμενος,
 215 μαιφονίας
 ὑπεύθυνος γίνεται
 καὶ παγγενεὶ ἀπωλεία κατακρίνεται.

Heirm. ζ΄ EE 219, n. 314, Joannis

192-194 III Ki. 19: 8 195- 196 Ex. 24:17-18, III Ki. 19: 12
 198 Cfr. Ps. 86: 3 206-207 III Ki. 19: 19-21
 211-217 III Ki. 20: 1-16

- 220 Ὁ βλέπων τὰ κρυφία
 καὶ ἐμβατεύων τῶν καρδιῶν τὰς βουλάς
 αὐτοῦ σε τῷ κόσμῳ,
 προφῆτα μέγιστε, κατεστήσατο,
 τὴν ἀθειότητα
 αὐτοῦ περικείμενον
 καὶ βασιλεῖς παρανόμους διελέγχοντα.
- Θ. 225 Ὑμνοῦσι σε, δέσποινα,
 τῶν ἀσωμάτων αὔλα στόματα
 καὶ πυρίμορφοι γλῶσσαι
 τῶν οὐρανίων ἀρχῶν γεραίρουσι·
 τὸν γὰρ δεσπότην
 230 αὐτῶν εὐδοκήσαντα
 σῶσαι τὸ γένος ἡμῶν ἀνθρώπων ἔδειξας.

ΩΔΗ Η΄. Ἑπταπλασίως κάμνον

- Σὺ κεραυνίοις βέλεσιν
 οὐρανόθεν κατέπρησας,
 ζήλου τῷ πυρὶ διακαῶς πιμπράμενος,
 235 διττοῖς σὺν πεντήκοντα
 πεντηκοντάρχους, μάκαρ, διττοῖς
 ἅπαντας ὄρου καὶ δυσσεβοῦς βασιλέως
 ἀξίους ὑπηρέτας
 καὶ τὸ θράσος ἐκείνου
 240 καὶ πᾶσαν τὴν κακίαν
 εἰς ἄκρον μπουμένους.
- Ἐπὶ τῆς γῆς στρεφόμενος
 ὡς οὐκ ὦν τῆς γῆς ἄξιος,
 ἐν τοῖς οὐρανοῖς εἶχες τὸ σὸν πολίτευμα,
 245 διὸ, μετὰ σώματος
 πρὸς οὐρανὸν ἐκ γῆς ἀνέλθων,

Heirm. η΄ EE 219, n. 314, Joannis

218-219 Ps. 43 : 21

232-236 IV Ki. 1: 9-14

242-243 Cfr. He. 11:38

244 Phi. 3:20

246 IV Ki. 2 : 1-18

ὄλος ταῖς αὐλοῖς συνετάχθης χορείαις·
 μεθ' ὧν τὸν σὸν δεσπότην,
 Ἥλιόν θεοφόρε,
 250 μὴ παύσῃ ἱκετεύων
 ὑπὲρ τῶν σὲ τιμώντων.

F.192^v

Βάρος σαρκὸς φρονήματος
 ἀποθέμενος πρότερον,
 μόνη μηλωτῆ τὸν ῥοῦν τὸν ἰορδάνειον
 255 ἀβρόχως ἐπέρασας
 σὺν Ἐλισσαίῳ τῷ θαυμαστῷ
 καὶ πρὸς οὐρανὸν ἄρματηλάτης πυρφόρος
 ἐνδόξως ἀνελήφθης,
 ἐπαφεῖς ὡς περ κλῆρον
 260 τῷ μαθητῇ πατρῶον
 τὴν μηλωτὴν, Ἥλία.

Θ. Ὡς λαμπροτέρα, πάναγνε,
 τῶν αὐλῶν δυνάμεων
 τὴν καλλοποιὸν τοῦ παντουργοῦ εὐπρέπειαν
 265 ἐν μήτρᾳ ἐχώρησας
 τὸν ἐπὶ πάντων, κόρη, Θεόν·
 ὃν ἀκαταπαύστως σὺν αὐτοῖς ἐκδυσώπει
 τοῦ σῴζεσθαι κινδύρων
 τοὺς πιστῶς προσκυνοῦντας
 270 τὸν ἄσπορον σου τόκον,
 Μαρία Θεοτόκε.

ΩΔΗ Θ'. *Ἐξέστη ἐπὶ τούτῳ ὁ οὐρανὸς*

Μωσεῖ τῷ νομοθέτῃ παρισωθεῖς,
 ὡς ἐκεῖνος Θεῷ προσωμίλησας
 καὶ ἐν Θαβὼρ
 275 τῆς μεταμορφώσεως τοῦ Χριστοῦ

Heirm. θ' EE 220, n. 314, Joannis

254-256 IV Ki. 2 : 8

257-258 IV Ki. 2:11

273 Ex. 24:16

274-275 Mat. 17:3

- σιμθεωρος γενομενος,
 ἔλεγες τὴν ἔξοδον μετ' αὐτοῦ,
 ἣν ἔμελλε πληρῶσαι
 ὁ παντῶν εὐεργέτης,
 280 διὰ σταυροῦ σώζων τὸν ἄνθρωπον.
- Ἄσώρατον βιώσας ἐπὶ τῆς γῆς
 πολιτείαν, οἰκείας μετὰ σώματος
 τοῦς οὐρανοῦς,
 αἴγλης ἀπολαύων θεαρχικῆς
 285 καὶ τριλαμποῦς θεότητος
 φέγγει ἀκροπέρω διηλεκτῶς
 λαμπόμενος πλουσίως
 καὶ δόξης ἀπορρήτου
 ἠξιωμένος, θεοδοξάστε.
- 290 Ῥημάτων μεριτημένοι δεσποτικῶν,
 ἔλευσόμενον σὲ προσδεχόμεθα,
 μετὰ σαρκός
 εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ὑπερφυῶς
 τῆς παρουσίας ἄγγελον
 295 τῆς φρικτῆς ἐκείνου καὶ φοβεράς,
 ἐν ἧ ἀκατακρίτους
 εὐδόκησον ὀφθῆναι
 τοῦς τὴν σὴν μήμητιν ἑορτάζοντας.
- 300 Κεκόσμηται ἡ μήμητι σου εὐκλεῶς
 ἐν ᾠδαῖς μελιρρῦτοις καὶ ᾠμασι
 πλείστοις, σοφέ,
 ἀλλὰ καὶ τὸν ὕμνον μου τὸν μικρὸν
 προσδέδεγμένος, μέγιστε,
 305 δός μοι ἐγκλημάτων ἀπαλλαγὴν,
 διόρθωσίν τε βίου
 καὶ θείας βασιλείας
 καὶ αἰωνίου τῆν ἀπόλαυσιν.

Ὁ μέγας τοῦ μεγάλου δημιουργοῦ
 ὑπηρέτης πιστός καὶ διάκονος,
 310 ὁ εὐκλεῖς
 φίλος καὶ προφήτης καὶ μιμητὴς
 τοῦ μόνου παντοκράτορος,
 ὁ θεῖος Ἡλίας ὁ ζηλωτὴς
 τῆ σήμερον ἡμέρα
 315 συνάγει πᾶσαν κτίσιν
 ὑμῆσαι τούτου τὴν ἀνάληψιν.

Θ. Σε τύποι καὶ αἰνίγματα προφητῶν,
 Θεοτόκε παρθένε, προέγραφον
 θρόνον Θεοῦ,
 320 πόλιν καὶ παλάτιον καὶ σκηνὴν,
 χρυσοῦν θυμιατήριον,
 τράπεζαν καὶ στάμιον καὶ κιβωτὸν
 καὶ ῥάβδον καὶ λυχνίαν,
 ἡμεῖς δὲ Θεοτόκον
 325 ἀκαταπαύστως σε δοξάζομεν.

F. 112, cod. B

XVI^a. Ἔτερα στιχηρά. Ἦχος πλάγιος β´.
Τὶ ὑμᾶς καλέσωμεν, ἄγιοι,

Ὅτε σύ, προφήτα θεσπέσιε,
 τῷ Θεῷ δι' ἀρετῆς καὶ πολιτείας ἀκραιφνοῦς
 συνεκράθης, πρὸς αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν εἰληφώς,
 τὴν κτίσιν
 5 κατὰ γνώμην μετερρῦθμισας
 καὶ πύλας
 ὑετοῦ θέλων ἀπέκλεισας

Heirm. stich. alterorum PaR 644 Haec troparia in D omnino desunt

320 πόλιν Ps. 47 : 2, Ps. 86 : 3 παλάτιον III Ki. 7:38- 49
 σκηνὴ Ex. 26: 1 sqq. **321** θυμιατήριον Ex. 38:23-25 **322** τράπεζα Ex. 38:9-12
 στάμιον Ex. 16: 33 κιβωτός Ex. 38:1-8 **323** ῥάβδος Nu. 17 : 2-8
 λυχνία Ex. 38: 13-17 **328** IV Ki. 2: 11 **6-7** III Ki. 17: 1

καὶ ἀνάθεν πῦρ κατήγαγε
καὶ ὀσμενεῖς κατηράλωσας·
10 ἰκέτευε
τοῦ σωθῆναι τὰς <ψυχὰς ἡμῶν>.

<Ὅμοιον.>

Ζήλω τοῦ Κυρίου πυρούμενος,
παρανόμους βασιλεῖς, μάκαρ, διήλεγξας σφοδρῶς,
τῆς αἰσχύνῃς ἱερεῖς τε ἐθανάτωσας σφοδρῶς,
15 ἀνῆλθας
πῦρ ἐν ὕδατι παράδοξον,
τροφὴν δὲ
ἀγεώργητον ἐπήγασας
καὶ ράματα ἰορδάνεια
20 τῇ μηλωτῇ σου διέτεμες·
ἰκέτευε
τοῦ σωθῆναι <τὰς ψυχὰς ἡμῶν>.

<Ὅμοιον.>

[Ὅτε] σύ, προφήτα, κατέδειξας
ἐπὶ γῆς ὡς ἀληθῶς τὴν ὑπὲρ ἀνθρώπων ζωὴν
25 καὶ τοῦ κόσμου μὲν μετέβης, ὠκειώθης δὲ Θεῷ,
τὸν παῖδα
νεκροθεῖντα ἀνεζώωσας,
θανάτου
εἰσέτι κρείττων διέπειρας,
30 ὄρμα πυρὸς ἠκίοχουσας
αἰθέριος ἀναφούμενος·
ἰκέτευε
τοῦ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

11, 22, 33 orat. intermittitur in E

23 Tres primae litterae quas restitui evanuerunt in E

8-9 IV Ki. 1: 9-12 13 III Ki. 18: 18 14-16 III Ki. 18: 38

17-18 III Ki. 17: 12-14 19-20 IV Ki. 2: 8 26-27 III Ki. 17: 21

30-31 IV Ki. 2: 11

XVIII. Κανὼν εἰς τὸν ἅγιον μεγαλομάρτυρα Ἰάκωβον τὸν Πέροην, οὗ ἡ ἀκροστιχίς· Τὸν Πέροην Ἰάκωβον ἐν ἄομοι τοῖσδε λιγαίνω.

F. 181

Ὡδὴ πρώτη. *Ηχος δ´. Ἀνοίξω τὸ στόμα μου

Τὸν ἀφθαρτον στέφανον,
ὃν ὁ δεσπότης ἠτοίμασε,
τοῖς σοῖς ἀριστεύρασι γέρας ἐπάξιον
κομισάμενος,

5 τοὺς πόθῳ σε ὑμνοῦντας
τοῦ λόγου τῆ χάριτι, μάρτυς, στεφάνωσαν.

Ὁ μέγας ἐν μάρτυσι,
τῶν ἀθλητῶν τὸ κεφάλαιον,
ὁ περιφανέστατος καὶ γενναϊότατος
10 τὸν ἀντίπαλον
τῆ σήμερον ἡμέρα
νικήσας, συνήγαγεν ἡμᾶς Ἰάκωβος.

Νεότητος χάρισι
καὶ εὐγενείας λάμπροτητι
15 καὶ πλούτῳ κοσμούμενος, μάρτυς ἀοίδιμε,
τὴν εὐγένειαν
ἠγάπησας τὴν ἄνω
καὶ πλοῦτον μὴ ρέοντα τῶν ψυχικῶν ἀρετῶν.

Περοῶν ἀθεότητι
20 καὶ βασιλεῦσιν, Ἰάκωβε,
κελεύουσιν ἄδικα συνδαιτώμενος,
ὑπερέλαμπες
ὡς ῥόδον ἐν ἀκάνθαις,
τὸ εὐχρον τῆς πίστεως ἐπιδεικνύμενος.

Θ. 25 Ἐπλήσθη μὲν ἅπασα
ἡ γῆ τοῦ γνῶσαι τὸν Κύριον.

Heirm. α´ EE 99, n. 141, Joannis

1 Cf. I Pe. 5:4 25-26 Hb. 2: 14

ἐξ οὗ βασιλεῖς Περσῶν τοῦτον τικτόμενον
 προσκύνησαν
 καὶ μάρτυρες δὲ Πέρσαι
 30 τὸ μέγα μυστήριον ἔργοις ἐτράνωσαν.

Ὠδὴ τρίτη. Τοὺς σοὺς ὑμολόγους, Θεοτόκε,

Ῥαΐδος συνέχεια, τὴν πέτραν
 ἐκοίλανε πίστεως τῆς σῆς
 βασιλικὴ οἰκείωσις,
 ἀλλ' ἀνεκλήθης τάχιον
 35 τοῦ χαλεποῦ συμπτώματος,
 ὥσπερ ὁ μέγας ἀπόστολος.

F. 181V

Σύμβολα τῆς ἔνδοθεν ὁδύνης
 τὰ δάκρυα φέρων ἐμφανῶς,
 τοῖς ἀσεβοῦσιν, ἔνδοξε,
 40 μετεγνωκῶς δεδήλωσαι
 καὶ πρὸς ἀγῶνας ἔσπευσας
 μεγαλοψύχῳ φρονήματι.

Ἡμέραν ἐόρτιον, ἡμέραν
 χαρᾶς ἀληθῶς πνευματικῆς
 45 ὁ ἀθλοφόρος ἤγαγεν,
 ἐν ἣ τῷ κόσμῳ θέατρον
 καὶ τοῖς ἀγγέλοις ἄνωθεν
 καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἐγένετο.

Θ.
 50 Νέον γεγονῶς ἐκ σοῦ παιδίον,
 παρθένε, ὁ ἄχρονος Θεὸς
 τοὺς μάγους πρώτους εἰλκυσεν
 εἰς τὴν αὐτοῦ προσκύνησιν
 καὶ μετὰ τοῦτο μάρτυρας
 αὐτοῦ προθύμους ἀνέδειξεν.

Heirm. γ´ EE 100, n. 141, Joannis

27-28 Mat. 2: 1-12
 46-48 I Co. 4: 9

34-36 Mat. 16: 18
 51-52 Mat. 2: 1-12

27-28 Mat. 2: 1-12

Κάθισμα. Ἦχος δ΄.

Ὁ ὑψωθείς ἐν τῷ σταυρῷ ἐκουσίως

- 55 Τοὺς ὑπὲρ φύσιν διανύσας ἀγῶνας,
τῶν ὑπὲρ φύσιν δωρεῶν ἡξιώθης
ἐκ τῆς χειρός, Ἰακώβε, τοῦ πάντων Θεοῦ·
ὄθεν τοὺς τιμῶντας σου
τὴν ὑπέρολητον μήτηρ
60 πάσης ἀπολύτρωσαι
τοῦ ἐχθροῦ τυραννίδος
καὶ εἰρηναίαν αἰτήσαι ζωὴν
τοῖς βασιλεῦσι καὶ πᾶσι τοῖς πέρασιν.

ᾠδὴ τετάρτη. Τὴν ἀνεξιχνίαστον θεῖαν βουλήν

- 65 Ἰλέως, ἐπίχαρις τῷ βασιλεῖ,
μάκαρ, παραστάς, ὁμολόγησας
ἐν παρρησίᾳ
τὸ σεβάσιμον Χριστοῦ
καὶ φωτοφόρον ὄνομα,
θραύων τὴν ἐκείνου θρασυότητα.
70 Ἄπασαν ἐπίνοιαν κεκλιηκόως,
λόγοις, ἀπειλαῖς, βελεάσμασιν
οὐκ ἔσχε κάμψαι
τὸ γενναῖον σου, σοφέ,
καὶ σταθερὸν ὁ τύραννος,
75 ὄθεν πρὸς βασάνους ἐτράπετο.

Κέκμηκε τὸ θέατρον ἰλιγγιῶν,
ἄνωθεν ἐθαύμαζον ἄγγελοι,
τῶν ἀνδροφύκων
δαμονίων ἢ πληθῆς

Heirm. cath. HR 29 Cath. deest in Hannick

Heirm. δ΄ EE 100, n. 141, Joannis. Heirm. in marg. cod. D scriptus
invenitur

F. 182

80 ἐξηγορεῖτο φρίττουσα,
μάρτυς, σου τὸ σῶμα τεμνόμενον.

Ὡσπερ ἐκαρτέρησας τὴν ἀλγεινὴν,
μάρτυς, καὶ ἀνύποιστον βάσανον,
οὕτω μεγάλας
85 ἐκ χειρὸς ζωαρχικῆς
τὰς ἀμοιβὰς δεξαμένος,
μέμνησο τῶν πιστεῖ τιμῶντων σε.

Θ. Βούλομαι, παρύμνητε μῆτερ Θεοῦ,
λόγοις ἀνυμνεῖν καὶ γεραίρειν σε
90 τὴν προστασίαν
τὴν ἐμὴν διὰ παντός,
ἀλλ' ἡ ἰσχὺς οὐ παρέστι·
ταύτην οὖν αὐτῇ μοι χορήγησον.

Ὡδὴ πέμπτη. Ἐξέστη τὰ σὺμπαντα

Ὅρων σου τεμνόμενα
95 τὰ μέλη καὶ ριπτούμενα,
πρόσφορον ἑκάστῳ μέλος ἦδες,
"Κύριε," - λέγων - "ταύτην τὴν ἀρπελον
ἶδε τεμνομένην διὰ σέ,
ὅπως ἀποδώσει σοι
100 τὸν καρπὸν ἐν καιρῷ αὐτοῦ."

"Νῦν χαίρω"- ἐκραύγαζεν
ὁ Παῦλος ἐν ταῖς μέλεσιν-
"ἀνταναπληρῶν τῶν παθημάτων
Χριστοῦ προθύμως τὰ ὑστερήματα"
105 σὺ δὲ τῶν μελῶν ὑπὲρ Χριστοῦ,

Heirm. ε' EE 100, n. 141, Joannis

96 ἦδες M. Eugenicus in D: εἶδες Hannick

101 αὐτοῦ M. Eugenicus in D: αὐτῆς Hannick

97-98 Cfr. Jno. 15: 5, Ps. 79:15 99-100 Mat. 21: 41

101-104 Col. 1: 24

μάρτυς, ὑστερουμενος
ὡς στεφόμενος ἔχαιρες.

Ἐξισταμαι βλέπειν σε
δοκῶν ἀγωνιζόμενον
110 τίς ὁ ἀνακαύσας θεῖος ἔρωσ
τῆν ἱερὰν σου καὶ παραγίαν ψυχὴν,
μάρτυς ἀθλοφόρε τοῦ Χριστοῦ,
φέρειν κρεουργούμενον
τὸ ὄριμν τῆς κολάσεως;

Θ. 115 Νοεῖν σου, παράχραιτε,
τὸ ὑπὲρ νοῦν μυστήριον
νοῦς ἀδυνατεῖ γυμνός τῆς ὕλης
κεκαθαρμένος, νοῦς τε ὁ ἔκλυος,
εἰ δὲ καὶ ἀκάθαρτος σαφῶς,
120 οἶος ὁ ἐμός ἐστι,
πῶς προσβῆναι τολμήσειεν;

ᾠδὴ ἕκτη. Τὴν θεῖαν ταύτην καὶ πάντιμον

Ἀδάμαντός σου στερρότερος
ὁ νοῦς συνθρυπτομένου τοῦ σώματος
καὶ ἰσχυρότερος
125 τῶν ἀναγκῶν τῶν τῆς φύσεως
ὑπὸ τῆς θείας χάριτος ἀνεδείκνυτο.

F. 182^v

Σοφῶς ἐπάδων τοῖς μέλεσι
τὸ ζέον τῆς ὀδύνης ἐκοίμιζες,
ἀλεξιφάρμακον
130 ἐν τηλικούτοις παθήμασι
τὴν τῶν λογίων μνήμη, μάκαρ, ποιούμενος.

Μερῶν ψυχῆς τε καὶ πνεύματος
ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ διακρούμενος,

Heirm. 5 EE 100, n. 141, Joannis

112 versus in marg. cod. D scriptus invenitur 123 ante τοῦ in Hannick σου
132 πνεύματος M. Eugenicus in D: σώματος Hannick

μεριζομένων σου
 135 τῶν μυελῶν καὶ ἄρρῶν, σοφέ,
 τοῖς λογιμοῖς ἐτήρει τὸν νοῦν ἀμέριστον.

Ἐκρίων ὑπέκειτο κάτωθεν,
 ἢ σφύρα κατεφέρετο ἄνωθεν,
 τομεὺς ἐπήγυτο
 140 καθ' ἓν σου μέλος, μακάριε,
 καὶ ἡ στερρὰ ψυχὴ σου οὐ συρεστέλλετο.

Θ.
 Σιών ἁγία περίκλυτε,
 ἡ πόλις τοῦ μεγάλου Θεοῦ ἡμῶν,
 παρθένε ἄχραιτε,
 145 τὴν στερωθείσαν καρδίαν μου
 πρὸς μετουσίαν θεῖαν πλάτυνον, δέομαι.

Ἦδὴ ἑβδομη. Οὐκ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει οἱ θεόφρονες

Ἰδιαίτατα τῇ μνήμῃ σου κουφίζομαι
 καὶ ἔνθους γίνομαι,
 κλέος μαρτύρων Χριστοῦ,
 150 καὶ σοὶ τῆς ἀθλήσεως ὑπερφυῶς κοινοῦν,
 μεταρίσταται
 πρὸς θειοτέραν ἔνωσιν,
 ἧς αὐτός μοι μεσιτεύεις.

Τὸν ἐν σωματι θνητῷ παραταζάμενον
 155 καὶ κατισχύσαντα
 πρὸς ἀσώματους ἐχθρούς,
 δεινοὺς κοσμοκράτορας, ἐναερίους ἀρχὰς
 ἀναδύσωμεν
 ἐπιρρικίσις ἄσρασι
 160 καὶ στεφάνοις ἐγκομίων.

Heirm. ζ' EE 100, n. 141, Joannis

133 -135 He. 4 : 12 142-143 Ps. 86: 3 157 Eph. 6: 12

- Ἐλομέλειαν τὴν ἔνδοκ προνοούμενος
 περιποιήσασθαι
 τῇ ἱερᾷ σου ψυχῇ,
 δακτύλους ἐκτέμνησαι τῶν σῶν χειρῶν καὶ ποδῶν,
 165 καρτερόφυχε,
 ὕμνολογῶν τὸν κτίσαντα
 δεκαχόρδῳ φαλτηρίῳ.
- F. 183* Θ. Ἐλαστήριον τοῦ κόσμου, χαῖρε, ἄχραντε,
 < - - - - >, < - - - - >,
 170 χαῖρε, λυχνία χρυσῆ,
 Ἄδαμ ἢ ἀνάκλησις, Εὐας ἢ λύτρωσις,
 ὄρος ἅγιον,
 περιφανές ἀγίασμα
 καὶ νυμφῶν ἀθανασίας.
- Ἦδὴ ὀγδόη. Ἄκουε, κόρη παρθένε ἀγνή
- 175 Σέ, τὸ ἀρνίον Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ,
 σπαράττοντες οἱ ὠμησταὶ
 θηρίων δίκην ἀγρίων ἀνηλεῶς,
 μαχαίραις μελείσθι κατέτεμνον,
 πονηροὶ δὲ παρακλήτορες
 180 ἐτέρωθεν κατέσειον
 τὴν σὴν ψυχὴν, ἀθλητά,
 σὺ δὲ πᾶσι τούτοις
 ἀκλινής, ἀνένδοτος
 ἴστασο ὡς πέτρα
 185 κυμάτων πρὸς ἐφόδους.
- Δέον θαυμάζειν τῆς ὑπομονῆς
 τὸ μέγεθος τοὺς ἀσεβεῖς
 οἰκτεῖρειν σῶμα τερνόμενον ὡς φυτόν,
 οἱ δὲ καὶ προσεπερβαίνειν ὄντο δεῖν
 190 καὶ πρὸς ἄρνησιν ἐφέλκεσθαι

169 versus desideratur. Hannick lacunam post v. 170 indicat
 Heirm. η´ EE 100, n. 141, Joannis

167 Ps. 32: 2, 91: 4, 143: 9
 175 Je. 11: 19

170 Ex. 38:13-17 172 Ps. 2:6; 98: 9

- τοῦ ζῶντος τὸν ὀπλίτην Θεοῦ,
 αὐτός δέ, φέρων τὸ ζῶν
 ἐν καρδίᾳ ὕδωρ,
 τὸν φλογρᾶν ἀρέφυχε
 195 τῶν πικρῶν βασάνων
 καὶ πικροτέρων λόγων.
- Ἐκαμον χεῖρες δημίων πικρῶς
 ἐκτέμνουσαι τὸν ἀθλητὴν,
 ἡ γνώμη δὲ οὐχ ὑφῆκε τοῦ ἀπηροῦς·
 200 δακτύλῳ γὰρ ἐκκοπέντι ὁ προσεχῆς
 προσετίθετο καὶ χεῖρ καρπῷ
 καὶ πῆχυς τῷ βραχίονι
 καὶ ποὺς ταροῷ καὶ μηρὸς
 ἐπὶ κνήμῃ, πάντα
 205 βία ἐξαρθρούμενα
 καὶ τὰς ἀφορήτους
 ὀδύνας ἐμποιοῦντα.
- "Λύσατε τοῦτον", ὁ μάρτυς φησί,
 " τὸν οἶκον μου τὸν παλαιὸν
 210 ὡσάν μοι κρείττον καὶ μείζων ἐγκαιμισθῆ,
 τεμνέσθω ὁ φυσικὸς δεσμὸς τῶν μελῶν·
 καὶ γὰρ οὕτω συναφθήσομαι
 τῇ πάντων κεφαλῇ τῷ Χριστῷ,
 ἐν ᾧ καὶ χαίρων βοῶ
 215 εὐλογεῖτε πάντα
 τὰ ἔργα τὸν Κύριον
 καὶ ὑπερυψοῦτε
 αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας".

F. 183^v

213 ante v. 213 et in marg. superiore hi versus exarati sunt : " Ἄγγελοι τὴν ἀθλοῖσιν τὴν φρικτὴν σου / ὄρῶντες ἐξεπλήττοντο / πῶς, ὀθλοφορεῖ, ἐπέμηναι / τὴν τῶν μελῶν ἀρροσίαν "

216 post πάντα orat. detruncatur

191 Mat. 16:6, He. 3:12 **192-193** Jno. 4: 10

208-209 Cfr. Jno. 2: 19 **213** Eph. 4: 15

Θ.
 220 Ἰδοὺμι, μήτηρ Θεοῦ ἀγαθή,
 ἐκδύκησιν τὴν παρὰ σοῦ
 ἐν τάχει πάντας τοὺς ἐκζητοῦντας πικρῶς
 ψυχὴν μου τὴν ταπεινὴν σκεδάζουσαν
 καὶ γαλήριον κατάστασιν,
 βραβεύουσαν καὶ σῶζουσαν
 225 εἰς τὴν οὐράριον γῆν,
 ἣν πραεῖς οἰκοῦσιν,
 ἔνθα τὸ πολίτευμα
 πάντων τῶν ἁγίων
 καὶ ἡ πατρίς ἡ πρώτη.

Ὡδὴ ἑνάτη. Ὡς ἐμφύχῃ Θεοῦ κιβωτῷ

230 Γειναιότατε μάρτυς Χριστοῦ,
 καλλώπισμα τῶν θείων ἀθλοφόρων,
 ὥσπερ ἐτροπώσω τοὺς βαρβάρους ἐν τῷ πάσχειν,
 καὶ νῦν
 τοὺς αὐτοὺς τοῖς ὁμοπίστοις σου
 235 ἐπιτιθεμένους ἀνέδην,
 θραῦσον καὶ τὸν τῆς δουλείας ἄρον ζυγὸν ἀφ' ἡμῶν.

Αἱματόεντα μέλη σεπτὰ
 τοῦ σώματος τοῦ σοῦ διασπαρέντα
 πάσῃ τῇ ὑφ' ἡλίον, Ἰάκωβε, δωροῦνται
 240 ψυχῆς
 τὴν υἰεῖαν καὶ τοῦ σώματος
 τοῖς ἐν εὐφροσύνῃ βοῶσι·
 "χαῖρε, ὁ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας φωσφόρος λαμπτήρ".

Ἱερεῖον Θεῷ προσφιλές
 245 καὶ κάρπωμα δεκτὸν ἐτύθης, μάκαρ,
 ἅπαντα καθ' ἕνα ἀφηρημένος σου τὰ μέλη
 στεργῶς
 καὶ τοῖς δήμοις συναπτόμενος

Heirm. θ´ EE 100, n. 141, Joannis

219-220 Je. 11: 20 221-222 Ps. 141: 4 225-226 Ps. 36: 11 Mat. 5:5
 227 Phil. 3: 20 236 Ga. 5:1

- τῶν ἐκ τοῦ αἵματος ἀγίων.
 250 ἔρχα ὁ τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἀρχηγός Ἰησοῦς.

 Νικητῆς τροπαιοῦχος Χριστέ,
 τῷ πρώτῃ νικητῇ καὶ ἀθλοθέτῃ.
 μάρτυς, ἀθλητά, παρεστήκως σὺν παρηγοίᾳ
 πολλῇ,
 255 τοὺς τιμῶντας τὴν χαρισί σου
 καὶ εὐκλεεστάτην σου μιάνην
 σῶζε ἐκ τῶν συμβαιπόντων ἐκάστοτε δυσχερῶν.

F. 184

Θ.

- Ὡς ἐπαίνου παρτὸς λογικοῦ
 καὶ ὕμνου θαυμαστῶς ὑπερκειμένη,
 260 μόνη γυναικῶν εὐλογημένη Θεοτάκε,
 τὸν νῦν
 παρ' ἡμῶν σοι προσφερόμενον
 ὡς ἐξ εὐτελοῦς διανοίας
 ὕμνον ἀποδεξαμένη, σῶζε ἡμᾶς τῶν δεινῶν.

Στιχηρά. Ἦχος δ'.

Ὁ ἐξ ὑψίστου κληθεὶς οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων

- Ὁ ἐκ Περσίδος ἀστὴρ τὸ φῶς ἐδίηλου
 τοῖς μάγοις τὸ ἄχρονον, φωτὶ μιγνύμενον
 τῷ χρονικῷ πρὸς ἀνόρθωσιν
 τῶν καθημέρων
 5 σκιᾷ θανάτου καὶ ἀπογνώσεως,
 νῦν δὲ ἐξακετεῖλεν ἐκ τῆς Περσίδος ἡμῶν
 ἄλλος ἀστὴρ, τῷ τῆς πίστεως
 ἀυγάζων φέγγει
 τοὺς ἐν νυκτὶ τῆς πλάνης ὀδεύοντας
 10 καὶ τῶν θαυμάτων
 τὰς γλυκείας μαρμαρυγὰς τοῖς πιστοῖς προίεμενος,
 ὁ παρμέγιστος ὄσιος
 καὶ πολυάθλος Ἰακώβος.

Heirm. stich. HR 166 Eadem troparia omnino desunt in editione
Hannick

250 He. 2: 10 1-2 Mat. 2: 12 4-5 Ps. 106: 10

< Ὅμοιον.>

15 Ὁ τὴν ψυχὴν σιδηροῦς καὶ τὴν καρδίαν,
 ὅτε ἢ παράνομος φῆφος ἐξήρεκτο
 κατατμηθῆναι τὸ σῶμα σου
 πικρῷ σιδήρῳ
 μέλη καὶ μέρη, φεῦ τῆς ὠμότητος,
 τότε, παρμακάριστε, τὸν τοῦ Κυρίου σταυρὸν
 20 ἐνοστερισάμενος, ἴστασο
 τὰς δριμυτάτας
 καὶ ἀλγεινὰς ὀδύνας δεχόμενος
 καὶ τελευταῖον,
 τὴν ἀοίδιμον ἀποτμηθεὶς κεφαλὴν, ἀνεκλήλυθας
 25 στεφνηφόρος χαρευῶν
 εἰς οὐράνια σκηνώματα.

< Ὅμοιον.>

Τοὺς ὑπὲρ φύσιν ἀγῶνας διανύσας,
 λαμπρῶς ἐμπεφάνισαι τῷ βασιλεῖ τοῦ παντός,
 ἔτι τῷ λυθρῷ βαινόμενος
 30 τῶν σῶν αἱμάτων
 καὶ τῷ ἰδρῶτι περιχεόμενος·
 καὶ νῦν τὴν ἀνώλεθρον ζωὴν καρπούμενος
 καὶ τὴν ἀκήρατον εὐκλειαν
 ἀγγελικαῖς τε
 35 χοροστασίαις ἀνευφημούμενος,
 τοὺς ἐκτελοῦντας
 τὴν χαρμόσυρον καὶ εὐκλεῆ σου πανήγυριν, ἔνδοξε,
 χαλεπῶν ἐκ κινδύνων
 καὶ πταισμάτων ἀπολύτρωσαι.

F. 184^v

Δόξα. <Ἰδιόμελον.> Ἦχος β´.

Καρτερῶν ἐν ἀθλήσει, μάρτυς Ἰακώβε,
 τὸ σῶμα σου παρέδωκας διὰ Χριστὸν τὸν Θεόν
 καὶ μελιζομενος χεῖρας καὶ μηρούς
 καὶ βραχίονας καὶ κνήμας καὶ τοὺς δακτυλοὺς
 5 καὶ τελευταῖον τὴν κόραν σου,
 ἀνίπτασαι ἐν οὐρανοῖς,
 συμβασιλεύων τῷ βασιλεῖ τοῦ παντός,
 διό, ἀθλούντων κράτιστε,
 μὴ διαλίπης ἱκετεύων
 10 τοῦ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν
 ἐκ πάσης βλάβης τοῦ ἀλλοτρίου.

Ἄπὸ στίχου <ἰδιόμελον> Δόξα. Ἦχος πλάγιος δ´.

Πιστῶς
 ἀθροισθέντες σήμερον, φιλοθεάμονες,
 ἀθρήσατε πάλιν ξένην καὶ διαλλάττουσαν
 15 Ἰακώβου τοῦ ἐκ Περσίδος ἡμῖν ἐκλάμφαντος
 δίκην ἀστέρος,
 τοῦ τοῖς μάγοις φαρέντος
 καὶ πρὸς τὴν ἀληθῆ ἐπίγνωσιν καθοδηγήσαντος·
 οὗτος γὰρ ὁ γεννάδας
 20 ἐν τῷ πίπτειν τοὺς πολεμίους ἀκέτρεπε
 καὶ ἐν τῷ ἀρμομελοτομεῖσθαι
 τοὺς τυράννους ἐξεκεύριζε
 καὶ τῇ ἀνοθεῖ προηθεῖα ῥωννύμενος, ἐβόα
 ἕϊ καὶ τὰ μέλη μου αἰσθητὰ ὄντα τέμνετε,
 25 ἀλλ' ἔχω Χριστὸν
 νοητῶς μοι τὰ πάντα γινόμενον·
 ὅθεν προβλέπων τὴν μέλλουσαν ζωὴν
 διὰ τοῦ ἐν πᾶσι προκειμένου θανάτου
 πρὸς ἐκείνην ἔσπευδε περάσαι,

Troparia idiomela manu J. Eugenici in D

16-17 Mat. 2: 1-12

26 Cfr. I Co. 9: 22

- 30 εἰς ἣν καὶ ἀυλιζόμενος
αἰτεῖται παρὰ τοῦ στεφοδοῦτου Θεοῦ·
ἰλασρὸν, φωτισρὸν καὶ τὸ μέγα ἔλεος
τοῖς ἐκτελοῦσι τὴν μνήμην αὐτοῦ.

ΧΙΧ. Ἀκολουθία εἰς τὰ ἅγια πάθη.

Στιχηρά. Ἦχος πλάγιος β΄. Ὅλην ἀποθέμενοι

F. 122

Σήμερον τὰ τίμα
 δορυφορούμενα πάθη
 τοῦ σωτήρος βλέποιντες,
 αὐτὸν ἐκροήσωμεν ἀπαγόμερον,
 5 ὦ φρικτὸν θέαμα,
 ὡς ἀρνὸν ἀφῶνον
 εἰς σφαγὴν τὸν ἀναμάρτητον,
 ὀνειδιζόμερον
 καὶ καλαφισμοῦς ὑφιστάμερον,
 10 γελώμερον, πτυόμερον
 καὶ ὡς βασιλέα παιζόμερον
 καὶ κατακαμφθέντες,
 δακρύων ὀχετοῦς ποταμηδῶν
 ἀπὸ βλεφάρων προχέωμεν
 15 εἰς ψυχῶν καθάρσιον.

< Ὅμοιον >

Αἱ ὑπερουράνιοι
 τῶν ἀουράτων δυνάμεις,
 ὄρῳσαι κατάκριτον
 τὸν δεσπότην πάσχοντα, κατεπλήττοντο
 20 οὐρανὸς ἄνωθεν
 καὶ ἡ γῆ κάτωθεν
 ἐπεσήμαινε τῷ θαύματι.
 ὁ μὲν τὸν ἥλιον
 δείξας παρὰ φύσιν σκοτούμενον,
 25 ἡ δὲ φρικτῶς κυμαίνουσα

 Heirm. stich. ER 281

6-7 Is. 53: 7 8 Mat. 27: 44 Mar. 15: 33
 Mar. 14:65 10 Mat. 27:30 Mar. 15: 20
 11 Mat. 27:29-30, 41-42 Mar. 15:31-32
 23-24 Mat. 27: 45 Lu. 23: 44

9 Mat. 26: 67-68

καὶ ἀναρρυγύσσα τὰ μνήματα
 τῶν κεκοιμημένων
 ἁγίωι, ὁ καὶς δὲ πειθικῶς
 ἀνακαλύπτων τὰ ἐνδοθεν
 30 τοῦ καταπετάσματος.

< Ὅμοιον.>

Τοὺς νόμους, φιλαίνθρωπε,
 τῆς ἱερᾶς πολιτείας,
 ἧς ἡμῖν ὑπέδειξας
 ἐν σαρκὶ γενόμενος, ἐβεβαίωσας
 35 ταῖς κλειναῖς πράξεσι,
 τοῖς σεπτοῖς πάθεσιν,
 ἃ ὑπήνεγκας, ἰώμενος
 πάθη ὀλέθρια,
 τὰ παραφυέντα τῷ πτώματι,
 40 οἰκτίρμων, τοῦ προπάτορος
 καὶ πρὸς τὸν ἀρχαῖον καὶ ἔιθεον
 βίον ἐπανάγων
 τοὺς πίστει προσκυνοῦντας τὴν φρικτὴν
 οἰκονομίαν σου, εὐσπλαγχνε,
 45 δι' ἧς ἡμᾶς ἔσωσας.

< Ὅμοιον.>

Τὸ σῶμα τὸ ἅγιον
 καὶ θεοφόρον θεώσας,
 μετὰ τὴν ἀνάστασιν
 τῷ πατρὶ ὁμόθρονον ἀπετέλεσας
 50 καὶ ἡμῖν, δέσποτα,
 τοῖς πιστοῖς δούλοις σου
 ὑπομνήματα τῆς χάριτος
 τὰ τούτου ἔμοια
 καὶ τῶν παθημάτων τὰ σύμβολα
 55 σουλάττεις ἀδιάφθορα,
 οἷς ἡ εὐκλεῆς αὕτη πόλις σου

F. 122^v

κράτος ἀραμείη
 βαρβάρων κατ' ἐχθρῶν περιφανῆ
 καὶ θαυμάζόμενα τρόπαια
 60 πᾶσιν ἀρεοτήσατο.

Ὅμοιον.

Τὴν πόλιν σου φυλάττε,
 τοὺς βασιλεῖς, τὸν ποιμένα,
 ἱερεῖς, μονάζοντας,
 65 τὸν λαόν σου ἅπαντα, πολυέλεε,
 τὰ σεπτὰ πάθη σου
 ἱεροῖς ἄσμασι
 κατὰ χρέος μεγαλύνοντας
 καὶ προπομπεύοντας
 ἐπὶ τὸν ναόν τὸν οὐράριον,
 70 τὸ μέγα τοῦτο θέαμα
 καὶ θεοπρεπὲς ἐνδιαίτημα,
 ἐν ᾧ προσιόντες
 σωμάτων θεραπείαν καὶ ψυχῶν
 περιφανῶς κομιζόμεθα,
 75 σέ, Χριστέ, δοξάζοντες.

<Θεοτοκίον.>

Δέσποινα πανύμνητε,
 χριστιανῶν ἡ μεσίτις,
 ὁρᾶς οἷα πάσχομεν,
 οἷαις συνεχόμεθα περιστάσεσιν
 80 οἱ ἐχθροὶ ἤχησαν,
 κεφαλὴν ὕψωσαν,
 οἱ μισοῦντες τὸ μυστήριον
 τῆς σῆς γεννήσεως
 ἐπὶ τὸν λαόν σου συνέστησαν
 85 καὶ τοῦτον ἐταπεινώσαν·
 Στήθη τὸν υἱόν σου, δυσέπησαν,
 προβαλοῦ τὸ πάθος.

τὸ αἷμα τὸ χυθὲν ὑπὲρ ἡμῶν,
τῇ μητρικῇ παρρησίᾳ σου
90 τοῦτον ἐξιλέωσαι.

Ὁ κανὼν, οὗ ἡ ἀκροστιχίς·
Σύμβολα δεσποτικῶν παθῶν ἐν ὕμνοις γεραίρω,
ὠδῇ Μάρκου.

Ὦδῇ πρώτη. Ἦχος πλάγιος β´. *Κύματι θαλάσσης*

Σὲ τὸν ἐπὶ πάντων
Θεὸν καὶ δεσπότην
ἢ κτίσις ἀνθρώπων ὁρῶσα πάσχοντα
συνεκλονεῖτο, δηλοῦσα
95 μετακίνησιν παγκόσμιον
ἐξ ἀγνοίας ἔσεσθαι
πρὸς ἕνθεον ἐπίγνωσιν.

Ὑμνοῖς ἐπαξίως
δοξάζομεν πάντες
100 τὰ θεῖα σύμβολα τῆς σωτηρίας ἡμῶν·
τὸ τοῦ σταυροῦ σεπτὸν ξύλον,
τὴν πορφύραν καὶ τὸν κάλαμον
σὺν τῷ σπόγγῳ λόγχην τε
καὶ αἷμα τὸ θεόρρυθμον.

105 Μόνον ἐν πολέμοις
ἀήττητον ὄπλον
τὸν παρσεβάσμιον σταυρὸν κατέχοιτες,
τοὺς καθ' ἡμῶν βρυχομένους
δυσμενεῖς ἀποκρουόμεθα
110 καὶ διασωζόμεθα
ποικίλων περιστάσεων.

F. 123

Heirm. α´ EE 164, n. 231, Cassiae

102 πορφύρα Mar. 15: 17, 20 κάλαμος Mat. 27: 29-31 Mar. 15:19, 36

103 σπόγγος Mat. 27: 48 Mar. 15: 36 Jno. 19:29 λόγχη Jno. 19: 34

Βάλλει καὶ σκοτίζει
 σφοδραῖς ταῖς ἀκτίσι
 τοὺς ἀντιβλέποντας ἐχθροὺς ἀλάστορας
 115 ἢ βασιλὶς λαμπρὰ πολίς,
 ὡς βασίλειον διάδημα
 τὴν χλαμύδα φέρουσα,
 Χριστέ, σου τὴν τῆς ὕψεως.

Ἐὖ εὐδοκίας
 120 στεφάνωσον, λόγε,
 τὸν τῷ τιμίῳ σου σταυρῷ φρουρούμενον
 πιστὸν ἡμῶν βασιλέα
 νικηφόρον, ἀριστεύοντα.
 τὰ σεπτὰ παθήματα
 125 διαπρεπῶς τιμῶντα σου.

Θ.
 Ἄνεται τὰ μέλη,
 δονεῖται τὰ σπλάγχνα
 καὶ ἡ καρδία μου πικρῶς σπαράττεται",
 ἢ Θεοτόκος ἐβόα,
 130 τοῦ δεσπότη πάθη φέροντος·
 ὦ τῆς μεγαλόφρονος
 υἱὲ μακροθυμίας σου".

Ἦδὴ τρίτη. Σὲ τὸν ἐπὶ ὑδάτων

Αἴροντες ἐπὶ ὄμων
 τὸν τίμιον σταυρὸν τοῦ ζωοδότου
 135 καὶ πάθη τὰ φρικώδη,
 συννεκρωθῶμεν θελήματι
 τῷ δι' ἡμᾶς ἐκούσιον
 φέροντι θάνατον,
 ὅπως τοῦτο καὶ συζητήσωμεν.

Heirm. γ' EE 164, n. 231, Cassiae

117 Mat. 27: 28, 31

139 Ro. 6: 8

119-120 Ps. 5: 12

140-141 Ps. 17: 32-39

128 Cfr. Lu. 2: 35

142 Cfr. Re. 11:1

140 Δύναμιν οὐρανόθεν
 περίζωσον, οἰκτίρμον, τὸν λαόν σου,
 οὐ ῥαβδῶ καλαμίτη
 τῇ ἀδρανεί στηριζόμενον,
 τῷ δὲ σεπτῷ καλάμῳ σου,
 145 δι' οὗ τὴν ἀτιμον
 χλεύην ἤνεγκας, μακρόθυμε.

“ Ἐκχεον τὴν ῥομφαίαν,
 τὴν τρώσασαν τὴν ἄχραντον πλευράν σου,
 καὶ σύγκλασον ἀθρόον
 150 ἐξ ἐναντίας, φιλάνθρωπε,
 τῶν καταδιωκόντων με”,
 ἡ πόλις κράζει σοι,
 ἦν τῷ αἵματι σου ἔσωσας.

Σπόγγῳ τῷ ὀξυδόχῳ
 155 τοῦ στόματος τοῦ θείου ἀφαμένῳ
 κακίας ἢ ὑγρότης
 ἐκ τῶν ψυχῶν ἡμῶν αἶρεται,
 καρδίαι δὲ δροσίζονται,
 τακείσαι καύσωρι
 160 πειρασμῶν παντοδαπῶν ἐμβολῆς.

F. 123^v

Πάλαι μὲν ἐτιμᾶτο
 τὰ σύμβολα τῆς χάριτος ἐν τύποις,
 νῦν δὲ τῆς ἀληθείας
 ὑπερφανείσης σεσίγηται
 165 τὰ σκιωδῶς τελούμενα
 καὶ νέαν σέβομεν
 κιβωτὸν τῶν παθημάτων Χριστοῦ.

Θ.
 170 Ὅτε ἐπὶ τοῦ ξύλου
 προσήλωτο ὁ κτίστης τῶν ἀπάντων,
 ἡ μήτηρ καθορῶσα
 τὴν κτίσιν ὅλην συμπάσχουσαν,
 θαμβητικῶς ἐξίστατο,

144 Mat. 27: 29-31 Mar. 15: 19, 36

154 Mat. 27, 48 Mar. 15, 36 Jno. 19 : 29

δόξαν τὴν μέλλουσαν
ἐκφανήσεσθαι προβλέπουσα.

*Κάθισμα. Ἐλπίς τοῦ κόσμου ἀγαθή, Θεοτόκε,
παρθένε,*

- 175 Ἐλπίδα μόνην τὴν εἰς σέ φυλακτήριον ὄπλον
καὶ τὰ σφέασμα τῆς σῆς ἀγαθότητος πάθη
κατέχωρτες, ἀπὸ παρτοίων πειρασμῶν
ῥυσθείημεν τῇ μεριτείᾳ τῆς ἀγνῶς
τεκούσης σε, υἱὲ Θεοῦ,
180 ὁ μόνος λυτρωτὴς τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων.

Ὠδὴ τετάρτη. Τὴν ἐν σταυρῷ σου θείαν κένωσιν

τῇ πανουργῷ σου χειρὶ, Κύριε,
ὡς ὄλκας εὐσταλῆς ἐν μέσῳ τρικυμίας
ἡ πόλις σου ἰθύνεται, τὰς ἐπαγωγὰς
τοῦ σταυροῦ τῷ ἰστίῳ καθυπερβαίνουσα.

- 185 Ἰδίῳ αἵματι ὁ Κύριος
εἰς τὰ ἅγια νῦν εἰσέρχεται καθάρα
λαὸν τὸν περιούσιον ῥύπου ψυχικοῦ
ῥαντισθῶμεν καρδίας ἀγαλλιώμενοι.

- Κεκαθαρμέναις χερσὶ φαύομεν
190 τῇ σεπτῇ κιβωτῇ τῶν θείων παθημάτων,
ὅπως μὴ τεθνηδέμεθα κατὰ τὸν Ὄζαν
τολμηρῶς τοῖς ἀγίοις ἐπιτιθέμενοι.

- Ὡς ἐθαμβοῦντο τότε πάσχοντος
τοῦ δεσπότη ἡμῶν αἱ νοεὶ καὶ δυνάμεις,
195 οὕτως ἡμῖν συγχαίρουσιν ἄρτι τὰ σεπτὰ
συνδοξάζουσα πάθη καὶ συμπροσπερπύουσι.

Heirm. cath. ER 479

Heirm. 6 EE 164, n. 231, Cassiae tributus

185 He. 9: 12 186-187 Tit. 2: 14 188 He. 10: 22
191 II Ki. 6: 6-7 193-194 Cfr. Mar. 10: 24, 32

F. 124

Νερικηκῶς τὸν κόσμον, εὐσπλαγχνε,
 τοὺς σοὺς δούλους θαρρεῖν ἐν κόσμῳ θλιβομένους
 ἐκέλευσας, ἀλλ' ἄνεσιν δὸς ἤδη τιὰ
 200 τῷ λαῷ σου χρονίους κακοῖς ἐκλείποντι.

Θ. Παρισταμένη τοῖς σοῖς πάθεσιν
 ἡ τεκοῦσα, Χριστέ, σὺν μαθητῇ τῷ φίλῳ
 ἔβόα τοῦτῳ, λέγουσα· "τοῦτο, ὁ πιεῖν
 σὺν ὑμῖν ὁ δεσπότης, ἔφη, ποτήριον."

ᾠδὴ πέμπτη. Θεοφανεῖας σου, Χριστέ,

205 Ἄνετυπούτο ἐξαρχῆς
 ἡ αἰσθητῇ πᾶσα κτίσις καὶ νόμος
 ὁ γραπτὸς τὰ σύμβολα τῆς χάριτος,
 ἃ ἡμεῖς ἐν πίστει σεβόμενοι,
 τὰ μὲν σώματα προσφυῶς ἀγιαζόμεθα,
 210 τὰς ψυχὰς δὲ ἅμα
 πρὸς πλήρωσιν ἐντολῶν θείων ρυθμίζομεν.

Θανάτου σύμβολον ποτὲ
 ὁ Ἰακῶβ ἠμαγμένον χιτῶνα
 τοῦ υἱοῦ κατείχε, λύπης φάρμακον,
 215 ἡ δὲ πόλις αὕτη τὸν θάνατον
 καταγγέλλουσα καὶ ζωὴν τὴν σὴν γινώσκουσα,
 τὸν χιτῶνα φέρει
 τοῦ σοῦ, Χριστέ, ἐμπαιγμοῦ, φθορᾶς ὑπέρτερον.

Ἐπὶ φρικώδους ὡς Θεὸς
 220 ἐν οὐρανοῖς ὑψιβάμονος θρόνου
 συνεδρεῖων τῷ πατρὶ ὡς ἄνθρωπος,
 ἐν τῇ γῆ παρέσθης κρινόμενος
 ἐπὶ βήματος, Ἰησοῦ, ἀνθρώπου κρίνοντος,

Heirm. ε' EE 164, n. 231, Cassiae

197-198 Jno. 16:33 199-200 I Th. 1: 7 203-204 Mat. 20:22
 212-214 Ge. 37: 31- 33 217-218 Mar. 14 : 63; Jno. 19: 23
 225 Mat. 27: 29-31; Mar. 15: 19, 36

225 τυραννίδος φεύγων,
καὶ κάλαμον παικτικῶς ὡς σκήπτρον ἠνεγκας.

Ὡς ἐν ἐρήμῳ ὁ λαὸς
ὁ ἀπειθής τὸν τροφέα ἠρνείτο,
βρῶσιν ἔτι φέρων ἐν τῷ στόματι,
οὕτω νῦν ἀρνείται τὸν δίκαιον
230 κατὰ πρόσωπον τοῦ Πιλάτου ἀπολύοντος
καὶ ἀντὶ τοῦ μάρνα
χολῆς καὶ ὄξους μεστὸν σπόγγον ἀμείβεται.

235 Νεοποιεῖς τὴν παλαιὰν
Σιών, Χριστέ, ἐν τῇ Ῥώμῃ τῇ νέᾳ
ὡς Ἐδὲμ αὐτὴν ἀπεργασάμενος,
φρουρουμένην τοῖς σοῖς παθήμασι
καὶ τὴν λόγχην τῆς σῆς πλευρᾶς, ῥομφαίαν δίστομον,
φλογεράν, φρικώδη
προβάλλουσα κατ' ἐχθρῶν τῶν πολεμούντων αὐτήν.

F. 124^v Θ. 240 Ἐπὶ τῷ τόκῳ σου, υἱέ,
τὴν φυσικῶς ἐπομένην ὀδύνην,
ἔνθα ἡδονὴ σαρκὸς ἠγήσατο,
ὡς ἀγνώως τεκοῦσα ἠγνόησα,
νῦν δὲ βέλως λύπης πικρᾶς τομῶς διέρχεται
245 τὴν ἐμὴν καρδίαν,
τῆς κρείττονος ἡδονῆς πάντως ἠγούμενον.

Ὡδὴ ἕκτη. *Συρεσχέθη*

Νῦν ἐπέστη
ἢ ὅντως μεγάλη
καὶ σεβασμία ἑβδομάς.

Heirm. 5' EE 164, n. 231, Cosmae

226-227 Ex. 17: 1- 3 229-230 Mat. 27: 17, 19-21; Mar. 15: 9;
Lu. 20-22; Jno. 19: 12 232 Jno. 19: 29-30, 23: 20-21
237 λόγχη Jno. 19: 34 ρομφαία Re. 1:16; 2: 12 244-245 Cfr. Lu. 2: 35

- 250 ἐν ἢ τὰ θεῖα πάθη
τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτήρος
ἢ μεγαλόπολις τιμᾶ προπέμπουσα,
πρὸς τὸν μέγιστον καὶ ἅπαντων
πόθῳ συνδράμομεν ἅπαντες οἱ πιστοί,
255 τὸν ἁγιασμόν ἀπαρρυσόμενοι.
- Ἵμνολόγοις,
ἀλλ' οὐ μυθολόγοις
ἢ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ
τοῖς ποιηταῖς κοσμεῖται.
- 260 οὐ Τυφῶνος συμφορὰς ληροῦσιν,
οὐδὲ Ὀσίριδος δεινὰ σπαράγματα,
τὰ δὲ τίμα μέλπουσι πάθη,
δι' ὧν ὁ κόσμος ἐκ πλάνης ἐπιστραφεῖς
τὴν θεογνωσίαν κατεπλούτησεν.
- 265 Μετὰ φόβου
καὶ αἰδοῦς ἀπάσης
καὶ εὐλαβείας τὰ φρικτὰ
τῶν θεῶν παθημάτων
θεῖα σύμβολα προσκυνητέον,
- 270 ἅπερ ἢ κτίσις ἐμφανῶς ἢ ἄψυχος
ἐπαθαίνετο καταροῦσα,
ἢ γῆ ἐσείετο, ἥλιος καὶ ἀστὴρ
σκότος ἀμειδῆς περιεβάλλοντο.
- 275 Νέα Ῥώμη,
πόλις τοῦ ὑψίστου,
Σιών ἁγία ἐκλεκτή,
ἀναβαίνει ὡς κυμῶν
πρὸς τὸν διὰ σὲ συγκαταβάντα
μέχρι θανάτου τοῦ πρὸς σὲ γὰρ ἔρωτος
- 280 τὰ ἐνέχυρα ἔχεις ἐν κόλποις.

255 ἀπαρρυσόμενοι (sic) M. Eugenicus in D

263 Ja. 5: 20

272-273 Mat. 27: 45, 51, 52

275-276 Ps. 86: 3

277 ἱμῶν; Cfr. Ca. 4: 8, 10-2; 5: 1

αἷμα τὸ τίμιον, λόγχην καὶ τὸν σταυρὸν,
σπόγγον καὶ πορφύραν καὶ τὸν κάλαμον.

Ὀπηρικό.

Ἰσαὰκ ἐτύπου

285 πάθος τὸ τίμιον Χριστοῦ,
φορτίζεται τὰ ξύλα
τεθηξόμενος, εἰ καὶ ἐσώθη
νῦν δὲ τὰ ξύλα τοῦ σταυροῦ τὰ τίμια
καὶ τὸ αἷμα τὸ φρικτὸν ἐπ' ὤμων
290 ἀναλαμβάνομεν, θησοκορτες τῆ σαρκί
καὶ ζωοποιούμενοι τῷ πνεύματι.

F. 125 Θ.

Ἱερός τις

λόγος, ἀπορρήτοις

Θεοῦ σοφίας θησαυροῖς

295 ἐναποκεκρυμμένος,
τὴν κακίστην ἡδονήν, ὃ μήτηρ,
δι' ἀντιρρόπου τῆς ὁδοῦης παύσεσθαι
τὴν οὖν ἐκτιοῦν ὑπὲρ τοῦ γένους
ὑφισταμένη συγκάμουσα τῷ υἱῷ,
300 πρώτη καιρονήσεις καὶ τῆς χάριτος.

Κοντάκιον. Τὰ ἄνω ζητῶν

Παρθένε ἀγνή,

Θεοῦ δόξης σκήνομα,

τὴν πόλιν τὴν σὴν,

τὴν ἀχραντὸν εἰκόνα σου

305 καὶ τὰ πάθη σέβουσαν
τοῦ υἱοῦ σου, παντὸς ἐξάρπασον
κινδύνου, πάθους, συμφορᾶς,
ἢ μόνη ταχέως προστατεύουσα.

Heirm. Cont.

MR I 17

281-282 λόγχη, αἷμα Jno. 19: 34 σπόγγος Mat. 27: 48 Mar. 15: 36
Jno. 19:29 πορφύρα Mar. 15: 17, 20 κάλαμος Mat. 27: 29-31 Mar. 15:19, 36
283-287 Ge. 22: 6 290-291 I Co. 15: 22 302 Ps. 25: 8

Ὡδὴ ἐβδόμη. Ἄφραστον θαῦμα

310 Στήτω ἡ ψύσις
 τῆς ἐμπαθοῦς διαθέσεως
 τῶν σωμάτων, λόγε, καὶ ψυχῶν,
 τῶν πιστεῖ τὴν σὴν
 ἐγνωκότων δύναμιν
 καὶ ἀπτομένων τοῦ θείου σου κρασπέδου
 315 τοῦ χιτῶνος τῆς χλεύης, ἐλεῆμον.

Ἰαμα πᾶσιν
 ἢ παρὰ σοῦ ἔρροος, Κύριε,
 γειρηθήτω, καύσωνα πικρῶ
 καὶ δίψει σφοδρῶ
 320 συμφορῶν παλαιούσι
 καὶ ἀπογνώσει δεινῆ συνεχομένοις,
 τὸν σωτήριον σπόγγον σου τιμῶσιν.

Γέρας ἀνθρώποις
 ἐκ τοῦ ἀτίμου θανάτου σου
 325 ἀφθαρσία, σῶτερ, καὶ ζωὴ
 ἢ διηκετῆς καὶ τούτου μαρτύριον
 τὰ ἀγιώτατα σύμβολα τοῦ πάθους,
 ἀδιάφθορα μένοντα εἰσέτι.

Ἐν τῷ φαῖναι
 330 ἐν οὐρανῷ τὸ σημεῖον σου,
 ἐξαστράπτει ἀίγλη φαεινῆ
 πρὸς τὴν ἀπαντὴν
 τῆς σῆς ἐπελεύσεως,
 συνεπαρθῆναι τοὺς δούλους σου, οἰκτίρμον,
 335 καταξίωσον ἔργοις λαμπρυθέντας.

Ῥαβδος ἰσχυρῶς
 σεσαθρωμένη τῇ ποιμνῇ σου

Heirm. ζ' EE 164, n. 231, Cosmae

314-315 Mat. 9: 21; 14: 36 Mar. 6 : 56; Lu. 8: 44

329-330 Mat. 24:30

332-333 I Th. 4:17

325 II Th. 1:10

336 Ez. 19:12

F. 125^Y

Θ.

καὶ ῥυείσῃ γῆρα χαλεπῶ
 γένοιτο, Χριστέ,
 340 ὁ σεπτὸς σου καλάμος,
 ἐν ᾧ τὴν κάραν τυφθεῖς ἐπιτιμήσεις
 τοῖς ἀγρίοις θηρίοις τοῦ καλάμου.

Ἀναλαβοῦσα
 φωνὴν ἢ κτίσις ἢ ἄνθρωπος
 345 συναδέτω μέλος γοερὸν
 μητρὶ ἐφ' υἱῶ,
 θρηνηδοῦσα πάσχοντι
 τῷ εὐεργέτῃ τοῦ γένους καὶ δεσπότῃ
 καὶ λαοῦ τοῦ ἀγνώμονος σωτῆρι.

Ὡδὴ ὀγδόη. Ἐκστηθι φρίττων, οὐρανέ,

350 Ἴδιον ἔχομεν οὐδέν
 τῷ παντοκράτορι σοί, Χριστέ, προσενεγκεῖν
 οἱ δοῦλοι
 οἱ οἰκτροὶ καὶ πένητες, τὰ ὑπομνήματα δὲ
 τῆς σῆς ἀπορρήτου συμπαθείας
 355 προτείνοντες, παισμάτων
 δυσωποῦμεν ῥυσθῆναι
 καὶ τῆς βασιλείας τῆς σῆς ἀξιωθῆναι.

Ῥύσιον φύτλης ἐμπαθοῦς,
 ἧς κεκοινώρηκας, αἶμα χέεις ἐν σταυρῷ
 360 τὸ πάσης
 ἁμαρτίας ἀγευστον, προσερεχθὲν τῷ πατρὶ,
 καὶ κλῆρος ἡμῖν διαιωνίζων
 εἰς πίστιν τῆς μελλούσης
 βασιλείας καὶ δόξης
 365 τῆς ἀκαταλύτου, σωτῆρ. πεφυλασγμένον.

Heirm. η´ EE 164, n. 231, Cosmae

341 Mat. 27: 31; Mar. 15: 19 341-342 Ps. 67: 30 359 Jno. 19: 35

Ὡς βάθος πλούτου, ὡς πολλῆς
 σοφίας γνώσεως καὶ ἀγάπης τοῦ Θεοῦ,
 τὸ πάθος
 ἀπαθείας αἴτιον, ἐξ ἀσθενείας σαρκὸς
 370 ἢ δύναμις ἢ θεία τρανοῦται
 καὶ θάνατος μνηστεύει
 τοῖς πιστῶς δεχομένοις
 τὴν ἀθανασίαν εἰς πάντα τοὺς <αἰῶνας>.

Ὡς βασιλεὺς τῶν οὐρανῶν,
 375 τοὺς τὴν ἐπίγειον διεθύρακτος ἀρχὴν
 ἐν πίστει
 ὀρθοδόξῳ φύλαττε, τῇ μὲν παρουσίᾳ ζωῆ
 κατάλληλον βραβεύων εἰρήνην,
 τῆς σῆς δὲ βασιλείας
 380 κοινοῦς καὶ τῆς δόξης
 ἐπὶ τοῦ αἰῶνος τοῦ μέλλοντος δεικνύων.

Δέχου τὸν ὕμνον ἐκ ψυχῆς
 ποθούσης, δέσποτα, τῇ τιμῇ κιβωτῶ
 τῶν θείων
 385 παθῶν προσφερόμερον, ἀντιδιδούς μοι ζωὴν
 τὴν ἄλυπον ἐκέλευεν καὶ κληῖρον
 ἐν χώρα τῇ τῶν ζώντων
 καὶ σκηναῖς τῶν δικαίων
 ἐν ἑορταζόντων συμφώνοις μελωδίαις.

F. 126

Θ. 390 Ἦδη ἡ πόλις σου, σεμνή
 παρθένε δέσποινα, ἐκλιπούσα τοῖς μακροῖς
 κινδύνοις,
 οὐδὲν δυνάμει πέποιθε τῇ ἑαυτῆς, οὐ στρατῶ,
 οὐχ ὅπλοις, οὐ ναυσίῳ, οὐ συμμάχοις,
 395 πρὸς σέ δὲ μόνην βλέπει
 καὶ τὴν σὴν προστασίαν,
 σῶζε ταύτην, σῶζε, εἰς πάντα τοὺς αἰῶνας.

366-367 Ro. 11: 33
 387 Ps. 114: 9

378 Col. 3:15 380 I Pe. 5:1
 388-389 Cfr. Ps. 41: 5; 117: 15

Ὡδὴ ἐνάτη. *Μὴ ἐποδύρου με, μήτηρ.*

Ὁ δεσπότης

Μὴ ἀντιβολεῖ με, μήτηρ,
 ὑπὲρ ὧν ἐκουσίως
 400 ἐγὼ παθεῖν ἐξέδοκα φαυλὴν τὴν ἐμαυτοῦ·
 τὴν γὰρ χάριν ταύτην κακῶς ὀφρακῆσαί τε
 ἀθετοῦσι, τοὺς νόμους πατοῦντες τοὺς ἔμους·
 τῆς δικαίας οὖν κρίσεως πειραθήσονται.

Ἡ μήτηρ

Ἄλλα τῆς σῆς εὐσεβείας
 405 καὶ τῶν θείων ἐλπίδων
 οὐδὲν αὐτοῖς ἐξέωσαν, ἡέ μου καὶ Θεοῦ·
 τοὺς ἐχθροὺς γὰρ ὀρώντες ἐξυβρίσαντας
 καὶ δεινῶς βλασφημοῦντας, αὐτοὶ τῷ σὺ σταυρῷ
 καὶ τοῖς θείοις σου πάθειν ἐναβρῦνονται.

Ὁ δεσπότης

410 ῥήμασι νόμοις τὴν πίστιν
 καταγγέλλουσι, μήτηρ,
 τοῖς ἔργοις δὲ ἀρροῦνται, ὃ πιστεύουσι, σαφῶς·
 ἀδικία γὰρ ταῦτοις τὸ μελέτημα
 καὶ ἀσελγεία πᾶσα καὶ μέθη καὶ ὀργή
 415 καὶ οὐκέτι ἀνήσω τὰς ἀνομίας αὐτῶν.

Ἡ μήτηρ

Κατὰ τὸν μέγαν σου πλοῦτον
 τοῦ ἐλέους, οἰκτίρμον,
 κρῖνον αὐτοῖς δεχομένος ἐκ σπλάγχθων μητρικῶν
 ἱκεσίαν ταύτην, τὸ θεῖον αἷμα σου
 420 καὶ τὰ τίμια παθῆ προβάλλουσι πιστῶς
 καὶ θαρροῦσιν ἐντεῦθεν συγγνώμης τεύξεσθαι.

Ὁ δεσπότης

Οὐδὲν μητρὸς θεομέιης
 βιαίότερον ὄντως·
 τὴν γοῦν ἐπὶ τοῖς φθάσαι συγγνώμην διὰ σέ
 425 χαριζόμενος ταῦτοις, ἂν προσέλθοσι

F. 126^v

Heirm. θ´ EE 165, n. 231, Cosmae

402 He. 10: 28

408 Mat. 27:39, Mar. 15: 29, Lu. 23:39

410 Cfr Ja. 2:20

πρὸς ἐμὲ κοπιῶντες ὡς εἶπον ἀφευδῶς,
ἀκαπαύσω, δοξάσω καὶ μεγαλύνω αὐτούς.

- Θ. Ὕμνον ἐπάξιον πάντες
τῇ μητρὶ τοῦ Κυρίου
430 ἄσομεν· αὕτη γὰρ ἡμῖν μεσίτις, τὸν υἱὸν
πλημμελοῦσιν ἀρετρα διαλλάττουσα
καὶ τὰς κρείττους ἐλπίδας προτείνουσα λαμπρῶς,
ἢ τοῦ κόσμου κυρία, πιστῶν τὸ καύχημα.

Τὴν τιμιωτέραν τῶν Χερουβὶμ

- 435 Τὰ τίμια πάθη τοῦ λυτρωτοῦ
τῆς Ἀδαμαίας αἰχμαλωτοῦ διασπορᾶς
οἱ λελυτρωμένοι καρδίαις εὐαγέσι
καὶ χεῖλεσιν ἀχράντοις περιπτυξώμεθα.

- 440 Τὸν σταυρὸν, τὴν λόγχην καὶ τὸ φρικτὸν
αἷμα τοῦ δεσπότου προσκυρήσωμεν εὐσεβῶς,
τὸν ἁγιασθέντα χερσὶν ἁγίαις ἄρτον,
τὸν σπόγγον, τὸ ἱμάτιον καὶ τὸν κάλαρον.

- 445 Αἱ τῆς θεοφόρου Χριστοῦ σαρκὸς
τρίχες ἐκρυσταῖσαι, φυλαττόμεναι παρ' ἡμῖν,
φυλάττουσι μᾶλλον τοὺς πίστει προσκυροῦντας
καὶ σφύζουσι κινδύνων καὶ περιστάσεων.

Τὸν ἐξ οὐρανοῦ τε καὶ ζωτικὸν
ἄρτον τοῖς ἀνόμοις ὁ ἀχάριστος μαθητὴς
προδούς, ἀργυρίου μικροῦ τιμὴν λαμβάνει
καὶ θάνατον ἀγχόνης τὸν ἀπευκτότατον.

Heirm. alter Θ EE 163, n. 230, Cosmae

426-427 Mat. 11:28 438-441 λόγχη, αἷμα Jno. 19: 34
ἄρτος Mat. 26: 26 Mar. 14: 22 Lu. 22: 19 σπόγγος Mat. 27: 48 Mar. 15: 36
Jno. 19:29 ἱμάτιον Mat. 27: 31, 35; Mar. 15: 20, 24 Lu. 23: 34 Jno. 19:23
κάλαρος Mat. 27: 29-31 Mar. 15:19, 36 446-447 Jno. 6 : 33, 35, 48, 51, 58
448 Mat. 26:15 Mar. 14: 11 Lu. 22:5 449 Mat. 27:5

450 Τῷ θαυματουργήσαντι ἐκ πηλοῦ
πτύσματι οὐρεντος τὴν ἀναβλεψάν τοῦ τυφλοῦ
οἱ πεπυρωμένοι τὸν νοῦν ἐν ἀμαρτίαις
ἐμπτύουσι, γελῶντες οἱ θήρων ἄξιοι.

455 Τῆς πικρᾶς δουλείας τῶν ἀσεβῶν
τοὺς δεδουλωμένους ἐλευθερώσει, λυτρωτά,
ὁ τὴν ἐπὶ κόρης πληγὴν παρὰ τῶν δούλων
δεξάμενος ὡς δαῦλος εἰς πάντων λύτρωσιν.

F. 127

460 Οἱ ἀπεικονότες τοὺς ἑαυτῶν
προφήτας ἐμπαιζειν ὡς προφήτη τῷ ποιητῇ
δοκοῦσι, πληροῦντες τὸ μέτρον τῶν πατέρων,
Θεοῦ τολμῶντες φόνον, ὃν μεγαλύνομεν.

465 Τυραννίδος δόξαν ὁ βασιλεὺς
τῶν ὑπερκοσμίων καὶ τοῦ κόσμου δημιουργὸς
ὑπήνεγκε, θέλων ἐχθροῦ τῆς τυραννίδος
ἡμᾶς ἐλευθερώσαι, ὃν μεγαλύνομεν.

ᾧ τῆς μαιφάνου τῶν ἀσεβῶν
τόλμης καὶ μαρίας, οὐκ ἠρέεσθησαν τῷ σταυρῷ,
εἰ μὴ καὶ ποικίλαις κακώσεων ἰδέαις
ἐμπαιξέουσι τῷ κτίστη οἱ ματαιόφρονες.

470 Τὴν τοῦ φραγγελίου οἱ ἀκαιδεῖς
παρηνοῖαν, ὅτε ἐξεβλήθησαν τοῦ καοῦ,
ἀμύνονται, μάτην τὸν κτίστην φραγελοῦντες,
συτριβόντες ὅε μᾶλλον τὰς ἑαυτῶν κεφαλὰς.

475 Ἡ ἀκαυθφόρος συναγωγή,
οὐ στοργὴν, οἰκτίρμον, σοὶ φυλάξασα μητρικὴν,
ἀκάνθινον στέφος ἀνέπλεξεν, ἀκάνθης
τὸ πάλαι ἐπιτίμιον διαλύσῃ.

450-451 Jno. 9 : 6-7 453 Mat. 26: 67, 27: 30 Mar. 14: 65, 15: 19
458-459 Mat. 23: 31 459 Mat. 27: 41- 42 Mar. 15: 31-32 Lu. 23: 35-36
460 Mat. 23: 32 464-465 Cfr. Ro. 6:18-22 470-471 Jno. 2: 15
472 Mat. 27: 26 Mar. 15: 15

480 Ὁ ἐν ταῖς νεφέλαις τὸν οὐρανὸν
καὶ τὴν γῆν ὀμίχλη περιβάλλον πρό τοῦ σταυροῦ
ὑπὸ ἀγνωμόνων χειρῶν ὕβρεως χλαῖναν
ἐνδύεται παιζόμενος ὁ μακρόθυμος.

485 Σκῆπτρον καὶ πορφύραν πεφορηκῶς
παρὰ τῶν παιζόντων τὴν ἀλήθειαν, βασιλεῦ,
προσκύτησιν δῆθεν ὡς βασιλεὺς ἐδέχου
ὁ ἄνω ὑπ' ἀγγέλων δορυφορούμενος.

Σὺ ἐπιτιμήσαις τοῖς ποιηροῖς
θηροῖ τοῦ καλάμου ὁ τὴν κέραν, σῶτερ, τυφθεῖς,
διὰ τοῦ καλάμου δεινῶς κατετραγμένην
τὴν ποιμνὴν σου στηρίζων ὡς παρτοδύναμος.

490 Ὁ τὴν ἁμαρτίαν αἴρων ἄμνος
σχῆματι κακούργου τὸν οἰκέϊον αἶρει σταυρῶν
ἐπόμεθα πάντες τῷ ἀγαθῷ δεσπότη,
μη θρήνοις, ἀλλ' εὐφήμοις ᾠδαῖς γεραίροντες.

F. 127

495 Ὁ ἐξ ἀκροτόμου πέτρας λαῶ
βλύσας ἀπειθοῦντι ὑπὲρ μέλι ὕδωρ γλυκύ,
ὄξος μεμιγμένον χολῆ διὰ τοῦ σπόγγου
ποτίζεται, τελῶν τὰ προφητευόμενα.

500 Ληστοῦ τοῦ εὐγνώμονος τὴν φωτὴν
πρόσδεξαι βοῶντας τοὺς σοὺς δούλους ὡς ἀγαθὸς
καὶ τῆς βασιλείας σοῦ κληρονόμους δείξον,
ἐν χώρῃ παραδείσου διαιωνίζοντος.

505 Τῷ ἠγαπημένῳ σοι μαθητῇ
καὶ τῆς παρθενίας ἀκροτάτῳ μυσταγωγῷ,
τὴν ἠγαπημένην μητέρα καὶ παρθένον
παρέθου ἐπὶ ξύλου, Χριστέ, κρεμάμενος.

482 Mar. 15: 17, 20 484 Mat. 27: 29 Mar. 15: 17-18 Lu. 23:37
Jno. 19:2-3 486-487 Ps. 67: 30 487 τυφθεῖς Mat. 27: 31 Mar. 15: 19
490 Jno. 1:36 491 Jno. 19: 17 494-495 De. 8: 15
496-497 Mat. 27: 34, 48 Mar. 15: 36 Jno. 19:29 498-500 Lu. 23: 40- 43
502-505 Jno. 19:26-27

Ὁ τὸν ἐπονειδίσταν ἐν σταυρῷ
θάνατον, οἰκτίρμιον, προσδέξάμενος σαρκικῶς,
θανάτωσον ζῶσαν ἐμοὶ τὴν ἀμαρτίαν
καὶ ζῆν με κατὰ νόμους τοὺς σοὺς εὐδόκησον.

510 Λόγχη ἐκερτήθης σου τὴν πλευράν,
αἷμα τε καὶ ὕδωρ ὡς ἐκ κρήνης ποταμηδῶν
ἀνέβλυσας, λόγε, καθάρσιον τοῦ κόσμου,
ἀλλ' ὄφονται οἱ ἄφρονες, ὄν ἐκέρτησαν.

515 Ἐπαίχθης, ἐτύφθης ὁ συμπαθής,
ἤρθης, ἐπὶ ξύλου προσηλώθης, θαῦμα φρικτόν,
λόγχη ἐκερτήθης τὴν ἄχραντον πλευράν σου
καὶ πάντα ὑπομείνας ἅπαντας ἔσωσας.

520 Ἀποκαθηλούμενον τὸν υἱὸν
ἢ παρθένος μήτηρ περισχοῦσα, ὀλολυγαίς
καὶ θρήνων ἀμέτροις βοαῖς ἀνεκαλείτο·
"μὴ λίπης τὴν τεκοῦσαν μόνην, μακρόθυμε."

525 Ὡς αἱ μυροφόροι τῷ δι' ἡμᾶς
νεκρωθέντι μύρα προσκομίσωμεν, εὐλαβῶς
τὰ πάθη τιμῶντες, ὡσπερ αὐτὸ τὸ σῶμα
τὸ θεῖον τὸ πηγᾶσαν ἡμῖν ἀπάθειαν:

F. 128

Τοὺς τὰ θεῖα πάθη σου ὁ Θεὸς
καὶ τὴν ζωηφόρον ἑορτάζοντάς σου ταφὴν
ἀξίωσον πάντας ἰδεῖν τὴν λαμπροφόρον
ἡμέραν τῆς ἐνδόξου σου ἀναστάσεως.

530 Τὴν πόλιν σου φύλαττε, Ἰησοῦ,
τὴν τετιμημένην τοῖς παθήμασι τοῖς σεπτοῖς,
οἷς ὑπὲρ τοῦ κόσμου ὑπέμεινας, ἐκ πλάνης
τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἀπολυτρούμενος.

508 Ro. 7:9-10 510-512, 516 Jno. 19: 34 513 Jno. 19: 37
514 παίζεσθαι Mat, 27: 41- 42 Mar. 15: 31-32 Lu. 23: 35-36
τύπτεσθαι Mat. 27: 31 Mar. 15: 19 518 Mar. 15: 46 Lu. 23: 53
522-523 Mar. 16: 1 Lu. 23: 56; 24: 1

<Τριαδικόν>

535 Ἡ μεγαλουργὸς ἀγία τριάς,
ὁ πατήρ, ὁ λόγος καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἀγαθόν,
τοὺς πίστει τιμῶντας τὴν σὴν μεγαλωσύνην
κακώσεως παντοίας καὶ βλάβης λύτρωσαι.

Θ.

540 Ἡ ἀρραγεστάτη χριστιανῶν
ἐλπίς καὶ προστάτις καὶ ὑπέρμαχος ἐν δεινοῖς,
τὴν πόλιν σου ταύτην τὴν σοὶ ἀνακειμένην
κινδύνων ἀνωτέραν παντοίων φύλαττε.

Στιχηρά. ᾠχος πλάγιος β΄.
Ἡ ἀπεγνωσμένη διὰ τὸν βίον

545 Ἡ ἀπεγνωσμένη βουλαῖς ἀνθρώπων
καὶ ἐπεγνωσμένη εἰς σωτηρίαν
Θεῷ παντοκράτορι μεγάλη πόλις αὕτη,
πόνους μυρίους ἀνατλάσα καὶ χαλεποὺς κινδύνους,
σέσωσαι πάντων ἐλευθέρᾳ τῇ θείᾳ προμηθείᾳ·
διὸ πάθει τοῖς ζωηφόροις
ἀνατιθείσα τὸ παράδοξον ἄσμασι
θείοις τὴν χάριν ἀμείβεται.

< Ὅμοιον.>

550 Οἱ συννεκρωθέντες διὰ κηστείας
τῷ ὑπὲρ ἀνθρώπων ἀποθανόντι,
φαιδρύνεσθε σήμερον τῆς δόξης κοινωροῦντες,
πᾶσα γὰρ κτίσις αἰσθητῇ τε καὶ νοουμένη χαίρει,
πάθη τὰ θεία τοῦ δεσπότη λαμπρῶς δορυφοροῦσα,
555 ὅπως χάριτι συνασπᾶντες
καὶ ἐπαρθέντες εἰς οὐράνιον οἶκον
εἰς τοὺς αἰῶνας ἀγάλλησθε.

< Ὅμοιον.>

Οἱ ἀπεγνωσμένοι ταῖς ἁμαρτίαις,
οἱ βοσκηματώδεις καὶ νενευκότες

F. 128^v

- 560 πρὸς γῆν καὶ τὰ γῆϊνα μὴ πρόφασιν κακίας
 ταύτας ποιείσθε τὰς ἁγίας καὶ ἱεράς ἡμέρας,
 πάσας ἀνέδην τὰς αἰσθησεις πρὸς ἡδονὰς κινουόντες,
 ἀλλὰ φρίττοντες τῶν μυστηρίων
 τὸ μεγαλεῖον ἐπιστρέφωμεν δείλαιοι
 565 καὶ τὸν σωτῆρα ἰλευσώμεθα.

< Ὅμοιον.>

- Τὰ διηρημένα τῆς ἐκκλησίας
 καὶ νεκρωμένα σαφῶς ἐντεῦθεν
 μέλη τὰ τίμα πρὸς μίαν ἁρμονίαν
 σύναφον αὐθις, τὸν χιτῶνα τὸν ὑφαντὸν διόλου,
 570 σῶτερ, τιμῶντας, ὃν ἀτμήτως οἱ φορεῦνται διείλον,
 καὶ τὸ αἷμα σου τὸ ζωηφόρον,
 δι' οὗ πρὸς μίαν συμφωνίαν τὰ πέρατα
 κατὰ τὴν πίστιν ἠρώθησαν.

562-563 verba ab ἀνέδην usque ad φρίττοντες in marg. superiore scripta
 inveniuntur

566-568 Cfr. Ez. 37:7

569 Jno. 19: 23-24

XX. Ἀκολουθία εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν,
τὸν γλυκύτετον καὶ ὠραιότατον, ἡ λεγομένη νήφειος καὶ
ρίφειος, νοὸς δηλαδὴ καὶ ἀμαρτημάτων, φέρουσα συνεχῶς
τὸ φρικτὸν μὲν τοῖς δαίμοσιν ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, ἡμῖν δὲ
γλυκύτετον.

F. 142

Στιχηρά.

Ἦχος πλάγιος β´. Ὅλην ἀποθέμενοι

Ἰησοῦ γλυκύτετε,
ψυχῆς ἐμῆς θυμηδία,
Ἰησοῦ μου, καθαρσις
τοῦ νοός μου, δέσποτα πολυέλεε,
5 Ἰησοῦ σῶσον με,
Ἰησοῦ σωτήρ μου,
Ἰησοῦ μου παρτοδύναμε,
μη καταλίπης με,
σῶτερ Ἰησοῦ μου, ἐλέησον
10 καὶ λύτρωσαι κολάσεως
πάσης, Ἰησοῦ, καὶ ἀξιώσον
τῆς τῶν σωζομένων
μερίδος, Ἰησοῦ μου, καὶ χορῶ
τῶν ἐκλεκτῶν σου με σύνταξον,
15 Ἰησοῦ πανάγαθε.

Ὅμοιον.

Ἰησοῦ γλυκύτετε,
τῶν ἀποστόλων ἡ δόξα,
Ἰησοῦ μου, καύχημα
τῶν μαρτύρων, δέσποτα πολυέλεε,
20 Ἰησοῦ σῶσον με,
Ἰησοῦ σωτήρ μου,
Ἰησοῦ μου ὠραιότατε,
τὸν σοὶ προστρέχοιτα,
σῶτερ Ἰησοῦ μου, ἐλέησον
25 πρεσβείαις τῆς τεκούσης σε,
πάντων, Ἰησοῦ, τῶν ἁγίων σου

προφητῶν τε πάντων,
 σωτὴρ μου Ἰησοῦ, καὶ τῆς τρυφῆς
 τοῦ παραδείσου ἀξίωσον,
 30 Ἰησοῦ μακροθύμει.

Ὅμοιον.

Ἰησοῦ γλυκύτατε,
 τῶν ἀσκητῶν ἢ φαιδρότης,
 Ἰησοῦ πανάγαθε,
 τῶν παρθένων καύχημα καὶ διάσωμα.
 35 Ἰησοῦ, πρόφθασον,
 Ἰησοῦ σωτὴρ μου,
 Ἰησοῦ μου καὶ κολάσεως
 κάμει ἐξάρπασον,
 σῶτερ Ἰησοῦ μου, καὶ συντάξον
 40 μερίδι σωζομένων με.
 σῶτερ Ἰησοῦ, καὶ κατάταξον
 τοῖς ἐκ δεξιῶν σου,
 σωτὴρ μου Ἰησοῦ, καὶ τῆς χαρᾶς
 τῆς αἰωνίου ἀξίωσον,
 45 Ἰησοῦ γλυκύτατε.

Ὅμοιον.

Ἰησοῦ γλυκύτατε,
 τῶν ἐν ἀνάγκαις ὁ ῥύστης
 Ἰησοῦ μου, πέλαγος
 τοῦ ἐλέους, δέσποτα, ἀνεξάντλητος,
 50 Ἰησοῦ σῶσον με.
 Ἰησοῦ σωτὴρ μου,
 Ἰησοῦ μου, καὶ ἀπάλλαξον
 παθῶν παντοίων με.
 σῶτερ Ἰησοῦ, καὶ οἴησεως
 55 καὶ δόξης αἰωνίου με,
 τότε Ἰησοῦ, καταξίωσον
 καὶ τῆς δεξιᾶς σου
 μερίδος, Ἰησοῦ μου, σὺν χοροῖς

60 τῶν ἐκλεκτῶν σου σκηνώσας με,
Ἰησοῦ γλυκύτατε.

F. 142^v

Ὁ κανὼν.

Ῥοδὴ πρώτη. Ἦχος β´. Ἐν βυθῷ κατέστρωσε ποτὲ

Ἰησοῦ γλυκύτατε Χριστέ,
Ἰησοῦ μακρόθυμε
τὰ τῆς ψυχῆς μου θεράπευσον τραύματα,
Ἰησοῦ, καὶ γλύκανον
65 τὴν καρδίαν μου, πολυέλεε δέσποτα,
Ἰησοῦ σωτήρ μου,
ἵνα μεγαλύνω σε σωζόμενος.

Ἰησοῦ γλυκύτατε Χριστέ,
Ἰησοῦ διάνοιξον
70 τῆς μετανοίας μοι πύλας, φιλόανθρωπε,
Ἰησοῦ, καὶ δέξαι με,
σοὶ προσπίπτοντα καὶ θερμῶς ἐξαιτούμερον,
Ἰησοῦ σωτήρ μου,
τῶν πλημμελημάτων τὴν συγχώρησιν.

75 Ἰησοῦ γλυκύτατε Χριστέ,
Ἰησοῦ ἐξάρπασον
ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ δολίου Βελίαρ με,
Ἰησοῦ καὶ ποίησον
δεξιὸν παραστάτην τῆς δόξης σου,
80 Ἰησοῦ σωτήρ μου,
μοίρας εὐωνύμου λυτρωσάμενος.

Θ.
Ἰησοῦν γεννήσασα Θεόν,
δέσποινα πανάχραντε,
ὕπερ ἀχρείων οἰκετῶν δυσώπησον,
85 ὅπως τῆς κολάσεως
ταῖς πρεσβείαις σου λυτρωθῶμεν. ἀμόλυπτε,

Heirm. α´ EE 34, n. 46, Joannis

81 Mat. 25: 34

οἱ μεμολυσμένοι
δόξης αἰδίου ἀπολαύσαντες.

Ὁδὴ τρίτη. Ἐν πέτρᾳ με τῆς πίστεως στερεώσας

90 Εἰσάκουσον, φιλαίθρωπε Ἰησοῦ μου,
τοῦ δούλου σου βοῶντος ἐν καταλύξει
καὶ ῥῦσαι, Ἰησοῦ, με τῆς καταδίκης
καὶ τῆς κολάσεως, μόνη μακρόθυμε,
Ἰησοῦ γλυκύτατε πολυέλεε.

95 Ὑπόδεξαι τὸν δούλον σου, Ἰησοῦ μου,
προσπίπτοντα σὺν δάκρυσιν, Ἰησοῦ μου,
καὶ σῶσον, Ἰησοῦ, με μετανοοῦντα
καὶ τῆς κολάσεως, δέσποτα, λύτρωσαι
Ἰησοῦ γλυκύτατε πολυέλεε.

100 Τὸν χρόνον, Ἰησοῦ μου, ὃν δέδωκας μοι
εἰς πάθη ἐδαπάνησα, Ἰησοῦ μου·
διό με, Ἰησοῦ μου, μὴ ἀπορρίψης,
ἀλλ' ἀνακάλεσαι, δέομαι, δέσποτα
Ἰησοῦ γλυκύτατε, καὶ διάσωσον.

Θ.
105 Παρθένε, ἡ τεκοῦσα τὸν Ἰησοῦν μου,
ἵκέτευε ῥυσθῆναι με τῆς γεέννης,
ἡ μόνη προστασία τῶν θλιβομένων,
θεοχαρίτωτε, καὶ καταξίωσον
τῆς ζωῆς, παιύμνητε, τῆς ἀγῆρω με.

Ὁδὴ τετάρτη. Ἐληλυθας

110 Θεράπευσον,
Ἰησοῦ μου, ψυχῆς μου τὰ τραύματα

Heirm. γ´ EE 38, n. 51, Cosmae

Heirm. δ´ EE 34, n. 46, Joannis

105 Cfr. Mat. 5:22

- Ἰησοῦ μου, ἴεομαι,
καὶ τῆς χειρός με ἐξάρπασον,
Ἰησοῦ μου εὐσπλαγχνε,
τοῦ ψυχοφθόρου Βελίαρ καὶ διάσωσον.
- F. 143* 115 Οὐχ ἥμαρτεν,
Ἰησοῦ μου, οὐδεὶς ὡς περ ἥμαρτον
ἐγὼ ὁ ταλαίπωρος,
ἀλλὰ προσπιπτῶ δεόμενος,
Ἰησοῦ μου, σῶσον με
120 καὶ τὴν ζωὴν, Ἰησοῦ, μοι κληροδότησαν.
- Ἀγκίστρω με
ἠδοιῆς δελεάσας ὁ δόλιος,
Ἰησοῦ, αἰχμάλωτον
καταλαβών, νῦν καθέλκει με
125 τούτου με ἀφάρπασον
ὡς ἀγαθός, Ἰησοῦ μου παντοδύναμε.
- Θ.** Ὑπέκλεισαι
Χερουβὶμ, Σεραφὶμ, ὑπερύμνητε,
ὡς μόνη κυήσασα
130 τὸν Ἰησοῦν μου καὶ Κύριον
ὄν περ καθικέτευε
τοῦ λυτρωθῆναι κινδύνων τοὺς ὑμνοῦντας σε.
- ᾠδὴ πέμπτη. Ὁ φωτισμός**
- Σὺ φωτισμός,
Ἰησοῦ μου, σωτῆρ μου, σὺ σωτηρία
135 τῆς ἀπεγνωσμένης ψυχῆς μου, σῶτερ,
σὺ Ἰησοῦ μου,
τῆς κολάσεως ῥύσαι
καὶ γέννης ἐμε κραυγαζόντα
σῶσον, Ἰησοῦ μου Χριστέ, με τὸν ἄθλιον.

Heirm. ε ἘΕ 34, n. 46, Joannis

133-134 Ps. 26: 1

- 140 Ὀλοσχερῶς,
 Ἰησοῦ μου, πρὸς πάθη τῆς ἀτιμίας
 καταβεβλημένος, ἤδη κραυγάζω,
 σὺ Ἰησοῦ μου,
 βοηθείας μοι χεῖρα
 145 καταπέμφεις, ἔκοπασον κράζοντα·
 σῶσον, Ἰησοῦ μου Χριστέ, με τὸν ἄσωτον.

- Ὁ νεκρωθεὶς
 ἐν σταυρῷ, Ἰησοῦ μου, τὴν νεκρωθείσαν
 ζώωσον ψυχὴν μου, ὦ Ἰησοῦ μου,
 150 καὶ τὸ ἀρχαῖον,
 Ἰησοῦ, ταύτην κάλλος
 ὡς οἰκτίρων, Χριστέ, ἀμφίασον
 πράττουσαν τὰ σά, Ἰησοῦ, δικαιώματα.

- Θ. Τὸν Ἰησοῦν
 155 ἢ γεννήσασα κόρη, θεογεννήτορ,
 τοῦτον ἐκδυσώπει σωθῆναι πάντας
 τοὺς ὀρθοδόξους,
 μοναστὰς καὶ μιγάδας
 καὶ γεένης ῥυσθῆναι κράζοντας·
 160 "πλήν σου προστασίαν βεβαίαν οὐκ ἔγνωμεν."

Ῥοδὴ ἕκτη. Ἐν ἀβύσσῳ παιομάτων κυκλούμενος

- Ἰησοῦ μου, Χριστέ πολυέλεε,
 ἐξομολογούμενον δέξαι με, δέσποτα,
 ὦ Ἰησοῦ, καὶ σῶσον με
 καὶ φθορᾶς, Ἰησοῦ, με ἐξάρπασον.
 165 Ἰησοῦ μου, οὐ γέγονεν ἕτερος
 ἄσωτος οὐδεὶς ὡς ἐγὼ ὁ ταλαίπωρος,
 ὦ Ἰησοῦ φιλάθρωπε·
 ἀλλὰ σὺ, Ἰησοῦ, με διάσωσον.

Heirm. 5 EE 34, n. 46, Joannis

151 ταύτην ex ταύτη corr. M. Eugenicus in D

153 Cf. Ps. 118: 112

164 Ps. 102: 4

170 Ἰησοῦ μου, καὶ πόρνην καὶ ἄσωτον
καὶ τὸν Μαρασσην καὶ τελωτήν γενικηκα,
ὦ Ἰησοῦ μου, πάθει
καὶ ληστήν, Ἰησοῦ, Νιρευίτας τέ.

F. 143^v Θ. 175 Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν μου κηύασα,
ἀχραντε παρθένε, ἡ μόνη ἀμόλυπτος,
μεμολυσμένον ὄντα με
πρεσβειῶν σου ὑσώπῳ νῦν καθαροί.

Κάθισμα. Ἦχος α΄. Τὸν τάφον σου, σωτήρ,

Σωτήρ μου Ἰησοῦ,
ὁ τὸν ἄσωτον σώσας,
σωτήρ μου Ἰησοῦ,
180 ὁ δεξάμενος πόρνην,
καὶ νῦν ἐλέησον,
Ἰησοῦ πολυέλεε,
σῶσον, οἰκτεῖρον,
ὦ Ἰησοῦ εὐεργέτα,
185 ὡς περ, εὐσπλαγχνε,
τὸν Μαρασσην, Ἰησοῦ μου,
ὁ μόνος φιλόανθρωπος.

Ὡδὴ ἑβδόμη. Εἰκόνας χρυσῆς

Χριστέ Ἰησοῦ,
οὐδεὶς ἡμάρτεν ἐν γῆ ἐκ τοῦ αἵωνος,
190 ὦ Ἰησοῦ μου, ὡς περ ἡμάρτον

Heirm. cath. ER 226

Heirm. ζ΄ EE 39, n. 53, Cosmae

169 Lu. 7: 37- 47 Lu. 15: 13 170 II Ch. 33:12-13 Mat. 10: 3 Lu. 5: 27

172 Lu. 23:43, Jno. 3: 4-10 176 Ps. 50: 7 178 Lu. 15: 13

180 Lu. 7: 37- 47 186 II Ch. 33: 12-13

ἐγὼ ὁ τάλαιος καὶ ἄθλιος·
 ὄθει, Ἰησοῦ μου, βοῶ σοι·
 μελωδοῦντα με οἴκτειρον,
 εὐλογητὸς εἶ Ἰησοῦ, ὁ τῶν πατέρων Θεός.

195 Χριστέ Ἰησοῦ,
 ἐκ τοῦ φόβου σου βοῶ, καθήλωσόν με,
 ὦ Ἰησοῦ μου, καὶ κυβέριησον
 τὴν πρὸς λιμένα με εὐδιον,
 ὅπως, Ἰησοῦ μου οἰκτίρμων,
 200 μελωδῶ σοι σωζόμενος·
 εὐλογητὸς εἶ Ἰησοῦ, ὁ τῶν πατέρων Θεός.

Χριστέ Ἰησοῦ,
 μυριάκις ὑπεσχέθην σοι ὁ τάλαιος,
 ὦ Ἰησοῦ μου, τὴν μετάνοιαν,
 205 ἀλλ' ἐφευσάμην ὁ ἄθλιος,
 ὄθει, Ἰησοῦ μου, βοῶ σοι·
 μελωδοῦντα με οἴκτειρον,
 εὐλογητὸς εἶ Ἰησοῦ, ὁ τῶν πατέρων Θεός.

Θ.
 210 Χριστὸν Ἰησοῦν
 ἢ γεννήσασα φρικτῶς καὶ ὑπὲρ φύσιν,
 αὐτὸν δυσώπει, παραμώμητέ,
 τὰ παρὰ φύσιν μου πταίσματα
 πάντα συγχωρῆσαι μοι, κόρη,
 ἵνα κράζω σωζόμενος·
 215 εὐλογημένη, Ἰησοῦν Θεὸν ἢ τέξασα.

ᾠδὴ ὀγδόη. Τὸν ἐν καμίνῳ τοῦ πυρὸς

Σέ, Ἰησοῦ μου, δυσωπῶ
 ὡς τὴν πόρνην, Ἰησοῦ μου, ἐλυτρώσω
 τῶν πολλῶν ἐγκλημάτων,
 οὕτω ἐμέ, Ἰησοῦ,
 220 Χριστέ μου,

Heirm. η´ EE 35, n. 47, Joannis

196 Ps. 118: 120217 Lu. 7: 37- 47

λύτρωσαι καὶ καθαρὸν
τὴν βερυπωμένην ψυχὴν μου, Ἰησοῦ μου.

Καθυποκύψας, Ἰησοῦ,
ταῖς ἀλόγαις ἡδοναῖς ἀλογος ὤφθην
225 καὶ τοῖς κτήρεσιν ὄντως,
ὦ Ἰησοῦ μου, οἰκτρῶς
ὁ τάλας,
σῶτερ, ἀφωμοίωμαι
ὄθεν, Ἰησοῦ, με τῆς ἀλογίας ῥύσαι.

230 Ἐκτυφλωθεὶς ταῖς ἡδοναῖς,
Ἰησοῦ μου, τὴν ψυχὴν ἐσκοτισμένος,
Ἰησοῦ μου, βαδίζω
ἀλλ' ὡς θεός, Ἰησοῦ,
προφθάσας,
235 Ἰησοῦ, με φώτισον,
Ἰησοῦ σωτήρ μου, ὡς μόνος φωτοδότης.

F. 144 Θ. Τὸν Ἰησοῦν μου καὶ Θεόν
ἢ βαστάσασα Χριστὸν ἀνερμηρεύτως,
θεοτόκε Μαρία,
240 τοῦτον δυσώπει ἀεὶ
κυνδύων
σῶζεσθαι τὴν πόλιν σου
καὶ τοὺς ὑμνητάς σου, ἀπείρανδρε παρθένε.

Ἦδὴ ἐνάτη. Τὸν ἐκ Θεοῦ Θεὸν Λόγον

Τὸν Μανασσῆν, Ἰησοῦ μου,
τὸν τελῶνην, τὴν πόρνην,
245 τὸν ἄσωτον, οἰκτίρμον Ἰησοῦ,
καὶ τοῖς ληστῆν ὑπερβέβηκα,

Heirm. θ ΕΕ 34, n. 46, Joannis

243 II Ch. 33: 12-13 225, 228 Ps. 48: 12

244 τελῶνης Mat. 10: 3 Lu. 5: 27 πόρνη Lu. 7: 37-47

245 Lu. 15: 13 246 Lu. 23: 43

Ἰησοῦ μου, ἐν ἔργοις
 αἰσχίστοις καὶ ἀτόποις, Ἰησοῦ·
 ἀλλὰ σύ, Ἰησοῦ μου,
 250 προφθασας, με διάσωσον.

Τοὺς ἐξ' Ἀδάμ, Ἰησοῦ μου,
 ἁμαρτήσαντας πάντας
 πρὸ νόμου καὶ ἐν νόμῳ, Ἰησοῦ,
 καὶ μετὰ νόμον ὁ ἄθλιος,
 255 Ἰησοῦ μου, καὶ χάριν
 νενίκηκα τοῖς πάθεσιν οἰκτρῶς·
 ἀλλὰ σύ, Ἰησοῦ μου,
 τοῖς κρίμασι σου σῶσον με.

Μὴ χωρισθῶ, Ἰησοῦ μου,
 260 τῆς ἀφράστου σου δόξης,
 μὴ τύχω τῆς μερίδος, Ἰησοῦ,
 τῆς εὐωνύμου, γλυκύτατε
 Ἰησοῦ, ἀλλὰ σύ με
 τοῖς δεξιοῖς προβάτοις σου, Χριστέ,
 265 Ἰησοῦ μου, συντάξας
 ἀνάπαυσον, μακρόθυμε.

Θ. Τὸν Ἰησοῦν, Θεοτόκε,
 ὃν ἐβάστασας μόνη,
 ἀπείρανδρε παρθένε Μαριάμ,
 270 τοῦτον, ἀγνή, ἐξίλεωσαι
 ὡς υἱόν σου καὶ κτίστην
 ῥυσθῆναι τοὺς προστρέχοντάς εἰς σέ
 πειρασμῶν καὶ κινδύνων
 καὶ τοῦ πυρός τοῦ μέλλοντος.

Ἐξαποστειλάριον. Ὁ σὺρανὸν τοῖς ἀστροῖς

275 ὦ Ἰησοῦ σωτῆρ μου,
 ὦ Ἰησοῦ μου κραταίε,

Heirm. exap. HR 53

261-262 Mat. 25: 41

264 Mat. 25: 34

ὡς συμπαθῆς, Ἰησοῦ μου,
 συμπάθησόν μοι, Ἰησοῦ,
 ἵνα φαιδρῶς, Ἰησοῦ μου,
 280 σοῦ μεγαλύνω τὴν δόξαν.

Στιχηρά. ᾠχος α΄. Τῶν οὐρανίων ταγμάτων τὸ ἀγαλλίαμα

Σέ, Ἰησοῦ καὶ Θεέ μου πανυπεράγαθε,
 σε, Ἰησοῦ σωτήρ μου,
 δυσωπῶ, Ἰησοῦ μου,
 ἐξάρπασόν με πάσης,
 285 λόγε, φρικτῆς,
 Ἰησοῦ μου, κολάσεως
 καὶ ἀθανάτου με δόξης, ὦ Ἰησοῦ,
 καταξίωσον, φιλόφθωπε.

ᾠμοιον.

Τὸν Ἰησοῦν καὶ Θεόν μου τὸν ἀκατάληπτον
 290 ἐκδυσωπῶ σε, λόγε,
 Ἰησοῦ μου σωτήρ μου,
 μερίδος δεξιᾶς με
 σῆς, Ἰησοῦ,
 καταξίωσον, δέσποτα,
 295 καὶ τῆς κολάσεως ῥύσαι, ὦ Ἰησοῦ,
 καὶ πρὸς τοῦ αἰωνίζοντος.

ᾠμοιον.

Ταῖς τῶν ἁγίων ἀπάντων πρεσβείαις, δέσποτα,
 ὦ Ἰησοῦ, σωτήρ μου,
 καὶ τῆς σε κυριαρχίας
 300 κυβέρησόν μου, λόγε,
 ὦ Ἰησοῦ,
 τὴν ζωὴν καὶ κατεύθυνον

Heirm. stich. MR II 54

292-294 Mat. 25: 34

302-303 Ps. 118: 5

πρὸς τὰς ὁδοὺς τὰς φέρουσας, ὦ Ἰησοῦ,
πρὸς ζωὴν τὴν αἰωνίζουσαν.

F. 144^v

Ἔτερα. Ἦχος β´. Οἶκος τοῦ Εὐφραθῆ

305 Πάρασχε, Ἰησοῦ, ἰλασμόν μοι πταισμάτων,
ἀμέτρων, Ἰησοῦ μου,
σωτήρ μου Ἰησοῦ μου,
οὐδὲν γάρ σοι ἀδύνατον.

< Ὅμοιον.>

310 Δώρησαι, Ἰησοῦ, σὴν ὑπὲρ νοῦν εἰρήνην,
παθῶν, ὦ Ἰησοῦ μου,
σωτήρ μου Ἰησοῦ μου,
σβέσας ὀρμὰς ἀτόπους μοι.

< Ὅμοιον.>

315 Πλήροσ μου, Ἰησοῦ, ἀφράστου σῆς ἀγάπης,
καρδίαν, Ἰησοῦ μου,
σωτήρ μου Ἰησοῦ μου,
τοῦ ἀχρείου οἰκέτου σου.

< Ὅμοιον.>

320 Ἄνοιξον, Ἰησοῦ, τὰς κόρας τῆς ψυχῆς μου,
καὶ δείξον, Ἰησοῦ μου,
σωτήρ μου Ἰησοῦ μου,
τὸ φῶς σου τὸ αἰδίον.

Heirm. stich. alterorum MR II 552

306-307 σωτήρ μου, Ἰησοῦ μου / ἀμέτρων, Ἰησοῦ μου, primum scripsit, deinde litteris β α suprascriptis ordinem invertit M. Eugenicus, cujus correctionis auctoritate ordinem inverti in tropariis ceteris in D

< Ὅμοιον.>

Ἄνοιξον, Ἰησοῦ, τὰς πύλας παραδείσου,
καὶ δέξαι μέσον τούτου,
σωτήρ μου Ἰησοῦ μου,
ἐμὲ τὸν ἀδιόρθωτον.

Θεοτοκίον.

325 Σὺ δὲ χριστιανῶν βεβαία προστασία,
τῶν ἀσκητῶν ἡ δόξα,
ἀμόλυντε παρθένε,
σῶζε τοὺς σὲ γεραίροντας.

< Ἐτερον. Τὴν τιμιωτέραν τῶν Χερουβείμ

Ἰησοῦ, γλυκύτατε Ἰησοῦ,
330 Ἰησοῦ, τὸ θεῖον καὶ σεβάσμιον, Ἰησοῦ,
ὄνομα καὶ πρᾶγμα, Χριστέ μου Ἰησοῦ μου,
σωτήρ μου Ἰησοῦ μου, σῶσον με δέομαι.

< Ὅμοιον.>

Ἰησοῦ, γλυκύτατε Ἰησοῦ,
Ἰησοῦ, τοῦ κόσμου τὸ σωτήριο, Ἰησοῦ,
335 καὶ τῶν μοναζόντων ἡ σκέπη, Ἰησοῦ μου,
σωτήρ μου Ἰησοῦ μου, δός μοι κατάλυξιν.

< Ὅμοιον.>

Ἰησοῦ, γλυκύτατε Ἰησοῦ,
Ἰησοῦ, ρός μου τὸ καθάρισον, Ἰησοῦ,
ψυχῆς μου τερπνότης, χαρὰ καὶ εὐφροσύνη,
340 Χριστέ μου Ἰησοῦ μου, ὑμῶ, δοξάζω σε.

< Ὅμοιον.>

Ἰησοῦ, γλυκύτατέ Ἰησοῦ,
 Ἰησοῦ, προσή μου, Ἰησοῦ μου ὁ γλυκασμός
 τῆς ἐμῆς, Θεέ μου, καρδίας, Ἰησοῦ μου,
 ἔρωσ μου, Ἰησοῦ μου τὸ φῶς μου, σῶσον με.

< Ὅμοιον.>

345 Ἰησοῦ, γλυκύτατέ Ἰησοῦ,
 Ἰησοῦ, ζωή μου, Ἰησοῦ μου, ἔρωσ ἐμός,
 διάθεσις πᾶσα ψυχῆς καὶ σώματος μου,
 γαλήνη μου, τὸ φῶς μου Ἰησοῦ, σῶσον με.

< Ὅμοιον.>

Ἰησοῦ, γλυκύτατέ Ἰησοῦ,
 350 Ἰησοῦ, κυρφίε τῶν ψυχῶν ἡμῶν, Ἰησοῦ,
 καρδίας μου ῥῆφισ, Χριστέ μου Ἰησοῦ μου,
 Θεέ μου Ἰησοῦ μου, φώτισον, σῶσον με.

< Ὅμοιον.>

Ἰησοῦ, γλυκύτατέ Ἰησοῦ,
 τῆς ψυχῆς μου ἔρωσ, τῆς καρδίας μου γλυκασμός,
 355 Ἰησοῦ σωτήρ μου, τὸ παρηγόρημά μου,
 Θεέ μου λυτρωτά μου, οἰκτεῖρον, σῶσον με.

< Ὅμοιον.>

Ἰησοῦ μου, κάλλος τὸ νοητόν,
 ὦ γλυκύτατέ μου καὶ πακόγαθε Ἰησοῦ,
 δεξαι μου τὸν ὕμνον, ὕμνον ἐξ ἀναξίων
 360 τετόλμηκα χεῖλεσ Ἰσοῦ προσάξαι σοι.

XXI. Ἀκολουθία παρακλητικὴ εἰς τὴν ἁγίαν καὶ
ὁμοούσιον Τριάδα καὶ τὸν αὐτῆς ἕνα τὸν δι' ἡμᾶς σαρκωθέντα
Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, εἰς τοὺς ἄσωμάτους καὶ εἰς τοὺς
ἁγίους ἅπαντας.

F. 137

Στιχηρά, ὧν ἡ ἀκροστιχίς· Μάρκου ἱερομονάχου.
Ἦχος β'. Ποίσις εὐφημιῶν στέμμασιν

Μέγα τὸ εὐσεβὲς κηρυγμα,
πάσης διανοίας ὑπερέχον·
εἰς γὰρ ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν
ὁ Θεὸς ἡμῖν πεφανέρωται
5 διὰ τῆς φρικτῆς οἰκονομίας
τοῦ λόγου, τοῦ σαρκωθέντος ἐν ὑστέροις καιροῖς,
καὶ πᾶσι τὴν ἀπλαιτὴ πίστιν γνωρίσαντος
τὴν εἰς πατέρα υἱόν τε
καὶ ἅγιον πνεῦμα μίαν δύναμιν καὶ μορφήν,
10 μίαν φύσιν ἐν ἀσυγχύτοις ταῖς ἰδιότησιν.

<Ὅμοιον>.

Ἄρον τὴν χθαμαλὴν φρένα μου
τῆς περιπεζίου προσπάθειας
εἰς τὰ τῶν ἁγίων ἐνδότατα,
ἢ τῶν Σεραφίμ θείαις πτέρυξι
15 συγκαλυπτομένη ἀπροσίτως,
τρισὶν ἐν ἁγιασμοῖς ὁδοζομένη τε
εἰς μίαν συναγομένους κυριότητα,
τριάς ἀπλή παναγία,
καὶ τὸ θεῖον ἄσμα τῆς κρυφιομυστου μαλπῆς
20 ἀκοαῖς ταῖς ἐνδον ἐνηχηθῆναι με ἀξίωσον.

Tit. Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Μάρκου ἀρχιεπισκόπου Ἐφέσου τοῦ
Εὐγενικοῦ εἰς τὴν ἁγίαν καὶ ὁμοούσιον Τριάδα καὶ τὸν αὐτῆς ἕνα τὸν δι'
ἡμᾶς... V **Heirm. stich.** MR X 104 Nullam acrostichidem stich. refert V

<Ὅμοιον>.

Ῥησεις τῶν προφητῶν ἀνωθεν
καὶ τῶν θεηγόρων ἀποστόλων
ἕνα κατ' οὐσίαν ἀμέριστον
ἐν δὲ τοῖς προσώποις τρισσοῦμενον
25 τὸν τριαδικὸν Θεὸν ὑμνοῦσιν·
οἷς ἔπεσθαι θεμιτὸν εἶναι ἡγούμενος
ἐξ ὅλης μου τῆς ψυχῆς καὶ διαθέσεως,
κρατύνω ταύτην τὴν πίστιν
καὶ φρονῶ καὶ σφίζω διὰ πάσης μου τῆς ζωῆς
30 καὶ δι' αὐτῆς πταισμάτων αἰτοῦμαι λαβεῖν ἄφεσιν.

<Ὅμοιον>.

Κλίνας τοὺς οὐρανοὺς ὑπερβειν
ἐκ τῶν τῆς θεότητος ἀδύτων,
σαρκικὴν στολὴν περιθέμενος,
ὁ ἀρχιερεὺς προελήλυθας
35 τοῦ Θεοῦ ὁ μέγας πρὸς τοὺς δούλους,
ἐν αἵματι τῷ ἰδίῳ προθυόμενος
καὶ λύτρωσιν αἰωνίαν κομισάμενος
τοῖς ὑπευθύνοις, οἰκτίρμων,
οὗ μετέχοντά με διαφυλάξον ἀσινῆ
40 καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶρι τούτῳ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

<Ὅμοιον>.

F. 137^v

Ὅλον τὸν παλαιὸν ἀνθρώπον
ἐν τῇ τοῦ βαπτίσματος ἐκπλύσει
συνεξεδυσάμην ταῖς πράξεσι
καὶ ἐπιθυμίαις τῇ χάριτι
45 τοῦ τετιμηκότος με δεσπότου·
ἐντεῦθεν λοιπὸν ὀφείλων πολιτευεσθαι
τοῖς νόμοις τοῖς ὑπ' αὐτοῦ τεθείαισι, ἐγώ γε
τὴν ἐναντίαν ὀδεύω,

37 αἰωνίαν D: αἰωνίων V 4S ὀδεύω D: ὀδεύων V

34-37 He. 9: 11-12

41 Eph. 4: 22

προστροπαίς ἀπάσαις κηλιώσας μου τὴν ψυχὴν,
50 ἄλλ' ἀθίς, ὁ συμπαθής, τὴν πρώτην χάριν μοι δώρησαι.

<Ὅμοιον>.

Ἔψος ἐπὶ σταυροῦ ἀτιμον
παραδειγματίζων τὴν κακίαν
ὁ τιμῆς ἀπάσης ἐπέκεινα
ἔτλης, Ἰησοῦ μου, καὶ θάνατον
55 τὸν μετὰ ἀνόμων, ἄλλ' ἀνέστης
τριήμερος, συνεγείρας τὸ ἀνθρώπινον
ἐκείνα σκυθρωποτέρας διαθέσεως,
ταῦτα χαρὰς ἀνεκφράστου
διὸ τῷ σῶ φοβῶ καθηλώσας μου τῆς σαρκὸς
60 τὸ φρόνημα, τὴν ψυχὴν ἀγάπῃ θείᾳ ἀνάστησον.

Ἔτερα. Ἦχος δεύτερος. Ὅτε ἐκ τοῦ ξύλου σε νεκρὸν

*Τῶν
ἀσωμάτων*

Ἰλας οὐρανοῦ στρατιᾶς
ὁ τὴν ἐπιχθόνιον ταύτην ἔλκων ζωὴν καὶ λυπρὰν
εὐφημεῖν τετόλμηκα, τὰ Σεραφίμ, Χερουβίμ,
κυριότηας, θρόνους τε ἀρχάς, ἐξουσίας,
65 δυνάμεις ἀγγέλους τε καὶ ἀρχαγγέλων χορούς,
οὓς ὡς παραστάτας τοῦ θρόνου
τοῦ δεσποτικοῦ ἱκετεύω
δεξιᾶς μερίδος ἀξιῶσαι με.

*Τοῦ
Προδρόμου* 70

Ἔργω τοῦ Σωτῆρος ἡ φωνὴ
ἡ παραληθῆς μαρτυρεῖται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν,
μείζονά σου φάσκουσα μὴ ἐγηγέρθαι βροτῶν,
Ἰωάννη τὴν ἔρημον καὶ γὰρ οἰκείς πρώτος
ἀκριδομελίτροφος, θριξὶ καρπῶν ῥιγῶν
ὄθεν καὶ μείζονων χαριῶν

Heirm. stich. alterorum ER 238 Ἦχος δεύτερος om. M. Eugenicus in
D. Post Ἔτερα add. στιχηρὰ τῶν ἀσωμάτων· Εἰς τοὺς αἰνοὺς V
49 κηλιώσας D: κηλιδούσας V 60 ἀγάπη θεία D: ἀπαθείας V

	75	κατηξίωμενος θεοθεν μεταδοίης τούτων τοῖς ὑμνοῦσι σε.
<i>Ἀποστόλων</i>		ῥήματα ζωῆς ἀληθινῆς φέροντες ἐν κόσμῳ, θεόπται, ἐξαπεστάλητε, Πέτρε, Παῦλε, Φίλιππε, Θωμᾶ, Ἀνδρέα, Λουκά, 80 Ἰωάννη, Ἰάκωβε καὶ Βαρθολομαίε, Ματθαίε, Ἰάκωβε, ὁ τοῦ Ἀλφαίου υἱός, Σίμων καὶ Μαθθία καὶ Μάρκε σὺν τοῖς ἑβδομήκορτα ὄθεν λόγον μοι ζωῆς νῦν ἐιρηχῆσατε.
<i>Προφητῶν</i>	85	Ὅλην τὴν ἀκτίνα τοῦ φωτός τοῦ θεοποιοῦ καὶ ἀύλου καθαρῶτάτη ψυχῇ δέδεχθε, τυποῦμενοι τῷ θεῷ πνευματι κοῦν, ὡς παροῦσι τοῖς μέλλουσι συνόντες, προφήται· ὄθεν ὑμῶν δέομαι τὸν σκοτισθέντα μου κοῦν 90 πάσαις ἐνθυμήσεσι φανύλαις ταῖς ὑμῶν φωσφόροις πρεσβείαις, ὦ θεομακάριστοι, φωτίσατε.
<i>F. 138</i>		
<i>Ἱεραρχῶν</i>		Μέγαν τὸν μισθὸν ἐν οὐρανοῖς οἱ τοῦ ἀμπελῶνος ἐργάται νῦν ἀπειλήφατε, 95 καῦσωνα βαστάσαντες τὸν τῆς ἡμέρας, σοφοί, ἱεράρχαι θεοκλήτοι διὸ με μερίτην δέξασθε, σμικρότατον τοῦτο δωροῦμενοι, βλέπειν τὴν ὑμῶν ἐκεῖ δοξάν καὶ τοὺς ἀκηκάτους στεφάνους, 100 οἷς ὑμᾶς ὁ Κύριος ἠμείφατο.
<i>Μαρτύρων</i>		Ὅπλῳ εὐδοκίας κραταιῷ καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῶν ἀγῶνων ἐστεφανώθητε, μάρτυρες παρόλβιοι, καὶ μετὰ τέλος σεπτον, ἀθλοφορε Γεώργιε, Δημητρίε μακαρ, 105 ἀμφω οἱ Θεόδωροι σὺν τοῖς λοιποῖς ἀθληταῖς· δεῦρο ἴδη μικροῖς ἐφυμνίοις καὶ τοῖς ἐκ τῶν λαγῶν στεφάνοις καὶ αὐτὸς ὑμᾶς φιλοτιμησώμαι.

- Ἱερομαρτύρων* 110 Νέαν πολιτείαν καὶ ᾠδὴν
ἄρτι καθιστάμενος πίστει, τῷ νεουργῷ τοῦ παντὸς
ἄσμα καινουργόπλοκον ἄδω συντόνῳ ῥυθμῷ·
Ἐθαυμαστός ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐστὶν ἐν ἀγίοις
τοῖς Ἱερομάρτυσι, διπλοῦς ἀγῶνας ἐν γῆ
τόλμη λογισμῶν ἐνεγκοῦσι
115 καὶ καταβαλοῦσι τοῦ πλάγρου
τὸ λυσσῶδες θράσος ἀνδρικότατα".
- Ὀσίων* Ἄρτι μεταβὰς πρὸς τὸν χορὸν
τὸν τῶν ἀσκητῶν, κατοπτεύω λειμῶνα βρύοντα
ποικίλοις τοῖς ἀνθεσι καὶ ἀρετῶν ταῖς ὁδοῖς
120 τὰς αἰσθήσεις ἠδύνομαι ψυχῆς καὶ κραυγάζω
δόξα τῷ δοξάσαντι τοὺς νικητὰς τοῦ ἐχθροῦ,
δόξα τῷ μεγάλα σημεῖα
δι' αὐτῶν καὶ τέρατα πᾶσιν
ἐπιδειξαμένῳ θαυμαστῷ Θεῷ.
- Γυναικῶν
μαρτύρων* 125 Χαίροις, τῶν ἀγίων γυναικῶν
ὁ τῆ τοῦ Χριστοῦ μαρτυρία τετιμημένος χορὸς,
Θέκλα ἢ πρωτόαθλος, Αἰκατερίνα σοφί,
Εὐφημία παρεύφημε, Μαρίνα θεόφρον,
Εὐας τῆς προμήτορος ἀναπαλαίσασαι νῦν
130 ἦτταν τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην
καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ ἀποστάτην
ποσὶ τοῖς ὠραίοις συμπατήσασαι.
- Γυναικῶν
ὀσίων* 135 Ὅσαι γυναῖκες αἱ μακροῦς
ὑπὲρ ἀρετῆς τοὺς ἰδρώτας καταβαλόμεναι,
παθῶν τε νεκρώσεως ἀποτινάξασαι
τὸν εὐσαίσθητον θύλακον καὶ πίστει τελεία
τῶν ἐπουρανίων νῦν κατατυχοῦσαι γερῶν,
δέησιν Κυρίῳ ποιείσθε
ὑπὲρ οἰκτροτάτου οἰκέτου,
140 σφόδρα παραξύμαντος τὸν εὐσπλαγχνον.

141 post ᾠδαίς add. καὶ V

111 Cfr. Ps. 32:2 112 Ps. 67: 35 132 Si. 26: 18

Δαξίε

Ἕγμοις καὶ ὁδαίς πνευματικαίς
 τὴν τρισσομονοθεον φύσιν καὶ τοὺς ἁγίων χοροὺς
 εὐφημῶν ἱκετεύουσα καθ' ἓνα καὶ ἰλαδόν,
 νῦν δὲ ἅπαντας ἄσρασι εἰς ἓν συναγείρας,
 145 ἴστημι πρεσβεύουσας τῷ σαρκωθέντι Θεῷ
 λύτης ἐγκλημάτων ῥυσθῆναι
 καὶ αἰωνιζούσης φλογός με
 καὶ τῆς ἐκλεκτῶν τυχεῖν λαμπρότητος.

Καὶ τῶν @

Ἄλις τῶν ἀσμάτων μοι λοιπὸν
 150 σέ τὴν τοῦ Θεοῦ μου μητέρα κορώνην οἷα χρυσὴν
 φέρων, ἐπιτίθημι καὶ ὡς σφραγίδα λαμπρῶν
 μεμνημένος οὖν, ἀχραίντε, φωνῆς τοῦ ἀγγέλου,
 ταύτην σοι προσθέγγομαι· χαίρε, χαρὰ τῶν πιστῶν,
 ἢ τῶν οὐρανῶν πλατυτέρα
 155 καὶ ἐνδοξοτέρα τῶν νόων,
 νέα κίφωτέ, σκηρῆ τῆς χάριτος·.

Ἄο κανῶν, οὗ ἡ ἀκροστιχίς· Τῆς Τριάδος τὸν
 ἓνα οὖν τοῖς ἁγίοις ἰλιτάζω, Μάρκος.

*Ἄδῃ πρώτη. Ἄχος πλάγιος δ'. Ἄρματηλάτην Φαραῶ
 ἐβύθιοε*

Τριαδικόν

Τὸ τῆς τριττῆς καὶ ἐριαίας φύσεως
 ἀπαραλλάκτῳ μορφῇ
 ἐν ἀμερές κράτος
 160 προσκυρῶ καὶ δέομαι
 τὴν τῆς ψυχῆς τριμέρειαν
 ἀπαθείας πελάγει
 καταποντίσαι καὶ δείξαι με
 ζῶντα καὶ φθεγγόμενον πνεύματι.

145 πρεσβεύουσας D : πρεσβεύοντας V, Θεῷ om. V 150 κορώνην D :
 ὠθώνην V **Heirm.** α' EE 219, n. 314, Joannis Acrostichidem hoc modo
 tradit V: Τῆς Τριάδος τὸν ἓνα οὖν ἁγίοις λιτάζω, Μάρκος.

153 Lu. 1: 28

156 κίφωτος Ex.38:1-8 σκηρῆ Ex.26:1 sqq.

- Δεσποτικόν* 165 Ἡ τοῦ σωτῆρος πρὸς ἀνθρώπους κάθοδος
μέχρι θανάτου σταυροῦ
σωφροτισμὸς ἔστω
καὶ τομὴ τοῦ χείρονος
σοί, ὦ ψυχὴ ταλαίπωρε,
170 ἐπὶ μνήμην ἰοῦσα
καὶ τὴν πρὸς τοῦτον ἀγάπησιν
ἐνθερμον ἀεὶ ὑπανάπτουσα.
- Τῶν
ἀσωμάτων* 175 Σεραφίμ, θρόνοι, Χερουβιμ σοφώτατοι,
δυνάμεις τε καὶ ἀρχαί,
ἐξουσιῶν στίφη,
θεῖαι κυριότητες,
F. 139 σὺν ἀρχαγγέλοις ἄγγελοι,
τὸν δεσπότην τῶν ὅλων
ἐκδυσωπεῖτε σωθῆναι με,
180 πταίσμασι πολλοῖς συνεχόμερον.
- Τῶν
ἀγίων
πάντων* 185 Τὴν βασιλείαν τοῦ πατρὸς ἀσάλευτον
κλῆρον εἰλήφατε,
τῆς τοῦ υἱοῦ δόξης
κοινωνοὶ γενόμενοι,
τῶν ἀποστόλων θίαςας,
προφητῶν καὶ μαρτύρων,
ἱεραρχῶν καὶ ὁσίων τε
καὶ σεπτῶν γυναικῶν τὰ τάγματα.
- Θεοτακίον* 190 Ῥάβδος ἐκ ρίζης Ἰεσσαί, θεόγυμφε,
τὸν βασιλέα Χριστὸν
ὡς εὐπρεπὲς ἄνθος,
ὡς καρπὸν ἠδύπνοον
τῷ κόσμῳ προειήροχας,
ἀγιάζοντα πίστει
195 τοὺς δρεπομένους καὶ τρέφοντα
καὶ ψυχῶν αἰσθήσεις καθαίροντα.

Ὡδὴ τρίτη. Ὁ στερεώσας κατ' ἀρχὰς

- Τριαδικόν* 200 Ἴσοκλής, ἰσοσθενής,
ἰσότιμος πεφυκυῖα,
τοῖς προσωποῖς τρισσομένη τῇ φύσει,
ἐρουμένη τὴν ἐμὴν
διάνοιαν ἰσόρροπον
ἐν τοῖς καλοῖς ἐστᾶναι,
τριάς μονάς, καταξίωσον.
- Δεσποτικόν* 205 Ἐδου κευθμῶνας ὡς Θεὸς
τῷ κράτει σου ἀναρρήξας,
ὁ παθῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐκουσίως,
τὴν κατάκριτον, Χριστέ,
φύσιν σαυτῷ συνύψωσας·
210 διὸ καὶ νῦν τὸν νοῦν μου
παθῶν κοπρίας ἀνάγαγε.
- Τῶν
ἀσωμάτων* 215 Δυναμώσον μου τὴν ψυχὴν,
ὁ τὰς αὐλοὺς δυνάμεις
ὑποστήσας ἐξ οὐκ ὄντων βουλήσει,
Χερουβὶμ καὶ Σεραφίμ,
θρόνους καὶ κυριότητας,
ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας,
σὺν ἀρχαγγέλοις ἀγγέλοις τε.
- Τῶν ἀγίων
πάντων* 220 Ὁ μετανοίας ἀκριβῆς
διδάσκαλος, ἐκ ψυχῆς με
τῷ Θεῷ μετανοῆσαι γνησίως
ἐκδυσώπει, βαπτιστὰ
σὺν ἀποστόλοις, μάρτυσιν,
ὁσίοις, ἱεράρχαις
καὶ γυναικῶν ταῖς θεόφροσιν.
- Θεοτοκίον* 225 Σαλευομένην προσβολαῖς
τῶν τῆς κακίας πνευμάτων
καὶ ἀνθρώπων πονηρῶν ἐπηρείαις,

Heirm. γ' EE 219, n. 314, Joannis

210 Ps. 112: 7

218-219 Mat. 3:2

κλονουμένην τὴν ἐμὴν
καρδίαν στήσον, δεσποίνα,
230 καὶ ἀραρότως ἔχειν
ἐν τοῖς καλοῖς με ἀξίωσον.

ᾠδὴ τετάρτη. Σὺ μου, Χριστέ,

Τριαδικόν

Τριάς ἡμῖν
ἀπὸ μονάδος τὴν κίνησιν
εἰς δυάδα
235 μέχρι καὶ τριάδος αὐτῆς
ποιησμένη, ἔστω λοιπὸν
ὁ πατὴρ υἱὸς τε
καὶ πνεῦμα τὸ ὁμοούσιον,
εἰς ᾧ καὶ ἐβαπτίσθην
240 καὶ πιστεύων αἰτούμαι
τῶν πταισμάτων λαβεῖν τὴν συγχώρησιν.

F. 139^v

Δεσποτικόν

Ὁ σαρκωθεὶς
καὶ σταυρωθεὶς καὶ τὸν θάνατον
τῆ ταφῆ σου
245 καταργήσας, δίδου μοι
σαρκὶ τεθῆναι, τῆ δὲ ψυχῆ
ζωοποιηθῆναι
καὶ ροῦν μετάρσιον δείκνυσθαι
τῆς γῆς καὶ τῶν γηίνων,
250 ἐν τῇ ἄνω πατρίδι
τὸ πολίτευμα ἡδὴ ποιούμενον.

Τῶν ἀσμάτων

Νοεὶ ἀπλοῖ
καὶ φωτεινοῖ χρηματίζοντες,
τὸν ζοφώδη
255 ροῦν μου καταυγάσατε,
οἱ Σεραφίμ σὺν τοῖς Χερουβίμ
καὶ ταῖς ἐξουσίαις,

Heirm. δ' EE 219, n. 314, Joannis

- 260 θρόνοι, ἀρχαί, κυριότητες,
 ἀρχάγγελοι, δυνάμεις
 καὶ ἀγγέλων χορείαι
 τὸν τῶν ὅλων Θεὸν ἱκετεύοντες.
- Τῶν ἁγίων
 πάντων*
- 265 Εἴ τις ὑμῖν
 ἀγάπης νόμος καὶ ἔλεος,
 εἴ τις μνήμη
 ὁμογυρίου φύσεως,
 ὑπὲρ ἡμῶν δέησιν Θεοῦ,
 δῆμοι ἀποστόλων
 καὶ προφητῶν, προσαγάγετε,
 μαρτύρων καὶ ὁσίων
 270 καὶ γυναιῶν ἁγίων,
 ἀθλησάντων ὁ θεῖος κατάλογος.
- Θεοτοκίον*
- 275 Νέον ἡμῖν
 Θεὸν παιδίον ἐγέννησας
 πρὸ αἰῶνων
 τὸν συγκαθεζόμενον
 τῷ προανάρχῳ αὐτοῦ πατρὶ
 καὶ τῷ παραγίῳ
 συνδοξαζόμενον πνεύματι,
 Μαρία Θεοτοκε,
 280 διὰ σπλαγχνὰ ἐλέους
 χρηματίσαι υἱὸν σου θελησάρτα.
- ᾠδὴ πέμπτη. Ἦν τὴν ἡμέραν ἐκείνην*
- Τριαδικόν*
- 285 Ἐκ τῆς ῥίζης στελέχη
 δύο τεθηλότα καλὸν ἀνεφύησαν,
 ἐξ ἡλίου ἄλλοι
 διφασεῖς συνανήθησαν ἡλιοὶ
 τοῦ πατρὸς ὁ λόγος καὶ πνεῦμα, ὡν τὰς φρικτωρῆαις
 ἐλλαμφοθεῖν τὸν νοῦν ὁ ἀσίμετος.

Heirm. ε' EE 219, n. 314, Joannis
 287 ἐλλαμφοθεῖν D: ἐλλαμφοθεῖς μου V

280 Lu. 1:78

- Δεσποτικόν* 290 Σέ, τὸν ἀκτιστὸν λόγον,
φύσιν τὴν κτιστὴν συμπαθῶς περιθέμενον,
δυσωπῶ τὸ κτίσμα
μὴ ἐάσης τὸ σὸν με πλαινώμενον
ὑποθήκαις δόλοισ τοῦ ποιηροῦ κτίσματος ὄντως
καὶ δραπέτου δεινοῦ κοσμοκράτορος.
- Τῶν
ἀσωμάτων* 295 Ὕμνοις ἐνδελεχέσι
τὴν πανυπερύμνητον φύσιν γεραίροντες,
Σεραφίμ, δυνάμεις,
Χερουβίμ καὶ ἀρχαί, κυριότητες,
ἐξουσίαι, θρόνοι σὺν ἀρχαγγέλοις καὶ ἀγγέλοις,
τῆς ἡμῶν οὐθενότητος μέμνησθε.
- F. 140*
- Τῶν ἁγίων* 300 Νόμοις θείοις ὑπέικειν
τὸν παρανομοῦντα με εἰς ἐνισχύσατε,
ὁ τοῦ νόμου μέσος
καὶ τῆς χάριτος, μέγιστε Πρόδρομε,
σὺν προφήταις θείοις καὶ ἀποστόλοις, ἱεράρχαις
καὶ μαρτύρων χοροῖς καὶ ὁσίων ὁμοῦ.
- Θεοτοκίον* 310 Τὴν ἀθάνατον φύσιν
ἢ θνητῆ παρέδραμεν εἰς ἀγιότητα
καὶ παρθένος κόρη
τοὺς ἀσάρκους ἀγγέλους παρήλασεν,
ὡς Θεὸν τεκοῦσα τὸν βασιλέα τῶν ἀγγέλων,
ὃ προσβλέπειν ἐκείνοις ἀδύνατον.
- Ὡδὴ ἕκτη. Ἄβυσσος ἀμαρτιῶν*
- Τριαδικόν* 315 Ὁλβιος, ὃς ἀτρεμεί
νοὸς ὄμματι ἰδέειν ἠδυνήθη
τὴν τριώεγγῆ ἀκτίνα
καὶ τὸ κάλλος τὸ ἀρρητον,
συμμορφούμενος αὐτῷ

Heirm. 5' EE 222, n. 318, Joannis

291 Mat. 18:12

293 Eph. 6: 12

- καὶ ἐλλαμπόμενος ὡς ἐντεῦθεν
θεοειδῆς ὅλος γνωρίζεσθαι.
- Δεσποτικόν* 320 Ἰδεὼν ὁ συμπαθῆς
ἐπιβλέψας τῇ ἐμῇ ταπεινώσει,
ταλαιπωρίας λάκκου
καὶ πηλοῦ παραπτώσεων
ἀνελκύσας μου τὸν ροῦν,
στήριξον πέτρα τῆς ἀπαθείας,
325 οὐ τῷ σταυρῷ πέτραι ἐρράγησαν.
- Τῶν
ἀσωμάτων* 330 Σέλας τὸ τρισσοφεγγές
ἀκλινέσιν ὀφθαλμοῖς δεδορκότες
οἱ Σεραφίμ, δυνάμεις,
Χερουβίμ, κυριότητες,
ἐξουσίαι καὶ ἀρχαί,
330 θρόνοι, ἀρχάγγελοι σὺν ἀγγέλοις,
δεύτερα φῶτα χρηματίζουσιν.
- Τῶν ἀγίων
πάντων* 335 Ἄγγελος ἐπὶ τῆς γῆς
ἐχρημάτισας, σοφὴ Ἰωάννη
διὰ τοὺς ἀποστόλους,
ἱεράρχας καὶ μάρτυρας
καὶ ὁσίους προσλαβῶν
σὺν τοῖς προφήταις καὶ ἅπασι τοῖς δικαίοις,
ὑπὲρ ἡμῶν πρεσβείαν ποιῆσαι.
- Θεοτοκίον* 340 Γέρας τοῦτο ἐκ Θεοῦ
τοῖς ἐν βίῳ καθαρθεῖσι τελείῳ,
μαρμαρυγῇ αὐλῷ
τὴν καρδίαν ἐλλάμπεσθαι
τοῦ φωτός τοῦ νοητοῦ·
345 οὐ μετασχεῖν μοι, θεογεννήτορ,
τῇ σῇ πρεσβείᾳ μόνη δώρησαι.

318 ὅλος D: ὁ λόγος V 338 an ἅπασι metri causa expungendum est
339 ποιῆσαι D: ποιῆσαι V

F. 141^v

Κάθισμα. Ἦχος πλάγιος δ΄.
Τὴν σοφίαν καὶ λόγον ἐν σῆ γαστρὶ

- Ἄσωμάτων ἀγγέλων θεία πλήθυσ,
 παλαιάς ὁ μεσίτης καὶ τῆς καιρῆς,
 ἀπόστολοι ἐνδοξοί,
 350 πατριάρχαι καὶ δίκαιοι,
 τῶν προφητῶν ὁ σύλλογος,
 μαρτύρων τὰ τάγματα,
 ἱεραρχῶν ὁ δῆμος
 καὶ ἱερομάρτυρες,
 355 ὅσοι καὶ πᾶσαι
 γυναικῶν αἱ χορεῖαι
 ἀνδρείως ἀσκήσασαι
 καὶ γενναίως ἀθλήσασαι,
 ἔκτενῶς νῦν ἄπαρτες
 360 μετὰ τῆς Θεοτόκου πρεσβεύσατε Χριστῷ τῷ Θεῷ
 σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν,
 τῶν εἰς ὑμᾶς ὀλοφύχως προστρεχόντων.

F. 140

Ἦδὴ ἑβδόμη. *Θεοῦ συγκατάβαοιν**Τριαδικόν*F. 140^v

- Ἰδὼν σε τυπούμενον
 τρισὶν ἀγγέλοις τὸν ἐν Τριάδι Θεόν,
 365 Ἄβρααμ προσεκύνει
 Κύριον ἕνα τὸν ὀραθέντα καλῶν
 διὸ τῆ φαύλη
 τῆς ψυχῆς οἰκία μου
 κἀγὼ ξενίσαι σε νῦν ἐκδυσωπῶ, ὁ Θεός.

Δεσποτικόν 370

Ὁ πάθος μακάριον
 τὸ ἀπαθείας πρόξενον ἀνασχόμενος,
 τὴν καρδίαν μου πείσαν

Heirm. cath. MR I 9 M. Eugenicus cathisma post odem nonam in D scripsit, sed in marg. f. 141^v haec notavit: "Εἰς τὴν Ζ'" Idem troparium post odem sextam ut debet esse scriptum invenitur in V

Heirm. ζ' EE 219, n. 314, Joannis

- τῷ σῶ προσπάσχειν ἔρωτι καὶ ἀπέχεσθαι
 τῶν παθημάτων
 375 τῆς σαρκὸς καὶ ὄνομα
 τὸ σὸν αἰεὶ μελετᾶν ἐγρηγοροῦσι καὶ.
- Τῶν
 ἀσωμάτων*
- Ἰλάσθητι, Κύριε,
 ἰλάσθητί μοι διὰ τῶν σῶν λειτουργῶν,
 Σεραφίμ, Χερουβίμ τε
 380 κυριοτήτων, θρόνων, δυνάμεων
 ἐξουσιῶν τε,
 ἀρχῶν ἀρχαγγέλων τε
 καὶ τῶν ἀγγέλων, ὧν ἀρχεὶ Μιχαὴλ Γαβριηλ.
- Τῶν ἁγίων
 πάντων*
- 385 Συνήφθητε τάγμασι
 τοῖς ἀσωμάτοις θεῖοι ἀπόστολοι,
 ἱεράρχαι, προφῆται,
 μαρτύρων στίφη καὶ ἀσκητῶν οἱ χοροὶ
 καὶ τῶν ἁγίων
 γυναικῶν συστήματα
 390 σὺν τῷ Προδρόμῳ, Χριστὸν ἐξιλεοῦντες ἡμῖν.
- Θεοτοκίαν*
- Ἰδοῦ, παναμώμητέ,
 ἐλπίδος πάσης ἔκτος γεγέννημαι
 ἀγαθῆς, οἱ γὰρ φίλοι
 καὶ οἱ πλησίον με ἐγκατέλιπον,
 395 αὐτὴ δὲ μόνη
 ἀρωγὸν ἐξ ὕψους μοι
 τὴν κραταιάν σου νῦν χεῖρα ἐξαπόστειλον.
- Ῥδὴ ὀγδόη. Ἑπταπλασίως κάμνον*
- Τριαδικόν*
- 400 Λόγῳ Κυρίου πέπηγεν
 ἢ οὐράνιος δίνησις,
 περιστροφομένη κυκλικαῖς ἐλίξεσι
 καὶ πνεύματι στόματος.

Heirm. η´ EE 219, n. 314, Joannis

393-394 Ps. 37: 11-12 397 Ps. 143:7 398-399 Cfr. Ps.32:6, Ge. 1:6

- πᾶσα ἡ τουτων δύναμις
 ἔσχηκε τὸ εἶναι καὶ κινεῖσθαι καὶ μένειν·
 διὸ τὴν βασιλίδα
 405 καὶ αἰτίαν ἀπάντων
 τριάδα μεγαλύνων,
 αἰτῶ πταισμάτων λύσιν.
- Δεσποτικόν*
 Ἴδε τὴν θλίψιν, ἴδε μου
 τῆς ψυχῆς τὴν κατήφειαν
 410 καὶ τὴν τῆς καρδίας συνοχὴν καὶ κάκωσιν,
 ἣν μοι προεξένησεν
 ἁμαρτημάτων, Λόγε, πληθυσ
 καὶ ἐπικουρίαν ἐξ ἀγίου παράσχου,
 ὁ σάρκα φιλανθρώπως
 415 περιθέσθαι θελήσας
 καὶ πάθη ὑπομείναι
 καὶ θάνατον, οἰκτίρμον.
- F. 141* *Τῶν*
ἀσωμάτων
 420 Τὸν ὑψηλὸν ἀμφέποντες
 θεῖον θρόνον, ὑπέρτατοι
 θρόνοι, Σεραφίμ καὶ Χερουβίμ, δυνάμεις τε
 ἀρχαί, κυριότητες
 καὶ ἐξουσίαι αἱ ἱεραὶ
 σὺν τοῖς ἀρχαγγέλοις καὶ ἀγγέλοις, τῷ κτίστῃ
 πρεσβείαν φιλανθρώπως
 425 προσαγάγετε ἅμα
 τῷ θεῷ Ἰωάννη
 ὑπὲρ παντός τοῦ κόσμου.
- Τῶν ἁγίων*
πάντων
 430 Ἀγαλλιᾶσθε, δίκαιοι·
 ἐν Κυρίῳ ἡ αἰνεσις
 πρέπει γὰρ ὑμῖν, τοῖς ἀληθῶς εὐθέσι τὸν κοῦν,
 ἀποστολοὶ, μάρτυρες
 καὶ ἱεράρχαι καὶ ἀσκηταί,
 ὅσοι καὶ ὄκαιοι καὶ πάντες προφῆται
 σὺν γυναίξιν ἁγίαις·

413 ἐπικουρίαν D : ἐπικουρίας V

402 Ps. 32:6

408-410 Ex. 3: 7, Nu. 11: 15

413 Cfr. Ps. 19:2

428-430 Ps. 32: 1

- 435 ἀλλὰ τοῦτον τὸν ὕμνον
ἴλεω δεδευμένοι
σώσατε τὸν ὑμνοῦντα.
- Θεοτοκίον*
- 440 Ζωῆς προσκαίρου δότεира
τοῖς ἀνθρώποις καθέστηκε
πνεύματος λεπτοῦ καὶ καθαροῦ μικρά εἰσπνοή,
ἐμοὶ δὲ τὸ ὄνομα
το τοῦ υἱοῦ σου, δεσποινά,
γένοιτο καρδίας φλεγομένης ἡδύτης,
ἀνάφυξις καὶ ὄροσος,
445 γλυκασμός, εὐφροσύνη,
προή, ζωὴ καὶ τέρφις
καὶ φῶς καὶ θυμηδία.
- ᾠδὴ ἑνάτη. Ἐξέστη ἐπὶ τούτῳ ὁ οὐρανὸς*
- Τριαδικόν*
- 450 ᾠ θεία καὶ σεβάσιμη μοι τριάς,
τὸ μελέτημά τε καὶ καλλώπιομα
σὺ τὸ ἐμόν,
σώζοιό μοι βίου διὰ παντός
καὶ σώξεις ἐν τῷ μέλλοντι
εἰς τὴν ἐπουρανίον με ζωὴν,
εἰς θείας καταπαύσεις,
455 εἰς τὰς σκηρὰς δικαίων,
εἰς αἰωνίαν ἀγαλλίασιν.
- Δεσποτικόν*
- 460 Μεγάλων ἠξιώθημεν δωρεῶν
ἢ κατάκριτος φύσις καὶ ἐκπτώτος
διὰ τῆς σῆς,
λόγε, ἀπορρήτου καὶ θαυμαστῆς
οἰκονομίας, δεσποτα
διό με μεγάλων ἁμαρτιῶν
καθαρὰς μετανοίας,
μεγάλων χαρισμάτων
465 ὡς μεγαλόδοτος ἀξίωσον.

Heirm. θ´ EE 220, n. 314, Joannis 457 ἠξιώθημεν D: ἠξιώμαι V

454 Ps. 94: 11

455 Ps. 117: 15

- Τῶν
ἀσωμάτων* Ἄυλων ἀσωμάτων παρεμβολαί,
Σεραφίμ, Χερουβίμ πολυόμματα,
θρόνοι, ἀρχαί,
δυνάμεις, ἐξουσίαι πανευκλεεῖς
470 καὶ θείαι κυριότητες,
ἄγγελοι, ἀρχάγγελοι, τῷ Θεῷ
πρεσβεύσατε ζωῆς με
καὶ θείας βασιλείας
καταξιῶσαι τὸν ἀνάξιον.
- F. 141^v Τοῦ
Προδρόμου* 475 Ῥεόντων ἀλογήσας βίου τερπνῶν
ἐν ἐρήμοις ἠιλίσθης, ἀοίδιμε,
σωματικῶς,
τῷ θεαυγεστάτῳ δὲ λογιῶν
τὴν οὐρανίαν ἄντυγα
480 διασχῶν, ἀγγέλοις συνηριθμοῦ·
μεθ' ὧν τὸν βαπτισθέντα
ἐν Ἰορδάνῃ λόγον
ὑπὲρ ἑμοῦ δυσώπει, Πρόδρομε.
- Τῶν ἀποστόλων* Κατ' ἴχνος με βαδίζειν ὅλω ποδί
485 τῆς ὑμῶν ὁδηγίας ἰθύνατε,
οἱ ὁδηγοὶ
τῶν πεπλανημένων μύσται Χριστοῦ,
καὶ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν
εἰς τὰς αἰωνίους ἐκεῖ μονὰς
490 ἀπρόσκοπον ὁδεύειν,
ἀκλόνητον ἵεναι
καὶ ἀσφαλῆ καταξιῶσατε.
- Τῶν ἁγίων
πατρῶν* Ὁ πρῶτος τὸ σὸν αἷμα διὰ Χριστὸν
ἐκκενώσας, μακάριε Στέφανε,
495 σὺν τοῖς λοιποῖς
μάρτυσι, προφήταις, ἱερουργοῖς
καὶ τῶν ὁσίων τάγμασι

484 Cfr. I Pe. 2: 21

489 Cfr. Jno. 14: 2 493-494 Ac. 7: 58-60

πάντων τε δικαίων καὶ γυναικῶν
 ἀγίων ταῖς χορείαις
 500 καὶ ἱερομαρτύρων
 ὑπὲρ ἡμῶν πρεσβείαν στήσασθε.

Θεοτακίον

Σωτήριος γενοῦ μοι πύργος, ἀγνή,
 τῶν δαιμόνων ἀπείργουσα φάλαγγας
 καὶ πειρασμῶν
 505 ὄχλον καὶ κινδύνων τῇ καρτερᾷ
 σοῦ προβολῇ διώκουσα
 καὶ περιφυλάττουσά μου τὸν ροῦν
 ἐν μάχῃ στρατηγέτην,
 ἐν ζάλῃ κυβερνήτην,
 510 ἐν τοῖς ἀγῶσιν ἀκατάβλητον.

ΚΑΝΟΝΕΣ ΟΚΤΩΗΧΟΙ

XXII. Κανόνες παρακλητικοὶ κατὰ τῶν ὀκτὼ γενικῶν
λογισμῶνF. 85^v

*Γίγαντες ὀκτὼ τῆς δρακοντείας κάρας
εἰς οὐρανὸν πέμπουσιν ἐκτόπους λόγους,
ἀλλ' ὁ κραταιὸς οὐρανοῦ καὶ γῆς ἀνάξ,
σύντριψον αὐτῶν τὰς ὀλεθρίους κάρας.*

F. 86

XXII^a. Κανὼν α^{ος} κατὰ γαστριμαργίας, οὗ ἡ ἀκροστιχίς·
Τῆς ἀλόγου ῥῦσαι με, δεσποίνης Λόγε, τὸν σὸν
Μάρκον.

*Γαστρός κρατεῖν σπούδαζε τῆς ψυχοκτόνου
κακῶν τε μητρὸς καὶ καλῶν ἀποφράδος.*

Ῥδὴ πρώτη. Ἦχος α'. Σαῦ ἡ τροπαιοῦχος δεξιὰ

Τῆς ἐν παραδείσῳ γλυκερᾶς
διαγωγῆς ἐκπεσὼν ὁ ταλαίπωρος,
πάθει δεδούλωμαι
καὶ ἡδοναῖς ἀλόγοις ἐνηδύνομαι,
5 τῇ πικρᾷ δεσποίνῃ
γαστρὶ τελῶν ἀπαραίτητα.

Ἡ τῆς κατακρίσεως ἀρχὴ
καὶ τοῦ θανάτου τῷ γένει παραίτιος,
γαστήρ ἡ ἀρχέκακος,
10 ἡ τοὺς γενάρχας δυσκλεῶς ἠττήσασα·
βλέπε οὖν, ψυχὴ μου,
καὶ προφυλάττου τὸν ὄλισθον.

Tit. Τοῦ αὐτοῦ κανόνες ὀκτὼ παρακλητικοὶ κατὰ τῶν ὀκτὼ γενικῶν
λογισμῶν R. Epigr. primum J. Eugenicus om. in R. Epigr. ad canonem α' in
marg. inferiore f. 86 cod. D et p. 942 cod. R scriptum est

Heirm. α' EE 1, n. 1, Joannis

1-2 Ge. 3:23

7-10 Ge. 3: 1-7

- 15 Σὺ, διὰ κηστείας ὑποβας
 πρὸς τὸ ἀνθρώπινον, ἔδωκας πάροδον
 τῷ ἐπηραζοντι
 σοὶ προσβαλεῖν, ὑποδεικνύων, εὐσπλαγχνε,
 τρόπους ἡμῶν κίρκης
 καὶ τοὺς στεφάνους κοιρούμενος.
- 20 Ἐπλήστω τῇ γνώμῃ πλάτει γῆς
 τὸν ἀδελφὸν τοσοῦτω διαιτώμενον
 βλέπειν οὐκ ἠνείχετο
 ὁ τῷ Θεῷ τὰ δεύτερα ἐνομέρος
 Κάιν ὁ διώκτης,
 ἀλλ' ἐπιθέμερος ἐκτείνε.
- Θ. 25 Λέοντος ἀπλήστου τῆς γαστρὸς
 ὠρυομένης δεινῶς με ἐξάρπασον,
 ἢ τῷ ζωφόρῳ σου
 τόκῳ τοῦ Ἄδου τὴν γαστέρα ρήξασα,
 πάναγνε Μαρία,
 30 τῶν ἐγκρατῶν ἢ παράκλησις.
- Ὡδὴ τρίτη. *Στερεωθήτω ἡ καρδιά μου*
- 35 Ὁ τὸν ἀρχέκακον τρεφάμενος
 τῷ ἀρχαίῳ ὄπλῳ προσβάλλοντα
 καὶ τὴν τῶν λίθων ἀναιδῶς
 εἰς τοὺς ἄρτους προτείνοντα
 μεταποίησιν, αὐτοῦ με τῆς κακίας ἐκλύτρωσαι.
- 40 Γέλῳτα Νῶε πικρὸν ὠφλήσει,
 γυμνωθεὶς τῷ Χάμ ἀκρασίᾳ γαστρὸς·
 σὺ δὲ τῆς χάριτος, ψυχῆ,
 γυμνουμένη, τοῖς δαίμοσιν
 ἀναισθητῶς εἰς κατάγελῶν καὶ χλευῆν προτέθεισαι.

Heirm. γ´ EE 12, n. 16, Andreae

13-16 Mat. 4: 2-3

19-24 Ge. 4: 4-8

25-26 I Pe. 5: 8

31-35 Mat. 4: 3 Lu. 4: 3

36-37 Ge. 9: 21-22

Ὁ τοῖς κριθίνοις ἄρτοις χρωμένος
 εἰς τροφήν τῶν ὄχλων, φιλαίθρωπε,
 καὶ ἐν ἐμοὶ θαυματουργῶν
 τὴν φιληθοῦσαν ὄρεξιν
 45 ἀναστείλας, τῶν ἐν χρεῖα μόνων γίνεσθαι ποιήσον.

F. 86^v

Ὑπὸ πολλῆς ἀκρατιζόμενος
 ἀλογίας, φεῦ, ὁ πρωτοτόκος
 μιᾶς ἀπέδοτο τροφῆς
 τὴν τιμὴν τῷ πτερνίσαντι
 50 καὶ αὐτὸς δὲ οὐ συνίημι τιμῆς, ἧς ἠξίωμαι.

Θ.

Ῥάβδος ἰσχύος ἢ βλαστήσασα
 τὸν τροφέα πάσης τῆς κτίσεως,
 τὴν τυραννοῦσαν ἐν ἐμοὶ
 τῆς γαστρὸς ἠούπαθειαν
 55 καταργήσασα τῇ ῥάβδῳ τῆς πρεσβείας σου συντριψον.

Ῥδὴ τετάρτη. Ὅρος σε τῇ χάριτι τῇ θεῖα κατάοκλον

Ὑψους, οὗ ἠξίωμαι, καὶ δόξης καὶ χάριτος
 ἐπλαθόμενος, εἰς γῆν
 ὄλος συγκέκυφα, δεινῶς
 τῇ γαστρὶ δουλούμενος
 60 ὁ ὑψωθείς ἐν τῷ σταυρῷ διὰ ἔλεον,
 ὡς ἐπηγγείλω κάμει συνανέλκυσον.

Σέβας τοῦ Θεοῦ μεταμαθεῖν παρεσκευασεν
 ἐν τῇ ἐρήμῳ δυστυχῶς
 τοὺς Ἰουδαίους ἢ γαστηρ
 65 φαγεῖν γὰρ καθίσαρτες
 ἐξαναστάντες ἐπαιζον τὴν ἀσέβειαν
 σεῦγε, ψυχῇ τοῦ κακοῦ τὴν ὁμοίωσιν.

Heirm. 8 EE 1, n. 1, Joannis

41-42 Jno. 6: 9-13 48-49 Ge. 2: 1-30 51-52 Nu. 17: 20-23
 60 Cfr. Ino. 3: 14 62-66 Ex. 32: 6

- Ἄλογον, ἀκρίστοτον, ἐπίπλαστον πάθημα
 κατακρατέει μου, Ἰησοῦ·
 70 κεκορεσμένος γὰρ πειρᾶν
 ἠγοῦμαι ὁ δειλαῖος
 καὶ ὡς ἀσκὸς ἠηγυμένος οὐκ ἐνδίδωμι·
 οὐστειλον αὐτος τὴν τοῦ δειροῦ προκοπήν.
- Ἴνα τῷ λαῷ νόμος δοθῆ, τεσσαράκοντα
 75 μέτρον ἡσυχίας ἡμερῶν
 κειροτεκνῶς ὁ Μωϋσῆς,
 σοὶ, ψυχῆ, προδείκνυσιν
 ὡς ἐν πλαξὶ καρδίας νόμον θεόγραφον·
 εἰ μὴ κρατήσεις γαστρός, οὐκ ἂν δεξαιο.
- Θ. 80 Μέγα τὸ μυστήριον τῆς σῆς τελειώσεως·
 τοῖς γὰρ ἀδύτοις τοῦ γαστρός
 προσκαρτεροῦσα, τὴν τροφήν
 οὐρανοθεν, ἀχραντε,
 διὰ χειρὸς ἀγγέλου Θεοῦ ἐλάβανες,
 85 ἢ τὸν οὐράριον ἄρτον ὀμνήσασα.
- Ὡδὴ πέμπτη. Ὁ φωτῖος
- Ἐπὶ ξύλου
 προσπαγεῖς, Ἰησοῦ μου, φοινῶσαις χερσὶν
 ἐποτίσθης
 τὴν ἐν ὕξει χαλκὴν κερασθείσαν πικρῶς·
 90 τούτοις ἀποκαθαρον,
 ἐραποκτεῖνας μου τοῖς σπλάγχθοις
 γαστριμαργίας τοὺς ἔλμινθας.
- Διανοία
 μοχθηρὰ πρὸς τὴν Αἴγυπτον ἐβλεπον,
 95 μεμνημένοι
 τῶν κρεῶν τῶν λεβήτων οἱ οὐστηνοὶ

Heirm. ε' EE 1, n.1, Joannis

μετὰ τῶσα θαύματα
παῖδες Ἑβραίων ἐν ἐρήμῳ,
ὄθεν ἐκεῖ κατεστρώθησαν.

F. 87

- 100 Ἑορταζῶν
ἐν τρυφῇ καὶ ποικίλοις ἐδέσμασιν,
ἀκολουθῶς
καταφέρομαι ὑπὲρ βαθεῖ νεκρωδῶς
φάσμασι σπιλουμένος·
105 ὄθεν αἰώνιον με πένθος
ἐκεῖ λοιπὸν διαδέχεται.

Συναφείας

- τῆς πρὸς σάρκα, ψυχῇ, τὴν διάλυσιν
μελετῶσα,
110 τὴν ἐρηδοκὸν θρύψιν βδέλυχῆτι
καὶ τοῦ μάννα τρύφησιν
τοῦ ἀκηράτου, θεῖον λόγον,
τροφὴν ἀγγέλων ἐσθίουσα.

Θ.

- Πάρεσό μοι
115 τῆς τροφῆς ἀρχομένῳ καὶ ληγοντι,
παναγία
Θεοτόκε ἀγνή ἀειπάρθενε,
τὰς ὁρμὰς ἐγκόπτουσα
τῆς τυραννοῦσης με μαινάδος
120 μνήμη τῆς σῆς ἀγιότητος.

Ῥδὴ ἕκτη. Ἐκύκλωσεν ἡμᾶς ἐσχάτη ἄβυσσος

- Ὁ μέγιστος κριτὴς Σαμφῶν ἀπέχεσθαι
τροφῆς αἰρετισάμενος,
ἀνηρέϊτο κατ' ἐχθρῶν περιφαιτῇ
τροπαία· καὶ σὺ, ψυχῇ ταλαιπωρῆ,
125 κατὰ παθῶν ἰσχυροῖς, πρῶτης γαστροῦ κρατησοῦσα.

Heirm. 5' EE 1, n. 1, Joannis
θαλῶν J. Eugenicus in R

110 θρύψιν M. Eugenicus in D:

Ἰλίγγους καὶ σκοτώσεις ἀναπέμπουσα
 γαστήρ κεκορεσμένη τροφῶν,
 διακόπτει τὰς ἐλλάμφεις ἐναργῶς
 τὰς ἐπὶ τὸν ροῦν τοῦ θεοῦ πνεύματος·
 130 εἰκότως οὖν κἀγὼ σκοτοῦμαι καὶ παραφέρομαι.

Νεώητον γαστρός οἰκτρὸν ἀνδράποδον
 ὁ τάλας ἐχρημάτισα
 ἐξαγορασθὸν αἰχμαλωτὸν φυχην,
 ὁ διὰ σταυροῦ σου καὶ τοῦ αἵματος
 135 τῆς ρομικῆς ἡρᾶς κατάρως ἀπολυσάμενος.

Ἡ τάλαινα τοὺς παραθλίους ἔπεισε
 φρενοβλαβῶς λιχνεύεσθαι
 ταῖς θυσίαις τὸν Ὁσνεί καὶ Φινέες·
 ὄθεν τὴν ὄργην Θεοῦ ἀνάφαντες
 140 καθ' ἑαυτῶν καὶ τοῦ λαοῦ παρτός συνεκίρησαν.

Θ. Σαγήνη πρεσβειῶν σου, παραμώμητέ,
 ζωγήσασα, ἀνέγκυσον
 τὸν ρηχόμερον ἐν ὕδασί μου ροῦν
 τῆς ἡδυπαθοῦς καὶ ὑδατώδους ζωῆς
 145 καὶ τοῖς καλοῖς ὀπτῶσα ἀνθραξιν ἐπισκευασσον.

Κάθισμα. Τὸν τάφον σου, σωτήρ,

Τὸ ξύλον τῆς ζωῆς
 ἐμπλησοῦν με πεινῶντα,
 τὸ μαννα τῆς τρυφῆς
 ἴασαί μου τὴν δίψαν.
 150 ὁ ζῶν ἄρτος, Κύριε,
 τὴν καρδίαν μου στήριξον
 ἐπιθέσσει.

Heirm. cath. ER 226

134 Cf. Ga. 3: 10-13

141 Cf. Mat. 13: 47

150 Jno. 6: 35, 48, 52

135 De. 27:26

146 Ge. 2: 17

151 Ps. 103: 15

136-146 I Ki. 2: 12-17; 31-34

148 Ex. 16: 35

τοῦ ποιηροῦ στροβουμένην
καὶ ἀξίωσον
155 ἐλευθερίας ἀέρα
γλυκὺν σπᾶσαι, δέομαι.

F. 87^v

ᾠδὴ ἑβδόμη. Σε ροητήν.

Λόγε Θεοῦ,
πατρικῆς ἀπαύγασμα
δόξης, ἀπόστησον κάμε
160 τῆς μερίδος, ὧν ὁ θεὸς
ἡ κοιλία, δόξα τε
αὐτῶν ἡ ἐφύβριστος
ἐν τῇ αἰσχύνῃ, ὡς γέγραπται,
καὶ κληρονόμον τῆς σῆς ἀληθοῦς δόξης ἀνάδειξον.

165 Ὁ ἐν μιᾷ
τροφῇ τεσσαράκοντα
καταθαρσῆσας ἡμερῶν
τὴν ὁδὸν καταλελυκῶς,
θεόπτης γεγένηται
170 βλέπε τί τὸ ἔπαθλον
τῆς ἐγκρατείας καὶ ζήλωσον
τὸν ζηλωτὴν, ὦ ψυχῆ, καὶ Θεὸν τρανῶς δύνῃσιν ἰδεῖν.

Γέρας τοῖς σοῖς
μαθηταῖς, φιλάνθρωπε,
175 τὴν βασιλείαν τοῦ πατρὸς
διαθέσειαι εὐκλεῶς
ἐπὶ τῆς τραπέζης σου
συνεσθίειν χάριτι
τῆς οὖν τοιαύτης ἀξίωσον
180 μυσταγωγίας κάμε, καθαρὸν ὅλον γενόμερον.

Ἐγρως, ψυχή,
πῶς προφῆται τρέφονται

Heirm. ζ' EE 1, n. 1, Joannis

160-163 Phi. 3: 19 165-167 III Ki. 19: 7-8 175-178 Cfr. Mat. 26: 29
182 III Ki. 17: 6, 9; 18: 4; 19: 5, 7 Da. Th. 14:34

καὶ πῶς ὅε τρέφουσιν αὐτοὶ
 Ἡλιοῦ καὶ Ἐλισσαιέ·
 185 μὴ οὖν ἔστω πρόφασις
 γαστρὶ τὸ φιλόξεινον
 καὶ ἀκρασίας ὑπόθεσις,
 ἀλλὰ τοὺς ὅρους αἰεὶ προσεχῶς μένε φυλάττουσα.

Θ.
 190 Τόπος γενοῦ
 ὀχυρὸς τοῦ σῶσαι με,
 θεογεννήτορ, καὶ σεπτὸς
 θεῖος οἶκος καταφυγῆς
 ἐκ προσώπου φεύγοντα
 τοῦ ἀμάχου πνεύματος
 195 γαστριμαργίας, εἰσάγουσα
 πρὸς νοητὰς καταπαύσεις τρυφήν τε τὴν ἀνώλεθρον.

ᾠδὴ ὀγδόη. Ἐν καμίνῳ παῖδες Ἰσραὴλ

Ἄ Ο προφήτης πάλαι Δαριήλ
 ἐγκράτειαν ἀσκήσας
 ἠξίωται τῶν μεγάλων ἐκ Θεοῦ θεωριῶν
 200 καὶ λεόντων στόματα χαλινώσας,
 ἔμεινε τούτοις ἀνάλωτος· ὡς μέγα
 τὸ τῆς ἐγκρατείας καὶ αὐταρκειᾶς χρήμα.

Νηστεία φραζάμενοι καλῶς,
 οἱ περὶ Ἀζαρίαν
 205 ὑπήλθον τὴν ἐπημέρην ἑπταπλάσιον πυρᾶν,
 ὄροσον κομιζόμενοι οὐρανοθεν·
 οὐς μὴ ζηλοῦσα, ψυχὴ μου, τὰς καμίνοὺς
 τῶν ἀγριωτάτων παθῶν πῶς κατασβέσεις;

Σηπεδόνας τῶν ἀρομιῶν
 210 καὶ τραύματα μυῶντα

Heirm. η ἔ ΕΕ 1, n. 1, Joannis

183-184 III Ki. 19: 21

192 Ps. 30:2

197-201 Da. 6: 22

203-206 Da. 2: 25-26

φυχῆς μου ἀποκαθάρας, ἐγγαστρίων ἡδονῶν
ἀριότερον δείξον με, εὐεργετα,
ἵνα φυλάττων εἰς τέλος τὴν ὑγίαιαν
τῆς ἐπουρανίου μετὰσχω εὐφοροσύνης.

F. 88

215 Οἱ τῶν Μακκαβαίων τληπαθεῖς
ἀγῶνες ἐγκρατείας
ὑπόδειγμα τοῖς ζηλοῦσι: τῶν πατρίων γὰρ ἔθῶν
μέχρι καὶ τῆς γεύσεως προμαχοῦντες,
ᾤφθησαν πάσαις ἀήττητοι βασάνοις
220 καὶ τῆς Ἀρτιόχου μαρίας ὑπερόπται.

Θ.

Νεώτερος ἄσωτος υἱὸς
ἄσώτως δαπανήσας
οὐσίαν τὴν πατρικὴν μου, τῆς ἀλόγου γῆν τροφῆς
πεινῶ καὶ εἰς αἰσθησὶν μόλις ἦκων,
225 πάτερ, βοῶ σοι προσπίπτοντά με δέξαι
ταῖς τῆς Θεοτόκου πρεσβείαις, ἐλεήμον.

ᾠδὴ ἐνάτη. Τύπον τῆς ἀγνῆς λοχείας σου

Μέλι καὶ ἀκρίδας ἤσθιεν
ὁ βαπτιστῆς ἐν σώματι ὡσπερ ἄυλος,
διὰ τοῦτο μείζων Ἰωάννου οὐδεὶς ἔστι
230 καὶ προφήτου παντὸς περισσότερος·
αὐτοῦ κατ' ἴχνος βαίνειν
κἀμέ, σωτῆρ μου, καταξίωσον.

Ἄνω τὴν ἐμὴν διάνοιαν
ἐκ τοῦ γεώδους βάρους ἐξαρᾶς, θεοποτα,
235 τὰ ἐν οὐρανοῖς διὰ παντὸς ἐροπτρίζεσθαι
καὶ φαίταξέσθαι κάλλη ἀξίωσον
ὡσαν τῇ θεωρίᾳ
τῶν αἰδίων ἐνευφραίνεται.

Heirm. 9 EE 1, n. 1, Joannis

215-220 IV Ma. 8: 2-29 221-223 Lu. 15: 11- 32
227-228 Mat. 3: 4, Mar. 1: 6

ῥέων ἡδοναῖς ὁ πλούσιος
 240 καὶ ἀπολαύσει τῶν βευστῶν ὑδαρούμενος,
 τὴν ἐν τῇ γέεινῃ κατεκρίνετο πύρωσιν
 καὶ σταγόνος ἐν χρεῖα καθίστατο·
 φοβοῦ, ψυχῆ, τὸ δράμα
 καὶ τῆς μιμήσεως ἀπόστηθι.

245 Κλίνας οὐρανοὺς δι' ἔλεον
 ἐπὶ τὸ σῶσαι κόσμον καταπεφοίτηκας
 καὶ θεοπρεποῦς ἡμῖν ζωῆς ὑποδείγματα
 διὰ πάντων προέθηκας, εὐσπλαγχνε,
 λιτότητος, ἀγνεΐας
 250 καὶ καρτερίας καὶ χρηστότητος.

Ἔσθ' ὅλην τὴν πυρίπνου δύναμιν
 τοῦ παρακλήτου δώρησαι τῇ καρδίᾳ μου,
 κατευμεγεθεῖν τῶν ἡδονῶν ἀναπείθουσαι
 καὶ φωτίζουσαι καὶ συνετίζουσαι
 255 καὶ ὅλον με ποιοῦσαι
 ἔνθεον ὄργανον τῆς χάριτος.

Θ.
 Νέος οὐρανὸς γεγένησαι
 ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ ἄνω πόλου εὐρύτερος·
 ὄθεν μου τὸν νοῦν προσηλωμένον ἐκσπάσασα
 260 τῶν γηίνων, ὑπέραγνε δέσποινα,
 τὰ ἄνω καὶ φρονεῖν με
 καὶ πραγματεύεσθαι ἀξίωσον.

243 δράμα (sic) M. Eugenicus in D

239-242 Lu. 16: 19- 24

252 Cfr. Jno. 14: 16, 26

ΧΧΙΙ^b. Κανὼν β^ος κατὰ πορνείας, οὐ ἡ ἀκροστιχίς·
Ἐν δευτέροις φύγοιμι τὸν λάγνον κύνα, ἢ ὡδὴ
Μάρκου.

F. 88^v

φιληδονεῖν ἔθιζε σαυτὸν τοῖς ἄνω
καὶ μὴ καταχθῆς εἰς ἀκαρθώδεις πόθους.

ᾠδὴ πρώτη. ᾠχος β´. Ἐν βυθῷ κατέστρωσε ποτὲ

Ἐν τιμῇ υἰότητος πατρὸς
ἀγαθοῦ γενόμενος,
ἀναισθητῶν οὐ συνῆκα τῆς χάριτος,
παρασυνεβλήθην δὲ
5 τοῖς ἀλόγοις καὶ ὡμοιώθην σαφῶς αὐτοῖς,
πάθεισι δουλεύων
καὶ τιμῆς αἰσχύνην ἀλλαξάμενος.

Νοεραῖς τρυφῶν ἐπιβολαῖς
Θεοῦ καὶ τῆς κτίσεως,
10 ἐν παραδείσῳ ὁ Ἄδამ γυμνώσεως
σαρκικῆς οὐκ ἦσθετο,
θεία δόξη καὶ παρθενία κοσμούμενος,
παραβὰς δὲ θᾶπτον
ἔγνω τὴν γυναῖκα καὶ τὴν γύμνωσιν.

15 Δέομαί σου, σῶτερ ἀγαθέ,
τῆς σαρκὸς τὰ κύματα
καὶ τὴν παφλάζουσαν ῥύμην ἀνάστειλον,
ὁ ποτὲ τὴν θάλασσαν
μαινομένην καταστορέσας προστάγματι,
20 καὶ τῆς ἀπαθείας
σταθερὰν γαλήνην μοι χορήγησον.

Ἐφθαρμένην ἔναντι Θεοῦ
τὴν γῆν ἐπεσκέψατο,
ἐπισκοπὴν πορνῆραν καὶ ὀλέθριον,

Heirm. α´ EE 34, n. 46, Joannis

1-3 Cfr. Lu. 15, 11-16

4-5 Ps. 48: 12

10-11 Ge. 2: 25

13-14 Ge. 3: 10, 20

18-19 Mar. 4: 39

25 κατακλύσας ἅπαντας
 τοὺς κτηνώδει καὶ σαρκικῇ ζωῇ χαίροντας·
 βλέπε, ὦ ψυχὴ μου,
 τῆς ἀκολασίας τὰ ἐπίχειρα.

Θ.
 30 Ὑπερτέρα πέφηνας, ἀγνή,
 πάσης ἀοράτου τε
 καὶ ὀρατῆς, ἀειπάρθενε, κτίσεως·
 τὸν γὰρ κτίστην τέτοκας,
 ὡς εὐδόκησε σαρκωθῆναι ἐν μήτρᾳ σου·
 ὧ σὺν παρρησίᾳ
 35 πρέσβευε σωθῆναι τοὺς ὑμνοῦντας σε.

Ἔδῃ τρίτη. Ἐν πέτρᾳ με τῆς πίστεως στερεώσας

Τὸ λάγνον τὸ τῆς πόρνῆς ἐμιμησάμην,
 τὴν ῥύσιν τῆς αἰμόρρου παρεδεξάμην,
 τὴν πίστιν Χανααίας οὐκ ἐκτησάμην
 καὶ τὴν ἐπίγνωσιν οὐκ ἠσπασάμην αὐτῶν·
 40 Ἰησοῦ φιλόθρωπε, σύ με οἴκτειρον.

Ἐξέκαυσέ μοι φλόγα δεινὴν ὁ πλάγος,
 ἐκκαίουσαν θυμὸν τῆς ὀργῆς Κυρίου
 ὡς πάλαι ἐπὶ Σόδομα πῦρ καὶ θεῖον·
 αὐτὸς τὴν δρόσον μοι τὴν σὴν ἐπίχεε,
 45 ἢ γὰρ σὴ, φιλόθρωπε, δρόσος ἴαμα.

Ῥεύσης ἡδονῆς ἐν ἐπιθυμίᾳ
 ἀσχέτῳ πρὸς ἀλλότρια κάλλη βλέπων,
 τῷ ὄμματι μοιχεύω καὶ τῇ καρδίᾳ
 καταχραινόμενος ὁ ἀσυνείδητος·
 50 Ἰησοῦ φιλόθρωπε, σύ με οἴκτειρον.

Heirm. γ ἔ ΕΕ 38, n. 51, Cosmae

22-26 Cfr. Ge. 6: 5; 7: 17-24 36 Mat. 26: 7 37 Mat. 9: 20-22
 38 Mat. 15: 21-28 43 Ge. 19: 24 48 Mat. 5: 28

F. 89

Ὁ σώφρων Ἰωσήφ τῆς μιαιωτάτης
 δεσποίνης τὰς ἀτόπους φυγῶν ὀρέξεις,
 στεφάνους ἀνεπλέξατο σωφροσύνης
 καὶ ἐβασίλευσεν Αἰγύπτου· μίμησαι
 55 τὴν ἐκείνου πρόθεσιν καὶ σπουδὴν, ὦ ψυχῆ.

Θ. Ἰδού, τὸ πολυώνυμον θεῖον ἄρμα,
 ἰδού, ὁ χρυσοκάλλητος θεῖος δίφρος,
 ἰδού, ἡ πορφυρόστρωτος θεία κλίνη,
 ἧ ἀνεπαύσατο ὁ βασιλεὺς μου Χριστός,
 60 ἡ παρθένος δέσποινα, ἣν ὑμνήσωμεν.

Ὡδὴ τετάρτη. Ἐληλυθας

Συμπαθεία
 μοιχαλίδα ποτέ προσαχθείσαν σοι,
 σῶτερ, οὐ κατέκρινας·
 ὡσαύτως, μόνε φιλόανθρωπε,
 65 μὴ καταδικάσης μου
 τὴν μοιχευθείσαν καρδίαν προσβολαῖς τοῦ ἐχθροῦ.

Φόνου μύσος
 καὶ μοιχείας Δαβὶδ ἀπεπλύνατο
 βοήσας· " ἡμάρτηκα,
 70 ἐλέησόν με, φιλόανθρωπε,
 καὶ κατὰ τὸ πλῆθος σου
 τῶν οἰκτιρμῶν τὸ ἀνόμημα ἐξάλειψον".

Ἵπέμεινα,
 ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρα πρὸς οὐρανὸν ἐκκραγώς,
 75 τῇ πηλῶ μαχόμενος,
 τῇ ῥυπαρᾷ καὶ δυσώδει σαρκί.

Heirm. 8' EE 34, n. 46, Joannis

62 ποτέ προσαχθείσαν σοι correctio M. Eugenici est, sed quod primum
 scripsit non legitur

51-52 Ge. 39: 7-14 53-54 Ge. 41: 37-46 57 De. 17: 18

58 Ca. 3: 7 61-63 Jno. 8:7 69-72 Ps. 50: 1-3 73-76 Ps. 39: 1

σύ με ἐπανάγαγε
ταλαιπωρίας ἐκ λάκκου, πολυέλεε.

80 Γυναῖκες σε
τὸν σοφώτατον, οἶμοι, κατέσεισαν,
Σολομῶν θαυμάσιε,
καὶ πῶς τῶν σῶν οὐκ ἐμνήσθης φωνῶν
"φεῦγε ὡς ἐξ ὄψεως
ἀπὸ προσώπου μαχλάδος γυναικός, ὦ υἱέ".

Θ. 85 Ὁ τόκος σου
παρθενία τετίμηκε γέννησιν,
παρθένε πανάμωμε,
ἵνα ἡμῖν τὸ σεβάσιμον
χρῆμα ὑποδείξειε
90 τῆς ἐν ἀγνείᾳ ζωῆς καὶ τελειότητος.

ᾠδὴ πέμπτη. Ὁ φωτισμὸς

Ἰδε, φυχή,
τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου καὶ φεῦγε ταύτας·
κόρος γὰρ βρωμάτων καὶ ὀμιλῖαι,
ἐν ἀμετρίᾳ πρὸς τὴν ὕλην τοῦ πάθους
95 μετὰ γέλωτος ἐκτεινόμεναι,
ὕλην αἰωνίῳ πυρὶ ὑπανάπτουσιν.

Μετενεχθεῖς
Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου, ταῖς θυγατράσι
τῶν Μαδιθηναίων ἐπιμανέντες,
100 φόνῳ μαχαίρας παρεδόθησαν, οἶμοι,
καὶ τὴν γῆν, ἣν ὤμοσε Κύριος
τοῖς αὐτῶν πατράσιν ἰδεῖν, οὐκ ἤξίωσαν.

Ἰσχυσε νῦν
ἡ κακία συνήθειαν προσλαβοῦσα

Heirm. ε' EE 34, n. 46, Joannis

77-78 Ps. 39: 2 79-81 III Ki. 11: 1-3 83-84 Si. 21: 2
97-100 Nu. 25: 1-6 101 Ex. 3:17

105 ἔξιν μοι δυσέκριπτον ἐμποιῆσαι·
τῇ προσβολῇ γὰρ ἐμπαθῶς ὀμιλήσας
ὄι' ἐνηδόνου συγκαταθέσεως,
πράξεισι τὸ ἔθος ὡς φύσιν ἐκράτυνα.

F.89V

110 Τὸν ἰσχυρὸν
καὶ γεννάδα ἐκείνον δουλωσαμένη
πόρνη, παρεδίδου τοῖς πολεμίοις
Σαμφῶν τὸν μέγαν ἀριστέα· φυχή μου,
βλέπε μήπως καὶ σὺ τὰ ὅμοια
πάθης, ἡδοναῖς ἀκολάστοις προσέχουσα.

Θ. 115 Ὁ φωτισμὸς
τῶν ἐν σκότει κειμένων, λάμψον μοι αἴγλην
θείας μετανοίας, τῷ ἐν τῷ σκότει
τῶν παθημάτων καὶ σκιᾷ τοῦ θανάτου
καθημένῳ καὶ κινδυνεύοντι
120 ταῖς τῆς Θεοτόκου πρεσβείαις, φιλόανθρωπε.

*ᾠδὴ ἕκτη. Πρὸς Κύριον ἐκ κήτους ὁ Ἰωάννης
ἐβόησε*

Νοσοῦντα με πρὸς θάνατον καὶ κινδυνεύοντα
πτῶμα ἐξαίσιον
εἰς αἰσχύνην καὶ ἐπίχαρμα
γενέσθαι τοῖς ἐχθροῖς·
125 σύ με ἀνακάλεσαι
ἐκ φθορᾶς τῶν παθῶν μου πρὸς σέ, ὁ Θεός.

Λεόντειον βρυχᾶται καὶ ὡς εἰς θήραν ἕτοιμος
σκύμνος ὠρύεται
τοῦ ἀρπάσαι ἐκζητῆσαι τε
130 βρῶσιν παρὰ Θεῷ

Heirm. ζ´ EE 39, n. 53, Cosmae 121-124 sententia verbo caret

109-112 Jd. 16: 4-20 1150116 Cfr. II Co. 4:6 117-119 Ps. 106: 10
122 Jb. 18: 12 123-124 Cfr. Si. 18: 31 126 Jn. 2:7
127-130 Ps. 103: 21

τῶν παθῶν ὁ δόλιος·
 σὺ ὁ μόνος Θεός με τούτου λύτρωσαι.

Ἀγόμενος γυναίου μιαιωτάτου νεύμασι,
 προφητῶν αἵμασιν
 135 Ἀχάαβ τὴν γῆν ἐμίανε
 τοιούτους τοὺς καρπούς
 ὁ τάλας ἐδρέφατο
 τῆς ἀτίμου δουλείας καὶ ἔρωτος.

Γεγόρασιν ἐμοὶ καὶ τῆς νυκτὸς τὰ ἐνύπνια
 140 ἀνατυπώματα
 τῶν ἡμέρας αἰσχροῶν πράξεων
 καὶ φαύλων ἐννοιῶν
 καὶ διπλῆ μολύνομαι,
 γρηγορῶν καὶ καθεύδων ὁ δαίλαιος.

Θ. 145 Νεώσασα ἀρότρω τῆς μετανοίας κάθαρον,
 θεογεννήτρια,
 τὸν γεώδη καὶ παχύτατον
 καὶ ἔνυλόν μου νοῦν
 καὶ πλουσίως ἔροσπειρον
 150 τὸ γλυκὺ τοῦ υἱοῦ σου θεῖον ὄνομα.

Κάθισμα. Ὁ εὐσχήμων Ἰωσήφ

Ὁ νυμφίος τῶν ψυχῶν
 τῶν καθαρῶν, υἱὲ Θεοῦ,
 σὺ εἶ γλυκύτης ὄλος
 καὶ ἔφεις αὐτῇ
 155 καὶ κάλλος τὸ ἀμήχανον
 τῷ ἔρωτι τῷ σῶ
 τρώσας ἀναπτέρωσον
 τὴν ἐμπαθῆ ψυχὴν μου καταδιώκειν σέ,
 θερμῶς ἐκφυγοῦσαν ἡδονὰς σώματος.

Heirm. cath. ER 57

156-157 Cfr. Ca. 2:5; 5:8 133-135 III Ki. 20: 5- 13

ᾠδὴ ἑβδόμη. Ἀντίθεον πρόσταγμα παρανομοῦντος

F. 90

- 160 Ὁ μόνος φιλόανθρωπος, ὁ φιλανθρώπως
φορέσας τὸν ἄνθρωπον ὑπὲρ ἀνθρώπων, εὐσπλαγχνε,
εἰδὼς τὴν ἀσθένειαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως
δύναμιν χορήγησον ἀρκεῖν
τοῦ παλαμναίου ταῖς ἐπιθέσειν.
- 165 Νεότητος παιίσματα καὶ ἀφροσύνης
ὀρμήματα ἄτακτα μὴ μνημονεύσης, Κύριε,
κατὰ δὲ τὸ ἔλεος τὸ σὸν μου μνήσθητι σὺ
ἕνεκεν χρηστότητος τῆς σῆς,
εὐλογημένε καὶ ὑπερένδοξε.
- 170 Καλὸν ἐπεισόδιον τοῖς γενεθλίοις,
Ἡρώδης εἰσήνεγκε τὴν κεφαλὴν ἐν πίνακι
τοῦ ἐν ἀγιότητι καὶ παρθενίᾳ λάμπαντος
ὁ γυναιμανῆς· βαβαὶ τῶν σῶν
ἀκαταλήπτων κριμάτων, Κύριε.
- 175 Ὑγρὸν διαρρέοντα βιώσας βίον,
ὡς θήρα διέθρεψα σαρκὸς μυρμηκολέοντα
καὶ νῦν τὰς συνήθεις με τροφὰς εἰσπράττει πικρῶς·
ἀλλὰ τῷ μὴ ἔχειν τὴν βορὰν
ὁ ἀλιτήριος ἔξαπόλοιτο.
- Θ. 180 Νομὴν ἀναστεύλασα καὶ σηπεδόνα
τῶν παθῶν μου ξήρανον ἐλαίῳ τῆς πρεσβείας σου,
παρθένε πανάμωμε· τῶν γὰρ νοσοῦντων δεινῶς
ὀξεία βοήθεια σὺ εἶ
καὶ τῶν ἐν θλίψει πάντων ἀνάψυξις.

Heirm. ζ´ EE 34, n. 46, Joannis

167-168 Ps. 24: 7 170-173 Mat. 14: 8- 11 Mar. 6: 25-28
176-179 Cfr. Jb. 4: 11

ᾠδὴ ὀγδόη. Τὸν ἐν καμίνῳ τοῦ πυρὸς

- 185 Ἐπισκοποῦσα μοι, ψυχὴ,
 πρὸς τὴν μέλλουσαν ἐκεῖ ἐκκαλυφθῆναι
 θείαν δόξαν ἐκθύμως,
 ταῖς προσβολαῖς τοῦ ἐχθροῦ
 πολέμει
- 190 καὶ νικήσεις χάριτι
 τοῦ νεκρικῆκότος
 τὸν κόσμον σοῦ δεσπότη.
- Ἡ ἐκ τοῦ σώματος ῥοὴ
 θύμα δαίμοσιν ἡδὺ μετὰ τοῦ πάθους,
 195 ἡ ῥοὴ τῶν δακρύων
 σπονδὴ Θεῷ προσφιλεῖς
 ψυχὴ μου,
 τοῖς δευτέροις ἐκπλυνον
 τὰς τῶν προλαβόντων
 200 κηλίδας δυσεκπλύτους.
- Ὡσπερ τις σκώληξ ἐν σαθρῷ
 ξύλῳ κέκρυπται δεινῶς τοῖς μέλεσί μου
 ἐγκαθήμενος δράκων
 ὁ σκολιὸς καὶ πικρὸς,
 205 ἀτόπους
 κινήσεις ποιούμενος,
 ὑπογαργαλίζων,
 μολύνειν ἐκβιάζων.
- Δόλους δαιμόνων καὶ κλοπὰς
 210 ἐπιτήρει μοι, ψυχὴ, πῶς πρὸ τοῦ πάθους
 οἱ ἀπάνθρωποι ὄντως
 φιλόανθρωπον τὸν Θεόν
 καὶ πρᾶον
 καὶ χρηστὸν τοῖς πταιοῦσι.

Heirm. η´ EE 35, n. 47, Joannis **194** θύμα (sic) M. Eugenicus in D
211 ὄντως M. Eugenicus in D: οὕτως J. Eugenicus in R

191-192 Jno. 16:33

201-202 Pr. 12:4

203-204 Cfr. Is. 27: 1

213 Cfr. Mat. 11: 29

215 μετὰ δὲ τὸ πτώμα
ἀσυμπαθῆ καλοῦσιν.

Θ.
Ἡ παραγία κιβωτός,
ἡ ἀένναος πηγὴ ἡ ζωοδόχος,
ἡ παστάς, ἡ λυχνία,
220 ἡ ζῶσα κλίμη σεπτῆ,
ἡ θεία
ράβδος ἡ βλαστήσασα,
ἡ καλὴ παρθένος,
σῶσον με, Θεοτόκε.

F. 90^v

ᾠδὴ ἐνάτη. Ἀνάρχου γεννήτορος

225 Μεγάλῃ καὶ ἄφατος
ἡ βία, ὅτε σώματος
ἡ ψυχὴ διαιρεῖται διασπασμένη πικρῶς·
ταύτης μεμνημένη τῆς ὥρας, ψυχῆ, πυκναῖς
δακρύων λιβάσι
230 τοὺς ἀνθρακας οβέννυε
τῶν ἐμπύρων παθῶν, δύστηνε.

Ἀντιστρατευόμενος
τῷ νόμῳ τοῦ ἐμοῦ νόος,
νόμος ἕτερος ἔνδον αἰχμαλωτίζει με·
235 τῷ τῆς ἀμαρτίας ἐν μέλεσί μου δεινῶς
ὑπάρχοντι νόμῳ
ταλαίπωρος ἄνθρωπος,
τίς με ρύσεται τοῦ σώματος;

Ῥοῆς εἰμι ἐκγονος,
240 ῥοή με παραπέμπεται
πρὸς τὸ τέρμα τοῦ βίου, ῥοῆς ἐφίεμαι·
οκώληξ γὰρ τοῦ οκώληκος ὄντως καὶ γῆ τῆς γῆς

Heirm. θ' EE 35, n. 46, Joannis

217 Ex. 38:1-8 219 λυχνία Ex. 38:13-17 220 Ca. 3: 7
221-222 Nu. 17: 8 231-236 Ro. 7: 21-23

ὀρέγεται φύσει
 Χριστέ, τῆς ἀρρεύστου με
 245 ζωῆς μέτοχον ἀνάδειξον.

Κατ' ἴχνος ὁδεύειν με
 τοῦ σοῦ Προδρόμου ποίησον,
 Ἄντωνίου καὶ Παύλου, Σάβα, Χαρίτωνος,
 250 τῶν ἐσταυρωμένων τῷ κόσμῳ καὶ τῇ σαρκί,
 σῶτερ, ὁ τὰς χεῖρας
 ἀπλώσας σταυρούμενος
 ἀγκαλίσασθαι τὸν ἄσωτον.

Ὁ κάλλει ἀσύγκριτος
 νυμφίος, Ἰησοῦ ὁ Θεός,
 255 ὀπηνίκα κατέλθης νυκτὸς ἐν μέσῳ, φαιδρᾶν
 δός μοι ὑπανάψαι λαμπάδα τῶν ἀρετῶν
 καὶ συνεισελθεῖν σοι
 εἰς νυμφῶνα δέομαι
 τὸν ἀκῆρατον καὶ ἄσπιλον.

Θ. 260 Ὅτιόν ὁμοούσιον
 Θεῷ πατρὶ γεγέννηκας,
 ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων υἷον ἀνθρώπου σαρκί,
 κόρη, γεγοιότα, ἐν φύσει διτταῖς
 ἀνθρώποις φανέντα
 265 καθ' ἔρωσιν ἄρρητον,
 συνδραμούσαις εἰς ἓν πρόσωπον.

248 Σάβα (sic) M. Eugenicus in D

249 Ga. 6: 14 251-252 Lu. 15: 11- 32
 253-254 Ps. 44: 2 253-258 Mat. 25: 1-13

XXII^c. Κανὼν γ^{ος} κατὰ φιλαργυρίας, οὗ ἡ ακροστιχὶς
αὕτη Τρίτον μέλιμα κατὰ φιλαργυρίας,
μοναχοῦ Μάρκου.

F. 90^v

Φιλαργύρω δὲ τίς παρ' ἀφθίτοις τόπος,
ὅς χούν προτιμᾷ τῶν Ὀλύμπου πραγμάτων;

᾿Ωδὴ πρώτη. ᾿Ηχος γ'. Ὁ τὰ ὕδατα πάλαι

Τῆς τρυφῆς ὁ χειμάρρους
ζῶν καὶ ἀλλόμερον ὕδωρ
ὁ ἀεννάως προχέων,
διδαχῶν ἀφθονα

5 νάματα, λόγε, τῶν σῶν

F. 91

πότισον διψῶντα με
καὶ τῶν ἐν βίῳ φροντίδων
χωρίσας ἀξίωσον τοῖς σοῖς προσμένειν ποσίη.

10 ᾿Ραθυμία τὴν χάριν
προδεδωκῶς ὁ γενάρχης,
ὑπὸ φθορὰν ἐγεγόνει
τῆς σαρκός· αὕτη μοι
μήτηρ τῆς χρείας, ἡ δὲ
τὴν ῥίζαν ἀπέτεκε

15 καὶ ἀρχηγὸν τῆς κακίας,
ὡς ὁ Παῦλος εἶρηκε, πλεονεξίαν μοι.

20 ᾿Ιδὼν εἶδες, οἰκτίρμιον,
τὰς ἡμετέρας κακώσεις
καὶ συμπαθῶς ἐπεσκέψω
τὸ πτωχὸν φύραμα
καὶ τὴν τοῦ δούλου μορφὴν
πτωχεύσας ὁ πλούσιος
ὑπερβολῇ εὐσπλαγχνίας,
ἵνα τὸν μὴ ῥέοντα πλοῦτον πλουτίσης ἡμᾶς.

Heirm. α' EE 67, n. 95, Joannis

1 Ps. 35: 8 2 Jno. 4: 14 9-12 Ge. 3: 6, 17 15-16 Ro. 1: 29
17-18 Ac. 7:34 20 I Co. 5: 6 21 Phi. 2: 6-7

- 25 Τὴν πατρίαν ἐστίαν
ἀπολιπὼν μετανάσθη
ὁ Ἀβραὰμ τῇ κελευσεί
τοῦ Θεοῦ γέγονεν,
ὑποδεικνύων ἡμῖν
30 πίστιν ἀκαταίσχυρτον,
ὑπακοὴν καὶ ἐλπίδα
καὶ τῆς ξενιτεύσεως τὸ μέγα ὄφελος.
- Θ. Ὁ ἐλθὼν εἰς τὸ σῶσαι
οὐχὶ δικαίους, ὡς εἶπας,
35 ἀμαρτωλοὺς δέ, οἰκτίρμον,
πονηρὸν ὄντα με
καὶ παραβάτην τῶν σῶν
ἐντολῶν δεήσεσι
τῆς Θεοτόκου οἰκτεείρας,
40 πρὸς ζωὴν μετάγαγε τὴν αἰωνίζουσαν.

Ὁδὴ τρίτη. Ὁ ἐκ μὴ ὄντων

- Νοὸς πτωχεία
καὶ πίστεως εἰς Θεὸν
ἀπορία φείδομαι
τῶν παρόντων, τοῖς μέλλουσι
45 προσεπεκτεινόμενος
καὶ τῷ ῥέοντι πλούτῳ προστιθέμενος.

- Μεγάλην εὐρεν
ἀντίδοσιν Ἀβραὰμ
τῆς φιλοξενίας, Θεὸν
50 ἐν τρισὶν ὑποστάσει
τυπικῶς δεξάμενος·
μίμησαι τούτου, ψυχῇ, τὴν εὐσπλαγχνίαν.

Heirm. γ´ EE 67, n. 95, Joannis

25-28 Ge. 12: 1- 5 33-35 Mat. 9: 13 47-51 Ge. 18: 1-19

Εὐζώνους εἶναι
καὶ κούφους πρὸς τὴν ὁδὸν
55 τοῦ βίου βουλόμενος,
ὁ δεσπότης ἐκέλευσε
μὴ περὶ τῆς αὔριον
μεριμνᾶν ἡμᾶς· τὴν γὰρ ἡμέραν ἀρκεῖν.

Λαβῶν ὡς μόνην
60 ἀρκοῦσαν τὴν πατρικὴν
εὐλογίαν, πλούσιος
ἐξ ἀπόρων γεγένηται
Ἰακῶβ ὁ δίκαιος·
οὕτω καλὸν ὁ πλοῦτος ὁ θεόδοτος.

Θ. 65 Ἱερωτάτη
χορεία τῶν προφητῶν
χρυσῆν στάμνον, τράπεζαν
καὶ λυχρίαν ἐκάλει σε,
Θεοτόκε, τρέφουσαν
70 καὶ φωτίζουσαν κόσμον καὶ πλουτίζουσαν.

F. 91^v

Ὡδὴ τετάρτη. Ἔθον πρὸς ἡμᾶς

Σύ, πρὸς τὴν ἡμῶν
καταβάς πτωχείαν, φιλόνηρωπε,
σπήλαιον ὑπήλθες εὐτελές
καὶ πενιχρὰν μητέρα καὶ βίον λιτὸν
75 προείλου, τὸ νόσημα
τῶν φιλοπλούτων ἀνασπῶν ἐκ ριζῶν.

Μέγα, ὦ ψυχὴ,
πρὸς τὸν βίον ἔχεις ὑπόδειγμα

Heirm. δ' EE 67, n. 95, Joannis 62-63 Ἰακῶβ ὁ δίκαιος/ἐξ ἀπόρων
γεγένηται *primum scripsit, deinde litteris β α suprascriptis ordinem invertit J.*
Eugenicus in p. 959 cod. R

57-58 Mat. 6: 34 59-63 Ge. 27: 27-29 64 Cfr. Si. 13: 24
67 στάμνος Ex. 16: 33 τράπεζα Ex. 38:9-12 68 Ex. 38:13-17
71-72 Cfr. II Co. 8: 9 73 Tischendorf, Evang., 32

80 τὸν ἀκαταγώνιστον Ἰὼβ
 ἐν πειρασμοῖς καὶ αὐθις ἐν ἀνέσει
 μέτριον, οἰκτίρμονα,
 φιλόθεόν τε καὶ ἀφιλάργυρον.

85 Ἐσκευον ζωὴν
 μετελθεῖν με, σῶτερ, ἀξίωσον
 ὡς τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ
 καὶ τοῦ ἀγροῦ τοῖς κρίνοις εἰκάζεσθαι,
 τὰ ἄνω διώκοντα
 καὶ πρὸς τὰ κάτω μὴ ἐπιστρεφόμενον.

90 Κλέψας τολμηρῶς
 ἱεροῦ ὁ Ἄχαρ ἀναθέματος,
 θάνατον ὑπέσχε τὴν ποινὴν
 παντὶ τῷ γένει λιθολευστούμενος·
 βλέπε, ὦ φιλάργυρε,
 τῆς θείας ψήφου τὸ ἀπαραλόγιστον.

Θ. 95 Ἄρμα τοῦ Θεοῦ,
 λογικῶν ἀρμάτων ὑπέρτερον
 καὶ μυριοπλάσιον, ἐμὲ
 τὸν ταπεινὸν καὶ ὄλον χαμαίζηλον
 ἐφ' ἄρματος ὑψωσον
 100 ἀκτημοσύνης καὶ ἀπαθείας, ἀγνή.

Ῥδὴ πέμπτη. Ὡς εἶδεν Ἡσαίας

105 Τὰς ἀλώπεκας ἔφης
 τῷ γραμματεῖ ἰδίων εὐμοιρεῖν φωλεῶν
 πετεινά τε αὐθις κατασκηνώσεων,
 αὐτὸς δὲ
 μὴ ἔχειν κλίνειν
 κεφαλὴν ὁ τοῦ παντὸς δημιουργός,
 ἐλπίδος ἀπάγων τὸν πρὸς χρήματα βλέποντα.

Heirm. ε' ΕΕ 71, n. 101

85- 88 Cfr. Mat. 6: 26, 28, 31, 33 Lu. 12: 24 89-92 Jo. 7: 1, 25-26
 101-106 Mat. 8: 20

- Ἐπήλλαξε θανάτου
 καὶ τοῖς ἐξῆς ἀοίδιμον εἰργάσατο
 110 τὴν Ῥαὰβ ὁ τρόπος ὁ εὐμετάδοτος
 ψυχὴ μου,
 πεπορευκυῖα
 τὴν καλὴν φιλοξενίαν μετελθεῖν
 ἀγώνισαι, ἵνα καθάρης σου τὰ πταίσματα.
- 115 Φυλάσσεσθαι ἐκ πάσης
 πλεονεξίας, δέσποτα, ἐκέλευσας,
 ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν ἔνεστιν
 ἀνθρώπῳ
 ζωὴ ἐκ πάντων,
 120 ὧν ἐν βίῳ θησαυρίζει ἐκπορῶν
 τοῦτον με τὸν νόμον συνέτισον καὶ δίδαξον.
- Ἰδέαις ἐνοχολάσας
 πολυτελείας πάσης Σολομῶν καὶ τρυφῆς
 οὐδ' ὡς ἐν τῶν κρίνων περιεβάλετο
 125 τί μάτην,
 ψυχὴ, ταρασσῆ,
 θησαυρίζουσα ἑτέροις ἐπὶ γῆς,
 τί τοῖς δεδομένοις οὐκ ἀγαπᾶς ἐκ φύσεως;
- Θ.
 130 Λεόντων ψυχοφθόρων
 τὰς μύλας σύνθλασον, ἀγνή, καὶ σύντριψον
 τῶν εὐλογοφανέσιν ἀφελκόντων με
 αἰτίαις
 τῆς θείας μνήμης
 καὶ μελέτης ἐπὶ φαύλας καὶ ψυχρὰς
 135 ἐννοίας, ὡσάν με κατάβρωμα ποιήσαιντο.

108-110 Jo. 2:9-14, 6: 23 115-120 Lu. 12: 15

121-124 Mat. 6: 28 127 Mat. 6: 19-20

129-130 Ps. 57: 6

Ὁδὴ ἕκτη. Τοὺς εἰς τὰ τέλη τῶν αἰώνων

Ἐμαρτιῶν βαρὺ φορτίον
οὐκ αἰσθάνομαι, δεσμῶν ἐμαυτῷ
περιβαλλόμενος πολὺν
πλοῦτον ἄδικον ὁ ἄθλιος,
140 καὶ τί ποιήσω, ὅτε
διὰ πυρὸς ἐλεύσομαι
φέρων ἔργον τοιοῦτος,

Ῥέοντι πλούτῳ προσκειμένη,
Ἰεζάβελ ἡ παράνομος
145 τὸν Ναβουθαὶ χάριν ἀγροῦ
τῷ θανάτῳ παραδέδωκεν,
ἀλλ' ἔλειξαν οἱ κύνες
καὶ τὸ αὐτῆς χεόμενον
αἷμα σὺν τῷ ἐκείνου.

150 Γῆ τοῖς ἰδίοις ἐκφορίοις
δεξιούται σε, ὦ ἄνθρωπε,
ὑδάτων φύσις καὶ ἀῆρ
χορηγεῖ σοι πρὸς ἀπόλαυσιν·
μὴ τοίνυν ἀγνωμόνει,
155 μηδὲ μιμοῦ τὸν ἄφρονα,
οὗ ψυχὴ ἀπαιτεῖται.

Ἔειν ἐκέλευε τοῖς νέφεσι
καὶ ἀύχιῳ τὴν γῆν ἐκόλαζεν,
ὑδὼρ αὐτόματον ἐν γῆ
160 καὶ πῦρ ἄνωθεν ἐπέφερεν
Ἡλίας ὁ Θεοβίτης·
ὄρα, ψυχὴ, τὰ ἔπαθλα
τῆς ἀύλου διαίτης.

Heirm. 5' EE 78, n. 110, Germani
161 Ἡλίας (sic) M. Eugenicus in D

143-149 III Ki. 20: 1-16; 22: 37-38
157-161 III Ki. 17: 1-2

155 Lu. 12: 20

- Θ.
 165 ῥήμασι σοῖς ἀκολουθοῦντες
 μακαρίζομέν σε, πάναγνε,
 τὴν μακαρίους ἀληθῶς
 ἐκτελοῦσαν τοὺς πιστεύοντας
 τῷ σῶ υἱῷ καὶ τούτου
 τὰς ἐντολάς φυλάττοντας
 170 καὶ αὐτῷ ἐπομένους.

Κάθισμα. Τὴν ὠραιότητα

- Τρόπον φιλάργυρον
 καὶ φιλοκτήμονα
 ζηλώσας, γέγονα
 πάντων ὑπεύθυνος
 175 τῶν φυομένων ἐξ αὐτοῦ
 κακῶν ὁ ἀφρονέστατος·
 ὄθεν ὑποβλέπομαι
 τὴν ἐκεῖ ἀνταπόδοσιν
 καὶ τὴν ἐν φλογὶ πυρὸς
 180 τῆς γεέννης κατάκρισιν·
 ἀλλὰ μοι πρὸ τοῦ τέλους ἀξίως
 μετανοῆσαι δός, Κύριε.

ᾠδὴ ἑβδόμη. Ὡς πάλαι τοὺς εὐσεβεῖς.

F. 92^v

- Ἰούδας ὁ δυσσεβὴς
 ἀλοῦς τῷ νοσήματι
 185 πρότερον μὲν ἔκλεπτε, κρυφῆ
 ἔπειτα προβαίνων ὁδῷ πρὸς τὸ κακόν,
 αὐτὸν παραδέδωκε
 τὸν εὐεργέτην Κύριον·
 ὃ ψυχῆς ἀπαιθρωπία δεινῆ.

Heirm. cath.

HR 243

Heirm. ζ EE 67, n. 95, Joannis

164 Lu. 1: 48

168-169 Cfr. Lu. 11:28

179-180 Cfr. Mat. 5:22

Mar. 9: 47

183-188 Mat. 26: 14-15

Mar.14:10-11

Lu. 22: 3-5

185 Jno. 12: 6

190 Ἄργύριον ὁ Χριστοῦ
 μαθητῆς οὐκ ἔφερεν,
 οὐδὲ χρυσίον, τὸ δὲ παντὸς
 χρυσοῦ τιμαλφέστερον ὄνομα Χριστοῦ,
 ᾧ φαρμάκῳ χρώμενος
 195 τὸν ἀσθενοῦντα ἔδειξεν
 ὑγιῆ τε καὶ ὁλόκληρον.

Συρόντα τῷ θαυμαστῷ
 Ἐλισσαίῳ, ἤκουσας
 τὸν Γιεζῆ, τάλαινα ψυχῆ,
 200 τῇ δὲ προαιρέσει διέχοντα μακράν·
 ἐρασθεῖς χρημάτων γάρ
 τὴν λέπραν ἐκομίσατο·
 φύγε κάκιστον ἐμπόρευμα.

Μὴ γένη τῷ Μαμωνᾷ
 205 δούλη, ψυχῆ φεύγουσα
 τὸν ἀληθῆ Κύριον Θεόν·
 οὐδὲ γὰρ δουλήσῃ δουλεύειν τοῖς δυσὶ
 κυρίοις ὡς ἤκουσας·
 ὅθεν ἐλοῦ τὴν κρείττονα
 210 δουλείαν οἰκειοῦσαν Θεῷ.

Θ.
 Ὁδεύειν με τὴν στενὴν
 ὁδὸν ἐνδυναμῶσαι,
 ἢ τοῦ Θεοῦ πόλις ἐκλεκτή,
 δι' ἧς καταπαύσω Σιών πρὸς νοσητήν,
 215 ἔνθα τὸ πολίτευμα
 ἡμῶν καὶ ὁ Χριστός ἐστι,
 δεξιᾷ πατρὸς καθήμενος.

192-193 Mat. 7: 22

197-200 IV Ki. 5: 20-27

204-208 Mat. 6: 24

211-212 Mat. 7: 13-14

213-214 Cfr. Ps. 86: 1-3

215 Phi. 3: 20

217 Mat. 26: 64 Mar. 16: 19 Ac. 7: 55- 56

Ὡδὴ ὀγδόη. Ἀυτέκτω πυρὶ ἐνωθέντες

- 220 Νεφέλη ὀχούμενος, ὅτε
ἐπὶ γῆς κατέλθης τοῦ ποιῆσαι ὀρθὴν κρίσιν,
μὴ χωρίσης με τῶν προβάτων
τὸν ἀνελεήμονα,
μὴ ἐκπέμφης,
οἴωτε, εἰς πῦρ τὸ αἰώνιον
ὡς ἡμεληκότα τῶν θείων ἐντολῶν σου.
- 225 Ἀπίστου καρδίας τὸ πάθος,
γέννημα ψυχῆς ἀπηρεστοτάτης θηριώδους
κατὰ τὴν Σολομώντος βδέλλαν,
ἥτις οὐκ ἐμπίπλαται,
ἐοικυίας
- 230 Ἄδη καὶ πυρὶ καὶ ὕδατι·
μὴ τοιοῦτον τέρας, ψυχὴ μου, προενέγκης.
- 235 Χαρὰν ἀληθῆ ἀγνοήσας,
ἣ ἔστι καρπὸς πνεύματος θείου, ὑπερχαίρω,
στιλβηδόνας ὀρῶν χρυσοῦ
καὶ ἀνθρώπων εἶδωλα
γεγλυμμένα
σέβω καὶ λαμπρὰ λιθίδια
σπουδῇ περιέπω, φεῦ τῆς ἀναισθησίας.
- 240 Ὁρέγη, ψυχὴ μου, βρωμάτων,
σώματος ἑτέρων ἡδονῶν, οὕτω τοσοῦτον.
Προφασίζῃ γάρ μοι τὴν φύσιν
τοῦ χρυσοῦ τὸν ἔρωτα
ποία φύσις
ἄγει, εἰ μὴ προαιρέσεως
- 245 σαφῆς μοχθηρία καὶ ἐθελοδουλία

Heirm. η´ EE 71, n. 101, Cosmae

218-219 Mar. 13:26

225-228 Pr. 27: 20

220 Mat. 25:32

232-233 Ga. 5: 22

F. 93

Ὑλῶν πολυύλων κακίας
 ὑπερθεῖν ἀλλόμενον τὸν ροῦν μου, Θεοτόκε,
 ἢ τὸν αὐλον δεξαμένη
 ἐν ὕλῃ, ἀναδείξον
 250 καὶ συντόνῳ
 δρόμῳ τοῖς αὐλοῖς ποιήσον
 ἀεὶ ἀμιλλᾶσθαι καὶ πρὸς τὰ ἄνω θέειν.

Ὡδὴ ἐνάτη. Ἐν Σιναίῳ τῷ ὄρει κατεῖδε σε

Μετὰ πάντα ἑκατονταπλάσια
 καὶ αἰώριον ζωὴν
 255 ὁ δεσπότης παρέξειν ὑπέσχετο
 τοῖς ἀκούουσιν αὐτοῦ·
 καὶ τίς ἄρα μὴ δράμῃ,
 τοσοῦτον προκείμενον
 βλέπων ἐνώπιον
 260 ἀγαθῶν συνάθροισμα πραγματεύσασθαι;

Ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ἐκέλευσεν
 ὁ δεσπότης Ἰησοῦς
 ἀληθείᾳ καὶ ἔργῳ, οὐ στόματι,
 καὶ τὸ ἔλεος ποιεῖν
 265 μετὰ τῶν δεομένων,
 ὥσπερ ὁ τὸν κείμενον
 λούσας ἡμίθνητον
 καὶ συγκομισάμενος Σαμαρείτης χρηστός.

Ῥητορεύοντα λόγοις ἐφίμωσας
 270 τὸν κακίας σοφιστὴν
 ὡς Θεὸν ἀπαιτοῦντα προσκύνησιν
 ἀντὶ δόξης καὶ τρυφῆς·
 αὐτοῦ με τῶν λημμάτων.

Heirm. θ' EE 74, n. 104, Andreae

253-256 Mat. 19: 29 Mar. 10: 30

261 Mat. 19: 19 Mar. 12: 33 Lu. 10: 27

266-268 Lu. 10: 30- 36 269-271 Mat. 4: 9-10

καὶ τοῦ δεινοῦ στόματος,
 275 λόγε, ἐξάρπασον
 διὰ ἀπληστίας με καταπαλαίοντος.

Κατελθὼν ἐπὶ γῆς ὁ οὐράνιος
 εἰς τὸ σῶσαι τοὺς ἐν γῆ,
 δορυφόρους καὶ σκῆπτρα καὶ ἄρχοντας
 280 καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς,
 οὐ προσέλαβες, σῶτερ,
 ἀλλ' ἀλιεῖς, πένητας,
 ἄνδρας ἀπράγμονας,
 οὓς καὶ ἐξαπέστειλας ἀπερίττω σκευῆ.

285 Ὁ κρατῶν τῇ χειρὶ σου τὰ σύμπαντα
 καὶ διέπων ὡς Θεός,
 τὴν καρδίαν μου πλάτυνον, δέομαι,
 στενωθείσαν ἐκ παθῶν
 καὶ τὰ κάτω φρονοῦσαν
 290 καὶ δὸς ἐπιγνώμαι με
 τὴν σὴν ἐνοίκησιν
 καὶ εὐαρεστήῃσαι σοι διὰ τῆς πράξεως.

Θ.
 Ὑπὸ πάσης ὑμνεῖται τῆς κτίσεως
 αἰσθητῆς καὶ νοητῆς
 295 τὸ μυστήριον, κόρη, τοῦ τόκου σου,
 πῶς ὁ πάντων βασιλεὺς
 ἐρασθεῖς σου τοῦ κάλλους
 ἐν σοὶ κατεσκήνωσε
 καὶ ὑπερτέραν σε
 300 τῶν ἀγγελικῶν διακόσμων ἀνέδειξεν.

282 Cfr. Mat. 4: 18-19 287 Cfr. Ps. 118: 32
 291 Jno. 14: 23; II Co. 6: 16 296-297 Ps. 44: 11

XXIII^d. Κανὼν δ^{ος} ἐπὶ λύπη, οὗ ἢ ἀκροστιχίς αὕτη
Φάρμακον ὧδε τῷ πάθει τῷ τῆς λύπης,
μοναχοῦ Μάρκου.

F. 93^v

*Τίθει παγον μὲν ἢ πυρώδης οἰσία,
 ψυχὴν δὲ λύπης ἢ κατάψυχρος φύσις.*

ᾠδὴ πρώτη. Ἦχος δ'. Ἀνοιξω τὸ στόμα μου

Φωτί με καταύγασον
 τῷ ἀρεσπέρῳ, φιλάνθρωπε,
 τὸ σκότος ἐλαύρων μου
 τῆς ἀθυρίας μακράν,
 5 ἵνα χαίρων σοι
 χαρᾶς προσοίσω μέλος,
 ταμείον ὑπέρτατον
 τῆς αἰδίου χαρᾶς.

Ἄψικορος πέφηρε
 10 τῶν ἀγαθῶν, ὧν ἠξίωται
 καὶ τῆς ἀπολαύσεως
 τῶν ἐν Ἐδέμ ὁ Ἀδάμ·
 ὅθεν κέκριται
 ἐν πόνοις καὶ ὀδύραις
 15 τὸν ἄρτον ἐργάζεσθαι·
 φεῦ μοι τοῦ πτώματος.

Ῥῦσαι ἐκ παγίδος με
 τῶν θηρευόντων τὸν δοῦλον σου
 λόγου παραχώδους τε
 20 καὶ φόβου ρυκτερινοῦ
 καὶ τοῦ δαίμονος
 τῆς λύπης, ἐλεῆμον·
 ὡς σῆς γὰρ κατέφαγε
 τὴν ταπεινὴν μου ψυχὴν.

Tit. αὕτη om. J. Eugneicus in R
 Heirm. α' EE 99, n. 141, Joannis

9-15 Ge. 2: 16; 3: 17-19 17-18 Ps. 123 : 7 20 Ps. 90: 5
 23-24 Is. 50: 9

25 Μετέλαβε βρώσεως
 πρὸς ἡδονὴν ἢ προμήτωρ μου
 κάμοι νῦν μετέδωκε
 τῆς ἐν ὀδύναίς ζωῆς
 καὶ συνέχομαι
 30 κεντούμενος ὀξέως·
 σύ με παρακάλεσον,
 Χριστέ, ἡ πάντων χαρά.

Θ. Ἀγνείας θησαύρισμα,
 χαῖρε, δι' ἧς ἐκ τοῦ πτώματος
 35 ἡμῶν ἐξανέστημεν,
 χαῖρε, ἡδύπνοον
 κρίνον, δέσποινα,
 πιστοὺς εὐωδιάζον
 θυμίαμα εὖσομον,
 40 μύρον πολύτιμον.

Ὡδὴ τρίτη. Τοὺς σοὺς ὑμολόγους, Θεοτόκε,

Κοσμικαῖς μερίμναις πεπαρμένος,
 καρποῦμαι τὰς λύπας ἐξ αὐτῶν,
 ὅθεν λοιπὸν τὸν θάνατον
 ἐλεεινῶς ἐκδέχομαι
 45 ἡ γὰρ τοῦ κόσμου λύπη μοι
 τὸν θάνατον κατεργάζεται.

Ὁ Κάιν τὴν λύπην καὶ τὸν φθόνον
 πικρότατον πόρον συλλαβῶν,
 τὴν ἀνομίαν ἔτεκε
 50 τὸν φόρον ἐργασάμενος·
 βλέπε, ψυχῆ, τὸ ἄλογον
 τῆς λύπης ὅσον κακὸν ἐστίν.

Heirm. γ´ EE 100, n. 141, Joannis

25-28 Ge. 3: 6, 16

45-46 II Co. 7: 10

47- 50 Ge. 4: 5, 8- 10

49 Ps. 7: 14

Νοὸς ἐλαφρία ὡσπερ σκώληξ
 ἐν ξύλῳ ἐγκάθηται σαθρῷ
 55 τῆς λύπης τὸ δαιμόνιον,
 ἀπαύστως διεσθιον με·
 Χριστέ μου, τὸ δεινὸν αὐτὸς
 φαρμάκοις σοῖς ἐναπόκτειρον.

Ὡς πόλιν οἰκῶν ὀχυρωτάτην
 60 Ἐνὼς τὴν ἐλπίδα, τὸ Θεοῦ
 ἐπεκαλεῖτο ὄνομα·
 ταύτην καὶ σὺ φυλάττουσα,
 πικρίας λογιμοῖς, ψυχῇ,
 καὶ λύπης ἔση ἀνάλωτος.

F. 94

Θ. 65 Δάμαλις τὸν μόσχον ἢ τεκοῦσα
 τὸν ἄμωμον, χαῖρε, τοῖς πιστοῖς,
 χαῖρε, ἀμνάς κυήσασα
 Θεοῦ ἀμνὸν τὸν αἶροντα
 κόσμου παντὸς τὰ πταίσματα,
 70 χαῖρε, θερμὸν ἱλαστήριον.

Ὡδὴ τετάρτη. Ὁ καθήμενος ἐν δόξῃ

Ἐθεντό με κατωτάτῳ
 λάκκῳ λύπης οἱ τύραννοι
 καὶ σκιᾷ θανάτου
 καὶ ἐπεστηρίχθη ὁ σὸς ἐπ' ἐμέ
 75 θυμός, ἐκπίνων τὸ αἷμα
 καὶ συγκαίων με
 φλογοφόροις βολίσιν, ἀλλ' ἄνεσ μοι, Κύριε.

Heirm. δ' EE 95, n. 135, Joannis 60 τὸ J. Eugenicus in D: τοῦ J. Eugenicus in R 73-74 verba ab σκιᾷ usque ad ἐπε-... in marg. dextra cod. D scripta inveniuntur

53 Pr. 12 : 4 59-61 Ge. 4: 26 71- 74 Ps. 87: 6-7

- Τὴν πολλὴν τοῦ πατριάρχου
 Ἐβραὰμ γενναιότητα
 80 καὶ τὴν καρτερίαν
 ζήλωσον, ψυχῆ, πόσα πέποιθε
 μεταναστεύων, λιμώτων,
 πειραζόμενος,
 καταθύειν τὸν μόνον υἱὸν κελευόμενος.
- 85 Ὡσπερ λέαινα τὴν γέινυν
 ἐμβαλοῦσα, πικρότατον
 δῆγμα μοι ἐνήψεν
 ἢ θανατηφόρος πικρὰ ἡδονὴ
 καὶ νῦν ἡ μνήμη τοῦ πάθους
 90 ὡς ἰὸς δριμύς
 διατρέχει με ἔνδον τῆ λύπη σπαράττουσα.
- Πάντας τοὺς τε πρὸ τοῦ νόμου
 καὶ ἐν νόμῳ ἐκλάμψαντας
 καὶ μετὰ τὸν νόμον
 95 μαθοῦσα, ψυχῆ, διὰ θλίψεων
 καὶ πειρασμῶν πολυτρόπων
 διαθλήσαντας,
 μὴ δυσφύρει μικραῖς συμφοραῖς ἐντυγχάνουσα.
- θ.
 100 Ἄγγελος σοι οὐρανόθεν
 ἐπιστάς, προσεφώνησε·
 ἡ κεχαριτωμένη,
 χαῖρε· μετὰ σοῦ γὰρ ὁ Κύριος,
 εὐλογημένη Μαρία,
 ἀπειρόγαμε,
 105 ἡ ἀναίρεσις τῆς ἐν ὀδύναϊς βιώσεως.

116 v. in marg. dextra p. 968 cod. R J. Eugenicus add.

82 μεταναστεύειν Ge. 12: 1-6 λιμώττειν Ge. 12:10

83 Ge. 22: 1 84 Ge. 22: 1-10 101-103 Lu. 1:28

ᾠδὴ πέμπτη. Ἐξέστη τὰ οὐπαντα

Θεὸν προσδεχόμενος
 τὸν σώζοντα ἐκ θλίψεως
 ὀλιγοψυχίας καταιγίδος,
 ἔφερε πάσας τῶν πειρασμῶν προσβολὰς
 110 ὁ ἀκαταγώνιστος Ἰώβ,
 πίστει συνεχόμενος
 καὶ ἀγάπῃ φρουρούμενος.

Ἐντὸς ὑποσμήχον με
 τὸ πῦρ τῆς λύπης ἄμετρον
 115 ἀτμὸν αἰθαλώδη ἀναπέμπει,
 ὅς καὶ συστὰς περὶ τὸν ἐγκέφαλον
 ὡσπερ εἴ τι νέφος σκοτεινὸν
 ὄλον καὶ δυσαίσθητον,
 ᾧ τοῦ πάθους, ἐργάζεται.

F. 94

120 Ἴδοὺ οἱ Αἰγύπτιοι
 οἱ νοητοὶ με, Κύριε,
 καταδυναστεύουσιν ἐν πόνοις
 καὶ τὴν ζωὴν μου κατοδυνῶσι σφοδρῶς
 πόλεις ὀχυρὰς οἰκοδομεῖν
 125 τῇ κακίᾳ ῥῦσαι με
 τῆς αὐτῶν ἐπιθέσεως.

Τὸν κοπετόν μου στρέφον μοι
 εἰς χαρὰν καὶ διάρρηξον
 τὸν τῆς ἁμαρτίας τραχὺν σάκκον
 130 καὶ εὐφροσύνην με νῦν περίζωσον
 τὸ πικρὸν μοι δάκρυον, σωτήρ,
 εἰς γλυκὺ μετάβαλε
 καὶ τὸ πρόσωπον φαίδρυμον.

Heirm. ε' EE 100, n. 141, Joannis

108 Ps. 54:8

120-124 Ex. 1:11-13

109-112 Jb. 1:21, 2:10

127-130 Ps. 29:11

- Θ.
 135 Ὡδὴν χαριστήριον
 ἀνενεγκεῖν ἀξίωσον
 ὥσπερ ἐν τυμπάνῳ τῇ νεκρώσει
 τῶν παθημάτων Μαριάμ πρόσφατον
 τὴν ψυχὴν μου, κόρη Μαριάμ,
 τοὺς τῆς ἀπογνώσεως
 140 ἐμβυθίσασα δαίμονας.

Ὡδὴ ἕκτη. Τὴν θεῖαν ταύτην καὶ πάντιμον

- Τοῦ Παύλου λέγοντος ἄκουσον
 " θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται,
 ἡ δὲ ὑπομονὴ
 τὴν δοκιμὴν, ταύτης γέννημα
 145 καλόν, ἐλπίς, ψυχὴ μου, ἡ ἀκαταίσχυντος".

- Ἡδουπαθῶν ἐπαλγύνομαι,
 βρωμάτων καὶ πομάτων λειπόμενος
 καὶ δοξαρίου μικροῦ,
 γογγύζων ὡς Ἰουδαῖοι ποτὲ
 150 ἐν τῇ ἐρήμῳ, κύρον τοῦ μάννα ἔχοντες.

- Σὺ ἐπὶ φίλῳ ἐδάκρυσας
 ἐκ τάφου τεταρταῖον, ὄν ἡγείρας,
 κάμοῦ τὸ πένθος, σωτήρ,
 μεταβαλὼν ἐξανάστησον
 155 ἐξ Ἄδου κατωτάτου τὴν ταπεινὴν μου ψυχὴν.

- Λύπης ἀλόγου ἀπόστηθι,
 ψυχὴ μου, καὶ τὴν θεῖαν ἀγάπησον
 λύπην, παιομάτων σου
 τῶν πρὶν αἰὲ μνημονεύουσα
 160 καὶ ἐν κλαυθμῷ καὶ πένθει ἰλεουμένη Θεόν.

Heirm. ζ´ EE 100, n. 141, Joannis

134-136 Ex. 15:20-21

142-145 Ro. 5: 3-5

149-150 Nu. 11:1, Ex. 16:7

151-152 Jno. 11: 35, 39

155 Ps. 85: 13 156-158 II Co. 7:10

160 Cfr. De. 34:8

- Θ. Ὑπέρκειται νόμων φύσει
 ὁ τόκος σου ὠδίων γὰρ ἀρευθεν
 Θεὸν ἐγέννησας,
 ἀγνή παρθένε ἀμόλυπτε,
 165 διό μου τὰς ὀδύνας ἴασαι, δέομαι.

Κάθισμα. Ὁ ὑψωθείς ἐν τῷ σταυρῷ ἐκουσίως

- Τὴν ἀθυμίαν τῆς ψυχῆς μου γινώσκεις,
 τὸν ἀπαράκλητον ἐπίστασαι πόνον,
 ὁ κατὰ νόνας πλάσας τὰς καρδίας ἡμῶν,
 ἄνες μοι, φιλόανθρωπε,
 170 πρὸς μικρὸν ἀναψύξαι
 πρὸ τοῦ με ἀπελθεῖν
 καὶ οὐκέτι ὑπάρξω·
 τὴν γὰρ ἐλπίδα πᾶσαν ἐπὶ σοὶ
 προσανεθέμην
 175 ὁ δοῦλος σου, σῶσον με.

F. 95

*Ὠδὴ ἑβδόμη. Οὐκ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει οἱ
 θεόφρονες*

- Παραφαίνων ὁ Δαβὶδ καλὸν ὑπόδειγμα
 λύπης ἐνθέου, φησὶν·
 " ἐν στεναγμῷ κοπιῶν
 λούσω κατὰ νύκτα μου
 180 τὴν κλίνην δάκρυσι·
 τοῦτον μίμησαι
 καὶ λυτρωθήσῃ τάχιστα
 τῆς ἀλόγου, ψυχῆ, λύπης.

- Ἡ κολοκύνθα πληγείσα τὸν προφήτην σου
 185 σφοδρὰ λελύπηκεν,
 ὅθεν ἐμάνθανεν

161 νόμων M. Eugenicus in D : νόμου J. Eugenicus in R
 Heirm. cath. HR 29 Heirm. ζ' EE 100, n. 141, Joannis

ἀλόγως τῷ φεύσματι
 τῆς προφητείας ἀλγείν
 ταύτης ῥῦσαι με
 190 τῆς λύπης, πολυέλεε,
 ἵνα χαίρω ταῖς σαῖς ψήφοις.

Σὺ πρὸς πάθος τὸ ἐκούσιον ἐρχόμενος
 τοῖς μαθηταῖς σου, σωτήρ,
 " σφόδρα περίλυπος
 195 ἡ ψυχὴ μου", ἔλεγες,
 " ἕως θανάτου ἐστί ",
 παραιτούμενος
 θανάτου τὸ ποτήριον
 κατὰ φύσιν ἀνθρωπίνην.

200 Μνήμην ἀληστον θανάτου καὶ κολάσεως
 δός μοι, φιλάνθρωπε,
 καὶ ἐκ τοῦ φόβου τοῦ σοῦ
 τὰς σάρκας μου ἤλωσον,
 ἵνα τῶν ὠδὲ δεινῶν
 205 μὴ αἰσθάνωμαι
 παρόντων, μηδὲ μέλλοντα
 προσδοκῶν καταπτοῶμαι.

Θ. Ὅτε ἐβλεπες ἐν ξύλῳ προσηλούμενον
 τὸν σὸν υἱὸν καὶ Θεὸν,
 210 ῥομφαία λύπης τὴν σὴν
 καρδίαν διήρχετο,
 κόρη πανάμωμε
 ὄθεν δέομαι
 τὰ τὴν ψυχὴν μου θλίβοντα
 215 σκυθρωπὰ περίελέ μου.

Ὡδὴ ὀγδόη. Παῖδας εὐαγεῖς ἐν τῇ καμίνῳ

Νήφουσαν διάνοιαν καὶ ὄμμα
καρδίας ἐπαγρυπνοῦν ἀεὶ καὶ γρήγορον
δώρησαί μοι, Κύριε,
ἵνα μὴ εἰς θάνατον

220 τὸν ψυχικὸν καὶ οἰκτιστον κακῶς ὑπνώσοιμι
καὶ εἶποι ὁ ἐχθρὸς ἐγγελλῶν μοι·
“ Ἰσχυσα πρὸς τοῦτον”, καὶ μέγα ἀλαλάξοι.

Ἄκουσον ἀγίου ἐκ ναοῦ σου
καὶ πρόσχες τῇ προσευχῇ μου καὶ τῇ θλίψει μου,
225 εὐσπλαγχνε, μακρόθυμε,
καὶ κατὰ τὸ ἔλεος
τὸ σὸν αἰ παρακλήσεις σου νῦν εὐφρανάτωσαν
ψυχὴν μου, τὴν εἰς βάθη κακίας
ἐναποκειμένην καὶ κατοδυνωμένην.

230 Χαρᾶς αἰωνίου γλυκυτάτης
πηγὴ χρυσοειδεστάτη, ὑπεράγαθε,
πλήσον τὴν καρδίαν μου
χαρᾶς καὶ αἰνέσεως
τοῦ θείου σου ὀνόματος, πηγὴν χαρμόσυνον
235 δακρύων ψυχικῶν μοι παρέχων,
ἢ τῆς γῆς τῆς ἔνδον τὸ πρόσωπον ποτίζει.

Ὁ παῖδας τοὺς τρεῖς ἐν τῇ καμίνῳ
δροσίσας συγκαταθάσει τοῦ ἀγγέλου σου,
λόγε ὑπεράγαθε,
240 καὶ ἐμοὶ τῷ δούλῳ σου
τῶν πειρασμῶν τὴν κάμινον νῦν ἐπανάψυξον
τῇ δρόσῳ τοῦ ἐλέους σου, σῶτερ,
καὶ τῆς συμπαθείας τῆς σῆς ἐπιστασίᾳ.

F. 95^v

Heirm. η´ EE 100, n. 141, Joannis

219-222 Ps. 12 : 3-4

227 Ps. 93: 19

223 Ps. 17:6

236 Ge. 2:6

224 Ps. 60:1

237-238 Da. 3:23

- Θ.
 245 Ὑμνήσας Χριστὸν ἐξαναστάντα
 καὶ πρώτη αὐτὸν κατείδες καὶ τὸ "χαῖρε" σοι
 πρώτη προσεφώνησε,
 τῆς λύπης ἀντίτροπον,
 καὶ ἀναλαμβανόμενον αὐθις ὄρωσα ἐκ γῆς
 χαρᾶς σου τὴν ψυχὴν ἐπληρώθης,
 250 κεχαριτωμένη ἁγία Θεοτόκε.

Ὁδὴ ἐνάτη. Ἄπας γηγενῆς

- Μέλαινα ψυχῆ,
 ἵνα τί περίλυπος εἶ καὶ κατώδυνος,
 τί δὲ συνταράσσεις με
 ἐν ἀπογνώσει καὶ σκυθρωπότητι;
 255 Ἐπὶ Θεὸν ἐπίρριψον πᾶσαν ἐλπίδα σου,
 ὅτι τούτῳ
 ἐξομολογήσομαι
 καὶ αὐτὸς ἀοφαλὲς μοι σωτήριον.
- Ἄνω τὴν ἐμὴν
 260 διάνοιαν ὑψώσον ἐκ τῶν ἠδέων τῆς γῆς
 καὶ τῶν περιστάσεων
 τῶν ἐν τῷ βίῳ δείξον ἀνώτερον,
 ἐν ἀμφοτέροις ἴσον με τοῖς ἐναντίοις τηρῶν
 ἀκλινηῆ τε
 265 ὄλον καὶ ἀρένδοτον,
 ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς, ἡ Τριάς.
- Ῥίψον, ὦ ψυχῆ,
 τὴν ὄρεξιν ἅπασαν καὶ οὐ κρατήσῃ σου
 λύπη ἢ ἀλόγιστος,
 270 χρημάτων, δόξης καὶ ἀπολαύσεων
 τῶν τῆς σαρκὸς ἀνώτερον κτῆσαι τὸ φρόνημα
 καὶ βιώσεις
 ἄριστα τὴν μέλλουσαν
 μακαρίαν ζωὴν εἰκονίζουσα.

Heirm. θ' ΕΕ 100, n. 141, Joannis

245 Mat. 28:9

248-249 Lu. 24: 50-52

256-257 Ps. 9:1

275 Κλῖνον μοι τὸ οὖς
 τὸ οὖν καὶ ἐπάκουσον, ὅτι πτωχός, Χριστέ,
 καὶ πένης εἰμί ἐγὼ
 καὶ ἡ καρδία με ἐγκατέλιπε,
 τῶν πειρασμῶν τοῖς κύμασιν ὑποχωρήσασα.
 280 ἀλλ' αὐτός μοι
 ταύτην ἐπανάγαγε,
 συντηρῶν ἀτρεμῆ καὶ ἀκράδαρτον.

F. 96

Ἔολος γλυκασμὸς
 καὶ ἔφεσις πέφυκας, υἱὲ καὶ λόγε Θεοῦ
 285 δείξον μοι τὴν ὄψιν σου
 καὶ τὴν φωνήν σου νῦν μοι ἀκούτισον·
 τῆς γὰρ σῆς ἀγαπήσεως ἐτρώθη μου ἡ ψυχὴ
 καὶ νυμφῶνος
 ἔνδον με εἰσάγαγε,
 290 τοῦ ἀρρήτου σου κάλλους πληρούμενον.

Θ.

Ἐψωσας ἡμῶν
 τὴν φύσιν εἰς βάραθρον Ἐδοῦ χωρήσασαν·
 ὅθεν ἱκετεύω σε
 τὴν ἐν τῷ βάθει τῶν ἀγεννῶν λογισμῶν
 295 κατακειμένην, δέσποινα, ψυχὴν μου ὑψωσον
 ἐλευθέρω
 ὄμματι τὸν ἥλιον
 προσιδεῖν καὶ διάραι τὸν νοῦν πρὸς Θεόν.

275 Cfr. e.g. Ps. 85:1, Is. 37:17, Ba. 2:16 276-277 Ps. 69:5
 278 Ps. 39 : 12 283 Ca. 5:16 285-286 Ca. 2: 14
 287 Ca. 2:5 288-289 Mat. 9:15 291 Cfr. Ac. 13: 17

XXII°. Κανὼν ε^{ος} κατὰ ὀργῆς, φέρων ἀκροστιχίδα
 τήνδε· Ὀργῆς τὸ πέμπτον κατεπάδω προσφόρως,
ἔπος Μάρκου.

F. 96

*Ὀργὴ δὲ κρατὴρ τοῦ Σατὰν ἀτῆς γέμων,
 ἐξ οὗ μεθύσκων τοὺς κεραῖς ἀνατρέπει.*

*Ὦδὴ πρώτη. Ἦχος πλάγιος α΄.
 Ἰππον καὶ ἀναβάτην εἰς θαλάσσαν Ἐρυθρὰν*

Ὅλος ἀπλοῦς ὑπάρχων ἐν παραδείσῳ ποτέ
 ζωὴν ἀμοχθον ἕζων καὶ ἀμιγῆ τοῦ χείρονος,
 ῥιφεῖς δὲ θεώσεως
 τῇ ἐλπίδι γέγονα
 5 τοῖς ἀλόγοις πάθει σὺζυγος.

Ῥέων ἀπλέτῳ θράσει καὶ ἐκτεινόμενος,
 ὁ θυμὸς ὡς θηρίον πικρότατον ἐνάλλεται
 παντὶ τῷ λυπήσαντι
 σὺ, Χριστέ, ἀνάστειλον
 10 τὴν ὀξείαν μοι τούτου κίνησιν.

Γέγονέ μοι τὸ ὄπλον τῆς σωτηρίας, σωτήρ,
 δεινὸν ὄπλον θανάτου καὶ ἀπωλείας ὄργανον·
 ὄν γὰρ κατὰ ὄφρα
 θυμὸν μόνον εἶληφα
 15 τοῖς ὁμογενέσιν ἐνίημι.

Ἡττημα τὸ τοῦ πρώτου καὶ τοῦ δευτέρου βροτῶν
 κατὰ δύο τὰ πάθη ἐγὼ μόνος ἐνδείκνυμαι·
 τὴν ἐπιθυμίαν γὰρ
 κινῶν πρὸς τὰ ῥέοντα,
 20 θυμὸν τοῖς ἀδελφοῖς ἐπαφίημι.

Θ. Σέ, τὴν καλὴν ἀμνάδα τοῦ ἀρχιποίμενος
 καὶ ἀμνοῦ Θεοῦ, μήτερ, ἐγὼ ὁ θηριάλωτος

Heirm. α΄ EE 131, n. 182, Joannis

3-4 Ge. 3, 4-5

13-14 Ge. 3:15

22 Jno. 1:29, 36

δυσωπῶ· ἐπίστρεφον
 τὴν αἰχμαλωσίαν μου
 25 καὶ σῆς ποιμένης δείξον με πρόβατον.

Ἔδῃ τρίτῃ. Ὁ πῆξας ἐπ' οὐδενός

Τοῦ φόρου τὸν ἀρχηγὸν
 μανίας τε πρόδρομον,
 ἵππον ἀπειθῆ καὶ περὶ ὦτα λάσιον
 ἔπεχε θυμὸν τῷ χαλινῷ,
 F. 96V 30 ψυχῆ, τοῦ θεοῦ φόβου,
 τὴν ἀμετρίαν ἀναστέλλουσα
 καὶ τὴν ἀλογίαν ἐγκόπτουσα.

Ὀργῆς κρατῶν Ἰωσήφ
 ὡς πρότερον ἔρωτος
 35 τοὺς ἡδικηκότας αὐτὸν ἰδὼν ἀδελφοίς,
 οὐδὲ λόγου στύφου πρὸς αὐτοὺς
 καὶ πικροῦ ἐδεήθη,
 ἀλλὰ φαιδρῶς ἐνηγκαλίζετο
 καὶ φιλοφρονούμενος ἔχαιρεν.

40 Πυρὸς ἀσχέτου φορᾶ
 θυμὸς ἀναπτόμενος
 ἔοικε, ποτὲ μὲν ἔνδον κινούμενος
 περὶ τὴν καρδίαν ἐμμανῶς,
 45 ποτὲ δὲ πρὸς τὰ ἔξω
 συμπροῖων αἵματι ζέοντι,
 δείκνυσι τὴν ὄψιν ἀσχήμονα.

Ἐλέησόν με, Χριστέ,
 καὶ ῥῦσαι με δέομαι
 τυραννικωτάτου πάθους ἀλόγου θυμοῦ,
 50 ὃ με προκατέλαβε δεινῶς

Heirm. γ' EE 131, n. 182, Joannis 24 v. om. J. Eugenicus in p.972 cod. R

23-24 Ps. 125: 4 29 Ja. 3: 3 33 Ge. 42: 7-8 34 Ge. 39 :7-18
 38 Ge. 45: 14-15

καὶ κατασχὼν τὰ ἔνδον
 ψυχῆς ὀχήματα εἰργάσατο
 ἄβατα τῷ θείῳ σου πνεύματι.

- Θ.
 55 Μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς
 ἡ δόξα σου, δέσποινα,
 καὶ ἐν οὐρανοῖς· τὸν γὰρ Θεὸν ἐγέννησας,
 ὄθεν ἐκ μεγάλων με παθῶν
 καθάρασα μεγάλης
 δόξης ἀξίωσον πρεσβείαις σου
 60 τῆς ἐν τῷ αἰῶνι τῷ μέλλοντι.

Ὡδὴ τετάρτη. Τὴν θείαν ἐννοήσας σου κένωσιν

- Πραότατος Μωσῆς μαρτυρούμενος
 εἶδε πρὸς πρόσωπον Θεόν·
 ἡ γὰρ ἀγάπη τὴν εἰσοδὸν
 τῆς παρησίας ἐκείνῳ
 65 λαμπρῶς πρὸς τὸν δεσπότην διήνοιγεν.

- Τὸν λόγον ὁ θυμὸς παρωσάμενος
 ἐνδυναστεύει τῇ ψυχῇ
 καὶ τὴν ἀκόλαστον ὄρεξιν
 ἐπεκδικεῖ καὶ κρατύνει·
 70 Χριστέ μου, τῆς ἀρχῆς τοῦτον ἔκβαλε.

- Ὁ μέγας βασιλεὺς τὴν πραότητα
 μαρτυρηθεὶς ὑπὸ Θεοῦ
 καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἀρεξίκακος
 ἐκ περιόντος ὑπῆρχε·
 75 ψυχὴ μου, τὴν αὐτοῦ γνώμην ζήλωσον.

Νεκρώσασα, ψυχὴ, τὴν παράλογον
 ἐπιθυμίαν, μετ' αὐτῆς
 ὀργὴν καὶ λύπην ἐξέκοψας,

Heirm. 8 ὁ ΕΕ 131, n. 182, Joannis

61 Nu. 12: 3

62 De. 34:10

71-74 Ps. 131:1

80 εἰ δὲ φυλάττεις ἐκείνην,
οὐ μὴ σοι ταραχῆς λείψει πρόφασις.

Θ. Καρδία, νῶ ψυχῇ τε καὶ στόματι
ὁμολογῶν πανευσεβῶς
σέ Θεοτόκον, κυρίως ἀγνή,
τὴν σωτηρίαν καρποῦμαι
85 καὶ σώζομαι, παρθένε, πρεσβείαις σου.

F. 97

ᾠδὴ πέμπτη. Ὁ ἀναβαλλόμενος

Ἄερινάου ρεύματος
πηγὴν ἀνάδειξον,
Χριστέ, δακρύων τοὺς ὀφθαλμούς μου,
δι' ὧν ἀποσβέσαιμι
90 τῆς ὀξυχολίας
τὴν φλόγαν τὴν ἀκάματον.

Τὴν καλὴν πραότητα
ἀπὸ σοῦ μάθοιμι
ταπεινώσιν τε τὴν ἐν καρδίᾳ,
95 Ἰησοῦ γλυκύτατε,
ἵνα τῇ ψυχῇ μου
τὴν σὴν εὖρω ἀνάπασιν.

Ἐν καρδίᾳ ζέοντος
τοῦ πάθους, κράτησον,
100 ψυχῇ, τῆς γλώσσης καὶ κατ' ὀλίγον
λογισμῶν οὐχολάσασα,
φθάσεις εἰς γαλήνην τῆς ἀοργήτου ἕξεως.

Παρὰ φύσιν ἄττοκτος,
θυμοῦ γεγέννηται
105 ὀξυχολία, ὀργὴ ἐκ ταύτης,
ἥτις ἐγχρονίασα

Heirm. ε' EE 131, n. 182, Joannis

94 Mat. 11:29

97 Si. 11:19; 22:13

μῆρις καὶ πικρία
καὶ κάτος ὀνομάζεται.

- Θ.
110 Ἐπαντες προφήται σε
σαφῶς προήγγειλαν
γειησομένην, Θεοῦ μητέρα,
Θεοτόκε πάνσεμνε·
μόνη γὰρ εὐρέθης,
ἀγνή, τελείως ἄμωμος.

ᾠδὴ ἕκτη. Ἐκύκλωσε με ἄβυσσος

- 115 Δεσπότης ὢν τοῦ σύμπαντος,
ἐν δούλου
μορφῇ λοιδορούμενος
ἠνέσχου, μακρόθυμε,
σαμαρείτης ἀκούων
120 καὶ δαιμονῶν καὶ πλείστα ἐμπαροινούμενος.

- ᾠς λέων βρυχωμένη, ψυχῆ,
ὀδόντας
βρύχεις θυμῷ ζέουσα
σὺς τρόποι, δύστηνε,
125 διὸ ἀναμένει σε
ὁ βρυγμὸς ἐκεῖ τῶν ὀδόντων ὁ ἄπαυστος.

- Πικρᾶς ζωῆς ἐρρυσθημεν
καὶ Ἄδου
κακώσεως, δέσποτα,
130 τῷ πάθει, ὃ ἠνεγκας
μακροθύμως, εὐσπλαγχνε·
ὄθεν κάμοι τοῦ θυμοῦ πικρίαν γλύκαρον.

Ῥοπῆ τοῦ θυμοῦ πτώσις αὐτῷ,
ψυχὴ μου,

Heirm. ζ´ EE 132, n. 183, Joannis

120 Lu. 11:15

126 Mat. 8:12

133 Si. 1:21

135 τῆς γραφῆς ἀκήκοας·
 διὸ σαυτῇ πρόσεχε·
 μύλου γὰρ ὀξεῖα ῥοπή
 οἴτον πολὺν ἀθρόον συντρίβειν πέφυκεν.

Θ.
 140 Ὁ μόνος πολυέλεος
 ὁ μήτραν παρθένου σαρκούμενος
 οἰκήσας δι' ἔλεον,
 αὐτῆς ταῖς δεήσεσι
 σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ καὶ ἀγάπης με ἔνδυσον.

*Κάθισμα. Τὸν συνάναρχον λόγον Πατρὶ
 καὶ Πνεύματι*

145 Τὸν φλογμὸν τῆς γέεννης τὸν ἀκατάσβεστον,
 τὸ πικρότατον πένθος καὶ ἀπαράκλητον
 ἐννοοῦσα μοι, ψυχῇ,
 πυκνοῖς δακρύων κρουνοῖς
 ἐναποσβέννυε τὸ πῦρ τοῦ παραλόγου θυμοῦ,
 νηστείαν καὶ ἀγρυπνίαν
 150 συμμάχους προσλαβομένη
 ταπείνωσίν τε καὶ προσευχὴν πρὸς Κύριον.

F. 97

Ὦδὴ ἑβδόμη. Ὁ ὑπερυψούμενος τῶν πατέρων Κύριος

Σύ, ὁ μὴ βουλόμενος ἀπολέσθαι, εὐσπλαγχνε,
 τοὺς σοὶ ἁμαρτάνοντας,
 καμὲ κῆν ἐπίστρεφον
 155 μετάνοιαν γηρσίαν
 ἐπιδείξασθαί σοι, λόγε.

Φοβερὰν ἀπόφασιν τοῦ δεσπότητος ἠκούσας,
 ψυχῇ, οὕτω λέγουσαι·

Heirm. cath.

PaR 364

Heirm. ζ' EE 131, n.182, Joannis

144 Mat. 5:22

160 ποιήσει Θεὸς ὑμῖν,
μὴ ἀφιεῖσιν ἄλλοις,
κατὰ τὸν ποιητὸν δοῦλον.

165 Ὁ θυμὸς με ἔνδοθεν καταράσων, Κύριε,
σεληνιαζόμενον
ἄλλον ἀποδείκνυσιν
ὡς ἔσωσας ἐκείνον
κάμε νῦν ἴασαι, σῶτερ.

170 Ῥύπον, ὃν ἀπέθηκας τοῖς ταμείοις ἔνδοθεν,
ἀθλία ψυχῆ, τοῖς σοῖς,
εἰ βούλει ἐκκλύσασθαι,
πικροῖς φαρμάκοις χρῆσαι,
ὑβρεσι καὶ ἀτιμίαις.

Θ.
175 Ὡς Θεοῦ μητέρα σε καὶ παρθένον ἁμωμον
ὡς ἔχουσαν πέλαγος
ἐλέους ἀόριστον,
δέσποινα, ἱκετεύω,
τῶν παθῶν καθάρισόν με.

ᾠδὴ ὀγδόη. Σοὶ τῷ παντουργῷ ἐν τῇ καρίνῳ παῖδες

Ἐρώτησις
Ἀπόκρισις 180 - Σέ, τὸν ἐν ἐμοὶ κακῶς κεκρατηκότα,
παράφρον καὶ ἄσεμνε θυμέ, πυρθάνομαι·
Τί σου τὸ γένος, εἶπέ, καὶ τοὺς τεκόντας;
- Τύφος, φυλαργυρία καὶ ἡ φιληδονία.

Ἐπεσεσ θυμῷ κατενεχθεῖς ἀφρόνως;
Ἀνάστα, τὴν χεῖρα σοι Θεὸς προτείνεται,
μὴ ἐπιμείνης τῷ πτώματι καὶ σῆψιν
τῆς μησικακίας ἀθλίως ὑπομείνης.

Heirm. η´ EE 131, n. 182, Joannis

180 τύφος (sic) M. Eugenicus in D et J. Eugenicus in R

159-161 Mat. 18 : 27- 35 **163-166** Mat. 17: 15, 18

185 Πάτερ ἡμῶν, εὐχεσθαι ἀκατακρίτως
ἀξίωσον, δέσποτα, τὰ ὀφειλήματα
ἄφες, οἰκτίρμον, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀλλήλοις
ἀφίεμεν, νόμοις τοῖς σοῖς ἀκολουθοῦντες.

190 Ὅλην τοῦ θυμοῦ τὴν βλάβστην ἀφανίσαις,
ψυχῇ, τοῦ θελήματος τὰς ρίζας τίλασα·
ὄθεν σταυρόν σου προθύμως ἀραμένη
χαίρουσα ὀπίσω Χριστοῦ ἀκολουθήσεις.

F. 99 Θ. Σοί, τῇ τοῦ παντός τὸν ποιητὴν τεκούση,
ὁποῖον, πανύμνητε, τὸν ὕμνον ἄσομαι
195 Σὲ γὰρ ὕμνοῦσιν ἀγγέλων στρατηγίαί,
σὲ δοξολογοῦσι βροτῶν χοροστασίαι.

*Ὦδὴ ἐνάτη. Ἡοαία χόρευε, ἡ παρθένος
ἔσχεν ἐν γαστρὶ*

Μικρόψυχον φρόνημα κεκτημένος, ὄλος ἐκ παθῶν
ρίπιζομαι ἀεὶ καὶ παντοδαπός
ὁ δαίλαιος γίνομαι, ὑπερνεφῶν καὶ μικροφρονῶν,
200 παροξυνόμενος καὶ ἀμέτρως πλατυνόμενος.

Αἴρειν με τὰ ὄμματα καὶ τὰς χεῖρας ἐν ταῖς προσευχαῖς
ἀξίωσον πρὸς σέ, λόγε τοῦ Θεοῦ,
ὀργῆς τε ἐλεύθερον καὶ λογισμῶν, ἵνα καθαρῶς
σοὶ προσευχόμενος τὰ αἰτήματα κομίζωμαι.

205 Ῥημάτων ἐπάκουσον κατωδύνου, σῶτερ, ἐκ φυγῆς
καὶ ῥύσαι με παθῶν τῶν τυραννικῶν
ὀργῆς τε καὶ μήριδος, ὅτι ἐγὼ μόνος πρὸς αὐτὰ
πλὴν σοῦ οὐ δύναμαι· σὺ τῷ δούλῳ σου βοήθησον.

Heirm. θ´ EE 131, n. 182, Joannis

186-188 Mat. 6:12

191 Mat. 16: 24

201 τὰ ὄμματα Cfr. Ps. 122: 1 τὰς χεῖρας Cfr. 27:2

210 Κατωτάτω λάκκῳ με ἀπωλείας ἔθεντο ἐχθροὶ
 βορβόρῳ τε λογισμάτων τῶν ψυχοβλαβῶν
 καὶ ἐπιβουόμενον τὸ σὸν σεπτὸν ὄνομα, Χριστέ,
 πληγαῖς συγκόπτουσι σιωπᾶν ἐγκελευόμενοι.

215 Ὅλην μου διάνοιξον τὴν καρδίαν, Ἰησοῦ Χριστέ,
 καὶ πλήρωσον τῆς σῆς ἀγιοπρεποῦς
 μνήμης, ἀναπνέουσας τὸ γλυκερὸν ὄνομα τὸ σὸν,
 κτείνας τὸν δράκοντα τὸν ἐντὸς ὑποκρυπτόμενον.

Θ.
 220 Ὕμνον ἐκ χειλέων μου ἀναξίων δέδεξο, σεμνή,
 καὶ ρῦσαι με παθῶν καὶ τῶν πειρασμῶν,
 ὅπως βίον ἀνετον καὶ ἀσφαλῆ ζῶν, διὰ παντός
 ὕμνοις γεραίρω σε, τὴν ἐλπίδα καὶ προστάτιν μου.

XXIII^f. Κανὼν ζ'ος κατὰ ἀκηδίας, οὗ ἡ ἀκροστιχίς ἦδε·
Ἀκηδίας μοι δεσπὰ λύσον, παρτάναξ, οἷ δούλω
Μάρκω.

F. 99

*Ἀκηδίαν δίωκε τὴν ψυχοφθόρον,
 ἀλλὰ γὰρ ἡμῶν τοὺς φιλαχρίστους τόρους.*

ᾠδὴ πρώτη. Ἦχος πλάγιος β'. *Κύματι θαλάσσης*

Ἄνω στρατιαί σε
 ἀγγέλων ὕμνοισι
 καὶ κάτω, δέσποτα, βροτῶν συστήματα
 καὶ ἀκαμάτως διήκεις,
 5 ἐπακούων ἐπὶ πάντας αὐτούς·
 διὸ κάμοῦ πλήρωσον
 ἀκούων τὰ αἰτήματα.

Κύριε, Θεέ μου,
 ὁ κτίσας ἐπ' ἔργοις
 10 καλοῖς τὸν ἄνθρωπον, περιπατεῖν ἐν αὐτοῖς
 ἀκηδιῶντα με πάντη
 καὶ λυόμενον ὡς πάρετον
F. 99v ἔγειρον, ἰθύων με
 πρὸς ἐργασίαν κρείττονα.

15 Ἡ ἐν παραδείσῳ
 ζωῇ τῷ γενάρχη
 ὑπῆρχεν ἄπορος, ἀλλὰ καὶ ἔργον αὐτῷ
 καὶ φυλακὴ τις ἐδόθη
 σὺ δέ, τάλαινα, καθεύδουσα
 20 ἐν ἀπράκτῳ σώματι
 σωθῆναι θέλεις, ψυχῆ.

Δύναμιν ἐξ ὕψους
 περιζῶσον, λόγε,
 τὸν ἀσθενοῦντα με καὶ ὄλον ἐκλυτον

Tit. Κανὼν ἕτερος κατὰ ἀκηδίας ... R

Heirm. α' EE 164, n. 231, Cassianae tributus

18 Ge. 3:1 22-23 Ps. 17: 32

25 ἔγρηγορέναι καὶ κήφειν
ἐν κηστείαις καὶ δεήσεσιν
ἀγαθαῖς τε πράξεσιν
ὁ μόνος παντοδύναμος.

Θ.
30 Ἰασαί με, μήτηρ
Θεοῦ τοῦ ὑψίστου,
καὶ ἰαθήσομαι ὁ πεπορθὸς ἐπὶ σέ·
ἰδοῦ, ἐκλείπει τὸ πνεῦμα
καὶ ὀστέα μου συνεφρύγησαν
καὶ τῷ Ἄδῃ ἤγγισε
35 ζωή μου ἢ ταλαίπωρος.

Ὡδὴ τρίτη. Σὲ τὸν ἐπὶ ὑδάτων

Ἄξιόν με γενέσθαι
τοῦ δείπνου σου τοῦ μυστικοῦ παράσχου,
καιόμενον τὸν λύχνον
καὶ τὴν ὀσφὺν ἐζωσμένην στερρῶς
40 ἔχοντα, προσδεχόμενον τὴν σὴν ἀνάλυσιν,
Χριστέ μου, ὡς οἰκέτην πιστόν.

Σύμπτωμα μὴ φοβείσθαι
καὶ δαίμονα μεσημβρινόν, οἰκτίρμον,
εὐδόκησόν με, λόγε,
45 ὅτι βαρὺς μοι ἐπέπεσε
καὶ μεταβάσεις τόπων μοι νῦν ὑποτίθεται
ὁ πλανήτης καὶ ἀκάθιστος.

Μάχης καιρὸς, ψυχὴ μου,
καὶ σύνημα πολέμου βαρυτάτου,
50 γρηγόρησον καὶ κήφον

Heirm. γ ἘΕ 164, N. 231, Cassianae tributus

32 Ps. 142: 7

33 Ps. 101 : 3

34 Ps. 87: 3 37 Jno. 13: 2

38-39 Lu. 12:35

40 II Tl. 4:6

42-43 Ps. 90: 6

καὶ διακράστηθι, τάλαινα,
ὅτι ὁ σὸς ἀντίδικος ὡς λέων οἶσει,
τὸ τίνα καταπίη ζητῶν.

- 55 ὄκνω κεκρατημένος
κατάκειμαι, τὴν μέλισσαν σπουδαίως
ἐργαζομένην βλέπων
καὶ τὴν τροφήν ἐτοιμάζοντα
τὴν τοῦ χειμῶνος ἄριστα θέρους τὸν μύμηκα,
αὐτὸς ἀργοτροφεῖν ἀγαπῶν.
- Θ. 60 Ἰλέων ἐν τῇ κρίσει
γενέσθαι μοι τὸν σὸν υἱὸν δυσώπει,
παράμωμε παρθένε·
ἔργον γὰρ ὅλως οὐ κέκτημαι
προσενεγκεῖν ἀντάξιον τῆς αὐτοῦ χάριτος,
65 ὅθεν σύ μου τότε πρόστηθι.

Ἦδὴ τετάρτη. Τὴν ἐν σταυρῷ σου θείαν κένωσιν

Διὰ ποικίλων πόνων, Κύριε,
τοὺς ἀγίους τοὺς σοὺς κακοπαθεῖν ἀφήκας,
ἵνα στερροὶ καὶ εὔτονοι γένοιτο λαβαῖς
τοῦ δεινοῦ πολεμήτορος ἀντιφέρεσθαι.

- F. 100* 70 Ἐν κοινοβίῳ, ψυχῇ, μείνωμεν
καὶ ἐν ὑποταγῇ καὶ ἔργοις εὐτελέσι,
ὅπως τὸν ὄκνον φύγωμεν καὶ τὴν μαρὰν
ἀκηδῖαν ταπεινώσιν προσλαβόμενοι.
- 75 Στρόφον καὶ φρίκην μοι ἐπήνευκε
πυρετόν τε δεινὸν τῆς ἀκηδῖας δαίμων,
τραπέζης προτεθείσης δὲ εὔτονος ἀιηρ
ὕγιης καὶ γεννάδας ὅλος εὐρίσκομαι.

Heirm. 8' EE 164, n. 231, Cassianae

52-53 I Pe. 5: 8

Μή μοι λογίσῃ εἰς κατάκριμα,
 Ἰησοῦ ὁ Θεός, τὴν πολλὴν βαθυμίαν,
 80 ἦν ἐν εὐχαῖς ἐνδείκνυμαι, σπώμενος ἀεὶ
 καὶ χασμώμενος ὅλος καὶ ἐκλυόμενος.

Θ. Ἀμαρτωλῶν τὸ καταφύγιον,
 ἡ βεβαία ἐλπίς τῶν καταπορευμένων,
 ἀγνή θεογεννήτρια, ῥῦσαι με παθῶν·
 85 ἐπὶ σοὶ γὰρ τὴν πᾶσαν ἐλπίδα κέκτημαι.

Ἦδὴ πέμπτη. Θεοφανείας σου, Χριστέ,

Λῦσον ἀλύτοις με δεσμοῖς
 νεκροποιοῦ ἁμαρτίας δεθέντα
 καὶ ἐν τάφῳ ἀμελείας κείμενον,
 ἐξυπνίσας ὡσπερ τὸν Λάζαρον
 90 εὐσχημόνως περιπατεῖν ὡς ἐν ἡμέρᾳ με
 μὴ κόποις καὶ μέθαις,
 μηδὲ τοῖς ἄλλοις κακοῖς, σῶτερ, εὐδόκησον.

Ἵπτιος κείμενος, νοσῶν
 καὶ ἡμιθιγῆς ἐπὶ κλίνης ὀδύνης
 95 ὡς βαρὺ φορτίον οὐ προσίεται,
 ὡσαύτως καὶ γὰρ συνεχόμενος
 ἀκηδία πρὸς ἀγαθὸν ἔργον ἀδόκιμος
 καὶ νωθὸς ὑπάρχω·
 τοὺς τόνους γὰρ τῆς ψυχῆς σαφῶς ἐκλέλυμαι.

100 Σὺ, πρὸς τὸ πάθος προσιών,
 τοῖς μαθηταῖς γρηγορεῖν ἐρετεῖλω
 καὶ ἐν προσευχαῖς κατασφαλίζεσθαι,
 τὸ μὲν πνεῦμα λέγων ὡς πρόθυμον,
 ἀσθενῆς δὲ ἡ σὰρξ ἐρστήναι πρὸς τὸν κίνδυνον·
 105 διὸ κάμει, σῶτερ,
 δεήσασαι καὶ εὐχαῖς συντόνοις ὀπλισοῦ.

Heirm. ε' EE 164, n. 231, Cassiae 80 ἐνδείκνυμαι M. Eugenicus in
 D: ἐνδείκνυμι J. Eugenicus in R

Ὁ τῶν ἀγίων σου ἐχθρὸς
 φυχὴν ἐρήν κατεδίωξε σφοδρὰ
 καὶ εἰς γῆν ζωὴν μου ἐταπεινώσε
 110 καὶ ἐν σκοτει φέρων ἐκάθισεν
 ἐν νεκροῖς αἰῶνος, οὓς πρὶν φθάσας κατέπεε,
 καὶ νῦν ἀκηδία
 τὸ πνεῦμα μου συνεσχέθη Χριστέ, πρόφθασον.

Θ.
 115 Νέαν σκηρὴν περικαλλῆ
 καὶ ἱερὸν οἶκον σε τοῦ Θεοῦ μου,
 παραγία κόρη, ἐπιστάμενος,
 σοὶ παραρριπτείσθαι προήρημαι
 ἢ οἰκέιν με ἀμαρτωλῶν ἐν τοῖς σκηνώμασι
 καὶ σοῦ ἐμφορεῖσθαι
 120 τὴν ἄρρητον καλλονὴν καὶ ὠραιότητα.

F. 100^v

ᾠδὴ ἕκτη. Συνεσχέθη

Παντὶ ἔργῳ
 τάξον σαυτῷ μέτρον,
 οὐπερ μηδαμῶς ἀποστῆς
 πρὶν ἢ τελέσης τοῦτο
 125 καὶ προσεύχου τῷ Θεῷ εὐτόνως
 καὶ ἀκηδίας πνεῦμα ἐκ σοῦ φεύζεται·
 εἰ δὲ μή, λοιπὸν σοι συγγραῖσει,
 πρὸς ἡσυχίαν ἀδόκιμον καθιστῶν
 καὶ πρὸς ἐντολὴν Θεοῦ ἀκίνητον.

130 Ἀκηδίας
 ἀλλ' οὐκ ἐργασίας
 ἔχων καιρὸν τὸν τῆς ζωῆς,
 τὸ τάλαντον ἀφρόνως,
 ὅπερ εἶληθα, τῇ γῇ συγκερίψας

Heirm. 5 EE 164, n. 231, Cosmae 126 σοι om. J. Eugenicus in R

107-113 Ps. 142 : 3-4

114 Cfr. Ex. 26:1sqq.

117-118 Ps. 83:10

133-134 Mat. 25: 15-28

135 καὶ καταχώσας τῶν παθῶν τῷ χώματι,
 τίς γενήσομαι σικᾶραι λόγον,
 ἐπαρελθόντος μοι τοῦ Κυρίου μου· σοῦ
 μόνη εὐσπλαγχνία, Χριστέ, σῶσον με.

Νυκτινόμων

140 πετεινῶν ζηλώσας
 βίον ὁ δαίλαιος, νυκτὶ
 καὶ σκότῳ διαιτῶμαι
 καὶ τὸ φῶς μισῶ τὰ φαῦλα πράσσω,
 τοὺς μὲν ἀνθρώπους φεύγων ἐν προσχήματι
 145 ἀρετῆς, τὴν δὲ κακίαν θάλπω
 ὡς ὑποκόλπιον ὄφιν ἐν φωλεῷ,
 καταδεδυκῶς τῆς ἀπογνώσεως.

Τραυματῖαι

καθεύδοντες τάφῳ,
 150 ὧν οὐκ ἐμνήσθης ὁ Θεός,
 καὶ αὐτοὶ τῆς χειρὸς σου
 γῆν ἀπώσθησαν οἱ λογισμοί μου·
 ὡς ἐλεήμων τούτους ἐπανάγαγε
 καὶ ἀνάστησον ἐκ κατωτάτου
 155 καὶ ἰασάμενος ἴθυρον τῷ φωτὶ
 τῷ τῶν προσταγμάτων σου πορεύεσθαι.

Θ.

Ἐκ βρέφους

εἰς σὲ ἐπερρίφην
 καὶ ἐκ μητρῶας μου γαστρὸς
 160 ἐν σοὶ ἐπεστηρίχθην
 ὁ πτωχὸς σου δοῦλος, Θεοτάκε,
 σύ μου προστάτις ἐν κινδύνοις γέγονας,
 σὺ καὶ μέχρι τέλους με φυλάττοις
 παθῶν τοῖς πνεύμασιν ἄσειστον, ἀκλιρῆ
 165 καὶ ταῖς περιστάσεσιν ἀνένδοτον.

136 Mat. 25:19

139-141 Cfr. Ps. 101:6

148-152 Ps. 87:5

155-156 Is. 26:9

159 Ps. 21:10

Κάθισμα. Ἐλπίς του κόσμου ἀγαθῆ

- Πίστιν, ἐλπίδα ἀσφαλῆ
καὶ ἀγάπην τελείαν
ἀξιώσόν με προσλαβεῖν
τρία ταῦτα, σωτήρ μου,
170 οἷς βέλεσιν ἐκοφενδορήσω τὸν ἐχθρόν,
αἷς πνεύσεσι ζωποιήσω τὸν νεκρὸν
τὸν νοῦν μου καὶ πάλιν δρόμον
ἐξ Ἄδου πρὸς ζωὴν ἐρχόμενον ὄψομαι.

Ὡδὴ ἑβδόμη. Ἀφραστον θαῦμα

- Νεῦρα μὴ ἔχων
175 ἐν τῇ ψυχῇ γενναιότητος
καὶ ἀνδρείας,
ἐν τοῖς πειρασμοῖς
πίπτω παρευθὺς
ὡς νοσῶν κακόςαιτος,
180 οὐ τὴν τροφὴν τῆς δυνάμεως προσθήκη,
ἀλλὰ νόσου ποιούμενος αἰτίαν.

- Ἀπὸ βλεφάρων
πηγὴν δακρύων ἀείρρυτον,
ἐκ καρδίας
185 θέρμην προσευχῆς
καὶ νοῦ φυλακὴν
ἀκριβῆ μοι δώρησαι,
δι' ὧν τοὺς τρόπους καὶ δόλους τῶν πνευμάτων
δυνηθῶ, Ἰησοῦ μου, διαφεύγειν.
190 Ξύλον γενέσθαι
ἐν διεξόδοις ὑδάτων με
τῶν δακρύων

Heirm. cath. ER 479 Heirm. ζ' EE 164, n. 231, Cosmae
183 ἀείρρυτον (sic) M. Eugenicus in D

ποιήσον, σωτήρ,
 ὅπερ τὸν καρπὸν
 195 δώσει ἐν καιρῷ αὐτοῦ,
 ἵνα μὴ γενῶμαι χροῦς, ὑπὸ ἀνέμου
 ἀκηδίας ῥιπτόμενος ἀτάκτως.

Σε τὸν δεσπότην
 τοῦ ἀμπελῶνος, φιλάγαθε,
 200 ὁ ἐργάτης
 σοῦ ὁ ὀκνηρὸς
 ἱκετεύω νῦν
 μὴ ἀποστερήσης με
 τοῦ ἴσου μισθοῦ τοῖς βάρους τῆς ἡμέρας
 205 καὶ τὸν καύσωνα ὅλον ἐνεγκοῦσιν.

Θ. Ὡς ὑπερτέραν
 τῶν ἀρωτάτω σε τάξεων
 καὶ τῆς ὅλης
 κτίσεως, ἀγνή,
 210 τὴν ὑπεροχὴν
 ἀσύγκριτον ἔχουσαν
 ὁ ἀγεννήης καὶ ταλαίπωρος σου δοῦλος
 ἱκετεύω τὸν νοῦν μου ἀνηκῶσαι.

Ὡδὴ ὀγδόη. Νόμων πατρώων οἱ μακαριστοὶ

Δεσπόταις δοῦλος ὁ ταλαίπωρος
 215 ὡμοῖς ἐπράθην, οἴμοι, τοῖς ἐμοῖς πάθειν
 ἐξ ἑτέρου μεταγόμενος
 πρὸς ἕτερον ἀθλίως
 καὶ παρ' ἐκάστῳ
 πληγαῖς μαστιζόμενος σφαιδρῶς·
 220 ὁ κηρύξαι τὴν ἀφειν ἐλθὼν τοῖς αἰχμαλώτοις.

Heirm. η´ EE 163, n. 229, Cosmae

194-196 Ps. 1: 3- 4
 220 Mat. 26: 28

198-199 Mat. 20: 8

204 Mat. 20 : 12-14

ἐλεύθερον ἐκ τούτων με δείξον
καὶ συγκληρονόμον τῆς πατρικῆς σου δόξης.

225 Ὁ τῶν λοιπῶν παθῶν ἀκόλαστος
ὄχλος κρατεῖται πάντως τοῖς ἐναντίοις καλοῖς,
ἀκηδία δὲ τὴν σύμπασαν
ἀρετὴν καταργοῦσα
ψυχῆς ὑπάρχει
θάνατος ὁ περιεκτικὸς
ταύτῃ σπεύσον γραμμάτιον ἀποστασίου δοῦναι
230 καὶ οὕτως ἡσυχάσεις ἐν λόγῳ
καὶ καρποὺς ποιήσεις πράξεων ἐναρέτων.

235 Ὑπὸ ἀπείρου ἀγαθότητος
ἐπὶ τὸ σῶσαι κόσμον παραγενόμενος,
καθ' ἡμᾶς ὁ ἀναλλοίωτος
γενόμενος, οὐ μένων
ἐφ' ἐνὶ τόπῳ
τοὺς προσερχομένους ὠφελεῖς,
ἀλλ' αὐτὸς προσερχόμενος κόπῳ, πείρῃ καὶ δίψῃ
τὸ ἄχραντόν σου σῶμα ἐκδίδως,
240 ἵνα ἐργασίας ἡμῖν μέτρα τυπώσης.

- Λέγε μοι σύ, ὁ ὄλος ἔκλυτος
καὶ παρειμένος, τίνες οἱ σὲ γεννήσαντες
καὶ τίνες οἱ πολεμοῦντες σε
καὶ πάντῃ ἀναιροῦντες;
245 - Ἐμὲ γεννῶσιν
ἡ ἀναισθησία τῆς ψυχῆς
καὶ ἡ λήθη τῶν ἀνωθεν καὶ οἱ ἄμετροι κόποι,
ἐμοὶ δὲ πολεμεῖ φαλμωδία,
θανατοὶ δὲ πάνπαν προσευχὴ μετ' ἐλπίδος.

Θ. 250 Ὡσπερ ἡ χήρα, ᾧ ἐκέκτητο,
περιουσίαν πᾶσαν καὶ τῆς ζωῆς ἀφορμὴν
θερμοτάτη προσεκόμιζε
προαιρέσει πλουσίως.

229 De. 24: 3 233 Jno. 12:47 237 κόπος Jno. 4:6
πείνα Mat. 4: 2, 12:3 δίψα Jno. 19: 28 250-253 Mar. 12: 42- 43

καὶ ἡ ψυχή μου
 255 οὕτως ἡ χηρεύουσα, σεμνή, τῆς ἀγίας τοῦ πνεύματος
 τοῦ θεοῦ συζυγίας,
 τὸν ὕμνον καὶ τὴν δέησιν δύο
 γνώμη φιλοτίμῳ λεπτά σοι προσκομίζει.

ᾠδὴ ἐνάτη. Μὴ ἐποδύρου με, μήτερ,

Μὴ με ὡς ἄκαρπον κλῆμα
 καὶ συκῆν καταργοῦσαν
 260 τὴν γῆν, Χριστέ, διακενῆς ἐκκόψης, ἀλλὰ δὸς
 μετανοίας καιρὸν, ἵσως ποιήσω καρπὸν,
 εἰ δὲ μὴ, εἰς τὸ μέλλον
 ἐκκόψεις με πικρῶς
 καὶ εἰς πῦρ ἀποπέμψης, οἴμοι, τὸ ἄσβεστον.

265 Ἐμαρτημάτων τῷ βάρει
 πιεζόμενος σφύδρα
 καὶ ἀκηδίας κύφωρι δεινῶ τὸν τῆς ψυχῆς
 συγκαμπτόμενος νῶτον, ἐπὶ σοὶ προσφυγὼν
 ἱκετεύω, σωτήρ μου,
 270 ὡς ἔσωσας ποτὲ
 τὴν συγκύπτουσαν, λόγῳ καμὲ ἀνόρθωσον.

F. 102

Ῥέων ὁ χρόνος, ψυχὴ μου,
 δαπανᾷ τὴν ζωὴν σου
 τὴν ἐν σαρκί, γοργῶς τῷ τέλει παραπέμπων αὐτὴν
 275 ἵνα τί ῥαθυμείς, ἔργα ἐτοίμαζε
 πρὸς τὴν ἔξοδον ἤδη
 καὶ τὰ εἰς τὸν ἀγρὸν
 τὸν τῆς κρίσεως χρήσιμα παρασκεύασαι.

Καταποθὲν τῆς σαρκός μου
 280 τὸ νεκρῶδες φορτίον,

Heirm. θ' EE 165, n. 231, Cosmae

258 Jno. 15: 2-6 259 Mat. 21: 19-20

263 Mat. 7:19

270-271 Lu. 13:11-13

τῷ τῆς ζωῆς εἰξάτω θείῳ πνεύματι λοιπόν.
 ὁ Χριστός κελεύει
 σὺ μὴ ἀντίτειρε, σοφιστὰ τῆς κακίας.
 εἰς θάλασσαν ὡς πρὶν

285. λεγεῶν ὁ ἀτάσθαλος ἀποφθάρηθι.

Θ. ὦ παναγία παρθένε,
 τοῦ ἐμοῦ καύσου δρόσος
 τῆς ξηραιθείσης μου καρδίας ἄλυπος ῥανίς,
 ὦ λαμπὰς τῆς ζοφώδους διαροίας μου,
 290 ὦ καλή μου προστάτις,
 ὦ πάντων ἀγαθῶν
 χορηγός, κὰν τῷ μέλλοντι σὺ μου πρόστηθι.

XXIII. Κανὼν ζ' κατὰ κενοδοξίας, οὐ ἢ ἀκροστιχίς·
Δόξης κενῆς φύσημα κατερεκτέον ἀμαρτωλῷ Μάρκω.

F. 102

<a> Δόξα βροτῶν πέφυκεν οὐδὲν καὶ μέγα·
 μέγα πλαγῆσαι καὶ τὸ μηδὲν τὴν φύσιν.

 Δόξαν κενὴν γίνωσκε μηδὲν καὶ σπάθῃ,
 ἐν οἷς ἀδοξεῖς ὡς καθημένῃς βράκος.

Ἦδὴ πρώτη. Ἦχος βαρῦς. Νεύσει σου πρὸς γεώδη

Δύναμιν τὴν ἐξ ὕψους
 κατὰ παθῶν ἔνδυσον με,
 σοφία καὶ δύναμις
 Θεοῦ ἢ ἐνυπόστατος,
 5 ὅπως τῆς τούτων μαρίας
 ἐλευθερωθεῖς μεγαλύνω τὸ κράτος σου.

Ἦφισ ὁ πλάνος με πείσας
 τῇ τῆς θεώσεως δόξῃ
 προσέχειν, ἐστέρησε
 10 τῆς ἀληθοῦς θεώσεως
 καὶ τῆς ἀμείνορος δόξης,
 ἀποβουκολήσας δολίως ἠτίμωσεν.

Ξένος ἐν τοῖς ἰδίοις
 ἐλθὼν ὁ πάντων δεσπότης,
 15 τὸν ξένον δοξάσαι με
 καὶ οἰκειῶσαι χάριτι
 πατρὶ ἀνάρχῳ, οἰκτίρμον,
 ὑπὸ τῶν οἰκείων σὺδαμῶς προσδέδεξαι.

Ἦττονα τῆς ἀδόξου
 20 δόξης τὸν νοῦν εκκτημένος,

Heirm. α' EE 198, n. 280, Joannis

β 2 Is. 64: 6 1-2 Ps. 17: 32 3-4 I Co. 1: 24 7-9 Ge. 3: 1-7
 13 Mat. 25: 35 Jno. 1: 11

ὡς φύλλον ῥιπίζομαι
 σαφῶς ταῖς ἐναντιαῖς προαῖς
 καὶ καταγέλαστος ὅλος
 ἐν ποικιλομόρφοις ἰδέαις προφαίνομαι.

- Θ. 25 Σέ, τὴν τεκοῦσαν λόγον,
 τὸν αἵματι τῷ ἰδίῳ
 εἰρηνοποιήσαντα
 τὰ διεστῶτα, πάναγνε,
 καθικετεύω τὸν κοῦν μου
F. 102^v 30 εἰρηνοποιῆσαι ἐκ παθῶν καὶ σῶσαι με.

Ὠδὴ τρίτη. Ὁ κατ' ἀρχὰς τοὺς οὐρανοὺς

- Καταφρονήσας θησαυρῶν
 τῶν τῆς Αἰγύπτου καὶ δόξης
 ὁ Θεοῦ θεράπων Μωυσῆς
 τὸν ὄνειδισμὸν Χριστοῦ προείλετο
 35 ὄθειν, τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ
 αὐτοπροσώπως φανείσαν
 ἰδῶν, ἐδοξάσθη καὶ τὸ πρόσωπον.

- Ἐν ἀπορία τῆς Θεοῦ
 δόξης περίεμι, τάλας,
 40 παρ' ἀνθρώπων δόξαν προσαιτῶν,
 ἐν δικαιοσύνῃ δὸς ὄφθῆναι με
 σοῦ τῷ προσώπῳ Ἰησοῦ,
 ἐν τῷ ὄφθῆναι μοι δόξαν
 τὴν σὴν χορτασθῆναι με ἀξίωσον.

- 45 Νικῆσαι ἔθνη τὰ ἑπτὰ
 διὰ Μωσέως, ψυχὴ μου,
 ὁ Θεὸς κελεύει σοι λοιπὸν
 ἄράστα σφοδρῶς, σὺ καταλείβεις ἐν

Heirm. γ´ EE 198, n. 280, Joannis 25 λόγον M. Eugenicus in D : λογω
 J.Eugenicus in R

26-28 Col. 1: 20 34 He. 11: 26 35-37 Ex. 34: 29-35 40 Jno. 5:41
 41 Ps. 16:14 44 Ps. 16:13 45-46 De. 7: 1-2 48 De. 7: 20

50 ἐκ τούτων μέναι ἐν τῇ γῆ
 τῆς διανοίας", ἦν ὄρκω
 ὤμοσέ σοι Κύριος χαρίσασθαι.

Ἡ τοῦ Θεοῦ διὰ σαρκὸς
 ἐπιδημία τῷ κόσμῳ
 ταπεινοφροσύνης ἐναργούς
 55 σωτήριοι πρόγραμμα, ἦν ἄβατον
 οὔσαν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς
 ἐνανθρωπήσας ὁ λόγος
 ἔτεμεν ἡμῖν εἰς σωτηρίαν ψυχῶν.

Θ.
 60 Σαλευομένην προσβολαῖς
 τῶν τῆς κακίας πνευμάτων
 τὴν ψυχὴν μου στήριξον, ἀγνή,
 ἐν πέτρα Θεοῦ τῆς ἐπιγνώσεως
 καὶ ἀραρότως ἐν τοῖς ἀγαθοῖς
 ἔργοις ἀξίωσον μένειν,
 65 τὸ ὄρος Θεοῦ τὸ ἀλατόμητον.

Ὁδὴ τετάρτη. Ὁ πατρικὸς κόλπος μὴ λιπῶν

Φανητιῶν καὶ δουλοπρεπῶς
 ὑποκλινόμενος τοῖς δόξῃ μείζοσιν,
 ἐπιδείκνυμαι ἀσέμνως αὐτοῖς
 τὰ σεμνὰ τῆς φύσεως
 70 δῶρα καὶ Θεοῦ τοῦ ποιήσαντος.

Ὑπὸ τῆς σῆς, λόγε, δεξιᾶς
 ὁδηγηθεῖην ἀσφαλῶς ὁ δούλος σου
 μετὰ δόξης προσληφθεῖην τε
 καὶ σκηναῖς οἰκήσοιμι
 75 ταῖς ἐπουρανίοις γηθόμενος.

Σκορπιστικὴν καὶ φθοροποιὴν
 τῶν ἀγαθῶν κακίαν, ψυχῇ, φύγωμεν,

Heirm. 8' EE 198, n. 280, Joannis

50-51 De. 34:4 62 Mat. 7: 24, Col. 1: 10 65 Da. 2:34-45

ἀπιστίας Θεοῦ ἐκγονοῖν
 ἐν ἄλλωι μύμηκα
 80 καὶ ἐν τῷ λιμένι ναυάγιον.

F. 103

Ἡ μαρὰ οἴησις ποτὲ
 τὸν Φαρισαῖον ἐκ τοῦ ὕψους ἔρριψεν,
 τὸν τελώνην δὲ ἀνύψωσεν
 ἢ θεία ταπείνωσις·
 85 ταύτη τῇ ὁδῷ, ψυχῇ, βάδισον.

Θ.

Μεταβολῆς πάσης καὶ τροπῆς
 ἄνευ ὁ λόγος ἐπὶ σοὶ ἐσκήνωσε,
 παραγία μητροπάρθενε,
 τοὺς ρεύσαντας ἀνωθεν
 90 ἐπανάγων εἰς τὸ πρωτότυπον.

Ὡδὴ πέμπτη. Κύριε, ὁ Θεός μου

Ἄρξαι τῶν ψυχικῶν με
 καὶ σωματικῶν εὐδόκησον, σῶτερ,
 παθῶν τῇ δυνάμει σου
 καὶ ἐπανιστάμενον
 95 τὸν τῆς ἁμαρτίας μοι νόμον
 τῷ νόμῳ δουλώσαι τοῦ πνεύματος.

Κύριε ὁ Θεός μου,
 τὴν σὴν δόξαν μοιην ἀεὶ ζητεῖν με
 τὴν δόξαν ἐκφευγοντα
 100 τῶν ἀνθρώπων ποίησον,
 ἵνα σοὶ πιστεύσω βεβαίως·
 ἄλλως γὰρ ὡς ἔφησ οὐ δύναμαι.

Αἰσχυντὴν αἰωνίαν
 τὴν ἐπὶ τοῦ μέλλοντος κριτηρίου

Heirm. ε' EE 198. n. 280, Joannis

81-84 Lu. 18: 9-14

95-96 Ro. 8: 2

97-101 Jno. 7: 18

- 105 μηδὸλως φοβούμενος,
αἰσχύνην πεφόβημαι
τὴν ἐπὶ ἀνθρώπων, ὃ τάλας,
ὄθεν καὶ δικάϊως καταισχύρομαι.
- 110 Τὴν παρυφισταμένην
τοῖς ἀντικειμένοις κεροδοξίαν
σκύλλαν ποικιλόμορφον,
ὑδραν πολυκέφαλον,
δειρὸν πυρὸς πνέουσαν μένος
χίμαιραν, ψυχὴ μου, κατακτείνωμεν.
- Θ. 115 Ἐν τῇ ὁδῷ τῶν θείων
τοῦ Θεοῦ με τέρπεσθαι μαρτυρίων
ἀξίωσον, δέσποινα,
τὴν τέρψιν ἐκκλίνοντα
τὴν ἐξ ἀνθρωπίνων ἐπαίνων
120 καὶ τὴν τῆς καρδίας διάχυσιν.

Ὠδὴ ἕκτη. Ναυτιῶντα σάλῳ

- Νηστεύω ἀμίσητος·
ἵνα γὰρ φανῶ τοῖς ἀνθρώποις,
ἀκαίρως προσεύχομαι·
καὶ γὰρ τοῦτο
125 πρὸς τὸ θηρᾶσαι ἀνθρώπινον ἔπαινον·
Κύριε Θεέ μου, μεταστρέψαις
τὴν διεστραμμένην μου ψυχὴν πρὸς σε ἀφορᾶν.
- Ἐν τῇ ταπεινώσει
τοῦ Σωτῆρος ἡ κρίσις ἤρθη
130 ἀχθεῖς γὰρ ὡς πρόβατον
εἰς θυσίαν
καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος.

Heirm. 5' EE 202, n. 286, Cosmae

115-116 Ps. 118: 14

128-129 Ac. 8: 33

130-132 Is. 53: 7

τὸν Λευιαθὰν ἄρχον ὑδάτων
 τοῦν τὸν μέγαν τὸν Ἀσσύριον κατέρραξεν.

F. 103^v

- 135 "Κατακυριεύειν
 τῶν ἐθνῶν τοῖς ἄρχουσι πρέπει,
 ὑμῶν δὲ ὁ μέγιστος
 ἔστω πάντων
 ὡς ὁ κρώτερος", εἶπας τοῖς σοῖς μαθηταῖς
 140 τύπον ἑαυτὸν παρέχων, σῶτερ,
 ταπεινοφροσύνης καὶ πολλῆς πραότητος.

- Τὴν ὁδὸν τοῦ βίου
 νῦν διερχομένη, φυχή μου,
 ληστῶν, κλεπτῶν γέμουσαν,
 145 ἀσφαλίζου
 μὴ συληθῆς θησαυρὸν τὸν τῆς χάριτος·
 ἔστι γὰρ εὐάλωτος, τοῖς κλέπταις
 ἂν ἐπιδεικνύμενος αὐτοῖς προφαίνεται.

Θ.

- Ἐν σοὶ κατοικήσας
 150 τοῦ Θεοῦ ὁ λόγος, παρθένε,
 τὴν πρῶην οἰκήσασαν
 ἁμαρτίαν
 ἐν τῷ Ἀδὰμ ἐξοικίσσας, ἐπλήρωσε
 χάριτος ἡμᾶς καὶ ἀληθείας,
 155 οἷς διὰ τῆς πίστεως αὐτὸς ἐνικησεν.

Κάθισμα. Ὡς ἔχουσα τοὺς οἰκτιρμοὺς

Ἡ ἄνωθεν προῆ βιαία τοῦ παρακλήτου, Χριστέ,
 ἡ πλήσασα τοὺς ἀποστόλους ἐν γλώσσαις ξεναῖς πυρός,
 συμφλέξειε τὴν μοχθηρίαν τῆς φυχῆς μου,
 καινίσειέ με ἄνωθεν

Heirm. cath.

Heirm. ineditus videtur

133-134 Cfr. Ps. 73: 13 135-139 Lu. 22: 25-26

145-147 Cfr. Mat. 6: 19-20

153-154 Jno. 1: 14 155 II Ti. 1: 5

156-157 Ac. 2: 2-4

160 δοχείον σου χωρητικόν,
ὅπως σου τὰ θαυμάσια πάντα ἐκδηγῶμαι.

ᾠδὴ ἑβδόμη. Κάμνον παῖδες

Ὁ ἐπιβλέπει
τὴν γῆν ποιῶν τρέμειν,
ὁ τῶν ὀρέων ἀπτόμενος

165 καὶ ἐκ τοῦ φόβου καπνίζονται, οὐστειλον
τὸ φυσῶδες οἶημα
τῆς ἐμῆς διανοίας εἰς ὕψος ἀρθέν.

Νεκρωμένη
ψυχὴ τῇ κακίᾳ

170 καὶ σεσηπυῖα τοῖς παιίσμασιν,
οὐκ ἐπαισθήνη τῆς σῆς ἀθλιότητος,
πρὸς τὴν δόξαν βλέπουσα
τῶν ἀνθρώπων· οὐαὶ σοι ἐν τῷ κρίνεσθαι.

Ἄφαντος πλοῦτος
175 ψυχῆς ὑπὸ γλώσσης
ἀνορυττόμενος γέγονεν·
ὡς ὀφθαλμοὺς γὰρ οἱ κόρακες σώματος
οὕτως ἐξορύττουσι
λογισμοὺς σωφρονοῦντας οἱ κόλακες.

180 Μὴ παραδέξῃ,
ψυχὴ μου, τὸν κύνα,
ἐπισκοπὰς ὑποβάλλοντα
ἡγουμενείας καὶ δόξαν τὴν πρόσκαιρον·
καὶ γὰρ ἀτιμίαν σοι
185 δολερῶς συσκευάζει ὁ δόλιος.

F. 104 Θ.

Ἄχραντε μήτηρ,
Θεοῦ τοῦ ὑψίστου

Heirm. ζ´ EE 198, n.280, Joannis

161 Si. 42: 17

162-165 Ps. 103: 32

ἐλεεινῶς ὑψωθέντα με
καὶ παραθλίως πεσόντα ἀνόρθωσον,
190 δόξαν τὴν πρόσκαιρον
καταπτύειν γενναίως ἐνισχύουσα.

Ωδὴ ὀγδόη. Ἄφλεκτος πυρὶ

Ῥήματα ζωῆς,
αἰωνίου, σῶτερ, ἔχεις·
πρὸς τίνα ἀπελεύσομαι; Σὺ εἶ Χριστός, Θεοῦ τοῦ ζῶντος υἱός,
195 σὺ δόξης ἀληθινῆς
καὶ αἰδίου ἀξιοῖς τοὺς σέ ὀξάζοντας,
σὺ με προσμένειν βεβαίως τῇ δόξῃ σου παράσχου
καὶ κατατροφᾶν σου τοῦ ἀπορρήτου κάλλους.

Τὰς σὰς ἀρετὰς
200 ὁ ληστής δημοσιεύειν
ὡς δῆθεν πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἀκουόντων ὑποβάλλει, ψυχὴν
ἀπόστα τῆς συμβουλῆς,
ἦθει μετρίῳ καὶ ἀπλῶ λόγῳ τοὺς χρήζοντας
μᾶλλον ὠφέλει γνησίως καὶ σιωπῶσα πράξις
205 οἶδεν ὠφελεῖν γὰρ κρείσσον ἀπράκτου λόγου.

Ὡσπερ τοῖς παισὶν
ἔθος ἔστιν ἀναπλάττειν
ἀρχὰς καὶ ἀξιώματα καὶ θρόνων ὕψη καὶ τιμὰς ἐκπρεπεῖς,
οὕτως ὁ φρενοβλαβῆς
210 ἐγὼ φανταζομαι τοῖς λογιμοῖς καὶ ἤδομαι,
καταγελάστους προγράφων ἐμαυτῷ προεδρίας·
ῤῥῆσαι με, Χριστέ μου, τῆς νηπιώδους πλάνης.

Λέντιον λαβῶν,
ὁ δεσπότης, διεζώσω
215 καὶ μαθητῶν σου ἔνιψας πόδας ὠραίους, ὑπογράφων ἡμῖν
ταπεινώσιν ἀληθῆ,

Heirm. η´ EE 202, n. 286, Cosmae 207 ἐκπρεπεῖς M. Eugenicus in D:
εὐπρεπεῖς J. Eugenicus in R

192-193 Jno. 6: 68

194 Mat. 16: 16

213-215 Jno. 13: 4-5 πόδας ὠραίους Cfr. Si. 26: 18

ἦν διὰ πραξέως μιμήσασθαι ἐκέλευσας·
 ὄθεν γνησίως καὶ ἐπ' ὑπουργεῖν ἐν ταπεινώσει
 δίδου τῷ πλησίον ἐξ ὅλης μου καρδίας.

- Θ. 220 Ὡφθης ἱερὸν
 καὶ πανάγιον δοχεῖον,
 τὸ ἰοητὸν ἀγίασμα καὶ ἐκλεκτὸν καὶ πολυτίμητον
 καὶ μύρον τὸ σκευασθὲν
 οὐκ ἀνθρωπίνη μηχανῇ καὶ τέχνῃ, πάραγνε,
 225 μόνη πατρὸς δὲ βουλήσει καὶ πνεύματος ἁγίου
 τῇ ἐπιφοιτήσει χωρήσασα ἀξίως.

Ὡδὴ ἐνάτη. Μὴ τῆς φθορᾶς διὰ πείρα κυφορήσασα

- Μὴ εὐρεθεὶς ὁ ἀγνώμων ἐν τοῖς ὀλίγοις πιστός·
 τοῖς φυσικοῖς γὰρ χαρίσμασι πεφυσίωμαι·
 πῶς τῶν μεγάλων τε
 230 καὶ ὑπὲρ φύσιν δώρων
 ἄξιος εὐρεθείης,
 σὺ μόνος σωτὴρ μου,
 τὴν κακίστην ἔξιν μετάβαλε.

F.104

- Ἄνθρωπε, τί καλὸν ἔχεις, ὅπερ οὐκ ἔλαβες;
 235 Εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί μοι καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβῶν;
 Ὡ τῆς πωρώσεως,
 ὦ τῆς ἀναισθησίας·
 ἐπίγνωθι τὸν κτίστην,
 ἐπίγνωθι τὸν δότην
 240 ἀγαθοῦ παντὸς Θεόν, ἄνθρωπε.

- Ῥέοντι πλούτῳ καρδίᾳ ὅλη προσθέμενος,
 ἱματισμοῖς πολυχρόοις καὶ οἴκων κάλλεσι
 πεφίλοτιμημαι,
 μὴ ἐνροῶν ὡς χόρτος
 245 ἀνθρώπου πάσα δοξα.

Heirm. Θ' EE 202, n. 286, Cosmae

223 Ca. 1: 3

227 Mat. 25: 21-23

Ὁ χόρτος ἐξηράνθη
καὶ τὸ αἶθος αὐτοῦ ἐξέπεσεν.

Κεκαθαρμένην καρδίαν κτίσον μοι, Κύριε.
πνεῦμα εὐθές τοῖς ἐγκάτοις ἔργοις ἐγκαίρῃσον,
250 ἵνα προσφέρω σοι
θυσίαν ὡς εὐωδῆ
πνεῦμα συντετριμμένον
καὶ τεταπεινωμένον.
ἐν ᾧ οὐκ ἐξουδενωθήσομαι.

Θ. 255 ὦ τοῦ μεγάλου Θεοῦ μου πόλις ἡ ἐνδοξός,
δεδοξασμένα τῷ ὄντι καὶ ἀξιακούςτα
δι' ἣν λελάληται,
μεγάλυνον τὸν ῥοῦν μου
καὶ ὑψωσον πρὸς δόξαν
260 τὴν θεϊκὴν, τῆς δόξης
τῶν ἀνθρώπων καταφρονήσαντα.

245-247 Is. 40: 6-7 Ps. 102: 15 248-249 Ps. 50: 10
251-254 Ps. 50: 17 255-257 Ps. 86: 3
259-261 Jno. 12:43

ΧΧΙΗ^h. Κανὼν η^{ος} κατὰ τῆς ὑπερηφανίας, οὗ ἡ ἀκροστιχίς· Τέλος διώκω τὴν μεγάλην νόσον ὁ ἄθλιος Μάρκος.

F.104^v

<a> Οἰήσεως δὲ τὴν ἐπιημένην φύσαν
τίς ἀγνοεῖν ἔοικε δαιμονεργάτι;

 Φεύγωμεν οὐκοῦν εὐσθενῶς Ἄδου πύλας,
τὰς ψυχοπομποὺς εἰς τὸ Κεφβέρου στόμα.

ᾠδὴ πρώτη. ᾠχος πλάγιος δ΄.
Ἀρματηλάτην Φαραῶ ἐβύθισε

Τῷ φοβερῷ καὶ ἀκοιμήτῳ ὄμματι
ὁ ἐπιβλέπων τὴν γῆν,
ποιῶν αὐτὴν τρέμειν,
παντοκράτορ Κύριε,
5 οὗ ἀπειλῆ ξηραίνονται
ἄβυσσοι καὶ τὰ ὕρη
μόνῳ τῷ νεύματι τήκονται,
σὲ μόνον φοβείσθαι με δίδαξον.

Ἐπὶ τὴν γῆν ἐξ οὐρανοῦ πεμπόμενος
10 ὁ ἑωσφόρος ποτέ,
τὰς ἱερὰς τάξεις
τῶν ἄνω δυνάμεων
ἐν φόβῳ παρεσκεύασε
καὶ ἀγάπῃ σταθῆναι·
15 σὲ δέ, ψυχῆ, τὸ ὑπόδειγμα
φόβῳ οὐδαμῶς ἑσωφρόνισε.

Λύτης ἐσχάτης ἐξελοῦ με, Κύριε·
καὶ γὰρ αὐτὸς τυφωθεὶς
εἰς τὸ αὐτὸ κρίμα
20 καὶ παγίδα ἔπεσον

Heirm. α΄ EE 219, n. 314, Joannis

2-3 Ps. 103: 32 5-6 Cfr. Is. 44: 27
8 Ps. 33:11 9-10 Is. 14: 12

6-7 Ps. 96: 5

F. 105

τοῦ πρὶν ἀποστατήσαντος
καὶ ἐμὲ τῷ ὁμοίῳ
συγκαταρράξαντος πτώματι
πόθῳ τῆς ἀκαίρου θεώσεως.

25 Οἶμοι, ψυχὴ μου, πῶς ἐτοίμως ἤκουσας
τῆς πονηρᾶς συμβουλῆς,
ὡσπερ ἢ πρὶν Εὐα·
πῶς Θεὸν κατέλιπες,
τὸν ποιητὴν καὶ Κύριον·
30 πῶς ἐγεύσω τοῦ ξύλου
τοῦ ἀπευκτοῦ· πῶς τὴν γύμνωσιν
ἔγνωσ σαυτῆς καὶ τὴν ἐκπτώσιν;

Θ. Σε τὴν ἐν σπλάγχθοις δεξαμένην, ἀχραντέ,
τὸ πῦρ τὸ ἄστεκτον,
35 ἐκδύσω πῶ πίστει·
τῆς γεένης λύτρωσαι
καὶ τοῦ πυρὸς τοῦ μέλλοντος
λαβροτάτῳ πυρί με
ἀμαρτιῶν φλογιζόμενον
40 καὶ ἐμῆς γεένης ἐσθιόντα.

Ἦδὴ τρίτη. Ὁ στερεώσας κατ' ἀρχὰς

Διακρούμενος ὁμοῦ
καὶ πρακτικῶς τὴν κακίαν
ἐνεργῶν ὁ ἀσυρεῖδῆτος ἔτι,
λογισμῶ φρενοβλαβεῖ
45 τῶν ἄλλων κατεπαίρομαι,
δικαιοσύνης δόξη
ματαία σοβαρευόμενος.

Ἴὸν ὀλέθριον ἐχθροῦ
χανδὸν ὁ δείλαιος σπάσας,

Heirm. γ' EE 219, n. 314, Joannis

22-24 Ge. 3: 1-6 25-32 Ge. 3: 1-24

50 τῶν οὐδέν μοι προσηκόντων ἐκτόπως
ἐφιέμενος, διψῶ
καὶ ἀναξίως ἄπτομαι
ὡς ὁ Ὀζίας πάλαι,
λέπραν ψυχῆς κομιζόμενος.

55 ὦ φρικαλέας ἀπειλῆς,
"ὁ ἀρνησάμενος", ἔφη,
"τὴν ἐμὴν παντουργικὴν δυναστείαν",
ὁ δεσπότης, " ἐπὶ γῆς
ἐν οὐρανοῖς ἐνώπιον
60 τῶν τοῦ Θεοῦ ἀγγέλων
εὐλόγως ἀπαρνηθήσεται."

Κατὰ διάνοιαν ἀρθεῖς
εἰς ἐπουράνιον ὕψος
εἰς ἀβύσσου κατερράγην πυθμένα,
65 ὡς πομφόλυξ εὐτελής
περιρραγείς ὁ δύστηνος
καὶ ὡς θαλάσσης κύμα
διαλυθείς ὅ,τι τάχιστα.

Θ.
70 ὦς ἀνωτέρα Χερουβὶμ
ἑξαπτερύγων τε νόων
ὑπερτέρα, τὸν εἰς βάθος κακίας
ὀλισθήσαντά μου νοῦν
ἀναγαγεῖν σπλαγχνίσθητι·
τὸν γὰρ κατερραγμένους
75 ἐπανορθοῦντα γεγέννηκας.

Ὡδὴ τετάρτη. Σὺ μου Χριστέ,

Τὸ τῆς ψυχῆς
οἶδημα νῦν πεπαιθὲν καὶ ἰαγεῖν
ἀηδίας

Heirm. δ' EE 219, n. 314, Joannis

52-54 II Ch. 26:16-21

56-61 Mat. 10: 33 62-64 Cfr. Ps. 101: 10

74-75 Ps. 144: 14

F. 105^v

- 80 πληροῖ τοὺς ἐγγίζοντας
 καὶ θεραπεύοντας συμπαθῶς· ἀλλὰ σὺ, ὁ μόνος
 ψυχορροσοῦντας ἰώμενος
 φαρμάκοις προσηνέσαι,
 ἀφανεῖ χειρουργία
 τὸ δεινότατον τραῦμα θεράπευσον.
- 85 Ἡ μισρὰ
 μεγαλαυχία κρατήσασα
 τῆς ψυχῆς μου
 ἔνδοον, ἀπεγέννησε
 τὴν ἰηπιώδη καὶ σκοτεινὴν ἀνανδρον δειλίαν,
 90 ἀφ' ἧς ὡς φύλλον ριπίζομαι,
 τῶν φύλλων τοὺς πατάγους
 καὶ σκιὰς ὑποτρέμων
 καὶ ἀνθρώπους οἰκτροὺς ἐκτρεπόμενος.
- 95 Νεανικῶς
 τῆς διανοίας ὀσφύν, ὦ ψυχῆ,
 ζωσαμένη,
 νήφουσα τῷ πνεύματι
 τελείως ἔλπισον ἐπὶ τὴν φερομένην χάριν
 ἀποκαλύψει Χριστοῦ Ἰησοῦ·
 100 καὶ γὰρ χωρὶς τῆς τούτου
 βοηθείας οὐδῶλως
 ἀγαθὸν τι ποιῆσαι δυνάμεθα.
- 105 Μὴ ἐννοῶν
 τὸ φοβερὸν δικαστήριον,
 ἐν ᾧ μέλλω
 τρέμων παραστήσεσθαι
 καὶ τῶν κρυφῆ μοι καὶ φανερώς εἰργασμένων λόγον
 ἀπαιτηθήσεσθαι δειλαίος,
 μὴ φόβον τοῦ θανάτου
 110 εἰς νοῦν ὅλως λαμβάνων,
 ἀποκοῖα μετέωρος φέρομαι.
- Θ. Ἐν γυναιξίν
 εὐλογημένη θεοῦ μοῖρα.

- εὐλογίαις
 115 θείαις στεφανώσασα
 τοὺς εὐλογίαις σε ἱεραῖς ἀνυμνολογούντας,
 τὸν ἀλογία φερόμενον
 εἰς πάθη λογισμὸν μου
 εὐλογήσασα, δείξον
 120 ἀσφαλῆ καὶ τεχνίτην ἠνίοχον.

Ὁδὴ πέμπτη. Ἵνα τί με ἀπώσω

- Γέλως ἄτακτος ἅμα
 καὶ μετὰ μικρὸν σκυθρωπότης ἀλόγιστος
 τῆς ὑπερηφάνου
 διανοίας γνωρίσματα πέφυκε·
 125 τὸν γὰρ θεῖον φόβον ἀφ' ἑαυτῆς ἀπωσαμένη,
 εὐχερῶς πρὸς ἑκάτερα φέρεται.

- Ἄνεκφράστους γεννᾶ μοι
 καὶ πολυειδεῖς βλασφημίας, δεινοὺς λογισμοὺς
 ὑπερηφανία,
 130 τὸ πρωτότοκον κάκιστον γέννημα
 τοῦ ἀνθρωποκτόνου, οἷς ταραττόμενος ὁ τάλας
 οὐδαμῶθεν εὐρίσκω βοήθειαν.

F. 106

- Λογισμοῖς τῆς δειλίας
 μεθ' ἡμέραν βάλλομαι καὶ ἐν νυκτὶ φοβεροῖς
 135 φαντασμάτων τύποις
 καὶ θηρίων ἀγρίων ἰνδάλμασι
 πτοούμενος, ἤδη παραφρονῆσαι κινδυνεύω·
 Ἰησοῦ μου γλυκίτατε, πρόφθασον.
 Ἄμαρτίας μεγάλης,
 140 σῶτερ, τῆς οὐήσεως καθαρισθήσομαι,
 ἕαν μὴ μου ταύτης
 αἱ αἰτίαι κατακυριεύσωσι

Heirm. ε' EE 219, n. 314, Joannis 134 μεθ' ἡμέραν M. Eugenicus in
 D: καθ' ἡμέραν J. Eugenicus in R

καὶ εἰς εὐδοκίαν ἔσται τὰ λόγια μου πάντα
καὶ ἐνώπιον σοῦ ἡ μελέτη μου.

- Θ. 145 Ὑδατόρρυτα νέφη
δείξον μου τὰ ὄμματα, θεογεννήτρια,
ἢ τὸν θεῖον ὄμβρον
ὡς νεφέλη σωτήριος τέξασα,
θαμιναῖς λιβάσι τὴν ἐφυγμένην μου καρδίαν
150 ἀναθήλαι ποιοῦντα καρπῶν εἰς φοραν.

Ὡδὴ ἕκτη. Τὴν δέησιν ἐκχεῶ πρὸς Κύριον

- Χαρίσμασι φυσικοῖς κοσμούμενος
καὶ σπουδάσμασιν οἰκείοις ὁ τλήμων,
εὐχαριστῶ
τῷ Θεῷ ἐν τοῖς λόγοις,
155 τῇ διανοίᾳ δεινῶς ἐπαιρόμενος
ὡς πρότερον ὁ ἀλαζῶν
Φαρισαῖος ἐκείνος εὐχόμενος.

- Ὁ μάταιος ἀκαρπίαν νοσήσας
ὡς κυπάρισσος εἰς ὕψος ὀδεύω,
160 ὡς ὀβελὸν
καταπίρων ἀυχένα
ἀνεπικλίτως ὀρθὸν διανίστημι
κατάκαμψον, ὁ συμπαθής,
τὸν ὑψαύχενα τρόπον μου, δέομαι.

- 165 Νοός μου τοῖς ὀφθαλμοῖς οὐκ ἐμβλέπων
τῆς οὐλήσεως δοκόν, τὰ τῶν ἄλλων
κάρφη μικρὰ
περιοκέπτομαι, τάλας,
καὶ ἐξαιρέισθαι πειρώμαι τυφλωττων αὐτός.

Heirm. 5' EE 219, n. 314, Joannis

143-144 Ps. 18: 14
165-168 Mat. 7: 3-5

147 Cfr. De. 32: 2 156-157 Lu. 18: 11-12

170 ὦ πῆρωσις μόνου σαφῶς
δεομένη Θεοῦ βοηθήσοντος.

Νυμφῶνα τὸν νοητὸν εἰσεέρχεται
σὺν τοῖς ἄλλοις δαιτυμόσιν ἐκεῖνος
ὁ ῥυπαρὰ

175 περικείμενος ῥάκη,
ἀλλὰ δεθεὶς ἑκατέρων χειρῶν καὶ ποδῶν
ἀπέρριπται μὴ μοι λοιπὸν.
πρὸ ἐκείνης θαρρήσης τῆς κρίσεως.

Θ. Ὁ ἔμφυχος τοῦ δεσπότου θάλαμος,

180 ὁ λαμπραῖς τῆς παρθενίας ἀκτίσι
φωτοειδῶς
ἀποστίλβων, ψυχὴν μου
τὴν ἀκαλλῆ γεγοιυῖαν τοῖς πταίσμασι
καθάρασα, δείξον Θεοῦ
185 οἰκητήριον ἄμωμον, δέσποινα.

F. 106^v

Κάθισμα. Τὴν σοφίαν καὶ λόγον ἐν σῆ γαστρὶ

Ὁ τὸ πᾶν ἐκ μὴ ὄντων παραγαγὼν
καὶ ἐμέ κατ' εἰκόνα κτίσας τὴν σὴν,

ἀναρχε, ἀόρατε,
ἀνυπέβλητε Κύριε,

190 τῆς παρὰ σοὶ μερίδος
δεινῶς ἐκπεσόντα με
καὶ τῷ πικρῷ τυράννῳ
σαφῶς ὑποκύφαντα
ζήτησον, οἰκτίρμον,

195 ἐπανάλαβε τάχος·
οὐκέτι γὰρ δύναμαι
τῆς δουλείας τὴν κάκωσιν
ὡσπερ ἐκεῖνος ὁ ἄσωτος

ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς σέ, τὸν πατέρα μου,
200 καὶ βοηθῶ σοι " ἥμαρτον, ποιήσον με ὡς μίσθιον."

Heirm. cath. MR I 9

172-177 Mat. 22: 11-13 **198-199** Lu. 15: 17-19

᾽Ωδὴ ἑβδόμη. Θεοῦ συγκατάβασιν

- Σαλεύει με κάτωθεν
σφοδρῶς ἐρπίπτουσα ἀτιμίας προή
τῶν πταισμάτων γὰρ λήθην
ὑπὸ τοῦ τύφου λαβὼν ὁ δειλαιοσ,
205 ἐκθηριοῦμαι καὶ πρὸς τὴν ὑπόμνησιν
ὁ σαρκωθεὶς δι' ἐμὲ οὐ με ταπείνωσον.
- ᾽Οδὸς ταπεινώσεως
σώματος κόποι καὶ ἐξουδένωσις,
ξενιτεία καὶ ἔργον
210 ὑπακοῆς, τὸ δὲ τέλος αὐτῆς
ἄφραστος πλοῦτος καὶ χάρις ἀνώνυμος,
ἔλλαμψις θεία, βυθὸς ἀρρήτου γνώσεως.
- Νυμφίε ἀθάνατε
τῶν καθαρῶν ψυχῶν, Ἰησοῦ ὁ Θεός,
215 τῇ ταπεινοφροσύνῃ
ὡς βασιλίδι λαμπρᾷ με σύναψον,
ἔνδυμα γάμου λαμπρὸν ἐπενδύσας με
καὶ ἀπαθείας στολὴν μοι χαρισάμενος.
- ᾽Ο Κύριος, ὡς φησιν,
220 ὑπερηφάνοις προσαντιτάσσεται,
τίς λοιπὸν βοηθήσει
τοῖς ταπεινοῖς δὲ τὴν χάριν δίδωσι
τίς ἄρα τούτους κακώσει, πλουτήσαντας
τὸν κραταιὸν ἐν πολέμοις μόνον σύμμαχον.
- Θ. 225 ᾽Αργεῖ πᾶσα δύναμις
λόγου καὶ χάρις τῷ ὑπερβάλλοντι
τοῦ ἐν σοὶ μυστηρίου,
θεογεννήτρια, εἴσω πίπτουσα
καὶ τοῦ ταχύτης ἠττάται διώκουσα
230 καὶ τὸ ληφθὲν ἀσμενίζει πόθῳ ζέοντι.

Heirm. ζ' EE 219, n. 314, Joannis

217 Mat. 22: 12 220, 222 Pr. 3: 34 224 Si 46: 1

F. 107

Ἦδὴ ὀγδόη. Ἑπταπλασίως κάμνον

Θεὸς αἷμα τὸ ἴδιον
 ὑπὲρ δούλων ἐξέχεεν,
 ὑπὲρ κατακρίτων ὁ κακίας ἄγευστος,
 καὶ τί λοιπὸν ἄξιον
 235 προσενεγκεῖν ἰσχύσομεν,
 οὐδ' εἰ δυνατὸν ἦν ὑποστῆναι θανάτους
 μυρίους καθ' ἡμέραν,
 ἠδυνήθημεν ἂν τι
 τοσαύτης συμπαθείας
 240 ἄξιον καταθέσθαι.

Λόγον ἀπὸ καυχήσεως,
 λογισμὸν ἐξ οἰήσεως
 δῖελε, ψυχὴ - ζῶν γὰρ ὁ λόγος Θεοῦ
 καὶ πάσης τομώτερος
 245 μαχαίρας διικνούμενος
 ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς καὶ πνεύματος, κρίνων
 καρδίας ἐνθυμήσεις-
 μὴ παραχωρηθεῖσα
 τὰ ἐναντία πράξης,
 250 ἐφ' οἷς ἀλαζονεύη.

Ἴδε τὸν Σολομῶντα μοι
 πῶς τοσαύτης ἐξέπεσε
 χάριτος καὶ Πέτρου τοῦ στερροῦ τὴν ἄρνησιν,
 τοῦ Παύλου δὲ ἄκουσον,
 255 μετὰ τοσαύτην δύναμιν
 ἔτι δεδοικότος μήπως ἄλλοις κηρύξας
 αὐτὸς Θεοῦ ἐκπέση
 καὶ ἡμῖν παραινοῦντος
 ὡς " ὁ δοκῶν ἐστᾶναι
 260 βλεπέτω μήπως πέση."

Heirm. η' EE 219, n. 314, Joannis

243-247 He. 4: 12 253 Jno. 18: 25-27 256-257 I Co. 9:27
 259-260 I Co. 10: 12

Ὅπερ ἂν ἐργασώμεθα
 ἀγαθὸν δι' ἡμῶν αὐτῶν
 τοῦ μὲν ἐναντίου ἀποχὴν κακοῦ ποιεῖ,
 προσθήκην δὲ χάριτος
 265 ἄνευ Θεοῦ οὐ δύναται
 πρὸς ἀγιασμὸν ὅλως ἡμῖν ἐμποιῆσαι·
 καὶ γάρ, φησιν, ἀνθρώπου
 πᾶσα δικαιοσύνη
 ἐνώπιον Κυρίου
 270 ῥάκος ἐκκαθημένης.

Θ. Σημειουμένους, ἄχραντε,
 τοῦ υἱοῦ σου τῷ αἵματι
 βλάβης ἀνωτέρους καὶ κινδύνων σῶζεις ἡμᾶς,
 μεσίτις τῆς χάριτος
 275 τῆς ἐξ αὐτοῦ φανεῖσα ἡμῖν·
 ὄθεν με τὸν σὸν ἀπελευθέρωσον δοῦλον
 τῆς ὑπερηφανίας
 καὶ τῶν ταύτης ἐκγόνων
 πτωμάτων, ὀργῆς, μίσους
 280 καὶ ἰδιορρυθμίας.

ᾠδὴ ἐνάτη. Ἐξέστη ἐπὶ τούτῳ ὁ οὐρανός .

Μαστίγωσον τοὺς θλίβοντάς με ἐχθροὺς
 ἐν χειρὶ κραταιᾷ, παντοδύναμε Λόγε Θεοῦ,
 καὶ ἐναποπνίξας ὡς ἐρυθρῷ
 285 πελάγει τῷ σῷ αἵματι,
 πρὸς γῆν ἀπαθείας με ἀβλαβῆ
 μετάθεσ, ὅπως ὕμνον
 φαιδρῶς ἀναβοήσω
 τὸν ἐπνίκιον τῷ κράτει σου.

Heirm. θ´ EE 220, n. 314, Joannis

264-266 Cfr. He. 12: 14-15 268-270 Is. 64: 6 281-282 Jb. 30:21
 283-284 Ex. 14: 28 286-288 Ex. 15:1

F. 107^v

Ἄσμάτων ἄσμα ἄσομαι τῷ Θεῷ,
 290 ὅτι μόνος ἐνδόξως δεδόξασται ἵππον καὶ γὰρ
 τῆς κενοδοξίας τὸν φρυακτὴν
 καὶ ἀναβάτην ἔρριψεν
 ὑπερηφανίας εἰς τὸν βυθόν·
 ἢ δεξιὰ σου, σῶτερ,
 295 δεδόξασται, ἰσχύϊ
 ἢ δεξιὰ ἐχθρούς σου ἔθραυσεν.

Ῥημάτων γοερῶν καὶ ὀδυνηρῶν
 ἐκ ψυχῆς κατωδύρου ἐπάκουσον ὁ συμπαθής,
 ἴδε μου τὴν θλίψιν καὶ συνοχὴν,
 300 ἦν κατὰ νοῦν ὑφίσταμαι,
 πρὸς τὴν αἰγυπτίαν διαγωγὴν
 στρεφόμενον ἐκτόπως
 ἐλθέ καὶ στήσον, σῶτερ,
 πολυπλανῆ φορὰν ἀλόγιστον.

Κατ' ἶχνος με πορεύεσθαι, Ἰησοῦ,
 305 τῆς σεπτῆς πολιτείας εὐδόκησον, ἦν ἐπὶ γῆς
 κενώσας ὑπέδειξας ἑαυτὸν
 καὶ εὐρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος,
 σχήματι καὶ πράγματι ἀληθῶς
 310 καὶ πράξει τελειώσας
 τῶν θείων ἐντολῶν σου
 πρὸς θεωρίαν ἀναβίβασον.

Ὅ πάντα ἐκ μὴ ὄντων παραγαγὼν
 καὶ τὸν ἄνθρωπον κτίσας, ἀθάνατε,
 315 δόξης τῆς σῆς
 ὁμοίωμα φέροντα ἐπὶ γῆς,
 αὐτὸς κάμει τὸν ἄνθρωπον,
 ἔργοις δὲ οὐκ ἄνθρωπον ἀληθῶς,
 ἐλέω εὐσπλαγχνίας
 320 τῆς πρώτης σου εἰκόνας
 καὶ ὁμοιώσεως ἀξίωσον.

289-293 Ex. 15: 1

307-309 Phil. 2: 7-8

294-296 Ex. 15: 6

320-321 Ge. 1: 27

Θ. Σελήνη τοῦ ἡλίου τοῦ κοητοῦ,
σελασφόρον ἀμάρυγμα πέμπουσα κοσμῷ παντί,
τὸν ἐσκοτωμένον μου λογισμόν
325 διαφανῶς κατάλαμψον,
ἄχραντε παρθένε, μήτερ Θεοῦ,
καὶ δός μοι πρὸς ἡμέραν
ἀπταιστώσ καταντῆσαι
τὴν τοῦ υἱοῦ σου τὴν ἀνέσπερον.

XXIII. Κανόνες παρακλητικοὶ εἰς τὴν Ὁδηγήτριαν

XXIII^a. Κανὼν πρῶτος, οὗ ἡ ἀκροστιχίς·
Ἀπάρχομαι σοι τῶν ἐμῶν λόγων, κόρη, Μάρκος.

V F. 47

ΩΔΗ Α΄. Ἦχος α΄. Ὁδὴν ἐπινίκιον ζῶμεν πάντες

Ἀρχόμενοι σήμερον τοῦ τελευταίου
 τῶν μηνῶν, ἀρχόμεθα
 λογικοῖς ἀνθεσι προδιαπλέκειν φαιδρῶς
 τῇ ἀπαρχῇ τῆς ζωῆς ὕμνον ἐξόδιον.

5 Παρθένε πανάμωμε, πιστοῦς σου δούλους,
 οὓς πολλάκις ἔσωσας
 ἐκ πολλῶν θλίψεων καὶ ἔθνικῶν προσβολῶν,
 καὶ νῦν τιμῶντας τὴν σεπτὴν μνήμην σου φύλαττε.

10 Ἀσμάτων τῇ χάριτι τὰς παιέρους
 ἡμέρας φαιδρύνωμεν
 ἱερῶς χαίροντες, ἐν αἷς ἡ μήτηρ Θεοῦ
 τὴν ἐκδημίαν πρὸς αὐτὸν ποιεῖται χαίρουσα.

15 ῤευστοὶ χρηματίσαντες δι' ἁμαρτίαν
 πρὸς ζωὴν τὴν ἄρρευστον
 διὰ σοῦ, δέσποινα, ἀνακεκλήμεθα,
 διὸ τὴν χάριν σοι πιστῶς ἐπιγρασώμεθα.

Tit. Τοῦ αὐτοῦ. Κανόνες παρακλητικοὶ κατ' ἦχον εἰς τὴν Ὁδηγήτριαν φαλλόμενοι καθ' ἐσπέραν ἐν ταῖς πέντε καὶ δέκα τοῦ αὐγούστου μηνὸς ἡμέραις πρὸ τῆς ἐνδόξου καὶ σεβασμίας αὐτῆς κοιμήσεως V In D folium cecidit, qua re in ipso codice odes α΄ et γ΄ atque primum et secundum troparium odis δ΄ usque ad v. 41 desunt. Textum restitui auxilio cod. V, qui eum integrum servat, atque editionum OIK et ET **Heirm.** α΄ EE 11, n. 15, Andreae 5-8 troparium metro et verbis discrepans in OIK et ET. Παρθένε πανάμωμε/ Θεογεννήτορ, τὴν ποιμήνην σου φύλαττε, (hoc verbum ad finem troparii invenitur in OIK) / ἦν πολλάκις ἔσωσας/ ἐκ πολλῶν θλίψεων/ καὶ ἔθνικῶν προσβολῶν, καὶ νῦν/ τιμῶσαν τὴν (σεπτὴν) μνήμην σου. 10 φαιδρύνωμεν OIK, ETH: φαιδρύνωμεν V 11 post μήτηρ in ET τοῦ

ΩΔΗ Γ´. Λίθον, ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες

Χαῖρε, τῆς χαρᾶς ἢ πρόξενος τῷ βροτείῳ γένει,
 χαῖρε, ἢ τῆς λύπης ἀπαλλαγῆ καὶ λύσις,
 χαρᾶς ἀδιαδόχου χωρίον εὐρύχωρον,
 20 ἢ δι' ἀγγέλου τῆς χαρᾶς καὶ νῦν λαβοῦσα τὰ μηνύματα.

Ὅπλῳ εὐδοκίας, δέσποινα, τοὺς πιστοὺς σου δούλους,
 ἅπαντας συνήθως προσπίπτοντας τεμένει
 τῷ σῶ, φθορᾶς ἀπάλλαξον καὶ τρέψον τὴν ὀργὴν σου
 ἐπὶ ἀπίστους, αὐτῶν καταβαλοῦσα τὰ φρυάγματα.

F. 47^v

25 Μέση Θεοῦ χρηματίσασα καὶ ἀνθρώπων, κόρη,
 μέσον τὸν παρόντα διαλαβοῦσα μῆνα,
 τῇ θεία μεταστάσει φαιδρύνεις τὸν σύμπαντα
 καὶ εἰς πανήγυριν φαιδρᾶν ἐπισυνάγεις τοὺς θεόφρονας.

Ἄδων ὁ προφήτης πνεύματι τὰ σὰ μεγαλεῖα
 30 ἴπασα, ἀνεβόα, ἔσωθεν ἡ δόξα
 τοῦ μόνου βασιλέως τῆς θυγατρὸς ὑπάρχει·
 διὸ οἱ πλούσιοι λαοῦ τὸ πρόσωπον σου λιτανεύουσιν.

**ΩΔΗ Δ´. Ἐν πνεύματι προβλέπων,
 προφήτα Ἀββακούμ,**

Ἴδού, τῇ βασιλίδι λαμπρῶς ἐπιφανεῖς
 ὁ συνήθης ἄγγελος, τὸ σύμβολον αὐτῇ
 35 τῆς τοῦ θανάτου νίκης φέρων ἐγχειρίζει,
 φοίνικος κλάδον, ὡσπερ πρῶην τῷ δεσπότῃ
 φέροντες ὑπήντων οἱ ὄχλοι πιστῶς.

Συνέλθωμεν προθύμως ἐν φόβῳ καὶ χαρᾷ
 βασιλεῖς καὶ ἄρχοντες, λαὸς καὶ ἱερεῖς,
 40 νέοι, πρεσβῦται, μονασταί τε καὶ μιγάδες.

Heirm. γ´ EE 11, n. 15, **Andreae** **Heirm. δ´** EE 11, n.15,
Andreae **22** ante ἅπαντας add. οὔσπερ V **24** post ἐπὶ add. τοὺς ΟΙΚ
27 τὸν V, ET: τὰ ΟΙΚ **32** post πλούσιοι add. τοῦ ET, λιτανεύουσιν V, ET:
 λιτανεύουσιν ΟΙΚ

21 Ps. 5: 12

30 Ps. 44: 14

32 Ps. 44 : 13

35-37 Jno. 12: 13

F. 47^v-F. 194

πᾶσα ἀξία, τὴν μητέρα τοῦ Κυρίου
μέλλουσαν ἀπαίρειν ἐκ γῆς προσιδεῖν.

45 Ὁ μέγας ἐν προφήταις, παινύμητε, Μωσῆς
τυπικῶς τεθέαται ἐν βάτῳ καὶ πυρὶ
τοῦ μυστηρίου τὸ θαῦμα τῆς σῆς λοχείας·
καὶ γὰρ ἀφλέκτως πῦρ τὸ ἄυλον ἐδέξω
δόξα τῷ Θεῷ τῷ φανέντι ἐκ σοῦ.

50 Ἰάματα ἐκ θείας παλάμης σου, ἀγνή,
τοῖς νοσοῦσι δώρησαι·
καὶ γὰρ φθοροποιῦ
εἰς τὸν ἀέρα ἀτμίδος ἀναχεθείσης
καὶ διὰ τούτου τοῖς ἡμῶν προσομιλούσης
σώμασιν ἡ λύμη κατίσχυσεν.

ΩΔΗ Ε΄. Τὸ φαινὸν ἡμῖν ἐξανάτειλον

55 Τὴν πολυώνυμον καὶ περίκλυτον
στάμνον καὶ τράπεζαν,
ὄρος ἅγιον, βάτον καὶ κλίμακα
προοραθείσαν
πάντες ἀνυμνήσωμεν ἐκ γῆς μεταβαίνουσαν.

60 Ὡς ὑπερέχουσα πάσης κτίσεως
ἐν ἀγιότητι,
δόξαν ἄρρητον, ἀγνή, πεπλούτηκας,
ὄθεν τὸν μῆνα
τούτον ἀνατίθεμεν εἰς δόξαν σοι, δέσποινα.

Heirm. ε΄ EE 13, n. 16, Andreae 40 post μονασταὶ om. τε ET
41 post μητέρα om. τοῦ V, OIK, ET 42 προσιδεῖν D: προσειπέιν V, OIK, ET
41- 42 vv. delevit manus posterior in D 52 ex ἀνα [. . .] θείσης (litterae duae
non leguntur) corr. ἀναχεθείσης J. Eugenicus in D, ἀναχεθείσης atque in V et
OIK 51-54 vv. omnino diversi in ET: δεινῶς κατὰ ψυχὴν/ βιωτικάϊς γὰρ
μερίμναις προσηλωθέντες/ τὰ τῆς ψυχῆς νῦν παρέργως φεῦ! ἐκτελοῦμεν /
ἀναισθησία νοσοῦντες ἴασαι. 64 post εἰς in ET σὴν, σοι vero deest

43-44 Ex. 3:2- 4 56-57 στάμνος Ex. 16: 33 τράπεζα Ex. 38:9-12
58 ὄρος Ps. 98: 9 βάτος Ex. 3:2 κλίμαξ Ge. 28: 12

- 65 Νεοποιεῖς φθαρείσαν, ἀχραντε,
 φύσιν τὴν βρότειον,
 διὸ πόλιν τὴν τῷ σῶ ὀνόματι
 ἀνακειμένην
 λύτρωσαι πρεσβείαις σου φθορᾶς καὶ κακώσεως.
- 70 Ἐπὶ τοῦ ὄρους προσευχομένης σου,
 πάραγνε δέσποινα,
 προσκλινόμενα τὰ δένδρα κέμουσι
 δουλοπρεπῆ σοι
 εὐλαβῶς προσκύνησιν ὡς θαῦμα παράδοξον.

F. 194V

ΩΔΗ 5'. Τὸν προφήτην Ἰωνᾶν

- 75 Μοίη ἔτεκες Θεόν,
 μοίη ἔμεινας ἀγνή,
 μόνον θέλησον αὐτῇ καὶ λυθήτω τὰ δεινὰ
 καὶ ὄφονται
 οἱ σοὶ οἰκέται τὴν σὴν βοήθειαν.
- 80 Ὡς νεφέλη μυστική,
 μητροπάρθενε ἀγνή,
 καθοδήγησον ἡμᾶς πρὸς οὐράνιον ζωήν,
 τὸν καύσωνα
 τῆς ἀμαρτίας ἐξαφανίζουσα.
- 85 Νέον βρέφος ἐπὶ γῆς
 ὁ παντέλειος Θεὸς
 προελήλυθεν ἐκ σοῦ, δύο φύσεις ἐν ταύτῳ
 θελήματα
 καὶ ἐνεργείας φέρων, πανάμωμε.

Heirm. 5' EE 12, n. 15, Andreae 67 πόλιν substituit verbo ποιμήνην J. Eugenicus in D, idem verbum in ET et OIK, δούλους τοὺς V 68 ἀνακειμένην D, OIK : σεμινανομένους V, σεμιναρομένην ET 70 ex εὐχομένης corr. προσευχομένης M. Eugenicus in D, verbum jam correctum in V, OIK et ET invenitur

- 90 Λύεις πταίσματα ψυχῶν,
 παύεις νόσους τῆς σαρκός,
 ἀπελαύνεις πᾶν κακὸν τῶν τιμώντων σε, ἀγνή,
 τὸ δύνασθαι
 μόνῳ τῷ θέλειν οὐκ ἔχουσα.

ΩΔΗ Ζ΄. Τῶν ἐν καμίῳ παίδων σου, σωτήρ,

- 95 Ὅ τοὺς ἀγίους παῖδας ἐκ πυρὸς
 ῥυσάμενος καὶ ἐκ τῶν λεόντων Δαριῆλ
 καὶ τοῖς σοῖς δούλοις τὸν φλογμὸν
 τῶν νοσημάτων
 ἀναψύξας, εὐσπλαγχνε,
 100 ῥῦσαι θανάτου βορᾶς ταῖς τῆς μητρός σου εὐχαίς.

Γῆ ἢ τὸν στάχυν τὸν ζωοποιὸν
 βλαστήσασα, πρὸς τὴν ἐπουράνιον ζωὴν
 διὰ θανάτου ἐκ τῆς γῆς
 μεθιοταμένη,

- 105 τοῖς ἐν γῆ κατέλιπε
 τὴν εὐλογίαν ἡμῖν ἐν τοῖς ἀμφίοις αὐτῆς.

ᾠφθη τῷ θεῷ πάλαι Ἰσραὴλ
 οὐρανίος κλίμαξ ἠδρασμένη ἐν τῇ γῆ,
 ἐφ' ἣν οἱ ἄγγελοι Θεοῦ
 110 καὶ ὁ δεσπότης
 ἐπ' αὐτῆς ἐστήρικτο,
 τῆς Θεοτόκου τυποῦσα τὴν μετάστασιν.

F. 195

92 κακὸν D: δεινόν V, OIK, ET **Heirm.** ζ' EE 12, n. 15, Andreae
Heirm. dissimile tradit V: *Τοὺς ἐν καμίῳ παῖδας ὁ σωτήρ*
93 μόνῳ τῷ D, V: μόνη τῷ OIK, μόνον τὸ ET **97-100** vv. verbis discrepant
 in ET: καὶ τοῖς σοῖς δούλοις/ ἐκ παθῶν καὶ πταισμάτων/ἀναρρύσας, εὐσπλαγχνε,
 /οἴδου εὐαρέστως ζῆν/ ταῖς τῆς μητρός σου εὐχαίς. **100** βορᾶς D, V: φθορᾶς
 OIK **102** πρὸς D: καὶ V, OIK, ET **108** ante οὐράνιος in V, ET ἢ, post
 κλίμαξ verba ἠδρασμένη ἐν τῇ γῆ om. V, ET: ἢ οὐράνιος ἐκείνη κλίμαξ OIK
109 post Θεοῦ in OIK ἀνέβαινον

Ναός Θεοῦ ὑπάρχουσα, σεμνή,
 τοὺς πίστει σου ἄν ἐν τῷ τεμένει ἱερῶς
 115 συναγομένους καὶ τὴν σὴν
 προσδεχομένους
 ἀρωγὴν περισσεύει
 ἐκ πειρασμῶν ψυχικῶν καὶ νοσημάτων δεινῶν.

**ΩΔΗ Η΄. Ὅν φρίττουσιν ἄγγελοι καὶ πᾶσαι
 στρατιαί**

Καλεῖ πρὸς οὐράνιον καὶ ἔνθεον ζωὴν
 120 ὁ κτίστης καὶ Κύριος μητέρα τὴν αὐτοῦ
 καὶ τῷ μυστηρίῳ τέλος πρέπον διδούς,
 κάτεισιν ἐν δόξῃ
 ταύτην ἀνακομίσων.

Ὁ τόμος προέγραφε τὸ θαῦμα σου, σεμνή,
 125 ὁ πόκος ἐμήνυε τὸν ξένον ὑετὸν
 ἐν σοὶ καταβάντα καὶ τὴν φύσιν ἡμῶν
 καυσουμένην ὄρῳ
 ζωῆς ἀναλαβόντα.

Ῥεούσης ἀφέμενοι ζωῆς καὶ χαμερποῦς,
 130 μερούση προσέλθωμεν καὶ κρείττομι ζωῆ
 καὶ συνεπαρθῶμεν τῇ δεσποίῃ ἡμῶν.
 γῆθεν ἀριούση
 ζωὴν πρὸς τὴν ἀγήρω.

F. 195^v

Ἡ πύλη ἢ βλέπουσα κατὰ ἀνατολάς,
 135 ἢ κλίμαξ ἢ ἔνθεος, ἢ ῥάβδος Ἀαρῶν,
 ἢ ζῶσα νεφέλη ἐν νεφέλαις καλεῖ
 γῆθεν αἰρομένη
 τοὺς θείους ἀποστόλους.

Heirm. η΄ EE 12, n. 15, Andreae

124 Is. 8: 1 125 Jd. 6: 37-40 134 Ez. 44: 1-3 135 Nu. 17: 21-23
 136 Ex. 13:21

ΩΔΗ Θ´. Τὴν ζωοδόχον πηγὴν τὴν ἀένναον

- 140 Μαρμαρυγαῖς τῆς αὐλοῦ θεότητος
 περιαστράπτων ἐν δόξῃ κατέρχεται,
 τοῦτο ἤδη δεύτερον,
 ὁ υἱός σου, δέσποινα,
 σὺν μυριάσι πολλαῖς αὐλῶν νόων
 τὴν σὴν ἀγίαν ψυχὴν προσληθόμενος.
- 145 Ἐμάρτημάτων δεσμοῖς συνεχόμενοι
 τῇ τοῦ θανάτου τομῇ παρεδόθημεν
 καὶ καταφθαιρόμεθα
 ἐκ δικαίας κρίσεως
 τοῦ σοῦ υἱοῦ καὶ Θεοῦ· ἀλλὰ θαρροῦντες
 150 τῇ σῇ, πανάμωμε, σκέπη σωθείημεν.
- Ῥητορευόντων ἀπύλωτα στόματα
 καὶ φιλοσόφων ἀσόφων σοφίσματα
 μάταια ἐλήλεγκται,
 φροῦδα κεχρημάτικε,
 155 τῷ μυστηρίῳ τῷ σῷ καταργηθέντα,
 θεογενιῆτορ πανάμωμε δέσποινα.
- Κεκρατημένοι τῷ, θείῳ σου ἔρωτι
 οἱ προσκυνοῦντες τὸ μέγα μυστήριον
 τοῦ ἀσπόρου τόκου σου,
 160 δέσποινα πανύμνητε,
 λόγοις εὐρύθμων ᾠδῶν, ᾠμάτων ὕμνοις
 τὰ ἐξιτήριά σοι προσφθεγγόμεθα.
- Ὅς ἐν ἐρήμῳ λαὸν μυριάριθμον
 στύλῳ πυρὸς καὶ νεφέλης ὠδήγησεν,
 165 οὗτος πρὸς τὸ τέμενος
 τοῦτο σου τὸ ἅγιον,

F. 49^v

Heirm. θ´ EE 14, n. 18, Andreae 146 τῇ τοῦ θανάτου τομῇ D, V, ET : τῇ τοῦ ἁδοῦ ποιητῆ OIK 161 post λόγοις orat. abrumpitur in D, folium enim cecidit, qua re finis canonis primi, odes α´ duo tropariaque odis γ´ canonis secundi desunt. Textum restitui auxilio cod. V et editionum OIK et ET

μη̄τερ ἀγιή. ὁδηγεῖ δυνάμει θείᾳ
τοὺς δεομένους τῆς σῆς ἀντιλήψεως.

170 Σιών ἅγια, Θεοῦ πόλις ἔμψυχε,
τοὺς σους πολίτας καὶ δούλους σου φύλαττε,
τοὺς τῷ σὺ ὀνόματι
ὠχυρωμένους ἀνωθεν,
ἐκ ποικίλων δεινῶν ἀνασωθέντας
καὶ νῦν μάλιστα σοὶ προσανέχοντας.

170 τὴν ποιμνὴν σου πάντοτε διαφύλαττε ΟἶΚ, Θεοκυῆτορ, τὴν ποιμνὴν
σου φύλαττε ΕΤ **171-174** τὴν τῷ σὺ ὀνόματι/ δομηθείσαν ἀνωθεν/ καὶ ἐκ
ποικίλων δεινῶν ἀνασωθείσαν/ καὶ νῦν ὡς μάλιστα σοὶ προσανέχουσαν ΟἶΚ, ΕΤ

XXIII^b. Κανὼν δεύτερος, οὗ ἡ ἀκροστιχίς·
Τὴν ἐν μάχαις ἄγρυπνον ὑμῶ προστάτιν, Μάρκος.

F. 49^v

ΩΔΗ Α΄. Ἦχος β΄. Ἐν βυθῶ κατέστρωσε ποτὲ

Τῇ τῆς σῆς χρηστότητος ῥοπῇ
 πεπορθῶς, παινύμνητε,
 καὶ τῇ ἀγρύπνῳ θαρρῶν προστασία σου,
 δευτέρας ἀπάρχομαι μελωδίας τῇ ζωηφόρῳ κοιμήσει σου,
 5 ἦν προσδεδεγμένη ἱλεως γενοῦ μοι τῷ οἰκέτῃ σου.

Ἡ Θεὸν τεκοῦσα τὸν ἡμῶν,
 τὰς νόσους βαστάσαντα
 καὶ ἀμαρτίας εὐσπλάγχχνως ἀράμενον,
 κατὰ νόμους φύσεως νοσηλεύεται πρὸς ζωὴν τὴν ἀκήρατον
 10 ἔνθεν ἀπιούσα, ἦν εὐσεβοφρόνως μακαρίσωμεν.

Νικητὰς ἀνάδειξον ἐχθρῶν
 ἀσεβούντων, δέσποινα,
 τοὺς εὐσεφεῖς καὶ πιστοὺς ἡμᾶς δούλους σου,
 τὴν ἀκαταμάχητον πανοπλίαν ἠμφιεσμένους τῆς πίστεως
 15 καὶ τὴν σὴν ἐλπίδα προσανατεινομένους ἐν ἅπασιν.

F. 50

Ἐν νεφέλαις ὥσπερ ἀετοὶ
 νῦν διακομίζονται,
 ὅπου τὸ πτώμα οἱ θεῖοι ἀπόστολοι
 τὸ τῆς ἀναστάσεως τοῖς ἀνθρώποις καὶ ἀφθαρσίας παραίτιον,
 20 τὴν φρικτὴν ἐσχάτην ἀρπαγὴν τυποῦντες διαέριον.

Νοερᾶ ψυχῇ καὶ λογικῇ
 τιμηθέντες ἄνθρωποι
 καὶ κατ' εἰκόνα τοῦ κτίστου γενόμενοι,
 παρασυνεβλήθημεν τοῖς ἀλόγοις καὶ τῇ φθορᾷ ἠτιμάσθημεν,
 25 ὅθεν καὶ ἀτίμως ὡς πρόβατα ἄρῃην θανατούμεθα.

Heirm. α΄ EE 34, n. 46, Joannis 14 ἠμφιεσμένους ΟΙΚ, ET:
 ἠμφιεσμένην V 15 προσανατεινομένους ΟΙΚ, ET: προσανατεινόμενον V

7 Mat. 8: 17

8 Jno. 1: 29, I Jno. 3:5

14 Eph. 6: 11-13

16-18 Mat. 24: 28

20 Cfr. I Th. 4: 17

24 II Pe. 2: 12

ΩΔΗ Γ´. Ἐν πέτρᾳ με τῆς πίστεως στερεώσας

Μακάριοι οἱ μένοντες ἐν τῷ οἴκῳ
 τῷ σῶ, εἰς τοὺς αἰῶνας αἰνέσουσί σε,
 μακάριοι οἱ βλέποντες ἐν εἰκόνι
 τὴν ἀπαστρέπτουσαν αἴγλην τῆς χάριτος,
 30 ἧς αὐτὴ μετέδωκας ζῶσα, πάναγνε.

F. 197

Ἄλλόφυλος ἐχθρῶν μαχητῶν ῥομφαία
 κυκλόθεν παροικεῖ τὴν σὴν πόλιν, κόρη,
 διψῶσα ἀνθρωπέων αἱμάτων χύσιν,
 ἦν ταῖς καρδίαις ταῖς αὐτῶν ἀντίστρεφον
 35 καὶ τὰ τόξα συντριψον καὶ διάλυσον.

Χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης οὐ κατηφείας
 ἢ ἔνδοξος μετάστασις τῆς πανάγνου
 μεσίτις γὰρ τῆς φύσεως ἀνελθοῦσα
 πρὸς τὸν δεσπότην καὶ υἱὸν παρίσταται,
 40 πᾶσι τὸν οἰκτίρμονα διαλλάττουσα.

Ἀνάστειλον τὴν θραῦσιν ὀργῆς Κυρίου,
 θανάτου τοῦ ἁώρου καὶ αἰφνιδίου
 τοὺς δούλους σου διάσωσον, θεοτόκε·
 ἴδε συντρέχοντας, θερμῶς προσπίπτοντας
 45 ἐπὶ σοὶ καὶ μόνη πιστῶς σαλεύοντας.

ΩΔΗ Δ´. Ἐληλυθας

Ἰδέτωσαν
 οἱ μισοῦντές με καὶ αἰσχυνηθήτωσαν,
 ἡ πόλις σου, δέσποινα, βοᾷ θαρροῦσα τῇ σκέπῃ σου,
 καὶ ἀποστραφήτωσαν
 50 εἰς τὰ ὀπίσω ὡς χροῦς ὑπὸ ἀνέμου σφοδροῦ.

Heirm. γ´ EE 38, n. 51, Cosmae **Heirm. δ´** EE 34, n. 46, Joannis
 30 αὐτὴ V, ET: αὐτὴ ΟΙΚ 32 τὴν σὴν πόλιν scripsi: τοὺς σοὺς δούλους V,
 ΟΙΚ, ET 33 ἀνθρωπέων V: τοῖς σοῖς δούλοις ΟΙΚ, ἀνθρωπέων ET
 48 πόλις verbo ποιμένη substituit J. Eugenicus in D, idem verbum in ΟΙΚ, ET

Συρέχονται

γυναικῶν φιλοθέων συστήματα,

τὸν κόσμον τῆς φύσεως, τὴν ὑπερτέραν τῆς κτίσεως
πίστει προσκυρήσουσαι,

55 μεθισταμένην πρὸς αὐλον καὶ θεϊαν ζωὴν.

Ἀνάκλησις

τοῦ πεσόντος Ἀδάμ χρηματίσασα,

δένδρα προσκλινόμενα καθὼς ἐκείνος τὰ ἄλογα

ἔσχηκας, προσκύνησιν

60 δουλοπρεπῆ παραδόξως σοὶ προσνέμοντα.

F. 197

Γηράσαντα

καὶ πολλοῖς συμπεσόντα παθήμασι

κόσμον νεουργήσασα, πρὸς τὴν ἀγήρω καὶ ἀπτωτον
ζωὴν μεταβέβηκας,

65 τὴν ἡλικίαν πρὸς γῆρας ἤδη κλίνασα.

Ῥημάτων σου

τῶν σεπτῶν μεμνημένοι, πανάμωμε,

ἰδοὺ μακαρίζομεν καὶ εὐφημοῦμεν ἀπαύστως σε,
ὅτι μεγαλεία σοι

70 ὁ δυνατὸς ὡς προέφησας πεποίηκεν.

ΩΔΗ Ε΄. Ὁ φωτισμὸς

ὑπὸ πολλῆς

καὶ ἀπείρου χρηστότητος εἰς τὸ σῶσαι

κόσμον ὁ δεσπότης καταφοιτήσας

τὴν παραγίαν καὶ σεπτὴν σου γαστέρα,

75 κατεσκήνωσεν ὡς εὐρύχωρον

ἄλλον οὐρανὸν ἐπὶ γῆς ἀξιόθεον.

Heirm. ε΄ EE 34, n. 46, Joannis 58 τὰ ἄλογα D, V, OIK: τὰ κτίσματα ET 60 ex ἀπονέμοντα corr. σοὶ προσνέμοντα M. Eugenicus in D, verbum jam correctum in V, ET, OIK invenitur 62 συμπεσόντα D, V, OIK: ἐμπεσόντα ET 65 τὴν ἡλικίαν D, V, OIK: τῇ ἡλικίᾳ ET 68 σε D, OIK, ET: σοὶ V

Περιπεσῶν

- ἀνοδίας προσκοπτῶ ψυχῆς τοῦς πόδας
καὶ τῷ Ἄδῃ ἤγγισεν ἡ ζωὴ μου,
80 προσελογίσθην μετὰ τῶν τεθνεώτων,
ἐγενήθην ὡς ἀβοήθητος·
δέσποινα, αὐτῇ μοι βοήθησον δέομαι.

Νύμφη πατρὸς

- τοῦ ἀνάρχου, ἀγία μήτηρ τοῦ λόγου,
85 πνεύματος ἀγίου θεῖον ταμεῖον,
τοῦς λειτουργοῦντας τῷ σεπτῷ σου τεμένει
καὶ αἰτοῦντας τὴν σὴν ἀρτίληψιν
χάριτος Θεοῦ κληρονόμους ἀνάδειξον.

Ὁ ὑψηλὸς

- καὶ περίβλεπτος θρόνος τοῦ βασιλέως,
90 τῶν βασιλευόρων ἡ ζῶσα κλίνη
ἡ θεοδόχος, ὁ παράγιος οἶκος,
τὸ ἀβέβηλον ἰλαστήριον
νῦν πρὸς οὐρανίους σκηναὶς μετατίθεται.

F.198

ΩΔΗ ζ´. Ἐν ἀβύσσῳ πταισμάτων κυκλούμενος

- 95 Νεφοδρόμοι, πτηνοὶ διαέριοι
πάντοθεν ἀπάραντες θείῳ βουλήματι,
πρὸς τὴν κηδεῖαν ἤκουσι
τῆς μητρὸς τοῦ Θεοῦ οἱ ἀπόστολοι.

Ἵπερτέρα τῶν ἄνω δυνάμεων

- 100 καὶ τοῦ νοητοῦ διακόσμου χωρήσασα,
μήτηρ Θεοῦ πανάμωμε,
παρ' αὐτῇ τῇ τριάδι γεγένησαι.

Heirm. ζ´ EE 34, n. 46, Joannis
OIK, ET 84 post μήτηρ om. τοῦ OIK
OIK 95 διαέριοι D, V, OIK: ἐναέριοι ET

81 ἐγενήθην D, V: ἐγεννηθην
91 κλίνη D, V, ET: γαλήνη

Μακαρία γαστήρ ἢ βαστάσασα
καὶ μαστοὶ θηλάσαντες τὸν ἐπὶ πάντων Θεόν
105 τῆς φυλαξάσης πρότερον
τὸν αὐτοῦ θεῖον λόγον ἀλώβητον.

Νεῶν, ὀπλῶν, τειχῶν καὶ δυνάμεως,
δέσποινα, ἢ πόλις σου ποιήρως ἔχουσα,
τὴν σὴν καὶ μόνην ἄμαχον
110 κατ' ἐχθρῶν δυναστείαν προβάλλεται.

Ὡς δεσπόζουσα πάσης τῆς κτίσεως
δώρησαι ἡμῖν εὐκραῖη τὴν κατάστασιν
τὴν τοῦ ἀέρος, ἄχραντε,
τὴν ὀλέθριον λύμην ἐξαίρουσα.

ΩΔΗ Ζ΄. *Εἰκόμος χρυσῆς*

115 Παρέστη, φησὶν,
ἢ βασίλισσα, Δαβίδ, ἐκ δεξιῶν σου
ἐν διαχρύσῳ στολῆ λάμπουσα,
πεποικιλμένη τῇ χάριτι,
πόρρωθεν προγράφων τὴν δόξαν
120 τῆς σεπτῆς μεταστάσεως
τῆς παρανώμου σου μητρός, υἱὲ καὶ λόγε Θεοῦ.

Ῥυσθέντες, ἀγνή,
τῆς ἀρχαίας καταδίκης τῷ σῶ τόκῳ
καὶ παραδείσου τὴν ἀπόλαυσιν
125 ἀναλαβόντες λαμπρότερον,
σέ, τῶν ἀγαθῶν τὴν αἰτίαν,

F. 198^v

Heirm. ζ΄ EE 39, n. 53, Cosmae 103 βαστάσασα D: βλαστήσασα V,
ΟΙΚ: χωρήσασα ET 107 Νέον ὄπλον τειχῶν καὶ δυνάμεων ET 108 οἱ δοῦλοι
σου ποιήρως ἔχοντες V, ΟΙΚ, ET 110 προβάλλεται D: προβαλλόμεθα V,
προβάλλονται ΟΙΚ, ET 114 ἐξαίρουσα D, V, ΟΙΚ: εξαίρουσαν ET 121 post
παρανώμου om. σου ET υἱὲ καὶ λόγε Θεοῦ D, V: υἱὲ καὶ λόγε πατρός ΟΙΚ,
υἱοῦ καὶ λόγου Θεοῦ ET

εὐσεβῶς μεγαλύνομεν,
εὐχαριστήριον ᾠδὴν ἀρακρουόμενοι.

- 130 Ὁ παῖδας τοὺς τρεῖς
ἐν καμίνῳ ἀσινεῖς διατηρήσας,
πυρὶ τῷ θείῳ οὐ κατέφλεξε
τὴν θεοδόχον γαστέρα σου·
βάτος γὰρ αὐτὴν προετύπου,
ἀκατάφλεκτος μένουσα,
135 προσομιλοῦσα τῷ πυρὶ ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ.

- Στρατὸς δυσμενῆς
μυριάριθμος, αἱμάτων ἀνδρες ὅλοι,
προσκαθεζόμενοι τῇ πόλει,
χρόνον πολὺν ὠρυόμενοι,
140 πάσῃ μηχανῇ κεχρημένοι,
κατησχύθησαν ἄπρακτοι,
ἀποκρουσθέντες ἰσοῦ τῆς παντοδυνάμῳ χειρὶ.

ΩΔΗ Η΄. Τὸν ἐν καμίνῳ τοῦ πυρὸς

- 145 Τὴν παραγίαν κιβωτόν,
τὴν ὑπέρτιμον σκηρῆν, τὴν θεῖαν στάμνον,
τὴν λυχνίαν, τὴν πλάκα,
τὸν φωτοφόρον ναόν,

Heirm. η΄ EE 35, n. 47, Joannis 130 διατηρήσας D, V, ET: διαφυλάξας OIK 134 μένουσα D, V, OIK: μέινουσα ET 137 ὅλοι D, OIK, ET: τότε V 138 πόλει verbo πόλεσι substituit J. Eugenicus in D: post πόλει add. σου V, τῇ ποιμνῇ σου OIK 137-138 vv. verbis et eorum dispositione discrepant in ET, qua re autem metrum disturbatum est: αἱμάτων ἀνδρες προσκαθεζόμενοι/ ὅλοι τῇ ποιμνῇ σου, ἄχραντε 141-142 versus delevit et in marg. scripsit J. Eugenicus in D: καθυπέταξας, ἄχραντε, / ἀλλὰ θαρροῦμεν ἐπὶ σῆς παντοδυνάμῳ χειρὶ. iidem vv. discrepant in V, ET, OIK: ἀποκρουσθήτωσαν καὶ νῦν/ ἐκκλησίας οἱ δυσμενεῖς ἐκ τῆς σῆς παντοδυνάμου χειρός V, κατησχύθησαν ἄπρακτοι, ἀποκρουσθήτωσαν καὶ νῦν οἱ ἐκκλησίας δυσμενεῖς OIK, ET 142 verba quae restitui non leguntur in D

129-130 Da. 3: (49-50) 133-134 Ex. 3:2 137 Ps. 54: 23 143 Ex. 38:1-8 144 σκηρῆ Ex. 26:1 sqq. στάμνος Ex. 16: 33 145 λυχνία Ex. 38:13-17 πλάξ Ex. 31:18 146 Ex. 6: 1 sqq.

τὸν θρόνον
 τοῦ Θεοῦ τὸν ἔνδοξον,
 τὴν ἀγνὴν παρθέρον ὑμνήσωμεν συμφύτως.

- 150 Ἐποχωροῦσα ἐκ τῆς γῆς
 πρὸς οὐράνιον ζώην, ἄχραντε κόρη,
 τὰς πλησίον καὶ φίλας
 γυναῖκας μετακαλῆ
 καὶ ταύταις
 155 κλῆρον πολυτίμητον
 τὴν σεπτὴν ἐσθῆτα καὶ ζώνην διανέμεις.

Τῶν ὁμοφύλων γυναικῶν
 τὰς ἀγνώως καὶ ταπεινῶς σοι λατρευούσας
 ἐγκρατεία καὶ πόνοις

F. 199

- 160 καὶ προσευχαῖς καὶ πηγαῖς
 δακρύων,
 κόρη, δυσωπήθητι
 καὶ τὴν τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ μάλιστα στήσον.

- Ἰερωτάτη ξυνωρὶς
 165 θεολόγων ἐπιστάσα τῇ κηδεῖα
 τῇ σεπτῇ σου, παρθένε,
 ἐξ Ἀθηνῶν ἱεραῖς
 φωναῖς σε, κόρη, προσεφθέγγοντο
 καὶ τὸ κατὰ σὲ μέγα θαῦμα ἐπευφήμουιν.

- 170 Νυμφῶν ὀλόφωτε Θεοῦ,
 τῶν ἀγγέλων χαρμονὴ καὶ τῶν ἀνθρώπων
 κραταιὰ προστασία,
 τῶν ἀσκητῶν ἡ τρυφή,
 τὸ κλέος
 175 τῶν μαρτύρων, ἄχραντε,
 σῶζε τοὺς σοὺς δούλους ἐκ πειρασμῶν παντοίων.

153 μετακαλῆ D, V, OIK : μετακαλείς ET

163 post Θεοῦ add. κόρη V

150-156 Cfr. Tischendorf, Apocal. 115, 121, 130

ΩΔΗ Θ'. Ἀνάρχου γεννήτορος

Μακάριος ἄνθρωπος,
 οὐ ἔστιν ἡ ἀντίληψις,
 παρὰ σοῦ ἀναβάσεις αἰεὶ διέθετο
 180 θείας ἐν καρδίᾳ ἃς εἶδεν ὁ Ἰακώβ
 ἐν κλίμακι ξένη,
 τὸ μέγα μυστήριον σου, παρθένε, προμυούμενος.

Ἄρυσασθε, ἄνθρωποι,
 πλουσίως τὰ λάματα
 185 τῶν ψυχῶν καὶ σωμάτων αἰεὶ προρρέοντα
 θείας ἐξ εἰκόνας, ἐξ ὕδατος ζωηροῦ
 ὅλου τοῦ τεμένου,
 ἐν ᾧ ἠρετίσατο κατοικεῖν ἡ θεοδόχος σκηνή.

Ῥαθύμως βιώσαντες
 190 καὶ συμφυεῖ φαυλότητι
 κατὰ σάρκα καὶ κόσμον πολιτευσάμενοι,
 μέλλομεν πικρῶς ἀποθνήσκειν ψήφῳ Θεοῦ
 κακεῖ ὑπομένειν
 τὴν κόλασιν ἄφατον, ἧς, ἀγνή, ἡμᾶς ἐξάρπασον.

F. 199V

195 Καρδία καὶ στόματι
 καὶ λόγοις καὶ νοήμασι,
 διανοία, αἰσθήσει, πᾶσι κινήμασι
 μόνην Θεοτόκον κυρίως καὶ ἀψευδῶς,
 ἀγνή, σε καλοῦμεν,
 200 τὴν κλήσιν κατάλληλον τῷ σῶ τόκῳ προσαρμοζόντες.

Ὁ μόνος φιλόανθρωπος,
 ὁ μόνος ἀμνησίκακος,
 ὁ Θεὸς τοῦ ἐλέους καὶ τῆς χρηστότητος,

Heirm. θ' EE 35, n. 46, Joannis 187 τοῦ σεπτοῦ τεμένου OIK
 192 post ψήφῳ add. Θεοῦ M. Eugenicus in D, verbum additum invenitur in V,
 OIK, ET, post Θεοῦ praebet δικαία OIK 194 ἄφατον om. OIK

177-179 Ps. 83: 5 180-181 Ge. 28:12
 203 Cfr. Ps. 68: 16

188 Ps. 131: 13-14

205 ἄνες τὴν δικαίαν ὀργὴν σου, ῥῦσαι ἡμᾶς
 λοιμοῦ βαρυτάτου,
 προρρίζους ἐκτρίβοντος, τῆς ἁγίας σου μητρὸς ταῖς εὐχαῖς.

210 Συσσεύσασα πνεύματι
 βιαίῳ καταδίωξον
 τοὺς ἐχθροὺς τῆς σῆς ποιμνίης μακρὰν, ὑπέραγνε,
 τρέμοντας αἰσχύνῃ καὶ λύπῃ περιπαθεῖς,
 ὅτι ποιηρίαν
 πικρῶς ἐμελέτησαν κατὰ τῆς κληρονομίας σου.

206 προρρίζους D,V, ET: προρρίζου OIK, τῆς D,V, OIK: τὰς ET

212 Ps. 37: 12

XXIII^c. Ἐτερος κανών, οὗ ἡ ἀκροστιχίς: Τὴν τῶν νόων
λύτειραν αἰνῶ παρθένον, Μάρκος.

F. 199^v

Ἦχος γ´. ΩΔΗ Α´. Ὁ τὰ ὕδατα πάλαι

Τῆς τρυφῆς ὁ χειμάρρους,
ζῶν καὶ ἀλλόμενον ὕδωρ,
ὁ ἀεργάως προχέων,

5 Ἰησοῦ, ἄρδευσον τὸν ἐμφυγέριτα μου ροῦν,
ὅπως ἐκβλαστήσειεν
ὑμνων ἠδύπνοα ἄνθη
μέλη καταθύμια τῇ εὐκλεεῖ σου μητρί.

F. 200

Ἡ τοῦ κόσμου κυρία,
ἡ τῶν πιστῶν εὐφροσύνη,
10 τῶν βασιλέων τὸ κράτος,
τοῦ λαοῦ στήριγμα, τῶν ἱερέων τιμή,
μοναστῶν τὸ καύχημα,
πάντας ὁμοῦ συναθροίζει,
μέλλουσα μεθίστασθαι πρὸς οὐρανὸν ἀπὸ γῆς.

15 Ναὸς οὔσα Κυρίου
καὶ ἱερώτατος οἶκος,
τὸν ἱερὸν τοῦτον οἶκον
ποταμὸν ἀφθονον τῶν ἰαμάτων τελείς,
πᾶσαν καταρδεύοντα
20 τὴν οἰκουμένην ἐντεῦθεν,
ἐπιμεριζόμενον εἰς πλείονας ἀρχὰς νοητῶς.

Τοῦ Κυρίου τὸ στόμα,
τῆς ἐκλογῆς τὸ εὐῶδες
καὶ πολυτίμητον σκεῦος,
25 ὁ τῆς γῆς ἄγγελος, ἡ οὐρανόφρων ψυχὴ,
Παῦλος ὁ θειώτατος

Heirm. α´ EE 67, n. 95, Joannis 2 ζῶν D, V: τὸ ET, τὸ ante ζῶν
in OIK 4 ἐμφυγέριτα D, V, OIK: φυγέριτα ET
11 post λαοῦ in OIK et ET τό

τὴν τοῦ Κυρίου μητέρα
ἐγκωμίοις πρέπουσιν ἐνθέως προσεφθέγγετο.

30 ὦ πανύμνητε μήτερ,
ἢ τῶν ἀγίων ἀπάντων
τὸν ἀγιώτατον λόγον
ὑπὲρ μου τέξασα, τὴν εὐτελῆ προσφοράν
ταύτην δεχομένη μου,
τῆς συμφορᾶς τῆς παρούσης
35 λύτρωσαι τὴν πόλιν σου, ἵνα σε ἔτι ὑμνῶ.

ΩΔΗ Γ´. Ὁ ἐκ μὴ ὄντων.

Νοὸς ἐνθέου
ἀμέσοις ἐπιβολαῖς
πλουσίως δεχόμενοι τὰς ἀκτίνας τοῦ πνεύματος,
οἱ προφήται πόρρωθεν
40 προεθεώρουν τὸν τόκον σου, παρθένε.

Ναὸν καὶ πύλην,
λυχνίαν καὶ κιβωτὸν
καὶ στάμνον καὶ τράπεζαν καὶ θεόγραφον πλάκα σε
καὶ ὄρος κατάσκιον
45 δι' αἰνιγμάτων ἐκάλουν, Θεοτόκε.

F. 200^v

Ὁ κορυφαῖος
τῆς ὅλης τῶν μαθητῶν
σεπτῆς ὁμηγύρεως οὐκ ὀθόνην ὀπτάνεται
κατιοῦσαν ἀνωθεν,
50 τὴν δὲ ψυχὴν τῆς δεσποίνης ἀνιοῦσαν.

Heirm. γ´ EE 79, n. 112, Germani, heirm. om. D 34 τῆς D, V, OIK :
ἐκ ET 35 πόλιν verbo ποιμνην substituit J. Eugenicus in D, ποιμνην atque in
OIK, ET: τοὺς δούλους σου V

41 ναός III Ki. 6: 3-36 πύλη Ez. 44: 1-3 42 λυχνία Ex. 38:13-17
κιβωτός Ex. 38:1-8 43 στάμνος Ex. 16: 33 τράπεζα Ex. 38:9-12 πλάξ Ex. 31: 18
44 Hb. 3: 3 48-49 Ac. 10: 11 46-50 Cfr. Tischendorf, Apocal., 110

Σαλευομένους
 τοὺς δούλους σου, ἀγαθή,
 πολλοῖς δεινῶν πνεύμασι
 καὶ ποικίλοις παθήμασιν
 55 ἀκλονήτους ἔδρασον
 ἐν ἀσαλεύτῳ τῆς σῆς ἐλπίδος πέτρα.

ΩΔΗ Δ'. Ἐθου πρὸς ἡμᾶς

Ἦφθη ὁ Θεὸς
 ἐν Σινᾷ τὸν νόμον τιθέμενος
 δείμασι, βροντῶν καὶ ἀστραπῶν
 60 καὶ φρικαλέοις κτύποις ἀπρόσιτος,
 διὰ σοῦ δέ, πάναγνε,
 πᾶσιν ἐφάνη ἄνθρωπος γενόμενος.

Νῦν ὁ ἱερὸς
 ἱεράρχης πρῶτος Ἰάκωβος
 65 μέλους προεξάρχει ἱεροῦ,
 νῦν οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι ἔπονται,
 νῦν πιστῶν ὁ σύλλογος,
 νῦν αἱ γυναῖκες σύντονον ἐξάδουσιν.

Λύτης φθαρτικῆς,
 70 ἢ ζωῆς ταμίαν κηύσασα,
 ῥῦσαι τὸν λαόν σου, ἀγαθή,
 τὸν εἰς τὴν σὴν θαρροῦντα βοήθειαν,
 ἵνα μὴ γενώμεθα
 ὀλιγοστοὶ παρὰ πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς.

75 Ὕμνοις ἱεροῖς
 καὶ ᾠδαῖς ἀσμάτων εὐφημοῦμεν σε.

Heirm. 8' EE 67, n. 95, Joannis 59 δείμασι D, V, ET: δειγμάσι
 ΟΙΚ 60 κτύποις D: τύποις V, ΟΙΚ, ET 68 σύντονον D: συντόνωσις V, ET.
 ΟΙΚ 71 τὸν λαόν σου D, V: σου τὴν ποιμήνην ET, τὴν ποιμήνην σου ΟΙΚ
 72 τὸν D, V: τὴν ΟΙΚ, ET, θαρροῦντα D, V: θαρροῦσαν ΟΙΚ, ET 76 εὐφημοῦμεν
 D, V, ΟΙΚ: ὕμνοῦμεν ET

ἦν μόλις ἀξίως φλογεραὶ
 τῶν ἀσωμάτων γλῶσσαι γεραίρουσιν
 ὡς Θεὸν γεννήσασαν
 80 τὸν ἐπὶ πάντων, κόρη πολυύμνητε.

F. 201

ΩΔΗ Ε΄. Ὡς εἶδεν Ἡσαίας

Τὸ σκήνωμα τοῦ λόγου,
 ἢ τῆς σοφίας μήτηρ, ἢ πηγὴ τῆς ζωῆς,
 μειλιχίσις λόγοις ἀνελαμβάνετο
 τοὺς θείους ἱερομύστας
 85 ἀθυμοῦντας ἐν τῷ ταύτης χωρισμῷ,
 τὴν ἐκδεξομένην αὐτὴν δόξαν μηνύουσα.

Ἐπήρθη ὑπεράνω
 τῶν οὐρανίων νόων ἢ σὴ δόξα, σεμνῆ,
 καὶ ἡ ἀρετὴ σου πάντα διέδραμε
 90 τὸν κόσμον· τοὺς οὐρανοὺς γὰρ
 τὸν καλύψαντα Θεὸν τῇ ἀρετῇ
 τέτοκας τῷ κόσμῳ ὡς ἄνθρωπον τῷ σχήματι.

Ἰδὼν ὁ Ἡσαίας
 σεραφικὴν λαβίδα καθαροῦ πυρὸς,
 95 τὸν ἐκ σοῦ φανέντα Θεὸν ἐγίνωσκε,
 τοῦ κόσμου τὰς ἀμαρτίας
 ἀφανίζοντα θεότητος πυρί,
 φλέγοντι ἀλύπως καὶ μαλακῶς δροσίζοντι.

Ῥητόρων εὐγλωττία
 100 καὶ πιθανότης ἔντεχνος ἀργεῖ τῷ καιρῷ
 τῆς φρικτῆς ἐκείνης ἀνταποδόσεως·
 ἐντεῦθεν διὸ ἐτοίμους

Heirm. ε΄ EE 71, n. 101, Cosmae
 πηγὴ τῆς σοφίας, ἢ μήτηρ τῆς ζωῆς ET

82 ἢ πηγὴ τῆς ζωῆς D,V, OIK: ἢ
 91 post Θεὸν om. τῇ V, OIK, ET

77-78 Cfr. Tischendorf, Apocal. 109, 111
 ζωὴ Cfr. Jno. 14: 6 82 σοφία Cfr. I Co. 1: 24
 83-85 Tischendorf, Apocal., 108-109 90-91 Hb. 3: 3
 93-95 Is. 6:6

ἑαυτοὺς ἀπεργασιόμεθα, πιστοί,
 πράξεις ἐνθέοις τὸν κριτὴν ἰλεούμενοι.

- 105 Ὑνάψας θρυαλλίδα
 τὴν ἑαυτοῦ ὁ ἥλιος ἡμῖν φλογεράν,
 τὴν ἰκμάδα πᾶσαν ἐναπηθάλωσεν,
 ἐντεῦθεν λοιμὸς ἀνάψας
 δραστηρίους πυρετοὺς διακαεῖς
 110 ἐν ἡμῖν ἐγείρει, τοῦ μέλλοντος εἰκόνα πυρός.

F. 201^v

ΩΔΗ ζ´. Τοὺς εἰς τὰ τέλη τῶν αἰώνων

- Νεανικῶς οἱ θεολόγοι
 ταῖς νεφέλαις ἐποχούμενοι
 ὡς ἐμπειρότατοι ἵππεις,
 διεδίφρουον αἰθέριοι,
 115 τὸ ἄρμα τοῦ δεσπότου
 ἀπὸ τῆς γῆς αἰρόμενον
 ἐπειγόμενοι φθάσαι.
- Ἐγγελος θεῖος πρωτοστάτης
 οὐρανόθεν ἀφικόμενος,
 120 φοίνικας κλάδον εὐθαλή,
 τοῦ θανάτου νίκης σύμβολον,
 σοὶ φέρων ἐγχειρίζει,
 τὴν ποθεινὴν μετάστασιν
 ἐμφανῶς ἀπαγγέλλων.
- 125 Ἴσχυσε πρὶν ἢ ἁμαρτία
 παραδείσου ἀπολαύσεως
 καὶ ἀρωδύνου με ζωῆς
 ἀπορρίψαι ἀτιμότητα,
 σὺ δέ με ἀνορθώσω,

Heirm. ζ´ EE 78, n. 110, Germani 112 ταῖς νεφέλαις D, V, OIK : τὰς
 νεφέλας ET 128 ἀτιμότητα D, V, OIK : ἀτιμώματα ET 129 ἀνορθώσω D, V, OIK :
 ἀνορθώσω ET

111-117 Tischendorf, Apocal. 97, 99-100
 Apocal. 114-115 125-128 Ge. 3: 6

118-124 Tischendorf,

130 μῆτερ ἀγνή, κηῖσασα
τὸν Θεὸν ἀνωδύνως.

Νεκροποιῦ κακίας λύμην
ἑαυτοῖς προαποθέμενοι,
σωματοφόρῳ λύμη νῦν
135 θεία δίκη συνεσχέθημεν·
ἢ τέξασα τοῦ Ἄδου
τὸν νεκρωτήν, ἐλέησον
τοὺς δεινῶς νεκρουμένους.

ΩΔΗ Ζ´. Ὡς πάλαι τοὺς εὐσεβεῖς

Ὡς πάλαι τοὺς εὐσεβεῖς
140 τρεῖς παῖδας ἐδρόσισας ἐν τῇ φλογὶ τῇ χαλδαικῇ,
καὶ τοὺς ἐν καμίνῳ κειμένους πυρετῶν
τῇ σῇ δρόσῳ ἴασαι,
πανελεῆμον Κύριε,
τῆς μητρός σου ταῖς ἀγίαις εὐχαῖς.

145 Παρίστανται οἱ σεπτοὶ
τοῦ λόγου διάκονοι πρὸ ὀφθαλμῶν σου πανευλαβῶς,
τῆς εὐλογημένης Θεοῦ λόγου μητρός,
καὶ τὸν λόγον ἄνωθεν
σὺν ἀσωμάτοις τάξεσι
150 κατιόντα ἐποπτεύουσιν.

Ἀκούσωμεν νοητῶς
ὠδὴν παναρμόιον, ᾠσμα τερπνόν, μέλος λιγυρόν,
τῶν ἐπουρανίων δυνάμεων σεπτῶς
ὑμνουσῶν τὴν ἄχραντον

F. 202

Heirm. ζ´ EE 67, n.95, Joannis **134** σωματοφόρῳ D, V, OIK :
σωματοφόρῳ ET **138** νεκρουμένους D, V : νεκρωθέντας OIK, νεκρωθέντας ET
141 καὶ ἡμᾶς κειμένους καμίνῳ πυρετῶν ET **142** ἴασαι V, OIK, ET : ἴασας D
154 ὑμνουσῶν D, V : ὑμνοῦσι OIK, ὑμνοῦντων ET

- 155 μεθισταμένην σήμερον
πρὸς τὸν κτίστην καὶ υἱὸν αὐτῆς.
- Ῥητόρων καὶ σοφιστῶν
πολύφθογγα στόματα, γλῶσσαι λαμπραί, λόγοι τεχνικοί,
μέθοδοι καὶ κάλλη καὶ χάριτες τερπιναί
- 160 τοῖς σοῖς ἐπιβάλλουσαι
ἐπαίνοις ἠπορήθησαν,
θεομήτορ ἀειπαρθένε.

ΩΔΗ Η´. Ἀστέκτω πυρί ἐνωθέρες

- Θεὸς θεῶν Κύριος ὤφθη
ἐν Σιών, ὡς πάλαι ὁ Δαβὶδ προανεφώνει
- 165 τῷ πληρώματι γὰρ τῶν χρόνων
μόλις εἰς κατοίκησιν εὔρε σκεῦος,
θεῖον σκεῦος ἀγιότητος,
σκεῦος ἀφθαρσίας, ὑπέρτιμον ταμίον.
- Ἐθνῶν ἀλλοφύλων ἐφόδου,
170 μάχης ἐμφυλίου καὶ σειμοῦ, πυρός, μαχαίρας
καὶ λιμοῦ καὶ λοιμώδους νόσου
φύλαττε τὴν πόλιν σου, Θεοτάκε,
πᾶσαν τὴν ἐλπίδα ἄνωθεν
εἰς σὲ κεκτημένην καὶ σοὶ ἀνακειμένην.
- 175 Νεκρῶν καὶ τῶν ζώντων ὁ ἔχωρ,
λόγε, ἐξουσίαν, ὁ δυνάμενος ὀλέσαι
ἐν γέεινῃ ψυχὴν καὶ σῶμα,
μὴ με ὥσπερ ἄκαρπον δένδρον τέμης,
δός μοι προθεσμίαν, εὐσπλαχνε,
- 180 ταῖς τῆς παναγίας μητρὸς σου ἱκεσίαις.

Heirm. η´ EE 71,n. 101, Cosmae **166** σκεῦος D, V, OIK: σκῆνος
ET **172** τὴν πόλιν σου D: τοὺς δούλους σου V, τὴν ποιμένην σου OIK, ET
174 κεκτημένην καὶ σοὶ ἀνακειμένην D, OIK, ET: κεκτημένους καὶ σοὶ
ἀνακειμένους V **175** post καὶ et supra lineam τῶν add. M. Eugenicus in D
179 εὐσπλαχνε (sic) D

F. 202^v

Ὁ μέγας τῷ ὄντι παρθένος
 εὐαγγελιστῆς καὶ θεολόγος Ἰωάννης,
 τὴν παρθένον καὶ Θεοτόκον
 ἔχων εἰς τὰ ἴδια ὡς μητέρα,
 185 πᾶσαν σπουδὴν ἐπιδείκνυται,
 τιμῶν τὴν ὁσίαν τοῦ ζωοδόχου σκήρους.

Νυμφίος ὁ κάλλει ὠραῖος
 παρὰ τοὺς υἱοὺς τοὺς τῶν ἀνθρώπων τὴν μητέρα
 καὶ ἀνύμφευτην μόνην νύμφην
 190 καταβὰς ὑπέρλαμπρος προσκαλεῖται
 "δεῦρο ἔλθε ἢ πλησίον μου,
 ἢ καλὴ μου νύμφη, περισσότερὰ τελεία."

ΩΔΗ Θ'. Ἐν Σιναίῳ τῷ ὄρει κατεῖδε σε

Μὴ τροπὴν ὑπομείνας θεότητος
 τῆς ἀτρέπτου, ὁ υἱός
 195 τοῦ ἀνάρχου πατρὸς ἀρχὴν ἔλαβεν
 ἐπ' ἐσχάτων ἡμερῶν
 ἐξ ἀγίας σαρκός σου
 ἄνθρωπος γενόμενος
 καὶ ὑπερτέραν σε
 200 τῶν ἀγγελικῶν διακόσμων ἀνέδειξεν.

Ἀναβάτας, ὀπλίτας, ἀλάστορας,
 ἐπιλέκτους φοβερούς,
 πεποιθότας ἐν ἵπποις καὶ ἄρμασι
 καὶ μυρίαίς μηχαναῖς,

Heirm. θ' EE 74,n. 104, Andreae 186 τὴν ὁσίαν τοῦ ζωοδόχου D, V: τὴν ἀξίαν τοῦ θεοδόχου OIK, τὴν οὐσίαν τοῦ θεοδόχου ET 188 post υἱοὺς om. τοὺς V, OIK 203 πεποιθότας D, ET: πεποκότας V, πεπτωκότας OIK

181-186 Cfr. Tischendorf, Apocal. 97-98, 126-127, 131

187-188 Ps. 44: 2

191-192 Ca. 2 : 10-13; 5:2

196 Ac. 2: 17

201 Cfr. Ex. 15:1

203 Cfr. Ps. 19: 7

- 205 κραταιοῦ Θεοῦ μήτηρ,
 ἔμπροσθεν τῆς πόλεως
 ταύτης κατέστρωσας
 καὶ παρὰ τὸν Ἄδην αὐτοὺς διεσκόρπισας.
- 210 Ῥητορείων ἐν λόγοις καὶ πράγμασιν
 ὁ θεόφθογγος Λουκάς,
 τοῖς μὲν λόγοις τὸ μέγα μυστήριον
 ἀνεγράψατο τὸ σὸν.
 τοῖς δὲ χρώμασι ταύτην τὴν θείαν εἰκόνα σου
 διεμορφώσατο
- 215 χάριτος ἐκ σοῦ πληρωθεῖσαν, ὑπέραγνε.

F. 203

- Κραταιὸν ἐν πολέμοις ἀνάδειξον
 ἀριστέα, νικητήν,
 τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ σου συντριβόντα,
 τὸν πιστότατον ἡμῶν
- 220 βασιλέα, οἰκτίρμον,
 τὴν σὴν προβαλλόμενον
 ἄμαχον δύναμιν
 καὶ τὴν προστασίαν τῆς σῆς παραχράντου μητρός.
- 225 Ὁ δεσπόζων τοῦ κράτους, ὡς γέγραπται,
 τῆς θαλάσσης, κραταίε,
 καὶ τὸν σάλον αὐτῆς συγκυκώμενον
 κατευνάζων ὡς Θεός,

206 πόλεως D, V: ποιμένης OIK, ET **206- 208** versus J. Eugenicus hoc modo correxit in D: ἔμπροσθεν τῶν δούλων σου/ τούτους κατάστρωσον/ καὶ παρὰ τὸν Ἄδην αὐτοὺς διεσκόρπισον, *qua re quae primum scripta sunt legisse non potui. Textum restitui auctoritate cod. V et editionum OIK, ET 207* ταύτης D, OIK, ET: πολλάκις V **213** ταύτην V, ET: verbo ξένως aliud verbum J. Eugenicus in D substituit, quod autem non legitur **219-220** verba ἡμῶν / βασιλέα verbis λαὸν/τῆς σῆς ποιμένης J. Eugenicus substituit in D: τὸν πιστότατον λαὸν / συντριβόντα, ἀλλὰ νῦν V, τὸν πιστότατον λαὸν/συντριβόντα, οἰκτίρμον OIK, ET **221** τὴν σὴν προβαλλόμενον D, V: ἀλλὰ νῦν τὴν σὴν προβαλλόμενον OIK, ET, qui autem τὴν om.

σὺ τὸν κλύδωνα τοῦτον
 στήσον, πολυέλεε,
 230 ῥῦσαι τὴν πόλιν σου
 τοῦ πικροῦ θαλάτου τῆς ἁώρου τομῆς.

Συνεχόμενοι πάντοθεν θλίψεις
 καὶ ποικίλοις πειρασμοῖς,
 ἐπὶ σὲ καταφεύγομεν, ἄχραντε,
 235 τὴν ἐλπίδα τῶν πιστῶν,
 τὴν τοῦ γένους προστάτιν,
 τὸ θεῖον καλλώπισμα,
 ῥῦσαι δεόμεθα
 πάσης συμφορᾶς τοὺς σοὺς δούλους, ὑπέραγνε.

230 τὴν πόλιν σου D: τοὺς δούλους σου V, τὴν ποιμνὴν σου OIK, ET
237 versus om. V, OIK, ET, qua re in ET alius v. in fine troparii additus est:
 Θεοτόκε ἀγνή. **239** ὑπέραγνε D, V, OIK: δέσποινα ET

ΧΧΙΠ^d. Ἐτερος κανών, οὐ ἡ ἀκροστιχίς· Χαίροις χαρᾶς
ἔκφανοις, ἀρᾶς ἡ λύσις, Μάρκου.

F. 203

ΩΔΗ Α΄. Ἦχος δ΄. Ἀνοίξω τὸ στόμα μου

Χαρᾶς ἡμῖν πρόξενος
ἀδιαδόχου γεγένησαι,
χαρὰν τὴν αἰδίου Χριστοῦ γεννήσασα,
ὄθεν, δέσποινα,
5 καὶ ταύτας τὰς ἡμέρας
τῆς σῆς μεταστάσεως χαρᾶς πληρούμεθα.

F. 203^v

Ἀνοίξασα, δέσποινα,
τὰς παραχράντους ὑλένας σου,
ἐν αἷς περιέλαβες τὸν πάντα φέροντα
10 θείῳ ῥήματι,
ἐκ πάσης ἐπηρείας
τὴν πόλιν σου σκέπασον, τὴν σὲ δοξάζουσαν.

Ἰδοὺ, ἡ ἀνάκλησις
τῆς ταπεινῆς ἡμῶν φύσεως
15 ζωὴν πρὸς οὐράνιον αἴρεται χαίρουσα,
νῦν ὁ ἅγιος
καὶ θεοδόχος οἶκος
ὁρέων ὑπέρτερος τῶν θείων γίνεται.

Ῥημάτων δρεψάμενοι
20 τοῦ ἀρχαγγέλου, τὸ "χαῖρε" σοι
προσάδομεν, δέσποινα "χαῖρε, χαρὰ τῶν πιστῶν,
χαῖρε, λύτρωσις
τῆς λύπης τῆς ἀρχαίας,
χαῖρε, ἐπανόρθωσις τοῦ πρωτοπλάστου Ἀδάμ".

Heirm. α΄ ΕΕ 99, n. 141, Joannis

12 τοὺς δούλους σου σκέπασον τοὺς σὲ δοξάζοντας V, τὴν ποιμήτην σου ΟΙΚ

9-10 He. 1:3

19-20 Lu. 1: 28

- 25 Ὁ μέγας ἀρχάγγελος
 ἐξ οὐρανῶν ἀφικόμενος,
 χαρᾶς εὐαγγέλια πάλιν κορίζει σοι·
 χαῖρε, δέσποινα,
 ἴνῃ μᾶλλον, χαῖρε, χαῖρε,
 30 χαῖρε, πρὸς αἰδίων ζωὴν ἀπαίρουσα.

ΩΔΗ Γ΄. Τοὺς σοὺς ὑμολόγους, Θεοτόκε,

- Ἴδοῦσα τὴν κάκωσιν, παρθένε,
 λαοῦ τοῦ πιστοῦ καὶ ἐκλεκτοῦ,
 ὃν περιεποιήσατο
 Θεὸς ἰδίῳ αἵματι,
 35 στῆθι, ταχὺ δυσώπησον
 ὑπὲρ ἡμῶν τὸν οἰκτίρμονα.

- Στειρεύουσα μήτρα παραδόξως
 καρπὸν εὐκλεῆ κόσμῳ παντὶ
 εἰς εὐωχίαν αὐλον
 40 πνευματικῶς προήνεγκε,
 σὲ τὴν ἀγνὴν καὶ ἄμωμον,
 τὴν τὸν Θεὸν σωματώσασαν.

F. 204

- Χαρᾶς καὶ εἰρήνης καὶ ἀγάπης
 καὶ μακροθυμίας ἀκριβοῦς,
 45 ἀγαθωσύνης, πίστεως,
 χρηστότητος, πραότητος
 καὶ ἐγκρατείας πλήρωσον
 τοὺς τῷ ναῷ σου προσμένοντας.

- Ἄηρ ἠγιάσθη τῇ ἀνόδῳ
 50 τῆς ἠγιασμένης σου ψυχῆς,
 ὡς ἐφωτίσθη ἅπασα

Heirm. γ΄ EE 100, n. 141, Joannis

26 οὐρανῶν D: οὐρανοῦ V, OIK **48** ex προστρέχοντας corr. προσμένοντας D,
 verbum iam correctum in V, OIK

25-30 Tischendorf, Apocal., 96 **31-32** Ex. 3: 7; Nu. 11: 15

33-34 Ac. 20: 28 **37-42** Tischendorf, Evang., 4-10 **43-46** Ga. 5: 22

ἡ γῆ ἐπὶ τῷ τόκῳ σου
 σὺ γὰρ τὰ ἐπουράνια
 τοῖς ἐπιγείοις διήλλαξας.

ΩΔΗ Δ´. Ὁ καθήμενος ἐν δόξῃ

55 ῥέων θράσει πικροτάτῳ
 καὶ πολλὸς ἐκτεινόμενος,
 ὁ παμφάγος Ἄδης
 ἔσθη, τετοκυίας σου, πάραγνε,
 τὸν ζωοδότην δεσπότην
 60 ὁ γὰρ θάνατος
 τοῖς πιστεύουσιν ἤδη ζωῆς θείας ἄμειψις.

Ἄνιμνοῦμεν σε βοῶντες·
 χαῖρε, ὄρος κατάσκιον,
 χαῖρε, πῖον ὄρος
 65 καὶ τετυρωμένον ἐν πνεύματι,
 χαῖρε, οὐράνιε κλίμαξ,
 χαῖρε, γέφυρα
 ἡ μετάγουσα ἐκ τοῦ θανάτου πρὸς θείαν ζωήν·

Σέ, τὴν ἔμφυχον παστάδα
 70 τοῦ δεσπότη τῆς κτίσεως,
 τὸν ναὸν τὸν θείον,
 τὸ ἡγιασμένον παλάτιον,
 τὴν ἀδιόδευτον πύλην,
 τὴν ὑπέρτιμον
 75 κλίνην, δέσποινα, χρεωστικῶς μεγαλύνομεν.

Ἐκ παντοίων με κινδύμων
 τὴν σὴν πόλιν περισώζει,
 τοῦ Θεοῦ ἡ πόλις,

Heirm. δ´ EE 95, n. 135, Joannis **66** κλίμαξ (sic) codd.
77 τὴν σὴν πόλιν D: τοὺς σοὺς δούλους V, τὴν σὴν ποιήσαν ΟΙΚ

63 Hb. 3:3 **64-65** Ps. 67: 15 **66** Ge. 28:12 **71** Cfr. Ps. 64:4
72 III Ki. 7: 38- 49 **73** Ez. 44: 1-3 **74-75** Ca. 3: 7

80 περὶ ἧς ἐν κόσμῳ λελάληται
 δεδοξασμένα, παρθένε
 ὑπερένδοξε,
 ἡ δοξάζουσα τοὺς εὐσεβῶς σε δοξάζοντας.

F. 204^v

ΩΔΗ Ε΄. Ἐξέστη τὰ σύμπαντα

85 Κλινοῦση τὰ γόνατα,
 εἰς προσευχὴν σοι, ἄχραντε,
 τὰ ἐπὶ τοῦ ὄρους δένδρα πάντα
 καθάπερ ἔμφυχα συνεκλίνετο,
 μένειν οὐ δυνάμενα τοῦ σοῦ
 κλινομένου σώματος
 ἐν ὀρθίῳ τῷ σχήματι.

90 Φωτὸς οἰκητήριον
 χαῖρε, τὸ σκότος λύσασσα,
 χαῖρε, ἡ τὸν ἥλιον τῷ κόσμῳ
 προαγαγοῦσα, φωτὸς νεφέλη χρυσοῦ,
 χαῖρε, στύλε πύρινε, δι' ἧς
 95 πρὸς τὴν ἐπουράνιον
 ὁδηγούμεθα εἴσοδον.

Ἄγνίζονται, δέσποινα,
 τῷ σῷ ναῷ προστρέχοντες,
 ὁ φιλευσεβῆς σου λαὸς οὗτος
 100 πρὸς τὴν ἡμέραν ἐτοιμαζόμενοι,
 καθ' ἣν ἀπὸ γῆς πρὸς οὐρανὸν
 ἀπῆρας, τὴν χάριν σου
 δι' εἰκόνας λιποῦσα ἡμῖν.

105 Νεφέλαις ὀχούμενος
 κριτῆς ὁ ἐπουράνιος,
 ὅτε μετ' ἀγγέλων δόξης ἔλθῃ

Heirm. ε΄ EE 100, n. 141, Joannis 79 λελάληται D, V: λελάληνται
 OIK 98 versum in marg. cod. D add. M. Eugenicus 106 ὅτε D, V: ὅταν OIK

κρίσιν δικαίαν ποιῆσαι, δέσποινα,
τότε παρρησία μητρικῇ
πρόστηθι τῶν δούλων σου,
110 τῶν πιστῶς ἀνυμνούντων σε.

ΩΔΗ 5'. Ἐβόησε

Συρέσεως
καὶ σοφίας ὑπάρχουσα ἔμπλεως,
συνετήρεις
ἐν καρδίᾳ συμβάλλουσα ἅπαντα
115 τὰ τετελεσμένα
ἐπὶ σοὶ θαυμασίως, θεόρτυφε.

Ἰστάμενοι
πρὸ προσώπου τῆς θείας εἰκόνας σου,
οἱ πλουτοῦντες
120 τοῦ λαοῦ σου πιστῶς λιτανεύουσι,
τὴν σὴν πόλιν ῥύσαι
τῆς παρούσης πληγῆς, ὑπεράνωμε.

F. 205

Στολίζεται
διὰ σοῦ σωτηρίου ἱμάτιον
125 καὶ χιτῶνα
εὐφροσύνης ἢ φύσις, θεόρτυφε,
ἢ γεγυμνωμένη
συμβουλία δεινοῦ πολεμήτορος.

Αἰρόμενοι
130 πανταχόθεν οἱ θεῖοι ἀπόστολοι,
ταῖς νεφέλαις
θεαρχίῳ βουλήματι φέρονται
πρὸς τὴν βασιλίδα
καὶ κυρίαν ἀπάσης τῆς κτίσεως.

Heirm. 5' EE 125, n. 172, Εἰς τὴν προσκύνησιν τοῦ τιμίου σταυροῦ
121 πόλιν D, V: ποιμνην OIK

111-112 Cfr. Ex. 35: 31 119-120 Ps. 44: 12 124-126 Is. 61: 10
127-128 Ge. 3: 7-13 129-134 Tishendorf, Apocal., 97, 99-100

ΩΔΗ Ζ´. Οὐκ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει οἱ θεόφρονες

- 135 ῥάβδος ἔρτιμος, τὸ ἄνθος τὸ ἀμάραντον,
χαῖρε, ἀνθήσασα,
χαῖρε, ὁ πόκος ἐξ οὗ
ἡ δρόσος ἀπέσταξε, φλογμὸν ἢ λύουσα
τὸν πολύθεον,
- 140 χαῖρε, σκητὴ τῆς χάριτος
καὶ νυμφὼν ἀθανασίας.
- Ἀμαρτίας τῶν ψυχῶν καὶ ἀρρωστήματα
σωμάτων ἴασαι
τῶν προστρέχόντων, ἀγνή,
- 145 τῷ θείῳ τεμένει σου καὶ αἰτουμένων πιστῶς
τὰ ἴαματα·
σὺ γὰρ πηγὴ τῆς χάριτος
καὶ ζωῆς ἀφθόνου βεῖθρον.
- Στερευούσης ἐκ ἰηδύος προελήλυθας
ἐπαγγελίας καρπός,
150 δῶρον εὐχῆς ἱερᾶς·
ὄθεν σου δεόμεθα τὴν ἀκαρπίαν ἡμῶν
μεταποίησον
εἰς εὐκαρπίαν πράξεων
- 155 ἀγαθῶν, εὐλογημένη.
- Ἡ βασίλισσα τοῦ κόσμου μετατίθεται
πρὸς οὐρανὸν ἀπὸ γῆς,
οἱ τῶν ἀγγέλων χοροὶ
θαυμάζουσι, βλέποντες θαῦμα παράδοξον,
160 φύσιν βρότειον
ὑπὲρ αὐτοὺς ἀστράπτουσαν
ἀγιότητος ἀκτίαι.

Heirm. ζ´ EE 101, n. 142, Cosmae
136 ἀνθήσασα D, V : βλαστήσασα OIK

135 ῥάβδος Nu. 17: 20 137 Jd. 6: 37
149-151 Tishendorf, Evang., 4-10

140 Ex. 26: 1 sqq.

F. 205V

ΩΔΗ Η´. Παῖδας εὐαγεῖς ἐν τῇ καρίνῳ

- Αὔσον τὴν ἀχλὺν τῶν νοσημάτων,
 ὑγείας τὴν σταθερὰν γαλήνην αἴτησαι
 165 πόλει τῇ τιμῶσῃ σε,
 μήτερ ἀπειρόγαμε·
 σὺ γὰρ ἡμῖν ἐγέννησας
 τὸν ἰατρὸν τῶν ψυχῶν
 καὶ νόσων σαρκικῶν ἐλατῆρα,
 170 τὸν τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἀνειληφότα.

 Ὑμνοῦντας σε, δέσποινα, προσδέχου
 τοὺς δούλους σου κατὰ χρέος· χαῖρε, ἄσπορε
 χώρα ἢ βλαστήσασα
 στάχυν ζωοπάροχον,
 175 χαῖρε, τοῦ ζῶντος ὕδατος
 πηγὴ ἀκέρωτε,
 ἢ πύλη, ἣν ὁ λόγος διῆλθε,
 χαῖρε, ἣ τὰς πύλας συντρίψασα τοῦ Ἄδου.

 Σὲ τὴν τῶν ἀγγέλων ὑπερτέραν
 180 ἄγγελος μὲν τῇ μητρὶ εὐηγγελίσατο,
 ἄγγελος δὲ ἔτρεφε
 τῷ ναῶ προσμένουσαν,
 ἄγγελος δὲ τὸ μέγιστον
 θαῦμα ἐμήνυσε
 185 Θεὸν ἡμῖν ἐκ σοῦ σαρκοφόρον,
 ἄγγελος καὶ νῦν σε καλεῖ πρὸς θείαν λῆξιν.

 Ἰσχὺν βασιλεῦσιν ἡμῶν δίδου
 καὶ κέρας τὸ τοῦ χριστοῦ σου, κόρη, ὕψωσον,

Heirm. η´ EE 100, n. 141, Joannis 164 αἴτησαι D: δώρησαι V, OIK
 165 πόλει D, V: ποιμνῆ OIK 187 verba ἰσχὺν βασιλεῦσιν ἡμῶν J.Eugenicus
 in D delevit et supra lineam scripsit Ἰσχὺν τοῖς πιστοῖς, παρθένε, OIK praebet
 Ἰσχὺν εὐσεβέσιν ἡμῖν 188 κόρη V, OIK: verbum in D, quod J. Eugenicus
 verbo λαοῦ substituit, non legitur

180 Tischendorff, Evang., 8 181-182 Tischendorff, Evang., 15

183-185 Lu. 1: 28 186 Tischendorff, Apocal., 96 187-188 I Ki. 2: 10

- 190 θραύσον τὰ φρυάγματα
 τῶν ἐχθρῶν, ἀνάστειλον
 τὴν τοῦ θανάτου μάστιγα,
 ῥῦσαι, δεόμεθα
 λιμοῦ τε καὶ σειμοῦ τὴν σὴν πόλιν
 καὶ πυρός, μαχαίρας καὶ μάχης ἐμφυλίου.
- 195 Συνήθεια φαύλη τυραννοῦσα
 πρὸς πράξεις ἡμᾶς ἀτόπους ἐκβιάζεται·
 ὅθεν καὶ τῷ σχήματι
 μόνον προσευχόμενοι,
 τοὺς λογιμοὺς πλανώμεθα
- F. 206* 200 τοῖς φίλοις πάθεσιν·
 ἐκ τούτων ἡ ὀργὴ τοῦ Κυρίου
 καθ' ἡμῶν ἐπῆλθεν ὡς τέκνων ἀπειθείας.

ΩΔΗ Θ´. Ἄσας γηγενῆς

- Μέγα καὶ φρικτόν,
 ἀγνή, τὸ μυστήριον τῆς σῆς κηρύσεως,
 205 τὸν γὰρ προαιώνιον
 πατὸς ἀνάρχου λόγον ἐν μήτρα σου
 σωματικῶς ἐχώρησας, τὸν οὐδαμοῦ χωρητόν,
 τὸν τὰ πάντα
 φέροντα τῷ ῥήματι
- 210 τῆς αὐτοῦ ἀπορρήτου δυνάμεως.
- Ἄρα τίς ἡμῶν
 ἡμέραν τὴν ἔμφοβον ἐκείνην ὑπομενεῖ
 ἢ τίς ὑποστήσεται
 ἀπὸ προσώπου Κυρίου κρίνοντος
- 215 διὰ πυρός, ὡς γέγραπται, τὰ ἔργα πάντων ἡμῶν,
 ἀλλὰ δεῦτε

Heirm. θ´ EE 100, n. 141, Joannis
193 λιμοῦ D,V; λοισοῦ OIK, πόλιν verbo παίμνην J. Eugenicus in D substituit,
 idem verbum praebet OIK **195-202** troparium om. OIK

νῦν μετανοήσωμεν,
τῇ μητρὶ τοῦ Κυρίου προσπίπτοντες.

- Ὶρεῦσασαν ἡμῶν
220 τὴν φύσιν, πανάμωρε, καὶ ἐκπεσοῦσαν Θεοῦ
πάλιν ἐπανήγαγες
τῇ παραδόξῳ κυοφορίᾳ σου·
τὸν γὰρ Θεὸν κατήγαγες, ὦ θαῦμα θαῦμα φρικτόν,
τὴν πτωχείαν
225 ταύτην ἐνδυσάμενον,
ἵν' ἐγὼ πλουτισθῶ τὴν θεότητα.

- Κλῖνον σου τὸ οὖς,
ἀγνή, καὶ ἐπάκουσον ἡμῶν βοῶντων σου·
"χαῖρε, κόσμου δέσποινα,
230 ὁσίων πάντων χαῖρε τὸ καύχημα,
τῶν ἀθλητῶν κραταίωμα, ἱεραρχῶν καλλονή,
τῶν δικαίων
χαῖρε, τὸ στέφανωμα,
χαῖρε, πάντων πιστῶν τὸ διάσωμα".

F. 206^v

- 235 Ὁ μετὰ σαρκὸς
ἐκ σοῦ προελθὼν ἡμῖν ἄδυτος ἥλιος,
μέσση τῶν διπλῶν αὐτοῦ
καθόδων ταύτην, ἀγνή, διέθετο
τὴν παρουσίαν, ὅτε σου τὴν παναγίαν φυχήν
240 μετ' ἀγγέλλων
δόξης ἀνελάβετο
σὺν αὐτῷ βασιλεύειν αἰῶνια.

- Ὶγμους εὐτελείς
ἐκ στόματος, δέσποινα, δέξαι πτωχεύοντος,
245 ἦν τοσαῦτα στόματα
καὶ λόγων χάριτες ἀνευφήμησαν·
σὺ γὰρ λαμπρὰ ὑπόθεσις τοῖς ἀπ' αἰῶνος σοφοῖς

223 verbum θαῦμα semel refert V 245 τοσαῦτα στόματα D,V:
τοσαῦται ἄχραντε OIK 246 καὶ D, V: τῶν OIK

καὶ δικαίους·
εἴη σου τὸ ὄνομα
250 εἰς αἰῶνα αἰῶνος ὑμνούμενον.

XXIIIe. Ἐτερος κανών, οὗ ἡ ἀκροστιχίς· Ἡ
κοσμοχαρμόσυτος ὑμνεῖσθω κόρη, Μάρκου.

F. 206^v

ΩΔΗ Α΄. Ἦχος πλάγιος α΄.
 Ἰππον καὶ ἀναβάτην

Ἦκουσιν ἐν νεφέλαις
 οἱ θεῖοι μυσταγωγοὶ
 τοῦ τῆς χάριτος λόγου πρὸς τὴν τὸν λόγον τέξασαν
 συνδράμομεν ἅπαντες
 5 καὶ ἡμεῖς θεάσασθαι
 τὰ ἐκείσε θείως τελούμενα.

Κλίναντες γόνυ
 πάντες ὁμοῦ προσκύνησιν
 δουλικὴν τῇ δεσποίνῃ πανευλαβῶς ἀπέδωκαν
 10 καὶ πρῶτος ὁ ἔνθεος
 κορυφαῖος ἔλεξε
 προπεμπτήριον λόγον ἔνθεον.

F. 207

Οἶους ἄρα τοὺς λόγους,
 ἢ τῆς σοφίας πηγῆ,
 15 οἶους δὲ οἱ θεόπται φίλοι Χριστοῦ πεποιήνται,
 ὧν σκιαὶ τοῦ σώματος
 καὶ χρωτὸς σουδάρια
 πᾶσαν νόσον ὀξέως ἤλαυρον.

Σέ, τὴν τῷ θείῳ λόγῳ
 20 ψυχὰς ἐκτρέφουσαν,
 ὡς μητέρα τοῦ λόγου οἱ λόγῳ ὀδηγοῦμενοι
 τοῖς λόγοις γεραίρομεν
 καὶ τοὺς ὕμνους πλέκομεν,
 λογικῶν ἀνθέων ἐκλέγοντες.

Heirm. α΄ EE 131, n.182, Joannis

18 ὀξέως ἤλαυρον manu M. Eugenici in D

23 τοὺς om. V, OIK

21 οἱ D, OIK : ὡς V

1-2 Tischendorf, Apocal., 99 7-8 Tischendorf, Apocal., 100

10-12 Tishendorf, Apocal. 100 17 Ac. 19: 12

ΩΔΗ Γ´. Ὁ πῆξας ἐπ´ οὐδενός

- 25 Μεγάλυρον ἐφ´ ἡμᾶς,
 ἀγνή, τὰ ἐλέη σου
 καὶ τὴν συντριβὴν τοῦ λαοῦ σου Ἰάσαι,
 στῆσον τοῦ θανάτου τὴν τομήν,
 ἐλάφρυρον τὰς νόσους,
 30 τοὺς πυρετοὺς ἐπιδροσίζουσα
 καὶ τὴν ἀθυμίαν πραΰνουσα.

- Ὅποτε ἐπιφανείς
 ὁ θεῖος ἀρχάγγελος
 τὸ τῆς μεταστάσεως εὐαγγέλιον
 35 χαίρων σοι προσήγγειλεν, ἀγνή,
 χαρᾶς σου τὴν καρδίαν
 πλήρης ὀφθείσα, ἐμεγάλυνες
 τὸν σοὶ μεγαλεία ποιήσαντα.

- Χαρᾶς μὲν ἡ τοῦ Θεοῦ
 40 πρὸς σέ ἐπιφοίτησις
 τοῖς πιστοῖς ὑπόθεσις ἐχρημάτισε,
 χαρᾶς δὲ ἡ σὴ πρὸς τὸν Θεὸν
 ἀνάβασις, παρθένε·
 καὶ γὰρ ἀμφοῖν προκαθηγήσατο
 45 θεικῆς χαρᾶς εὐαγγέλια.

- Ἀνίστακτον τοῦ νοῦς
 τὸ ὄμμα προφέροντες,
 οἱ σεπτοὶ προφήται προθεύρουν σε
 στάμνον, ῥάβδον, πλάκα, κιβωτόν,

Heirm. γ´ EE 131, n. 182, Joannis

42 post πρὸς et supra lineam τὸν add. M. Eugenicus in D

44 ex καθηγήσατο corr. προκαθηγήσατο M. Eugenicus in D **47** προφέροντες D:
 κτησάμενοι V, κτησάμενοι OIK

25-26 Cfr. Ps. 56: 10 **27** Cfr. Na. 3: 19 **32-35** Tischendorf,
 Apocal., 96 **37-38** Lu. 1:49 **39-41** Lu. 1: 28

42-45 Tischendorf, Apocal., 96 **49** στάμνον Ex.16:33 ῥάβδος Nu.17:20
 πλάξ Ex. 31:18 κιβωτός Ex. 38: 1- 8

50 τράπεζαν καὶ λυχνίαν,
ναόν καὶ πύλην ἀδιόδευτον
καὶ θυμιατήριον χρύσεον.

ΩΔΗ Δ΄. Τὴν θείαν ἐννοήσας σου κένωσιν

F. 207^v

Ῥεούσης ἠδονῆς ἀντεχόμενοι,
πυρὸς δεόμεθα πικροῦ·
55 πρὸ γοῦν ἐκείνου τοῦ μέλλοντος
ὁ πυρετὸς ὁ ἐνταῦθα
τὴν ὕλην τῆς κακίας μετέρχεται.

Μεγάλα σου, παρθένε, τὰ θαύματα·
γῆ γὰρ τυχοῦσα διὰ σοῦ
60 τῆς εὐλογίας ἀγάλλεται
καὶ τὰ φυτὰ ἐπικλίνει,
τῇ σῆ πρὸς οὐρανὸν ὁδοῦ χαίρουσα.

Ὁ πόκος, ὃν προεῖδεν ἐν πνεύματι
ὁ Γεδεών, σὺ εἶ, σεμνή,
65 τοὺς ἐκτακέντας τῷ καύσωνι
τῶν ροσημάτων ἀλύπως
ἐνδρόσοις ἐπαφαῖς ἀναψύχουσα.

Σεισοῦ τε καὶ πυρὸς καὶ πορτώσεως
καὶ ἐθνικῆς ἐπιδρομῆς,
70 ἀόχρου λιποῦ τε καὶ στάσεως
καὶ τῆς πληγῆς τοῦ θανάτου
τὴν πόλιν σου, παρθένε, διάσωσον.

Heirm. δ΄ EE 131, n. 182, Joannis ΩΔΗ Δ΄ alia manus add. in
marg. superiore cod. D. Ibidem initium heirm. add. M. Eugenicus
60 ἀγάλλεται D, OIK: ἀγγέλλεται V 62 τῇ σῆ D, OIK: τῇ γῆ V, χαίρουσα D,
V: χαίροντα OIK 72 πόλιν D, V: ποιμνην OIK

50 τράπεζα Ex. 38: 9-12 λυχνία Ex. 38:13-17 51 ναὸς III Ki. 6:1 sqq.
πύλη Ez. 44: 1-3 52 Ex. 38: 23-25 63-64 Jd. 6: 37

ΩΔΗ Ε΄. Ὁ ἀναβαλλόμενος φῶς ὡς ἱμάτιον

Ἕμνοις εὐφημοῦμεν σε καὶ μεγαλύνομεν
 ψυχῇ καὶ γλώσσῃ,
 75 καρδίας πόθῳ
 καὶ κινήσει στόματος,
 ἀχράντε παρθένε,
 τῶν γηγενῶν τὸ καύχημα.

Νύμφη Θεοῦ πάντιμε, ἡλίου ὄχημα,
 80 φωτὸς δοχεῖον,
 εὐῶδες ἄνθος,
 φυτὸν εὐθαλέστατον,
 κλέος τῶν ἀνθρώπων,
 τοὺς δούλους σου περίσωζε.

85 Ὁ φῶς ὡς ἱμάτιον ἀναβαλλόμενος,
 φωτὶ ἀπλέτῳ
 περιαστράπτων
 ἐν δόξῃ κατέρχεται,
 σοῦ τὴν φωτοδόχον
 90 ψυχὴν ἀναληψόμενος.

F. 208

Σέ, τὴν τὸν ἀχώρητον Θεὸν χωρήσασαν,
 ἐκδυσσωποῦμεν
 ἐστενωμένοι τοῖς ποικίλοις πάθεσι,
 πλάτυνον ἐν θλίψει
 95 καρδίας τὰς τῶν δούλων σου.

ΩΔΗ Σ΄. Ἐκύκλωσε με ἄβυσσος

Ἕλπίδας διαθέσεις
 καὶ πάσης

Heirm. ε΄ EE 131, n. 182, Joannis

Heirm. Σ΄ EE 132, n. 183, Joannis, eundem heirmum om. D

85 ἀναβαλλόμενος D: περιβαλλόμενος V, OIK

100 γήινης προσκρούσεως
 ἀρέθεκτος μείρασα,
 παρθένε ἀμόλυντε,
 ζωὴν πρὸς αὐλον μεταβαίρεις χαίρουσα.

105 Μακάριος ὁ ἄνθρωπος,
 ὃς εὔρε
 σοφίαν καὶ φρόνησιν,
 σὺ δέ, παμμακάριστε,
 σοφίαν ἐνούσιον
 καὶ λόγον θεῖον ἐν τῇ γαστρὶ συνέλαφες.

110 Νομίμων αἶχα φύσεως
 ὁ κτίστης
 τῆς φύσεως ἄνθρωπος
 ἐκ σοῦ ἐχρήματισεν,
 ἐν δύο ταῖς φύσεσιν
 ἀναλλοιώτως φανείς εἰς σωτηρίαν ἡμῶν.

115 Ἐκύκλωσε τὴν πόλιν σου,
 παρθένε,
 ἢ θραῦσις ἢ ἔνδικος,
 ὁ τέμνων δὲ ἄγγελος
 τὴν χεῖρα ἐξέτεινεν
 ἀνηλεῶς· προφθασάτω σου τὸ ἔλεος.

ΩΔΗ Ζ΄. Ὁ ὑπερυψούμενος

120 Ἱερὰν πανήγυριν
 ἐφ' ἑκάστης ἄγομεν,
 τὴν θεῖαν σου κοίμησιν
 πιστῶς ἐυρτάζοντες
 125 τὸν μῆρα τοῦτον ὅλαν,
 ὑπερένδοξε παρθένε.

Heirm. ζ΄ EE 131, n. 182, Joannis
102 ὁ om. OIK **107** post γαστρὶ add. σου V **114** πόλιν D, V: ποιμνην OIK

- Σε πρέσβιν εὐπρόσδεκτον
ἀριοῦσαν, ἄχραιτε,
τῷ κτίσῃ προβάλλομεν,
ἡμῶν τὰ αἰτήματα
130 μετὰ εὐχαριστίας
διὰ σοῦ δηλοποιούντες.
- Θιασῶται ἔνδοξοι
οὐρανίου τάξεως
ἀμφέπουσι, δέσποινα,
135 τὴν θείαν σου ἄνοδον,
προπέμποντες ἐν ὕμνοις
τὴν ἀμόμητον φυχήν σου.
- ᾠ παινυπερθαύμαστε
Θεοτόκε, φύλαττε
140 τοὺς πίστει τιμῶντάς σε
καὶ πόθῳ προστρέχοντας
τῇ θείᾳ σου εἰκόνι
χαλεπῶν ἀρρωστημάτων.
- ΩΔΗ Η´. Σοὶ τῷ παντουργῷ ἐν τῇ καρδίᾳ παῖδες**
- Κλίμαξ νοητή, δι' ἧς Θεὸς κατέβη,
145 μετάγουσα γέφυρα πρὸς οὐρανὸν ἀπὸ γῆς,
θαῦμα ἀγγέλων,
δαιμόνων τραῦμα μέγα,
χαῖρε Θεοτόκε,
πιστῶν ἐλπίς βεβαία.
- 150 Ὁ μετὰ σαρκὸς οὐρανοδρόμος Παῦλος
τὸ σκεῦος τῆς χάριτος τῇ Θεοτόκῃ φησί·
" χαῖρε, τοῦ λόγου
ὑπόθεσις μοι θεία·

Heirm. η´ EE 131, n. 182, Joannis

132-135 Tischendorf, Apocal., 107

144 Ge. 28: 12

151 Ac. 9:15

- σὲ γὰρ πόθω βλέπων
 155 Χριστὸν ἐδόκουν βλέπειν".

 ῥέουσι ἐκ σοῦ πηγαὶ τοῦ σωτηρίου,
 ἀφέσεως ἕματα, ζωῆς ὀμβρήματα·
 σὺ γὰρ τὴν πέτραν
 Χριστὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ
 160 φέρεις, ἐξ οὗ ὕδωρ
 γλυκὺ ὡς μέλι ῥέει.

 Ἡ περικαλλὴς καὶ θεαυγῆς παρθένος
 καλῶν ταῖς ἰδέαις με κάλλιον, δέομαι,
 ἵνα δοξάζω
 165 τὴν σὴν ἀγαθωσύνην
 καὶ ὑπερυψῶ σου τὴν θείαν εὐσπλαγχνίαν.

ΩΔΗ Θ´. Ἡσαΐα χόρευε· ἡ παρθένος

- Μακαρίας λήξεως ἐπιβαίνεις,
 ἄχραντε ἀγνή,
 ἡ Θεὸν μακάριον καὶ δυνατὸν
 170 μόνον ἀναδείξασα ἐπὶ τῆς γῆς
 ἐν τῇ σῇ γαστρὶ
 σάρκα γενόμενον,
 ἵνα σώσῃ τὸ ἀνθρώπινον.

F. 209

- Ἄρουρα βλαστάνουσα εὐφορίαν
 175 θείων ἰλασμῶν
 καὶ τρέφουσα τοὺς πιστοὺς ἄφθορον τροφήν,
 τράπεζα βαστάζουσα τῶν οἰκτιρμῶν
 ἄρτον ζωηρόν,
 χαῖρε, πανύμνητε,
 180 χαῖρε, κόσμου καταφύγιον.

Heirm. θ´ EE 131, n. 182, Joannis

169 ἢ om. V, OIK **179** χαῖρε manu M. Eugenici in D

- ῥήμασιν ἐπόρευοι τοῦ ἀγγέλου,
 "χαῖρε σοι, σεμνή,"
 προσάδομεν οἱ πιστοί: "χαῖρε, τὸ στερρὸν
 τῆς πίστεως ἔρεισμα, χαῖρε, λαμπρὸν
 185 χάριτος Θεοῦ
 γνώρισμα, δέσποινα,
 δι' ἧς δόξαν ἐνεδύθημεν".
- Κράτος ἀπροσμάχητον τῇ σῇ πόλει,
 δέσποινα, γενοῦ
 190 καὶ φύλαττε τοὺς πιστοὺς ἡμῶν βασιλεῖς,
 σοφία καὶ χάριτι καὶ ἀρετῇ
 λάμποντας πολλῇ,
 καὶ τὴν ἀκρίβειαν
 τοῦ δικαίου διασώζοντας.
- 195 Ὁ μόνος φιλάθρωπος καὶ οἰκτίρων,
 δέσποτα Χριστέ,
 τὰ ἔργα σου τῶν χειρῶν σῶσον δωρεάν·
 οὐδὲν γὰρ ἐπάξιον τῶν οἰκτιρῶν
 ἔχομεν τῶν σῶν·
 200 ῥῦσαι δεόμεθα
 τὴν σὴν πόλιν τῆς δικαίας πληγῆς.
- Ἐπίστον κηῖσασα Θεὸν λόγον
 καὶ δημιουργόν,
 ἀπὸ κοπρίας παθῶν ὑψωσον ἡμᾶς
 205 ἀρετῶν ἀκρόρειαν πρὸς ὑψηλήν,
 τὰ ἐν οὐρανοῖς
 μόνα διδάσκουσα
 καὶ φρονεῖν καὶ πραγματεῦεσθαι.

188 πόλει D, V: ποιμένη OIK 190 ἡμῶν βασιλεῖς: δούλους σου ἡμᾶς J.
 Eugenicus in D substituit, ἡμῶν εὐσεβεῖς V, ἡμᾶς ἐκ τῶν δυσμενῶν OIK
 201 πόλιν verbo ποιμένην J. Eugenicus in D substituit, ποιμένην atque in OIK,
 πληγῆς D: ὀργῆς V 202-208 hoc troparium deest in OIK

XXIII^f. Ἔτερος κανὼν, οὐ ἢ ἀκροστιχίς: Τὴν τοῦ γένους
οὔτειραν εὐρύθμως ᾄδω, Μάρκος.

F. 209^v

ΩΔΗ Α΄. Ἦχος πλάγιος β΄.
Κύματι θαλάσσης

Τὰ τῆς οἰκουμένης
συντρέχουσιν ἅκρα
πρὸς μίαν σύμπροιναν καὶ διὰ σοῦ τὸν Θεὸν
ἐπεγνωκότα, παρθένε,
5 ὁμοφώνως μακαρίζουσι
καὶ πιστῶς ὑμνοῦσι σε,
καθάπερ προεφήτευσας.

Ἡ ἐκλελεγμένη
Θεῷ πρὸ αἰώνων
10 ἐκ πάσης φύσεως, ἐν γυναιξίν ἀληθῶς
εὐλογημένη παρθένος
εὐλογεῖ τὸν κόσμον ἅπαντα,
πρὸς τὴν ὑπερκόσμιον
κατάστασιν ἀπαίρουσα.

15 Νέα κολυμβήθρα
πεντάστως ἄλλη
τὸ θεῖον τέμενος τοῦτο σου, δέσποινα,
προβατικῆς ὑπερφόρον
οὐ γὰρ ἓνα που καὶ δεῦτερον
20 ἀλλ' ἀπείρους ῥύεται
παντοίων νοσημάτων δεινῶν.

Τόμον σε προεῖδεν
ὁ θεῖος προφήτης
δακτύλῳ, ἀχραντε, ἐγγεγραμμένον Θεοῦ·
25 τὸν γὰρ ἀόρατον λόγον

Tit. Nomen Μάρκος in acrostichide om. V

Heirm. α΄ EE 165, n. 232, Cassiae

17 τοῦτο σου D: τοῦ τόκου σου V, τοῦ τοκεταῦ σου, ἀγνή ΟΙΚ

5-7 Lu. 1: 48

10-11 Lu. 1-28

15-18 Jno. 5: 2-3

21-24 De. 9: 10

ἐν γαστρὶ σου σωματώσασα,
 ὄρατὸν προήνεγκας
 ὡς ἄνθρωπον τῷ σχήματι.

30 Ὅρει τῷ Σιναίῳ
 ἐτύπου σε βάτος
 ἀφλέκτως, δέσποινα, σπαργανομένη πυρί·
 τὴν γὰρ πρηστήριον φύσιν
 τῆς θεότητος ἐβαστάσασας
 μείνας ἀλώβητος,
 35 ὦ θαῦμα ἀνερμήνευτον.

F. 210

ΩΔΗ Γ´. Σὲ τὸν ἐπὶ ὑδάτων

Ἔλθῃς ὑπεραρθῆναι
 καὶ σχέσεως βιωτικῆς ἀπάσης
 εὐδόκησον, παρθένε,
 τοὺς τῷ ναῷ σου προσμένοντας,
 40 ἵνα θυσίαν αἶλλον
 τὴν τῆς αἰνέσεως
 σοὶ προσφέρωμεν αὐτῷ νοί.

Γένοιτο οἱ μισοῦντες
 τὴν πόλιν σου Σιών τὴν νέαν ταύτην
 45 ὡς χόρτος ἐκ δωματίων
 ὁ πρὸ καιροῦ ξηραϊνόμενος,
 αὐτὴ δὲ ἀνηθήσειε,
 καρποὺς ἐκφέρουσα
 γεωργῶ τῷ τῶν ψυχῶν εὐθαλείς.

50 Ἐκχεαν τὴν ῥομφαίαν
 τὴν τρώσασαν πλευρὰν τὴν τοῦ υἱοῦ σου

Heirm. γ´ EE 164, n. 231, Cassiae

40 post ἵνα add. καὶ OIK 44 πόλιν verbo ποιμνην J. Eugenicus substituit, cetera verba delevit et in marg. cod. D scripsit ἀγνή θεογεννήτορ, ποιμνην atque in OIK

29-31 Ex. 3: 2- 4 40-41 Le. 7: 12 45 Ps. 128: 6
 50-51 Lu. 2: 35 Jno. 19: 34

καὶ σύγκλεισον ἄθροον
 ἐξ ἐναντίας, πανύμνητε,
 τῶν καταδιωκόντων με",
 55 κρᾶζει ἡ πόλις σου,
 ἦν πολλάκις διεφύλαξας.

Νείμασα τὰς ἐσθῆτας,
 παράμομε, γυναιξὶ ταῖς γνωρίμοις,
 ἐν αἷς τὸ θεοτρόφον
 60 ἔρρῦη γάλα καὶ πάντιμον,
 σκέπην ἡμῖν ἀνέπαφον
 καὶ τῇ τῶν πόλεων
 βασιλίδι ταύτῃ δέδωκας.

ΩΔΗ Δ΄. Τὴν ἐν σταυρῷ σου θείαν κένωσιν

ἌΟ ἐκλεκτὸς καὶ περιούσιος
 65 λαός, ὃν ὁ Χριστὸς ἐν αἵματι τιμίῳ
 τῆς πλάνης ἐξηγόρασε,
 σοὶ μετὰ Θεὸν
 τὰς ἐλπίδας, παρθένε, προσανατίθησιν.

F. 210^v

Ἰπὸ ἀπείρου ἀγαθότητος
 70 εἰς τὰ ἴδια ἦλθεν ὡς ξένος ὁ δεσπότης,
 ὃν, ἄχραντε, ἐξένισας,
 ἀξιοπρεπὲς
 σεαυτὴν ἐτοιμάσασα καταγώγιον.

"Στενά μοι πάντοθεν", ἐβόησεν
 75 ὁ Δαβὶδ ἁμαρτῶν,

Heirm. δ΄ EE 164, n. 231, Cassiae

55 πόλις D,V: ποίμνη OIK 62-63 versus his verbis J. Eugenicus in
 D substituit: καὶ πάσαις πόλεσι χριστιανίμοις ταύτῃ δέδωκας βασιλίδι
 ταύτην δέδωκας V 65 ante αἵματι et supra lineam ἐν M. Eugenicus in D add.,
 verbum iam additum in V et OIK invenitur 73 ἐτοιμάσασα D: ἐτοιμάσας V

53-54 Ps. 34: 3

64-65 Ex. 19: 5, 23: 22

66 Ga. 3: 13

70 Jno. 1: 11

74-77 I Ch. 21: 13

* εἰς χεῖρας τοῦ Κυρίου
 πλὴν ἐμπεσεῖν με βέλτιον*
 ὅθεν καὶ ἡμεῖς
 ἀσυγχώρητα πταίοντες ἀποθιγήσκομεν.

80 Συγκινηθεὶς πικρῶς ἀνέκλαυσεν
 ὁ προφήτης, ἰδὼν τὸν ἄγγελον Κυρίου
 φρικτῇ ῥομφαίᾳ τέμνοντα·
 κλαύσωμεν καὶ νῦν,
 ἀδελφοί, καὶ ἡ θραῦσις ἴσως κοπάσειεν.

ΩΔΗ Ε΄. Θεοφανείας σου, Χριστέ,

85 Ὡς ἐπὶ πόκον ὑετὸς
 καὶ ὡς σταγῶν ἐπὶ γῆν καταβᾶσα
 ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ ἐσκήνωσεν
 ἐν τῇ παραχράντῳ νηδύϊ σου
 καὶ τὸν οἶκον τὸν ἑαυτῆς ἐπωκοδόμησεν
 90 ὥσπερ ἐπτὰ στύλοις
 ταῖς χάρισι τοῦ σεπτοῦ καὶ θείου πνεύματος.

Τὴν παραγίαν κιβωτόν,
 τὴν ἱερὰν καὶ θεόβλαστον ῥάβδον,
 τὴν χρυσοῦν λυχνίαν τὴν ὀλόφατον,
 95 τὴν τοῦ μάννα στάμνον τὴν πάγχρυσον,
 τὸν περίδοξον τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν ἔμφυχον,
 τὴν εὐλογημένην
 ἐν πάσαις ταῖς γυναιξὶ κόρην ὑμνήσωμεν.

F. 211

100 * Εὐλογημένη ὄντως σὺ
 καὶ ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου*, ἔφη
 ἐν γαστρὶ φερόμενος ὁ Πρόδρομος.

Heirm. ε΄ EE 164, n. 231, Cassiae

86 γῆν D,V: γῆς OIK 89 post οἶκον om. τὸν V et OIK

80-82 Ez. 21: 6-9 85-86 Ps. 71: 6 87 Pr. 8: 12 89-90 Pr. 9: 1
 92 Ex. 38: 1-8 93 Nu. 17: 20 94 Ex. 38:13-17 95 Ex. 16: 33
 96 III Ki. 6: 3- 36 97-98 Lu. 1: 42

- τῇ μητρῴᾳ γλώττῃ χρησάμενος
 "καὶ πόθεν μοι τοῦτο ἢ μήτηρ τοῦ Κυρίου μου,
 ἵνα ἔλθῃ πρὸς με",
 105 προφήτης καὶ πρὸ γενέσεως δεικνύμενος.
- Ἰερωτάταις σε φωναῖς
 τῶν προφητῶν ὁ πανίερος δῆμος
 ὄρος ἀλατόμητον ἐκάλεσεν,
 ὄρος πῖον, ὄρος κατάσκιον,
 110 θείαν κλίμακα, μυστικὴν λαβίδα, τράπεζαν,
 θεοδόχον κλίσην,
 παλάτιον ὑψηλὸν καὶ πόλιν ἔρφυχαν.
- Ῥαθυμοτόκους λογιμοῦς
 καὶ ἐπιγείους φροντίδας ἀπάσας
 115 ἐκ τῆς διανοίας ἀπορρίψαντες
 ἐκτενωῶς, Κυρίῳ προσπέσωμεν
 καὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ πικρῶς δακρύσωμεν·
 ἢ γὰρ Θεοτόκος
 μεσίτης ὑπὲρ ἡμῶν ἔσθηκεν ἄπαυστος.

ΩΔΗ 5'. *Συνεσχέθη*

- 120 Ἀπελύθης
 ἀλλ' οὐκ ἐχορίσθης
 κόσμου καὶ ἀνθρώπων, ἀγνή·
 εἰ γὰρ καὶ λέλυται σου
 ἡ ἀκήρατος ψυχὴ τοῦ σκήνου,
 125 ἀλλὰ δυνάμει κραταῖα τὰ πέρατα
 περιέπεις καὶ τῇ σῇ εἰκόρι,
 ἦν ἐχαρίτωσας, θαύματα ἐκτελεῖς
 ἄπειρα καὶ νόσους θεραπεύεις ψυχῶν.

Heirm. 5' EE 164, n. 231, Cosmae 103 verbum ἵνα post
 τοῦτο in v. 102 invenitur in OIK ἔλθῃ D, V: ἔλθῃς OIK 116 post ἐκτενωῶς
 add. τῷ V 119 ἄπαυστος D, V: ἀπαύστως OIK, quod post ἡμῶν invenitur

99-105 Lu. 1: 42- 43 108 Da. 2: 34 109 πῖον Ps. 67: 15 κατάσκιον
 Hb. 3: 3 110 κλίμαξ Ge. 28: 12 λαβίς Ex. 38: 17, Is. 6:6 τράπεζα Ex. 38:9-12
 111 Ca. 3: 7 112 παλάτιον III Ki. 7: 38- 49 πόλις Ps. 86: 3

F, 211^v

130 Νεκρουμένους
 ἀλλ' οὐ κατὰ φύσιν
 οἴκτειρον, δέσποινα, ἡμᾶς·
 εἰ γὰρ καὶ ἀσιδήρως
 ἀποθνήσκομεν, ἀλλ' ἡ δικαία
 τοῦ Θεοῦ ῥάβδος προφανής, συντρίβουσα
 135 σκευὴ ἀχρηστα κατηρτισμένα
 εἰς τὴν ἀπόδειαν στήθι ὑπὲρ ἡμῶν,
 ἴλασαι τὸν φύσει ἐλεήμονα.

Εὐλογοῦντες
 ἀλλ' οὐκ ἐπαργοῦντες
 140 προεορτάζομεν, ἀγνή
 εἰ γὰρ καὶ τῇ ἰηστεία
 δαμαζόμενον ἀλγεί τὸ σῶμα,
 ἀλλὰ τὸ πνεῦμα γέγηθε, τὴν νέκρωσιν
 τοῦ Κυρίου περιφέρειν, ἵνα
 145 καὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐν ἡμῖν ἐκφανῇ
 διὰ σοῦ τῆς ζωῆς ἀκηράτου πηγῆς.

Ὑμνοδοῦντας
 ἀλλ' οὐ κωμωδοῦντας
 ἡμᾶς προσίεται Θεός·
 150 εἰ γὰρ καὶ ὑπὲρ λόγου
 λόγον δώσομεν ἀργοῦ τῷ λόγῳ,
 πολλῶ γε μᾶλλον οὕτω γελοιάζοντες
 καὶ τὰ αἰσχίστα σαπρολογοῦντες,
 οὐκ ἐκφευζόμεθα τῆς γεέννης τὸ πῦρ·
 155 ἀλλὰ νῦν θερμῶς μετανοήσομεν.

ΩΔΗ Ζ'. Ἀφραστον θαῦμα

Ῥῶσαι γεέννης
 πυρὸς τοῖς δούλους σου, δέσποινα,

Heirm. ζ' EE 164, n. 231, Cosmae

137 ante ἴλασαι add. καὶ V **145** ἐκφανῇ D: ἀναφανῇ V, OIK

135 Ho. 8: 8

143-145 II Co. 4: 10-11

150-151 Mat. 12: 36

154, 156-157 Mat. 5: 22

καὶ τὴν φλόγα ταύτην τοῦ λοιμοῦ,
 τραφεῖσαν πολλοῖς
 160 ἡμῶν ἁμαρτήμασι,
 τῇ θείᾳ ὄρωσιν τῆς σῆς πρεσβείας σβέσον·
 σοὶ γὰρ μόνη προσφεύγομεν ἐν πίστει.

F. 212

Ἔπαρ, οὐκ ἄναρ
 ἐπιφανεῖς θεῖος ἄγγελος,
 165 ἀειζώου φοίνικος βλαστὸν,
 δέσποινα ἀγνή,
 εὐθαλῆ σοι δίδωσι,
 τὴν ἐσομένην σοι δόξαν προμηθεύων
 καὶ ζωὴν τὴν ἀθάνατον προλέγων.

170 Θεὸν τεκοῦσα
 τὸν τοῦ παντὸς κυριεύοντα,
 φερωνύμως ἔσχηκας, ἀγνή,
 κυρείαν σαφῆ
 κατὰ πάσης κτίσεως
 175 καὶ ὅσα θέλεις ἀνίεις ὑπὲρ φύσιν,
 κυριώνυμε ἄχραντε Μαρία.

Μεταβαλοῦσα
 τῶν θλιβερῶν τὴν κατήφειαν
 εἰς αἰθρίαν θείας ἠδονῆς
 180 προσώπω φαιδρῶ
 καὶ καρδίᾳ, δώρησαι
 διατελέσαι τὴν θεῖαν ἐορτὴν σου
 τοὺς σοὺς δούλους, ὑπέραγνε Μαρία.

ΩΔΗ Η΄. Ἐκοστηθι φρίττων, οὐρανέ

185 ὦ θείας χάριτος, δι' ἧς
 ἡ μόνη πάναγρος τὴν εἰκόνα ἑαυτῆς
 ταμίον

Heirm. η' EE 164, n. 231, Cosmae 174 post πάσης add. τῆς ΟΙΚ

θαυράτων ἀνέδειξε
καὶ ἰαμάτων πηγὴν,
ἐξ οἴκου Κυρίου προϊοῦσαν
190 καὶ ποτίζουσαν θείως
οὐ χειμάρρουν τῶν σχοίνων,
ἀλλὰ καρποφόρους φυχὰς εἰς τοὺς αἰῶνας.

Σέ, τὴν ἀθάνατον πηγὴν
τοῦ ζῶντος ὕδατος
195 ἐνεργοῦσαν θαυμαστῶς
ἐν θείῳ
ὑδατι, δοξάζομεν,
ἐν ᾧ τυφλοὶ, θεικῆ
δυνάμει πιστῶς ὁδηγηθέντες,
200 φῶς εἶδον παραδόξως,
τὴν φωτίζουσαν χάριν
τοὺς ἐσκοτισμένους ὑμνοῦντες σου, παρθένε.

F. 212^v

Ἐρασα χεῖρας ἱεράς,
ἐν αἷς ἐβάστασας τὸν ἀχώρητον Θεόν,
205 πρεσβείαν
πρὸς αὐτὸν ἀπέργασαι
ὑπὲρ λαοῦ τοῦ πολλοῖς
κακοῖς τὴν αὐτοῦ μακροθυμίαν
εἰς θυμὸν ἐκβαλόντος
210 καὶ δεινῶς τεμνομένου
τῆ ἀπαραιτήτῳ ῥομφαίᾳ τοῦ θανάτου.

Δείξον καὶ νῦν τοῖς σοῖς ἐχθροῖς,
ὅτι ἠρέτισας τὴν σὴν πόλιν, ἀγαθή,
καὶ ταύτην
215 κατοικεῖν εὐδόκησας,
ἣν ἐξαρχῆς ὁ πολὺς
καὶ πρῶτος πιστοῖς ἐν βασιλευσίᾳ

213 supra verbum ἠρέτισας scripsit ἠλέησας J. Eugenicus in D
215 versum J. Eugenicus delevit et in marg. cod. D scripsit: παντελῶς οὐκ
ἔλιπεσ

Κωροταντίκος ἐγείρας,
ἐπαρέθετο ταύτην
220 τῇ σῇ προστασίᾳ θαρρῶν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ὡ παμβασίλεια Θεοῦ
μήτερ ὑπέραγνε, τὴν σὴν θείαν ἀρωγὴν
ἐξ ὕψους
οὐρανοῦ ἐνδύσον
225 τὸν βασιλέα ἡμῶν
στερρότητι, ζῶσον ἀληθείας
καὶ πίστεως ἀσπίδι
καὶ τοῦ πνεύματος ξίφει
καὶ δικαιοσύνης τῇ πανοπλίᾳ φράξον.

ΩΔΗ Θ´. Μὴ ἐποδύρου μου, μήτερ.

230 - "Μὴ ἀντιβόλει με, μήτερ,
ὑπὲρ ὧν ἐκουσίως
ἐγὼ παθεῖν ἐξέδωκα φαυχὴν τὴν ἐμαυτοῦ·
τὴν γὰρ χάριν ταύτην κακῶς φρονήσαντες
ἀθετοῦσι, τοὺς νόμους πατοῦντες τοὺς ἐμούς·
235 τῆς δικαίας οὖν κρίσεως πειραθήσονται."

- "Ἀλλὰ τῆς σῆς εὐσεβείας
καὶ τῶν θείων ἐλπίδων
οὐδὲν αὐτοὺς ἐξέωσεν, οἷέ μου καὶ Θεέ·
τοὺς ἐχθροὺς γὰρ ὀρώντες ἐξυβρίσαντας
240 καὶ δεινῶς βλασφημοῦντας, αὐτοὶ τῷ σῷ σταυρῷ
καὶ τοῖς θείοις σου πόθεοιν ἐναβρύνονται."

- "Ῥῆμασι μόνοις τὴν πίστιν
καταγγέλλουσι, μήτερ,
τοῖς ἔργοις δὲ ἀρροῦνται, ὃ πιστεύουσι σαφῶς·
245 ἀδικία γὰρ τούτοις τὸ μελέτημα

F. 213

Heirm. θ´ EE 165, n. 231, Cosmae 221 παμβασίλεια D,V;
παμβασίλισσα OIK 225 versus J. Eugenicus delevit et in marg. cod. D scripsit:
τὸν εὐσεβῆ σου λαόν 238 ἐξέωσεν D,V; ἐξέωσαν OIK 244 δὲ D,V; γὰρ OIK

καὶ ἀσέλγεια ἀπάσα καὶ μέθη καὶ κραυγὴ
καὶ οὐκέτι ἀνήσω τὰς ἀνομίας αὐτῶν."

- "Κατὰ τὸν μέγαν σου πλοῦτον
τοῦ ἐλέους, οἰκτίρμον,
250 κρῖνον αὐτοῖς δεχόμενος ἐκ σπλάγχχνων μητρικῶν
ἰκεσίαν ταύτην, τὸ θεῖον αἷμα σου
καὶ τὰ τίμα πάθη προβάλλουσι πιστῶς
καὶ θαρροῦσιν ἐντεῦθεν συγγνώμης τεύξεσθαι."

- "Οὐδὲν μητρὸς δεομένης
255 βιαίότερον ὄντως·
τὴν γοῦν ἐπὶ τοῖς φθάσασι συγγνώμην διὰ σέ,
χαριζόμενος τούτοις, ἂν προσέλθῃσι
πρὸς ἐμὲ κοπιῶντες ὡς εἶπον ἀψευδῶς,
ἀναπαύσω, δοξάσω καὶ μεγαλύνω αὐτοῖς."

260 Σὲ τὴν δεσπόζουσαν πάντων
ὄρατῶν ποιημάτων
καὶ ἀοράτων, αἶροντες φωνὰς οἰκετικάς,
εὐφημοῦμεν ἀξίως, χαριστήριον
μελωδοῦντες σοι ᾄσμα, μεσίτις γὰρ ἡμῶν
265 τῷ υἱῷ σου καὶ πρέσβις ὑπάρχεις ἄπαυστος.

250 αὐτοῖς D: αὐτοῖς V,OIK 259 ἀναπαύσω, δοξάσω D,V: κἀγὼ γε
δοξάσω OIK, μεγαλύνω D, OIK: μεγαλυνῶ V

XXIII^B Ἐτερος κανὼν ἑβδομος, οὗ ἡ ἀκροστιχίς· Ἐπι
προσανδῶ τοῦ Θεοῦ τὴν μητέρα, ὁ Μάρκος.

F. 213^v

ΩΔΗ Α΄. Ἦχος βαρῦς. *Neύοι σου πρὸς γεώδη*

Ἐχουσα τῆς σοφίας
τὸν χορηγὸν πειθαρχοῦντα
ταῖς σαῖς παρακλήσεσιν
ύιοπρεπῶς, χορήγησον
5 λόγου μοι χάριν ὑμνήσαι,
πάναγνε, τῶν σῶν θαυμασίων τὴν ἄβυσσον.

Τέμενος τοῦ δεσπότη
καὶ ἱερώτατος οἴκος
καὶ θεῖον ἀνάκτορον
10 ὑπάρχουσα, πανάχραντε,
παρευκλεῶς δι' ἀγγέλου
πρὸς ἐπουρανίους οἰκήσεις προσκέκλησαι.

Ἴνα ταῖς ἐξουσίαις
καὶ ταῖς ἀρχαῖς ὁ δεσπότης
15 τὸν πλοῦτον τὸν ἄπειρον
γνωρίσῃ τῆς σοφίας αὐτοῦ,
σὲ ἐπὶ γῆς ὑπερτέραν
τῶν ἐπουρανίων ταγματῶν ἀνέδειξεν.

Πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος
20 διοδευσάντων τὸν βίον,
τὸ κάλλιστον δῶρημα
τῇ φύσει ἐκπληρώσασα
μήτηρ Θεοῦ γενομένη,
πρὸς τὴν ὑπὲρ φύσιν ζωὴν ἐξεδήμησας.

Tit. ὁ in acrostichide omisit V

Heirm. α΄ EE 198, n. 280, Joannis

11-12 Tischendorf, Apocal., 96 13-14 Cfr. Col. 1: 16

15-16 Cfr. Ro. 11: 33

ΩΔΗ Γ´ . Ὁ κατ´ ἀρχὰς τοὺς οὐρανοὺς

F. 214

25 ῥίζης φυεῖσα καὶ φυλῆς
 βασιλικῆς θεῖον ἔργος,
 καρπὸν ἠνεγκας ἀείζωον,
 τὸν πᾶσαν τὴν κτίσιν διατρέφοντα,
 ἐξ οὗ τὸ δένδρον ἀληθῶς
 30 ὁποῖον ἔστιν ὡς ἔφη
 γνώριμον καθίσταται, θεοκυμφέ.

Οὐκ ἔστιν ἴασις σαρκὶ
 καὶ τοῖς ὀστέοις εἰρήνη
 τοῖς ἡμῶν ἐκ τῶν ἀμαρτιῶν
 35 ἡμῶν· πυρετοῖς γὰρ καὶ νοσήμασι
 διακαιόμεθα σφοδροῖς·
 ὡς ἰατρὸν τετοκυῖα
 ψυχῶν καὶ σωματίων ἡμᾶς ἴασαι.

Σέ, τὴν τὸν βότρυν τῆς ζωῆς
 40 ἀναβλαστήσασαν θεῖως
 καρποφόρον ἄμπελον, ἀγκή,
 τὰ δένδρα τοῦ ὄρου προσεκύνησεν·
 ἢ γὰρ σκιὰ ὄντως ἢ σὴ
 πάντα ἐκάλυψεν ὄρη
 45 καὶ τὰς θείας κέδρους ὑπερέβαλεν.

Ἄρεν ὀδύων τὸν Θεὸν
 καὶ ἀπαθῶς τετοκυῖα,
 τὰς ὀδύνας τοῦ πολυπαθοῦς
 συγκρίματος τούτου τοῦ βρώδους ἡμῶν
 50 ἐπισκοπῆ σου σωστικῆ
 καὶ νῦν ἐπισκεφάμενη
 ἴασαι, παρθένε παμμακάριστε.

Heirm. γ´ EE 198, n. 280, Joannis
 26 ἔργος D, OIK: ἔργον V

25-26 Cfr. Mat. 1: 1-16 32-33 Ps. 37: 3
 39-40 Cfr. Ca. 7: 8 44-45 Ps. 79: 10

ΩΔΗ Δ´. Ὁ πατρικὸς κόλπος μὴ λιπὼν

Ἵμνολογεῖν λόγοις σε, σεμνή,
καὶ ἐγκωμίοις εὐφημεῖν ἐργῶδες ἐστίν,
55 ἀλλ' αὐτὴ, πρὸς τὴν προαίρεσιν
ἡμῶν ἐπιβλέπουσα,
δαίναριν ἄρκοῦσαν χορήγησον.

Διὰ νεφῶν ὑπερθεῖν τῆς γῆς
ἀναρπαγέντες οἱ σεπτοὶ Χριστοῦ μαθηταί,
60 πρὸς τὴν ζῶσαν τε καὶ ἕμψυχον
νεφέλην ἀπήντησαν,
οἱ ἧς ὁ Θεὸς καταβέβηκεν.

Ὡς οἰκτιρμῶν ἄπλετος πηγὴ
καὶ ἰαμάτων προχοῆ ἀένναος,
65 τὰς ῥανίδας τοῦ ἐλέους σου
ροσοῦσιν ἐπίχεε
τοῖς σοῖς δούλοις, κόρη φιλάγαθε.

F. 214

Τὴν ἐκλεκτὴν μόνην ἐκ πασῶν
τῶν γενεῶν Θεῷ πρὸ πάσης κτίσεως,
70 τὸ τῆς φύσεως καλλώπισμα,
τὸ ἄνθος τὸ τίμιον,
τὴν παρθένον κόρην ὑμνήσωμεν.

ΩΔΗ Ε´. Κύριε ὁ Θεός μου,

Ὅλην ἠγλαισμένην
ταῖς τῆς παρθενίας φαιδραῖς ἀκτῖσι
75 καὶ χάρισι λάμπουσαν

Heirm. δ´ EE 198, n. 280, Joannis

Heirm. ε´ EE 198, n. 280, Joannis 54 post ἐγκωμίοις et in marg.
εὐφημεῖν add. M. Eugenicus in D, verbum iam additum in V et OIK
67 μόνην om. OIK

57-62 Tischendorf, Apocal., 97, 99-102

61 Ex. 13: 21

τῆς σεπτῆς γεννήσεως
ὁ ἐκ σοῦ Θεὸς ἀνατεῖλας
νῦν πρὸς ἑαυτὸν προσλαμβάνεται.

- 80 Ὑδατος ἀειρρόου
δίκην ἢ ζωὴ ἡμῶν παρατρέχει,
ὁ θάνατος ἄσῃλος,
τὸ ἐξῆς ἀφέβαιον,
διὸ νῦν, ἀδελφοί, πρὸ τέλους
δάκρυσι τὰ δάκρυα φύγομεν.
- 85 Θαῦμα πῶς ὁ ἐγείρας
Ταβηθαῦ θανοῦσαν ὁ θεῖος Πέτρος
τὸν θάνατον ἤνεγκεν
ἰδεῖν τῆς θεόπαιδος·
ἀλλὰ τῷ Θεῷ οὔτω δόξαν
90 ὡς δοῦλος εὐγνωμῶν οὐκ ἀντίσταται.

- Ἐκχεον τὴν ὀργὴν σου
ἐπὶ ἔθνη τὰ μὴ γινώσκοντά σε,
ἡμεῖς δὲ, φιλόανθρωπε,
λαός σου καὶ παῖδες σου
95 καὶ τῆς σῆς μητρὸς τῆς παράγνου
πρόσπολοι καὶ γνήσιοι θεράποντες.

ΩΔΗ Σ΄. *Ναυτιῶν τῷ σάλῳ*

- 100 Ὁ οὐρανοδρόμος
ἐν σαρκὶ θεσπέσιος Παῦλος
καὶ νῦν τὴν πανήμιτητον
ἀνιοῦσαν
πρὸς οὐρανὸν ἀνιμῶν οὐκ ἐγίνωσκεν
εἴτε ἐν τῷ σώματι ὑπῆρχεν,
εἴτε ἐκτὸς τούτου σὺν αὐτῇ ἀνέδραμεν.

Heirm. Σ΄ EE 202, n. 286, Cosmae. Heirm. dissimile tradit V Ναυτιῶντα
σάλῳ, idem heirm. in OIK 85 ὁ om. OIK 102 τῷ om. OIK

85-86 Act. 9: 40-41 87-90 Cfr. Tischendorf, Apocal. 129-131
91-94 Ps. 78: 6, 13 102-103 II Co. 12: 2

F. 215

Ὑψώσον τὸ κέρας
 105 τῶν πιστῶν ἡμῶν βασιλέων,
 τὰ θράση κατάβαλε
 τῶν θελόντων
 ἔθνῶν πολέρους καὶ μάχας καὶ αἵματα,
 τῶν μὴ προσκυνοῦντων τὴν εἰκόνα
 110 τὴν θεοχαρίτωτόν σου, παμμακάριστε.

Τὴν κεχυσομένην
 κιβωτὸν καινῆς διαθήκης,
 τὴν πλάκα τῆς χάριτος,
 τὴν λυχρίαν
 115 τὴν φωτοφόρον, τὴν στάμνον τὴν πάγχρυσον,
 τὴν σκηρὴν Κυρίου τὴν ἁγίαν
 γῆθεν αἰρομένην εὐσεβῶς τιμήσωμεν.

Ἡ τῶν ἀποστόλων
 ἐν τῷ θεῷ πάθει φυγόντων
 120 ὁδύνην ἀφόρητον
 ὑποστᾶσα,
 νῦν μετὰ δόξης ὁρᾷ συνιόντας αὐτοὺς
 ἐπὶ τὴν ἰδίαν ἐκδημίαν,
 ἀγαλλιωμένη τῷ ἁγίῳ πνεύματι.

ΩΔΗ Ζ΄. Κάμινον παῖδες

125 Νῦν ἡ τοῦ κόσμου
 ἀπαίρει κυρία
 πρὸς ὑπερκόσμιον οἴκησιν
 καὶ ὁ χορὸς τῶν ἀγγέλων ἀγάλλεται
 καὶ πάντα τὰ πνεύματα
 130 τῶν δικαίων χορεύει εὐφραυνόμενα.

Heirm. ζ΄ EE 198, n. 280, Joannis

105 verbum βασιλέων alia manus posterior delevit et in marg. cod. D
 verbo οἰκετῶν substiuit. Eadem manus verba ἀγνή κόρη, quae in marg.
 superiore J.Eugenicus antea scripsit, delevit 108 ἔθνῶν D: ἐχθρῶν V, OIK

104 Ps. 148: 14 109-110 Cfr. OM, 588 112 Ex. 38:1-8
 113 Ex. 31: 18 114 Ex. 38:13-17 115 Ex. 16: 33 116 Nu. 17: 28

Μόνη εὐρέθης
 παρθένος καὶ μήτηρ
 κατὰ ταῦτόν, ἀπειρόγαμε,
 μόνη Θεὸν ἐξ αἰῶνος ἐγέννησας,
 135 αἰῶνας ὃς ἔκτισε,
 πρὸ αἰώνων αὐτὸς ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθεῖς.

Ἡ τῶν ἀνθρώπων
 ἀνόρθωσις μόνη
 καὶ τῶν δαιμόνων κατάπτωσις,
 140 δι' ἧς ἡ φύσις ἡμῶν κεκαινούργηται,
 χαῖρε, πανευλόγητε,
 οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς τὸ ἐγκαλλώπισμα.

F. 215^v

Τὴν ἀμαρτίαν
 ἀφρόνως φιλοῦντες,
 145 ἧς τὰ ὀφώνια θάνατος,
 ὑπὸ πανδῆμου λοιμοῦ θανατούμεθα·
 μήτηρ ἀειπάρθενε,
 τῆς δικαίας ὀργῆς ἡμᾶς λύτρωσαι.

ΩΔΗ Η΄. Ἄφλεκτος πυρὶ ἐν Σινᾷ προσομιλοῦσα

Ἐθελξας ἡμᾶς τῷ σῶ πάθῳ, Θεοτάκε,
 150 καὶ εἰς ἀγάπην ἔνθεον
 ὄλους ἐνθέως συνεκίνησας·
 ἐντεῦθεν περὶ τοὺς σοὺς
 ὕμνους θερμοὶ καὶ τολμηροὶ σαφῶς ἐδείχθημεν·
 ὃς οὖν συγγνώμην τοῦ λόγου τῆ ἄγαν εὐτελεία,
 155 ἀποδεχομένη φιλήν ἡμῶν τὴν γνώμην.

Ῥεύσαντας ἡμᾶς καὶ φθορᾷ ὑποπεσόντας
 καὶ εἰς θανάτου βάραθρον

- ἐλευθέρως κατολισθήσαντας
ἀνάστασιν καὶ ζωὴν
160 Χριστὸν τεκοῦσα, πρὸς ζωὴν αὐθις ἀνήγαγες·
ὄθεν καὶ νῦν τοῦ θανάτου
τὴν ῥύμην, ζωοδόχε,
στήσον, ῥυομένη
τῆς ὀλεθρίου λύρης.
- 165 Ἐκώθεν τὴν γῆν κοητὸν φῶς ἐπαυγάζει,
φωτοχυσιὰ κάτωθεν
πυρὸς ἐρύλου τῷ ἀέρι ἤχει,
ἀπόστολοι ἐκ τῆς γῆς,
ἐξ οὐρανῶν αἱ νοεραὶ δυνάμεις ἄδουσι,
170 πάντα χαρᾶς, πάντα δόξης ἀφάτου πεπληρομένα
ἐπὶ τῇ κοιμήσει τῆς μόνης Θεοτόκου.

F. 216

- Ὁ πανευκλεῖς συγγραφεὺς τοῦ θείου λόγου
Λουκᾶς ὁ ἱερώτατος
175 παραδιδούς ἔργον ἡμῖν εὐσεβές,
τὴν σὴν εἰκόνα γραφαῖς
μορφώσας, ἤνεγκεν ἐνώπιον σου, πάναγνε,
σὺ δὲ προσβλέψασα ταύτην, "ἡ χάρις", ἐπεφθέγγω,
"μετ' αὐτῆς ἡ θεία εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας".

ΩΔΗ Θ´. Μὴ τῆς φθορᾶς διὰ πείρα κνοφορήσασα

- Μεγαλυνέσθω εὐφήμοις ὠδαῖς ἡ πάναγνος,
180 μακαριζέσθω ἀξίως ἡ παμμακάριστος,
ὅτι νερέκρωται
καὶ ἐγήγερται πάλιν
ὡς μήτηρ τοῦ Κυρίου
εἰς πίστωσιν ἐσχάτης
185 ἀναστάσεως, ἣν ἐλπίζομεν.

Heirm. θ´ EE 202, n. 286, Cosmae
167 ἤχει D, V: συνηχεί OIK

159 Jno. 11: 25 165-171 Tischendorf, Apocal. 109-110
179-180 Lu. 1: 46-48

- Ἐμαρτημάτων τῷ κρύει καταπηγιόμενοι,
 τοῖς πυρετοῖς ἀντιστρόφως διακαιόμεθα,
 δάκρυσι σβέσωμεν
 τὴν φλόγα τὴν ἐντεῦθεν
 190 κακείνην τῆς γεένης,
 εἰ γὰρ καὶ μὴ ἐνταῦθα
 ἀλλ' ἐκεῖσε πάντως θρηνησομεν.
- Ῥαθυμοτόκους μερίμνας, κενά σπουδάσματα
 τῆς ἑαυτῶν διανοίας πόρρω βαλλόμενοι,
 195 πάντα καθάρωμεν
 ὡς οἶκον ἐμπορίου
 τὸν οἶκον τοῦ Κυρίου,
 ἵνα ἐλθὼν εὐρήσῃ
 μονὴν ἀξίαν σὺν πατρὶ ὁ Χριστὸς.
- 200 Κεκαθαρμένον τὸ ὄμμα τοῦ κοῦ κτησάμενοι,
 οἱ θεωροὶ τῶν ἀρρήτων θεῖοι ἀπόστολοι
 ἄνωθεν ἔβλεπον
 τὸν δῆμον τῶν ἀγγέλων
 σὺν τῷ δεσπότῃ πάντων
 205 λαμπρῶς κατερχομένους
 ἐν κοιμήσει τῆς θεωρήτορος.
- Ἄδιατείνας τῷ λόγῳ δέριν οὐράνιον
 καὶ ἐφ' ὑδάτων ἐδράσας τὴν γῆν ἀκλόνητον,
 φύλαξον, Κύριε,

194 τῆς manu M. Eugenici in D, βαλλόμενοι D: βαλλόμενοι V, OIK
 199 post μονήν cetera verba manus posterior in D delevit et scripsit ἡ τριὰς ἡ
 ἀχρίριστος 206 post ἐν add. τῆ V

189-190 Cfr. Ja. 3:6 196-197 Jno. 2: 16 198-199 Jno. 14: 23
 200-206 Tischendorf, Apocal., 103,107 207 Ps. 103: 2
 208 Ps. 135: 6

F. 216^v

- 210 τὴν πόλιν τὴν μεγάλην
τὴν νέαν ταύτην Ῥώμην
εἰς πάντα τοὺς αἰῶνας
ἀποδιόρητον τῆς μητρὸς σου εὐχαῖς.
- 215 Σοὶ πεποιθότες παρτοῖαν δεινῶν λυτρούμεθα,
σὲ ἐν κινδύνοις προστάτην πλουτοῦμεν ἄραχον,
δέσποινα, δέσποινα,
καὶ νῦν τῆς ὀλεθρίου
καὶ παραλόγου λήτης
λύτρωσαι τὸν λαόν σου,
- 220 τὸν ἀπαύστως σε μεγαλύνοντα.

210-213 Textus multitudine correctionum in D corruptus est, qua re restitui auctoritate cod. V 210 πόλιν D, V: ποίμνην OIK, post πόλιν add. τὴν σὴν J. Eugenicus in marg. f.216 cod. D 211 V. J. Eugenicus his verbis in marg. superiore substituit: συχνῶς κατακοπέισαν, idem v. omnino dissimilis in OIK: τὴν ἐκκλησίαν ταύτην Vv. 211-213 alia manus posterior delevit in D et in marg. inferiore f. 216 scripsit: ταύτην ἐν πίστει εὐσεβείας, ἐν δόγμασιν ἐνθέοις/ τῆς ἀειπαρθένου δεήσεσιν 213 τῆς D: ταῖς τῆς V, OIK 214-220 hoc troparium deest in OIK 216 verbum δέσποινα semel refert V

220 Lu. 1: 46

XXIII^h. Ἄλλος κανὼν ὄγδοος, οὗ ἡ ἀκροστιχίς· Ἐσχατος ὕμνος τῆ πανυμνήτῳ γέρας Μάρκου.

F. 216^v

ΩΔΗ Α΄. Ἦχος πλάγιος δ΄.
Ἄρματῆλάτῃν Φαραῶ ἐβύθισε

Ἐκ τῶν περάτων θεαρχίῳ νεύματι
συναθροισθέντες εἰς ἓν
οἱ τοῦ Χριστοῦ μύσται,
οἱ πνευματορήτορες,
5 χορείαν θεοκρότητον
συστησάμενοι ἅμα
τὴν θεομήτορα ᾄδουσι
μέλος λιγυρὸν ἐναρμόνιον.

Ἐπιχειρητικὴ τῶν διεστώτων ἔρωσις,
10 χαῖρε, θεόρνομφε,
χαῖρε, ζωῆς μήτερ,
Ἄδου ἡ καθαίρεσις,
θανάτου ἡ ἀναίρεσις,
χαῖρε, λύσις τῆς λύπης·
15 ποῦ νῦν ἀπαίρεις, ὑπέρτιμε,
πόλις τοῦ Θεοῦ ἐπουράνιε,

Χαῖρε, κατάρως παλαιᾶς ἡ λύτρωσις
καὶ εὐλογίας πηγῆ,
χαῖρε, κτίσεως πάσης
20 ἀνωτέρα φύσεως,
χαῖρε, Χριστοῦ παλάτιον,
χαῖρε, πύρινε θρόνε,
χαῖρε, λυχνία πολύφωτε,
μὴ λίποις ἡμᾶς ἐποπτεύουσα.

F. 217

Heirm. α΄ EE 219, n. 314, Joannis

3 οἱ τοῦ Χριστοῦ D: οἱ Θεοῦ V, οἱ τοῦ Θεοῦ OIK 4 ex πνευματορήτορες alia
manus corr. πνευματορρήτορες 7 τὴν θεομήτορα D: τῆ θεομήτορι V, OIK

17 Ge. 3: 14-19

21 III Ki. 7: 38-49

22 Da. 7: 9

23 Ex. 38: 13-17

- 25 Ἄρμα τοῦ λόγου λογικὸν καὶ ἔμφυχον,
χαῖρε, πανάμορε,
δαίτητικόν, χαῖρε,
ἄρμα πολυώνυμον,
ἄρμα μυριοπλάσιον,
30 χαῖρε, ἡ ἀσυγκρίτως
τῶν Χερουβὶμ ὑπερέχουσα
καὶ τῶν Σεραφὶμ ὑπερφέρουσα."

ΩΔΗ Γ´. Ὁ στερεώσας κατ' ἀρχάς.

- Τὴν ἀδιόδευτον βροτοῖς
καὶ ἐπουράμιον πύλην,
35 τοῦ Θεοῦ τὴν φωτοφόρον καθέδραν,
τὴν λυχνίαν τὴν χρυσοῦν,
τὸ ὄρος τὸ κατάσκιον,
τὴν θεοδόχον κλίτην,
τὴν Θεοτόκον ὑμνήσομεν.
40 Ὁ εὐκλεῆς νυμφαγωγὸς
τῆς θείας οἰκονομίας
Γαβριὴλ ὁ ἀρχιστράτηγος πάλιν
οὐρανόθεν καταβάς,
τὸ "χαῖρε" σοι προσφθέγγεται·
45 "εὐλογημένη, χαῖρε,
πρὸς θείαν λῆξιν ἀπαίρουσα".

- Σέ, τὴν καλὴν περιστέραν
καὶ νύμφην ὄντως τελείαν
ὁ νυμφίος τῶν ψυχῶν ὁ ὄραῖος
50 ὑπεδέξατο χερσὶ
πρὸς οὐρανὸν ἀπαίρουσαν

Heirm. γ´ EE 219, n. 314, Joannis

44 post χαῖρε et supra lineam σοι add. M. Eugenicus in D, verbum iam additum in V, OIK invenitur

29 Ps. 67: 17 33-34 Ez. 44: 1-3 36 Ex. 38: 13-17 37 Hb. 3: 3
38 Ca. 3: 7 40-46 Tischendorf, Apocal., 96; Lu. 1: 28 47 Ca. 2: 10-13
48-49 Ca. 1: 8 50-51 Tischendorf, Apocal., 109, 135

καὶ πρὸς τὰς αἰωνίους
μονὰς ἐσκήρωσε χαίρουσαν.

- 55 Ὕμνοις ἐξ ὕμνων οἱ σεπτοὶ
τῶν οὐρανίων ταγματίων
ἀρχηγοὶ τὴν τοῦ Κυρίου μητέρα
παραπέμπουσι φαιδρῶς,
ἕως ἐκεῖ κατέπαυσεν,
ὅπου ὁ θεῖος θρόνος
60 καὶ ἡ τριάς ἡ ὑπέρθεος.

F, 217

ΩΔΗ Δ΄. Σὺ μου, Χριστέ,

- Μόνη ἐν σοὶ
φύσεως νόμοι ἐλύθησαν,
μόνη τίκεις
βρέφος θεῖον ἄσπορον
65 τὸν πρὸ αἰώνων ἐκ τοῦ πατρὸς
ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον
ἐξανατείλαντα, πάναγνε·
ἡ ράβδος γὰρ ἐτύπου
τὴν σεπτὴν σου γαστέρα
70 παραδόξως ἐκφύσασα κάρυα.

- Νέκταρ ἡμῖν
τῆς εὐσπλαγχνίας ἐπήγασας
οἶα κρήνη
ρέϊθρον γλυκὺ βλύζουσα
75 καὶ καθαρὰ νάουσα πηγὴ
νάμα ζωηφόρον
καὶ ὕδωρ πότιμον βρύουσα·
διὸ τοὺς φλεγομένους
πυρετῶν ἐν καμίνῳ
80 τῇ σῆ ὀρόσω, παρθένε, θεράπευσον.

Heirm. δ΄ EE 219, n. 314, Joannis Alium heirm., qui ineditus videtur,
trahit V Σὺ μου, ἰσχύς, Κύριε 76 post νάμα add. τὸ V

- Οἱ ἀπηρέεις
 καὶ αἰμοβόροι καὶ δόλιοι,
 τῆς δουλείδος ἄγαρ οἱ ἀπόγονοι
 στρατὸν ἐλάσαντες παρπληθῆ
 85 καὶ προσκαθεσθέντες
 τῇ πόλει σου ταύτῃ, δέσποινα,
 ὡς νῆπιοι παθόντες
 τὸ ἀπρόσμαχον ἔγνω
 τῆς φρουρούσης αὐτὴν σου δυνάμεως.
- 90 Σὺ, τῶν βρωτῶν
 δόξα καὶ κλέος καὶ καύχημα
 καὶ ἀγγέλων στέφος καὶ διάδημα·
 διὸ ἡ γῆ καὶ ὁ οὐρανὸς
 μίαν ἐκκλησίαν
 95 στησάμενοι, παραρμόνιον
 τὸ "χαῖρε" σοι βοῶμεν,
 " χαῖρε, δέσποινα κόσμου,
 χαῖρε, πάντων ἀνθρώπων βοήθεια."

ΩΔΗ Ε΄. Ἵνα τί με ἀπώσω

- Τὴν τὸν λόγον τεκοῦσαν
 100 οἱ τοῦ λόγου τρόφιμοι λόγοις γεραίρομεν,
 τὴν τοῦ κόσμου σκέπην
 οἱ τοῦ κόσμου κοσμοῦμεν οἰκήτορες,
 τὴν τῶν εὐσεβοῦντων προφυλακὴν οἱ εὐσεβοῦντες
 εὐσεβεῖ λογιωμῶ μεγαλύνομεν.
- 105 Ἡ τοῦ κόσμου κυρία
 πρὸς τὴν ὑπερκόσμιον ζωὴν μεθίσταται,
 ὁ ναὸς ὁ θεῖος
 πρὸς ναὸν ἐπουράνιον αἵρεται.

F. 218

Heirm. ε΄ ΕΕ 219, n. 314, Joannis

86 πόλει D, V: ποιμνῆ ΟΙΚ

98 ἀνθρώπων D, V: ἐλπὶς καὶ βοήθεια ΟΙΚ

107 Cfr. Ps. 64: 4

110 ἡ χρυσοῦν λυχνία, ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης
ἐν ἁγίων ἁγίοις οἰκίζεται.

Παρηγοίαν μεγάλην
πρὸς τὸν ἐκ λαγόνων σου τεχθέντα Κύριον
κεκτημένη, κόρη,
ὅσα θέλεις ἀνύεις ἐκάστοτε
115 καὶ ἰσχύεις πάντα, παντοδυνάμου Θεοῦ μητέρα
διὸ θέλησον μόνον καὶ σώσεις ἡμᾶς.

Ἄδιόδευτε πύλη,
χαίρε, ἣν διώδευσε Χριστὸς ὁ Κύριος,
παραδείσου πύλας
120 ἡ ἀνοίξασα, χαίρε, τῷ τόκῳ σου,
χαίρε, δι' ἧς χαίρει ὁ οὐρανὸς καὶ γῆ χορεύει,
ἡ τὰ κάτω τοῖς ἄνω συνάψασα.

ΩΔΗ 5'. Ἄβυσσος ἁμαρτιῶν

Νέκρωσιν ἢ τῆς ζωῆς
μήτηρ δέχεται καὶ τάφῳ τεθείσα
125 μετὰ τριττὴν ἡμέραν
εὐκλεῶς ἐξανίσταται,
εἰς αἰῶνας τῷ υἱῷ
συμβασιλεύουσα καὶ αἰτουῦσα
τὴν τῶν πταισμάτων ἡμῶν ἄφεσιν.

130 Ὑψώσας τὴν ταπεινὴν
καὶ τὴν ἄτιμον ἐτίμησας φύσιν,
τὸν ὑψηλὸν ἐν δόξῃ
καὶ τιμῇ τῆς θεότητος
ἐπὶ γῆς ὡς ταπεινὸν
135 ἄνθρωπον δείξασα τοῖς ἀνθρώποις,
θεοκυῆτορ ἀειπάρθενε.

Heirm. 5' EE 222, n. 318, Joannis

109 λυχνία Ex. 38:13-17 κιβωτὸς Ex. 38:1-8 110 Cfr. Nu. 4:19
117 Ez. 44: 1-3 124-127 Tischendorf, Apocal. 111

F. 218^α

Μόνην σε μετὰ Θεὸν
 προστασίαν ἐν κινδύνοις πλουτοῦμεν
 καὶ κοιρωνὸν φροντίδων
 140 καὶ καμιάτων ἀνάπαυλαν
 καὶ μεσίτιν εὐμενῆ
 πρὸς τὸν δυνάμενον μόνον σώζειν
 οἱ σοὶ πολῖται, παμμακάριστε.

Νέαν σε προβατικὴν
 145 κολυμβήθραν ὁ δεσπότης παρέσχεν,
 οὐ καταβάσει δούλου
 τὰ λάματα βρύουσαν,
 ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ παντουργοῦ
 πνεύματος χάριτι καὶ δυνάμει
 150 θαυματουργοῦσαν, θεονύμφευτε.

ΩΔΗ Ζ´. Θεοῦ συγκατάβασιν

Ἡ πάντων δεσπόζουσα
 τῶν ποιημάτων, τοῖς βασιλεῦσιν ἡμῶν
 τὰ τῆς νίκης παράσχου
 κατὰ ἀθέων βαρβάρων τρόπαια
 155 καὶ τὴν σὴν πόλιν
 φύλαξον ἀλώβητον
 ἐπιδρομαῖς ἔθникаῖς καὶ θεηλάτοις πληγοῖς.

Τὴν μόνην ἀπείρανδρον
 καὶ μετὰ τόκον παρθένον ρείκασαν,
 160 τοῦ Θεοῦ τὴν μητέρα,
 τῶν ἐπιγείων τὸ σεμνολόγημα,
 τῶν οὐρανίων
 ἀγγέλων τὸ καύχημα
 πνευματικαῖς οἱ πιστοὶ δοξολογοῦμεν φδοαῖς.

Heirm. ζ´ EE 219, n. 314, Joannis
 155 πόλιν D,V: ποίμνην OIK

- 165 Ὡς κρίνον ἠδύπνοον
 ἐν ταῖς κοιλάσι τοῦ βίου εὐρατο
 καὶ ὡς ῥόδον εὐώδες
 ἐξ ἀκαιθῶν σε Θεὸς ἐξείλετο
 καὶ ἐρασθεῖς σου
- 170 τοῦ κάλλους, ἐσκήνωσεν
 ἐν τῇ ἀγίᾳ νηδύϊ σου, μητρόθεε.
- Γηράσασαν, δέσποινα,
 καὶ σαθρωθεῖσαν πολλοῖς παθήμασι,
 τῶν ἀνθρώπων τὴν φύσιν
- 175 ἐπὶ τὸ κρείττον αὖθις ἐκαίτισας·
 δημιουργὸν γὰρ
 καὶ κτίστην ἐγέννησας
 καὶ νεουργὸν τὸν αὐτὸν ἀριστοτέχνην Θεόν.

F. 219

ΩΔΗ Η΄. Ἑπταπλασίως κάμνον

- 180 Ἐν προσευχαῖς, πανάμωμε,
 καὶ νηστεύσας σχολάζουσα
 ταύτας τὰς ἡμέρας ἐξεδέχου, χαίρουσα
 τὴν θείαν ἀνάλυσιν,
 τὴν ἀπὸ γῆς μετάστασιν
 τὴν εἰς οὐρανοὺς πανευκλεῆ ἐκδημίαν·
- 185 διό σοι καὶ αἱ δοῦλοι
 συννηστεύομεν πάντες
 καὶ συνδοξολογοῦμεν
 τὸν μεγαλύναντά σε.
- 190 Ῥῦσαι λιμοῦ καὶ στάσεως
 καὶ μαχαίρας τὴν πόλιν σου,
 λύμης ὀλεθρίου καὶ παντὸς νοσήματος,
 ἐθνῶν ἐπελεύσεως,
 σεισμοῦ, πυρός, ποικίλης,

Heirm. η΄ EE 219, n. 314, Joannis

166 ταῖς om. V 168 post σε et supra lineam Θεός M. Eugenicus add.
 in D 190 πόλιν D,V: ποιμένη OIK

165-166 Ca. 2: 1 169-170 Wi. 8: 2

- 195 ἀόχριστοῦ καὶ χαλάζης καὶ πληγῆς πάσης ἄλλης,
 Μαρία Θεοτόκε·
 ἐπὶ σοὶ γὰρ ἐλπίζει
 καὶ πρὸς σὲ καταφεύγει
 καὶ σὲ ἐπικαλεῖται.
- 200 Ἄρρωστων προσφύγιον,
 ταπεινῶν ἰλαστήριον,
 καταπορευμένων ταχεινὴ βοήθεια,
 πιπτόντων ἀνόρθωσις
 καὶ εὐδρομούτων σύνδρομος,
 γήρως βακτηρία καὶ τυφλῶν ὁδηγία.
- 205 ὑπάρχεις, Θεοτόκε
 ὑπερευλογημένη,
 ὑπερδεδοξαμένη
 καὶ κεχαριτωμένη.
- 210 Σὲ τὴν κοινὴν βοήθειαν
 βασιλεῖς τε καὶ ἄρχοντες,
 ἱερεῖς, λαὸς καὶ μοναζόντων τάγματα
 πιστῶς λιτανεύομεν,
 εἰρηνικὴν καὶ ἄλυπον
 δώρησαι ἡμῖν τὴν ἐπὶ γῆς παρουσίαν
- 215 καὶ δόξης αἰδίου
 καὶ ζωῆς τῆς μερούσης
 καταξίωσον πάντα
 τῷ μέλλοντι αἰῶνι.

F. 219^v

ΩΔΗ Θ´. Ἐξέστη ἐπὶ τούτῳ ὁ οὐρανός

- 220 Μηδεὶς ἀπολειφθήτω τῆς ἱεράς
 τῆς δεσποίνης ἡμῶν παιηγύρεως·
 πάντες ὁμοῦ
 δρόμωμεν θεάσασθαι κοητῶς
 τὸ ὑπὲρ κοῦν μυστήριον

- 225 ψυχὴν γυναικείαν εἰς οὐρανοὺς
 χερσὶ κομιζομένην
 Θεοῦ παντοδυνάμου
 δῆμους ἀγγέλων παραπέμποντας.
- 230 Ἄγγέλων, ἀρχαγγέλων παρεμβολαί,
 Χερουβίμ, Σεραφίμ, κυριότητες,
 θρόνοι, ἀρχαί,
 δυνάμεις, ἐξουσίαι πανευκλεεῖς
 σὺν ἀποστόλοις ἕδουσιν
 ὕμνον τὸν ἐξόδιον τῇ μητρὶ
 τοῦ πάντων βασιλέως,
 235 λαμπρῶς διερχομένη
 ἕως τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.
- 240 Ῥυεῖσαι τῶν ἀφθόνων σου δωρεῶν
 αἱ πλημύραι τὴν κτίσιν κατέκλυσαν
 ὡς ἐκ πηγῆς
 ἄλλης τετραστόμου τῆς ἐν Ἐδέμ,
 τοῦ σοῦ τεμένους βρύουσαι
 καὶ τὴν τετραπέρατον κυκλικῶς
 ἀρδεύουσαι πλουσίως·
 διὸ καρπούς σοι φέρει
 245 εὐχαριστίας, θεότιμφευτε.
- 250 Κοσμοῦσι βασιλεῖς καὶ δυνάσται γῆς
 τὴν εἰκόνα τὴν σὴν, θεοκόσμητέ,
 καὶ τὸν ναὸν
 ἔθνῶν μεγαστάνες, λαοί, φυλαὶ
 πιστῶς δωροφοροῦσι σοι
 λιθομαργαρόχρυσά, ἱερὰ
 κειμήλια καὶ οκεύη
 μεγάλη σου ἡ δόξα
 ἐν οὐρανῷ καὶ γῆ, θεότιμφε.

227 post δῆμους add. δ' ΟΙΚ

228-236 Tischendorf, Apocal. 109

239-242 Cfr. Ge. 2: 10-14

F. 220

- 255 Ὁ θρόνος τοῦ δεσπότου ὁ ὑψηλός,
 ἡ καθέδρα Χριστοῦ ἡ περίδοξος,
 ὁ εὐαγῆς
 θάλαμος, τὸ πάγχρυσον ἱερόν,
 τὸ θεοδόχον τέμενος
- 260 ἡ παντοβασίλισσα Μαριάμ
 ἐφέστηκεν ἐνδόξως
 τῷ ἑαυτῆς τεμένει·
 πάντες αὐτὴν ἀνευφημήσωμεν.
- 265 Ὑμνοῦντας σε προσδέχου, μήτηρ Θεοῦ,
 οὓς ἐνταῦθα συνήγαγες δούλους σου
 καὶ συμπαθῶς
 τρέφεις, περιέπεις, ψυχαγωγεῖς,
 διατηρεῖς ἀπήμονας·
 ἀλλὰ καὶ μενούσης παρὰ Θεῶ
 ζωῆς καὶ εὐφροσύνης
- 270 καὶ δόξης αἰδίου
 πάντας ἀξίωσον ὑμνοῦντας σε.

0.12040
ε. 12495

EVELINA MINEVA

**ΤΟ ΥΜΝΟΓΡΑΦΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ
ΜΑΡΚΟΥ ΕΥΓΕΝΙΚΟΥ**

ΑΘΗΝΑ 2000

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - Συντομογραφίες

<i>Argyriou, Macaire Macrès et la Polémique contre l'Islam....</i>	<i>A. Argyriou, Macaire Macrès et la Polémique contre l'Islam</i> [Studi e Testi 314], Città del Vaticano 1986.
<i>Beck, Kirche und theologische Literatur.....</i>	H.-G. Beck, <i>Kirche und theologische Literatur im byzantinischen Reich</i> , München 1959
<i>BHG³.....</i>	Fr.Halkin, <i>Bibliotheca Hagiographica Graeca</i> [Subsidia Hagiographica No.8 ^a], Bruxelles 1957 ³
<i>BZ</i>	Byzantinische Zeitschrift, Leipzig (Münich) 1892 sqq.
<i>Coxe, Quarto Catalogues.....</i>	H.O.Coxe. <i>Bodleian Library. Quarto Catalogues. Vol. I Greek Manuscripts</i> . (Reprinted with corrections from the edition of 1853), Bodleian Library, Oxford 1969
<i>Δετοράκης, Βυζαντινή ύμνογραφία</i>	Θ. Δετοράκης, Βυζαντινή θρησκευτική ποίηση και ύμνογραφία, Ρέθυμνο 1992.
<i>Δετοράκης, Κοσμάς ὁ Μελωδός</i>	Θ. Δετοράκης, <i>Κοσμάς ὁ Μελωδός. Βίος καὶ ἔργο</i> [Ἀναλέκτα Βλατάδων 28], Θεσσαλονίκη 1979
<i>ΕΕΒΣ</i>	Ἐπετηρίς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν, Ἀθήναι 1924 κέ.
<i>Εὐστρατιάδης, Θεοτοκάριον</i>	Σ. Εὐστρατιάδου, <i>Θεοτοκάριον</i> τόμ. Α', Chennevières-sur-Marne 1931
<i>Εὐστρατιάδης, Κατάλογος Βατοπεδίου.....</i>	Σ. Εὐστρατιάδου-Αρκαδίου Βατοπεδίου, <i>Κατάλογος τῶν ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ Βατοπεδίου ἀποκειμένων κωδίκων</i> , Paris 1924.
<i>Εὐστρατιάδης, Κατάλογος τῆς Μεγίστης Λαύρας</i>	Σ.Εὐστρατιάδου-Σπυρίδωνος Λαυριώτου, <i>Κατάλογος τῶν κωδίκων τῆς Μεγίστης Λαύρας</i> , Paris 1925
<i>Fabricius, Bibliotheca Graeca</i>	Jo. Alberti Fabricii. <i>Bibliotheca Graeca</i> , vol. X, Hamburgi 1721
<i>Follieri, Initia</i>	H.Follieri, <i>Initia hymnorum ecclesiae Graecae</i> , vol.I-V, [Studi e testi 211-215 bis], Città del Vaticano 1960-66
<i>B. Fonkic, Novije avtografi Marka Evgenika.....</i>	"Novije avtografi Marka Evgenika" (=

- Καινούργια αυτόγραφα του Μάρκου Ευγενικού), *Vizantijskij vremennik* 57 (1997), pp. 157-160= [του ιδίου, *Manuscripts Grecs dans les Collections Européennes. Études Paléographiques et Codicologiques 1988-1998*, Moskva 1999, pp. 118-121]
- Fonkic-Poljakov, Markos Eugenikos als Kopist* B. Fonkic-F. Poljakov, "Markos Eugenikos als Kopist. Zur Tätigkeit eines Gelehrtenkreises an den Konstantinopolitaner Skriptorien im Ersten Drittel des 15. Jahrhunderts". *BZ* 84-85 (1991-1992), pp.17-23.
- Gill, The Year.....* J.Gill, "The Year of the death of Mark Eugenikus", *BZ* 52 (1959), pp. 23-31.
- Gill, Ἡ Σύνοδος τῆς Φλωρεντίας* J.Gill, *Ἡ Σύνοδος τῆς Φλωρεντίας*, Μεταφρ. Χ. Πατρινέλη, Ἀθήναι 1962
- Gill, Personalities* J.Gill, *Personalities of the Council of Florence and other essays*, Oxford 1964
- Γριτσοπούλου, Διονύσιος ὁ Α΄* Τ. Α. Γριτσοπούλου, *Μελέτη περὶ τοῦ βίου καὶ ἀκολουθία τοῦ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Διονυσίου Α΄ τοῦ ἐκ Δημητσάνης (1466-1472, 1489-1490)* [Ἀρχεῖον Ἐθνακικοῦ Λαογραφικοῦ καὶ Γλωσσικοῦ Ἐθναυροῦ, Τομ. ΙΘ΄ - Κ΄], Ἀθήναι 1955
- Grumel, Marc d'Éphèse.....* V. Grumel, "Marc d'Éphèse. Vie - Écrits-Doctrine", Barcelone 1925. Tirage à part de *Études Franciscains*, t.36, pp. 422-448
- Halkin, Sainte Parascève la Jeune et sa vie inédite* Fr. Halkin, "Sainte Parascève la Jeune et sa vie inédite BHG 1420z". *Studia Slavico-Byzantina et Mediaevalia Europensia*, Ivan Dujcev Center for Slavo-Byzantine Studies, Sofia, Vol. I (1989), pp.281-292
- Hannick, L'Éloge de Jacques Le Perse* Ch. Hannick, "L'Éloge de Jacques Le Perse par Jean Eugenikos", *Analecta Bollandiana* 90 (1972), p. 261-287.

- Hannick, Studien..... C. Hannick, *Studien zu den griechischen und slavischen liturgischen Handschriften*, Wien, Köln, Graz 1972
- Ιωαννης Καναβός, CSHB..... Η Διήγηση του Ιωάννη Καναβού, CSHB, ed. I. Bekker, Bonnae 1838, pp. 457-479
- Ίωαννίδης, Ὁ Ίωσήφ Ν.Χ. Ίωαννίδης, *Ὁ Ίωσήφ Βρυέννιος. Βίος - ἔργο-διὰδοκαλία*, Ἀθήνα 1985
- Ίωσήφ τοῦ Βρυεννίου.
Τὰ εἰρηθέεργα Ίωσήφ τοῦ Βρυεννίου *Τὰ εἰρηθέεργα* Δι' ἐπιμελείας Εὐγενίου διακόνου τοῦ Βουλγαρέως, τόμ. Α' - Β', Θεσσαλονίκη 1990-1991Z
- Ίωσήφ τοῦ Βρυεννίου.
Τὰ παραλειπομένα Ίωσήφ τοῦ Βρυεννίου *Τὰ παραλειπομένα* Δι' ἐπιμελείας Εὐγενίου διακόνου τοῦ Βουλγαρέως, τόμ. Γ', Θεσσαλονίκη 1991Z
- Janin, La géographie
ecclésiastique Janin, *La géographie ecclésiastique de l'Empire byzantin, I. La siège de Constantinople et le patriarcat oecuménique, T.III: Les églises et les monastères*, Paris² 1969
- JÖB *Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik*, Wien (Köln-Graz) 1969 sqq.
- Kayser, Philostrati de
gymnastica C. Kayser, *Philostrati libri de gymnastica. M. Eugenici imagines et epistolae, nondum editae*, Heidelbergae 1840
- Kidonopoulos, Bauten in
Konstantinopel Vassilios Kidonopoulos, *Bauten in Konstantinopel 1204-1328. Verfall und Zerstörung, Restaurierung, Umbau und Neubau von Profan- und Sakralbauten*, [Mainzer Veröffentlichungen zur Byzantinistik, B. 1], Wiesbaden 1994
- Kozhuharov, Neizvesten
letopisen razkaz St. Kozhuharov, "Neizvesten letopisen razkaz ot vremeto na tsar Ivan Asen II" (=Αγνωστο βραχύ χρονικό από τα χρόνια

- Kozhuharov, *Neizvestno proizvedenie*..... του τσάρου Ιβάν Ασέν Β΄), *Literaturnia misal* 2 (1974), pp. 123-135.
St. Kozhuharov. "Neizvestno proizvedenie na starobulgarskata roesia" (= Άγνωστο έργο της μεσαιωνικής βουλγάρικης ποίησης). *Starobulgarska literatura* I (1971), pp.289-322.
- Krumbacher, *Ιστορία* K. Krumbacher (Έλλ. μετάφρ. Γ. Σωτηριάδου), *Ιστορία τῆς Βυζαντινῆς λογοτεχνίας*. Ἀθήναι, τόμ. Α΄ 1897, τόμ. Β΄-Γ΄ 1900 (Ἀνατυπ. Ἀθήνα 1974)
- Lampe, *Lexicon*..... G.W.H.Lampe, *A Patristic Greek Lexicon*, Oxford 1961
- Lampros, *Catalogue* Sp. Lampros, *Catalogue of the Greek Manuscripts on Mount Athos*, vol. I-II, repr. Amsterdam 1966
- Λάμπρος, ΠΠ Σπ.Λάμπρος, *Παλαιολογία καὶ Πελοποννησιακά* τόμ. Α΄ - Δ΄, Ἀθήναι 1912-1923, 1926.
- Λαμφίδης, *Ἐκφρασις Τραπεζοῦντος* Ὁ Λαμφίδης, "Ἰωάννου Εὐγενικοῦ Ἐκφρασις Τραπεζοῦντος. Χρονολόγησις καὶ ἐκδόσις", *Ἀρχεῖον Πόντου* 20 (1955), σσ. 3-38.
- Legrand, *Canon*..... E. Legrand, "Canon à la louange du patriarche Euthyme II", *REG* 5 (1892), pp. 420-426
- Maas, Trypanis, *Sancti Romani Cantica*..... *Sancti Romani Melodi Cantica. Cantica genuina*, ed. by P. Maas and C.A.Trypanis, Oxford 1963
- Majeska, *Russian Travelers* G. Majeska, *Russian Travelers to Constantinople in the Fourteenth and Fifteenth Centuries* [Dumbarton Oaks Studies XIX], Washington D.C. 1984
- Μαμιώνη, *Βίος* Κ. Μαμιώνη, *Μάρκος ὁ Εὐγενικός. Βίος καὶ ἔργον*. (Μελέτη γραμματολογική), [Ἀνάτυπον ἐκ τῆς "Θεολογίας"], Ἀθήναι 1954.
- Μαμιώνη, *Περί τινος ἀνέκδοτου ..* Κ. Μαμιώνη, "Περί τινος ἀνέκδοτου ἀκολουθίαν εἰς Μάρκον τὸν Εὐγενικόν", *ΕΕΒΣ* 21 (1957), σσ. 369-386.
- Meyendorff, *Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμῆς* Meyendorff, *Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμῆς καὶ ἡ Ὁρθόδοξη Μυστικὴ παράδοσις*.

- Miller, *The Birth of the Hospital* Ἀθήνα 1983.
 T. Miller, *The Birth of the Hospital in the Byzantine Empire*, London 1997²
- Μπουλόβιτς, *Τὸ μυστήριον* Ἐ. Μπουλόβιτς, *Τὸ μυστήριον τῆς ἐν ἁγίᾳ Τριᾷ διακρίσεως τῆς θείας οὐσίας καὶ ἐνεργείας κατὰ τὸν ἅγιον Μάρκον Ἐφέσου τὸν Εὐγενικόν*, [Ἀναλέκτα Βλατάδων 34], Θεσσαλονίκη 1983.
- Nicol, *The Last Centuries*..... D. Nicol, *The Last Centuries of Byzantium 1261-1453*, Cambridge 1993²
- Ξύδη, *Βυζαντινὴ ὑμνογραφία* Θ. Ξύδη, *Βυζαντινὴ ὑμνογραφία*, Ἀθήνα 1978
- ODB *The Oxford Dictionary of Byzantium*, Editor in Chief A. Kazhdan, New York-Oxford 1991, vol. 1-3
- Οἰκονομίδης, *Βιβλιοκρισία*..... Ν.Α. Οἰκονομίδης, "Βιβλιοκρισία ἐπὶ τῆς διδακτορικῆς διατριβῆς τῆς Κ.Γ.Μαμώνη", *Ἀρχεῖον Πόντου* 19 (1954), σσ. 356-381.
- Οἰκονομίδης, "On the Date of John VIII's Letter"..... Ν.Οικονομίδης, "On the Date of John VIII's Letterletter to Saridja Beg (April 1432)", *Byzantion* 34 (1964), pp.105-109.
- Οἰκονομίδης, *Σύμμεικτα*..... Ν.Α. Οἰκονομίδης, "Σύμμεικτα περὶ Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ", *Νέον Ἀθηναῖον* 1 (1955), τεύχ. 2, σσ. 268-282.
- Οἰκονόμου, *Ἱμνωδῶν ἀνέκδοτα* Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος, *Ἱμνωδῶν ἀνέκδοτα. Ἐκ τῶν ἀπογραφῶν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου* Ἐν Ἀθηναῖσι 1840.
- Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, *Ἀνέκδοτα* Ἀ. Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, *Ἀνέκδοτα ἑλληνικὰ συγγραμμάτια. ἐγγραφέα τε καὶ ἄλλα κείμενα κατ' ἐκλογὴν συλλεγέμενα ἐκ τῶν ἐν τῇ Μαυρογορδάτειῳ βιβλιοθήκῃ ἀναγραφομένων χειρογράφων* [Ἑλλ. Φιλολ. Σύλλογος, Παράρτημα τοῦ ΙΗ τόμου]. Κωνσταντινούπολις 1888.
- Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, *Ἐκθέσεις*... Ἀ. Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, *Ἐκθέσεις παλαιογραφικῶν καὶ φιλολογικῶν ἐρευνῶν ἐν Θράκῃ καὶ Μάκεδονίᾳ γεννημένων κατὰ τὸ ἔτος 1885 διὰ τὴν Μαυρογορδάτειον βιβλιοθήκην* [Ἑλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος, παράρτημα τοῦ ΙΖ' τόμου]. Κωνσταντινούπολις 1886.

- Παπαδόπουλος-Κεραμειός, Μάρκος ὁ Εὐγενικός* Ἀ. Παπαδόπουλος-Κεραμειός, "Μάρκος ὁ Εὐγενικός ὡς πατήρ ἅγιος τῆς Ὀρθόδοξου Καθολικῆς ἐκκλησίας", *BZ* 11 (1902), pp.50-69.
- Πατρινέλης, Ὁ Θεόδωρος Ἀγαλλιανός* Χ. Πατρινέλης, *Ὁ Θεόδωρος Ἀγαλλιανός, ταυτιζόμενος πρὸς τὸν Θεσσαλονικὴν Μηδέσιος καὶ οἱ ἀνεκδότοι λόγοι του*, Ἀθήναι 1966
- PG* J.-P. Migne, *Patrologiae cursus completus, Series altera, graeca*. Parisiis 1857 sqq.
- Petit, Acolouthie*..... L. Petit, "Acolouthie de Mark Eugénicos archevêque d'Éphèse", *Studi Bizantini e Neoellenici* 2 (1927), pp.195-235.
- Petit, Note sur l'exile de Marc d'Éphèse*..... L. Petit, "Note sur l'exile de Marc d'Éphèse à Lemnos", *Revue de l'Orient Chrétien* 23 (1922-1923), 414-415
- Péridès, La mort de Marc d'Éphèse*..... S. Péridès, "La mort de Marc d'Éphèse", *Échos d'Orient* 13 (1910), pp. 19-21.
- Péridès, Le synaxaire*..... S. Péridès, "Le synaxaire de Marc d'Éphèse, introduction et texte grec", *Revue d'Orient Chrétien*, 2ème série, 15 (1910), pp. 97-107.
- Péridès, La mort de Marc d'Éphèse* S. Péridès, "La mort de Marc d'Éphèse", *Échos d'Orient* 13 (1910), pp. 19-21
- Pilavakis, Antirrhetic*..... Μ. Pilavakis, *Markos Eugenikos's First Antirrhetic against Manuel Calecas's on Essence and Energy* (Ed. princeps with an Introduction and Commentary). Thesis submitted for the degree of Ph.D. King's College, Univ. of London, 1987 (αδημοσίευτη)
- Πηλαβακίης, Ἐάλω Θεσσαλονίκη, ἐπίσκοπος γιὰ τὴν ἄλωση τοῦ 1430* Ἁγίου Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ, μητροπολίτου τοῦ Ἰωάννου, Ἐάλω Θεσσαλονίκη, ἐπίσκοπος γιὰ τὴν ἄλωση τοῦ 1430 (Παραρτήματα Ἰωάννου διακόνου τοῦ Εὐγενικοῦ, Μονοβόλο ἐπὶ τῆς τῆς Θεσσαλονικῆς ἄλωσει). Εἰσαγωγή-ἀναγνώριση κειμενο-σχόλια Μ. Πηλαβακίης, μεταφράση Δ. Βαμβακίδου, Ἀθήνα 1997.

- PLP..... *Prosopographisches Lexikon der Palaiologenzeit*, ed. Trapp et al. [Österreichische Akademie der Wissenschaften], Wien 1976sqq.
- REB..... *Revue des Études Byzantines* (Bucarest) Paris 1944 sqq.
- REG..... *Revue des Études Grecques*, Paris 1888 sqq.
- Schmemmann, *Ὁ ἅγιος Μάρκος* Fr. Al. Schmemmann, "Ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ Εὐγενικός", *Γρηγόριος ὁ Παλαμῆς* 34 (1951), τεύχ. 393-394: σσ. 34-43, τεύχ. 400-401: σσ. 230-241.
- Schreiner, *Die byzantinischen Kleinchroniken*..... P. Schreiner, *Die byzantinischen Kleinchroniken* [CFHB XII], vol. II, Wien 1977
- Sevcenko, "The Decline of Byzantium seen through the eyes of its intellectuals" I. Sevcenko, "The Decline of Byzantium seen through the eyes of its intellectuals", *Dumbarton Oaks Papers* 15 (1961), pp. 169-186 (= *Society and Intellectual Life in Late Byzantium* [Variorum reprints], London 1981).
- Synaxarium Eccl. CP.* H. Delehaye, *Synaxarium Ecclesiae Constantinopolitanae* (Propylaeum ad Acta SS. Novembris), Bruxellis 1902.
- Syropoulos, *Mémoires* V. Laurent, *Les "Mémoires" du Grand Ecclésiarque de Constantinople Sylvestre Syropoulos sur le concile de Florence* [CFDS IX], Paris 1971.
- Talbot, *Old Wine in New Bottles* A.-M. Talbot, "Old Wine in New Bottles: The Rewriting of Saints' Lives in the Palaeologean Period" in: *The Twilight of Byzantium. Aspects of Cultural and Religious History in the Late Byzantine Empire* (Papers from the Colloquium Held at Princeton University 8-9 May 1989), Princeton 1991
- Tsirpanlis, *The Council* C. Tsirpanlis, *Mark Eugenicus and the Council of Florence. A historical reevaluation of his personality*,

- [Βυζαντινά κείμενα και μελέται 14].
Θεσσαλονίκη 1974
- Ε. Τομαδάκης, 'Ιωσήφ ο'*
Υμνογράφος..... Ἐ. Τομαδάκης, *Ἰωσήφ ὁ Ὑμνογράφος. Βίος*
καὶ ἔργα. Ἐν Ἀθήναις 1971
- Τομαδάκης, Σύλλαβος*..... Ν. Τομαδάκης, *Σύλλαβος βυζαντινῶν*
μελετῶν καὶ κειμένων. Τεύχος πρῶτον,
Ἀθήναι 1961. Τεύχος δευτέρου: Φραγκοκρατία
καὶ Παλαιολόγειοι χρόνοι (1150-1461), Ἀθήναι
1961.
- Τομαδάκης, Ἡ βυζαντινὴ*
ὑμνογραφία καὶ ποιησις..... Ν. Τομαδάκης, *Ἡ βυζαντινὴ ὑμνογραφία καὶ*
ποιησις ἢτοι Εἰσαγωγή εἰς τὴν βυζαντινὴν
φιλαλογίαν. Ἀθήναι 1965²
- Wellesz. A History of Byzantine*
Music Ε. Wellesz, *A History of Byzantine*
Music and Hymnography. Oxford 1961².

Εισαγωγή

Το όνομα του Μάρκου Ευγενικού, αρχιεπισκόπου Εφέσου, συνδέεται συνήθως με ένα και μοναδικό γεγονός: την άρνησή του να υπογράψει τον Όρο της Ένωσης στις 5 Ιουλίου 1439 κατά την Σύνοδο της Φλωρεντίας. Στην επικράτηση μιας τέτοιας μονομερούς αντίληψης για την προσωπικότητά του συνετέλεσε το γεγονός ότι οι σωζόμενες μαρτυρίες των συγχρόνων του που αφορούν την ζωή και την δραστηριότητά του, είναι ελάχιστες. Από τους ιστορικούς της εποχής μόνο ο Δούκας και ο Χαλκοκονδύλης αναφέρονται πολύ σύντομα στο πρόσωπό του¹. Αυτοί που είχαν άμεση επαφή μαζί του περιγράφουν κυρίως την συμμετοχή του στην Σύνοδο της Φερράρας-Φλωρεντίας (π.χ. ο Σίλβεστρος Συρόπουλος²) ή εκφράζουν την αγάπη και τον θαυμασμό τους για τις αρετές και την παιδεία του, χωρίς να δίνουν επιπλέον πληροφορίες για τον βίο του (π.χ. ο Γεώργιος Σχολάριος³, ο Θεόδωρος Αγαλλιανός⁴). Ανάμεσά τους εξαίρεση αποτελεί μόνο ο αδελφός του Ιωάννης Ευγενικός. Το συναξάριο που έγραψε προς τιμήν του είναι μία μοναδική από άποψη πληροφοριών πηγή. Οι αντίπαλοι του Μάρκου από την άλλη πλευρά ασχολούνται κυρίως με τις θεολογικές και τις δογματικές του απόψεις (π.χ. ο Γρηγόριος Γ', πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως⁵, ο Ιωσήφ Μεθώνης⁶, ο Βησσαρίων⁷). Αυτό είχε ως αποτέλεσμα ακόμα και στα νεότερα χρόνια όσοι ασχολήθηκαν με τον βίο και το έργο του να επηρεάζονται όχι σπάνια από τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις ή προκαταλήψεις. Για τους δυτικούς ο Μάρκος παρέμεινε ο αδιάλλακτος και φανατικός αντίπαλος της Ένωσης (χαρακτηριστική από αυτή την άποψη είναι η διατύπωση του Fabricius στην *Bibliotheca Graeca*: ... *ad obitum usque adversarius acerrimus unionis.... novus ideo Photius dictus Horatio Justiniano in Actis Concilii Florentini...*⁸), έτσι ώστε ακόμη και στην σύγχρονη εποχή να εκφράζονται αρνητικές κρίσεις για την προσωπικότητά του⁹. Από την άλλη για τους ορθόδοξους στην Ανατολή, οι οποίοι έπρεπε να επιβιώσουν και να διατηρήσουν την θρησκεία τους υπό δύσκολες ιστορικές συνθήκες, έγινε ο

¹ Ducas, *Istoria Turco-Bizantina (1342-1462)*, ed. V. Grecu, Bucarest 1958, p. 267. Laonici Chalcocondylae, *Historiarum demonstrationes*, ed. E. Darkó, Budapest 1922-1927, vol. II, p. 69.

² Συρόπουλος, *Mémoires*, III, 23, p. 184, 3-4. XI, 4, p. 524, 29-30. XII, 4, p. 548, 27-29 etc.

³ Λαμπρός, *ΠΠ* τ. Α', σσ. 43-44 (επιγραμματα), τ. Β', σσ. 28-39 (Επικηδειοσ παρεδία για τον Μάρκο Εφέσου).

⁴ Πατριάρχης, *Ο Θεόδωρος Αγαλλιανός* σ. 93.

⁵ PG 160, 14-204.

⁶ PG 159, 1024-1093, 1104, 1357.

⁷ PG 161, 137-764.

⁸ Fabricius, *Bibliotheca Graeca*, X, p. 529.

⁹ Βλ. συγκριτική παρουσίαση και βιβλιογραφία στο κεφάλαιο "Criticism of modern views on Mark Eugenikos" στο βιβλίο του Τσιρπανλή, *The Council*, pp. 95-103.

θρυλικός αγωνιστής και υπέρμαχος των πατριών δογμάτων της Ορθοδοξίας¹⁰. Μόλις τον περασμένο αιώνα με την ανάπτυξη των βυζαντινών σπουδών αρχίζουν να παραμερίζονται τα στερεότυπα σχετικά με την προσωπικότητα του Μάρκου Εφέσου. Πρώτος ο Kayser δημοσιεύει ως παράρτημα στην έκδοση μιας πραγματείας του Φιλοστράτου έργα του Μάρκου, που δεν έχουν δογματικό και αντιρρητικό περιεχόμενο. Πρόκειται για δύο εκφράσεις εικόνων.¹¹ Στην συνέχεια, στην Πατρολογία του Migne δημοσιεύονται εκτός από αρκετά θεολογικά έργα ορισμένες επιστολές, καθώς και οι επιτελεύτιες ομιλίες του και η φιλοσοφική πραγματεία *Περὶ ὁρῶν ζωῆς*¹². Ιδιαίτερα αξιόλογες είναι οι έρευνες που διεξάγει στα τέλη του περασμένου αιώνα και στις αρχές του παρόντος ο Α. Παπαδόπουλος-Κεραμεύς. Είναι ο άνθρωπος που ανακαλύπτει και περιγράφει για πρώτη φορά το σπουδαίο χειρόγραφο 192 της Κοσίνιτσας, από το οποίο εκδίδει όλα τα επιγράμματα του Μάρκου, ένα μέρος από την Μονωδία για την άλωση της Θεσσαλονίκης και το Συναξάριο του Συμεών του Μεταφραστή¹³. Συγκεντρώνει επίσης καινούρια στοιχεία σχετικά με το ζήτημα της ανακήρυξης του Μάρκου σε άγιο¹⁴. Στις αρχές του αιώνα ανεκτίμητη είναι η συμβολή του L. Petit και του Pétridès. Είναι οι πρώτοι που προσπαθούν με επιστημονικά κριτήρια να καθορίσουν τις σημαντικότερες χρονολογίες της βιογραφίας του¹⁵, δημοσιεύοντας τα ανέκδοτα ως τότε ακολουθία και συναξάριο του Μάρκου από τον αδελφό του Ιωάννη, καθώς και να στρέψουν την προσοχή σε ορισμένα

¹⁰ Για τις πραγματείες και τα βιβλία θεολογικού κυρίως προσανατολισμού με θέμα τον Μάρκο Ευγενικό, τα οποία γράφτηκαν κατά το διάστημα 1571 αι. - αρχές 17 αι., βλ. βιβλιογραφία, στην Μαρωνή, *Βίος*, σσ. 22-24. Κάνει εντύπωση ότι και σήμερα η ανυποχώρητη στάση του στην Συνουδία της Φλωρεντίας είναι το μόνο γνωστό στοιχείο για τον Μάρκο στους μη επιστημονικούς κύκλους και ακόμη μπορεί να αποτελέσει πηγή εμπνεύσεως για έναν σύγχρονο ποιητή. Στην συλλογή "Μεθιστορία" (εκδ. "Άγρα", Αθήνα 1995, [Πρώτο κρατικό βραβείο ποιησης 1996]) ο ποιητής Κ. Χαραλαμπίδης δημοσιεύει ξεχωριστό ποίημα με τίτλο "Μάρκος Ευγενικός", σσ. 40-42. Παραθέτω ενδεικτικά ένα απόσπασμα:

Για όσους δεν ξέρουνε το ιστορικό
- ποῦ να το ξέρουνε ἔχουνε περάσει τόσα χρόνια-
ὁ Εὐγενικός ἦταν ὁ μόνος που ἀρνήθηκε
να ὑπογράψει τὴ χαρτὰ τῆς Ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν
Ἀνατολῆς καὶ Δύσης· δὲν τὸν κακολογῶ,
κάποιος θὰ ἔπρεπε νὰ πεί κι ἕνα ὄχι,
καὶ ποιος ἑλληνικότερος ἀπὸ αὐτοῦ;

¹¹ Kayser, *Philostrati de gymnastica*, pp. 142-163.

¹² PG 159, 1024-1093, PG 160, 13-105, 112-204, 529-533, 1080-1089, 1092-1101, 1104, 1164-1200, PG 161, 12-244.

¹³ Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, *Ἀνέκδοτα*, σσ. 44-105. Α. Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, *Ἐπιθέσεις*, σσ. 52-53. Βλ. επίσης Α. Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, "Διορθώσεις εἰς ἐκδόσιν ἱερῶν Μαρκοῦ Εὐγενικοῦ", *Δελτίον Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας* 2, 1905, σσ. 67-681.

¹⁴ Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, "Μάρκος ὁ Εὐγενικός", Πβλ. επίσης Α. Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, "Προσόμοια καὶ καθῶν εἰς τὸν ἀγιώτατον πατριολόγον Ἐφέσου κῆρ Μάρκον τὸν Εὐγενικόν... ὑπὸ τοῦ μεγάλου ῥήτορος τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας Μανουῆλ", *Ἐπετηρίς Πατριαρχοῦ* 6 (1902), σσ. 90-102.

¹⁵ Petit, "Accolouthie", pp. 195-200. Βλ. επίσης το ἄρθρο του στο *Dictionnaire de Théologie Catholique*, vol. 9, Partie 2, Paris 1927, coll. 1968-1986. Pétridès, *Le synaxaire*, pp. 97-107. Π. Πετρίδης, "Βιογραφικὰ συμβολὰ εἰς τὸν ἑν ἁγίον πατέρα ἡμῶν Μάρκον Εὐγενικόν τὸν Ἐφέσου", *Ἀναπλάσις*, 364-365 (Φεβρ. 1 - Ἀπρ. 1905).

επεισόδια της ζωής του, τα οποία είχαν μελετηθεί έως τότε ανεπαρκώς¹⁶. Ο Petit συλλέγει επίσης σε έναν τόμο όλα τα ανθενωτικά έργα του Μάρκου¹⁷. Την ίδια περίοδο δημοσιεύονται ανέκδοτα και ήδη εκδεδομένα κείμενα του Μάρκου στα Παλαιολόγια και Πελοποννησιακά του Λάμπρου¹⁸ και μία σύντομη μελέτη του Grumel¹⁹, στην οποία δίνεται έμφαση στην δογματική θεώρηση του έργου του. Την δεκαετία του '50 παρατηρείται μία αναζωογόνηση του ενδιαφέροντος των βυζαντινολόγων για τον Μάρκο Εφέσου. Το 1951 σε ένα κατατοπιστικό άρθρο του ο Schmemmann²⁰ επισημαίνει τα ζητούμενα των ερευνών για τον Μάρκο και για πρώτη φορά τονίζει ότι δεν ήταν απλώς ένας φανατικός αντίπαλος του ρωμαιοκαθολικισμού, αλλά η αντίστασή του στηριζόταν σε στέρεες θεολογικές αντιλήψεις και στις ησυχαστικές πεποιθήσεις του. Το 1954 εμφανίζεται η διατριβή της Μαμώνη²¹, αφιερωμένη κατ'εξοχήν στον Μάρκο, η οποία όμως δίνει μία πολύ συνοπτική εικόνα της ζωής και του συγγραφικού του έργου δίχως όμως να συμπεριλαμβάνει ανέκδοτο υλικό. Σε ένα άλλο δημοσίευμά της²² εξετάζει ωστόσο το θέμα της αυθεντικότητας της μεταγενέστερης ακολουθίας προς τιμήν του Μάρκου, που εκδόθηκε από τον Παπαδόπουλο-Κεραμέα²³. Μεγαλύτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν η βιβλιοκρισία για την διατριβή της Μαμώνη και δύο άλλα άρθρα με θέμα τον Μάρκο Ευγενικό του Ν. Οικονομίδη²⁴. Το 1958 ο Αλ. Οικονομίδης εκδίδει έναν αφιερωμένο στον αυτοκράτορα Ιωάννη τον Η' Παλαιολόγο λόγο²⁵. Τον επόμενο χρόνο ο Gill²⁶ διατυπώνει καινούργιες, υποθέσεις όσον αφορά τα χρονολογικά όρια του βίου του Μάρκου. Στις κατοπινές ωστόσο, μελέτες του σχετικά με την Ιστορία της Συνόδου της Φερράρας-Φλωρεντίας συνεχίζει την δυτική παράδοση που παρουσιάζει τον Ευγενικό ως αδιάλλακτο και εμπαθή ανθενωτικό²⁷. Με μία νέα προοπτική εξετάζει την στάση και την συμπεριφορά του κατά την Σύνοδο η μελέτη του Τσιρπανλή²⁸, όπου αποδεικνύεται ότι ο Μάρκος δεν ήταν από την αρχή κατά της Ένωσης, ούτε είχε σκοπό να δημιουργήσει ανθενωτική οργάνωση, αλλά απλά επιδίωκε η Ένωση αυτή να είναι δίκαιη και ουσιαστική, βασισμένη στην αλληλοκατανόηση και στην

¹⁶ Petit, "Note sur l' exil de Marc d'Éphèse", pp.414-415. Pétridès, "La mort de Marc d'Éphèse".

¹⁷ *Patrologia Orientalis*, vol. XVII. Paris 1923, fasc. II, pp. 307-491, vol. XV, 1927, pp. 25-168.

¹⁸ Λάμπρος, *ΠΠ* τόμ. Α', σσ. 17-39.

¹⁹ Grumel, "Marc d'Éphèse".

²⁰ Schmemmann, "Ο Άγιος Μάρκος".

²¹ Μαμώνη, *Βίος*.

²² Μαμώνη, "Περί τινος ανέκδοτου". Για το θέμα αυτό βλ. παρακάτω το κεφάλαιο "Βίος", σσ. 36-37.

²³ Παπαδόπουλος-Κεραμείς, "Μάρκος ο Ευγενικός", σσ. 56-58.

²⁴ Οικονομίδης, "Βιβλιοκρισία", Οικονομίδης, "Σύμμεκτα". Ν. Α. Οικονομίδης, "Περί χειρογράφου Μάρκου του Ευγενικού (Κώδιξ 'Αθην. 2972)". *Νέον Αθήναιον*, τομ. Α', τεύχ. I (1955), σσ. 41-48.

²⁵ Αλ. Ν. Οικονομίδης, "Μάρκου του Ευγενικού αρχιεπισκόπου Έφesus Λόγος προς τον βασιλέα Ιωάννην τον Παλαιολόγον απορήσαντα εκδιδόμενος ἐξ Ἀθηναϊκῶν κωδίκων", *Μικρασιατικά χρονικά* 8 (1959), σσ. 3-32.

²⁶ Gill "The Year".

²⁷ Gill, *Personalities*, pp. 62-64, 208, 257 etc. J. Gill, *The Council of Florence*, Cambridge 1961, p. 356, 397 etc.

²⁸ Tsirpanlis, *The Council*.

ισότητα ανάμεσα στις δύο εκκλησίες. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η μελέτη του Μπούλοβιτς²⁹, η οποία εκτός από την πραγμάτευση του σημαντικού στο θεολογικό σύστημα του Μάρκου θέματος της διάκρισης θείας ουσίας και θείων ενεργειών, προσφέρει και έναν σχετικά πλήρη κατάλογο των έργων του. Στις πιο πρόσφατες έρευνες ανήκει η αδημοσίευτη διατριβή του Πηλαβάκη³⁰, το κυρίως μέρος της οποίας αποτελεί η έκδοση του πρώτου αντιρρητικού λόγου κατά του Μανουήλ Καλέκα σχετικά με την διάκριση της θείας ουσίας και ενέργειας. Περιέχει επίσης έναν αρκετά εμπλουτισμένο και εκσυγχρονισμένο κατάλογο όλων των συγγραμμάτων του Μάρκου Εφέσου. Στον ίδιο ερευνητή ανήκει και η δημοσιευμένη το 1997 έκδοση της Μονωδίας για την Άλωση της Θεσσαλονίκης³¹, δυστυχώς μη κριτική και με ελάχιστα και φτωχά σχόλια. Τα τελευταία χρόνια, σχεδόν έναν αιώνα μετά από τον Παπαδόπουλο-Κεραμέα, ο Ρώσος παλαιογράφος Fonkie³² στρέφει την προσοχή του στις βιβλιογραφικές ενασχολήσεις του Μάρκου. Η έρευνα του δεν έχει ολοκληρωθεί, αλλά τα πρώτα κιόλας συμπεράσματά της αποκαλύπτουν ότι ο Μάρκος ήταν παραγωγικός κωδικογράφος και βιβλιόφιλος.

Παρά την σχετική πλούσια βιβλιογραφία και την αναμφισβήτητη αύξηση των πληροφοριών και των δημοσιευμένων κειμένων, ζητούμενο της έρευνας παραμένει η συγγραφή μίας ολοκληρωμένης μελέτης για την ζωή και τις δραστηριότητες του Μάρκου Ευγενικού, καθώς επίσης και η πλήρης έκδοση του συγγραφικού του έργου. Όπως φαίνεται και από την παραπάνω σύντομη ανασκόπηση των ερευνών, προσεκτικά έχει μελετηθεί μόνο η περίοδος που αφορά την Σύνοδο της Φερράρας-Φλωρεντίας και αυτός είναι ο λόγος που τα έργα, τα οποία έχουν άμεση σχέση με αυτήν, έχουν συγκεντρωθεί και εκδοθεί κριτικά. Οι υπόλοιπες περίοδοι της ζωής του και οι άλλες δραστηριότητές του, εκτός από την ανθενωτική, καθώς επίσης και τα μη ανθενωτικά συγγράμματά του έχουν μελετηθεί αποσπασματικά και όχι συστηματικά. Ένα πρώτο βήμα προς την αναπλήρωση αυτού του κενού αποτελεί και η παρούσα μελέτη, στην οποία για πρώτη φορά εκδίδονται κριτικά και σχολιάζονται όλα τα σωζόμενα υμνογραφικά έργα του Μάρκου Ευγενικού. Και των έργων αυτών δεν λείπουν μεμονωμένες και διάσπαρτες εκδόσεις, όπως του Οικονόμου, του Legrand, του Ευστραπάδη³³ κ.α., για τις οποίες γίνεται λόγος παρακάτω. Ήταν ανάγκη, ωστόσο, να γίνει μία ενιαία παρουσίαση και δημοσίευσή τους, για να φανεί η αξία τους και να αξιοποιηθούν οι ιστορικές πληροφορίες που περιέχουν. Όπως θα αποδειχθεί στην συνέχεια, τα υμνογραφικά έργα του Μάρκου Ευγενικού προσφέρουν άγνωστα στοιχεία για ιστορικά γεγονότα, για σημαίνοντα πρόσωπα της εποχής του, καθώς και για ορισμένα εκκλησιαστικά μνημεία της Κωνσταντινούπολης. Είναι ακόμη ενδεικτικά για την στάση του απέναντι σε επίκαιρα θέματα της κοινωνικής και πνευματικής ζωής τις τελευταίες δεκαετίες της Βυζαντινής αυτοκρατορίας. Έτσι, παρόλο που

²⁹ Μπούλοβιτς, *Το μυστήριο*.

³⁰ Pilavakis, *First Antirrhetic*.

³¹ Πηλαβάκης, *Έγλω Θεσσαλονίκη. Θρήνος για την Άλωση τοῦ 1430*.

³² Fonkie-Poljakov, "Markos Eugenikos als Kopist". Β. Fonkie, "Novije avtografi Marka Evgenika".

³³ Για τις εκδόσεις βλ. το προοίμιο της κριτικής έκδοσης του κειμένου, σσ. 164-165.

όπως κάθε Βυζαντινός συγγραφέας ο Μάρκος κρύβει τον εαυτό του πίσω από τα πρότυπα της παράδοσης και από το χριστιανικό ιδεώδες της σεμνότητας, που πειρορίζει στο έπακρον τα αυτοβιογραφικά στοιχεία, τα εν λόγω ποιητικά του έργα συμβάλλουν σημαντικά στο να σχηματισθεί μία ολοκληρωμένη, πολυδιάστατη και απαλλαγμένη από τα γνωστά στερεότυπα εικόνα της προσωπικότητάς του.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Κεφάλαιο πρώτο

ΒΙΟΣ

Το παρόν κεφάλαιο περιέχει μία σύντομη περιγραφή της ζωής του Μάρκου, η οποία είναι απαραίτητη για να αποκτήσει κανείς σαφέστερη εικόνα για το πότε, που και υπό ποιές συνθήκες έγραψε ο λόγιος τα υμνογραφικά του έργα. Παρά την αναγκαία συντομία καταβάλλεται προσπάθεια να δοθούν νέες λύσεις στα προβλήματα του βίου και της χρονολόγησης των βασικών σταθμών της ζωής του συγγραφέα.

1. Ζητήματα χρονολόγησης του βίου και της καταγωγής του συγγραφέα.

α') Χρονολογία. Εάν εξετάσει κανείς στο σύνολό τους όλες τις σχετικές μελέτες, θα διαπιστώσει ότι υπάρχουν σημαντικές διαφορές ως προς τις προτεινόμενες χρονολογίες της ζωής του Μάρκου Εφέσου. Έτσι π.χ. το έτος γεννήσεώς του τοποθετείται από το 1391 έως το 1394, ενώ το έτος θανάτου από το 1443 έως το 1449. Αυτό οφείλεται βεβαίως στις πολύ περιορισμένες πληροφορίες των πηγών της εποχής για την ζωή του λογίου, όπως επισημάνθηκε και στην εισαγωγή της παρούσας μελέτης. Η μόνη πλήρης και αξιόπιστη πηγή είναι οι δύο παραλλαγές του συναξαρίου¹ που συνέγραψε ο αδελφός του Ιωάννης Ευγενικός, το οποίο όμως, όπως είναι αναμενόμενο δεν αναφέρει ακριβείς χρονολογίες, αλλά μόνο την ηλικία, κατά την οποία συνέβησαν τα διάφορα γεγονότα στην ζωή του Μάρκου. Η μία παραλλαγή σώζεται στον κωδ. Paris. gr. 1295, ff. 307^v-312^v (παρακάτω δηλώνεται ως παραλλαγή P) και έχει εκδοθεί από τον S.Pétridès². Η άλλη παραλλαγή σώζεται σε δύο κώδικες, Athens Iberon 388 και Baroccianus 216 (παρακάτω δηλώνεται ως παραλλαγή IB), και εκδόθηκε από τον L. Petit³. Όταν διαβάσει κανείς προσεκτικά τις δύο παραλλαγές, διαπιστώνει ότι η παραλλαγή IB είναι πλουσιότερη σε ιστορικά στοιχεία που αφορούν τα νεανικά χρόνια⁴ του Μάρκου, ενώ η παραλλαγή P προσφέρει περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το δεύτερο μισό της ζωής του. Έτσι στην IB αναφέρονται ρητά τα ονόματα των δασκάλων του Μάρκου, Ιωάννη Χορτασμένου και Γεωργίου Γεμιστού Πλήθωνος, όπως επίσης και του

¹ Εδώ δεν γίνεται καμία αναφορά στην ακολουθία που συνοδεύει το εν λόγω συναξάριο, γιατί από άποψη πληροφοριών δεν προσφέρει τίποτε καινούριο και ενδιαφέρον στην έρευνα.

² S. Pétridès, "Le synaxaire de Marc d'Éphèse, introduction et texte grec", *Revue d'Orient Chrétien*, 2ème série, 15 (1910), pp. 97-107. Υπάρχει και μία νεότερη εκδύση της ίδιας παραλλαγής από τον Μ. Πηλαβάκη: *Ακολουθία εις τον έν άγιος πατέρα ημών Μάρκου αρχιεπίσκοπον Έφέσου τόν νεόν Θεολόγον. Τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τοῦ Νομοσύλακος Ἰωάννου Διακόνου τοῦ Εὐγενικοῦ*. Θεσσαλονίκη 1994, αλλά αυτή προορίζεται μόνο για λειτουργική χρήση και έχει αρκετές παραναγνώσεις και τυπογραφικά λάθη.

³ L. Petit, "Acolouthie de Mark Eugénicos archevêque d'Éphèse", *Studi Bizantini e Neoellenici* 2 (1927), pp. 195-235. Στην έκδοση του ο Petit δεν δηλώνει ακριβώς τα φύλλα των κωδικών, αναφέρει μόνο ότι η ακολουθία για τον Μάρκο αρχίζει στο χειρόγραφο των Ιβήρων από το φ. 764. Συμφωνα με τον Πηλαβάκη, *Ακολουθία* ο.π., σ. 9 το συναξάριο στον κώδικα της μονής Ιβήρων είναι γραμμένο στα φφ. 764-766^v.

⁴ Παρόμοια είναι και η άποψη του Petit, *Ακολουθία*, σ. 195, αλλά κατά την γνώμη του η παραλλαγή IB προσφέρει περισσότερες πληροφορίες γενικά για την ζωή του Μάρκου και όχι μόνο για μια περίοδο της.

αυτοκράτορα, στα χρόνια του οποίου έγινε γνωστός για την μόρφωση και την σοφία του, δηλ. του Μανουήλ Β΄ Παλαιολόγου, και το όνομα της νήσου, όπου εκάρη μοναχός, Αντιγόνης. Παρέχεται εκτός των άλλων και η πληροφορία ότι στην μονή Μαγγάνων πριν από την Σύνοδο της Φλωρεντίας έγραψε πολλά συγγράμματα⁵. Όλα αυτά απουσιάζουν στην παραλλαγή P. Στην τελευταία όμως έχουν αναπτυχθεί πολύ περισσότερο δύο επεισόδια που αφορούν τα τελευταία χρόνια της ζωής του - η Σύνοδος της Φλωρεντίας και η κράτηση του Μάρκου στην Λήμνο. Επίσης δίνονται επί πλέον λεπτομέρειες γύρω από τον θάνατο και την κηδεία του στην μονή Μαγγάνων. Ανάμεσα στις δύο παραλλαγές παρατηρείται και μία μικρή διαφορά στην χρονολογική σειρά ορισμένων γεγονότων. Σύμφωνα με την παραλλαγή P, ο Μάρκος πρώτα έγινε σύμβουλος του βασιλέα Μανουήλ Παλαιολόγου και στη συνέχεια ασχολήθηκε με το *φροντιστήριον* του πατέρα του, καταλαμβάνοντας διάφορα εκκλησιαστικά αξιώματα κλπ., ενώ στην άλλη παραλλαγή η σειρά είναι ακριβώς η αντίθετη - πρώτα γίνεται διάδοχος του πατέρα του στο ιδιωτικό σχολείο και μετά οικείος του αυτοκράτορα. Αξίζει να σημειωθούν και οι υφολογικές διαφορές μεταξύ των δύο κειμένων. Η παραλλαγή P διακρίνεται για την ρητορικήότητά της. Τα χωρία, στα οποία εγκωμιάζεται η ευσέβεια του Μάρκου είναι εκτενέστερα και πλουσιότερα σε επίθετα και επαινετικούς χαρακτηρισμούς (βλ. π.χ. στην έκδοση του Pétrides, *Le synaxaire*, σ. 102). Σ' ένα σημείο μάλιστα, προκειμένου να εξαρθεί η γενναία του στάση απέναντι στον Πάπα, τα λόγια του αγίου προς τον αντίπαλό του αποδίδονται σε πρώτο πρόσωπο⁶, ενώ σε δύο άλλα σημεία ο ίδιος ο συγγραφέας παρεμβάλλεται στο πρώτο πρόσωπο ("Τότε τοίνυν μετὰ πολλῆς ἰκεσίας καὶ λόγων παντοίων καὶ οἰκονομίας ἀπάσης συχνῶν τε ἄλλων κάμου μάλιστα ...", " ... πολλαχοῦ διαδοθέντα δῆθεν πρακτικὰ καὶ ἡμῖν ἐκ Κρήτης μετακομισθέντα ..."). Αντίθετα, η παραλλαγή IB είναι κάπως πιο φειδωλή ως προς τους επαίνους, πουθενά δεν χρησιμοποιείται το πρώτο πρόσωπο και γενικά ο τόνος της είναι πιο συγκρατημένος και ουδέτερος.

Όλες οι παρατηρήσεις που εκτέθηκαν παραπάνω θέτουν το εύλογο ερώτημα ποία είναι η σχέση ανάμεσα στις δύο παραλλαγές; Σύμφωνα με τον Petit, οι δύο παραλλαγές της ακολουθίας αποτελούν δύο διαφορετικές εκδόσεις του ίδιου έργου, από τις οποίες η εκδεδομένη από τον ίδιο, δηλ. η παραλλαγή IB, αποτελεί την τελική επεξεργασία⁷. Όσον αφορά τα συναξάρια, τα ενταγμένα στην ακολουθία μετά την έκτη ωδή, θεωρεί ότι είναι δύο διαφορετικά κείμενα, παρ' όλο που έχουν μερικά κοινά χωρία⁸. Ο Gill⁹ δεν εξετάζει λεπτομερώς τις δύο παραλλαγές του συναξαρίου, γι' αυτό δηλώνει ότι η μόνη διαφορά μεταξύ τους είναι η παράλειψη μερικών προτάσεων, ενώ για το θέμα της σχέσης τους στην ουσία επαναλαμβάνει την γνώμη του Petit, σημειώνοντας ότι η παραλλαγή IB προέρχεται από την παραλλαγή P. Παρά τις διαφορές που εξετάσθηκαν πιο

⁵ Βλ. την έκδοση του Petit, "Acolouthie", σ. 213-215.

⁶ Pétrides, "Le synaxaire", σ. 104

⁷ Pétrides, "Le synaxaire", σ.103

⁸ Petit, "Acolouthie", σ. 195

⁹ Petit, "Acolouthie", σ. 197

¹⁰ Gill, "The Year", p. 23, n.1

πάνω δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο συγγραφέας των δύο παραλλαγών του συναξαρίου είναι ένας, ο Ιωάννης Ευγενικός, και ότι πρόκειται για δύο διαφορετικές εκδόσεις του ίδιου έργου. Και οι δύο παραλλαγές περιγράφουν τα ίδια γεγονότα, οι διαφορές που παρατηρήθηκαν αφορούν μόνο επουσιώδεις λεπτομέρειες, ωστόσο οι βασικές βιογραφικές πληροφορίες δεν μεταβάλλονται. Επίσης δεν παρατηρούνται χρονολογικές αντιφάσεις, οι περίοδοι, κατά τις οποίες δηλώνεται ότι έχει συμβεί κάτι σημαντικό στην ζωή του αγίου, είναι ίδιες (με μόνη εξαίρεση την ηλικία, κατά την οποία έγινε μοναχός, αλλά η διαφορά αυτή εξηγείται παρακάτω). Ακόμη οι υφολογικές διαφορές εντοπίζονται στην χρήση και την ποικιλία των ρητορικών στοιχείων, κατά τα άλλα η γλωσσική διατύπωση ολόκληρων αποσπασμάτων είναι όμοια- πβλ. π.χ. την αρχή των δύο παραλλαγών:

IB (Petit, Acolouthie, σσ. 212-213)

Οὗτος ὁ μέγας ζωῆς φωστῆρ ἐν κόσμῳ
καὶ φῶς καὶ καλὸν ἄλας φανείς τῇ
ἐκκλησίᾳ Χριστοῦ καὶ γενναῖος τῆς
ἀληθείας ὑπέρμαχος καὶ τῆς οἰκουμένης
ἀπάσης κοινότατος ἥλιος ἐξέλαμψε μὲν
ἐκ τῆς μεγάλης καὶ βασιλίδος πόλεως,
ταύτης δὴ τῆς περυωνίου Κωνσταν-
τινουπόλεως, ἐν αὐτῇ καὶ φύς καὶ
τραφεῖς καὶ παιδευθεῖς καὶ τέλος
ἐν τῇ πρὸς Θεὸν μεταστάσει τὸ
ἱερὸν σκῆνος ἀποδούς ...

P (Pétridès, Le synaxaire, σ.99)

Οὗτος ὁ μέγας ζωῆς φωστῆρ ἐν
κόσμῳ καὶ τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ
γενναῖος ὑπέρμαχος καὶ τῆς
οἰκουμένης ἀπάσης κοινότατος ἥλιος
ἐξέλαμψε μὲν ἐκ τῆς μεγάλης καὶ
βασιλίδος τῶν πόλεων ταύτης δὴ
τῆς περυωνίου Κωνσταντινουπόλεως
καὶ φύς καὶ τραφεῖς καὶ παιδευθεῖς
καὶ τέλος ἐν τῇ πρὸς Θεὸν μετα-
στάσει τὸ ἱερὸν σκῆνος ἀποδούς ...

Στην ουσία οι διαφορές των δύο κειμένων που επισημάνθηκαν προηγουμένως θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν όχι τόσο για να αποδειχθεί η διαφορετική πατρότητα ή προέλευσή τους, αλλά κυρίως για να προσδιορισθεί κατά προσέγγιση ο χρόνος, κατά τον οποίο εκδόθηκε το καθένα από αυτά. Σίγουρη και ασφαλής λύση δεν μπορεί να δοθεί στο πρόβλημα αυτό. Θα πρέπει εν τούτοις να επισημανθεί ότι εφ' όσον στην παραλλαγή IB ο Ιωάννης παρέχει περισσότερες πληροφορίες για τα νεανικά χρόνια του Μάρκου, ενώ στην παραλλαγή P δίνει έμφαση στο δεύτερο μισό του βίου του, είναι πιθανόν η P να είναι μεταγενέστερη σε σχέση με την IB, και μάλιστα γραμμένη μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης, γιατί την περίοδο εκείνη πρόσωπα και καταστάσεις που σχετίζονταν με τα νιάτα του λογίου είχαν χάσει πια την σημασία ή την επικαιρότητά τους. Ταυτόχρονα λόγω της διάλυσης του βυζαντινού κράτους και της γενικής καταστροφής και καταπτώσης χρειαζόταν να δημιουργηθούν πρότυπα, που θα στήριζαν στην ορθή πίστη και στην διατήρηση των παραδόσεων τους μεταγενέστερους. Γι' αυτό ο Ιωάννης ίσως θεώρησε σκόπιμο στην δεύτερη "έκδοση" του συναξαρίου να παραλείψει ορισμένες λεπτομέρειες από το πρώτο μισό της ζωής του Μάρκου προκειμένου να εξάρει, μέσα από ένα πλούσιο ρητορικό περίβλημα, τις αρετές και τα ευσεβή κατορθώματα του αδελφού του κατά την Σύνοδο της Φλωρεντίας, αλλά και αργότερα, τονίζοντας τις δοκιμασίες, στις οποίες υποβλήθηκε ως αντίπαλος της Ένωσης. Δεν είναι τυχαίο ότι στην

παραλλαγή P γίνεται υπαινιγμός στο θαύμα που εκτέλεσε κατά την διάρκεια μιας πολιορκίας της Λήμνου από τους Τούρκους. Στην P περιγράφεται επίσης λεπτομερώς ο θάνατος του, ο οποίος ως ιδιαίτερα βασανιστικός και οδυνηρός συγκρίνεται με αυτόν των μαρτύρων: " ... νοσήσας ἡμέρας τεσσαρασκαίδεκα καὶ νόσον τάντὸ κατὰ πάντα δυναμένην, ὡς αὐτὸς ἔλεγεν, ὅπόσον τὰ παρὰ τῶν δημίων τοῖς ἀγίοις μάρτυσι προσαγόμενα σιδηρᾶ τινα βασανιστήρια ὄργανα περιζωνίζοντα τὰ πλευρὰ σὺν τοῖς σπλάχνοις καὶ συσφίγγοντα καὶ προσηλοῦντα καὶ ὀδύνας ἀφορήτους πάντως προξενοῦντα ..."). Ἐνα τέτοιο συμπέρασμα για την χρονολόγηση της P ενισχύεται επίσης από την ανάλογη περίπτωση των διορθώσεων που επέφερε ο Ιωάννης στο κείμενο των παρακλητικῶν κανόνων προς την Οδηγήτρια του αδελφού του, όπου έχει αντικαταστήσει όλες τις λέξεις που αναφέρονται ρητά στην ύπαρξη βασιλεύουσας και αυτοκράτορα με άλλες πιο γενικές έννοιες (βλ. παρακάτω το προοίμιο στην κριτική έκδοση του κειμένου). Συνεπώς μπορεί κανείς, όχι βέβαια χωρίς επιφυλάξεις, να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η P αποτελεί παραλλαγή της IB, στην οποία έγιναν αλλαγές από τον ίδιο Ιωάννη Ευγενικό μετά την Άλωση.

Με βάση το συναξάριο ο Petit και ο Gill προσπάθησαν να καθορίσουν τις σημαντικότερες χρονολογίες στην ζωή του Μάρκου Ευγενικού¹². Σύμφωνα με τον πρώτο ¹³ ο Μάρκος γεννήθηκε το 1391-1392, το 1418 έγινε μοναχός και πέθανε το 1444, ενώ σύμφωνα με τον Gill¹⁴ οι αντίστοιχες χρονολογίες είναι 1394, 1420 και 1445. Οι υπόλοιποι μελετητές από την πλευρά τους ακολουθούν την άποψη του ενός ή του άλλου, αγνοώντας ενίοτε τις πληροφορίες του Ιωάννη Ευγενικού. Έτσι η Μαμώνη¹⁵ προτείνει τις ημερομηνίες 1392-1393 και 1444. Ο Beck¹⁶ από την άλλη, δέχεται ότι ο Μάρκος πέθανε το 1445, αλλά θεωρεί ως έτος γέννησης το 1391/1392, πράγμα που σημαίνει ότι πέθανε σε ηλικία 53-54 χρονών. Αυτό όμως αντικείται στην ρητή μαρτυρία του συναξαρίου, κατά την οποία ο θάνατος τον βρήκε, όταν είχε συμπληρώσει 51 χρόνια και είχε μπει στα 52 του ("...ἤδη τὸν πεντηκοστὸν καὶ δεῦτερον χρόνον ἐλαύνων τῆς σωματικῆς ἡλικίας..." ¹⁷). Ακριβώς τις ίδιες χρονολογίες με τον Beck αποδέχεται και ο Τσιρπανλής (1391/1392-1445)¹⁸. Η πιο πρόσφατη μελέτη του Πηλαβάκη βασίζεται και πάλι στην προτεινόμενη από τον Petit χρονολογική σειρά (1392-1444)¹⁹.

¹¹ Pétridès, "Le synaxaire", σσ. 106-107.

¹² Εδώ δεν εξετάζονται λεπτομερώς οι απόψεις παλαιότερων ερευνητῶν (π.χ. του Οἰκονόμου, *Ἱερομυθῶν ἀνέκδοτα*, σ. 9, ο οποίος θεωρεῖ ότι ο Μάρκος πέθανε το 1449, μία άποψη που ακολουθεῖ και ο Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, "Μάρκος ὁ Εὐγενικός", ἢ του I. Dräseke, "Zu Markus Eugenicus von Ephesus", *Zeitschrift für Kirchengeschichte* 12 (1890), p. 97 και του Krumbacher, *Ἱστορία* τόμ. Α', σ. 225, οι οποίοι δέχονται ως έτος θανάτου το 1443), γιατί στα χρόνια τους η έρευνα δεν είχε προχωρήσει τόσο, ώστε να μπορεί να βασιστεί σε ασφαλέστερα στοιχεία.

¹³ Βλ. Petit "Acolouthie", σ. 197, 199.

¹⁴ Βλ. Gill. "The Year", σσ. 30-31. Το άρθρο αυτό αναδημοσιεύτηκε και στο βιβλίο του Gill, *Personalities*, pp. 222-232.

¹⁵ Μαμώνη, *Βίος* σ. 26, 32.

¹⁶ Beck, *Kirche und theologische Literatur*, σσ. 755-756.

¹⁷ Pétridès, "Le synaxaire", σ. 106, Petit, "Acolouthie", σ. 216.

¹⁸ Βλ. Tsiropanlis, *The Council*, σ. 37, 44.

¹⁹ Βλ. Pilavakis, *Antirrhetic*, σ. 22, σ. 56.

Από όλα τα ιστορικά γεγονότα που αναφέρονται στο συναξάριο του Μάρκου υπάρχει ένα, του οποίου η ακριβής χρονολογία είναι γνωστή και αδιαμφισβήτητη και το οποίο θα μπορούσε να βοηθήσει και στον προσδιορισμό των σημαντικότερων χρονολογιών στην ζωή του λογίου. Το γεγονός αυτό είναι η πολιορκία της Κωνσταντινούπολης από τον Μουράτ Β' το 1422, η οποία άρχισε τον Ιούνιο και τελείωσε στις 6 Σεπτεμβρίου²⁰. Ο Ιωάννης αναφέρει ότι η πολιορκία αυτή ανάγκασε τον αδελφό του πριν συμπληρώσει δύο χρόνια διαμονής ως μοναχός στην Αντιγόνη (πρὶν ἢ διπλοῦν ἔτος παραδραμεῖν²¹) να εγκαταλείψει το νησί και να επιστρέψει στην Κωνσταντινούπολη, όπου συνέχισε την ασκητική του ζωή στην μονή Μαγγάνων. Επομένως ο Μάρκος πρέπει να έχει γυρίσει στην πρωτεύουσα πριν από τον Ιούνιο του 1422, ενώ προφανώς έχει μεταβεί στην Αντιγόνη στα μέσα περίπου του 1420, γιατί μόνο σ'αυτήν την περίπτωση θα μπορούσε να έχει μείνει λιγότερο από δύο ολόκληρα χρόνια στο νησί. Σύμφωνα πάλι με το συναξάριο, ο άγιος αποφάσισε να αποσυρθεί σε μοναστήρι, όταν συμπλήρωνε τα 25 του χρόνια (σύμφωνα με την παραλλαγή P: ἤδη δὲ τὸν εἰκοστὸν πέμπτον παρήμειβε χρόνον²²) και έμπαινε στα 26 του (σύμφωνα με την παραλλαγή IB: ἤδη δὲ τὸν εἰκοστὸν ἕκτον τῆς ἡλικίας αὐτῷ χρόνον διερχόμενος²³). Με βάση τις ενδείξεις αυτές και κάνοντας έναν απλό υπολογισμό, καταλήγει κανείς στο συμπέρασμα ότι η πιθανότερη χρονολογία γέννησης του Μάρκου είναι το 1394²⁴, ενώ του θανάτου του, εφ' όσον έζησε 51 χρόνια - το 1445. Βέβαια, εάν αποδεχθούμε ότι ο Μάρκος γεννήθηκε το 1394, τότε λογικά θα συμπλήρωσε τα 25 χρόνια του το 1419 και επομένως θα πρέπει κατά το έτος αυτό να είχε μετέβει στην Αντιγόνη. Αυτή η αντίφαση -ανάμεσα στο 1429 και 1420- προφανώς μπορεί να εξηγηθεί από το ότι μεσολάβησαν ορισμένοι μήνες ανάμεσα στην απόφασή του και την πραγματοποίησή της, κατά τους οποίους προετοιμάστηκε για το ταξίδι του και τακτοποίησε δύο σημαντικά ζητήματα: της περιουσίας του (όπως αναφέρει το συναξάριο: πάντα τὰ προσόντα μεγαλοψύχως και ἐλευθερίως τοῖς πτωχοῖς διανείμας²⁵) και της ανάθεσης σε κάποιον άλλον της διεύθυνσης του πατρικού του *φροντιστηρίου*²⁶. Άλλωστε, όπως φαίνεται από τα παραθέματα, στο σημείο αυτό οι δύο εκδόσεις του βίου παρουσιάζουν μία μικρή διαφορά στους αριθμούς, οι οποίοι προσδιορίζουν την ηλικία του Μάρκου,²⁷ πράγμα που δείχνει ότι και ο ίδιος Ιωάννης Ευγενικός δεν ήταν απόλυτα βέβαιος για την ακριβή χρονολόγηση του συγκεκριμένου συμβάντος.

²⁰ Βλ. Nicol, *The Last Centuries*, pp. 332-333.

²¹ Petit, "Acolouthie", p. 214. Pétrides, "Le synaxaire", p. 101.

²² Pétrides, "Le synaxaire", p. 101.

²³ Petit, "Acolouthie", p. 214.

²⁴ Στο ίδιο συμπέρασμα καταλήγει και ο Gill, "The Year", p.30, αλλά έχοντας ως βάση την ημερομηνία θανάτου.

²⁵ Pétrides, "Le synaxaire", p. 101. Petit, "Acolouthie", p. 214.

²⁶ Πβλ. την πληροφορία για τα συναισθήματα των μαθητών του, όταν έμαθαν την απόφασή του να αποσυρθεί: πένθος ἀπαραμύθητον καταλελοιπῶς ... νέων σμήνησι τοῖς παρ' ἐκείνου παιδευομένοις Pétrides, "Le synaxaire", p.101. Petit, "Acolouthie", 214.

²⁷ Αυτή η διαφορά ήταν ο κύριος λόγος για να θεωρήσει ο Petit, "Acolouthie", 197 ότι οι δύο παραλλαγές αποτελούν δύο διαφορετικά κείμενα. Στην ουσία αυτό δεν αλλάζει την χρονολογία των γεγονότων παρά μόνο κατά ένα χρονικό διάστημα ορισμένων μηνών.

Ο Gill²⁸ αξιοποίησε την πληροφορία για την πολιορκία, προσπαθώντας να αποδείξει πως το έτος θανάτου του Μάρκου ήταν το 1445, αλλά οι υπολογισμοί του δεν αποδεικνύονται πολύ ακριβείς (π.χ. διατείνεται ότι την χρονιά της πολιορκίας ήταν 26/27 χρονών, ενώ η σωστή ηλικία θα έπρεπε να είναι 27/28 χρονών, εφ'όσον η χρονολογία γέννησης σύμφωνα με τον ίδιο είναι το 1394) και δεν τονίζει αρκετά την σπουδαιότητα του επιχειρήματος αυτού, για να αναιρέσει τις απόψεις του Petit. Εφ'όσον λοιπόν δεχθούμε την υπόθεση του τελευταίου ότι ο Μάρκος έφυγε το 1418 για την Αντιγόνη²⁹, τότε θα έπρεπε να έχει μείνει εκεί σχεδόν τέσσερα χρόνια, αυτό όμως δεν συμβιβάζεται με τις πληροφορίες του συναξαρίου. Επομένως, σύμφωνα με όσα εκτέθηκαν παραπάνω, η πολιορκία της βασιλεύουσας από τους Τούρκους το 1422 αποτελεί μία από τις πιο στερεώτερες χρονικές αποδείξεις, σε συνδυασμό βέβαια με τα επιχειρήματα του Gill σχετικά με την ακριβή χρονολόγηση του θανάτου του, για να προσδιορίσει κανείς τους σημαντικότερους σταθμούς στην ζωή του Μάρκου.

β') Καταγωγή. Το ζήτημα της καταγωγής των Ευγενικών αποτελεί επίσης ένα πρόβλημα που έχει προκαλέσει τις διαφωνίες των ερευνητών. Ο Krumbacher³⁰, χωρίς να τεκμηριώνει την άποψη του, ονομάζει τον Ιωάννη Ευγενικό Τραπεζούντιο. Φαίνεται πως αφορμή για το συμπέρασμα αυτό ήταν η έκφραση που συνέθεσε ο Ιωάννης για την Τραπεζούντα. Η τραπεζουντιακή καταγωγή έγινε αποδεκτή σε ορισμένες εργασίες³¹, ακόμη και πολύ πρόσφατες, όπως αυτή του Nicol, καθώς και στο Λεξικό του Βυζαντίου, έκδοση της Οξφόρδης³². Ο Ευστρατιάδης³³ από την άλλη πρότεινε με βάση δύο κωδικογραφικά σημειώματα του κώδικα Ω 72 (φ. 85^v, φ. 285^v) της Μεγίστης Λαύρας ένα άλλο ενδεχόμενο, σύμφωνα με το οποίο οι Ευγενικοί ήλκαν την καταγωγή τους από την Ίμβρο. Την εκδοχή αυτή υποστήριξε στην συνέχεια και η Μαμώνη³⁴, η οποία παρέθεσε ως επιπλέον αποδεικτικό στοιχείο το γεγονός ότι ο Ιωάννης είχε γράψει μία έκφραση για το νησί αυτό. Ο Λαμφίδης³⁵ όμως απέδειξε με σχετικά χωρία από τις εκφράσεις για την Τραπεζούντα και την Ίμβρο, καθώς και με παραδείγματα από το συναξάριο του Μάρκου, ότι οι δύο αυτές υποθέσεις δεν ευσταθούν και ότι ο πιο πιθανότερος τόπος καταγωγής τους είναι η Κωνσταντινούπολη. Την άποψη του υποστήριξε και ο Οικονομίδης³⁶,

²⁸ Gill, "The Year", p. 24.

²⁹ Βλ. Petit, "Acolouthie", p.197.

³⁰ Βλ. *Ιστορία*, τόμ. Β', σ. 174.

³¹ Πβλ. την σχετική βιβλιογραφία στον Λαμφίδη, "Έκφρασις Τραπεζούντος", σ. 6, σημ.3. Πβλ. επίσης Ὁ. Λαμφίδης, *Άγιος Εὐγένιος ὁ πολιοῦχος τῆς Τραπεζούντος*, Ἀθήναι 1984, σ. 107, σημ.2.

³² Βλ. Nicol, *The Last Centuries*, p. 406. ODB, vol. 2, pp. 741-742.

³³ Ευστρατιάδης, *Κατάλογος τῆς μεγίστης Λαύρας* σ. 408, σημ.1.

³⁴ Μαμώνη, *Βίος* σσ. 25-26. Την καταγωγή από την Ίμβρο δέχονται και οι E. Gamillscheg και D. Harlfinger, *Repertorium der griechischen Kopisten 800-1600.2. Teil: Handschriften aus Bibliotheken Frankreichs und Nachträge zu den Bibliotheken Großbritanniens. A. Verzeichnis der Kopisten. Nr. 217*, Österreichische Akademie der Wissenschaften, Wien 1989..

³⁵ Λαμφίδης, "Έκφρασις Τραπεζούντος", σσ. 6-7.

³⁶ Οικονομίδης, "Σύμμεικτα", σ. 268. Βλ. επίσης σχετικά Οικονομίδης, "Βιβλιοκρισία", σσ. 362-363.

προσθέτοντας στις αποδείξεις και παραδείγματα από δύο επιστολές του Ιωάννη Ευγενικού. Την εκδοχή Λαμψίδη-Οικονομίδη φαίνεται να ενισχύει και η υπόθεση που διατυπώνει σε μία αδημοσίευτη μελέτη του ο Καπλανέρης³⁷, σχετικά με ένα έγγραφο του 1400, στο οποίο κάποιος Γεώργιος Ευγενικός αποκτά (ως κληρονόμος του Μανουήλ Ευγενικού) ένα ακίνητο. Εικάζεται ότι ο γιός αυτός του Μανουήλ Ευγενικού είναι ο πατέρας του Μάρκου Ευγενικού. Την ίδια ταύτιση κάνει και ο Πηλαβάκης³⁸. Κατά την άποψή του μάλιστα ο παππούς του Μάρκου είναι ο Κωνσταντινουπολίτης αγιογράφος Μανουήλ Ευγενικός, ο οποίος προσκλήθηκε να εικονογραφήσει μία εκκλησία στην Γεωργία³⁹ την περίοδο 1384-1396. Ως επίχειρημα υπέρ της υπόθεσης αυτής θα μπορούσε να χρησιμεύσει το γεγονός ότι το κοσμικό όνομα του Μάρκου Ευγενικού ήταν Μανουήλ. Δηλαδή είναι πολύ πιθανόν να είχε πάρει το όνομα του παππού του. Ωστόσο δεν υπάρχουν αρκετές αποδείξεις ότι ο συγκεκριμένος ζωγράφος είναι οπωσδήποτε ο παππούς του Μάρκου. Πάντως η ύπαρξη άλλων κατοίκων της βασιλεύουσας με το επώνυμο Ευγενικός, που ζούσαν πριν από τον Μάρκο στην πόλη, μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι η πατρίδα της οικογένειας του ήταν η Κωνσταντινούπολη⁴⁰.

2. Συνοπτικό διάγραμμα της ζωής του Μάρκου Ευγενικού.⁴¹

1394 - Γεννιέται στην Κωνσταντινούπολη. Το κοσμικό του όνομα είναι Μανουήλ. Ο πατέρας του Γεώργιος Ευγενικός κατέχει κατά καιρούς διάφορα αξιώματα στις υπηρεσίες του πατριαρχείου - διάκονος, πρωτέκδικος, πρωτονοτάριος και μέγας χαρτοφύλαξ⁴². Ταυτόχρονα διδάσκει και στο ιδιωτικό σχολείο που συντηρεί. Η μητέρα του Μαρία είναι κόρη του ιατρού Λουκά. Η οικογένεια έχει μέτρια περιουσία, στην οποία συμπεριλαμβάνονται απ'ό,τι φαίνεται και ορισμένα ακίνητα, όπως προκύπτει από το προαναφερθέν έγγραφο του 1400 σχετικά με την κληρονομιά ενός οικοπέδου. Ο πατέρας του είναι και ο πρώτος δάσκαλός του Μάρκου: τὸν δὲ θαυμαστὸν ἐκείνου πατέρα καὶ παιδευτὴν ἔχων μέχρι τῶν ῥητορικῶν μεταξύ μαθημάτων⁴³...

1407 - Πεθαίνει ο πατέρας του, όταν ο Μανουήλ (Μάρκος) είναι δεκατριών χρονών. Συνεχίζει την εκπαίδευσή του σε ονομαστούς δασκάλους της εποχής.

³⁷ S.N. Kaplaneres. *Drei große Byzantinische Familien im Dienst der Megale Ekklesia* (Magister-Arbeit). Wien 1986. σ. 68, σημ.3.

³⁸ Pilavakis, *Antirrhetic*, p. 22.

³⁹ Βλ. πρόσφατη σχετική βιβλιογραφία στο ODB, vol. 2, p. 742.

⁴⁰ Δεν είναι εξακριβωμένο απ' ό,τι φαίνεται ποιος είναι και πότε ακριβώς έζησε ο Ιωάννης Ευγενικός, διάκονος της Μεγάλης Εκκλησίας, ο οποίος έγραψε βίο του Ιωσήφ υμνογράφου. Ο Fabricius. *Bibliotheca Graeca*. vol.X. p. 522, αρκείται να δηλώσει μόνο ότι είναι άλλος συγγραφέας, αρχαιότερος από τον αδελφό του Μάρκου, ενώ ο Ε.Τωμαδάκης, *Ίωσήφ ὁ ὑμνογράφος*, σσ. 30-31, αποκαλεί τον βιογραφο μόνο Ιωάννη διάκονο και δεν χρονολογεί το έργο του, απλώς το τοποθετεί ανάμεσα στον μαθητή του Ιωσήφ Θεοφάνη και τον Θεόδωρο Πεδιάσιμο, δηλ. ανάμεσα στις αρχές του 10ου αι. και τα μέσα περίπου του 14ου αι. Εάν πρόκειται πράγματι για άλλον Ιωάννη Ευγενικό, η εξακρίβωση των χρονολογικών ορίων της ζωής του θα ήταν μία ένδειξη για το πότε εγκαταστάθηκε ή ποτέ αναδείχθηκε κοινωνικά η οικογένεια των Ευγενικών στην Κωνσταντινούπολη. Επίσης στο PLP 6168 κατάγραφεται ένας Ευγενικός, το μικρό του όνομα δεν παραδίδεται, ο οποίος ζούσε πριν το 1338, αλλά δεν αναφέρεται ο τόπος διαμονής του και η καταγωγή του.

⁴¹ Το διάγραμμα του βίου βασίζεται κυρίως στο συναξάριο του Ιωάννη Ευγενικού, όταν η πηγή των πληροφοριών είναι κάποια άλλη, αυτή αναφέρεται στις υποσημειώσεις.

⁴² Μαμώνη, *Βίος* σ. 25, Tsirpanlis. *Council*, p.38.

⁴³ Pétrides, "Le Synaxaire", p. 100, Petit, "Acolouthie", p. 213.

τον Ιωάννη Χορτασμένο και τον Γεώργιο Γεμιστό Πλήθωνα. Η έρευνα δεν έχει προσδιορίσει ακόμη την ακριβή χρονολογία, κατά την οποία ο Πλήθων εγκαταστάθηκε στο Μυστρά⁴⁴. Εφ'όσον όμως το 1407 ο Μανουήλ (Μάρκος) ήταν μαθητής του, το έτος αυτό μπορεί να χρησιμεύσει ως ένα βέβαιο *terminus post quem* για την χρονολόγηση του εν λόγω γεγονότος, καθ'όσον δεν υπάρχουν μαρτυρίες ότι ο Μάρκος Ευγενικός ταξίδεψε στην Πελοπόννησο, για να παρακολουθήσει εκεί μαθήματα του φιλοσόφου. Ορισμένοι μελετητές υποθέτουν ότι ο Μανουήλ (Μάρκος) υπήρξε μαθητής και άλλων γνωστών λογίων της εποχής του, όπως του Μανουήλ Χρυσοκόκη, του Μακαρίου Μακρή και του Ιωσήφ Βρυεννίου. Ο Grumel θεωρεί ότι και οι τρεις υπήρξαν δάσκαλοί του⁴⁵, ενώ ο Τσιρπανλής⁴⁶ δέχεται την πιθανότητα να επισκεπτόταν για ένα διάστημα την σχολή του Μανουήλ Χρυσοκόκη. Ο Krumbacher⁴⁷ και ο Schmemmann⁴⁸ ονομάζουν ρητά τον Ιωσήφ Βρυέννιο δάσκαλο του Μάρκου. Προς την κατεύθυνση αυτή οδηγεί το γεγονός ότι ο Μάρκος αφιερώνει στον Ιωσήφ τρία επιτάφια επιγράμματα, αυτόγραφα στον Cod. Dujceen gr.16 = olim Cosinitzensis 192, f.40, το πρώτο από τα οποία φέρει τον τίτλο Στίχοι εἰς τάφον τοῦ διδασκάλου κυροῦ Ἰωσήφ⁴⁹. Ορισμένοι σύγχρονοι μελετητές⁵⁰ όμως θεωρούν ότι ο Μάρκος δεν ήταν μαθητής του Βρυεννίου, γιατί στα χρόνια των σπουδών του ο τελευταίος βρισκόταν σε αποστολή στην Κύπρο. Η άποψη αυτή βασίζεται στα λανθασμένα στοιχεία που παραθέτει η Μαμώνη στην διατριβή της⁵¹, σύμφωνα με την οποία η αποστολή στην Κύπρο κράτησε 6 χρόνια, από το 1406-1412, ενώ όπως παρατηρεί ο Τωμαδάκης, στην πραγματικότητα ο Ιωσήφ παρέμεινε στο νησί μόνο από το 1405 έως το 1406 ως τοποτηρητής του οικουμενικού πατριάρχου⁵² και θα πρέπει να είχε επιστρέψει στην Κωνσταντινούπολη το αργότερο το 1407. Επομένως δεν υπάρχει κανένας λόγος να θεωρήσει κανείς ότι ο διασημότερος θεολόγος της εποχής εκείνης δεν ήταν δάσκαλος του Μάρκου Ευγενικού. Άλλωστε, εκτός από αυτόν πολλοί άλλοι λόγιοι υπήρξαν μαθητές του Βρυεννίου, όπως μαρτυρεί ο Συρόπουλος⁵³, που και ο ίδιος συγκαταλεγόταν ανάμεσά τους, καθώς και ένας ανώνυμος σύγχρονός του: ... πολλοὺς δὲ σοφωτάτους ἐν πᾶσιν ἐποίησε μαθητὰς ἐν ἑκατέρᾳ τῇ γλώττῃ ... Οὐ μισθοῦ τοῦτο ποιῶν, ἀλλὰ καὶ οἴκοθεν αὐτοῖς πολλὰ φιλοτιμούμενος...⁵⁴. Κατά πάσα πιθανότητα μέσω του Βρυεννίου ο

⁴⁴ Βλ. σχετική βιβλιογραφία στο βιβλίο *Georgios Gemistos Plethon. Politik, Philosophie und Rhetorik im spätbyzantinischen Reich (1355-1452)*. Übersetzt and erläutert von W. Bium. [Bibliothek der griechischen Literatur, Bd. 25]. Stuttgart 1988. p.2. Οι προτεινόμενες ημερομηνίες για την αναχώρηση του Πλήθωνα από την Κωνσταντινούπολη τοποθετούνται από το 1393 έως το 1414.

⁴⁵ Βλ. Grumel. "Marc d'Éphèse". pp. 425-439.

⁴⁶ Tsiapanlis. *The Council*, p. 39.

⁴⁷ *Ἱστορία*, τομ. Α', σ. 221.

⁴⁸ Schmemmann, "Ο ἅγιος Μάρκος", σ. 42.

⁴⁹ Βλ. την περιγραφή του εν λόγω κώδικα παρακάτω στο προοίμιο της κριτικής έκδοσης, όπου σημειώνονται και οι εκδόσεις των επιγραμμάτων, σ. 143.

⁵⁰ Tsiapanlis. *The Council*, p. 39. Pilavakis. *Antirrhetic*, p.23.

⁵¹ Μαμώνη, *Βίος* σ. 26.

⁵² Βλ. Τωμαδάκη, *Σύλλαβος* Τεύχ. δεύτερον, "Ιωσήφ Βρυέννιος", σσ. 549-550. Πβλ. επίσης Ιωαννίδη, *Ὁ Ἰωσήφ* σ. 82.

⁵³ Syropoulos. *Mémoires*, VIII, 20, p. 408.

⁵⁴ Βλ. Ἰωσήφ τοῦ Βρυεννίου, *Τὰ παραλειπόμενα*, σ. 25.

Μάρκος γνώρισε και τον Μακάριο Μακρή, στενό φίλο του πρώτου, ο οποίος δεν αποκλείεται επίσης να επηρέασε την πνευματική του εξέλιξη και τις θεολογικές του απόψεις. Αποκλείεται όμως να ήταν δάσκαλος του Μάρκου, διότι έως το 1422 ο Μακρής παρέμεινε ως μοναχός στο Άγιον Όρος, την δε βασιλεύουσα είχε επισκεφθεί ως καλεσμένος του Μανουήλ Β' μόνο το 1419⁵⁵.

1414 - 1420: Ο Μανουήλ (Μάρκος) αναλαμβάνει το σχολείο του πατέρα του. Μαθητές του γίνονται ο Γεώργιος Σχολάριος, ο μετέπειτα πατριάρχης Γεννάδιος, ο Θεόδωρος Αγαλλιανός, ο μετέπειτα μητροπολίτης Μηδείας Θεοφάνης⁵⁶, καθώς επίσης και ο αδελφός του Ιωάννης, σε περίπτωση που η μαρτυρία της Ακολουθίας του μπορεί να ερμηνευθεί κατά γράμμα: Ὁ σὸς καὶ παῖς καὶ δοῦλος καὶ ἀδελφός, μαθητῆς καὶ ὁμόφρων τῆ χάριτι τῆ ἐκ Θεοῦ ...⁵⁷ Σύντομα η φήμη του καλού δασκάλου κινεί το ενδιαφέρον του λόγιου αυτοκράτορα Μανουήλ Β', ο οποίος τον προσκαλεί να γίνει σύμβουλός του και επιμελητής της έκδοσης των συγγραμμάτων του. Κατά την περίοδο αυτή φαίνεται να δημιουργήθηκαν οι στενές σχέσεις με τον μέλλοντα αυτοκράτορα Ιωάννη Η' Παλαιολόγο, του οποίου δεν αποκλείεται να χρημάτισε και καθηγητής. Το 1416 ο Μανουήλ (Μάρκος) είναι ήδη ρήτορας των νοταρίων, όπως φαίνεται από τον τίτλο του κανόνα με αφορμή τον θάνατο κατά το έτος αυτό του πατριάρχη Ευθυμίου Β'⁵⁸. Επίσης σε ένα επίγραμμά του⁵⁹ για τον άγιο Ιάκωβο τον Πέρση αναφέρει ότι ήταν και αναγνώστης: ... ἀλλὰ κάμοῦ πρόστηθι ... οἰκτροῦ Μανουήλ εὐτελοῦς ἀναγνώστου.

1420 - Ιούνιος 1422 - Αποσύρεται στο νησί Αντιγόνη, όπου γίνεται μοναχός με το όνομα Μάρκος προς μεγάλη απογοήτευση όλων - του αυτοκράτορα, των συγγενών και των φίλων, των μαθητών του. Στον μοναχικό του βίο τον συνοδεύει και ο συνομήλικος και φίλος του Δωρόθεος, γιός του μεγάλου σακελλαρίου Βαλσαμώνος. Πνευματικός του πατέρας είναι ο ασκητής Συμεών. Πρίν τον Ιούνιο 1422 όμως λόγω της επικείμενης πολιορκίας της Κωνσταντινούπολης από τον Μουράτ Β' αναγκάζεται μαζί με τον Συμεών να εγκαταλείψει το νησί και να επιστρέψει στην βασιλεύουσα.

1422-1436- Εγκαθίσταται στην μονή του Αγίου Γεωργίου των Μαγγάνων. Εδώ γράφει πολλά από τα έργα της περιόδου πριν από την Σύνοδο της Φλωρεντίας, ανάμεσα στα οποία περιλαμβάνονται και τα περισσότερα υμνογραφικά του κείμενα⁶⁰. Κατά το διάστημα αυτό χειροτονεύεται αρχιερέυς. Την ίδια εποχή υποτακτικός και πιστός μαθητής του γίνεται ο μέλλον πατριάρχης Διονύσιος ο Α'⁶¹.

1436-1437 - Ο Μάρκος συμμετέχει στις προκαταρκτικές συζητήσεις και

⁵⁵ Βλ. Ἄ. Ἀργυρίου, *Μακαρίου τοῦ Μακρῆ συγγραμματα* [Βυζαντινά κείμενα καὶ μελέται 25], Θεσσαλονίκη 1996, σσ. 20-21.

⁵⁶ Πβλ. Πατριελης, *Ὁ Θεόδωρος Ἀγαλλιανός* σ. 93.

⁵⁷ Petit, "Acolouthie", p. 234.

⁵⁸ Legrand, "Canon", pp. 421-422. Πβλ. επίσης Legrand, REG 6 (1893), pp. 271-272.

⁵⁹ Εκδεδωμένο από Ἄ. Παπαδόπουλο-Κεραμέα, *Ἀνεκδότα* σ. 103, καὶ Κ. Νιανιώτη, *Βίος* σ. 36.

⁶⁰ Βλ. παρακάτω το κεφάλαιο "Ιστορικές ειδήσεις", σσ. 33-34

⁶¹ Βλ. Γριτσόπουλος, *Διονύσιος ὁ Α'*, σ. 19.

μελέτες σχετικά με τις θεολογικές και δογματικές θέσεις που πρόκειται να υποστηρίξουν οι Βυζαντινοί κατά την προγραμματισμένη ενωτική σύνοδο στην Φλωρεντία⁶². Επειδή οι Τούρκοι δεν επιτρέπουν στους άλλους πατριάρχες να έρθουν στην Κωνσταντινούπολη, χρειάζεται να εκλεγούν αντιπρόσωποί τους. Ο Μάρκος είναι στην αρχή *τοποτηρητής* του πατριάρχη Αλεξανδρείας⁶³, στην συνέχεια *τοποτηρητής* του πατριάρχη Ιεροσολύμων⁶⁴ και τελικά μετά την άφιξη της Βυζαντινής αποστολής στην Ιταλία ορίζεται *τοποτηρητής* του πατριάρχη Αντιοχείας⁶⁵. Το 1437 πεθαίνει ο μητροπολίτης Εφέσου Ιωασάφ και ο Μάρκος μετά από τις επίμονες παρακλήσεις των γύρω του, αναμέσα στους οποίους και ο αδελφός του (... μετά πολλῆς ἰκεσίας καὶ λόγων παντοίων ... συχνῶν τε ἄλλων κάμου μάλιστα ...) γίνεται διάδοχος του⁶⁷.

1438-1439 - Συμμετέχει στις συνεδριάσεις της Συνόδου στην Φεράρα και στην Φλωρεντία, αλλά δεν υπογράφει στις 5 Ιουλίου 1439 τον Όρο της Ένωσης.

1440- Στην 1-η Φεβρουαρίου επιστρέφει στην Κωνσταντινούπολη μαζί με τα άλλα μέλη της Βυζαντινής αποστολής. Λίγους μήνες αργότερα ο αυτοκράτορας του προτείνει να γίνει πατριάρχης, αλλά ο Μάρκος αρνείται⁶⁸. Στις 15 Μαΐου του ιδίου έτους⁶⁹, την ημέρα της Πεντηκοστής, φεύγει κρυφά από την Κωνσταντινούπολη και φθάνει μέσω Προύσας στην Έφεσο⁷⁰. Εδώ προσπαθεί να βοηθήσει το ποίμνιό του στις δύσκολες συνθήκες που έχουν δημιουργηθεί μετά την επικράτηση των Τούρκων στην περιοχή και καταβάλλει προσπάθειες για την αποκατάσταση της λειτουργίας ορισμένων ναών και ιδιαίτερα του μητροπολιτικού ναού της Εφέσου (...ναούς ἱεροὺς πεπονηκότας ἐπισκεπτόμενος, αὐτὸν μάλιστα τὸν τῆς μητροπόλεως μετὰ τῶν παρ' αὐτῷ οἰκημάτων⁷¹). Σε μικρό χρονικό διάστημα όμως αναγκάζεται να εγκαταλείψει την αρχιεπισκοπή του, γιατί δεν έχει επίσημο έγγραφο για τον διορισμό του και οι Τουρκικές αρχές του δημιουργούν προβλήματα⁷². Αποφασίζει τότε να εγκατασταθεί στον Άγιον Όρος, για να περάσει στην ηρεμία της ασκητικής πολιτείας το υπόλοιπο της ζωής του.

1440-1442 - Ταξιδεύοντας προς τον Άθω σταματά στην Λήμνο, όπου αναγνωρίζεται από τις αρχές και φυλακίζεται στο κάστρο Μούδρο. Εδώ εκτός από τις στερήσεις και τις αρρώστειες που τον ταλαιπωρούν, βιώνει και την οδυνηρή εμπειρία της πολιορκίας της νήσου από τους Τούρκους. Σύμφωνα με τους ιστορικούς της εποχής, τον Ιούλιο του 1442⁷³ ο Κωνσταντίνος

⁶² Syropoulos, *Mémoires*, III, 8-10, pp.168-170.

⁶³ Syropoulos, *Mémoires*, III, 3, p. 164, 9-10.

⁶⁴ Syropoulos, *Mémoires*, IV, 43, p. 246, 25-28.

⁶⁵ Syropoulos, *Mémoires*, IV, 43, p. 248, 2.

⁶⁶ Pétrides, "Le synaxaire", p.103.

⁶⁷ Syropoulos, *Mémoires*, III, 23, p. 184, 3-4.

⁶⁸ Syropoulos, *Mémoires*, XII, 4, p. 548, 27-29.

⁶⁹ Gill, "The Year", p.31. Σύμφωνα με τον Πηλαβάκη, *The Antirrhetic*, p.54, η ημερομηνία είναι 4 Μαΐου.

⁷⁰ Syropoulos, *Mémoires*, XII, 10, p.556, 27-28.

⁷¹ Pétrides, "Le synaxaire", σσ.104-105, Petit, "Acoiouthie", σ.216.

⁷² Βλ. Λάμπρας, *III*, τόμ. Α', σ. 21.

⁷³ Για τα γεγονότα βλ. W. Millier, "The Gattilusj of Lesbos (1355-1462)", *BZ* 22 (1913), p. 422-423, παραπομπές στους ιστορικούς στο σημ.1, p. 423.

Παλαιολόγος, κατευθυνόμενος προς την βασιλεύουσα, συναντά τον Τουρκικό στόλο και αναγκάζεται να καταφύγει στο Κόκκινο (Κότσινο) της Λήμνου. Οι Τούρκοι πολιορκούν το νησί και πραγματοποιούν επιθέσεις εναντίον της πρωτεύουσάς του. Όπως γίνεται σαφές από το συναξάριο του Μάρκου, όπου περιγράφονται οι κίνδυνοι που έζησε ο άγιος κατά την πολιορκία του Μούδρου, παρόμοιες επιθέσεις στο ίδιο διάστημα δέχονται και άλλα οχυρά της Λήμνου, πληροφορία, η οποία, ως φαίνεται, δεν παραδίδεται από άλλες πηγές. Προς τα τέλη Ιουλίου οι στρατιωτικές επιχειρήσεις των Τούρκων τερματίζονται και στις 4 Αυγούστου 1442 ο Μάρκος ελευθερώνεται από τον περιορισμό του, όπως προκύπτει από το ευχαριστήριο επίγραμμα προς τους αγίους επτά παιδιά της Εφέσου⁷⁴. Δεδομένου ότι την ίδια εποχή στην Λήμνο βρισκόταν και ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος, μπορεί να υποθέσει κανείς ότι η απαλεύθειωσή του έγινε με την έγκριση του Κωνσταντίνου. Στη συνέχεια ο Μάρκος, εφόσον δεν του επιτρέπουν να συνεχίσει το ταξίδι του προς το Άγιον Όρος, επιστρέφει στην Κωνσταντινούπολη.

1443 - Ιδρύεται η ανθενωτική οργάνωση 'Ιερά Σύναξις⁷⁵.

23. 06.1445 - Ο Μάρκος πεθαίνει από κάποια χρόνια πάθηση, η οποία καθιστά τις τελευταίες δεκατέσσερις μέρες της ζωής του ιδιαίτερα οδυνηρές⁷⁶. Από τις κάπως αντιφατικές και αόριστες πληροφορίες των πηγών είναι δύσκολο να διαπιστώσει κανείς ποία ακριβώς ήταν αυτή η ασθένεια⁷⁷. Όπως μαρτυρούν όμως οι πηγές, σε όλη την ζωή του δεν είχε καλή υγεία. Κατά την διάρκεια των προετοιμασιών της Σύνοδο της Φλωρεντίας ο Μάρκος ανπιστέκεται στην εντολή του αυτοκράτορα να ταξιδέψει στην Ιταλία, προβάλλοντας ως κύριο λόγο την αρρώστειά του⁷⁸, ενώ στο συναξάριο αναφέρεται ότι κατά την παραμονή του στην Έφεσο (... πονήρως έχων τῷ σώματι⁷⁹) και στην Λήμνο ήταν σχεδόν συνέχεια άρρωστος (... νόσοις ἀλλεπαλλήλοις διαμαχόμενος)⁸⁰. Ο Μάρκος κηδεύεται τιμητικά στον νάρθηκα του καθολικού της μονής Μαγγάνων. Μετά το 1453 οι απόγονοι της οικογένειας των Ευγενικών μεταφέρουν τα οστά του στην μονή του Λαζάρου στον Γαλατά, γεγονός που σύμφωνα με την εκκλησιαστική παράδοση έγινε στις 19 Ιανουαρίου⁸¹.

⁷⁴ Βλ. Petit, "Note sur l'exile de Marc d'Éphèse", 414-415.

⁷⁵ Για την συμβατική αυτή ονομασία της οργάνωσης βλ. Πατρινέλης, 'Ο Θεόδωρος Αγαλλιανός, σ. 97, 217.

⁷⁶ Βλ. παραπάνω το παράθεμα από τον Pétridès, *Le synaxaire*, σσ. 106-107

⁷⁷ Βλ. Ο Pétridès, "La mort de Marc d'Éphèse", βασιζόμενος στην εκδοχή του Ιωσήφ Μεθώνης (PG 159. 1105), δέχεται ότι ο Μάρκος πέθανε από συστροφή των εντέρων (κόλικες του στομάχου) και θεωρεί ότι οι οπαδοί του Ευγενικού και αργότερα οι ορθόδοξοι μελετητές του βίου και του έργου του αποσιωπούν το γεγονός αυτό, επειδή αυτός ο θάνατος είναι ο συνηθής θάνατος των αιρετικών. Ο Tsiranlis, *Council*, p.43-44. με βάση άλλο χωρίο του Ιωσήφ Μεθώνης, (PG 159. 1028) ισχυρίζεται ότι ο Μάρκος πέθανε από επιληψία, ενώ ο Pilavakis, *Antirrhetic*, p.52. αναφέρει ότι υπέφερε από πάθηση των νεφρών.

⁷⁸ Βλ. *Patrologia Orientalis* XVII, fasc. 2 (1923), p. 443.

⁷⁹ Pétrides, "Le synaxaire", σ.104. Petit, "Acolouthie", σ. 216.

⁸⁰ Pétrides, "Le synaxaire", σ.105. Petit, "Acolouthie", σ. 216. Πληροφορίες για την κατάσταση της υγείας του κατά την περίοδο αυτή δίνει και ο ίδιος σε μία επιστολή του, βλ. Λάμπρος, *ΠΠ* τομ. Α, σ. 21.

⁸¹ Βλ. Παπαδόπουλος-Κεραμείς, "Μάρκος ο Ευγενικός", σ. 59.

3. Η αγιοποίηση του Μάρκου Εφέσου.

Η αγιοποίηση του Μάρκου από τους κύκλους των ανθενωτικών πρέπει να πραγματοποιήθηκε αμέσως μετά τον θάνατό του. Αδιαμφισβήτητη απόδειξη αποτελεί η εύγλωττη μαρτυρία ενός από τους σύγχρονους αντιπάλους του Μάρκου Εφέσου, ο Ιωσήφ Μεθώνης: " ... τούς δὲ Γραικοὺς, εἰ καὶ ἀσελγέστατοι εἶεν καὶ μωρότατοι, μόνον εἰ λέγοιεν κατὰ Λατίνων, ἔχετε αὐτοὺς ἀγιωτέρους πάντων ὡσπερ πολλοὺς μὲν καὶ ἄλλους, καὶ τὸν καλούμενον Παλαμᾶν καὶ τὸν Ἐφέσου Μάρκον ... μηδεμίαν ἀρετὴν ἢ ἀγιωσύνην ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντας, μόνον διὰ τὸ λέγειν καὶ συγγράφειν κατὰ Λατίνων δοξάζετε καὶ ὑμνεῖτε καὶ εἰκόνας ἐγκοσμείτε αὐτοῖς, καὶ πανηγυρίζοντες, στέργετε αὐτοὺς ὡς ἀγίους καὶ προσκυνεῖτε" (*Ερμηνεία ὑπὲρ τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμενικῆς ἐν Φλωρεντία συνόδου* PG 159, 1357) Ανάμεσα στους ὕμνους και τις δοξολογίες, για τις οποίες κάνει λόγο ο Ιωσήφ, πρέπει να συμπεριλάβει κανείς και την ακολουθία με το συναξάριο που συνέθεσε ο Ιωάννης Ευγενικός. Η επίσημη όμως ανακήρυξή του Μάρκου σε άγιο κατά πάσα πιθανότητα πραγματοποιήθηκε για πρώτη φορά μετά την Άλωση, στα χρόνια της πατριαρχείας του Γενναδίου Σχολαρίου. Σ' αυτό το συμπέρασμα μπορεί να οδηγήσει η δημοσιευμένη από τον Παπαδόπουλο-Κεραμέα ακολουθία των Μακαρίου, μητροπολίτη Φιλαδελφείας, Γεωργίου Βύζαντος και Γρηγόριου Βυζάντιου, που ακολουθείται από συνοδική απόφαση του 1456, με την οποία ο Σχολάριος όριζε στην γιορτή του αγίου να ψάλλεται η συγκεκριμένη ακολουθία⁸². Την γνησιότητα της ακολουθίας και του εγγράφου αμφισβήτησε η Μαμώνη⁸³, επικαλεσμένη κυρίως φιλολογικά τεκμήρια, που αφορούν στην ποιητική ποιότητα, την γλώσσα και το ύφος της ακολουθίας. Τα επιχειρήματά της όμως δεν είναι πειστικά και εύστοχα. Φαίνεται μάλλον αβάσιμος ο ισχυρισμός της ότι οι τρεις συγγραφείς δεν αναφέρονται αλλού ως υμνογράφοι και ότι γενικά δεν υπάρχουν ιστορικές μαρτυρίες για κανέναν άλλο εκτός από τον Μακάριο⁸⁴, εφ'όσον σε σχετική μελέτη του ο Θ. Ξύδης⁸⁵ σημειώνει ότι υπάρχουν σιχηρά των αίνων από τον Βυζάντιο για τις 8, 15 και 24 Ιουλίου, καθώς επίσης για τις 24 Δεκεμβρίου, και από τον Βύζαντα για τις 6 Ιανουαρίου και 13 Δεκεμβρίου. Ωστόσο, η αμφιβολία που διατυπώνει η Μαμώνη σχετικά με την έγκριση εκ μέρους του Σχολαρίου του συγκεκριμένου υμνογραφικού έργου φαίνεται βάσιμη, γιατί δεν είναι λογικό ο Γεννάδιος να υπογράφει μία απόφαση, η οποία καθιερώνει στην λειτουργική πράξη την χρήση μίας συνθέσεως από ασήμαντους λογίους, την στιγμή που υπάρχει ακολουθία, γραμμένη από τον αδελφό του Μάρκου και προσωπικό φίλο του νέου πατριάρχη Ιωάννη Ευγενικό. Επίσης οι αναφορές στο συναξάριο των τριών λογίων για τα θαύματα των λειψάνων του αγίου στον Γαλατά, καθώς και κάποια πλαστά ή ατεκμηρίωτα στοιχεία (π.χ. ότι η γυναίκα του Ιωάννη Ευγενικού ονομαζόταν Αικατερίνη, ή ότι οι δύο αδελφοί σπούδαζαν στο "Μουσείο" των Στουδιτών, όπου κατέπληξαν με τις ικανότητές τους τούς τριάντα καθηγητές του

⁸² Βλ. Παπαδόπουλος-Κεραμέας, "Μάρκος ο Ευγενικός", σσ. 56-58.

⁸³ Βλ. Μαμώνη, "Περί τινος ανέκδοτου", σσ. 369-386.

⁸⁴ Μαμώνη, "Περί τινος ανέκδοτου", σσ. 371-372.

⁸⁵ Ξύδης, *Βυζαντινή υμνογραφία*, σ. 250.

σχολείου⁸⁶) οδηγούν στην σκέψη ότι το κείμενο αυτό είναι δημιούργημα εποχής, μεταγενέστερης από αυτήν του πατριάρχη Γενναδίου. Ακόμη εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι στο κείμενο δεν προσδιορίζεται σαφώς η συγγραφή της ακολουθίας (ποιο μέρος της γράφτηκε από ποιόν), εφόσον δεν είναι συνήθης η περίπτωση έργου, που να έχει συντεθεί από δύο ή τρεις ποιητές σε συνεργασία μεταξύ τους. Το πιθανότερο είναι ότι επί της πατριαρχίας του Γενναδίου η Ορθόδοξη Εκκλησία προχώρησε στην καθιέρωση εορτής, κατά την οποία αποδιδόταν τιμή στον ένθερμο προασπιστή της. Πάντως η οριστική επίσημη αναγνώριση του Μάρκου Εφέσου ως αγίου δεν έγινε νωρίτερα από το 1734 επί της πατριαρχίας του Σεραφείμ Α' ⁸⁷.

⁸⁶ Βλ. Παπαδοπούλος-Κεραμείς, "Μάρκος ο Εύγενικός", σσ. 56-58.

⁸⁷ Βλ. Παπαδοπούλος-Κεραμείς, "Μάρκος ο Εύγενικός", σ. 65.

Κεφάλαιο δεύτερο
ΤΟ ΥΜΝΟΓΡΑΦΙΚΟ ΕΡΓΟ. Συνοπτική παρουσίαση και
προβλήματα γνησιότητας

Το υμνογραφικό έργο του Μάρκου Εφέσου αποτελείται από 24 συνθέσεις¹, που καλύπτουν τα περισσότερα είδη της βυζαντινής υμνογραφίας - στιχηρά, κανόνες και ακολουθίες. Ο αριθμός αυτός είναι ωστόσο συμβατικός. Ορισμένοι κανόνες όπως ο Κανόνας για τον πατριάρχη Ευθύμιο (VII), για τον άγιο Ιάκωβο τον Πέρση (XVIII), για τον άγιο Ιωάννη τον Δαμασκηνό (XII) συνοδεύονται από ομάδες στιχηρών, οι οποίες αποτελούν στην ουσία ξεχωριστά έργα. Το ίδιο ισχύει και για τους δύο κύκλους οκτώηχων κανόνων, οι οποίοι στον γενικό υπολογισμό θεωρούνται ως δύο και μόνο συνθέσεις. Αν ληφθούν υπόψη τα παραπάνω, ο αριθμός των υμνογραφικών έργων του Μάρκου Ευγενικού αποδεικνύεται πολύ μεγαλύτερος.

Ως τώρα στους καταλόγους των έργων του συμπεριλαμβανόταν λανθασμένα και ένας κανόνας για τον Αρχάγγελο Μιχαήλ. Η σύγχυση αυτή ξεκινά από την περιγραφή του χειρογράφου Dujceen gr. 16 = olim Cosinitzensis 192 από τον Παπαδόπουλο - Κεραμέα¹, σύμφωνα με την οποία ο Μάρκος είχε γράψει τον εν λόγω κανόνα εξ ονόματος του πατριάρχη Ιωσήφ. Παρ' όλο που το συγκεκριμένο έργο έχει αντιγραφεί από το χέρι του Μάρκου, η άποψη αυτή δεν ευσταθεί για τους εξής λόγους: στο παραπάνω χειρόγραφο υπάρχει πράγματι ένας κανόνας του Μάρκου προς την αγία Θεοδοσία, ο οποίος φέρει στην ακροστιχίδα του το όνομα Ιωσήφ, αλλά εκεί αναφέρεται ρητά ότι πρόκειται για τον πατριάρχη Ιωσήφ: Στέφει χαρίτων πατριάρχης σε στέφει. Θεοδοσία, Ίωσήφ. Αντίθετα δεν συμβαίνει το ίδιο στην ακροστιχίδα του ποιήματος για τον αρχάγγελο: Τὸν πρῶτον ὕμνῳ τῶν ἁσωμάτων νόων, Ίωσήφ. Εδώ πρόκειται για τον γνωστό τύπο ακροστιχίδων του Ιωσήφ του Υμνογράφου (Θ' αι.)². Επίσης η χειρόγραφη παράδοση, καθώς και τα παλαιότερα μηναία και άλλα λειτουργικά βιβλία μαρτυρούν ρητά ότι ο κανόνας αυτός είναι έργο του Ιωσήφ του Υμνογράφου³.

Δεν μπορεί να θεωρηθεί επίσης γνήσιο έργο του Μάρκου Ευγενικού ο εκδομένος στο Θεοτοκάριον του Νικόδημου του Αγιορείτη³ κανόνας για την Θεοτόκο, εφ' όσον δεν ταυτίζεται με κανένα από τους γνωστούς οκτώ παρακλητικούς κανόνες στην Οδηγήτρια του υμνογράφου (άλλωστε αυτοί φέρουν ακροστιχίδα, ενώ ο συγκεκριμένος κανόνας δεν έχει), ενώ δεν έχει επισημανθεί

¹ Στην κριτική έκδοση τα κείμενα αριθμούν 23, επειδή ένας από τους κανόνες για την αγία Θεοδοσία, ο οποίος φέρει τον αριθμό 13 στο παρόν κεφάλαιο, αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της ακολουθίας για την ίδια αγία και στην έκδοση δεν έπρεπε να εκδοθεί χωριστά από αυτήν (XI).

¹ Βλ. Παπαδόπουλος-Κεραμέας, *Ανεκδότα* σ. 98, αρ. 54.

² Ε.Τωμαδάκη, *Ίωσήφ ὁ Ὑμνογράφος* σ. 89.

³ Βλ. Follieri, *Initia*, vol. IV, p. 231. Ε.Τωμαδάκη, *Ίωσήφ ὁ Ὑμνογράφος* σ. 108.

³ Νικόδημος Ἀγιορείτης, *Στέφανος τῆς ἀειπαρθένου ἡται Θεοτοκάριον νέον ... περιέχον ἑξήκονταδύο κανόνες πρὸς τὴν ὑπερμαγίαν Θεοτόκων, μελοποιηθέντας ὑπὸ εἰκοσιῶν ... μελωδῶν ἐκ τῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους χειρογραφοῦν βιβλίων ... συνταχθέν ... καὶ διορθωθέν παρὰ Νικόδημου μοναχοῦ τοῦ Νεστίου...* Ἐνετίησι 1796, σσ. 119-122. Προφανῶς με βάση τὴν έκδοση αὐτὴ ὁ Εὐδης, *Βυζαντινὴ ὑμνογραφία* σ. 297, παρέχει τὴν λανθασμένη πληροφορία ὅτι ὁ Μάρκος Εφέσου εἶναι συγγραφέας ἐνός Κανόνα γιὰ τὴν Θεοτόκο.

κανένα χειρόγραφο που να τον παραδίδει ως έργο του Μάρκου. Εάν λάβει κανείς υπ' όψη τις παρατηρήσεις του Ευστρατιάδη³ σχετικά με την ποιότητα της έκδοσης του Νικοδήμου (... ἐκτός τῶν πολλῶν αὐτῆς σφαλμάτων, τὰ ποιητικά ἔργα ἐν αὐτῇ συμπεριληφθέντα, ὑπέστησαν φθορὰν καὶ ἀκρωτηριασμούς καὶ στρεβλώσεις ἀκατανοήτους ...), μπορεί να συμπεράνει ότι ο υποτιθέμενος κανόνας του Μάρκου είναι ένα κατασκευάσμα από διάφορα τροπάρια, τα οποία ενδεχομένως συναρμολόγησε και συνέγραψε ο ίδιος ο Νικόδημος.

Προβληματική ως προς την πατρότητα είναι και η Παρακλητική ακολουθία για τον Ιησού Χριστό. Από την παραβολή με τον *Ἱκετήριο Κανόνα εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν* του Θεοκτίστου του Στουδίτου, όπως δημοσιεύεται στην σύγχρονη έκδοση του "Ωρολογίου"⁴, διαπιστώνεται κανείς ότι το ποίημα του Μάρκου στερείται πρωτοτυπία και αποτελεί μία διασκευή του έργου του Θεοκτίστου⁵. Η σχέση των δύο κειμένων εξετάζεται λεπτομερέστερα παρακάτω, στο κεφάλαιο για τις πηγές.

Στους παλαιότερους καταλόγους⁶ γίνεται λόγος συνήθως για σπχηρά στον άγιο Συμεών τον Μεταφραστή, ενώ στην ουσία πρόκειται για ολοκληρη ακολουθία του όρθρου, η οποία αποτελείται κατά τα ειωθότα από σπχηρά, κανόνα και συναξάριο. Η ανακρίβεια αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι στο χειρόγραφο *Dujcen gr. 16 = olim Cosinitzensis 192*, που είναι και το μοναδικό, στο οποίο σώζεται, ο Μάρκος δεν έχει δώσει τον γενικό τίτλο *ἀκολουθία* στα τρία έργα. Ωστόσο δεν υπάρχει αμφιβολία ότι αποτελούν ενιαίο σύνολο, γιατί βρίσκονται στο ίδιο σημείο και παραδίδονται με την σειρά στον κώδικα.

Στον πλήρη κατάλογο όλων των υμνογραφικών έργων του Μάρκου Ευγενικού που ακολουθεί διορθώνονται σιωπηρά τα λάθη των καταλόγων, που αναφέρθηκαν παραπάνω, (π.χ. από τον Παπαδόπουλο-Κεραμέα, την Μαμώνη, τον Μπουλόβιτς και την Παπαηλιοπούλου-Φωτοπούλου⁷ δημοσιεύεται λανθασμένα η ακροστιχίδα του κανόνα για τον Ιωάννη Δαμασκηνό: Τὴν πνευματοκράτητον (αντί για πνευματοκρότητον) ὑμῖν (αντί για ὑμῶν) κιθάραν Μάρκος, ενώ ο Πηλαβάκης παραλείπει εντελώς αυτόν τον κανόνα στον κατάλογο του) και συμπληρώνονται οι παραλείψεις, όσον αφορά στα χειρόγραφα ή τις εκδόσεις των έργων.

³ Ευστρατιάδης, *Θεοτοκάρια* σ. 10.

⁴ *Ἱερολόγιον τὸ μέγα* Ἀθήναι 1995, σσ. 630-636.

⁵ Για τον Θεοκτίστο βλ. A.-M. Talbot, *Faith Healing in Late Byzantium (The posthumous miracles of the Patriarch Athanasios I of Constantinople by Theoktistos the Stoudite)*. Brookline, Massachusetts 1983, σσ. 31-38. Κατάλογος των έργων του υπάρχει στις σσ. 148-152.

⁶ Πβλ. Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, *Ἀνεκδότα* σ. 98, αρ. 43, Μαμώνη, *Βίος* σ. 76, Μπουλόβιτς, *Τὸ μυστήριον* σ. 508, Γιλανάκης, *Antiphonetik*, p. 121. Μόνο ο Krumbacher, *Ἱστορία*, τόμ. Α', σ. 226, και ο Οἰκονομίδης, "Βιβλιοκρισία", σ. 369 κάνουν λόγο για ακολουθία.

⁷ Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, *Ἀνεκδότα* σ. 97, αρ. 34, Μαμώνη, *Βίος* σ. 75, Μπουλόβιτς, *Τὸ μυστήριον* σ. 507. Ε. Παπαηλιοπούλου-Φωτοπούλου, *Ταμείον ἀνεκδότων βυζαντινῶν ἀσιατικῶν κειμένων. I. Κανόνες μηνιαίως* Ἀθήναι 1996, αρ. 17π. Στην τελευταία καταγράφονται και άλλα τέσσερα υμνογραφικά έργα του Μάρκου Ευγενικού, την Ακολουθία για τον Ιωάννη Δαμασκηνό (η οποία όμως δεν είναι ανεκδοτή), τον Κανόνα για την αγία Θεοδοσία, την Ακολουθία για τον προφήτη Ηλία, και τον Κανόνα για τα εννέα τάγματα των ασωμάτων. Όπως και στις άλλες περιγραφές, λανθασμένα προσγράφεται στον Μάρκο και ο κανόνας για τον αρχάγγελο Μιχαήλ, αρ. 12π.

Στιχηρά

1. Στιχηρά προσόμοια εἰς τὴν ἁγίαν Αἰκατερίναν.

Χφ: ΙΕ΄αι:

α) Dujcev gr. 16 = olim Cosinitzensis 192, f.172

β) Oxoniensis Canonicianus gr.49, ff. 105-105^v

γ) Vindobonensis theol. gr. 187^e, ff. 38^v-39

Εκδ: α) Μ. Πηλαβάκης, *Μέγας Ἀθανάσιος* 8 (1982), 3-4.

β) Μ. Pilavakis, *A Liturgical Office to St. Spyridon, composed by G. Eugenikos*, London 1984, pp. 31-33.

2. Ἰδιόμελα εἰς τοὺς ἁγίους ἰσαποστόλους βασιλεῖς Κωνσταντῖνον καὶ Ἐλένην.

Χφ: ΙΕ΄αι:

α) Dujcev gr. 16 = olim Cosinitzensis 192, f.172^v

β) Oxoniensis Canonicianus gr.49, f.105^v

γ) Vindobonensis theol. gr. 187, f. 39-39^v

Εκδ. α) Μ. Πηλαβάκης, *Μέγας Ἀθανάσιος* 8 (1982), 4.

β) Μ. Pilavakis, *A Liturgical Office ...*, pp. 34-35.

3. Ἰδιόμελα εἰς τὸν ἅγιον Ἀνδρέαν.

Χφ: ΙΕ΄αι: Dujcev gr. 16 = olim Cosinitzensis 192, ff.113- 113^v

4. Στιχηρά εἰς τὴν ἁγίαν Παρασκευήν.

Χφ: ΙΕ΄αι: Dujcev gr. 16 = olim Cosinitzensis 192, ff.149^v-150^v

Εκδ: Εν. Mineva, "Nepublikuvani vizantijski stihiri za sv. Petka Tarnovska ot XVv." <Ανέκδοτα βυζαντινά στιχηρά για την αγία Παρασκευή του Τάρνοβου από τον ΙΕ΄αι.>, *Palaeobulgaria* XX, 3 (1996), pp. 85-95.

5. Στιχηρά προσόμοια εἰς τοὺς ἁγίους θεοπάτορας Ἰωακείμ καὶ Ἄρναν.

Χφ: ΙΕ΄αι: Dujcev gr. 16 = olim Cosinitzensis 192, f.172^v

6. Στιχηρά εἰς τὸν ἅγιον Γρηγόριον ἀρχιεπίσκοπον Θεσσαλονίκης.

Χφ: ΙΔ΄- ΙΕ΄αι: Monacensis 256, ff.42-44

ΙΕ΄αι: Dujcev gr. 16= olim Cosinitzensis 192, ff.135^v-136

Εκδ: Μ. Πηλαβάκης, *Ὁρθόδοξος Τύπος* 580 (1983), 3

Κανόνες

7. Κανὼν εἰς τὸν ἁγιώτατον καὶ σοφώτατον πατριάρχη Εὐθύμιον, οὗ ἡ ἀκροστιχίς τῷ πατριάρχη δουλικῶς προσφθέγγομαι Εὐθυμῖω ἀμήν. Ἐν τοῖς θεοτοκίοις Μανουήλ. Στιχηρά.

Χφ : ΙΕ΄αι: Parisinus gr. 2075, ff. 334-337

[†] Συνηθως στις παλαιότερες περιγραφές ο κώδικας αυτός σημειώνεται με τον παλαιό αριθμό του Vindobonensis theol. gr. 324.

Έκδ: α) E. Legrand, "Canon à la louange du Patriarche Euthyme II par Marc Eugénicos", *Revue des Études Grecques* 5 (1892), 420-426

β) Ά. Διαμαντόπουλος, "Κανὼν εἰς τὸν ἀγιώτατον καὶ σοφώτατον Πατριάρχην Εὐθύμιον, *Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος* 9 (1912), 124-127.

8. Κανὼν εὐχαριστήριος εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν ἰωμενον πᾶσαν νόσον, ὑπὲρ τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου, ἰαθέντος ὑπὲρ ἐλπίδα πᾶσαν τὴν τοῦ σώματος ὄλου καὶ τῶν ποδῶν πάρεσιν, οὗ ἡ ἀκροστιχίς: Παντοδύναμον ἱητήρα Χριστόν μεγαλύνω, Μάρκος.

Χφ: ΙΕ´αι: Dujcev gr. 16 = olim Cosinitzensis 192, ff.178-180V

Έκδ: Ev. Mineva, "Ein unedierter Kanon des Markos Eugenikos über die Heilung des Johannes VIII Palaiologos", *JÖB* 46 (1996), pp. 325-337.

9. Κανὼν εἰς τὰ ἐννέα τάγματα τῶν ἀσωμάτων, οὗ ἡ ἀκροστιχίς: Τοῖς ἐννέα τάγμασιν ὡδὰς ἐννέα Μάρκος μοναχὸς Εὐγενικὸς ἐξάδω.

Χφ: ΙΕ´αι:

α) Dujcev gr. 16 = olim Cosinitzensis 192, ff.185-190

β) Oxoniensis Canonicianus gr.49, ff. 1-5V

γ) Vindobonensis theol. gr. 187, ff. 25-30

ΙϚ´αι: Athous Dionysiou 4063 (529), ff.119-128V

ΙΗ´αι: Athous Kausokalyvion 97 (11 τῆς Καλύβης τῆς ἀδελφότητος τῶν Ἰωσαφαίων), ff. 1-12

10. Κανὼν εἰς τὸν ἅγιον μεγαλομάρτυρα Ἰάκωβον τὸν Πέρσην, οὗ ἡ ἀκροστιχίς: Τὸν Πέρσην Ἰάκωβον ἐν ἄσμασι τοῖσδε λιγαίνω, Στιχηρά.

Χφ: ΙΕ´αι:

α) Dujcev gr. 16 = olim Cosinitzensis 192, ff.181-184V

β) Vindobonensis theol. gr. 186, ff. 151V-160V.

Έκδ: C.Hannick, "Markos und Ioannes Eugenikos. Kanones auf den Hl. Iakobos Perses" in: *Studien zu den griechischen und slavischen liturgischen Handschriften*, Vienna 1972, pp.105-116 - εκδίδεται μόνο ο κανόνας στις σσ. 106-110.

11. Κανὼν εἰς τὸν ἐν ἀγίοις πατέρα ἡμῶν Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν, οὗ ἡ ἀκροστιχίς: Τὴν πνευματοκρότητον ὑμῶ κιθάραν Μάρκος, Στιχηρά.

Χφ: ΙΕ´αι: Dujcev gr. 16= olim Cosinitzensis 192, ff.118-121V.

12. Κανὼν παρακλητικὸς τε καὶ χαριστήριος εἰς τὴν ἁγίαν ὀσιομάρτυρα καὶ θαυματουργὸν Θεοδοσίαν ἐπὶ τῇ τῶν ποδῶν ἀναρρώσει τοῦ ἀγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατρίρχου κυροῦ Ἰωσήφ, μετρίως μὲν παρ' αὐτῆς δεδομένη, μείζονι δὲ καὶ τελείᾳ προσδοκωμένη, οὗ ἡ ἀκροστιχίς: Θεοδοσίην ἰάτειραν λυσιμελέων ἀναμέλω, Μάρκος.

Χφ: ΙΕ´αι: Dujcev gr. 16 = olim Cosinitzensis 192, ff.161-164.

13. Ἐτέρος κανὼν, οὗ ἡ ἀκροστιχίς: στέφει χαρίτων πατριάρχης σε στέφει.
Θεοδοσία, Ἰωσήφ.

Χφ: ΙΕ΄ αι: Dujcev gr. 16 = olim Cosinitzensis 192, ff.168-171V.

Κύκλοι οκτωήχων κανόνων

14. Κανόνες παρακλητικοὶ κατὰ τῶν ὀκτῶ γενικῶν λογισμῶν.

Χφ: ΙΕ΄ αι: Dujcev gr. 16 = olim Cosinitzensis 192, ff. 86-107V

ΙΕ΄ - ΙΖ΄ αι:

α) Bucurestensis Academiae Romanae gr.452, pp.942-999

β) Parisinus suppl. gr. 64, ff. 45-47 (μόνο ο πρώτος κανόνας)

ΙΗ΄ αι: Athous Panteleimonos 5846 (339), ff. 29-54V

15. Κανόνες παρακλητικοί εἰς τὴν Ὁδηγήτριαν.

Χφ: ΙΕ΄ αι:

α) Dujcev gr. 16 = olim Cosinitzensis 192, ff.194-195V,197-220

β) Vindobonensis theol. gr. 187, ff. 46V-71V

ΙΖ΄ αι:

α) Dujcev gr. 363 (ετ. 1663)= olim Cosinitzensis sive
 Prodromiensis

β) Athous Iberon 4642 (522)⁹

γ) Athous Xenophon 762 (60)- περιέχει επτά από τους οκτώ
 κανόνες ¹⁰

γ) Athous Vatopediou 1039¹¹

δ) Atheniensis (Benaki) 292, ff.1-48

ΙΗ΄ αι:

α) Atheniensis (Gennadeios - Kyriazis 18)¹²

β) Athous Dionysiou 697 - ένας κανόνας¹³

γ) Athous Iberon 2052 (6), ετ. 1797, ff. 1-43

δ) Athous Koutloumousiou 62, ff. 58-110

ε) Athous Xeropotamou 2548 (251), ff. 197-216

⁹Στον καταλογο του Λαμπρου (βλ. Lampros, *Catalogue*), δεν σημειώνεται η αρχή των επιμέρους έργων σε κάθε χειρόγραφο και τα φύλλα, στα οποία είναι γραμμένα. Το ίδιο συμβαίνει συνήθως και στους καταλόγους του Ευστρατιάδη (βλ. Ευστρατιάδης, *Κατάλογος Βατοπεδίου και Κατάλογος της Μεγίστης Λαυρας*). Επειδή δεν ήταν εφικτό να γίνει έλεγχος όλων των αγορευτικών χειρογράφων και τα στοιχεία έπρεπε να ληφθούν από τους παραπάνω καταλόγους, εδώ δεν σημειώνεται σε ποια φύλλα ακριβώς βρίσκονται οι κανόνες του Μάρκου σε ορισμένους κώδικες. Η αρίθμηση των χειρογράφων ακολουθεί την αρίθμηση των προαναφερθέντων καταλόγων. Ο πρώτος αριθμός δείχνει τον αυξοντα αριθμό του καταλόγου, ενώ ο αριθμός στις παρενθέσεις τον αυξοντα αριθμό των χειρογράφων της συγκεκριμένης μονής.

¹⁰ Βλ. Lampros, *Catalogue*, vol. I, p.68.

¹¹ Ο Ευστρατιάδης, *Κατάλογος Βατοπεδίου* σ. 186, σημειώνει ότι από το φ.1έως το φ. 293 υπάρχουν στον συγκεκριμένο κώδικα παρακλητικοί κανόνες, από τους οποίους οκτώ ανήκουν στον Μαρκο Ευγενικό.

¹² Ο κώδικας αυτός σύμφωνα με τον κατάλογο της Γενναδείου βιβλιοθήκης περιέχει μόνο τους κανόνες του Μάρκου Ευγενικού, γ'αυτό δεν σημειώνονται φύλλα.

¹³ Ο Εὐθύμιος Διονυσιατῆς, "Συμπληρωματικὸς κατάλογος ἐλληνικῶν χειρογράφων Ἱερῶς Μονῆς Διονυσίου Ἁγίου Ὄρους, ἐπιμελεία Κωνσταντίνου Μανάφη", *ΕΕΒΣ* 27 (1957), σ. 253, δεν σημειώνει ούτε την αρχή του κανόνα, ούτε σε ποια φύλλα ακριβώς είναι γραμμένος.

- ζ) Kalavrytensis (Leukasio) 2. ff. 9^v-13^v - μόνο ένα μέρος
 η) Megalou Spelaiou 84, pp. 1-76
 θ) Meteorensis Barlaam 133. ετ. 1784, pp.1-63¹⁴

ΙΘ΄ αι:

- α) Athous Iberon 2053 (7), ετ. 1866
 β) Athous Lavrae 2022 (55)¹⁵
 γ) Athous Panteleimonos 6241 (734). p.145
 δ) Athous Panteleimonos 6370 (863)
 ε) Athous Panteleimonos 6371 (864)
 ζ) Athous Vatopediou 1030¹⁶
 η) Hierosolymitanus Patriarchalis 40. ff. 1-28^v

Κ΄ αι: Athous Kausokalynion 140 (54 τῆς Καλύβης τῆς ἀδελφότητος τῶν Ἰωσαφαίων), pp. 1-43

Αχρονολόγητο: Adrianopolitanus 12. ff.

Εκδ: α) Κ. Οικονόμος, *Ἑτημῶν ἀνέκδοτα ἐκ τῶν ἀπογράφων τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου*, Ἀθῆναι 1840, σσ. 89-132.

β) Σ. Εὐστρατιάδης, *Θεοτοκῆριος* τόμ. Α΄, Paris 1936, pp. 100-103, 224-227, 331-335 (εκδίδονται μόνο οι τρεις πρώτοι κανόνες).

Ακολουθίες

16. Ἀκολουθία εἰς τὰ ἅγια πάθη.

Χφ: **ΙΕ΄ αι:** Dujcev gr. 16 = olim Cosinitzensis 192, ff.122-128^v.

17. Ἀκολουθία εἰς τὸν ὄσιον πατέρα ἡμῶν Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν.

Χφ: **ΙΕ΄ αι:**

- α) Dujcev gr. 16 = olim Cosinitzensis 192, ff. 130-135
 β) Oxoniensis Canonicianus gr.49, ff. 6-10
 γ) Vindobonensis theol. gr.187, ff. 30-38

Εκδ. α) Μ. Πηλαβάκης, *Μέγας Ἀθανάσιος* 9 (1982), 1-4

β) Μ. Pilavakis, *A Liturgical Office ...*, pp. 37-47

γ) Μ. Πηλαβάκης, "Ἄγνωστος ἀκολουθία τοῦ ἁγίου Μάρκου διὰ τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν", *Ἐφημερίς Ὀρθόδοξος Τύπος* 547 (1982), 3

18. Ἀκολουθία παρακλητικὴ εἰς τὴν ἁγίαν καὶ ὁμοούσιον Τριάδα καὶ τὸν αὐτῆς ἕνα τὸν δι' ἡμᾶς σαρκωθέντα Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, εἰς τοὺς

¹⁴ Βλ. Ν.Α. Βέη, *Τὰ χειρόγραφα τῶν Μετεώρων - Κατάλογος περιγραφικῶς τῶν χειρογράφων κωδίκων τῶν ἀποκειμένων εἰς τὰς Μονὰς τῶν Μετεώρων*, τόμ. Β΄, *Τὰ χειρόγραφα τῆς μονῆς Βαρλαάμ*, Ἀκαδημία Ἀθηνῶν - Κέντρον Ἐρεῖνης τοῦ Μεσαιωνικοῦ καὶ Νέου Ἑλληνισμοῦ, Ἀθῆναι 1984, σσ. 146-149 καὶ πίν. 123. Ἐπίσης Δ. Σοφιανός, "Τιμοθέου μοναχοῦ Σερραίου, ἀνέκδοτο στιχοῦργημα γιὰ τὴ Μοιτῆ Βαυλααί τῶν Μετεώρων (β΄ μισό ΙΗ΄ αι.)", *Τρικαλινα* 19 (1999), σ.7.

¹⁵ Ο κώδικας ἀριθμεῖ συνολικά 55 φφ. καὶ περιέχει κανόνες γιὰ τὴν Θεοτόκο τοῦ Μάρκου Ἐφέσου καὶ τοῦ Μανουὴλ τοῦ Ρήτορος, βλ. Εὐστρατιάδης, *Κατάλογος τῶν κωδίκων τῆς Μεγίστης Λαύρας* σ.375.

¹⁶ Ο κώδικας ἀποτελεῖται ἀπὸ 47 φφ. καὶ περιέχει κανόνες γιὰ τὴν Θεοτόκο τοῦ Μάρκου Ἐφέσου καὶ τοῦ Μανουὴλ Ρήτορος, βλ. Εὐστρατιάδης, *Κατάλογος Βατοπεδίου* σ. 185.

ἀσχημάτους καὶ εἰς τοὺς ἁγίους ἄπαντας.

Χφ: ΙΕ´ αι:

α) Dujcev gr. 16 = olim Cosinitzensis 192, ff. 137-141^v

β) Vindobonensis theol. gr. 187, ff. 40-46^v

ΙΖ´ αι: Athous Dionysiou 4063 (529), ff. 106-118^v

19. Ἀκολουθία εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν γλυκύτατον καὶ ὠραιότατον καὶ λεγομένην νήψεως καὶ νύψεως, νοὸς δηλαδὴ καὶ ἀμαρτημάτων, φέρουσα συνεχῶς τὸ φρικτὸν μὲν τοῖς δαίμοσιν ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, ἡμῖν δὲ γλυκύτατον.

Χφ: ΙΕ´ αι: Dujcev gr. 16 = olim Cosinitzensis 192, ff. 142-144^v

20. Ἀκολουθία εἰς τὸν ἅγιον Ἀλέξιον τὸν ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ.

Χφ: ΙΕ´ αι: Dujcev gr. 16 = olim Cosinitzensis 192, ff. 145-149^v

21. Ἀκολουθία εἰς τὸν ἅγιον Συμεὼν τὸν Μεταφραστήν.

Χφ: ΙΕ´ αι: Dujcev gr. 16 = olim Cosinitzensis 192, ff. 150^v-156^v

22. Ἀκολουθία εὐχαριστήριος εἰς τὴν αὐτὴν ἀγίαν ὁσιομάρτυρα καὶ θαυματουργὸν Θεοδοσίαν ἐπὶ τῇ παρ' αὐτῆς θαυματουργηθείσῃ τῶν ποδῶν ἀναρρώσει τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου κυροῦ Ἰωσήφ.

Χφ: ΙΕ´ αι: Dujcev gr. 16 = olim Cosinitzensis 192, ff. 164-168

23. Ἀκολουθία εἰς τὸν ὄσιον πατέρα ἡμῶν Μάρκον.

Χφ: ΙΕ´ αι: Dujcev gr. 16 = olim Cosinitzensis 192, ff. 173-178.

24. Ἀκολουθία εἰς τὸν ἅγιον καὶ μέγαν προφήτην καὶ θεόπτην Ἠλίαν.

Χφ: ΙΕ´ αι: Dujcev gr. 16 = olim Cosinitzensis 192, ff. 190-192^v

ΙΕ´ - ΙΖ´ αι: Oxoniensis Baroccianus gr. 145, ff. 110-112^v

ΙΖ´ αι: α) Querinus A. III. 3, f. 52

β) Oxoniensis Miscellaneus 242, f. 267.

Εκδ: Μ. Πηλαβάκης, *Ὁρθόδοξος Τύπος* 567 (1983), 1 (εκδίδονται μόνο τα στιχηρά).

Κεφάλαιο τρίτο ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ

Χρονολογικά τα υμνογραφικά έργα του Μάρκου Ευγενικού διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: στην μία συμπεριλαμβάνονται τα έργα που γράφτηκαν πριν από την Σύνοδο της Φεράρας-Φλωρεντίας, δηλαδή μέχρι το 1437-1438, ενώ στην άλλη εκείνα που συντέθηκαν μετά την Σύνοδο.¹ Η Σύνοδος επιλέχθηκε ως διαχωριστικό σημείο, γιατί το γεγονός αυτό αποτελεί πραγματικά μία αποφασιστική τομή στην ζωή του Μάρκου. Από ήρεμος μοναχός και λόγιος μετατρέπεται σε έναν ανυποχώρητο και δραστήριο αντίπαλο της Ένωσης, από την ελπίδα και την ανεκτικότητα, με την οποία αντιμετώπιζε προηγουμένως την προσπάθεια να δοθεί τέλος στο σχίσμα, περνά στην πλήρη άρνησή της και στην αδιαλλάκτη εμμονή σε ορισμένα δογματικά θέματα. Η πρώτη ομάδα, των έργων πριν το 1437, είναι εμφανώς πολύ μεγαλύτερη. Κριτήριο για την ένταξή τους σ' αυτή στάθηκαν όχι μόνο τα ιστορικά γεγονότα και τα πρόσωπα, για τα οποία γίνεται λόγος, αλλά και οι σαφείς αναφορές στην αναγκαιότητα και την σπουδαιότητα της Ένωσης των Εκκλησιών. Η δεύτερη ομάδα είναι πολύ μικρότερη και δεν υπάρχουν ασφαλείς ενδείξεις, βάση των οποίων μπορεί να κρίνει κανείς, εάν πράγματι τα έργα που περιλαμβάνονται σ' αυτήν γράφτηκαν μετά την Σύνοδο. Στην ουσία ως μόνη ένδειξη για το ότι ανήκουν στην περίοδο αυτή χρησίμευσε η έμφαση που δίνει ο ποιητής στο δόγμα της αγίας Τριάδας. Πάντως και τα ιστορικά στοιχεία για τα τελευταία χρόνια της ζωής του συνηγορούν υπέρ της διαπίστωσης ότι τα υμνογραφικά έργα του Μάρκου μετά την Σύνοδο είναι λίγα. Όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο², μετά από την Ένωση άρχισε μία δύσκολη περίοδος για τον Μάρκο με συχνές μετακινήσεις, καταδίωξη, φυλάκιση, συνεχή προβλήματα υγείας. Υπ' αυτές τις συνθήκες δεν θα είχε ούτε τον χρόνο, ούτε την δύναμη να γράφει πολύ. Άλλωστε, το κυρίως μέλημα του ήταν τα αντιρρητικά συγγράμματα κατά των ενωτικών. Έτσι ήταν φυσικό και τα υμνογραφικά που συνέθεσε στα χρόνια αυτά να σχετίζονται θεματικά με τους ανθενωτικούς αγώνες του.

Υπάρχει βέβαια και μία ομάδα έργων, τα οποία είναι σχεδόν αδύνατον να χρονολογηθούν, γιατί δεν παρέχουν καμία σχετική ένδειξη. Τα έργα αυτά είναι η διασκευή του Κανόνα του Θεοκτίστου μοναχού για τον Ιησού Χριστό (XX), τα Προσόμοια στιχηρά για την αγία Αικατερίνη (III), για τον άγιο Γρηγόριο τον Παλαμά (IV) και για τους αγίους Ιωακείμ και Άννα (V), τα Ιδιόμελα για τους αγίους Κωνσταντίνο και Ελένη (II) και για τον απόστολο Ανδρέα (I), ο Κανόνας για τα εννέα τάγματα των ασωμάτων (IX), καθώς και οι Παρακλητικοί κανόνες κατά των οκτώ γενικών λογισμών (XXII). Εάν λάβει όμως κανείς υπόψη τα όσα ειπώθηκαν παραπάνω για τα τελευταία χρόνια της ζωής του Μάρκου, τα έργα αυτά θα πρέπει να αναχθούν μάλλον στην περίοδο πριν από την Σύνοδο της Φεράρας-Φλωρεντίας.

¹ Παρόμοιο διαχωρισμό, αλλά για όλο το συγγραφικό έργο του Μάρκου, κάνει και η Μαμώνη, *Βίος*, σσ. 46-51.

² Βλ. εδώ το κεφάλαιο "Βίος", σσ. 22-23.

Από άποψη ιστορικών πληροφοριών τα υμνογραφικά έργα του Μάρκου Ευγενικού είναι εκπληκτικά πλούσια, κάτι που δεν είναι συνηθισμένο στο εν λόγω λογοτεχνικό είδος. Εντύπωση προκαλεί επίσης ότι οι αφορμές για την συγγραφή τους (θαύματα θεραπείας ασθενών, διαφύλαξη λειψάνων ενός αγίου σε μονές και εκκλησίες, αναστήλωση εκκλησιών κλπ.) συμπίπτουν, όπως θα αποδειχθεί και στη συνέχεια, με εκείνες, που παρατήρησε και συστηματοποίησε η A-M. Talbot σχετικά με την δημιουργία καινούργιων και την διασκευή παλαιότερων βίων αγίων κατά την Παλαιολόγεια εποχή³. Πρόκειται για ένα παράλληλο φαινόμενο στην αγιολογία και στην υμνογραφία: τα ίδια κίνητρα ωθούσαν αφ'ενός τον συγγραφέα να γράψει έναν βίο ή εγκώμιο αγίου και αφ'ετέρου τον ποιητή να συνθέσει ένα υμνογραφικό έργο. Σύμφωνα με την Talbot όλοι οι παλαιότεροι άγιοι, για τους οποίους γράφτηκε ένας αρκετά μεγάλος αριθμός βίων κατά τον ΙΔ' αι., έχουν ζήσει πριν τον ΙΓ' αι.⁴ Ορισμένοι μάλιστα είναι ελάχιστα γνωστά πρόσωπα του μακρινού παρελθόντος⁵. Παρόμοια εικόνα παρουσιάζουν και τα υμνογραφικά του Μάρκου, από τα οποία μόνο δύο αναφέρονται σε σύγχρονους ή σχετικά σύγχρονους αγίους ή ανθρώπους (τον Γρηγόριο τον Παλαμά, τον πατριάρχη Ευθυμίο Β'), ενώ όλα τα υπόλοιπα με εξαίρεση μερικές συνθέσεις για πρόσωπα της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης (τους αγίους Ιωακείμ και Άννα, τον προφήτη Ηλία, την Παναγία κλπ.) αναφέρονται σε αγίους, που ανήκουν στην εποχή πριν από τον ΙΑ' αι. (τον άγιο Αλέξιο, την αγία Θεοδοσία της Κωνσταντινούπολης, τον άγιο Ιάκωβο τον Πέρση, τον όσιο Μάρκο, την αγία Παρασκευή των Επιβατών, την αγία Αικατερίνα, τον άγιο Συμεών τον Μεταφραστή κλπ.)

Α'. Υμνογραφικά έργα πριν από την Σύνοδο της Φεράρας-Φλωρεντίας (1416-1437).

1. Κανόνας προς τιμήν του πατριάρχη Ευθυμίου (VII).

Είναι το πρωιμότερο υμνογραφικό έργο του Μάρκου Ευγενικού. Γράφτηκε με αφορμή τον θάνατο του πατριάρχη Ευθυμίου Β' (26.10.1410-29.03.1416). Επομένως θα πρέπει να χρονολογηθεί το 1416. Το ότι είναι ένα νεανικό έργο που έγραψε πριν γίνει μοναχός διαπιστώνεται και από το γεγονός ότι υπογράφει στην ακροσπχίδα των θεοτοκίων με το κοσμικό του όνομα Μανουήλ.

Ο κανόνας αυτός έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, γιατί προσφέρει αρκετές πληροφορίες σχετικά με την ζωή και την προσωπικότητα του πατριάρχη. Μερικές από αυτές είχαν προσέξει και παλαιότερα οι ερευνητές⁶ και γι'αυτό εδώ αναφέρονται εν συντομία: νέος εκάρη μοναχός (στ. 23-28), έγινε ιερέας (στ. 81-84) και μετά ηγούμενος της μονής Στουδίου (στ. 56-58), είχε πολύ καλή ρητορική παιδεία και ήταν εξαιρετικός ρήτορας (στ. 39-42, 43-45, 125-126, 133, 186-191). Κατά τα έτη 1384-1385 εστάλη ως απεσταλμένος του Μανουήλ Β' στην Ρώμη (στ.

³ Βλ. Talbot, "Old Wine in New Bottles", pp. 15- 26

⁴ Βλ. Talbot, "Old Wine in New Bottles", p.15.

⁵ Βλ. Talbot, "Old Wine in New Bottles", p.17.

⁶ Συνοπτική παρουσίαση της ζωής του και σχετική βιβλιογραφία βλ. στο PLP 6268. Βλ. επίσης τα εισαγωγικά σχόλια του Legrand στην εκδόσή του: "Canon", pp. 420-422. Σχετικά με το έτος θανάτου του Ευθυμίου Β' ο Legrand δημοσίευσε συμπληρωματικές σημειώσεις στο REG 6 (1893), pp. 271-272.

(133-138) και πέθανε σε βαθιά γεράματα, ταλαιπωρούμενος από κάποια ασθένεια (στ. 234). Ως παλαμικός είχε εμπλακεί σε διαμάχες με οπαδούς του Γρηγορίου Ακινδύνου, καθώς επίσης και με λατινόφρονες, τους οποίους φαίνεται είχε κατακρίνει πολλές φορές:

στ. 121-129

- Ἐπισημασθε τοὺς ἐπισημασθέντας
 δόγματι, παρόλβιε, τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ,
 τοὺς παλυκινδύνους
 Ἀκινδύνου τοῦ λήρου κακόφρονος
 125 θιασώτας ἠλεγχες ἰσχυραῖς ἀντιλογίαις
 καὶ σοφαῖς ἀποδείξεσι χρώμενος.

στ. 127-132

- Ἐπισημασθε τοὺς ἐπισημασθέντας
 τοὺς ἀποσκιρτήσαντας πατρῶου δόγματος
 καὶ περιπεσόντας
 130 τῷ κρημνῷ τοῦ Λατίνων φρυάγματος
 ρουθητῶν, ἐλέγχων ἀδιαλείπτως οὐ κατῶκρεις,
 κὰν εἰς τέλος ἀσύνηται ἔμειναν.

Ένα πολύ σημαντικό στοιχείο, που παρέχει ο Μάρκος στον κανόνα του και έχει μείνει ως τώρα απαρατήρητο, αφορά στην καταγωγή του Ευθυμίου. Σύμφωνα με τους στίχους 57-61: Ἐκ τῆς δύσεως φανείς / ὡς ἥλιος τὴν πορείαν / ἐναντίαν τῷ παντὶ σὺν ὀλίγοις / ἐν τῇ σπᾶνι τοῦ καλοῦ / περιφανῶς ἐβάδισας ..., ο πατριάρχης πρέπει να προερχόταν από την Δύση. Ο ποιητής δυστυχῶς δεν διευκρινίζει ποιο μέρος ακριβῶς εννοεῖ, τον χώρο των Βαλκανίων ή την Κάτω Ιταλία. Το συμπέρασμα αυτό, αν και στηρίζεται στην πολύ περιφραστική διατύπωση των παραπάνω στίχων, δεν είναι αβάσιμο. Εάν εξετάσει κανείς τα υμνογραφικά του Μάρκου για άλλους αγίους, των οποίων η καταγωγή είναι γνωστή, διαπιστώνει πως η εικόνα της ανατολής ενός ουράνιου σώματος από τα ανατολικά ή τα δυτικά ή η απλή αναφορά μίας από τις δύο αυτές κατευθύνσεις χρησιμεύουν στον ποιητή, για να δηλώσει με έναν τυποποιημένο και ρητορικό τρόπο τον τόπο προέλευσής των⁷. Έτσι για τον άγιο Ιωάννη τον Δαμασκηνό και για τον άγιο Ιάκωβο τον Πέρση, οι οποίοι κατάγονται από ανατολικά μέρη, την Δαμασκό και την Περσία αντίστοιχα, λέει: XII. στ. 26-27: Ἐσάλπισας, πατερ, ἐξ ἑώας/εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ..., XVIII. στ. 6-7: κὴν δὲ ἐξανέτειλεν ἐκ τῆς Περσιᾶς ἡμῖν / ἄλλος ἄστηρ ...). Ακόμη πιο ενδεικτική είναι η περίπτωση του αγίου Αλεξίου, ο οποίος ήταν από την Ρώμη. Οι στίχοι, στους οποίους γίνεται λόγος για την καταγωγή του, δείχνουν μεγάλη ομοιότητα με εκείνους, που αναφέρονται στο ίδιο θέμα στον κανόνα του πατριάρχη Ευθυμίου (βλ. παραπάνω): XVIII. στ. 301-302: Τοις ἐκ δύσεως λάμπαντα / φαεσίμβροτον ἥλιον ...

⁷ Παρόμοιος τρόπος έκφρασης παρατηρεῖται και σε αγιολογικά κείμενα: βλ. π.χ. το Εγκώμιο για τον αν. Ιάκωβο τον Πέρση από τον Ιωάννη Ευγενικό, εκδ. Γιαννιέκ. "L'Éloge de Jacques le Perse", p. 269, §2. 3-4: ... ἐλαμψε μὲν ἐκ Περσιᾶς ὡς ἥλιος κοσμοῦ παντὶ ..., ἢ τον βίο της Χάλκης του αγ. Κοσμά του Μελωδού, Δετορακῆ, *Κοσμάς ὁ Μελωδός*, σ. 61: ... ὡς περ ἥλιος ἐξ ἑώας πρὸς Δύσιν διαδραμὼν ...

Μία άλλη ενδιαφέρουσα πληροφορία του κανόνα σχετίζεται με τις φιλανθρωπικές πρωτοβουλίες, τις οποίες είχε αναλάβει ο Ευθύμιος ως πατριάρχης. Απ' ότι φαίνεται, είχε ιδρύσει κάποιο πτωχοκομείο:

VII. στ. 198-203

Σαλπίσσας ἐκάλεσας
 ἐν ὑψηλῷ καὶ θεῷ κηρύγματι
 200 τῆς ἐλεημοσύνης
 πτωχῶν ἀγέλας ὑπὲρ τοὺς μύμηκας,
 οἷς διατρέφων ἀφθότως οὐκ ἔληγες,
 τὸν σιτοδότην σαφῶς ὑπερβαλὼν Ἰωσήφ.

VII^a, στ. 28

... πτωχοῖς ἀφθόρῳ χειρὶ δωρούμενος ...

Αξίζει να διερωτηθεί κανείς γιατί ο Μάρκος Ευγενικός έγραψε υμνογραφικό έργο για έναν σύγχρονό του, ο οποίος τελικά δεν αγιοποιήθηκε. Από την ίδια εποχή, το πρώτο ήμισυ του ΙΕ' αι., υπάρχουν άλλα ανάλογα παραδείγματα, όπως η ανώνυμη Ακολουθία με συναξάριο και Εγκώμιο για τον Μακάριο Μακρή⁸, ο οποίος επίσης δεν αγιοποιήθηκε, και η Ακολουθία με συναξάριο για τον ίδιο τον Μάρκο Εφέσου, την οποία, όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο⁹, συνέταξε ο αδελφός του πριν την επίσημη αναγνώριση του Μάρκου ως αγίου. Εξήγηση για τους λόγους εμφάνισης παρόμοιων έργων βρίσκει κανείς στην αγιολογία του ΙΔ' αι. Τότε ακριβώς γράφτηκαν βίοι σύγχρονων νεομαρτύρων και οσίων από κληρικούς ή μοναχούς, οι οποίοι συχνά ήταν και μαθητές των οσίων αυτών και σκόπευαν μέσω των βίων ή των εγκωμίων να προωθήσουν την αγιοποίησή τους ή ενίοτε την υπόθεση του ησυχασμού¹⁰. Επομένως από τα παραπάνω συνάγεται ότι ο Μάρκος Ευγενικός έγραψε τον Κανόνα και τα στιχηρά για τον πατριάρχη Ευθύμιο ως ένα είδος πρότασης αγιοποίησής του. Με αυτόν τον τρόπο ήθελε να εκφράσει την ευγνωμοσύνη του, γιατί όπως ομολογεί ο ίδιος στους στίχους του, ο πατριάρχης τον είχε τιμήσει με κάποιο εκκλησιαστικό αξίωμα¹¹:

στ. 282-284

Ἰδοὺ σοι νῦν προσπίπτω ἱκετικῶς·
 ἦν ἐπέθηκας χεῖρα μοι ἱεροτελεστικὴν
 ταύτην ἀναπέτασον πρὸς θεόν,

Το αξίωμα αυτό θα μπορούσε να είναι ή εκείνο του ρήτορα τῶν νοταρίων, το οποίο κατείχε ήδη, όταν έγραψε τον κανόνα,¹² ή του αναγνώστη, με τον οποίο υπογράφει το επίγραμμα για την εικόνα του μεγαλομάρτυρος Ιακώβου του Πέρση¹³ (οἰκτροῦ Μαρτυήλ, εὐτελοῦς ἀναγνώστου) ή κάποιο από τα άλλα κατώτερα αξιώματα. Δεν είναι όμως μόνο η μικρή χάρη αυτή, η οποία παρακίνησε τον νεαρό

⁸ Η ακολουθία με το συναξάριο εκδόθηκε από τον Α. Παποδόπουλο-Κεραμέα στο *Δελτίον Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας* 3 (1889), σσ. 463-467. Το εγκώμιο για τον Μακάριο Μακρή εκδόθηκε από τον Αργυρίου, *Macaire Maîtres et la Polémique contre l'Islam*, pp. 185-236.

⁹ Βλ. το κεφάλαιο "Βίος", σσ. 23-25.

¹⁰ Talbot, "Old Wine in New Bottles", p. 16.

¹¹ Την μαρτυρία αυτή παρατήρησε πρώτος ο Τσιρπανλής, *The Council*, p.40.

¹² Βλ. τον τίτλο που έβαλε κατά την αντιγραφή του κανόνα ο αδελφός του Ιωάννης: Τοῦ ἁγίου τοῦ Ἐφέσου Μάρκου ἔτι ὄντος ρήτορος τῶν νοταρίων.

¹³ Βλ. Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, *Ἀνέκδοτα* σ.103, Μαριώρη, Βίος, σ. 86.

Μάρκο να αφιερώσει κανόνα στον Ευθύμιο. Ο πατριάρχης¹⁴, όπως και ο Μακάριος Μακρής¹⁵, υπήρξε στενός φίλος του διάσημου θεολόγου Ιωσήφ Βρυεννίου. Οι τρεις αυτές προσωπικότητες, ο Ιωσήφ, ο Μακάριος και ο Ευθύμιος, είχαν προσελκύσει γύρω τους έναν κύκλο οπαδών και μαθητών, γεγονός που μαρτυρείται και από πηγές της εποχής¹⁶, οι οποίες αναφέρουν τα ονόματά τους συνήθως μαζί και σε κάποια αλληλοεξάρτηση: "και ὁ τὰ θεῖα πολὺς Ἰωσηφ καὶ ὁ ἐξ Ἄθω Μακάριος καὶ ἄλλοι πολλοὶ καὶ γενναῖοι, οἷς τε σιτήν ζῶσι ..." ¹⁷, "...εἶπερ ἐν τοῖς ζῶσιν ἐτύγχανον νῦν, εἴτε ὁ διδάσκαλος κῦρ Ἰωσήφ, εἴτε ὁ παπᾶς κῦρ Μακάριος ὁ Μακροῖς ..." ¹⁸, " ... πάντες οἱ λόγιοι <καὶ οἱ σοφοὶ ἐπήρουν αὐτὴν ὥστε γενέσθαι> καὶ οἱ διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ἐξ ὧν ἔφθασα καὶ ἐγὼ τὸν πατριάρχην κῦρ Εὐθύμιον, τὸν διδάσκαλον κῦρ Ἰωσήφ ..." ¹⁹. Ο Μάρκος, οπωσδήποτε είχε δεχτεί την επιρροή των διασήμων αυτών λογίων, όπως παρατηρήθηκε παραπάνω στο κεφάλαιο για τον βίο του²⁰, και επομένως στην στενή πνευματική του σχέση με τον εν λόγω κύκλο θα πρέπει να αναζητηθεί και το σημαντικότερο κίνητρο για την συγγραφή του πρώτου υμνογραφικού έργου του.

2. Οκτώ παρακλητικοί κανόνες προς την Οδηγήτρια (αρ. **XXIII^a-h**).

Αν και οι κανόνες προς την Οδηγήτρια υπήρξαν το γνωστότερο και το πιο διαδεδομένο έργο του Μάρκου Ευγενικού²¹, κανένας εκτός από τον πρώτο εκδότη τους Κ. Οικονόμο τον εξ Οικονόμων²², δεν πρόσεξε τις ιστορικές πληροφορίες που παρέχουν.

Οι κανόνες έχουν ως θέμα την μεγάλη εορτή της Κοίμησης της Θεοτόκου. Γράφτηκαν για να ψέλνονται κατά την διάρκεια όλου του Αυγούστου, και όχι μόνο την ημέρα της εορτής, εφ'όσον ύστερα από την λειτουργική μεταρρύθμιση που πραγματοποίησε ο Ανδρόνικος Β', όλος ο μήνας Αύγουστος αφιερώθηκε στην Παναγία²³. Οι στίχοι του Μάρκου αποδεικνύουν, ότι το έθιμο διατήρηθηκε και κατά τον ΙΕ' αι.:

XXIII^a, στ. 63-64

... ὅθεν τὸν μῆνα

¹⁴ Ιωαννίδης, *Ὁ Ἰωσήφ*, σ. 83.

¹⁵ Βλ. το κεφ. 47 του ανώνυμου εγκωμίου για τον Μακάριο Μακρή, Argyriou, *Macaire Macrès et la Polémique contre l'Islam*, p. 204.

¹⁶ Βλ. επίσης το κεφάλαιο "Βίος", σ. 20.

¹⁷ *Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου ἅπαντα τὰ εὐρισκομένα* L. Petit, X.A.Siderides, M. Jugie. Paris 1931, τόμ. Β' 1929, σ. 485, 9.

¹⁸ Syropoulos, *Mémoires*, V. 12, p. 266, 23-25.

¹⁹ Syropoulos, *Mémoires*, IX. 15, p. 448, 23-25.

²⁰ Βλ. σσ. 20-21.

²¹ Βλ. το κεφάλαιο "Το υμνογραφικό έργο", σσ. 30-31 και το προοίμιο στην κριτική έκδοση του κειμένου, σσ. 166-168.

²² Βλ. Οικονόμου, *Τριμυθίων ανέκδοτα* σσ. ια' - ιβ'.

²³ Βλ. V.Grumel, "Le mois de Marie des Byzantins. *Échos d'Orient* 31 (1932), pp.257-269. Σ. Κουρούσης, *Μαρουήλ Γαβαλάς εἶτα Ματθαῖος μητροπολίτης Ἐφέσου (1271-3 - 1355-60). Α. Τὰ βιογραφικά*. Ἐν Ἀθήναις, 1972 [Σειρά διατριβῶν καὶ Μελετημάτων 12, 184 καὶ σημ. I, του ἰδίου "Ὁ μέγας διοικητὴς Θεόδωρος Καβασιλας καὶ ἡ εἰς Ἀνδρόνικον Β' (†1332) μονοδία αὐτοῦ", *ΕΕΒΣ* 42 (1975-1976), σσ. 417-418 καὶ σημ. I καὶ σσ. 424-425.

τούτον ἀνατίθεμεν εἰς ὄξαν σοι, ὀέσποινα
XXIIIe, στ. 120-125

Ἱερὰν πανήγυριν
 ἐφ' ἐκάστης ἄγομεν,
 τὴν θείαν σου κοίμησιν
 πιστῶς ἐορτάζοντες
 τὸν μῆνα τούτον ὅλον,
 ὑπερένδοξε παρθένε.

Ιδιαίτερα λαμπρός θα πρέπει να ήταν ο εορτασμός στην γνωστή μονή των Οδηγών, η οποία κατείχε την περίφημη εικόνα της Οδηγήτριας²⁴. Η εγγύτητα της μονής του αγίου Γεωργίου των Μαγγάνων²⁵, όπουμόναζε ο συγγραφέας, με την παραπάνω μονή ήταν ένας από τους λόγους, για τους οποίους ο Μάρκος φαίνεται ότι αφιέρωσε τους κανόνες του στην Παναγία την Οδηγήτρια. Σύμφωνα με έναν παλιό θρύλο, τον οποίο υπενθυμίζει ο ποιητής, την εικόνα ζωγράφισε ο ίδιος ο ευαγγελιστής Λουκάς²⁶, ενώ η Παναγία ευλόγησε το έργο του, όταν το είδε:

XXIII^g, στ. 172-178

Ὁ πανευκλεῆς συγγραφεὺς τοῦ θείου λόγου
 Λουκάς ὁ ἱερώτατος
 παραδιδούς ἔργον ἡμῖν εὐσεβές,
 τὴν σὴν εἰκόνα γραφαῖς
 μορφώσας, ἤνεγκεν ἐνώπιον σου, πάναγνε,
 σὺ δὲ προσβλέψασα ταύτην, "ἡ χάρις", ἐπεφθέγξω,
 "μετ' αὐτῆς ἡ θεία εἰς πάντα τοὺς αἰῶνας".
 (Βλ. ἐπίσης XXIII^c, στ. 209-215)

Σχετικά με τον εξωτερικό διάκοσμο ο Μάρκος παρέχει την ενδιαφέρουσα πληροφορία ότι έφερε πλούσια αφιερώματα²⁷ όχι μόνο από βυζαντινούς αυτοκράτορες, αλλά και από ξένους άρχοντες και βασιλείς, οι οποίοι είχαν εκφράσει τον ευλάβειά τους, προσφέροντας πολλά δώρα και στον ναό:

XXIII^h, στ. 246-252

Κοσμοῦσι βασιλεῖς καὶ δυνάσται γῆς
 τὴν εἰκόνα τὴν σὴν, θεοκόσμητε,
 καὶ τὸν ναὸν
 ἔθνωϊν μεγιστάνες, λαοί, φυλαὶ
 πιστῶς δωροφοροῦσι σοι
 λιθομαργαρόχρυσά ἱερὰ
 κειμήλια καὶ σκεῖτῃ ...

Για την αυτοκρατορία η εικόνα αποτελούσε ένα είδος παλλάδιου, στην προστασία και την βοήθεια του οποίου προσέφευγαν πάντοτε οι Βυζαντινοί, όταν

²⁴ Γενικά για την μονή βλ. Kidonopoulos, *Bauten in Konstantinopel*, pp.77-78.

²⁵ Majeska, *Russian Travelers*, pp. 166-168. Βλ. επίσης τον χάρτη στον W. Hotz, *Byzanz, Konstantinopel, Istanbul. Handbuch der Kunstdenkmäler*, München, Berlin 1978

²⁶ Majeska, *Russian Travelers*, p. 37, 161, 363, 365.

²⁷ Μάλλον το ίδιο εννοεί και ο Στέφανος του Νόβγκοροντ, ο οποίος λέει πως η εικόνα ήταν πλούσια επιμεταλλωμένη: οκοβανα гораздо, Majeska, *Russian Travelers*, p. 37.

κάποια μεγάλη συμφορά έπληττε την πόλη και το κράτος²⁸. Την χρονιά που ο Μάρκος έγραψε τους κανόνες για την Κοίμηση, η Κωνσταντινούπολη χρειαζόταν ιδιαίτερα την συμπαράσταση και την υποστήριξη του κειμηλίου, γιατί βρισκόταν σε κατάσταση πολιορκίας:

XXIII^b, στ. 31-33

Ἄλλοφυλος ἐχθρῶν μαχητῶν ῥομφαία
κυκλόθεν παροικεί την σην πόλιν, κέρη,
διφῶσα ἀνθρωπειῶν αἱμάτων χύσιν ...

XXIII^h, στ. 81-86

Οἱ ἀπηρεῖς
καὶ αἰμοβόροι καὶ δόλιοι,
τῆς δουλίδος Ἐγαρ οἱ ἀπόγονοι
στρατὸν ἐλάσαντες παμπληθῆ
25 καὶ προσκαθεσθέντες
τῇ πόλει σου ταύτη, δέσποινα ...

Έχοντας υπ'όψη τα χρονολογικά όρια του βίου του Μάρκου²⁹, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η αναφορά γίνεται στην πολιορκία της βασιλεύουσας από τον Μουράτ Β', η οποία διήρκεσε από τις 10 Ιουνίου 1422 έως τις 6 Σεπτεμβρίου 1422³⁰. Ο σκοπός του σουλτάνου ήταν να καταλάβει την πόλη και γι'αυτό είχε κάνει εντυπωσιακές προετοιμασίες, συγκεντρώνοντας μεγάλο στρατό και πολεμικά μηχανήματα μπροστά από τα τείχη της. Για την αυτοπεποίθηση και την ακατάσχετη επιθετική διάθεση των Τούρκων³¹, οι οποίοι είχαν κινητοποιήσει κάθε μέσο για να επιτύχουν, μιλάει και ο Μάρκος:

XXII^c, στ. 201-207

Ἄναβάτας, ὀπλίτας, ἀλάστορας,
ἐπιλέκτους φοβερούς,
πεποιθότας ἐν ἵπποις καὶ ἄρμασι
καὶ μυρίαῖς μηχαναῖς,³²
κραταιοῦ Θεοῦ μήτερ,
ἔμπροσθεν τῆς πόλεως
ταύτης κατέστρωσας ...

XXIII^b, στ. 201-207

Στρατὸς δυσμενῆς
μυριάριθμος, αἱμάτων ἄνδρες ὅλοι,

²⁸ Majeska. *Russian Travelers*. p. 364.

²⁹ Βλ. το κεφάλαιο "Ο βίος", ιδιαίτερα τις σσ. 16-18.

³⁰ Nicol. *The Last Centuries*. pp. 332-333. Ο Οικονόμου, *Ἱστορικὸν ἀνέκδοτα* σ. ια' υποθέτει ότι ο Μάρκος Ευγενικός στους κανόνες υπαινίσσεται τα γεγονότα του 1422, αλλά δεν προβαίνει σε περαιτέρω σχολιασμό.

³¹ Λεπτομερῆ και αναγλυφή περιγραφή της πολιορκίας, στην οποία βρίσκει κανείς πολλά κοινά σημεία με τους κανόνες του Μάρκου όσον αφορά την απόδοση των συναισθημάτων των κατοίκων και της επικρατούσας κατάστασης στην πόλη, προσφέρει η Διήγηση του Ιωάννη Κανανού για την πολιορκία του 1422, CSHB. ed. I. Bekker. Bonnæ 1838. pp. 457-479. Δυστυχώς δεν μπόρεσα να συμβουλευτώ την καινούργια έκδοση του κειμένου: *Giovanni Cananos. L'assedio di Costantinopoli*. ed. E. Pinto. Messina 1977.

³² Εκτενή αναφορά στις πολιορκητικές μηχανές των Τούρκων κάνει και ο Καναός, CSHB. pp. 460-462.

προσκαθεζόμενοι τῇ πόλει,
 χρόνον πολὺν ὠρυόμενοι,
 πάση μηχανῇ κεκρημένοι ...

Η αγωνία όλων των κατοίκων μπροστά στην φοβερή απειλή, η κοινή συναίσθηση για την υπεροχή του εχθρού, σε αντίθεση με την εξασθενημένη αυτοκρατορία, που υστερούσε σε στρατιωτική και σε οικονομική δύναμη, αποτυπώνεται στους στίχους του ποιητή³³ :

XXIII^b, στ. 107-110

Νεῶν, ὀπλῶν, τειχῶν καὶ δυνάμεως,
 θεοποινα, ἡ πόλις σου ποιηρῶς ἔχουσα,
 τὴν σὴν καὶ μόνην ἀμαχον
 κατ' ἐχθρῶν δυναστείαν προβάλλεται.

XXIII^f, στ. 177-183

Μεταβαλοῦσα
 τῶν θλιβερῶν τὴν κατήφειαν
 εἰς αἰθρίαν θείας ἡδονῆς,
 προσώπῳ φαιδρῶ
 καὶ καρδίᾳ, δώρησαι
 διατελέσαι τὴν θείαν ἑορτὴν σου
 τοὺς σοὺς δούλους, ὑπέραγνε Μαρία.

Στην απόγνωσή τους οι κάτοικοι, σύμφωνα με το καθιερωμένο από αιώνες έθιμο σε καταστάσεις πολιορκιών³⁴, περιέφεραν την εικόνα της Οδηγήτριας γύρω από τα τείχη της Κωνσταντινούπολης, όπως μαρτυρεί ο Ιωσήφ Βρυέννιος σε έναν Ευχαριστήριο Λόγο προς την Θεοτόκο³⁵, με αφορμή τα ίδια γεγονότα³⁶ : " ... καθάπερ τὴν ἀρχὴν, ἅτε στρατηγὸν ἀπροσμάχητον τὴν σὴν εἰκόνα τῆς οἰκείας μεταπήσαντες στάσεως, περὶ τὰ τείχη τῆς πόλεως προπολεμήσουσαν μετηγάγομεν ..." Στη συνέχεια, σύμφωνα πάντα με τον Βρυέννιο, η εικόνα μεταφέρθηκε στην μονή της Χώρας³⁷, προφανώς για να προσφέρει μεγαλύτερη προστασία στα χερσαία τείχη της ξηράς, τα οποία ήταν εκτεθειμένα στις πιο επίμονες εφόδους, διότι, ως γνωστό, απέναντί τους ο Μουράτ είχε υψώσει από την θάλασσα του Μαρμαρά έως το Χρυσούν Κέρας ένα ανάχωμα και από κει τα βομβάρδιζε με πέτρες και φωτιά³⁸. Στο κείμενο του Μάρκου δεν υπάρχουν ενδείξεις για την μεταφορά αυτή. Ίσως μόνο ένας υπαινιγμός γι' αυτό περιέχεται σε ένα θεοτοκίο,

³³ Τα ίδια συναισθήματα εκφράζονται και στην περιγραφή της πολιορκίας από έναν ανώνυμο εγκωμιαστή, ο οποίος αφιέρωσε λόγο στον Μανουήλ Β' και στον Ιωάννη Η', βλ. Λάμπρο, *1777*, τὸμ. Γ', σσ. 215-216.

³⁴ Majeska, *Russias Travelers*, p. 364.

³⁵ *Ἰωσήφ τοῦ Βρυέννιου. Τὰ Εὐρεθένητα* τὸμ. Β', σ. 328.

³⁶ Βλ. Τομαδάκη, *Σύλλαβος* Τεύχ. δεύτερον, σ. 587.

³⁷ *Ἰωσήφ τοῦ Βρυέννιου. Τὰ Εὐρεθένητα* τὸμ. Β', σ. 329-330. Για την τοποθεσία της μονής βλ. τον χάρτη και τα σχόλια στο εγχειρίδιό του W. Hotz, *Byzanz. Konstantinopel. Istanbul. Handbuch der Kunstdenkmäler*, München, Berlin 1978, pp. 61-64, επίσης Κιδονοπούλιος, *Bauten in Konstantinopel*, pp. 19-25. Ίσως με την παρουσία της εικόνας κοντά στα τείχη να συνδέεται και η θαυμαστή σύμφωνά με τους συγχρόνους εμφάνιση της Παναγίας επάνω στις επαλξεις της πολιορκημένης πόλης κατά την διάρκεια της μάχης, η οποία έσπειρε πανικό ανάμεσα στους Τούρκους και κατ'αυτὸν τὸν τρόπο έσωσε την βασιλεύουσα, βλ. Ιωάννη Κανανοῦ, p. 478. Για το ίδιο θέμα βλ. εδῶ παρακατω τὴν σ. 46.

³⁸ Βλ. Ιωάννη Κανανοῦ, CSHEB, pp. 460, 473-475.

όπου προσφωνώντας την Θεοτόκο, παραλλάσσει την γνωστή από τις τοιχογραφίες στην Χώρα φράση ή χώρα του άχωρητου:

XXIIIe, στ. 91

Σε τὴν τὸν άχωρητον Θεον χωρήσασαν ...

Μετά από τρεις μήνες, η εικόνα επιστράφηκε στην μονή των Οδηγών³⁹. Η επιστροφή της συνοδεύθηκε από μία μεγαλοπρεπή πομπή με επικεφαλής τον πατριάρχη, τον αυτοκράτορα Μανουήλ Β' και τον γιό του και συμβασιλέα Ιωάννη Η'. Προφανώς οι συχνές αναφορές του Μάρκου σε μια λιτανεία, που έλαβε χώρα τις ημέρες εκείνες, θα πρέπει να συσχετισθούν με το γεγονός αυτό, ακόμη περισσότερο επειδή ο τρόπος, με τον οποίο την παρουσιάζει, δείχνει μεγάλη ομοιότητα με την περιγραφή του δασκάλου του Βρυεννίου:

Βρυέννιος, σ. 329⁴⁰

... ὁ μέγας τῆς οἰκουμένης καὶ ἄκρος ἀρχιερεὺς, καὶ πᾶν τὸ περὶ αὐτὸν βασιλείον ἱεράτευμα· βασιλεὺς αὐτὸς καὶ βασιλέως υἱοὶ· ἄρχοντες ἀρχόντων, καὶ πάντες οἱ πλούσιοι τοῦ λαοῦ· μονασταὶ καὶ μιγάδες, πρεσβύτεροι καὶ νεώτεροι, παρθένοι καὶ χήραι, ... πᾶς ὁ περιούσιος οὗτος λαὸς σου ... ἐκ τῆς τῶν Ζώντων χώρας εἰς τὴν μονὴν τῶν Ὁδηγῶν τῆς σῆς εἰκόνας ἐπαιούσης, λαμπαδηφόρος μεθ' ὕμνων ἐπινικίων, κύκλωθεν ταύτην περιστοιχῶν ἐλιτανεύσεν.

XXIII^a, στ. 32

διὸ οἱ πλούσιοι λαοῦ το προσεπον
[σου λιτανεύουσιν.

XXIII^a, στ. 38-42

Συρέλθωμεν προθύμως ἐν φόβῳ καὶ
[χαρᾷ
βασιλεῖς καὶ ἄρχοντες, λαὸς καὶ
[ἱερεῖς,
νεοί, πρεσβῦται, μονασταὶ τε καὶ
[μιγάδες,

πᾶσα ἀξία, τὴν μητέρα τοῦ Κυρίου μέλλουσαν ἀπαίρειν ἐκ γῆς προσιδεῖν.

XXIII^h, στ. 209-212

Σε τὴν κοινὴν βοήθειαν
βασιλεῖς τε καὶ ἄρχοντες,
ἱερεῖς, λαὸς καὶ μοναζούτων ταγματα
πιστῶς λιτανεύομεν ...
(βλ. ἐπίσης XXIII^d, στ. 117-120).

Δεν αποκλείεται, βέβαια, οι παραπάνω στίχοι να αναφέρονται επίσης στις συχνές λιτανείες, που θα γίνονταν εκείνες τις μέρες, για την σωτηρία της πόλης, ή να συνδέονται με την μεγάλη πομπή, που λάμβανε χώρα κάθε Τρίτη στο μοναστήρι, σύμφωνα με τις μαρτυρίες πολλών περιηγητών, προς τιμήν της Οδηγήτριας ή με σκοπό την θεραπεία κάποιου αρρώστου⁴¹.

Πολλοί άνθρωποι όμως είχαν έρθει στην μονή όχι μόνο για τις λιτανείες, αλλά απλώς για να βρουν παρηγοριά και ανακούφιση από τις κακουχίες. Η εικόνα του πλήθους πιστών, το οποίο είχε γεμίσει τον ναό και προσευχόταν για την λύτρωσή του, θυμίζει έντονα τις περιγραφές της Αλωσης, όταν ο λαός είχε καταφύγει στις μεγάλες εκκλησίες, με την ελπίδα να σωθεί:

XXIII^a, στ. 21-24

* Ὀπλῳ εὐδοκίας, θέσποινα, τοὺς πιστοὺς σου δούλους.

³⁹ *Ἱστορία τοῦ Βρυεννίου. Τὰ Εὐρεθέντα* τόμ. Β', σ.329.

⁴⁰ *Τὰ εὐρεθέντα*, τόμ. Β'.

⁴¹ Majeska. *Russian Travelers*, p. 37, 139, 161, 365.

ἄπαντας συνήθως προσπίπτοντας τεμένει
 τῷ σῶ, φθορᾶς ἀπάλλαξον καὶ τρέψον τὴν ὄργην σου
 ἐπὶ ἀπίστους, αὐτῶν καταβαλοῦσα τὰ φρυάγματα.

XXIII^a, στ. 114-117

... τοὺς πίστει σου κῦν ἐν τῷ τεμένει ἱερῶς
 συναγομένους καὶ τὴν σὴν
 προσδεχομένους
 ἀρωγὴν περισώζε ...

XXIII^b, στ. 43-45

... τοὺς δούλους σου διάσωσον, θεοτόκε·
 ἴδε συντρέχοντας, θερμῶς προσπίπτοντας
 ἐπὶ σοὶ καὶ μόνη πιστῶς σαλεύοντας.

XXIII^d, στ. 47-48

... ἐγκρατείας πλήρωσον
 τοὺς τῷ καῶ σου προσμένοντας.

(Βλ. ἐπίσης XXIII^a, στ. 165-168, 174, XXIII^c, στ. 232-234, XXIII^f, στ. 39)

Υπήρχε ὅμως καὶ ἓνας ἄλλος σοβαρὸς λόγος, γιὰ τὸν ὁποῖο οἱ Κωνσταντινουπολίτες ἐσπεύδαν νὰ ζητήσουν τὴν βοήθεια τῆς Οδηγήτριας. Κατὰ τὴν διάρκειά τῆς πολιορκίας ξέσπασε καὶ ἐπιδημία πανώλους. Οἱ κανόνες τοῦ Μάρκου⁴², μαζί με τὰ Βραχέα Χρονικά⁴³, φαίνεται νὰ εἶναι οἱ μοναδικές πηγές, οἱ ὁποῖες μαρτυροῦν τὴν ἐπιδημία αὐτή κατὰ τὰ ἔτη 1422-1423⁴⁴. Σύμφωνα με τὸ Βραχὺ χρονικὸ 33 (Not. 29)⁴⁵, ἡ ἐπιδημία ξέσπασε πρῶτα στὴν Πελοπόννησο ἀμέσως μετὰ ἀπὸ ἓνα σεισμό στις 13 Ἀπριλίου 1422, καὶ ὅπως καταλαβαίνει κανεὶς ἀπὸ τοὺς κανόνες τοῦ Μάρκου τὸν Αὐγούστο τοῦ ἴδιου ἔτους εἶχε ἤδη φτάσει στὴν βασιλεύουσα. Ἀν καὶ ὁ ποιητὴς ὀνομάζει τὴν νόσο λοιμὸς καὶ λοιμώδης νόσος, λέξεις, με τὶς ὁποῖες δηλώνεται κάθε εἶδους μολυσματικὴ ἀσθένεια⁴⁶, οἱ ἀναφορές σε ὀρισμένα χαρακτηριστικὰ συμπτώματα δὲν ἀφήνουν ἀμφιβολίες ὅτι πρόκειται γιὰ τὴν θανατηφόρο πανώλη. Ἐνα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι ὁ πολὺ υψηλὸς πυρετός. Γιὰ τὴν ἀνακούφιση τῶν ἀσθενῶν ἀπὸ αὐτὸν προσεύχεται ἐπανειλημμένα στους κανόνες τοῦ Ὁ Μάρκος:

XXIII^c, στ. 141-143

... καὶ τοὺς ἐν καμίνῳ κειμένους πυρετῶν
 τῇ σῇ δρόσῳ ἴασαι,
 πανελεῆμον Κύριε ...

XXIIIe, στ. 64-67

... σὺ εἶ, σεμνή.

⁴² Ὁ Οἰκονόμου, *Ἐπιδημιῶν ἀνέκδοτα*, σ. 4β', σημ. β', ἐπίσης υποθέτει ὅτι μπορεῖ νὰ πρόκειται γιὰ κάποια ἐπιδημία πανούκλας γύρω ἀπὸ τὸ 1420, ἀλλὰ δὲν τεκμηριώνει περαιτέρω τὴν ἀπόψή του.

⁴³ Schreiner, *Die byzantinischen Kleinchroniken*, pp. 413-414.

⁴⁴ Στὸ ἀρθρο τῆς M.-H. Congourdeau, "Pour une étude de la Peste noire à Byzance", *ΕΓΧΕΛΥΤΑ. Mélanges offerts à Hélène Ahrweiler* [Byzantina Sorbonensia-16], (1998), pp. 149-163 παρά τὶς διευκρινίσεις τῆς ἐκδόσης τοῦ Schreiner, *Die byzantinischen Kleinchroniken*, pp. 413-414, συνεχίζει νὰ θεωρεῖ ὅτι κατὰ τὰ ἔτη 1422-1423 δὲν συνέβη ἐπιδημία, ἀλλὰ ὅτι τὸ βραχὺ χρονικὸ ἀναφέρεται στα ἔτη 1430-1431 (p. 160, σημ. 33).

⁴⁵ P. Schreiner, *Die byzantinischen Kleinchroniken*, p. 247.

⁴⁶ Γιὰ τὸ σχετικὸ λεξιλόγιο, με τὸ ὁποῖο δηλώνεται ἡ ἀρρώστια, βλ. Congourdeau, *ο.π.*, 151-152

τους ἑκτακέρτας τῷ καύσῳ
 τῶν ροσημάτων ἀλύπως
 ἐνδρόσοις ἐπαφαῖς ἀναψύχουσα.

XXIIIg, στ. 35-38

... πυρετοῖς γὰρ καὶ ροσημασι
 διακαιόμεθα σφοδροῖς·
 ὡς ἰατρὸν τετακυῖα
 ψυχῶν καὶ σωμάτων ἡμᾶς ἴασαι.

XXIIIf, στ. 158-161

... καὶ τὴν φλόγα ταύτην τοῦ λοιμοῦ,
 τραφέϊσαν πολλοῖς
 ἡμῶν ἀμαρτήμασι,
 τῇ θεῖα ὄρωσῳ τῆς σῆς πρεσβείας σφέσον ...

(Βλ. ἐπίσης XXIII^a, στ. 97-99, XXIIIe, στ. 29-30, 55-57, XXIIIg, στ. 186-189).

Εἶναι ἐπίσης χαρακτηριστικό ὅτι ὁ Μάρκος περιγράφει τὸν θάνατο ἀπὸ τὴν ἀρρώστια ὡς αἰφνίδιο, πρόωρο καὶ ἐξολοθρευτικό. Ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτὸς ταιριάζει πολὺ στὴν πανώλη, ἡ ὁποία ἐρήμωνε σχεδὸν τοὺς οικισμοὺς, που ἐπληττε:

XXIII^a, στ. 100

... ῥῦσαι θανάτου βορᾶς ταῖς τῆς μητρὸς σου εὐχαῖς.

XXIII^b, στ. 25

... ἀτίμως ὡς πρόβατα ἀρδὴν θανατούμεθα.

XXIII^b, στ. 42-43

... θανάτου τοῦ αἴρου καὶ αἰφνιδίου
 τοὺς δούλους σου διάσωσον, θεοτάκε ...

XXIII^b, στ. 204-206

... ῥῦσαι ἡμᾶς
 λοιμοῦ βαρυτάτου,
 προρρίζους ἐκτριβοῦντος ...

XXIIIg, στ. 146

... ὑπὸ πανδήμου λοιμοῦ θανατούμεθα ..

XXIIIg, στ. 216-219

... δέσποινα, δέσποινα,
 καὶ ἴσιν τῆς ὀλεθρίου
 καὶ παραλόγου λύμης
 λυτρώσαι τὸν λαόν σου ...

(Βλ. ἐπίσης XXIIIe, στ. 69-74, 134-138, XXIIIe, στ. 28-30)

Ὁ ποιητὴς παρέχει καὶ μὴ ἀλλῇ ἐνδιαφέρουσα λεπτομέρεια σχετικὰ με τὴν ἐπιδημία· ἐξηγεῖ ὅτι ἡ ἐμφάνιση καὶ ἡ διάδοσή της εὐνοήθηκαν ἀπὸ τὸν μεγάλο καύσωνα που παρατηρήθηκε ἐκεῖνο τὸ καλοκαίρι τοῦ 1422:

XXIIIe, στ. 105-110

Ἀνάψας θρυσαλλιῶα
 τὴν ἑαυτοῦ ὁ ἥλιος ἡμῖν φλογεραν,

την ἰκμάδα πᾶσαν ἐναπηθάλωσεν
 ἐντεῦθεν λοιμὸς ἀνάφας
 δραστηρίους πυρετοὺς διακαεῖς
 ἐν ἡμῖν ἐγείρει, τοῦ μέλλοντος εἰκόνα πυρός.

XXIII^a, στ. 51-54

... καὶ γὰρ φθοροποιοῦ
 εἰς τὸν ἀέρα ἀτρίδος ἀραχεθείσης
 καὶ διὰ τούτου ταῖς ἡμῶν προσομιλούσης
 σώμασιν ἢ λύμη κατίσχυσεν.

Αὐτός είναι και ο λόγος που σε ένα τροπάριό του προσεύχεται για πιο ήπιο καιρό:

XXIII^b, στ. 111-114

Ὡς δεσποζουσα πάσης τῆς κτίσεως
 δώρησαι ἡμῖν εὐκρατῆ την κατάστασιν
 την τοῦ ἀέρος, ἀχραντε,
 την ὀλέθριον λύμην ἐξαίρουσα.

Οι πανικόβλητοι από την φοβερή αρρώστια πολίτες είχαν τότε αναζητήσει σωτηρία και ανάρρωση στο γνωστό αγίασμα της μονής των Οδηγών. Σύμφωνα με παλαιές παραδόσεις, το νερό του αγιάσματος είχε την θεραπευτική ιδιότητα, σε συνδυασμό βέβαια με την παρέμβαση της εικόνας της Οδηγήτριας, να επαναφέρει την όραση στους τυφλούς⁴⁷, γεγονός που υπενθυμίζει και ο Μάρκος:

XXIII^f, στ. 193-200

Σέ, τὴν ἀθάνατον πηγὴν
 τοῦ ζώντος ὕδατος
 ἐνεργοῦσαν θαυμαστῶς
 ἐν θείῳ
 ὕδατι, δοξάζομεν,
 ἐν ᾧ τυφλοί, θεικῆ
 δυνάμει πιστῶς ὀδηγηθέντες,
 φῶς εἶδον παραδόξως ...

(Βλ. επίσης XXIII^h, στ. 204)

Οι κάτοικοι της βασιλεύουσας πίστευαν ακόμη ότι το αγίασμα θεράπευε και κάθε άλλη ασθένεια:

XXIII^b, στ. 183-188

Ἀρτίσασθε, ἄνθρωποι,
 πλουσίως τὰ ἰάματα
 τῶν ψυχῶν καὶ σωμάτων αἰεὶ προρρέοντα
 θείας ἐξ εἰκόνας, ἐξ ὕδατος ζωηροῦ
 ὅλου τοῦ τεμένους,
 ἐν ᾧ ἡρετίσατο κατοικεῖν ἡ θεοδόχος σκηνη.

XXIII^c, στ. 17-18

... τὸν ἱερόν τούτον οἶκον
 ποταμὸν ἀφθορόν τῶν ἰαμάτων τελείσ...

XXIII^f, στ. 184-188

⁴⁷ Majeska, *Russian Travelers*, p. 139, 161, 363, 365.

ᾠ θείας χάριτος, δι' ἧς
 ἡ μόνη Παναγνος τὴν εἰκόνα ἑαυτῆς
 ταμίον
 θαυμάτων ἀνέδειξε
 καὶ ἰαμάτων πηγὴν ...

(βλ. ἐπίσης ΧΧΙΠ^f, στ. 15-21, 126-128, ΧΧΙΠ^g, στ. 63-64).

Αυτὴν τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν προσδοκία τῶν κατοίκων - ὅτι ἡ Ὁδηγήτρια καὶ τὸ
 ἀγίασμά της θα τοὺς ἀπαλλάξει ἀπὸ τὴν τρομερὴ ἐπιδημία- ἐκφραᾶζει στοὺς
 στίχους τοῦ Ὁ Μάρκος:

ΧΧΙΠ^d, στ. 142-146

Ἄμαρτίας τῶν ψυχῶν καὶ ἀρρωστήματα
 σωμάτων ἴασαι
 τῶν προστρέχόντων, ἀγιή,
 145 τῷ θεῷ τεμένει σου καὶ αἰτουμένων πιστῶς
 τὰ ἰάματα...

ΧΧΙΠ^d, στ. 163-166

Λῦσον τὴν ἀχλὺν τῶν νοσημάτων,
 ὑγείας τὴν σταθερὰν γαλήνην αἰτησαι
 165 πόλει τῇ τιμῶσῃ σε,
 μήτηρ ἀπειρόγαμε ...

ΧΧΙΠ^e, στ. 138-143

ᾠ πανυπερβαύμαστε
 Θεοτόκε, φύλαττε
 140 τοὺς πιστεὶ τιμῶντάς σε
 καὶ πόθῳ προστρέχοντας
 τῇ θεῖα σου εἰκόνι
 χαλεπῶν ἀρρωστημάτων.

(βλ. ἐπίσης ΧΧΙΠ^a, στ. 49-50, 114-118, ΧΧΙΠ^g, στ. 48-52, 65-67, 162-164 κ.α.)

Ἴσως γιὰ νὰ τονώσῃ τὸ φρόνημα τοὺς, Ὁ Μάρκος υπενθυμίζει ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ
 τὴν θαυματουργὴ εἰκόνα ἡ Κωνσταντινούπολη κατεῖχε καὶ ἓνα ἄλλο σπουδαῖο
 κειμήλιο, τὸ ὁποῖο ἐπίσης συνδέεται με τὴν Θεοτόκο καὶ τὸ ὁποῖο εἶχε στο
 παρελθόν προστατεύσει τὴν πόλη ἀπὸ βαρβαρικὲς ἐπιδρομὲς. Πρόκειται γιὰ τὸ
 ἔνδυμα καὶ τὴν ζώνη τῆς Παναγίας, τὰ ὁποῖα φυλάσσονταν σὲ ἓνα παρεκκλήσι
 τῆς ἐκκλησίας τῶν Βλαχερνῶν⁴⁶:

ΧΧΙΠ^f, στ. 57-63

Νεῖμασα τὰς ἐσθῆτας,
 παραμῶμε, γυναίξι ταῖς γνωμοῖς,
 ἐν αἷς τὸ θεοτρόφον
 60 ἔρρῳ γάλα καὶ πᾶρτιμον,
 σκέπην ἡμῖν ἀρέπαφον
 καὶ τῇ τῶν πόλεων
 βασιλίδι ταύτῃ δέδικας.

ΧΧΙΠ^b, στ. 154-156

⁴⁶ Majeska, *Russian Travelers*, p. 45, 93, 151, 163, 187, 335-336.

... γυναῖκας μετακαλή
καὶ ταύταις
κλήρον πολυτίμητον
τὴν σεπτήν ἐσθήτα καὶ ζώνην διανέμεις.

Απ'όσα εκτέθηκαν παραπάνω, είναι φανερό ότι οι εν λόγω κανόνες του Μάρκου γράφτηκαν κατά τον Αύγουστο του 1422 και προορίζονταν να ψαλούν κατά τις λιτανείες στον ναό της Οδηγήτριας. Ο Οικονόμου, ο πρώτος εκδότης τους, τα χρονολόγησε μετά το 1422⁴⁹. Ίσως η άποψή του στηρίχθηκε στο γεγονός ότι σε πολλά σημεία ο ποιητής αναφέρεται στο παρελθόν, μιλώντας για την συμπαράσταση της Οδηγήτριας, όταν κατατρόπωσε τους εχθρούς και προκάλεσε την ήττα τους:

XXIII^c, στ. 201-208

Ἄναβάτας, ὀπλίτας, ἀλάστορας ...
κραταιοῦ Θεοῦ μητέρ,
ἔμπροσθεν τῆς πόλεως
ταύτης κατέστρωσας
καὶ παρὰ τὸν Ἄσθιν αὐτοὺς διεσκόρπισας.

XXIII^h, στ. 81-89

Οἱ ἀπηνεῖς
... προσκαθεσθέντες
τῇ πόλει σου ταύτῃ, δέσποινα,
ὡς νήπιοι παθόντες
τὸ ἀπρόσμαχον ἔγνων
τῆς φρουρούσης αὐτὴν σου δυνάμεως.

(βλ. επίσης XXIII^b, στ. 141-142)

Οι στίχοι αυτοί κατά πάσα πιθανότητα αφορούν στην επιτυχή αντιμετώπιση των εφόδων των Τούρκων κατά των τειχών, η σημαντικότερη από τις οποίες έγινε στις 24 Αυγούστου, όταν οι εχθροί, επιχειρώντας την μεγαλύτερη επίθεση τους, υποχώρησαν ξαφνικά πανικοβλημένοι. Το θαύμα αυτό αποδόθηκε βέβαια στην παρέμβαση της Παναγίας.⁵⁰ Πάντως δεν μπορεί να υπάρχει αμφιβολία, ότι οι κανόνες γράφτηκαν κατά την χρονιά εκείνη και μάλιστα τον Αύγουστο, επειδή γίνεται λόγος για λοιμό και μεγάλο καύσωνα, όπως σημειώθηκε και παραπάνω (βλ. π.χ. XXIII^c, στ.105-110). Επίσης ορισμένες αναφορές στην πολιορκία γίνονται στον ενεστώτα (βλ. π.χ. XXIII^b, στ. 31-33), ενώ οι πολυάριθμες προσευχές, που απευθύνει ο ποιητής για νίκη των συμβασιλέων Μανουήλ Β' και Ιωάννη Η' κατά των εχθρών και για την αποτροπή και εκδίωξη των βαρβάρων, δείχνουν σαφώς ότι πρόκειται για μια παρούσα δύσκολη κατάσταση και ότι οι Τούρκοι δεν έχουν αποχωρήσει εντελώς από τα τείχη της πόλης:

XXIII^b, στ. 11-15

Νικητὰς ἀνάδειξον ἐχθρῶν
ἀσεβούντων, δέσποινα,

⁴⁹ Βλ. Οικονόμου, *Ἱμνηδῶν ἀνέκδοτα* σ. 1α'.

⁵⁰ Βλ. Ιωάννη Κανακό, CSHB. ed. I. Bekker. Bonnæ 1838. p. 478. Nicol. *The Last Centuries*. p. 333.

τοὺς εὐσεβεῖς καὶ πιστοὺς ἡμῶν δούλους σου,
τὴν ἀκαταμάχητον παροπλίαν ἡμφιεσμένους τῆς πίστεως
καὶ τὴν σὴν ἐλπίδα προσανατεινομένους ἐν ἅπασιν.

XXIII^b, στ. 207-210

Συσσειάσα πνευματι
βιαίῳ καταδιώξον
τοὺς ἐχθροὺς τῆς σῆς ποιμνῆς μακράν, ὑπέραγνε,
τρέμοντας αἰσχύνῃ καὶ λύπῃ περιπαθεῖς...

XXIII^d, στ. 187-191

Ἴσχυν βασιλεύσιν ἡμῶν δίδου
καὶ κέρας τοῦ τοῦ χριστοῦ σου, κόρη ὑψώσον,
θραῦσον τὰ ὄφθαλμα
τῶν ἐχθρῶν, ἀνάστειλον
τὴν τοῦ θανάτου μαστίγα ...

XXIII^f, στ. 211-215

Δείξον καὶ νῦν τοῖς σοῖς ἐχθροῖς,
ὅτι ἡρέτισας τὴν σὴν πόλιν, ἀγαθή,
καὶ ταύτην
κατοικεῖν εὐδόκησας ...

(βλ. ἐπίσης XXIII^a, στ. 67-69, XXIII^c, στ. 216-220, XXIII^d, στ. 76-77, XXIII^f,
στ. 43-46, 50-56, XXIII^h, στ. 151-157).

3. Ακολουθία προς τιμὴν του αγίου Αλεξίου, του ανθρώπου του Θεού (αρ. XVI).

Ο λόγος για την σύνθεση της ακολουθίας για τον άγιο Αλέξιο δεν γίνεται κατανοητός εκ πρώτης όψεως. Ο άγιος Αλέξιος είναι ένας παλιός άγιος (Δ' αι.). Αν και πολύ δημοφιλής στο Βυζάντιο⁵¹, δεν μαρτυρείται ύπαρξη ούτε λειψάνων, ούτε εκκλησίας στο όνομά του στην Κωνσταντινούπολη. Έτσι η μόνη πιθανή εξήγηση για την συγγραφή υποδεικνύεται από τους παρακάτω στίχους του κανόνα της ακολουθίας:

στ. 256-257

Ἐγκοσμοῦνται τῇ κλήσει τῇ σῇ καλούμενοι
βασιλεῖς καὶ δυνασταί ...

Ενδεχομένως εδώ ο Μάρκος αναφέρεται στον σύγχρονό του Τραπεζούντιο ηγεμόνα Αλέξιο Δ' Κομνηνό (1416-1429), ο οποίος είχε συνδεθεί συγγενικά εκείνη την εποχή με τον οίκο των Παλαιολόγων. Το 1427 η μεγαλύτερη κόρη του Μαρία παντρεύτηκε τον Ιωάννη Η' Παλαιόλογο (ήταν ο τρίτος του γάμος).⁵² Επομένως ο Μάρκος, ο οποίος ως γνωστόν είχε στενές σχέσεις και με τον Μανουήλ Β' και με τον γιό του Ιωάννη, ήθελε να τιμήσει με το έργο του τον πενθερό του βασιλιά του. Δεν αποκλείεται ο ίδιος ο Ιωάννης Η' να είχε ζητήσει από τον λόγιο να γράψει ένα υμνογραφικό έργο για τον άγιο, το όνομα του οποίου είχε ο ηγεμόνας της Τραπεζούντας, προκειμένου να ευχαριστήσει τον

⁵¹ Βλ. τον μεγάλο αριθμό των σωζομένων βίων του στην BHG³, 51-56h.

⁵² Nicol, *Last Centuries*, p. 347, 404.

καινούργιο συγγενή του. Το παράπανω συμπέρασμα επιβεβαιώνεται και από το περιεχόμενο των προσευχών, στις οποίες ο ποιητής ζητά από τον άγιο νίκη κατά των εχθρών, αλλά όχι μόνο για έναν βασιλέα:

στ. 280-281

... δωρηθῆναι εἰρήνην τῷ κόσμῳ παντί,
νίκας τοῖς βασιλεῦσι ...

στ. 330-332

... δυσώπει δωρήσασθαι
βασιλεῦσι κατ' ἐχθρῶν
τροπαιοῦχον ἀντίστασιν ...

στ. 351-352

... αὐτὸν ἰκέτευε, πανσεβάσμιε,
ὑπὲρ ὀρθοδόξων βασιλέων ...

Η επαναλαμβανόμενη παράκληση για πολεμικές επιτυχίες και των δύο βασιλεῶν ίσως να υπαινίσσεται την ύπαρξη κάποιου κοινού σχεδίου τους για επιχειρήσεις κατά των Τούρκων, αλλά γι'αυτό δεν υπάρχουν άλλες μαρτυρίες.

Με βάση τα παραπάνω στοιχεία λοιπόν, ως *terminus post quem* για την συγγραφή της Ακολουθίας για τον άγιο Αλέξιο θα μπορούσε να ληφθεί το έτος 1427, όταν έγινε ο γάμος του Ιωάννη Η' με την Μαρία, ενώ ως *terminus ante quem* το 1429, όταν πέθανε ο Αλέξιος Δ'. Ωστόσο, η σύνδεση του κανόνα με τον Αλέξιο Δ' παραμένει μία απλή υπόθεση.

5. Ευχαριστήριο κανόνας προς τον Ιησού Χριστό (αρ. **VIII**)⁵³.

Ο κανόνας αυτός μαζί με ένα ανώνυμο εγκώμιο για τον Ιωάννη Η' Παλαιολόγο⁵⁴ αποτελούν τα μοναδικά κείμενα, που αναφέρονται στην βαρεία αρρώστια του αυτοκράτορα κατά το έτος 1432⁵⁵.

Τα γνωστά ως τώρα (χάρη στο εγκώμιο στοιχεία), που απαντούν και στον κανόνα του Μάρκου, είναι τα ακόλουθα⁵⁶:

α'. Ο Ιωάννης προσεβλήθη από ολική πάρεση του σώματος, η οποία μπορεί να είχε προκληθεί από επιδείνωση των ρευματισμών του:⁵⁷

ΠΠ τόμ. Γ', σ. 300, 15

Ἡ δ' ἦν πάρεσις μελῶν
καὶ τοῦ σώματος.

VIII. στ. 50-52:

... τῆς χαλεπῆς παρέσεως
τὸν τῶν ἀπάντων σύνδεσμον,
τὸν βασιλέα, ἄρυσάμενος.
Επίσης στ. 59-60, 77, 138.

β'. Οι γιατροί δεν κατάφεραν να βρουν κανένα τρόπο θεραπείας και ο αυτοκράτορας προσέφυγε στην βοήθεια του αγιάσματος της μονής του Σωτήρος

⁵³ Για πρώτη φορά εξέδωσα τον κανόνα αυτό μαζί με σύντομα σχόλια στο άρθρο "Ein unedierter Kanon des Markos Eugenikos über die Heilung des Johannes VIII Palaiologos". *JÖB* 46 (1996), pp. 325-337.

⁵⁴ Το εγκώμιο εκδόθηκε από τον Σπ. Λάμπρο *ΠΠ* τόμ. Γ', σσ. 292-308.

⁵⁵ Για τις υπάρχουσες πηγές σχετικά με το γεγονός και για μία υπογραφή του αυτοκράτορα με τρεμαμένο χέρι, η οποία αποτελεί σπουδαία μαρτυρία για την ακριβή χρονολόγηση της αρρώστιας βλ. Οικονομίδης. "On the date of John VIII's letter".

⁵⁶ Βλ. τα σχόλια του Οικονομίδης. "On the date of John VIII's Letter. pp. 108-109

⁵⁷ Gill. *Ἡ Σύνοδος τῆς Φλωρεντίας*, σ. 198.

Φιλανθρώπου.

III τόμ. Γ', σ. 300, 16, 19-21

... ἤττηνται γὰρ παντελῶς ἰατρῶν
παῖδες ἐπ' αὐτῇ ... Πρόσεισι
τοιγαροῦν τῷ πανσεπτῷ νεῷ τοῦ
Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ...

VII, στ. 228-233

Ὁ μέγας ἰδοῦ τροπαιοφόρος
συνήθως τὸν βασιλέα προσλαβόμενος,
φέρων παρατίθησι
τῷ πάντων δεσπόζοντι,
τῷ ἰατρῷ σωμάτων τε
καὶ τῶν ψυχῶν ὡς Θεῷ,
Βλ. ἐπίσης στ. 53-54, καὶ τις συχνές
προσφωνήσεις σῶτερ, φιλάθρωπε.

γ'. Στην μονή του Σωτήρος ο Ιωάννης Η' έμεινε κατά την διάρκεια της Μεγάλης Τεσσαρακοστής και η ημέρα της πλήρους ανάρρωσης του συνέπεσε με την εορτή των Βαίων:

III τόμ. Γ', σ. 300, 22-24, 30-32

... καὶ τεσσαράκοντα ὅλας ἡμέρας
ἐν ταύτῃ διατελέσας, ἐν αἷς μάλιστα
ἀφιερῶμεν θεῷ τὴν ἀποδεκάτωσιν τοῦ
ἐνιαυτοῦ εἰς ἰλασμόν τῶν ψυχῶν ἡμῶν...

Ἦν δὲ ἡ ἡμέρα ἐν ἣ Χριστός, πρὸς
τὴν ἁγίαν πόλιν παραγενόμενος ἐπὶ
πῶλου ὄνου ..., οἱ τῶν παιδῶν χοροὶ
προὔπνῃτον αὐτῷ μετὰ βαΐων ...

VIII, στ. 106-107:

Ἡμέρα χαρμόσυνος
ἐν ταῖς πενθίμοις ἔλαμψεν ...

δ'. Η ακριβής ημερομηνία της ανάρρωσης δεν μπορεί να είναι η 25 Μαρτίου 1431, εφ' όσον ούτε στο εγκώμιο, ούτε στον εν λόγω κανόνα γίνεται λόγος για τον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου⁵⁶.

ε'. Στην επιστροφή του από την μονή Φιλανθρώπου προς τα ανάκτορα ο αυτοκράτορας συνοδευόταν από επίσημη και μεγαλοπρεπή πομπή με επικεφαλής τον πατριάρχη.

III τόμ. Γ', σ. 300, 28-30

Μεταστειλάμενος οὖν τὸν ποιμένα
μετά γε τοῦ κλήρου παντός καὶ
αὐτός τοῦ ἵππου ἐπιβάς σὺν ἅμα
τοῖς δορυφόροις, πρὸς τὰ βασιλεια
ῶχετο.

VIII, στ. 276-281:

... ἄναξ ὁ πραότατος,
ὁ τῆς σοφίας καὶ τῆς ἀνδρείας
[βλαστος,
τὸν μέγαν ἀρχιποιμένα σοι
[προβαλομενος
εἰς πρεσβείαν,
ταῖς αὐτοῦ δεήσεσι
τὴν ὑγείαν πιστῶς ἐκομίσατο.

Στις παραπάνω πληροφορίες ο κανόνας του Μάρκου προσθέτει μερικές σημαντικές για την χρονολογική σειρά και την ερμηνεία των γεγονότων λεπτομέρειες. Διευκρινίζει κατ'αρχήν ότι πριν εγκατασταθεί στην μονή Φιλανθρώπου ο βασιλέας είχε μεταβεί στο γειτονικό μοναστήρι του αγίου

⁵⁶ Βλ. Οἰκονομίδης, " On the Date of John VIII's Letter", p. 109.

Γεωργίου των Μαγγάνων⁵⁹ :

στ. 156-160

Ὁ μέγας μάρτυς Γεώργιος
τὸν μέγαν βασιλέα σε πρότερον
ὑποδεξάμενος,
πλησίον, σῶτερ, σκηνώσαντα,
νῦν ἀπαιτεῖ τὴν χάριν· "σῶζε τὸν ἄρακτα".
(Βλ. επίσης στ. 95,136)

Η μνεία αυτή δεν είναι τυχαία. Δηλώνει σαφώς ότι ο αυτοκράτορας κατέφυγε πρώτα στην βοήθεια του γνωστού ξενώνα της μονής του αγίου Γεωργίου, ενός από τα τελευταία μεγάλα βυζαντινά νοσοκομεία, που λειτουργούσε μέχρι την άλωση της Κωνσταντινούπολης⁶⁰. Ακόμη από την ίδρυσή του (1Α' αι.) το θεραπευτήριο αυτό εξυπηρετούσε κατ'εξοχήν τις ανάγκες της αυτοκρατορικής οικογένειας⁶¹. Μέσα σ'αυτά τα συμφραζόμενα εξηγείται καλύτερα και ο υπαινιγμός του Μάρκου ότι ο Ιωάννης Η' επισκεπτόταν τακτικά το νοσοκομείο:

VIII, στ. 228-229:

Ὁ μέγας ἰδοῦ τροπαιοφόρος
συνήθως τὸν βασιλέα προσλαβόμενος ...

Η φράση *συνήθως τὸν βασιλέα προσλαβόμενος* υποδηλώνει επίσης ότι ο αυτοκράτορας δεν είχε γενικά καλή υγεία. Γι'αυτό και κατά την διάρκεια της Συνόδου στην Φεράρα-Φλωρεντία αντιμετώπιζε συχνά προβλήματα υγείας⁶².

Εφ' όσον οι συμβουλές και τα φάρμακα των ιατρών του αγίου Γεωργίου δεν τον ωφέλησαν, ο Ιωάννης Η' προσέφυγε στην συνέχεια στην βοήθεια του αγίασματος του Σωτήρος Φιλανθρώπου. Κατά πάσα πιθανότητα αυτό έγινε όχι μόνο λόγω της φήμης που είχε αποκτήσει το αγίασμα για τα θαύματά του, αλλά επειδή και οι ίδιοι οι ιατροί συνέστησαν ως τελευταίο δυνατό μέσο θεραπείας τα λουτρά, μια συνηθισμένη θεραπευτική πρακτική στην βυζαντινή ιατρική.⁶³ Την υπόθεση αυτή επιβεβαιώνουν και τα στοιχεία που προκύπτουν από την εξέταση του κανόνα.

Οι γνώσεις των ερευνητών για το αγίασμα και την θαυματουργή εικόνα του Σωτήρος στηρίζονταν ως τώρα κυρίως σε αρχαιολογικές μελέτες και στις διηγήσεις των Ρώσων περιηγητών του 1Δ' και 1Ε' αι.⁶⁴ Το έργο του Μάρκου Ευγενικού φαίνεται να είναι η μοναδική βυζαντινή πηγή που αναφέρεται σ'αυτό το προσκύνημα της Κωνσταντινούπολης. Η εκκλησία του Σωτήρος ήταν κτισμένη μέσα και επάνω από τα Θεοδοσιανά τείχη που έβλεπαν προς την θάλασσα του

⁵⁹ Για την τοποθεσία των δύο μονών βλ. τον χάρτη στο εγχειρίδιό του W. Hotz, *Byzanz, Konstantinopel, Istanbul. Handbuch der Kunstdenkmäler*, München, Berlin 1978.

⁶⁰ Βλ. Miller, *The Birth of the Hospital*, p. XXVIII, XX, 149-150, 183-184, 195, 205.

⁶¹ Για την ίδρυση, την οργάνωση και την παρουσία της μονής κατά τον 1Α' αι. βλ. N. Oikonomides, "St. George of Mangana, Maria Skleraina and the "Mali Sion" of Novgorod", *Dumbarton Oaks Papers* 34-35 (1980-1981), pp. 239-246 και *ODB II* (1991), pp. 1283-1284. Βλ. επίσης Miller, *The Birth of the Hospital*, p. 149, Kidonopoulos, *Bauten in Konstantinopel*, pp. 39-41.

⁶² Gill, *Η Σύνοδος τῆς Φλωρεντίας* σσ. 198, 226, 235, 236, 292.

⁶³ Βλ. Miller, *The Birth of the Hospital*, p. 145, 169.

⁶⁴ Majeska, *Russian Travelers*, p. 37, 97, 141, 161, 373-374. Γενικές πληροφορίες για την μονή του Φιλανθρώπου βλ. επίσης στον Kidonopoulos, *Bauten in Konstantinopel*, pp. 33-36.

Μαρμαρά. Αν και η διήγηση του Ιγνατίου από το Σμόλενσκ δημιουργεί την εντύπωση ότι η θαυματουργή εικόνα του Χριστού ήταν μέσα στην εκκλησία⁶⁵, όλοι οι υπόλοιποι περιηγητές ισχυρίζονται πως η μορφή, την οποία σύμφωνα με την παράδοση αποτύπωσε ο ίδιος ο Ιησούς στο τείχος, όταν εμφανίστηκε μια φορά κατά θαυμαστό τρόπο⁶⁶, ήταν απ'έξω και γινόταν ορατή από την θάλασσα. Η περιγραφή αυτή συμπίπτει με τις ενδείξεις σχετικά με την ακριβή τοποθεσία που προσφέρουν οι στίχοι του Μάρκου:

στ. 166-171

Μεγαλύνων σου τὴν πόλιν, παντοδύναμε,
καθάπερ μέγας πυρός
ἄκραν αὐτῆς σκοπιαν
τῇ θείᾳ εἰκόνι σου
περιφανῶς κατασχών...

Στην εικόνα αυτή όφειλε και την θαυματουργή του δύναμη το περίφημο αγίασμα, στοιχείο που υποδεικνύεται μόνο στο κείμενο του Μάρκου. Απ'ότι φαίνεται η εικόνα του Ιησού Σωτήρος έβλεπε προς την κατεύθυνση της δεξαμενής, στην οποία συγκεντρωνόταν το αγίασμα. Η δεξαμενή αυτή ήταν κοντά στην παραλία και εκτός των τειχών. Γι'αυτό οι κάτοικοι της βασιλεύουσας πίστευαν ότι το νερό της ήταν θαλασσινό και ότι η θαυματουργή επίδραση της εικόνας εκδηλωνόταν στην μετατροπή του θαλασσίου σε γλυκό νερό, προσδίδοντάς του συνάμα θεραπευτικές ιδιότητες:

στ. 89-91

... νῦν δὲ ἡ θεία εἰκὼν σου,
παντοδύναμε,
ἐκ'θαλάσσης τὸ ὕδωρ γλυκὸ ἀναδίδωσιν.

στ. 185-186

... καὶ τὴν θάλασσαν καθαγιάσας φαρμακὸν
τῶν δεινῶν ρευμάτων δίδως.

στ. 190-194

... σὺ δέ, παντοδύναμε,
ταύτην τὴν θάλασσαν
εἰς γλυκύτητα μεταποίησας, ἡδυσμα
τοῖς νοσοῦσιν ἐπαρτύεις.

(Βλ. επίσης στ. 115-119)

Το αγίασμα, όπως και αυτό της Οδηγήτριας⁶⁷, θεράπευε κάθε είδους ασθένειας (στ. 117: ...παντοίων χαρίτων χορηγόν..., στ. 155: ... πολυειδῆ καθαίρει πιστῶν νοσήματα ...). Έτσι από όλη την επικράτεια έρχονταν άρρωστοι, για να ανακουφισθούν ή να απαλλαγούν από το πρόβλημά τους (στ. 171-172: πλείστοις θαύμασι φωτίζεις τοὺς προσάγοντας / ἐκ τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης.) Η ίδια η θεραπεία πραγματοποιούταν, όταν οι άνθρωποι έπιναν το νερό ή λούζονταν στην δεξαμενή:

⁶⁵ Majeska, *Russian Travelers*, p. 97.

⁶⁶ Majeska, *Russian Travelers*, p. 373.

⁶⁷ Βλ. παραπάνω τα σχόλια για τους Παρακλητικούς κανόνες προς την Οδηγήτρια, σσ. 44-45.

στ. 213

... ὕδωρ ποτιμώτατον...

στ. 78-81

Νέον ἄλλον παρειμένον
 ἑθεράπευσας, εὐσπλαγχνε,
 νέα κολυμβήθρα
 τῶν ἀγιασμάτων σου κείμενον...

Η λέξη κείμενον στο παραπάνω στ. 81 είναι μία σαφής απόδειξη ότι ο Ιωάννης Η' πήγε στην μονή Σωτήρος για λουτροθεραπεία κατά σύσταση των ιατρών και ότι στην πραγματικότητα το περίφημο αγίασμα αποτελούσε μία πηγή μεταλλικών νερών, ο τρόπος εκμετάλλευσης της οποίας κατά την Παλαιόλογεια εποχή θυμίζει πολύ τα σημερινά ιαματικά λουτρά. Το συμπέρασμα αυτό επιβεβαιώνεται και από την περιγραφή του Ανώνυμου Ρώσου περιηγητή⁶⁸, σύμφωνα με τον οποίο οι ασθενείς κάλυπταν συνήθως τα άρρωστα πόδια τους με την διαποτισμένη από το ιερό νερό άμμο και έτσι θεραπεύονταν.

Τέλος ο Μάρκος δεν παραλείπει να αποδώσει την λύτρωση του αυτοκράτορα στην παρέμβαση της περίφημης εικόνας της Οδηγήτριας, ενός από τα πιο γνωστά κειμήλια της πρωτεύουσας, το οποίο είχε εξυμνήσει και σε άλλες περιπτώσεις⁶⁹. Άλλωστε, εάν μπορεί να κρίνει κανείς από μία αγιορείτικη εικόνα⁷⁰, στην οποία απεικονίζονταν δύο λιτανείες, η μία με την εικόνα της Οδηγήτριας, να καταλήγουν στην μονή Φιλανθρώπου, κατά πάσα πιθανότητα οι δύο μονές διατηρούσαν στενές σχέσεις μεταξύ τους όχι μόνο λόγω της γειτνίασής τους, αλλά και λόγω των κοινών εορταστικών εκδηλώσεων.

Λαμβάνοντας υπόψη τα όσα εκτέθηκαν, φαίνεται πιθανό ο κανόνας του Μάρκου Ευγενικού να προοριζόταν για την ευχαριστήριο ακολουθία, η οποία τελέσθηκε, ίσως από τον ίδιο τον πατριάρχη, την ημέρα της ανάρρωσης και επιστροφής του Ιωάννη Η' στο παλάτι, δηλαδή στις 13 Απριλίου 1432⁷¹.

6. Ακολουθία για τα άγια πάθη (αρ. XIX).

Το έργο αυτό είναι από τις λίγες βυζαντινές πηγές, οι οποίες παρέχουν πληροφορίες σχετικά με την τύχη των συμβόλων του πάθους του Χριστού μετά από το 1261. Φαίνεται πως η μοναδική άλλη βυζαντινή πηγή της ίδιας εποχής, ΙΕ' αι., είναι ορισμένα συγγράμματα του Ιωσήφ Βρυεννίου.⁷²

Κάνει εντύπωση πως στην Ακολουθία του Μάρκου Ευγενικού απαριθμούνται σχεδόν όλα τα πολυσέβαστα κειμήλια, των οποίων η ύπαρξη τεκμηριώνεται και από περιηγητές διαφόρων εθνοτήτων, οι οποίοι επισκέφτηκαν την Κωνσταντινούπολη κατά το δεύτερο μισό του ΙΔ' αι. και το πρώτο μισό του ΙΕ' αι. Εκτός από την γενική έκφραση υπερηφάνειας για το γεγονός, ότι η βασιλεύουσα σώζει ανέπαφα τα σύμβολα του πάθους (XIX, στ. 176-177: *καὶ τὰ σεβόσιμα τῆς σῆς ἀγαθότητος πάθη/ κατέχοντες*, στ. 207-208, 267-269, 327-328: *τὰ ἀγιώτατα*

⁶⁸ Majeska. *Russian Travelers*, p. 141.

⁶⁹ Βλ. εδώ τα σχόλια για τους παρακλητικούς κανόνες προς την Οδηγήτρια, σσ. 37-41.

⁷⁰ Majeska. *Russian Travelers*, p. 374, n.67.

⁷¹ Oikonomides, "On the Date of John VIII's Letter", p. 109.

⁷² Majeska. *Russian Travelers*, p.342 (και σημ. 22), 343 (και σημ. 30)

σύμβολα τοῦ πάθους, / ἀδιάφθορα μένματα εἰσέτι, 353-355, 523-525), ο Μάρκος σε πολλά σημεία δηλώνει ποια συγκεκριμένα είναι τα κειμήλια αυτά. Τα πιο γνωστά σύμβολα, η διαφύλαξη των οποίων στην Κωνσταντινούπολη επιβεβαιώνεται και από σχεδόν όλες τις άλλες πηγές, είναι:

α'. το πορφυρό άρραφο ένδυμα⁷³, με τον οποίο οι Ρωμαίοι στρατιώτες έντυσαν τον Χριστό, για να τον γελοιοποιήσουν, προσκυνώντας τον ως δήθεν βασιλέα των Ιουδαίων (στ. 102, 116-118, 215-218: ἡ δὲ πόλις αὕτη ...τὸν χιτῶνα φέρει/ τοῦ σοῦ, Χριστέ, ἐμπαιγμοῦ, φθορᾶς ὑπέρτερον, 282, 314-315, 441, 480-481).

β'. ο ποτισμένος στο ξύδι και την χολή σπόγγος⁷⁴, ο οποίος προσφέρθηκε στον σταυρωμένο Ιησού αντί για νερό (στ. 103, 154-157: Σπόγγω τῷ ὀξυδόχῳ/ τοῦ στόματος τοῦ θείου ἀφαμένῳ/ κακίας ἢ ὑγρότης/ ἐκ τῶν ψυχῶν ἡμῶν αἶρεται, 232, 282, 322, 441, 496-497).

γ'. η λόγχη, με την οποία ο Ρωμαίος στρατιώτης διαπέρασε την πλευρά του Χριστού⁷⁵ (στ. 103, 237-239: καὶ τὴν λόγχην τῆς σῆς πλευρᾶς, ῥομφαίαν δίστομον .../ προβάλλουσα κατ' ἐχθρῶν τῶν πολεμούντων αὐτήν, 281, 438, 510).

Αναφορικά με τον κάλαμο, ο Μάρκος υπονει μόνο εκείνον, τον οποίο οι Ρωμαίοι στρατιώτες έδωσαν στον Χριστό αντί για σκήπτρο κατά την εξύβρισή του και με τον οποίο μετά τον χτύπησαν. Δεν κάνει καμία μνεία του καλάμου, με τον οποίο του πρόσφεραν τον σπόγγο στον σταυρό⁷⁶ (στ. 103, 225, 282, 336-341: Ῥάβδος ἰσχύος/ σεσαθρωμένη τῆ ποιμήνῃ σου... / γένοιτο, Χριστέ, / ὁ σεπτός σου κάλαμος, / ἐν ᾧ τὴν κάραν τυφθεῖς, 441, 486-487).

Το υμνογραφικό έργο του Μάρκου επιβεβαιώνει επίσης τους ισχυρισμούς του Ιωσήφ Βρυεννίου και του Ισπανού περιηγητή Κλαβίχο⁷⁷ ότι το αίμα του Σωτήρος, το οποίο συγκαταλεγόταν στα σύμβολα του πάθους, ήταν το αίμα που έτρεξε από την λογχισμένη πλευρά του Ιησού⁷⁸ (στ. 98-104: Ὑμνοῖς ἐπαξίσις / δοξάσωμεν πάντες / τὰ θεία σύμβολα τῆς σωτηρίας ἡμῶν ... / καὶ αἷμα τὸ θεόρρυθον, 281, 289, 438-439: ... τὸ φρικτὸν / αἷμα τοῦ δεσπότου προσκυνήσωμεν εὐσεβῶς, 510-512) σε αντίθεση με τον Ρώσο περιηγητή Ζώσιμα, κατά τον οποίο το αίμα ήταν από την εικόνα της Σταύρωσης, που μαχαίρωσαν Εβραίοι της Βηρυτού⁷⁹.

Αν και μετά το 1204 τα κομμάτια από τον σταυρό του Χριστού διασκορπίστηκαν σε όλη την Ευρώπη, ορισμένοι περιηγητές⁸⁰, καθώς και ο Μάρκος, μαρτυρούν ότι είχαν απομείνει μερικά και στην Κωνσταντινούπολη (στ. 99-101: δοξάσωμεν πάντες/ τὰ θεία σύμβολα τῆς σωτηρίας ἡμῶν/ τὸ τοῦ σταυροῦ

⁷³ Majeska, *Russian Travelers*, p. 161, 187, 216, 344.

⁷⁴ Majeska, *Russian Travelers*, p. 133, 161, 189, 216, 344.

⁷⁵ Majeska, *Russian Travelers*, p. 133, 161, 187, 216, 344.

⁷⁶ Σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Majeska, *Russian Travelers*, p. 216, φαίνεται πως στην βασιλεύουσα σώζονταν και οι δύο κάλαμοι, αλλά από τα σχόλιά του δεν γίνεται σαφές ποιες μαρτυρίες το αποδεικνύουν. Από τους περιηγητές κάλαμο αναφέρουν ο Ανώνυμος, p. 131 και ο Αλέξανδρος, p. 161, ενώ ο Ζωσιμάς μιλάει για τον κάλαμο, στον οποίο ήταν τοποθετημένη η αιχμή της λόγχης.

⁷⁷ Majeska, *Russian Travelers*, p. 342 (και σημ. 22 στην ίδια σελ.)

⁷⁸ Αξιοσημείωτο είναι ότι και ένας παλαιότερος περιηγητής, του ΙΓ' αι. ο Αντώνιος του Νόβγκοροντ λέει επίσης ότι το αίμα προερχόταν από την πληγή του Χριστού, Majeska, *Russian Travelers*, p. 216, σημ. 86.

⁷⁹ Majeska, *Russian Travelers*, p. 189, 342.

⁸⁰ Majeska, *Russian Travelers*, p. 131, 222.

σεπτον ξύλον, στ. 288-290: νῦν δὲ τὰ ξύλα τοῦ σταυροῦ τὰ τίμια/ καὶ τὸ αἷμα το φρικτὸν ἐπ' ὤμων/ ἀναλαμβάνωμεν...).

Ἡ ακολουθία του Μάρκου προστίθεται στην μικρή ομάδα πηγών, η οποία παρέχει στοιχεία για ορισμένα όχι και τόσο ευρέως γνωστά κειμήλια που συνδέονται με τα πάθη του Χριστού. Ανάμεσά τους σθγκαταλέγεται ο ἄρτος του Μυστικού Δείπνου, τον οποίο είδαν ο Ρώσος Ζωσιμάς, αλλά και άλλοι περιηγητές στις αρχές του 15^{ου} αι.⁸¹ (στ. 439-440: προσκυνήσωμεν εὐσεβῶς/ τὸν ἁγιασθέντα χερσὶν ἁγίαις ἄρτον.). Κατά πάσα πιθανότητα πρόκειται για το τεμάχιο, που έδωσε ο Ιησούς στον προδότη Ιούδα⁸². Οι στίχοι του Μάρκου αποδεικνύουν επίσης την αξιοπιστία της πληροφορίας δύο περιηγητῶν, σύμφωνα με τους οποίους στην βασιλεύουσα φυλάσσονταν και τρίχες από τα γένια του Χριστού⁸³, στ. 442-443:

Αἱ τῆς θεοφόρου Χριστοῦ σαρκὸς
τρίχες ἐκρυσταλλῶναι, φυλαττόμεναι παρ' ἡμῶν ...

Ένα πρόβλημα, στην λύση του οποίου συμβάλλει το υμνογραφικό έργο του Μάρκου, αφορά στην εξακρίβωση του τόπου, όπου φυλάσσονταν κατά τον 15^ο αι. τα σύμβολα του πάθους. Τον 14^ο αι. τα κειμήλια βρίσκονταν στην μονή του αγίου Γεωργίου των Μαγγάνων⁸⁴. Στα τέλη του ιδίου αιώνα μεταφέρθηκαν όμως για λόγους ασφαλείας στην μονή του Ιωάννη του Προδρόμου στην Πέτρα⁸⁵, όπου έμειναν και κατά τον 15^ο αι. σύμφωνα με την μαρτυρία της πλειοψηφίας των περιηγητῶν της εποχής εκείνης⁸⁶. Ο Majeska πάντως υποθέτει, ότι κάποια στιγμή είναι πιθανόν τα κειμήλια να είχαν επιστραφεί στην μονή του αγίου Γεωργίου⁸⁷, ιδιαίτερα μετά από τις επισκευές που πραγματοποιήθηκαν εκεί κατά το διάστημα 1425-1428⁸⁸. Μία πιθανή απόδειξη για την ορθότητα της υπόθεσης αυτής είναι η ύπαρξη της ίδιας της ακολουθίας. Η επιστροφή των πολυσέβαστων συμβόλων στην μονή του μπορεί να παρακίνησε τον Μάρκο Ευγενικό να γράψει το έργο, για να εκφράσει την χαρά και την συγκίνησή του από το σπουδαίο συμβάν. Δεν πρέπει να ξεχνάει κανείς ότι η περήφανεια για το μοναστήρι, όπου διέμεναν, και για τα πολύτιμα κειμήλια που κατείχε, αποτελούσε ένα από τα πιο ισχυρά κίνητρα για τους συγγραφείς των βίων αγίων κατά τον 14^ο αι.⁸⁹ Υπάρχει όμως και ένα πολύ πιο πειστικό στοιχείο, που συνηγορεί υπέρ της εκδοχής για την επιστροφή των λειψάνων στην μονή των Μαγγάνων. Όπως είναι γνωστό από άλλες πηγές⁹⁰, την Μεγάλη Πέμπτη τα σύμβολα του πάθους μεταφέρονταν στην αγία Σοφία, όπου τα εξέθεταν για κοινό προσκύνημα, και την επόμενη μέρα, το μεσημέρι της Μεγάλης Παρασκευής, τα επέστρεφαν στον τόπο διαφύλαξής τους. Από την ακολουθία του Μάρκου γίνεται σαφές, ότι τα σύμβολα κατά την

⁸¹ Majeska. *Russian Travelers*, p. 189, 344, σημ. 39.

⁸² Majeska. *Russian Travelers*, p. 344.

⁸³ Majeska. *Russian Travelers*, p. 161, 344.

⁸⁴ Majeska. *Russian Travelers*, p. 35, 139, 161, 343, 368-369.

⁸⁵ Γενικές πληροφορίες για την μονή της Πέτρας στον Kidonopoulos. *Bauten in Konstantinopel*, pp.45-49.

⁸⁶ Majeska. *Russian Travelers*, p. 187, 216, 343, 368-369.

⁸⁷ Majeska. *Russian Travelers*, p.343, σημ. 30.

⁸⁸ Janin. *Le siège de Constantinople*, p. 73.

⁸⁹ Talbot. "Old Wine in New Bottles", p.24.

⁹⁰ Majeska. *Russian Travelers*, p. 29-31, 93, 133, 141, 216-217, 369

μεταφορά τους συνοδεύονταν από μεγαλοπρεπή και πολυπληθή πομπή:

στ. 68-71

... προπομπεύοντας
ἐπὶ τὸν ναὸν τὸν οὐράριον,
τὸ μέγα τοῦτο θέαμα
καὶ θεοπρεπὲς ἐνδιαίτημα ...

στ. 250-254

... ἡ μεγαλόπολις τιμᾷ προπέμπουσα,
πρὸς τὸν μέγιστον ναῶν ἀπάντων
πόθῳ συνδράμωμεν ἅπαντες οἱ πιστοί,
τὸν ἁγιασμὸν ἀπαρρυσόμενοι.

Προκαλεί εντύπωση πως στα παραπάνω αποσπάσματα η αγία Σοφία αναφέρεται μόνο ως τόπος προορισμού και όχι ως τόπος, όπου λαμβάνει χώρα η ακολουθία. Αυτό σημαίνει ότι ο πραγματικός στόχος του έργου του Μάρκου ήταν να ψαλεί κατά την διάρκεια της πομπής προς τον μεγάλο ναό. Αυτό το συμπέρασμα ενισχύεται και από την ύπαρξη της εκτενούς δεύτερης ένατης ωδής, η οποία προστέθηκε προφανώς με σκοπό να παραταθεί η ακολουθία, έτσι ώστε η πομπή να φτάσει στην αγία Σοφία. Εδώ προκύπτει όμως το εύλογο ερώτημα: από που ξεκινούσε η πομπή έτσι ώστε να μπορέσει μέχρι να ψαλεί μία ακολουθία να φτάσει στον προορισμό της; Σε περίπτωση που τα κειμήλια βρίσκονταν στην μονή του αγίου Ιωάννη του Προδρόμου στην Πέτρα, θα ήταν δύσκολο να φθάσουν οι λιτανεύοντες στην αγία Σοφία μέσα στο λίγο χρόνο που απαιτείται για την ολοκλήρωση μιας ακολουθίας, γιατί σύμφωνα με τα ως τώρα αποτελέσματα της έρευνας η μονή αυτή απείχε πολύ από τον μεγάλο ναό⁹¹. Αντίθετα, η μονή των Μαγγάνων ήταν αρκετά κοντά, ώστε η μεταφορά μέσα στο προαναφερθέν διάστημα να είναι εφικτή. Επομένως μπορεί να δεχθεί κανείς ότι μετά το 1430, έτος κατά το οποίο σύμφωνα με μία μνεία του Βρυεννίου τα κειμήλια βρίσκονταν ακόμα στην μονή του Προδρόμου στην Πέτρα⁹², τα σύμβολα του πάθους βρέθηκαν και πάλι στον παλιό τόπο φύλαξής τους. Το συμπέρασμα αυτό επιτρέπει να χρονολογηθεί το έργο ανάμεσα στο 1430 και το 1437. Μία επιπλέον απόδειξη για την χρονολόγηση αυτή είναι η προσευχή, με την οποία ολοκληρώνει ο Μάρκος την ακολουθία και ζητά από τον Θεό να δώσει επιτυχή έκβαση στις προσπάθειες για ένωση των εκκλησιών:

στ. 566-573

Τὰ διηρημένα τῆς ἐκκλησίας
καὶ νεκρωμένα σαφῶς ἐντεῦθεν
μέλη τὰ τίμια πρὸς μίαν ἁρμονίαν
σύναφον αὐθις, τὸν χιτῶνα τὸν ὑφαντὸν διόλου,
σῶτερ, τιμώντας, ὃν ἀτμήτως οἱ φονεῦται διείλαν,
καὶ τὸ αἷμα σου τὸ ζωηφόρον,
δι' οὗ πρὸς μίαν συμφωνίαν τὰ πέρατα

⁹¹ Βλ. τον τοπογραφικό χάρτη της Κωνσταντινουπόλης στην έκδοση του Majeska, *Russian Travelers*, επίσης Kidonopoulos, *Bauten in Konstantinopel*, pp.48-49.

⁹² Majeska, *Russian Travelers*, p. 343, σημ. 30.

κατὰ τὴν πίστιν ἠρώθησαν.

Σύμφωνα με την μαρτυρία του Μάρκου, στα χρόνια του τα σύμβολα συνέχιζαν να διατηρούνται, όπως παλαιότερα, σε ένα μεγάλο σφραγισμένο κιβώτιο⁹³. Η μόνη φορά που άνοιξαν το κιβώτιο και οι πιστοί μπορούσαν να δουν και να αγγίξουν τα κειμήλια ήταν η Μεγάλη Πέμπτη, γεγονός στο οποίο δεν παραλείπει να αναφερθεί και ο ποιητής:

στ. 189-190

Κεκαθαρμέναις χερσὶ φαύωμεν
τῇ σεπτῇ κιβωτῷ τῶν θείων παθημάτων ...

στ. 434-437

Τὰ τίμια πάθη τοῦ λυτρωτοῦ ...
οἱ λελυτρωμένοι καρδίαις εὐαγέσι
καὶ χείλεσιν ἀχράντοις περιπτυξώμεθα.

7. Κανόνας και Ακολουθία προς τιμὴν της αγίας Θεοδοσίας (αρ. **X** και **XI**).

Τα δύο αυτά έργα είναι εξαιρετικά πλούσια σε ιστορικές πληροφορίες. Το θέμα τους είναι η θεραπεία του πατριάρχη Ιωσήφ Β' (21.05.1416 - 10. 06.1439)⁹⁴ με την θαυματουργική επέμβαση της αγίας Θεοδοσίας. Όπως είναι γνωστό από τις αναφορές των πηγών για την Σύνοδο στην Φεράρα-Φλωρεντία ο πατριάρχης δεν είχε καλή υγεία και συχνά ασθενούσε⁹⁵, πράγμα το οποίο στάθηκε τελικά και η αιτία να πεθάνει πριν από το τέλος της Συνόδου⁹⁶. Τα δύο υμνογραφικά έργα του Μάρκου Ευγενικού είναι μία από τις πηγές, που μαρτυρούν ότι και πριν από την Σύνοδο ο Ιωσήφ Β' είχε σοβαρά προβλήματα υγείας. Σύμφωνα με τις μαρτυρίες δύο συγχρόνων του υπέφερε από υδρωπικία και από κάποια καρδιακή νόσο⁹⁷. Ο ίδιος ο Μάρκος δεν κατονομάζει την ασθένεια, αλλά εκείνο που τονίζει, είναι ότι η πάθησή του ήταν χρόνια:

XI^a, στ. 274-275

...τοῖς δεινοῖς νοσήμασι
καὶ ἀριάτοις πολὺν χρόνον παλαιόντα ...

Η πιο χαρακτηριστική εκδήλωσή της ήταν το πρήξιμο των ποδιών και η σχεδόν πλήρης παράλυσή τους σε σημείο που ο πατριάρχης δεν μπορούσε να περπατά⁹⁸:

XI, στ. 33-35

... τὸν ἱερὸν ἀρχιεπίμενα
συμποδισθέντα
γαλεπωτατῆ νόσῳ παρέσεις ...

⁹³ Majeska, *Russian Travelers*, p. 35-141, 216-217, 368-369.

⁹⁴ Βλ. PLP 9073. Δυστυχώς δεν μπόρεσα να συμβουλευθώ την πιο πρόσφατη μελέτη για τον πατριάρχη αυτό: A. Acconcia Longo, "Giuseppe II, patriarca di Costantinopoli" in: *Firenze e il concilio del 1439*, ed. P. Viti, Convegno di Studi (Firenze, 29 novembre - 3 dicembre 1989), Firenze 1994, vol. 2, pp. 861-871.

⁹⁵ Gill, *Ἡ Σύνοδος τῆς Φλωρεντίας*, σσ. 126, 198, 199-201, 288, 294, 302 κ.ά.

⁹⁶ Gill, *Ἡ Σύνοδος τῆς Φλωρεντίας*, σσ. 310-311.

⁹⁷ Gill, "Joseph II", in: "Personalities", p. 17.

⁹⁸ Αυτό συνέβαινε και κατά την διάρκεια της Συνόδου της Φλωρεντίας, βλ. Gill, *Ἡ Σύνοδος τῆς Φλωρεντίας*, σ. 221.

XI, στ. 175-176

... και σχεδόν ακίνητος
ὡς λίθος γεγονώς ...

XI^a, στ. 214-215

... και ποιμένα τῶν πιστῶν
ὡς ἐκ νυκτός τῆς ἀκινησίας ...

(βλ. επίσης X, στ. 35, 99, XI, στ. 102-103, 199, 215-216, 366, XI^a, στ. 30, 114--115, 155, 164-165, 256).

Φαίνεται πως κάποια στιγμή, αν και ο πατριάρχης αντιμετώπιζε πολλά χρόνια το πρόβλημα των ρευματισμών, η κατάσταση του επιδεινώθηκε ακόμη περισσότερο. Η αιτία γι' αυτό ήταν, όπως αφήνει να εννοηθεί ο Μάρκος, ο άσχημος καιρός και το κρύο, που επικρατούσαν κάποια χρονιά στην βασιλεύουσα:

XI, στ. 173-174

ῥευμάτων ἐπηρεία
τοὺς πόδας παρέθεις...

X^a, στ. 62-65

ῥεῦμα βιαίως ἐνεχθέν
τὸν ἀπερίτρεπτον στύλον
τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας
συνεπόδισε δεινῶς ...

ὄντας ακινητοποιημένος για πολύ μεγάλο διάστημα από την πάθησή του (X, στ. 177-179: τὸν ποιμένα γὰρ τὸν καλόν, / τοῖς ποσὶν ἀκίνητον/ χρόνιον γενόμενον, XI, στ. 93-94: ὄντα πολὺν χρόνον ἀδύνατον / τοὺς πόδας καὶ ἀκίνητον, XI^a, στ. 340-341), ο Ιωσήφ τελικά προσέφυγε στον ναό της αγίας Θεοδοσίας με την ελπίδα να θεραπευθεί (XI, στ.121-126). Ο ναός ανήκε στο γυναικείο μοναστήρι, το οποίο αποτελούσε παράρτημα της μονής του Χριστού Ευεργέτη στο Χρυσούν Κέρας⁹⁹. Από τον ΙΔ' αι. ακόμα το μέρος είχε αποκτήσει πολύ μεγάλη φήμη για τα θαύματα θεραπείας παραλύτων ή χωλῶν, τα οποία γίνονταν εκεί, όπως μαρτυρεί και το εγκώμιο της αγίας Θεοδοσίας από τον λόγιο Κωνσταντίνο Ακροπολίτη¹⁰⁰, αλλά και οι διηγήσεις των Ρώσων περιηγητῶν, οι οποίοι επισκέφτηκαν την Κωνσταντινούπολη την εποχή εκείνη.¹⁰¹ Ἔτσι και κατά τον ΙΕ' αι., σύμφωνα με τον Μάρκο Ευγενικό, πολλοί άνθρωποι προσέρχονταν καθημερινά στην εκκλησία, για να απαλλαγούν από διάφορες αρρώστειες:

XI, στ. 70-80

Συτρενοῦσι πάντοθεν
τῶν ὀρθοδόξων τὰ πλήθη,
ποταμῶν ἀείνονα
ῥευματα μιμουμένοι, θεοδοξαστέ,
τὴν σεπτὴν λάμνακα,
τὴν τὸ σὸν ἔγρυσαυ

⁹⁹ Majeska, *Russian Travelers*, 189, p. 348.

¹⁰⁰ Βλ. Talbot, "Old wine in New Bottles", pp. 17-18. Βλ. και τον βίο της αγίας Θεοδοσίας από τον Κωνσταντίνο Ακροπολίτη PG140, 924A-933B, όπου όλα τα θαύματα έχουν σχέση με ιασεις χωλῶν ή παραλυτικῶν.

¹⁰¹ Majeska, *Russian Travelers*, p. 45, 151.

ζωηφόρον καὶ καλλίρικον
 σῶμα, προσπυξασθαι
 καὶ τῆς ἐξ αὐτοῦ θείας χάριτος
 ἀφθόνου τῶν ἰάσεων
 καὶ τῶν θαυμασίων ἀρύσασθαι ...

(Βλ. επίσης X στ. 196-197, XI, στ. 140-145).

Από τα παραπάνω προκύπτει το ερώτημα σε ποία αγία Θεοδοσία ανήκουν τα λείψανα, για τα οποία γίνεται λόγος; Από τις αναφορές, που κάνει ο ποιητής στον βίο της αγίας¹⁰², είναι σαφές ότι πρόκειται για την εικονόφιλο μάρτυρα του Η' αι. Θεοδοσία της Κωνσταντινούπολης. Σύμφωνα με άλλες πηγές, τα λείψανα αυτής της αγίας Θεοδοσίας φυλάσσονταν στην μονή της Κυράς Μάρθας, ενώ στην εκκλησία στο Χρυσούν Κέρας βρισκόταν η σορός της αγίας Θεοδοσίας της Καισάρειας.¹⁰³ Στις αρχές του ΙΔ' αι. όμως προέκυψε κάποια σύγχυση και οι κάτοικοι της πόλης άρχισαν να πιστεύουν πως τα λείψανα, που βρίσκονταν στον ναό στο Χρυσούν Κέρας, ήταν της αγίας Θεοδοσίας της Κωνσταντινούπολης, και όχι της αγίας Θεοδοσίας της Καισάρειας. Κατά συνέπεια στις αρχές του ΙΕ' αι. οι λατρείες των δύο αγίων συγχωνεύθηκαν πλήρως και τα λείψανα στην μονή της Κυράς Μάρθας ξεχάστηκαν¹⁰⁴. Πως επιβεβαιώνεται αυτή η διαπίστωση μέσα από τα υμνογραφικά έργα του Μάρκου; Οι αναφορές του ποιητή στον τρόπο, με τον οποίο θεραπεύτηκε ο Ιωσήφ Β', συμπίπτουν με την περιγραφή των τελετουργιών στην εκκλησία της αγίας Θεοδοσίας στο Χρυσούν Κέρας, που έδωσε ο Στεφάνος του Νόβγκοροντ στα μέσα του ΙΔ' αι.¹⁰⁵ Επειδή η αγγλική μετάφραση στην έκδοση του Majeska δεν είναι ακριβής¹⁰⁶, εδώ προτείνεται μία καινούργια μετάφραση του σχετικού χωρίου: " Άλλους τους εισάγουν μέσα στον ναό και τους βάζουν να ξαπλώσουν μπροστά της, έναν έναν, ενώ εκείνη πατάει, όπου πονάει ο καθένας, και έτσι θεραπεύονται" . Στον κανόνα και στην Ακολουθία ο Μάρκος κάνει μνεία μόνο του πρώτου μέρους της διαδικασίας, ότι δηλαδή έφεραν τον πατριάρχη στην εκκλησία και τον άφησαν δίπλα στην σορό της αγίας:

XI, στ. 166-173

Ἄδυνατῶ
 στήναι καὶ προσευξασθαι
 τῇ σωτηρίῳ σου σορῶ,
 βασταζόμενος δὲ τεθείς
 170 φόρτος ὡσπερ ἄψυχος

¹⁰² Για το θέμα αυτό βλ. παρακάτω το κεφάλαιο "Πηγές".

¹⁰³ Majeska. *Russian Travelers*. pp. 308-309, 350.

¹⁰⁴ Majeska. *Russian Travelers*. pp. 308-309, 350-351. Για την λατρεία της αγίας βλ. επίσης C. Mango. *The Brazen house. A study of the Vestibule of the Imperial Palace of Constantinople*. Copenhagen 1959. p. 117-118. *Byzantine defenders of Images. Eight Saints' Lives in English Translation [Byzantine Saints' Lives in Translation II]*. Ed. by A.-M. Talbot. *Dumbarton Oaks* 1998. pp. 1-4.

¹⁰⁵ Majeska. *Russian Travelers*. p. 45.

¹⁰⁶ Πβλ. Majeska. *Russian Travelers*. p. 44: "Others are carried in and are laid before her one at a time. She intercedes, and those who are ill receive healing". Δεν δηλώνεται όμως ότι η αγία πατούσε επάνω στο σημείο όπου πονούσε ο αρρωστος, όπως αναφέρει ρητά το κείμενο του πρωτογενούς. Majeska. *Russian Travelers*. p.45: ... иныя вносят и ложатся пред нею по егунуму челоуѣку, а она вѣистыпаем, и гдѣже кого болит, и здравие приумалом..."

καὶ προκυλινοῦμενος
 τῶν σῶν ποδῶν, ἱκετεύω σε,
 Θεοδοσία, τοὺς πόδας μου στήσον ἐν εὐθύτητι.

ΧΙ^a, στ. 110-116

Νέον ἡμῖν
 εὐαγγελίου παραλύτου
 ἢ ὅσια μάρτυς ἐθεράπευσεν·
 ὡς γὰρ ἐκεῖνος καὶ ἴδεν αὐτὸς
 ὡς ὑπὸ τεσσάρων
 αἰρόμενος προσενηνεγμαι ...

Το δεύτερο μέρος της τελετουργίας, το οποίο είναι και το σημαντικότερο, γιατί αποτελεί στην ουσία την πραγματοποίηση του θαύματος, περιγράφεται ωστόσο σε δύο επιγράμματα που έγραψε ο Μάρκος με αφορμή το ίδιο γεγονός. Τα επιγράμματα αυτά¹⁰⁷ έχουν ως θέμα μία εικόνα, στην οποία απεικονιζόταν το θαύμα με την θεραπεία του πατριάρχη Ιωσήφ Β': Στίχοι εἰς εἰκόνα ἔχουσιν τὴν ἁγίαν Θεοδοσίαν καὶ τὸν ἀγιώτατον πατριάρχην κυρὸν Ἰωσήφ, θεραπευόμενον ὑπ' αὐτῆς τοὺς πόδας, ἐπιφανείσης σὺν ἀγγέλῳ καθ' ὕπνου. Σύμφωνα με τα κείμενα αυτά, η αγία εμφανίστηκε στον ύπνο του Ιωσήφ μαζί με έναν άγγελο και πάτησε επάνω στα πονεμένα πόδια του. Του φάνηκε μάλιστα ότι ένωσε έναν μικρό πόνο από το πάτημά της και, όταν ξύπνησε, είχε αναρρώσει και μπορούσε πάλι να περπατά, όπως αναφέρεται σε ένα από τα δύο επιγράμματα, που παρατίθεται ολόκληρο εδώ¹⁰⁸:

Οὕτως ἐφάνη κατ' ὄναρ, ὡς ἐγράφη,
 τὴν τῶν ποδῶν ἴασιν ἢ θεία δόσις
 ἐπιδοῦσα τῷ μεγάλῳ ποιμένι·
 διακόνῳ γὰρ ἀγγέλῳ κεχημένῳ,
 πατεῖν μὲν εὐτόνως ἔδοξε τοὺς πόδας,
 μικρᾶς δ' ὀδύνης ἀμυδρᾶ σκαιτασία
 μακρὰν¹⁰⁹ ὀδύνην ἀπελαίνει τοῦ πάθους
 καὶ τὰ μέλη ῥώνησι τὰ παρειμένα.

Η εκπληκτική ομοιότητα ανάμεσα στις αναφορές του Ρώσου περιηγητή και του Μάρκου Ευγενικού αποδεικνύει ότι στην ουσία τα θαύματα θεραπείας συνίσταντο στο πάτημα της αγίας Θεοδοσίας επάνω στο άρρωστο σημείο του σώματος. Φαίνεται πως αυτό αποτελούσε μία ευρέως διαδεδομένη δοξασία.

Η Ακολουθία του Μάρκου προσφέρει και ένα άλλο ενδιαφέρον στοιχείο σχετικά με τα λείψανα της αγίας Θεοδοσίας. Είναι η μόνη πηγή μετά το 1261, η οποία βεβαιώνει ότι η σορός της συνέχιζε να φυλάσσεται στην ασημένια κιβωτό, στην οποία βρισκόταν πριν την περίοδο των Σταυροφοριών σύμφωνα με την

¹⁰⁷ Μαρμώνη, *Βίος*, σσ. 88-89.

¹⁰⁸ Έκδοση στον Παπαδόπουλο-Κεραμέα, 'Ανεκδότα', σ.105, επανεκτύπωση στην Μαρμώνη, *Βίος*, σ. 89.

¹⁰⁹ Στην έκδοση του Κεραμέως δίνεται η λέξη μικρᾶν (Παπαδόπουλο-Κεραμέα, 'Ανεκδότα', σ.105, Μαρμώνη, *Βίος*, σ. 89), το οποίο βέβαια είναι παρανόηση. Η γραφή του κώδικα Dujseen gr. 16, f. 75, είναι μακρᾶν.

μαρτυρία του Αντωνίου του Νόβγοροντ¹¹⁰:

XI, στ. 74-77

... τὴν σεπτὴν λάρινακα,
τὴν τὸ σὸν ἔχουσαν
ζωηφόρον καὶ καλλίνικον
σῶμα, προσπτυξασθαι ...

Χωρίς αμφιβολία ο κανόνας και η Ακολουθία του Μάρκου πρέπει να έχουν ψαλεί στον ναό της αγίας Θεοδοσίας κατά την διάρκεια των μακρῶν ακολουθιών που τελούνταν εκεί κάθε Τετάρτη και Παρασκευή¹¹¹. Κατ' αυτόν τον τρόπο εκφράστηκαν όχι μόνο η ευγνωμοσύνη του πατριάρχη, αλλά και η μεγάλη χαρά και η ανακούφιση των Κωνσταντινουπολιτῶν, τους οποίους είχε ανησυχήσει έντονα η βαρειά αρρώστια του αρχηγού της εκκλησίας τους:

X, στ. 174-181

Νέαν ἡμῖν
χάριν ἐπρυτάνευσεν
ἢ ἀθλοφόρος τοῦ Χριστοῦ
τὸν ποιμένα γὰρ τὸν καλόν,
τοῖς ποσὶν ἀκίνητον
χρόνιον γενόμενον,
βραχεῖ τῷ χρόνῳ ἀνέρρωσε
καὶ δι' αὐτοῦ τὴν πατρίδα χαρᾶς ὅλην ἐπλήρωσεν

XI, στ. 350-355

Ἀποθεμένη τὴν πρῶτην κατήφειαν,
ἀναλαβοῦσα φωτὴν χαριστήριον
ἢ Χριστοῦ γεραίρει σε
ἐκκλησία σήμερον,
Θεοδοσία σεμνή, τῷ ποιμενάρχη

355 τῆς δωρηθείσης ὑγείας συγχαίρουσα.

(Βλ. επίσης X στ. 214-219, XI στ. 251-256, 295-296, XI^a στ. 55-61, 224-230)

Δεν είναι όμως μόνο η σπουδαιότητα του συμβάντος, που παρακίνησε τον Μάρκο να αφιερώσει δύο υμνογραφικά έργα στο θαύμα. Σύμφωνα με ορισμένες ενδείξεις του κειμένου τους, τα δύο έργα δεν έχουν γραφτεί ταυτόχρονα, αλλά ο Κανόνας έχει προηγηθεί χρονολογικά της Ακολουθίας. Την πιο χειροπιαστή απόδειξη γι' αυτό αποτελεί ο ίδιος ο τίτλος του κανόνα, το περιεχόμενο του οποίου προσφέρει ενδιαφέρουσες λεπτομέρειες: *Κανὼν παρακλητικός τε καὶ χαριστήριος εἰς τὴν ἁγίαν ὁσιομάρτυρα καὶ θαυματουργὸν Θεοδοσίαν ἐπὶ τῆ τῶν ποδῶν ἀναρρώσει τοῦ ἀγιωτάτου καὶ οἰκουρειακοῦ πατριάρχου κυροῦ Ἰωσήφ, μετρίως μὲν παρ' αὐτῆς δεδωμένη, μείζονι δὲ καὶ τελείᾳ προσδοκωμένη, οὗ ἢ ἀκροστιχίς...* Από τα λόγια του ποιητή συνάγεται ότι ο πατριάρχης Ἰωσήφ Β' προσέφυγε δύο φορές στην βοήθεια της αγίας και ότι την πρώτη φορά η θεραπεία δεν ήταν πολύ αποτελεσματική και το αναμενόμενο θαύμα ουσιαστικά δεν συνέβη. Δεν είναι τυχαίο ότι ο Μάρκος τιλοφόρησε τον Κανόνα του όχι μόνο ευχαριστήριο, αλλά

¹¹⁰ Βλ. Majeska, *Russian Travelers*, p. 349.

¹¹¹ Βλ. Majeska, *Russian Travelers*, p. 45, 151, 349.

πρώτα απ' όλα παρακλητικό, ενώ μέσα στο κείμενό του χρησιμοποίησε σε αρκετά σημεία προστακτική, με την οποία παρότρυνε την αγία να θεραπεύσει εντελώς τον Ιωσήφ:

Χ, στ. 48-50

... τὸν ποιμενάρχην τὸν κλεινὸν
τῆς μεγάλης σου πόλεως
δείξον ὄλον ὑγιῆ καὶ τοῖς ποθοῦσιν ἀπόδος ἡμῖν.

Χ, στ. 77-79

... δείξον ὑγιαίνοντα
καὶ τοῖς ποσὶν ὀλοτελῶς ἐπιβαίνοντα
τὸν ἱεράρχην τὸν μέγαν, ἀοίδιμε.

Χ, στ. 220-221

... ἀλλὰ τελείαν αὐτῷ τὴν εὐρωστίαν
δός, ὡσὰν καὶ ἔτι προθύμως σε ὑμνοῦμεν.

Αντιθέτως, παρόμοιες εκφράσεις λείπουν στην Ακολουθία. Σ'αυτήν ο ποιητής, όταν αναφέρεται στην θεραπεία του πατριάρχη, μιλάει πάντοτε στον αόριστο, αφού τα λείψανα επιτέλους επέδρασαν θαυματουργικά και η πλήρης ανάρρωση επιτεύχθηκε (βλ. ΧΙ, στ. 95, 126: ὁ ποιμενάρχης ἡμῶν / ἴασιν εὖρε θαυμαστήν..., 139: παρειμένον ἀνωρθώσατο, 156-157, 199: ῥώσασα τὸν πρῶην ἀκίνητον, 257-262, 366-367 Χ^α στ. 30-31, 157, 174-175: καὶ τὴν τούτου νόσον ἐναποκλύσασα ἀλυπως, / ἔρρωμένον, ἀρτίπουν ἀπέφηνας, 215-216, 338-342 κ.ά.) Για τον λόγο αυτό και η Ακολουθία ονομάζεται απλά ευχαριστήριος: 'Ακολουθία εὐχαριστήριος εἰς τὴν αὐτὴν ἀγίαν ὀσιομάρτυρα Θεοδοσίαν ἐπὶ τῇ παρ' αὐτῆς θαυματουργηθείσῃ τῶν ποδῶν ἀναρρώσει τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου κυροῦ Ἰωσήφ. Ιδιαίτερα ενδεικτική για το διαφορετικό πνεύμα και τα διαφορετικά κίνητρα τῶν δύο ἔργων εἶναι ἡ παραβολὴ δύο τροπαρίων. Αν και ἔχουν μεγάλη ομοιότητα, στο δεύτερο η προστακτικὴ ἔχει αντικατασταθεῖ με αόριστο, πράγμα, το οποίο αποδεικνύει την αλλαγὴ στην κατάσταση υγείας του πατριάρχη:

Χ, στ. 260-263

Στήσον ἐπὶ πέτραν, ἄχραντε,
τῆς σωτηρίας τοὺς ἔμοις πόδας δέομαι
καὶ τὰ διαβήματά μου πάντα κατεύθυνον
εἰς τὸ θεῖον τοῦ τόκου σου λόγιον ...

ΧΙ^α, στ. 291-293

... στήσας ἐπὶ πέτραν ἀσφαλῆ
[μου τοὺς πόδας,
τὰ διαβήματά μου
κατευθύνας ...

Ο δεύτερος κανόνας της ακολουθίας φέρει στην ακροστιχίδα του το ὄνομα του πατριάρχη Ιωσήφ, πράγμα, το οποίο θα μπορούσε να δημιουργήσει υποψίες σχετικά με την πατρότητα του κειμένου: Στέφει χαρίτων πατριάρχης σε στεφει, Θεοδοσία, Ἰωσήφ. Οι πιθανότητες ὅμως το ἔργο αυτό να ἔχει συντεθεῖ ἀπὸ τον Ιωσήφ Β' εἶναι πολύ μικρές, γιατί εκτός ἀπὸ την ακροστιχίδα η μοναδική ἄλλη ἀπόδειξη εἶναι οἱ στίχοι, στους οποίους ο πατριάρχης μιλάει στο πρώτο πρόσωπο (ΧΙ^α, στ. 19-20, 24, 55-61 κ.α.). Ἀλλὰ το ἐπίχειρημα ἀναιρεῖται ἀπὸ το γεγονός, ὅτι και στον πρώτο κανόνα της ακολουθίας και στον πρωιμότερο ξεχωριστό κανόνα, οἱ οποίοι υπογράφονται ἀπὸ τον Μάρκο, ἐπίσης ὑπάρχουν τροπάρια, στα οποία ο πατριάρχης ἀπευθύνεται στο πρώτο πρόσωπο στην αγία, σαν να εἶναι ο ἴδιος

συγγραφέας των ύμνων (βλ. X, στ. 15-18, 35, 100-106, XI, στ. 100-106, 179-181). Άλλωστε και ο Κανόνας και η Ακολουθία στον κώδικα *Dujceen gr.16=olim Cosinitzensis 192*¹¹² είναι αυτόγραφα του Μάρκου. Η πιο εύλογη εξήγηση για την ένταξη του ονόματος του Ιωσήφ Β' στην ακροστιχίδα του δεύτερου κανόνα είναι, ότι προφανώς η συγγραφή του έχει γίνει κατά παραγγελία του πατριάρχη ως έκ προσώπου του, όπως συχνά συνέβαινε στο Βυζάντιο.

Η χρονολόγηση των δύο αυτών έργων αναμφίβολα θα πρέπει να τοποτετηθεί κατά την περίοδο 1422-1437, γιατί όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, ο πατριάρχης πέθανε στο τέλος της Συνόδου, το 1439. Μία άλλη όμως σύγχρονη μαρτυρία ίσως υποδεικνύει και το ακριβές έτος συγγραφής τους. Σε μία επιστολή του από τις 10 Μαρτίου 1436 προς τον καρδινάλιο *Caesarini* ο Ιωάννης της Ραγούσης λέει ότι ο πατριάρχης ήταν σε τόσο άσχημη κατάσταση ώστε κατά την διάρκεια μιας ακολουθίας μετά από τις μετάνοιες που έκανε δεν μπόρεσε να σηκωθεί μόνος του και έπρεπε να τον βοηθήσουν τέσσερεις κληρικοί του¹¹³. Η περιγραφή αυτή δείχνει μεγάλη ομοιότητα με τις αντίστοιχες αναφορές του Μάρκου Ευγενικού στην αρρώστεια του Ιωσήφ Β':

X, στ. 166-170

Ἄδυνατῶ
στῆναι καὶ προσεύξασθαι
τῇ σωτηρίῳ σου σορῶ,
βασταζόμενος δὲ τεθεὶς
φόρτος ὡσπερ ἄψυχος...

XI^a, στ. 113-116

... καὶ νῦν αὐτὸς
ὡς ὑπὸ τεσσάρων
αἰρόμενος προσενήνεγμαι
θεήσεως ἐλπίδος...

Επομένως φαίνεται εύλογη η υπόθεση ο κανόνας και η ακολουθία για την αγία Θεοδοσία να έχουν γραφτεί κατά το έτος 1436. Ίσως το γεγονός, ότι η αρρώστια και η θαυματουργική θεραπεία του Ιωσήφ Β' συνέβησαν μόνο ένα έτος περίπου πριν φύγει η βυζαντινή αποστολή για την Σύνοδο της Φλωρεντίας (αυτό μάλλον εξηγεί και την μεγάλη αγωνία του συγγραφέα για την υγεία του πατριάρχη), παρακίνησε τον Μάρκο Ευγενικό να απευθύνει προς την αγία Θεοδοσία και μία προσευχή για την επιτυχή ένωση των εκκλησιών:

XI^a, στ. 328-329

... κράτος δωρηθῆναι τῷ βασιλεῖ,
ταῖς ἐκκλησίαις ἔνωσιν ...

8. Στιχηρά προσόμοια για την αγία Παρασκευή την Νέα των

¹¹² Βλ. εδώ το "Προοίμιο" στην κριτική έκδοση του κειμένου, σ.

¹¹³ Βλ. Gill, *Personalities*, p. 17.

Επιβατών (αρ. VI)¹¹⁴.

Τα στιχηρά αυτά αποτελούν το μοναδικό βυζαντινό υμνογραφικό έργο, αφιερωμένο στην αγία Παρασκευή των Επιβατών, το οποίο έχει σωθεί ως τις μέρες μας¹¹⁵. Όπως καταλαβαίνει κανείς από τους στίχους 57-59 (και *κῖν τοὺς τιμώντας σε/έν τῷ ναῷ σου τῷ θεῷ / παντός κινδύνου διάσωζε*), προοριζόταν να ψαλεί στον ναό της αγίας στην Κωνσταντινούπολη. Σύμφωνα, ωστόσο, με τις ιστορικές και αρχαιολογικές έρευνες, που έχουν γίνει ως τώρα, δεν υπάρχει καμία μαρτυρία για παρόμοια εκκλησία στην βυζαντινή πρωτεύουσα. Είναι πολύ πιθανόν ο χρόνος και οι ιστορικές μεταβολές να έχουν εξαφανίσει κάθε ίχνος από το κτίριο της εκκλησίας, αλλά φαίνεται ανεξήγητο το γεγονός ότι εκτός από τον Μάρκο καμία άλλη πηγή δεν την αναφέρει. Δύο είναι οι πιθανές ερμηνείες. Από την μία ενδέχεται ο ποιητής να μην εννοεί κάποιο ανεξάρτητο ναό της αγίας, αλλά να μιλάει για έναν από τους δύο κωνσταντινουπολίτικους ναούς (ο ένας στην συνοικία τὰ Ἀρεοβίνδου και ο άλλος στο σημερινό Hasköj¹¹⁶), αφιερωμένους στην πολύ πιο δημοφιλή μάρτυρα αγία Παρασκευή την Ρωμαία, όπου ίσως μαζί τιμώνταν και η μνήμη της ομώνυμης αγίας Παρασκευής της Νέας. Το ίδιο συνέβαινε και στην μεσαιωνική Βουλγαρία, όπου αρχικά μετά από την ανακομιδή των λειψάνων της αγίας Παρασκευής στην πρωτεύουσα Τάρνοβο το 1231¹¹⁷ εόρταζαν στις 26 Ιουλίου την μνήμη των δύο αγίων γυναικών ταυτόχρονα¹¹⁸. Από την άλλη δεν αποκλείεται την περίοδο που γράφει ο Μάρκος να είχε κτιστεί εκ νέου ή να είχε αναστηλωθεί παλαιότερη εκκλησία στο όνομα της αγίας. Το συμπέρασμα αυτό ενισχύεται από ανάλογες περιπτώσεις, αναφερόμενες στα αγιολογικά κείμενα του ΙΔ' αι. Τότε πολλά εγκώμια αγίων γράφτηκαν με αφορμή τα εγκαίνια καινούργιων ή την αποκατάσταση κατεστραμμένων κατά την Λατινική κατοχή ναών¹¹⁹.

Η μόνη γνωστή βυζαντινή εκκλησία, αφιερωμένη στην αγία Παρασκευή των Επιβατών ήταν στην πόλη Καλλικράτεια, όπου η αγία πέθανε και έκανε θαύματα μετά τον θάνατό της¹²⁰. Σύμφωνα με τον βυζαντινό βίο¹²¹ και τον παλαιοβουλγαρικό συναξάριο της αγίας¹²², αφού τα οστά της βρέθηκαν στην Καλλικράτεια, τοποθετήθηκαν στην αρχή στον ναό των αγίων Αποστόλων, ενώ σύμφωνα με ένα παλαιοβουλγάρικο βραχύ χρονικό το εν λόγω συμβάν έλαβε

¹¹⁴ Για πρώτη φορά εξέδωσα τα στιχηρά αυτά μαζί με έναν ευρύτερο σχολιασμό για την λατρεία της αγίας στην μεσαιωνική Βουλγαρία και στο Βυζάντιο στο άρθρο μου "Nepublikovani vizantijski stihiri za sv. Petka Tarnovska ot XVv." (=Ανέκδοτα βυζαντινά στιχηρά για την αγία Παρασκευή του Τάρνοβου από τον ΙΕ' αι.), *Palaeobulgarica* XX, 3 (1996), pp. 85-95.

¹¹⁵ Η ύπαρξη άλλων, παλαιότερων έργων αποδεικνύεται από τις μεταφράσεις και διασκευές τους στην Σλαβωνική γλώσσα. Σχετικά με το θέμα αυτό βλ. Kozhuharov, *Neizvestno proizvedenie*, pp.293-294. Του ίδιου Kozhuharov, "Neizvesten letopisen razkaz", p. 127.

¹¹⁶ Janin, *La géographie ecclesiastique*, p.405. Κατά τον Janin οι δύο αυτοί ναοί ενδέχεται να ταυτίζονται. Είναι αξιοσημείωτο ότι κανένας Ρώσος περιηγητής δεν αναφέρει τις εκκλησίες αυτές κατά τον ΙΔ' -ΙΕ' αι.

¹¹⁷ Βλ. St. Kozhuharov, "Neizvestno proizvedenie", p. 290.

¹¹⁸ St. Kozhuharov, "Neizvesten letopisen razkaz", pp. 134-135.

¹¹⁹ Talbot, "Old wine in New Bottles", p.19, 23, 26.

¹²⁰ Βλ. Halkin, "Sainte Parascève la Jeune et sa vie inédite", pp.288-289.

¹²¹ Halkin, "Sainte Parascève la Jeune et sa vie inédite", p. 289.

¹²² Βλ. "Prolozhno zhitie na sv. Petka Tarnovska" (=Συναξάριο της αγίας Παρασκευής του Τάρνοβου) στον B. Angelov, *Starobulgarskă tekstove* (=Παλαιοβουλγαρικά κείμενα) [Izvestija na Arhivnija Institut - BAN II, 1957, p. 292.

χώρα στα χρόνια του βασιλέα Ρωμανού¹²³. Επομένως ως πιθανό *terminus post quem* για την ανεύρεση των οστών της αγίας Παρασκευής και την έναρξη του εορτασμού της τιμής της στην εκκλησία των αγίων Αποστόλων, μπορούν να θεωρηθούν τα χρόνια της βασιλείας ή του Ρωμανού Γ' Αργυρού (1028-1034) ή του Ρωμανού Δ' Διογένη (1068-1071), εφόσον σύμφωνα με την παράδοση η οσία ζούσε στο δεύτερο μισό του Ι' αι. και πέθανε στις αρχές του ΙΑ' αι. Μένει όμως αδιευκρίνιστο, εφόσον δεν υπάρχουν ούτε βυζαντινές πηγές, ούτε αρχαιολογικές μελέτες γι' αυτό, εάν ποτέ στην πόλη Καλλικράτεια κτίστηκε ναός, αποκλειστικά αφιερώμενος στην αγία Παρασκευή των Επιβατών, όπως ισχυρίζονται ορισμένες παλαιές εκλαϊκευτικές εκδόσεις¹²⁴.

Η έλλειψη ανεξάρτητης εκκλησίας της αγίας στην Κωνσταντινούπολη και η ύπαρξη μόνο ενός ναού στην βυζαντινή επαρχία, καθώς επίσης και ο πολύ μικρός αριθμός βυζαντινών αγιολογικών και υμνογραφικών έργων προς τιμήν της (ο ίδιος ο Μάρκος της αφιερώνει μόνο σιχηρά και όχι κανόνα ή ακολουθία), αποδεικνύουν ότι η αγία Παρασκευή των Επιβατών δεν ανήκε στον κύκλο των δημοφιλών αγίων στο Βυζάντιο. Ποιο ήταν τότε το κίνητρο του Μάρκου για την συγγραφή του έργου; Μήπως όπως στις άλλες περιπτώσεις που εξετάσθηκαν παραπάνω, αυτό ήταν κάποιο συγκεκριμένο γεγονός, που αφορούσε αυτόν τον ίδιο ή το στενό του περιβάλλον ή την πλειοψηφία των συγχρόνων του; Μία πιθανή επίδραση μπορεί να δέχθηκε εκ μέρους του πατριάρχη Ιωσήφ Β', ο οποίος θεωρείται ότι είχε Βουλγαρική καταγωγή¹²⁵. Από τις πηγές σχετικά με την ιστορία της Συνόδου στην Φεράρα-Φλωρεντία φαίνεται ότι μεταξύ του Μάρκου και του πατριάρχη υπήρξε αλληλοεκτίμηση και σεβασμός¹²⁶. Έναν απόηχο των συναισθημάτων αυτών αποτελούν ορισμένοι στίχοι του Κανόνα και της Ακολουθίας για την αγία Θεοδοσία, που έγραψε ο Μάρκος με αφορμή την ανάρρωση του Ιωσήφ¹²⁷:

Χ. στ. 254-258

“Όλον ύγιτῆ ἀπέργασαι

¹²³ Βλ. Kozhuharov. “Neizvesten letopisen razkaz”. p. 126.

¹²⁴ Στον *Μέγα Συναξαριστή τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας*, ἐκδ. Ματθ. Λαγγῆς, Ἀθήναι 1975⁴, τόμ. Ι', σ. 319, σημ.1, παρέχεται η πληροφορία ότι οι κάτοικοι της Καλλικράτειας, αφού βρήκαν τα οστά της, ανέγειραν μεγαλοπρεπή ναό. Στην *Μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια*, Ὁ Φοῖνιξ, ἐκδόσις δευτέρα, ΙΑ' τόμ., σσ. 327-328 στο λήμμα “Καλλικράτεια” σημειώνεται ότι εκεί σώζεται ο ναός της οσίας Παρασκευής, καθώς επίσης και ο τάφος της, επάνω στον οποίο υπήρχε και σχετική επιγραφή. Στην εισαγωγή της ἐκδόσεως *Ἀκολουθία τῆς οσίας μητρὸς ἡμῶν Παρασκευῆς τῆς Επιβατηγῆς ... τύποις δὲ ἐκδοθείσα σπουδῆ καὶ δαπάνῃ τοῦ παρ. ἀρχιεπισκόπου καὶ καθηγουμένου τῆς ἱερῆς μονῆς τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν κυρίου Σεραφείμ τοῦ Καρακαληνοῦ καὶ τοῦ Α.Μ.Γ.*, 1817 αναφέρεται ότι εκκλησία της αγίας υπήρχε και στις Επιβάτες. (Στην ἐκδοση αὐτὴ παραπέμπω σύμφωνα με την μελέτη τοῦ E.Kaluzniacki. *Zur älteren Paraskevaliteratur der Griechen, Slaven und Rumänen* [Sitzungsberichte der Kais. Akademie der Wissenschaften in Wien. Philosophisch-historische Classe. Bd.CXLI. VIII.]. Wien 1899. p. 17.)

¹²⁵ V. Laurent. “Les origines princières du patriarche de Constantinople Joseph II”. *REB* XIII (1955). pp. 131-134. Iv. Dujcev. “A propos de la biographie de Joseph II Patriarche de Constantinople. *REB* (Mélanges Raymond Janin) XIX (1961). 333-339 (αναδημοσιεύθηκε στο *Medioaevio Buzantino-slavo*, Vol. I. Roma 1965. pp. 447- 454). Iv.Bozilov. *Bulgarite van Vizantijskata imperija*. Sofia 1995 (=Οι Βούλγαροι στην Βυζαντινή αυτοκρατορία), p.316. No.371.

¹²⁶ Tsirpanlis. *The Council*, p. 51-52.

¹²⁷ Βλ. ἐδῶ σσ. 56-63.

τὸν τῆς πατρίδος ἱερὸν ἀρχιεπίσκοπον,
τὸν πραΰτατον καὶ συμπᾶθῆ καὶ φιλόπτωχον καὶ πατέρα
κοινὸν τοῦ πληρώματος
παντὸς τοῦ χριστιανύμου ...

ΧΙ^α, στ. 343-347

Ἡ θεία κορυφή τῶν πατριαρχῶν,
ὁ πολὺς τὴν τοῦ πνεύματος σύκεσιν,
τῶν ἀρετῶν
ὁ θεοχαρίτωτος θησαυρός,
ὁ συμπᾶθῆς καὶ ἄκακος...

Ἡ ἀρχὴ τῆς γνωριμίας των δύο ἀνδρῶν μπορεῖ νὰ ἀναζητηθεῖ στὴν περίοδο ἐκείνη, ὅταν ὁ πατριάρχης ἀνέλαβε τὴν ἀναστήλωση τῆς μονῆς τοῦ Σωτήρος Φιλανθρώπου, ἡ ὁποία ἦταν πολὺ κοντὰ σ'αυτὴ των Μαγγάνων¹²⁸, ἢ ἀκόμη πιο νωρίς, ὅταν ὁ Ἰωσήφ Β ἐγένετο πατριάρχης (1416), ἐνῶ ὁ Μάρκος, ἀν καὶ ἦταν ἀκόμη κοσμικός, εἶχε στενές σχέσεις με τοὺς ἐκκλησιαστικούς κύκλους, ὅπως ἀποδεικνύει καὶ ὁ κανόνας γιὰ τὸν πατριάρχη Εὐθύμιο Β', που ἐξετάσθηκε παραπάνω. Δὲν ἀποκλείεται ἀποτέλεσμα τῆς γνωριμίας καὶ τῆς συναναστροφῆς των δύο νὰ ἦταν τὰ στιχηρὰ γιὰ μία ἰδιαίτερα τιμῶμενη στὴν πατρίδα τοῦ Ἰωσήφ Β' ἀγία. Ἐάν ἡ τελευταία ὑπόθεση ἰσχύει, τότε θα πρέπει τὰ στιχηρὰ νὰ ἔχουν γραφτεῖ κατὰ τὴν περίοδο 1416 -1437.

Υπάρχει βέβαια καὶ τὸ ἐνδεχόμενον ὁ Μάρκος νὰ συνέθεσε τὰ στιχηρὰ κατὰ παραγγελία των κατοίκων τῆς Καλλικρατείας, ἐφ'ὅσον ἡ ἀγία θεωροῦνταν κατὰ κάποιον τρόπο πολιοῦχος τους.¹²⁹

9. Ἀκολουθία γιὰ τὸν Συμεὼν τὸν Μεταφραστή (αρ. **XIV**).

Ἡ ἀκολουθία αὐτὴ τοῦ Μάρκου Εὐγενικοῦ μαζί με τὴν ἀκολουθία τοῦ Μιχαὴλ Ψελλοῦ¹³⁰ ἀποτελοῦν τὰ μοναδικὰ βυζαντινὰ ὑμνογραφικὰ κείμενα γιὰ τὸν Συμεὼν τὸν Μεταφραστή, τὰ ὁποία σώζονται ὡς σήμερα¹³¹. Καὶ τὰ δύο θα μπορούσαν νὰ χαρακτηριστοῦν φόρος τιμῆς ἐκ μέρους δύο λογίων πρὸς ἓναν ἄλλο. Παρόμοιος χαρακτηρισμὸς δικαιολογεῖται ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ ἅγιος αὐτὸς δὲν πρέπει νὰ ἦταν ἰδιαίτερα δημοφιλῆς ἀνάμεσα στους κατοίκους τῆς πρωτεύουσας, ἀλλὰ ἦταν γνωστός κυρίως στους λογίους. Ὅπως ἀναφέρει ὁ Ψελλός στὴν ἀκολουθία του, καὶ τὸ ἐπαναλαμβάνει μετὰ ὁ Μάρκος στὸ συναξάριο (XIV^α, σ. 141), τὰ λείψανα τοῦ Συμεὼν εἶχαν σταματήσει νὰ βγάζουν μύρο καὶ εὐωδία, ἐπειδὴ εἶχαν ταφεῖ μαζί με κάποιον ἀνόσιο ἄνθρωπο. Ἐτσι μάλλον ἐμείναν ἀγνωστα γιὰ τοὺς πολλούς. Ἀπὸ τοὺς Ρώσους περιηγητὲς μόνο ὁ

¹²⁸ Laurent, "Les origines princières du patriarche de Constantinople Joseph II". *REB* XIII (1955), p. 132.

¹²⁹ Μία ἀπόδειξη γιὰ τὸ ὅτι ἡ λατρεία τῆς ἀγίας ἦταν ζωντανή στὴν περιοχή αὐτὴ καὶ ἀργότερα, στα χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας, εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι καὶ στὴν Καλλικρατεία, καὶ στὶς Ἐπιβάτες υπῆρχαν ἀγιάσματα τῆς ἀγίας, βλ. Ν. Ἀτζέμογλου, *Ταγιάσματα τῆς πόλης*, Ἀθήνα 1990, σ.83, 85.

¹³⁰ Ἐκδόση τῆς ἀκολουθίας τοῦ Ψελλοῦ βλ. στὸ πρόσφατο βιβλίο *Michaelis Pselli. Poemata. recensuit L.G. Westerink. Stuttgartiae et Lipsiae in aedibus B.G. Teubneri. MCMXCII. pp. 108-119.*

¹³¹ βλ. Τωμαδάκη, *Σύλλαβος*, Τεύχ. πρῶτον, "Ἐἰς Συμεῶνα τὸν Μεταφραστὴν", σσ. 206-207, 211. βλ. σχετικὰ καὶ τὸ ODB, vol.III, pp. 1983-1984.

Ανώνυμος από τα τέλη του ΙΔ΄ αι. αναφέρει πως στην μονή των Οδηγών βρισκόταν το σώμα ενός αγίου Συμεών, χωρίς να γίνεται σαφές από το κείμενό του για ποιον Συμεών πρόκειται ακριβώς¹³². Το συναξάριο που έγραψε ο Μάρκος¹³³ λύνει την απορία σχετικά με την ταυτότητα του αγίου και διευκρινίζει ότι τα λείψανα στην εν λόγω μονή είναι του αγίου Συμεών του Μεταφραστή (ΧΙV^a, σ. 141: Τὸ γὰρ μὴν ἱερὸν αὐτοῦ λείψανον εἰς δεῦρο μένει σῶον καὶ ἄλυτον, ἐν τῷ ναῷ τῆς δεσποίνης ἡμῶν τῆς Θεοτόκου καὶ πολιούχου τιμώμενον τε καὶ προσκυνούμενον, ἥτις ἐκ τῶν Ὁδηγῶν τὴν ἐπωνυμίαν κεκλήρωται.) Στην ακολουθία επίσης αναφέρεται το στοιχείο αυτό, αλλά κάπως πιο γενικά, τονίζεται μόνο ότι η Κωνσταντινούπολη κατέχει το λείψανο και ότι αυτό διατηρείται σε κάποια εκκλησία ή μονή της Θεοτόκου:

στ. 473 - 484

Ἡ τῶν πόλεων ἀνασσα ...
 νῦν διαπρεπέστερον ὠραίζεται,
 τὸ ἱερὸν σου καὶ ἅγιον
 κατέχουσα λείψανον
 ὡς καρπὸν πανευκλεῆ
 καὶ οἰκείον ἐντρύφημα,
 δοξαζόμενον
 εὐωδία θαυμάτων
 καὶ τῷ οἴκῳ
 τῆς πανάγνου Θεοτόκου
 καὶ πολιούχου σκηνούμενον.

Στο παραπάνω απόσπασμα εντυπωσιάζει το γεγονός ότι ο ποιητής μιλάει για θαύματα. Η μαρτυρία αυτή δεν επιβεβαιώνεται από άλλες πηγές και φαίνεται να μην συμβαδίζει με τις άλλες μαρτυρίες που αναφέρονται στην λατρεία του αγίου και οι οποίες δημιουργούν την εντύπωση ότι τα λείψανά του, λόγω της συνύπαρξης με τα λείψανα ενός ανόσιου ξένου, δεν πραγματοποιούσαν θαύματα. Μήπως όμως στα χρόνια του Μάρκου άρχισαν αναπάντεχα να θαυματοουργούν και αυτός ήταν ένας από τους λόγους για την σύνθεση της ακολουθίας; Δεν αποκλείεται βέβαια απλώς να πρόκειται για έναν κοινό τόπο της υμνογραφίας. Εάν είχαν γίνει όμως πρόσφατα θαύματα, γιατί δεν τα αναφέρει στο συναξάριο; Το πρόβλημα θα παραμείνει προς το παρόν άλυτο, επειδή λείπουν άλλες ενδείξεις.

Η ακολουθία και το συναξάριο που έγραψε ο Μάρκος παρέχουν και μία άλλη μοναδική πληροφορία σχετικά με τον Συμεών Μεταφραστή¹³⁴, σύμφωνα με την οποία στα τελευταία χρόνια της ζωής του έγινε μοναχός, γεγονός που δεν κατέστη δυνατόν να επαληθευτεί από άλλες πηγές:

στ. 35-36

... μοναστῶν σχήματι

¹³² Βλ. Majeska, *Russian Travelers*, p. 139, 366.

¹³³ Πρώτος εξέτασε τις πληροφορίες που παρέχει το συναξάριο ο Τομαδάκης, *Σύλλαβος Τεύχ. πρώτον*, " Εἰς Συμεῶνα τὸν Μεταφραστὴν", σσ. 211-214.

¹³⁴ Για το θέμα αυτό βλ. Τομαδάκη, *Σύλλαβος Τεύχ. Α΄*, " Εἰς Συμεῶνα τὸν Μεταφραστὴν", σ. 213.

ἱερῶς ἐμπρέφας ...

στ. 298

... τῶν μοναζόντων τὸ σεμνολόγημα ...

στ. 312-314

... ἐφ' ἕτερα

μεταβεβήκεις σκάμματα,

τοὺς τῶν μοναστῶν ἐπανελόμενος ἄθλους ...

Συναξάριο, XIV^a, σ. 140: ... πρὸς τῷ τέλει τοῦ βίου καὶ τῷ ἱερῷ τῶν μοναχῶν ἐπικοσμηθεὶς σχήματι ...

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν μερικές ειδήσεις της ακολουθίας, οι οποίες αφορούν στις πνευματικές ενασχολήσεις του ίδιου του Μάρκου και στα αναγνώσματα του. Επανελημμένα εκφράζει τον θαυμασμό του για το εξαιρετικό συγγραφικό έργο του Συμεών (στ. 24-30, 241-247, 281-287, 295-296, 329-227), ενώ σε ένα τροπάριο τονίζει το προσωπικό του όφελος και την ευχαρίστηση από την ανάγνωση των μεταφραστικών συγγραμμάτων:

στ. 395-403

Ὅλιγον σοι τὸ δῶρον καὶ περιχρὸν

ἐξ ὀλίγης φρενὸς καὶ δυνάμεως,

ἀλλὰ τὴν σὴν

ἀντικαταπέμποις μοι δαφιλῶς

ἐξ οὐρανοῦ βοήθειαν,

ὥσπερ τὴν ὠφέλειαν οὐ μικρὰν

πολλάκις ἐδρεψάμην,

τοῖς λόγοις σου τοῖς θείοις

διαφερόντως ἐνηδόμενος.

Αναφέρει επίσης και συγκεκριμένους τίτλους έργων, τα οποία ο ίδιος έχει διαβάσει και τα οποία φαίνεται προτιμούσε σε σχέση με άλλα. Πρόκειται για την εκλογή κειμένων που έκανε ο Συμεών από τον Ψευδο-Μακάριο τον Αιγύπτιο¹³⁵ (στ. 206-208), την μεταφραστική διασκευή του βίου της Θεοκτίστης¹³⁶ (στ. 209-214) και του μεγαλομάρτυρα Στεφάνου¹³⁷ (στ. 339-344), καθώς και τον Εγκωμιαστικό λόγο για την Θεοτόκο (Λόγος διαλαμβάνων τὰ ἀπὸ τῆς σεβασμίας γεννήσεως καὶ ἀνατροφῆς τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου τῆς θεοπρεπούς τε γεννήσεως Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν καὶ ὅσα μέχρι τῆς ζωηφόρου αὐτῆς συνέδραμε τελευτῆς ...) ¹³⁸:

στ. 248-254

¹³⁵ Για το έργο αυτό βλ. το λήμμα "Συμεών ο Μεταφραστής" στο *Tusculum- Λεξικόν. Ἑλλήνων καὶ Λατίνων συγγραφέων τῆς Αρχαιότητος καὶ τοῦ Μεσαίωνα*, εκδ. W. Buchwald, A. Hohiweg, O. Prinz., Μεταφρ. Α. Φούρλας, Αθήνα 1993, Α' τόμ., σ. 457.

¹³⁶ Σχετικά με το περιεχόμενο του Μεταφραστικού μηνολογίου βλ. H. Delehaye, "Synopsis Metafrastica". *Bibliotheca hagiographica graeca*. Editio latera emendatior. Bruxelles 1909, pp. 267-292 (= H. Delehaye, *Synaxaires byzantines, ménologes, typica*. [Variorum reprints]. London 1977). Έκδοση του βίου της Θεοκτίστης στον Th. Joannou, *Mnemeia Hagiologica*. Leipzig 1973 (ανατυπ.), σσ.1-17.

¹³⁷ Βλ. Delehaye, ο.π., p. 286.

¹³⁸ Βλ. Delehaye, ο.π., p. 292.

Νέμων σοι τὴν ἀμοιβὴν
 ὁ κλεινὸς μεταφραστὴς, θεοτόκε,
 τῆς εἰς αὐτὸν προνοίας,
 τὰ σὰ θαύματα ἄνωθεν
 ἐκ γενέσεως αὐτῆς
 μέχρι κοιμήσεως ἀναγράφει
 διαφερόντως θαυμαζόμενος.

Σχετικά με το τελευταίο αυτό σύγγραμμα, υπάρχει και μία παλαιογραφική μαρτυρία, η οποία υποδεικνύει το πιθανό χειρόγραφο, από το οποίο το διάβασε ο Μάρκος. Πρόκειται για το χειρόγραφο 16 (22) του έτους 1042 της μονής Ιβήρων¹³⁹ το οποίο περιέχει τον μεταφραστικό λόγο για τον βίο της Θεοτόκου (φφ.196-238). Στο φ. 268 του ίδιου κώδικα σώζεται και μια μονοκονδυλιά με το όνομα Εὐγενικός¹⁴⁰. Το στοιχείο αυτό δεν πρέπει να θεωρηθεί επισφαλές επιχείρημα, γιατί όπως έχουν δείξει οι παλαιογραφικές έρευνες ο Μάρκος Ευγενικός είχε συνήθεια να αφήνει σχετικό σημείωμα επάνω στους κώδικες, τους οποίους είχε διαβάσει, καθώς επίσης και σ' εκείνους, οι οποίοι ανήκαν στην βιβλιοθήκη της μονής Μαγγάνων¹⁴¹.

Με βάση τα παραπάνω είναι δύσκολο να προσδιορίσει κανείς μία συγκεκριμένη αφορμή για την συγγραφή της ακολουθίας. Όπως παρατηρήθηκε, πολύ μικρή είναι η πιθανότητα να οφείλεται στην πραγματοποίηση θαυμάτων από τα λείψανα του αγίου. Ένας λόγος θα μπορούσε να είναι η ιδιαίτερη εκτίμηση που έτρεφε για τον λόγιο ο Μάρκος. Ένας άλλος, η θέλησή του να εκφράσει κατά κάποιον τρόπο τον σεβασμό και την ευχαρίστησή του προς τον πνευματικό του πατέρα, που έφερε επίσης το όνομα Συμεών και τον είχε μύσει στον μοναχικό βίο¹⁴². Η πιθανότερη αιτία όμως είναι οι στενές σχέσεις ανάμεσα στην μονή του αγίου Γεωργίου των Μαγγάνων και την διπλανή μονή των Οδηγών, οι οποίες είχαν παροτρύνει τον ποιητή να τιμήσει και σε άλλα έργα, όπως σημειώθηκε και παραπάνω, την περίφημη εικόνα της Οδηγήτριας ή λείψανα συνδεόμενα με την μονή αυτή. Τα λείψανα του αγίου Συμεών του Μεταφραστή θα ήταν ένα από τα πολλά πολύτιμα κειμήλια που κατείχε η γειτονική μονή. Δεν αποκλείεται επίσης η έλλειψη άλλης ακολουθίας εκτός από αυτήν του Ψελλού να τον ενεθάρρυνε να συνθέσει μία νέα, την οποία συμπλήρωσε με στοιχεία που γνώριζε. Το συμπέρασμα αυτό ενισχύεται από την διαπίστωση ενός παρομοίου φαινομένου στην αγιολογία του ΙΔ' αι., στην οποία υπήρχε μία τάση ανάμεσα στους λογίους να επεξεργάζονται και να βελτιώνουν τους παλαιότερους βίους αγίων¹⁴³.

Η μόνη ασφαλής ένδειξη για την χρονολόγηση της ακολουθίας είναι μία φράση, με την οποία ο Μάρκος απευθύνει παράκληση για την επιτυχή ένωση των

¹³⁹ Π. Σωτηρούδης, *Τερά Μονῆ Ἰβήρων. Κατάλογος ἑλληνικῶν χειρογράφων*, Τόμ. Α' (1-100), Ἅγιον Ὄρος 1998, σ. 24-27.

¹⁴⁰ Βλ. Π. Σωτηρούδης, ο.π., σ. 26.

¹⁴¹ Για το θέμα αυτό βλ. Fonkic - Poljakov, "Markos Eugenikos als Kopist", p. 17-18. Βλ. επίσης εκεί στο Taf.1 το σημείωμα στον Cod. Monac. gr. 356 (τέλη του Ι' αι.): καὶ τήνδε βίβλον τοῦ σοφοῦ Χρυσοστόμου / Μάρκος μοναχὸς Εὐγενικός ἀνέγνω.

¹⁴² Βλ. ἐδῶ το κεφάλαιο "Βίος", σ. 21.

¹⁴³ Talbot, *Old Wine in New Bottles*, p. 19, 25-26.

εκκλησιών:

στ. 57-60

... ἐκτενῶς δυσώπει
τὸν φύσει μεγαλόδωρον Θεὸν
ταῖς ἐκκλησίαις ὁμόνοιαν,
ὅσιε, δωρήσασθαι.

Επομένως το έργο έχει γραφτεί κατά την περίοδο 1422-1437, δηλαδή από το έτος της εγκατάστασης του Μάρκου στην μονή Μαγγάνων μέχρι την αναχώρηση της βυζαντινής αποστολής για την Σύνοδο στην Φέραρα-Φλωρεντία. Ο πληθυντικός αριθμός βασιλείς σε μερικές προσευχές για νίκες κατά των εχθρών, υγεία και παντοτινή εξουσία (στ. 43-44: ἰσχὺν τροπαιοφόρον κατ' ἐχθρῶν/τοῖς βασιλεῦσι δωρήσασθαι, στ. 468-471: τοῦ δωρήσασθαι /τοῖς ἡμῶν βασιλεῦσι /τὴν εἰρήνην / καὶ ὑγείαν καὶ τὸ κράτος,/ πολυχρονίως τηρούμενον.) οδηγεί στην υπόθεση ότι η χρονολογία της ακολουθίας θα πρέπει να περιορισθεί ανάμεσα στα έτη 1422 και 1425, όταν συναυτοκράτορας του Μανουήλ Β' ήταν ο γιός του και διάδοχος Ιωάννης ο Η'. Σε ένα άλλο τροπάριο όμως γίνεται αναφορά μόνο σε έναν βασιλέα (στ. 390-392): ἱκετικῶς δυσώπησον / κράτος δωρηθῆναι τῷ βασιλεῖ / κατὰ τῶν πολεμίων ... Έτσι η εγκυρότητα του στοιχείου αυτού είναι μάλλον αμφίβολη και ως πιο αποδεκτό χρονολογικό πλαίσιο για την σύνθεση του κειμένου θα πρέπει να θεωρήσουμε τα αναφερόμενα πιο πάνω έτη ανάμεσα στο 1422 και το 1437.

9. Ακολουθία για τον όσιο Μάρκο (αρ. XV).

Χωρίς αμφιβολία ο Μάρκος Ευγενικός αφιέρωσε ακολουθία στον όσιο αυτόν, επειδή ο ίδιος είχε επιλέξει για μοναχικό όνομα το όνομα Μάρκος. Παρόμοια πρακτική ήταν διαδεδομένη και στην αγιολογία του ΙΔ' αι., όταν αρκετοί λόγιοι έγραψαν βίο ή εγκώμιο του αγίου, με το όνομα του οποίου είχαν βαπτισθεί ή το οποίο πήραν όταν εκάρησαν μοναχοί (π.χ. ο Δημήτριος Χρυσολωράς έγραψε βίο του αγίου Δημητρίου)¹⁴⁴.

Εκτός από την ακολουθία, ο Μάρκος συνέθεσε και ένα επίγραμμα για τον πάτρωνά του¹⁴⁵. Ο σεβασμός του ποιητή προς τον όσιο είναι ιδιαίτερα αισθητός στις αναφορές της ακολουθίας στα συγγράμματα του (στ. 19-20, 195-196, 214-216, 342-344) και στην ωφέλεια που αποκόμισε από την ανάγνωσή τους:

στ. 273-277

Ῥημάτων αἱ χάριτες
τῶν σῶν καταγλυκαίνουσι
τοὺς ἐν πίστει καὶ πόθῳ ἀναγιγνώσκοντας,
γνώσιν θεικὴν ἐπιθεῖσαι καὶ φωτισμόν,
Μάρκε θεοφόρε ...

Ὡς το σημαντικότερο έργο του θεολόγου ο Μάρκος Ευγενικός εξαίρει το Περί νόμου πνευματικοῦ (PG 65, 905-929), τονίζοντας επανειλημμένα (στ. 25-26, 242-243, 335-337) την σημασία του, ιδιαίτερα για την ερμηνεία της Αγίας Γραφής:

¹⁴⁴ Βλ. Talbot, "Old Wine in New Bottles", p. 25.

¹⁴⁵ Βλ. Μαμῶνη, *Βίος*, σ. 86.

στ. 178-181

Κεφαλαίοις σοφοῖς περιέγραψας
 τοῦ πνευματικοῦ, μάκαρ, νόμου τὴν δύναμιν,
 διερμηνεύων ἄριστα
 τῆς ἀγίας γραφῆς τὴν ἀκρίβειαν.

Ο ποιητής άμεσα ή έμμεσα κατονομάζει και άλλες πραγματείες του οσίου, τις οποίες προφανώς συνήθιζε να διαβάζει, όπως:

α'. η Πρὸς Νικόλαον νουθεσίαι ψυχωφελείς (PG 65,1028-1053) - στ. 130-131:
 ... ἐκτιθέμενος/ψυχωφελείς παραινήσεις θεία χάριτι,

β'. η Ἐπιτομή πρὸς σχολαστικόν (PG 65, 1072-1101)- στ. 138-143:

Λόγω θείῳ
 τὸν ἐν λόγοις ἀλόγως καυχώμενον
 σοφιστὴν ἐξήλεγξας,
 ἀποδεικνύων πειρώμενον
 ἀχρήστους ἐν πράξεσιν
 ὡς ἀδυνάτους τὰς θείας ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ.

γ'. η Περὶ μετανοίας (PG 65, 965-984)- στ. 339-341:

... τὸ τῆς μετανοίας
 ἔργον ὀφειλόμενον
 πᾶσιν ὁμοίως δεικνύς...

Η ακολουθία λόγω της κάπως προσωπικής αφορμής για την συγγραφή της δεν περιέχει χρονολογικές ενδείξεις. Εφ'όσον όμως σχετίζεται με την επιλογή μοναχικού ονόματος που έκανε ο Μάρκος Ευγενικός, ενδεχομένως ανήκει στα πρωιμότερα υμνογραφικά έργα του.

10. Κανόνας για τον άγιο μεγαλομάρτυρα Ιάκωβο τον Πέρση (αρ. **XVII**).

Ο κανόνας αυτός είναι ο μόνος, τον οποίο ο ποιητής δεν υπογράφει στην ακροσπχίδα. Αυτό δυσκολεύει σε μεγάλο βαθμό την χρονολόγησή του, γιατί το όνομα θα βοηθούσε τουλάχιστον να διαπιστωθεί εάν το έγραψε πριν γίνει μοναχός. Η μόνη χρονολογική ένδειξη περιέχεται στους παρακάτω στίχους:

στ. 62-63

... καὶ εἰρηναίαν αἴτησαι ζωὴν
 τοῖς βασιλεῦσι καὶ πᾶσι τοῖς πέρασιν.

Ο πληθυντικός αριθμός βασιλεῦσι στο παραπάνω απόσπασμα οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το έργο γράφτηκε ενδεχομένως κατά την περίοδο της συμβασιλείας του Μανουήλ Β' και του Ιωάννη Η' από τις 19 Ιανουαρίου 1421 έως τις 21 Ιουλίου 1425, όταν πεθαίνει ο Μανουήλ¹⁴⁶, αν και δεν αποκλείεται ο συγγραφέας να μιλά γενικά. Όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο¹⁴⁷, ο Μάρκος αποφάσισε να γίνει μοναχός και αποσύρθηκε στην Αντιγόνη το 1420. Δεν αποκλείεται επομένως ο κανόνας να γράφτηκε λίγο μετά τον Ιανουάριο του 1421, όταν ο ποιητής ήταν ακόμα δόκιμος και ίσως δεν είχε πάρει ακόμα το

¹⁴⁶ Nicol. *The Last Centuries*, pp.330-336.

¹⁴⁷ Βλ. το κεφάλαιο "Βίος", σ. 21.

μοναστικό του όνομα, γι' αυτό τον λόγο και δεν το ανέφερε στην ακροστιχίδα κανένα όνομα.

Η αφορμή, η οποία παρακίνησε τον ποιητή να γράψει τον εν λόγω κανόνα, είναι καθαρά προσωπική. Όπως μαθαίνει κανείς από το εκτενές εγκώμιο, που αφιέρωσε στον ίδιο άγιο ο αδελφός του Μάρκου Ιωάννης Ευγενικός¹⁴⁸, η οικογένεια κατείχε λείψανο του αγίου και μάλιστα από πολλά χρόνια, γιατί η μία γενιά το παρέδιδε στην άλλη ως κληρονομιά: "Ἦπον και σύ, παπάγιον μέλος, ἡ πατρική μοι καὶ πολύτιμος κληρονομία ..."¹⁴⁹ Για να τιμήσουν τον άγιο προστάτη της οικογένειας, και οι δύο αδελφοί συνέθεσαν σχετικά κείμενα. Ο Ιωάννης, εκτός από το εγκώμιο, έγραψε και έναν κανόνα¹⁵⁰, ενώ ο Μάρκος πριν από τον εν λόγω κανόνα συνέθεσε, όταν ήταν ακόμη κοσμικός, ένα επίγραμμα εἰς εἰκόνα τοῦ ἀγίου μεγαλομάρτυρος Ἰακώβου τοῦ Πέρσου¹⁵¹. Την εικόνα αυτή, για την οποία δεν είναι σαφές, εάν ανήκε στον Μάρκο, στην οικογένειά του, ή βρισκόταν απλώς σε κάποια εκκλησία, φαίνεται να έχει υπόψη του ο ποιητής και κατά την δημιουργία του κανόνα. Η γλαφυρότητα και η παραστατικότητα, με την οποία περιγράφουν οι στίχοι το μαρτύριο του αγίου Ιακώβου, θυμίζουν πολύ τις μικρές σκηνές στο πλαίσιο ορισμένων βυζαντινών και μεταβυζαντινών εικόνων, όπου απεικονίζονται οι διάφορες δοκιμασίες του μάρτυρα:

στ. 137-141

Ἐκμων ὑπέκειτο κάτωθεν,
ἡ σφύρα κατεφέρετο ἄνωθεν,
τομεύς ἐπήγιυτο
καθ' ἓν σου μέλος, μακάριε,
καὶ ἡ στερρὰ ψυχὴ σου οὐ συνεστέλλετο.

στ. 197-205

Ἐκαμον χεῖρες ὀημίων πικρῶς
ἐκτέρνουσαι τὸν ἀθλητήν,
ἡ γνώμη δὲ οὐχ ὑφῆκε τοῦ ἀπηροῦς·
200 δακτύλῳ γὰρ ἐκκοπέντι ὁ προσεχῆς
προσετίθετο καὶ χεῖρ καρπῷ
καὶ πῆχυς τῷ βραχίονι
καὶ πούς ταρσῷ καὶ μηρός
ἐπὶ κνήμη, πάντα
205 βία ἐξαρθροῦμενα ...

(Βλ. επίσης στ. 175-181)

Όμως προκαλεί εντύπωση ότι στον κανόνα ο Μάρκος δεν κάνει λόγο για το οικογενειακό κειμήλιο, αλλά αναφέρει ότι τα λείψανα του αγίου είναι σκορπισμένα σε διάφορα μέρη και ακόμη ότι θεραπεύουν αρρώστιες (στ. 237-242):

Αἵματοεντα μέλη σεπτα
τοῦ σώματος τοῦ σοῦ διασπαρέντα

¹⁴⁸ Έκδοση και σχόλια του εγκωμίου από τον Hannick, "L'Éloge de Jacques Le Perse".

¹⁴⁹ Βλ. Hannick, "L'Éloge de Jacques Le Perse", p.282. & 10. 29-30.

¹⁵⁰ Ο κανόνας του Ιωάννη Ευγενικού εκδόθηκε από τον Hannick, *Studien*, pp. 111-116.

¹⁵¹ Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, *Ἀνέκδοτα* σ.103, Μαριωτή, *Βίος* σ. 86.

πάση τῇ ὑφ' ἡλίου, Ἰακωβε, δωροῦνται
 ψυχῆς
 τὴν ὑγείαν καὶ τοῦ σώματος
 τοῖς ἐν εὐφροσύνῃ βοῶσι ...

Το μόνο μέρος, για το οποίο παραδίδεται ὅτι την εποχή του Μάρκου διατηρούσε λείψανο του αγίου Ιακώβου και συγκεκριμένα την κέρα του, είναι η μονή Παντοκράτορος¹⁵². Εκτός από την κέρα, ένας ανώνυμος Αρμένιος περιηγητής από τις αρχές του ΙΕ' αι. είδε στην μονή του αγίου Στεφάνου των Μαγγάνων και άλλο λείψανο του¹⁵³.

11. Ιδιόμελα στιχηρά για τον άγιο Ανδρέα (αρ. I).

Χωρίς αμφιβολία το έργο αυτό γράφτηκε για να ψαλεί στην μονή του αγίου Γεωργίου Μαγγάνων, στην οποία η εορτή του αγίου θα πρέπει να ήταν ιδιαίτερα λαμπρή, εφ'όσον εκεί φυλασσόταν η κέρα του αποστόλου Ανδρέα, ένα από τα σπουδαιότερα κειμήλια της βασιλεύουσας¹⁵⁴. Δεν μπορεί όμως να προσδιορισθεί η χρονολογία του, γιατί δεν υπάρχουν στο κείμενο σχετικές ενδείξεις.

12. Ακολουθία για τον προφήτη Ηλία (αρ. XVII).

Το κείμενο αυτό δεν προοριζόταν για κάποια εκκλησία ή εορτή στην Κωνσταντινούπολη, αλλά είχε γραφτεί μαζί με ένα υπόμνημα για τον ίδιο άγιο¹⁵⁵ κατά παραγγελία κατοίκων της Κρήτης. Την πληροφορία αυτή παρέχει ο πατριάρχης Γρηγόριος Γ'¹⁵⁶, ο οποίος όντας αντίπαλος του Μάρκου, παρατηρεί σκωπτικά πως ο συγγραφέας πήρε καλή αμοιβή για την εργασία του: Οἱ ἐν τῇ περιωνύμῳ νήσῳ Κρήτῃ ἠξίωσαν αὐτὸν τὸν αἰδέσιμον Ἐφέσου λόγον ποιῆσαι, ἵνα ἀναγινώσκωσιν ἐν τῇ ἐτησίῳ μνήμῃ τοῦ ἁγίου Ἡλίου. Ὁ δὲ δεξάμενος τὴν οὐκ ἄμισθον παράκλησιν, τὴν μὲν ἀπὸ τοῦ ἁγίου, τὴν δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ οἴνου μετὰ οὕτωσί πως ὀνομαζομένου βαρελίου, λόγον ἐποίησεν ...

13. Προσόμοια στιχηρά για τους αγίους Ιωακείμ και Άννα (αρ. V).

Το ιστορικό υπόβαθρο για την δημιουργία του έργου αυτού δεν είναι πολύ σαφές. Είναι μάλλον βέβαιο ὅτι ο Μάρκος προόριζε το έργο του για κάποια εκκλησία, στην οποία η μνήμη των αγίων ενδεχομένως εορταζόταν με ιδιαίτερη λαμπρότητα και όπου μπορεί να φυλάσσονταν τα λείψανα ή κάποιο κειμήλιο που σχετίζεται με τους συγκεκριμένους αγίους. Το πρόβλημα είναι ὅτι οι διαθέσιμες πηγές δεν συμβάλλουν να διευκρινισθεί για ποιο ναό πρόκειται και αν πράγματι στην βασιλεύουσα σώζονταν λείψανά τους. Σύμφωνα με τον Στέφανο του Νόβγκοροντ στην μονή αγίου Γεωργίου των Μαγγάνων υπήρχε η σορός της αγίας Άννας¹⁵⁷. Η μαρτυρία του όμως χρονολογείται από τα μέσα του ΙΔ' αι.,

¹⁵² Majeska, *Russian Travelers*, p. 153, 163, 187, 293. Ο Janin, *Le siège de Constantinople*, p.255, αναφέρει πως υπήρχαν δύο εκκλησίες και μία μονή του αγίου Ιακώβου του Πέρση, αλλά με βάση τις σχετικές μαρτυρίες η υπαρχή τους θα πρέπει να αναχθεί σε εποχές πριν τον ΙΔ' αι.

¹⁵³ Majeska, *Russian Travelers*, p. 387.

¹⁵⁴ Majeska, *Russian Travelers*, p. 141, 370.

¹⁵⁵ Το συγγραμμά αυτό είναι ανέκδοτο, βλ. Pilavakis, *Antirrhetic*, p. 130.

¹⁵⁶ Πρώτη επεσήμανε την μαρτυρία αυτή η Μαμώνη, *Βίος* σ. 47.

¹⁵⁷ Majeska, *Russian Travelers*, p. 37.

δηλαδή αρκετά χρόνια πριν ο Μάρκος Ευγενικός εγκατασταθεί στην μονή του αγίου Γεωργίου. Στα τέλη του ΙΔ'αι. ο ανώνυμος Ρώσος περιηγητής με την σειρά του αναφέρει ότι είδε τα ίδια λείψανα στην μονή του Φιλανθρώπου¹⁵⁸. Ο σύγχρονος μελετητής των σχετικών περιηγητικών κειμένων Majeska θεωρεί ότι σε καμία από τις δύο περιπτώσεις δεν πρόκειται για την μητέρα της Παναγίας, αλλά για μία άλλη αγία Άννα, προβάλλοντας την εύλογη αντίρρηση ότι ως τόποι τέλεσης της ετήσιας μνήμης της αγίας είχαν καθιερωθεί δύο διαφορετικές εκκλησίες¹⁵⁹. Το πρόβλημα περιπλέκεται ακόμη περισσότερο από την πληροφορία του Janin¹⁶⁰, ότι παρεκκλήσιο της αγίας Άννας υπήρχε στην μονή Οδηγών. Το κείμενο του Μάρκου δεν συμβάλλει στην οριστική λύση του, γιατί δεν περιέχει καμία σαφή ένδειξη, από την οποία να συνάγεται ένα αναμφισβήτητο συμπέρασμα. Από την μία θα μπορούσε να παραδεχθεί κανείς ότι εφόσον ο ποιητής πουθενά δεν τονίζει ότι στην πρωτεύουσα σώζεται η σορός της αγίας Άννας, όπως π.χ. συμβαίνει για τα σχετικά λείψανα ή κειμήλια στην Ακολουθία για τον άγιο Συμεών τον Μεταφραστή, στην Ακολουθία για τα άγια πάθη, στην Ακολουθία για τον άγιο Ιωάννη τον Δαμασκηνό κ. α., πράγματι τα αναφερόμενα από τους περιηγητές λείψανα στις μονές του αγίου Γεωργίου και του Φιλανθρώπου δεν ανήκουν στην μητέρα της Θεοτόκου. Από την άλλη όμως και στα στιχηρά για τον άγιο Ανδρέα δεν γίνεται λόγος ούτε για την κάρα του αποστόλου, ούτε για το ότι φυλασσόταν στην μονή του Μάρκου, αν και γι' αυτό οι ιστορικές μαρτυρίες, όπως σημειώθηκε και παραπάνω, είναι αναμφισβήτητες. Άλλωστε, από τον σχολιασμό των άλλων υμνογραφικών έργων φάνηκε ότι σε πολλές περιπτώσεις τα έργα αυτά συνδέονταν με γεγονότα που έλαβαν χώρα στην μονή του αγίου Γεωργίου των Μαγγάνων ή στις γειτονικές μονές των Οδηγών και του Φιλανθρώπου ή με κειμήλια που βρίσκονταν στα ιδρύματα αυτά. Επομένως δεν αποκλείεται τα στιχηρά για τους αγίους Ιωακείμ και Άννα να έχουν ως αφορμή κάποια εορτή ή να αποτελούν απόδειξη ότι σε ένα από τα τρία μοναστήρια πράγματι σωζόταν η σορός της μητέρας της Θεοτόκου.

Β'. Υμνογραφικά έργα μετά από την Σύνοδο της Φεράρας-Φλωρεντίας (1438-1493).

14. Ακολουθία για την αγία και ομούσιο Τριάδα, για τον Ιησού Χριστό, για τους ασώματους και για όλους τους αγίους (αρ. **XXI**).

Το θέμα, αλλά και οι πολλές αναφορές στο δόγμα της αγίας Τριάδας (π.χ. στ. 157-160, 161-163, 237-140) υποδηλώνουν ότι το έργο αυτό ενδεχομένως γραφτηκε μετά την Σύνοδο στην Φεράρα-Φλωρεντία, όταν ο Μάρκος μετατράπηκε σε ανυποχώρητο αντίπαλο της Ένωσης. Σε ένα από τα τροπάρια μάλιστα εκφράζει απερίφραστα και με έναν απόλυτο τόνο, που δεν απαντά σε κανένα άλλο προγενέστερο έργο, το πιστεύω του ως υπέρμαχος των πατρίων δογμάτων:

¹⁵⁸ Majeska, *Russian travelers*, p. 141.

¹⁵⁹ Πρόκειται για τα Χαλκοπρατεία και την εκκλησία της αγίας Άννας Είς τὸ Δεύτερον. Βλ. Majeska, *Russian travelers*, p. 370.

¹⁶⁰ Janin, *Le siège de Constantinople*, p. 37.

στ. 21- 30

Ῥήσεις τῶν προφητῶν ἄνωθεν
καὶ τῶν θεηγόρων ἀποστάλων
ἓνα κατ' οὐσίαν ἀμέριστον
ἐν δὲ τοῖς προσώποις τρισσοῦμενον
τὸν τριαδικὸν Θεὸν ὑμνοῦσιν·
οἷς ἔπεσθαι θεμιτὸν εἶναι ἡγούμενος
ἐξ ὅλης μου τῆς ψυχῆς καὶ διαθέσεως,
κρατῦνω ταύτην τὴν πίστιν
καὶ φρονῶ καὶ σῶζω διὰ πάσης μου τῆς ζωῆς
καὶ δι' αὐτῆς πταισμάτων αἰτοῦμαι λαβεῖν ἄφεσιν.

15. Κανόνας και Ακολουθία για τον ἅγιο Ἰωάννη Δαμασκηνό (αρ. XII και XIII).

Αν καί δεν περιέχουν καθόλου χρονολογικές ενδείξεις, ο λόγος, για τον οποίο τα δύο ἔργα για τον Ἰωάννη Δαμασκηνό ανάγονται ενδεχομένως στην περίοδο μετά το 1439, είναι η αισθητή ἔμφασή τους στο δόγμα της αγίας Τριάδας και στην συμβολή του Δαμασκηνού στην θεμελίωση της ἀποψης ὅτι το ἅγιο Πνεῦμα εκπορεύεται μόνο ἀπὸ τον Πατέρα και ὄχι και ἐκ τοῦ Υἱοῦ:

XIII, στ. 234-242

Ἐνότιμον ἀναρχον τριάδα
δοξάζων, ἑθεολόγησας, αἰοῖδιμε,
ἓνα μόνον αἴτιον
υἱοῦ τε καὶ πνεύματος
πατέρα, τοῦ δὲ πνεύματος
υἱὸν ἀναίτιον·
υἱοῦ γὰρ ἔφης λέγομεν πνεῦμα,
ἐξ υἱοῦ δὲ τοῦτο
οὐ λέγομεν οὐδόλως.

Βλ. ἐπίσης XII, στ. 80-81, 124-130, 231-239.

Για τον Μάρκο Ευγενικό, ο Ἰωάννης Δαμασκηνός ἦταν πρότυπο ὄχι μόνο ως υμνογράφος, ὡπως φαίνεται ἀπὸ τις πολλές αναφορές στην ποιητική του τέχνη¹⁶¹, ἀλλὰ και ως θεολόγος και γενικότερα ως προσωπικότητα. Ἴσως ο τρόπος, με τον οποίο ο Δαμασκηνός ἀντιστάθηκε στην εικονομαχία, και η ἀνεκτίμητη προσφορά του στην ἀνάπτυξη της ορθόδοξης θεολογικῆς σκέψης αποτελοῦσαν ἓνα καθοδηγητικὸ παράδειγμα για τον Μάρκο στον δικό του ἀγῶνα για την υπεράσπιση του δόγματος της εκπόρευσης του ἁγίου Πνεύματος μόνο ἐκ τοῦ Πατρὸς. Γι'αυτό ο ποιητὴς δηλώνει ρητὰ τον θαυμασμό του και την ευχαρίστησή του ἀπὸ την επαφή με το ἔργο του μεγάλου αὐτοῦ πατέρα της ἐκκλησίας:

XII, στ. 285-293

Ἐλον ἑμαυτὸν
συνόησας τῷ πῶθε σου, πατερ αἰοῖδιμε,
καὶ τοῖς σοῖς ποιήμασι

¹⁶¹ Για το θέμα αὐτὸ βλ. το κεφάλαιο "Ἡ ποιητικὴ τέχνη", σσ. 133-134.

διαφερόντως ἐνηθύνόμενος,
 οἷα μικρὸν ἀντίδωρον
 τοῦτον τὸν ὕμνον σοὶ
 προσκομίζω
 τὰ σὰ οὖν δεξάμενος
 ἐκ τῶν σῶν τὴν σὴν χάριν ἀντίδος μοι.

Ο ποιητής υπαινίσσεται και τους τίτλους συγκεκριμένων πραγματειῶν, τις οποίες κατά πάσα πιθανότητα μελετούσε συχνά και τον είχαν ωφελήσει προσωπικά. Ανάμεσα τους είναι τα τρία μέρη της μεγάλης πραγματείας Πηγὴ γνώσεως: α') Κεφάλαια φιλοσοφικά¹⁶⁵ (ΧΠ,Ι στ. 227-233: ... ἐξηρεύνησας / φύσεως μυστήρια / καὶ λογικὰ προβλήματα / σοφῶς ἐπέλυσας, / λευκάνας φωτισμῶ σαφηνείας / τὰ ὑπὸ τὸν γνόφον / πολλοῖς κεκαλυμμένα), β') Περὶ αἱρέσεων¹⁶⁶ (ΧΠ, στ. 29-30: τῶν δυσσεβῶν αἱρέσεων / τὰς συστροφὰς ἐλέγχοντα ..., βλ. επίσης ΧΠ, στ. 68, 78-79), γ') Ἐκδόσις ἀκριβῆς τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως¹⁶⁷ (ΧΠ, στ. 98-102: τὰ τῶν θεολόγων / δόγματα πανούφως συνήγαγες / ὡς ἀληθείας κανόνα, / τὰ θεόγραφα / καταλείψας ἡμῖν, Ἰωάννη, συντάγματα.).

Φυσικά ο Μάρκος δεν παραλείπει να αναφέρει ότι στην Κωνσταντινούπολη, στην μονή της Κεχαριτωμένης¹⁶⁵, φυλάσσονταν και τα λείψανα του Δαμασκηνού:

ΧΙΙΙ, στ. 272-276

... τὸ δὲ ἅγιον
 καὶ θεοφόρον σῶμα σου, θαυμάτων βρύον κρουνοὺς
 ἀειρρόους
 καὶ πηγὰς ἰάσεων
 βασιλίδι τῶν πόλεων δέδωκας.

Η πληροφορία ότι τα λείψανα ήταν θαυματουργά δεν επιβεβαιώνεται από άλλες πηγές, οπότε στην προκειμένη περίπτωση πρόκειται πιθανώς για ρητορικό κοινό τόπο.

Ὅπως δείχνει η παραβολή των δύο έργων του Μάρκου για τον Δαμασκηνό, η σχέση μεταξύ τους δεν είναι και πολύ στενή, εάν εξαιρέσουμε μερικά τροπάρια, που εμφανίζουν ομοιότητες μεταξύ τους¹⁶⁶. Πρόκειται για δύο ξεχωριστές συνθέσεις, μεταξύ των οποίων υπάρχει χρονική διαφορά. Επειδή σε σχέση με την Ακολουθία στον κανόνα δίνεται μεγαλύτερη ἔμφαση στο θεολογικό ἔργο του Δαμασκηνού και στο δόγμα της αγίας Τριάδας παρά στα βιογραφικά στοιχεία, μπορεί ενδεχομένως να υποθέσει κανείς ότι η Ακολουθία ἔχει συντεθεί πριν από τον Κανόνα και μάλιστα πριν από την Σύνοδο της Φερράρας-Φλωρεντίας. Για την ἀποψη ότι ο κανόνας είναι μεταγενέστερος ἰσως συνηγορεῖ και το γεγονός ότι το ἔργο δεν είναι αυτόγραφο στο Cod. Dujceen gr.16=Cosinitzensis 192, αλλά ἔχει ἀντιγραφεί από τον ἀδελφὸ του Μάρκου Ἰωάννη Ευγενικό¹⁶⁷.

¹⁶⁵ PG 94: 521-676.

¹⁶⁶ PG 94: 677-780.

¹⁶⁷ PG 94: 789-1228.

¹⁶⁸ Majeska, *Russian Travelers*, p. 153, 187, 298.

¹⁶⁶ Τα κοινά αυτά τροπάρια επισημαίνονται στο κεφάλαιο "Η ποιητική τέχνη", σσ. 127-129.

¹⁶⁷ Βλ. το προοίμιο της κριτικής ἔκδοσης, σσ. 159-161.

16. Οι επιδράσεις του ησυχασμού στην υμνογραφία του Μάρκου Ευγενικού.

Ο Μάρκος Ευγενικός εξελίχθηκε σε έναν ένθερμο υποστηρικτή του ησυχασμού¹⁶⁸ κάτω από την επιρροή των πνευματικών του διδασκάλων Ιωσήφ του Βρυεννίου και πατριάρχη Ευθυμίου Β', στον κύκλο των οποίων ανήκε, όπως σημειώθηκε και προηγουμένως¹⁶⁹. Οι ίδιοι ήταν οι πιο διακεκριμένοι εκπρόσωποι του κινήματος στην εποχή τους.¹⁷⁰

Η προσκόλληση του Μάρκου Ευγενικού στις ησυχαστικές ιδέες αντικατοπτρίζεται όχι μόνο στις θεολογικές του πραγματείες¹⁷¹, αλλά και στα υμνογραφικά του έργα. Ανάμεσα σ'αυτά την πιο άμεση και ρητή απόδειξη για τις πεποιθήσεις του αποτελούν η διασκευή του ικετήριου κανόνα του Θεοκτίστου Στουδίτη για τον Ιησού Χριστό (αρ. XX)¹⁷², και τα προσόμοια σιχηρά για τον άγιο Γρηγόριο τον Παλαμά (αρ. IV). Στα τελευταία ο ποιητής τονίζει ότι στις μέρες του η διδασκαλία του Παλαμά είχε ακόμα αντίπαλους, οι οποίοι την αμφισβητούσαν:

IV, στ. 27-38

Τοὺς σκοτεινοὺς πρὸς τὸ φῶς ὡς ψηλαφῶντας
λόγων ἀποδείξει τὰ ὑπὲρ λόγον καὶ νοῦν
μεμωραμένους ἀπήλεγξας
ἐνθέοις λόγοις τῆς οὐρανίου σοφίας, ὅσιε,
τὴν χάριν τοῦ πνεύματος καὶ τὸ αἰδίον φῶς
τῆς ἀπροσίτου θεότητος
κατατεμόντας
καὶ εἰς τὴν κτίσιν καταβιβάσαντας·
οἷς ἐμβοήσας
τὰ θεόπνευστὰ τῶν πατέρων ἐξ ἴψους διδάγματα,
ἐμβροντήτους εἰργάσω,
κἂν εἰσέτι τονθορύζωσι.

Για παρόμοιες διαμάχες με οπαδούς του Ακινδύνου γίνεται λόγος και στον κανόνα για τον πατριάρχη Ευθύμιο Β':

VII, στ. 121-126

Ἐκκοδόξω στοιχήσας
δόγματι, πανόλβιε, τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ,
τοὺς πολυκινδύνους
Ἐκκοδόξω τοῦ λήρου κακόφρονος
125 θιασώτας ἤλεγξας ἰσχυραῖς ἀντιλογίαις
καὶ σοφαῖς ἀποδείξει χρώμενος.

Αν και αφιέρωσε θεωρητικά συγγράμματα στα επίμαχα ζητήματα της

¹⁶⁸ Για τον Μάρκο ως οπαδό του Παλαμισμού βλ. Schmemann. "Ο άγιος Μάρκος", σσ. 40-43, 230-232, 240.

¹⁶⁹ Βλ. εδῶ σσ. 36-37.

¹⁷⁰ Για τον Ιωσήφ Βρυέννιο βλ. Ἰωαννίδης, *Ὁ Ἰωσήφ*, Μέρος δεύτερον· Ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰωσήφ Βρυεννίου.

¹⁷¹ Βλ. Μπούλοβιτς, *Τὸ μυστήριον*.

¹⁷² Για τον κανόνα αυτό βλ. το κεφάλαιο "Πηγές", σ. 92.

διένεξης μεταξύ των παλαμικών και των αντιπαλαμικών¹⁷³, η υμνογραφία έδωσε στον Μάρκο την δυνατότητα να παρουσιάσει με ένα συνοπτικό και προσιτό για τους πιστούς τρόπο τις βασικές ησυχαστικές ιδέες και τα πιο σημαντικά στάδια της ησυχαστικής άσκησης.

Σύμφωνα με την διδασκαλία των ησυχαστών επειδή μετά την ενανθρώπιση του Χριστού το ανθρώπινο σώμα δέχτηκε την χάρη των μυστηρίων και έγινε ναός του αγίου Πνεύματος, ο άνθρωπος μπορεί και πρέπει να αναζητήσει τον Θεό στον εσώτερο εαυτό του. Γι'αυτό προσευχόμενος βλέπει το άκτιστο φως του Θαβώρ, το οποίο φωτίζει από μέσα την ψυχή του και μέσα στο οποίο ο Θεός ενώνεται μαζί του και του δίνει την δυνατότητα να μετάσχει στις άκτιστες ενέργειες της θεότητας¹⁷⁴. Απόηχο των ιδεών αυτών βρίσκει κανείς σχεδόν σε κάθε έργο του Μάρκου:

XVI, στ. 151-155

Ναός γενόμενος Θεοῦ τοῦ ζώντος, σοφέ,
τὴν καρδίαν μὲν ἔστησας μυστικὸν
ὡς θυσιαστήριον,
ἀρχιερέα δὲ τὸν νοῦν,
λογικὰς θυσίας φέροντα.

XVI, στ. 70-74

... ἐν τοῖς πολυτρόποις πειρασμοῖς τὸν ἔσω ἄνθρωπον
[ἐκράτυνας
καὶ ἐπαρθεῖς τῶν ὄρων τῆς φύσεως,
τῇ πρὸς θεὸν ἀνατάσει θεοειδῆς ἐχρημάτισας·
ὄθεν ἄνθρωπος Θεοῦ τὸ ἐπώνυμον ἔσχες
καὶ σωτηρίας πρόγραμμα τοῖς βουλομένοις μιμεῖσθαι τὸν
[βίον σου κατέλιπες ...

IV, στ. 14-18

Προκαθαρθεῖς τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καρδίαν,
εἶδες, ὅσον ἔξεστι, τὸ μέγα θέαμα·
Χριστὸν ἐνδόξως ἀστράπτοντα
ἐπὶ τοῦ ὄρους
τῆς θειοτάτης μεταμορφώσεως ...

XXI, στ. 312-318

Ὁλβιος, ὡς ἀτρεμεῖ
νοὸς ὄμματι ἰδεῖν ἠδυνήθη
τὴν τριφεγγὴ ἀκτίνα
καὶ τὸ κάλλος τὸ ἀρρητον,
συμμορφούμενος αὐτῷ
καὶ ἐλλαμπόμενος ὡς ἐντεῦθεν
θεοειδῆς ὅλος γνωρίζεσθαι.

¹⁷³ Βλ. π.χ. "Προς τα πρώτα τῶν εἰρημένων Μανουήλ τῷ Καλέκῳ κατὰ τοῦ Συνοδικοῦ τόμου, λόγος ἀντιρρητικὸς πρῶτος ἢ Περί διακρίσεως θείας οὐσίας καὶ ἐνεργείας" εκδεδωμένο ἀπὸ τον Pflavakis, *First Antirrhetic*. Βλ. ἐπίσης *Μπουλόβιτς, Τὸ μυστήριον*.

¹⁷⁴ Meyendorff, *Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμῆς*, σ. 139-140, 149-150.

XXI, στ. 340-344

Γέρας τοῦτο ἐκ Θεοῦ
 τοῖς ἐν βίῳ καθαρθείσι τελείῳ,
 μαρμαρυγῇ αὐλῷ
 τὴν καρδίαν ἐλλάμπεσθαι
 τοῦ φωτός τοῦ νοητοῦ ...

XVII, στ. 274-276

... καὶ ἐν Θαβῶρ
 τῆς μεταμορφώσεως τοῦ Χριστοῦ
 συνθεωρὸς γενόμενος ...

XIX, στ. 91-97

Σὲ τὸν ἐπὶ πάντων
 Θεὸν καὶ δεσπότην
 ἢ κτίσις ἀνθρώπων ὀρώσα πάσχοντα
 συνεκλονεῖτο, δηλοῦσα
 μετακίησιν παγκόσμιον
 ἐξ ἀγνοίας ἔσεσθαι
 πρὸς ἔνθεον ἐπίγνωσιν.

(Βλ. ἐπίσης XII, στ. 200, XIV, στ. 203-205, 215-220, XV, στ. 213-214, XVI, στ. 111-115, 146-148, XVII, στ. 98-99, 281-287, XXI, στ. 85-87, XXII^a, στ. 233-238.)

Εἶναι χαρακτηριστικό ἐπίσης ὅτι ὁ Μάρκος ἐξυμνεῖ τοὺς ἀγίους ὡς ἀνθρώπους που ἔχουν ἐπιτύχει τὴν θέωση καὶ ἔχουν γίνει πραγματικὴ εἰκόνα καὶ ὁμοίωση τοῦ Θεοῦ¹⁷⁵, ἀκολουθώντας τοὺς κανόνες τῆς ευσέβειας:

VI, στ. 63-64

Χαίροις, τὴν ἐναντίαν ὁδὸν
 τῇ πρώτῃ Εὐὰ πρὸς τὴν θέωσιν σπεύσασα...

XVI, στ. 65-67

Τὸ κατ' εἰκόνα Θεοῦ φυλάξας ἀκίβδηλον
 διὰ πολιτείας εὐαγοῦς, ὅσιε Ἀλέξιε,
 πρὸς τὸ καθ' ὁμοίωσιν ἀνέδραμες ...

XV, στ. 280-286

Κατέλαβες, ὅσιε,
 ἅπερ αἰεὶ ἐδίωκες,
 τὸν καλὸν τε ἀγῶνα ἀγωνισάμενος
 καὶ τετελεκώς σου τὸν ὁρόμον τοῦ ἐφετοῦ,
 χαίρων ἀπολαύεις,
 τυχὼν τῆς θεώσεως
 ἐπαξίως, πανσεβάσιμῃ.

(Βλ. ἐπίσης XIII^a, στ. 15-18, XVI, στ. 70-73)

Ἐνα σημαντικό μέσο γιὰ τὴν πραγματοποίηση τῆς θέωσης εἶναι ἡ ησυχαστικὴ νοερὴ προσευχή,¹⁷⁶ βασικὸ στοιχεῖο τῆς ὁποίας εἶναι ἡ συνεχὴς ἐπανάληψη τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ:

¹⁷⁵ Meyendorff, *Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, σ. 137, 149.

¹⁷⁶ Meyendorff, *Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, σ. 83-88, 135 κ.α.

XXII^b, στ. 149-150

... καὶ πλουσίως ἔνσπειρον
τὸ γλυκὺ τοῦ υἱοῦ σου θεῖον ὄνομα.

XXIIe, στ. 213-216

Ὅλην μου διάνοιξον τὴν καρδίαν, Ἰησοῦ Χριστέ,
καὶ πλήρωσον τῆς σῆς ἀγιοπρεποῦς
μνήμης, ἀναπνέουσαν τὸ γλυκερὸν ὄνομα τὸ σόν,
κτείνας τὸν δράκοντα τὸν ἐντὸς ὑποκρυπτόμενον.

(Βλ. ἐπίσης XXI, στ. 375-376, XXII^c, στ. 131-134 καὶ τις συνεχεῖς επαναλήψεις
του ονόματος του Χριστοῦ στην Ακολουθία αρ. XX για τον Ἰησοῦ γλυκύτατο καὶ
ωραιότατο).

Για το πῶς φαινόταν ἕνας ησυχαστὴς τὴν ὥρα που προσευχόταν μπορεῖ νὰ
κρίνει κανεὶς ἀπὸ τὴν σχεδὸν ρεαλιστικὴ εἰκόνα που προσφέρει ὁ Κανόνας γιὰ
τον πατριάρχη Ευθύμιο Β':

VII, στ. 204-209

Φωνῆς σου ἐπήκουε
205 καὶ σιωπῶντος ὡς τοῦ Μωσέως ποτέ
ὁ δεσπότης τῶν ὄλων,
ὄτε τὰς χεῖρας εἰς προσευχὴν ἐπηρκῶς,
ἔνθεος ὅλος ἐφαίνου μετάρσιος
καὶ ἐκδημῶν πρὸς αὐτὸν τῇ ἀνατάσει τοῦ νοῦ.

Ἐνας ἄλλος τρόπος ἐπίτευξης τῆς θέωσης εἶναι ἡ υποταγὴ στον
πνευματικὸ πατέρα¹⁷⁷. Ὁ Μάρκος ἐξαίρει τὴν σημασία τῆς γιὰ τὴν τελειοποίησι,
αναφερόμενος σὲς δοκιμασίες, σὲς οὗοιες υποβλήθηκε ὡς νεὸς μοναχὸς ὁ
Ἰωάννης Δαμασκηνὸς ἀπὸ τον γέροντά του:

XIII, στ. 116-122

Κατὰ λόγον ὑποθέσθαι
τὸν θεμέλιον ἔκρινας
τοῦ ἐνθέου βίου
τὴν ὑπακοὴν προστησάμενος·
ὄθεν σοφὸς ἰδιώτη
παρεπόμενος,
ὑπετασσοῦ, πληρῶν τὰ ἐκείνου προστάγματα.
(Το ἴδιο τροπάριο στον XII, στ. 89-95)

XIII, στ. 164-169

Ὅρῶντες σε
τὰς ἀχράντους μολύνοντα χεῖρας σου
κοπροφύρτους,
ἐπιτίμιον λόγου ὑπέχοντα,
κατεπλήττοντο
οἱ πατέρες τὴν σὴν γενναιοτητα.

¹⁷⁷ Meyendorff, *Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμῶς*, σ. 38.

17. Ερμηνεία και αντιμετώπιση των σύγχρονων πολιτικών γεγονότων.

Το πιο επίκαιρο πολιτικό πρόβλημα στην εποχή του Μάρκου είναι η προέλαση των Τούρκων και η καταστροφή και η βαθμιαία εξαφάνιση της αυτοκρατορίας. Δεν ήταν δυνατόν, βέβαια, ιδιαίτερα σε υμνογραφικά έργα που είχαν ως αφορμή συγκεκριμένα συμβάντα, ο ποιητής να μην θίξει ένα τόσο σοβαρό θέμα. Η αγωνία του για την τύχη του κράτους και της πόλης του είναι αισθητή σχεδόν παντού, ιδιαίτερα μέσα από τις προσευχές που απευθύνει για νίκες των βασιλέων κατά των εχθρών, για την προστασία της Κωνσταντινούπολης από την πολιούχο της Θεοτόκο και γενικώς για απαλλαγή από τα δεινά της. Σε ορισμένους στίχους εκφράζεται απερίφραστα η απελπία των Βυζαντινών, η αβεβαιότητα και η ανασφάλεια για το μέλλον:

XIX, στ. 541-549

Ἡ ἀπεγνωσμένη βουλαῖς ἀνθρώπων
καὶ ἐπεγνωσμένη εἰς σωτηρίαν
Θεῷ παντοκράτορι μεγάλη πόλις αὕτη,
πόρους μυρίους ἀνατλάσῃ καὶ χαλεπούς κινδύνους,
σέσωσται πάντων ἐλευθέρῃ τῇ θεῖα προμηθεΐα ...

XXIIIβ, στ. 79-84

Ὑδατος ἀειρροῦ
δίκτην ἢ ζωὴ ἡμῶν παρατρέχει,
ὁ θάνατος ἄδηλος,
τὸ ἐξῆς ἀβέβαιον,
διὸ νῦν, ἀδελφοί, πρὸ τέλους
δάκρυσι τὰ δάκρυα φύγωμεν.
(Βλ. επίσης XIX, στ. 316-321)

Στις περιγραφές των Τούρκων τονίζονται, όπως είναι φυσικό, η διαφορά στην θρησκεία, η άγνοια, το μίσος και η περιφρόνησή τους για τα χριστιανικά σύμβολα και μυστήρια:

XIX, στ. 80-84

... οἱ ἐχθροὶ ἤχησαν,
κεφαλὴν ὕψωσαν,
οἱ μισοῦντες τὸ μυστήριον
τῆς σῆς γεννήσεως
ἐπὶ τὸν λαόν σου συνέστησαν
καὶ ταῦτ' αὐτῶν ἐταπεινώσαν.

XXIIIα, στ. 23-24

... τρέφον τὴν ὀργὴν σου
ἐπὶ ἀπίστους, αὐτῶν καταβαλοῦσα τὰ φρυγάματα.

(Βλ. επίσης XVIII, στ. 233-236, XIX, στ. 407-408, 454-455, XXIIIε, στ. 43-44, XXIIIβ, στ. 91-92, XXIIIα, στ. 154 κ.α.)

Εκφράζοντας τις εμπειρίες του από τις συγκρούσεις και τις δυσχέρειες των ήδη υποτεταγμένων περιοχών, ο ποιητής παρουσιάζει τους Τούρκους ως

πολεμοχαρή λαό, δόλιο και ανάξιο λόγω της δουλικής του καταγωγής από την Άγαρ¹⁷⁸ :

XXIII^h, στ. 81-83

Οἱ ἀπηνεῖς
καὶ αἰμοβόροι καὶ δόλιοι,
τῆς δουλίδος Ἰ Άγαρ οἱ ἀπόγονοι ...

XXIII^g, στ. 106-110

... τὰ θράση κατὰβαλε
τῶν θελόντων
ἔθνῶν πολέμους καὶ μάχας καὶ αἵματα,
τῶν μὴ προσκυνούντων τὴν εἰκόνα
τὴν θεοχαρίτωτόν σου, παμμακάριστε.

X, στ. 141-142

... ῥῶσον τὸν ποιμένα καὶ ἀπόδος ἡμῖν,
ἵνα εὐχαῖς
ὄσiais πόρρω τοὺς λύκους ἀποσοβῆ.

(Βλ. επίσης VIII, στ. 73-74, IX, στ. 250, XIX, στ. 108-111, 113-115 κ.α.)

Ἡ ἐξήγηση που δίνει ο Μάρκος σχετικά με την ήττα και την αποτυχία των Βυζαντινῶν είναι η πιο συνηθισμένη, που μπορεί να συναντήσει κανείς στην γραμματεία της εποχής.¹⁷⁹ Ὅλα οφείλονται στην ηθική κατάπτωση των Βυζαντινῶν, στις πολλές αμαρτίες τους, στην ψευδή και εικονική ευσέβειά τους και στην απόκλιση από τον δρόμο της αληθινῆς πίστεως. Γι'αυτό ο Θεός τους στέλνει μία δίκαιη τιμωρία:

XXIII^d, στ. 195-202

Συνήθεια φαύλη τυραννοῦσα
πρὸς πράξεις ἡμᾶς ἀτόπους ἐκβιάζεται·
ὄθεν καὶ τῷ σχήματι
μόνον προσευχόμενοι,
τοὺς λογιμοὺς πλανώμεθα
τοῖς φίλοις πάθεσιν·
ἐκ τούτων ἡ ὄργη τοῦ Κυρίου
καθ' ἡμῶν ἐπῆλθεν ὡς τέκνων ἀπειθείας.

XXIII^f, στ. 133-136

... εἰ γὰρ καὶ ἀσιδῆρως
ἀποθνήσκομεν, ἀλλ' ἡ δικαία
τοῦ Θεοῦ ῥάβδος προφανῆς, συντρίβουσα
σκεύη ἄχρηστα κατηρτισμένα
εἰς τὴν ἀπώλειαν ...

XXIII^a, στ. 145-149

Ἄμαρτημάτων δεσμοῖς συνεχόμενοι

¹⁷⁸ "Άγαρηνοί" θα γίνει ο μόνιμος προσδιορισμός των Τούρκων που χρησιμοποιούν οι χριστιανκοί λαοί των Βαλκανίων στα χρόνια της Τουρκοκρατίας.

¹⁷⁹ I. Sevcenko, "The Decline of Byzantium seen through the eyes of its intellectuals", pp. 179-180.

τῆ τοῦ θανάτου τομῆ παρεδόθημεν
καὶ καταφθειρόμεθα
ἐκ δικαίας κρίσεως
τοῦ σοῦ υἱοῦ καὶ Θεοῦ ...

(Βλ. επίσης ΧΧΙΙΙ^b, στ. 41, 189-194, ΧΧΙΙΙ^e, στ. 114-119, ΧΧΙΙΙ^e, στ. 200-201, ΧΧΙΙΙ^f, στ. 78-79, 234-235 κ. α.)

Ο μόνος τρόπος σωτηρίας είναι η ειλικρινής και από το βάθος της καρδιάς μετάνοια που συνοδεύεται από δάκρυα, καθώς και η προσευχή προς τον Θεό για έλεος. Και στην λύση, όπως και στην ερμηνεία των σχετικών προβλημάτων, ο Μάρκος μένει πιστός στις παραδοσιακές αντιλήψεις και θέσεις, όπως και η πλειοψηφία των βυζαντινών διανοουμένων, χωρίς να μπορεί να αντιδράσει πραγματικά¹⁸⁰ στην διαρκώς μεταβαλλόμενη προς το χειρότερο κατάσταση:¹⁸¹

ΧΧΙΙΙ^f, στ. 83-84

... κλαύσωμεν καὶ νῦν,
ἀδελφοί, καὶ ἡ θραῦσις ἴσως κοπάσειεν.

ΧΧΙΙΙ^d, στ. 211-217

Ἄρα τίς ἡμῶν
ἡμέραν τὴν ἔμφοβον ἐκείνην ὑπομενεῖ
ἢ τίς ὑποστήσεται
ἀπὸ προσώπου Κυρίου κρίνοντος
διὰ πυρός, ὡς γέγραπται, τὰ ἔργα πάντων ἡμῶν,
ἀλλὰ δεῦτε
νῦν μετανοήσωμεν,
τῆ μητρὶ τοῦ Κυρίου προσπίπτοντες.

(Βλ. επίσης ΧΧΙΙΙ^c, στ. 104, ΧΧΙΙΙ^f, στ. 113-117, 154-155 κ. α.)

Η καθημερινή αβεβαιότητα και η συνεχής απειλή ίσως ήταν η αιτία ο Μάρκος να δώσει ιδιαίτερη έμφαση σε ορισμένες αντιλήψεις για την επίγεια ζωή, οι οποίες αν και ήταν ευρέως διαδεδομένες στο Βυζάντιο, στην ποίησή του εκφράζονται με έναν χαρακτηριστικό και ενδιαφέροντα τρόπο. Για να περιγράψει την πρόσκαιρη, φθαρτή και μεταβαλλόμενη φύση της κοσμικής ζωής, ο ποιητής την συγκρίνει συνήθως με ένα υγρό στοιχείο, που ρέει, μεταβάλλεται και χάνεται γρήγορα. Γι' αυτό και ο συχνότερος προσδιορισμός της είναι ρέουσα:

ΧΧΙΙ^a, στ. 142-144

... ἀνέλκυσσον
τὸν νηχόμενον ἐν ὕδασί μου νοῦν
τῆς ἡδοναθοῦς καὶ ὑδατώδους ζωῆς ...

ΧΧΙΙ^b, στ. 175

Ἵγρὸν διαρρέοντα βιώσας βίον ...

¹⁸⁰ Λίγο διαφορετική βέβαια είναι η στάση του στον λόγο αφιερωμένο στην άλωση της Θεσσαλονίκης, όπου προτρέπει τους συμπολίτες του να συμβάλουν με ό,τι μπορούν στην αποκατάσταση και την ενίσχυση των τειχών της Κωνσταντινουπόλης, που είναι και η μόνη ελπίδα σωτηρίας για την πόλη τους, βλ. Πηλαβάκης, *Ἐὰν ἡ Θεσσαλονίκη. Ἐρήνος γιὰ τὴν Ἀλωση τοῦ 1430*, σσ. 58-62.

¹⁸¹ I. Sevcenko, "The Decline of Byzantium seen through the eyes of its intellectuals", p.186.

VI, στ. 5-7

... τὴν φθαρτὴν ἔφυγες
καὶ χαμαὶ ῥέουσας
τῶν ἐν κόσμῳ περιπέτειαν ...

XXII^a, στ. 129

ῥεούσης ἀφέμενοι ζωῆς καὶ χαμερποῦς ...

(βλ. ἐπίσης XXIII^a, στ.13-15, XXII^b, στ. 239-245, XXIII^d, στ. 219-220, XXIII^g, στ. 79-80.)

Με τὸν ἐπίγειο βίῳ συνδέονται καὶ ὅλες οἱ ἀμαρτωλές σκέψεις, ἐπιθυμίες καὶ πράξεις που πρέπει νὰ ἀποφεύγονται ἀπὸ ἕναν ἐνάρετο καὶ συμμορφούμενο πρὸς τὴς θείες ἐντολές ἄνθρωπο. Γι'αὐτὸ καὶ ὁ Μάρκος τὴς χαρακτηρίζει ἐξίσου ὡς ῥέοντα καὶ εφήμερα, ὅπως καὶ τὴν ζωὴ που τὴς γεννάει, σὲ ἀντίθεση με τὰ αὐλά καὶ ἀφθάρτα ἀγαθὰ που χαρίζει ἡ ἄρρευση, ἐπουράνια καὶ αἰώνια ζωὴ:

XVI, στ. 205-206

ῥεούσης τρυφῆς
καὶ δόξης κατεφρόνησας ...

XXII^a, στ. 239-240

ῥέων ἡδοναῖς ὁ πλούσιος
καὶ ἀπολαύσει τῶν ῥευστῶν ...

XXIIe, στ. 6-7

ῥέων ἀπλέτῳ θράσει καὶ ἐκτεινόμενος,
ὁ θυμὸς ...

VII, στ. 71-74

ῥεῦμα χωροῦν
κατὰ πρανοῦς ἐπιστάμενος
τὸ τοῦ κόσμου
μάταιον δοξάριον...

XIII, στ. 102-103

Ἀλογήσας τῶν ἀστάτων
προσετέθης τοῖς μένουσι ...

XXIII^a, στ. 13-15

ῥευστοὶ χρηματίσαντες δι' ἁμαρτίαν
πρὸς ζωὴν τὴν ἄρρευστον
διὰ σοῦ, δέσποινα, ἀνακεκλήμεθα ...

XIX, στ. 309-311

Στήτῳ ἢ ῥύσις
τῆς ἐμπαθοῦς διαθέσεως
τῶν σωμάτων, λόγε, καὶ ψυχῶν ...

XVIII, στ. 17

... πλοῦτον μὴ ῥέοντα τῶν ψυχικῶν ἀρετῶν.

(βλ. ἐπίσης XV, στ. 66-70, XVII, στ. 100-101, XIX, στ. 337-338, XXI, στ. 475,

XXII^c, στ. 24, 46, 143, XXIIe, στ. 18-19, XXII^g, στ. 89-90, 241, XXIIIe, στ. 53.)

18. Η Ένωση των Εκκλησιών.

Οι προσευχές που απευθύνει στο τέλος ορισμένων έργων ο Μάρκος Ευγενικός για την αποκατάσταση της ένωσης των δύο εκκλησιών αποτελεί μία επιπλέον απόδειξη, ότι ο λόγιος δεν ήταν προκατειλημμένος στο θέμα αυτό και ότι δεν ήταν εξαρχής αντίπαλος μίας τέτοιας πρωτοβουλίας, όπως τεκμηριωμένα και πειστικά υποστήριξε σε ειδική μελέτη του και ο Τσιρπανλής:¹⁸²

XIX, στ. 566-573

Τὰ διηρημένα τῆς ἐκκλησίας
καὶ νεκρωμένα σαφῶς ἐντεῦθεν
μέλη τὰ τίμια πρὸς μίαν ἁρμονίαν
σύναψον αὐθις, τὸν χιτῶνα τὸν ὑφαντὸν διόλου,
σῶτερ, τιμῶντας, ὃν ἀτμήτως οἱ φονευταὶ διεΐλον,
καὶ τὸ αἷμα σου τὸ ζωηφόρον,
δι' οὗ πρὸς μίαν συμφωνίαν τὰ πέρατα
κατὰ τὴν πίστιν ἠνωήθησαν.

XI^a, στ. 326-329

... ἰκέτευε, ἔνδοξε,
διὰ σταυροῦ
κράτος δωρηθῆναι τῷ βασιλεῖ,
ταῖς ἐκκλησίαις ἔνωσιν ...

XIV, στ. 57-60

... ἐκτενῶς δυσώπει
τὸν φύσει μεγαλόδωρον Θεὸν
ταῖς ἐκκλησίαις ὁμόνοιαν,
ὅσιε, δωρήσασθαι.

XVI, στ. 333-334

... καὶ ὁμόνοιαν
τοῖς αὐτὸν σεβομένοις ...

(Βλ. επίσης XVI, στ. 287-288, VIII, στ. 272)

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι και στο θέμα αυτό οι απόψεις του Μάρκου διαμορφώθηκαν υπό την επιρροή του πνευματικού του πατέρα Ιωσήφ του Βρυέννιου¹⁸³. Ο διάσημος θεολόγος εκπροσωπούσε την ομάδα των παραδοσιακών διανοουμένων, αποτελούμενη κυρίως από ησυχαστές, η οποία δεν απέρριπτε εντελώς την ιδέα της εκ νέου ενοποίησης του χριστιανικού κόσμου¹⁸⁴, αλλά θεωρούσε ότι αυτή δεν πρέπει να γίνει από πολιτική σκοπιμότητα, δηλαδή για να

¹⁸² Tsirpanlis, *The Council*.

¹⁸³ Πρέπει να τονισθεί ότι κανένας μελετητής, ο οποίος ασχολήθηκε με την Σύνοδο της Φερράρας-Φλωρεντίας, δεν μελέτησε την εξάρτηση των θέσεων και των ιδεολογικών απόψεων του Μάρκου Ευγενικού από αυτές του δασκάλου του Ιωσήφ Βρυεννίου, αν και αυτή είναι προφανής.

¹⁸⁴ Για την γενική αντιμετώπιση της Ένωσης και στην βυζαντινή, αλλά και στην δυτική κοινωνία βλ. Tsirpanlis, *The Council*, pp. 58-62 και Sevcenko, "Intellectual repercussions of the Council of Florence", *Church History XXIV*, Chicago, Ill. 1955, pp.291-323 (=Ideology, Letters and Culture in the Byzantine World, [Variorum reprints], London 1982). Πβλ. επίσης J. Gill, "Eleven Emperors of Byzantium Seek Union with the Church of Rome", *Eastern Churches Review* 9 (1977), pp. 72-84.

αποτραπεί η τουρκική απειλή, αλλά πρέπει να βασίζεται στην αληθινή χριστιανική διδασκαλία, στην ισότητα ανάμεσα στις εκκλησίες και σε μία οικουμενική Σύνοδο, η οποία θα έπρεπε να διεξαχθεί στην Κωνσταντινούπολη¹⁸⁵.

¹⁸⁵ Για τις απόψεις του Ιωσήφ Βρυεννίου βλ. Ιωαννίδης, *Ο Ίωσήφ*, σ. 86-89. Ένας από τους πρώτους λογίους που εκφράζει παρόμοιες απόψεις είναι ο αυτοκράτορας Ιωάννης Καντακουζηνός βλ. Nicol, *The Last Centuries*, p. 267-268.

Κεφάλαιο τέταρτο ΠΗΓΕΣ

Η ανίχνευση των πηγών, που χρησιμοποίησε ο Μάρκος Ευγενικός στα υμνογραφικά του έργα, έχει ενδιαφέρον όχι μόνο επειδή δείχνει ποια στοιχεία πήρε από την προγενέστερη γραμματεία και με ποιον τρόπο τα αξιοποίησε, αλλά και γιατί έτσι διαπιστώνεται το εύρος των γνώσεών του, η προσήλωσή του σε ορισμένα πνευματικά ρεύματα της εποχής και κατά συνέπεια οι αναγνωστικές προτιμήσεις του. Όπως θα φανεί από την συνέχεια, ο Μάρκος είχε διαβάσει και γνώριζε καλά τους μεγάλους πατέρες της εκκλησίας (τον Μέγα Αθανάσιο, τον Γρηγόριο τον Ναζιανζηνό, τον Ιωάννη τον Δαμασκηνό), τους μυστικούς θεολόγους (τον Ευάγριο τον Ποντικό, τον Ψευδοδιονύσιο τον Αρεοπαγίτη, τον Ιωάννη της Κλίμακος), την προγενέστερη και σύγχρονη ησυχαστική γραμματεία (π.χ. τον Θεοκτίστο μοναχό, τον Ιωσήφ Βρυέννιο), την υμνογραφική παράδοση (κυρίως τον Ιωσήφ τον Υμνογράφο), τα αγιολογικά κείμενα, κυρίως εκείνα του Συμεών του Μεταφραστή, καθώς και άλλους βυζαντινούς συγγραφείς (π.χ. τον Μιχαήλ Ψελλό). Υπάρχουν επίσης αναφορές στην αρχαία ελληνική γραμματεία, όχι μόνο σ' εκείνη που αποτελούσε υποχρεωτικό ανάγνωσμα στα σχολεία της εποχής του (Όμηρος, Ησίοδος, οι ρητοροδιδάσκαλοι της ύστερης αρχαιότητας), αλλά και σε συγγραφείς που διαβάζονταν εκτός σχολείου από πιο απαιτητικούς και με ευρύτερα ενδιαφέροντα λογίους¹. Στο κεφάλαιο αυτό δεν θα γίνει αναφορά στο πλήθος των απηχήσεων από τα κείμενα της Αγίας Γραφής που διαπιστώνονται, όπως είναι αναμενόμενο, σε όλα τα έργα του. Εξαντλητικές κατά το δυνατόν παραπομπές σε αυτά δίνονται στο υπόμνημα πηγών της έκδοσης.

Οι πηγές που χρησιμοποίησε ο Μάρκος κατατάσσονται στις παρακάτω κατηγορίες: υμνογραφικά και αγιολογικά κείμενα, κυρίως συναξάρια, θεολογικές πραγματείες, και σε μικρότερη σαφώς κλίμακα έργα αρχαίων συγγραφέων.

1. Υμνογραφία.

Α'. Ακάθιστος ύμνος και Κανών του Ιωσήφ Υμνογράφου στην Ακολουθία του Ακαθίστου Ύμνου. Εφόσον τα δύο αυτά έργα κατατάσσονται ανάμεσα στα πιο δημοφιλή υμνογραφικά κείμενα του Βυζαντίου, είναι φυσικό να επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τον Μάρκο Ευγενικό κατά την συγγραφή των Οκτώ παρακλητικών κανόνων προς την Οδηγήτρια και των θεοτοκίων σε ορισμένους άλλους κανόνες. Ο Μάρκος δανείζεται από τους δύο αυτούς προγενέστερους ύμνους επαινετικούς χαρακτηρισμούς, επίθετα, μεταφορές ή συγκρίσεις, για να εμπλουτίσει τα εγκώμιά του προς την προστάτιδα της Κωνσταντινούπολης και όλων των χριστιανών:

¹ Έναν κατάλογο των υποχρεωτικών αναγνωσμάτων ενός βυζαντινού μαθητή στο ύστερο Βυζάντιο βλ. στον I. Sevcenko, "Society and Intellectual Life in the 14th Century" in: *Society and Intellectual Life in Byzantium* [Variorum Reprints], London 1981, n. 1, p. 89, n. 69. R. Browning, "Tradition and Originality in Literary Criticism and Scholarship" in: *Originality in Byzantine Literature, Art and Music*, ed. by A.R. Littlewood, Oxford 1995, pp. 19-21.

Ακάθιστος ύμνος, α', στ. 8-9²

... χαίρε, τοῦ πεσόντος Ἄδαμ
 [ἢ ἀνάκλησις·
 χαίρε, τῶν δακρύων τῆς Εὐας ἢ
 [λυτρωσις ...

Ακάθιστος ύμνος, α', στ. 16

... χαίρε, οἷ ἧς νεουργεῖται ἡ κτίσις

Ακάθιστος ύμνος, γ', στ. 10-14

... χαίρε, κλίμαξ ἐπουρανιε, οἷ ἧς
 [κατέβη [ὁ] θεός·
 χαίρε, γέφυρα μετάγουσα τοὺς ἐκ
 [γῆς πρὸς οὐρανόν·
 χαίρε, τὸ τῶν ἀγγέλων πολυθρύλητον
 [θαῦμα·
 χαίρε, τὸ τῶν δαιμόνων πολυθρήνητον
 [τραῦμα ...

Ακάθιστος ύμνος, ε', στ. 10-11

χαίρε, ἄρουρα βλαστάνουσα εὐφορίαν
 [οἰκτιρμῶν·
 χαίρε, τράπεζα βαστάζουσα εὐθηνίαν
 [λασμών

Ακάθιστος ύμνος, ζ', στ. 9

χαίρε, παραδείσου θυρῶν
 [ἀνοικτηριον

Ακάθιστος ύμνος, ζ', στ. 14-15, 17

χαίρε, στερρὸν τῆς πίστεως ἔρεισμα·
 χαίρε, λαμπρὸν τῆς χάριτος γνῶρισμα...
 χαίρε, οἷ ἧς ἐνεούθημεν δόξαν ...

Ακάθιστος ύμνος, ια', στ. 12

χαίρε, πύρινε στυλε ὁδηγῶν τοὺς
 [ἐκ σκοτει ...

XXIII^b, στ. 56-57

Ἀνακλησις
 τοῦ πεσόντος Ἄδαμ χρηματίουσα
XXIII, στ. 171
 Ἄδαμ ἢ ἀνάκλησις. Εὐας ἢ λυτρωσις

XXIII^b, στ. 63

... κόσμον νεουργηοῦσα ...

XXIII^g, στ. 140

...οἷ ἧς ἡ φύσις ἡμῶν κεκαινουργηται

XXIIIe, στ. 144-147

Κλίμαξ κοητη, οἷ ἧς θεός κατέβη,
 μετάγουσα γέφυρα πρὸς οὐρανόν ἀπό
 γῆς,

θαῦμα ἀγγέλων,
 δαιμόνων τραῦμα μέγα ...

XXIIIe, στ. 174-175, 177-178

Ἄρουρα βλαστάνουσα εὐφορίαν
 θεῶν ἰλασμῶν ...
 τράπεζα βαστάζουσα τῶν οἰκτιρμῶν
 ἄρτον ζσηρῶν ...

XXIII^h, στ. 119-120

παραδείσου πύλας
 ἢ ἀνοίξουσα, χαίρε ...

XXIIIe, στ. 183-187

...χαίρε, τὸ στερρὸν
 τῆς πίστεως ἔρεισμα, χαίρε, λαμπρὸν
 χάριτος Θεοῦ
 γνῶρισμα, δέσποινα,
 οἷ ἧς δόξαν ἐνεούθημεν.

XXIII^d, στ. 94-96

...χαίρε, στυλε πυρινε, οἷ ἧς
 πρὸς τὴν ἐπουρανίον
 ὁδηγησῆθε εἰσοῦσαν.

² Για τις παραπομπές στο κείμενο του Ακαθίστου χρησιμοποιείται εδώ η εκδοχή C. Trypanis, *Fourteen Early Byzantine Cantica* [Wiener Byzantinische Studien, B.V], Wien 1968, pp.29-39.

Ακάθιστος ύμνος, ια', στ. 13
χαΐρε, σκέπη τοῦ κόσμου ...

XXIII^h, στ. 101
τὴν τοῦ κόσμου σκέπην...
IX, στ. 81
σκέπη κόσμου πέφηνας ...

Ακάθιστος ύμνος, ιζ', στ. 1
Ῥητόρας πολυφθογγοὺς ὡς ἰχθύας
[ἀφώνους

XXIII^c, στ. 157-158
Ῥητόρων καὶ σοφιστῶν
πολύφθογγα στόματα

Ακάθιστος ύμνος, ιζ', στ. 8
χαΐρε, φιλοσόφους ἀσόφους δεικνύουσα

XXIII^a, στ. 152
φιλοσοφῶν ἀσόφων σοφίσματα ...

Σ' έναν από τους Οκτώ κανόνες προς την Οδηγήτρια (XXIV^c, στ. 189) ο Μάρκος χρησιμοποιεί και την πολύ γνωστή περίφραση για το πρόσωπο της Θεοτόκου από το εφύμνιο των μονών οίκων του Ακαθίστου: ... ἀνύμφευτην μόνην νύμφην.

Από τον Κανόνα του Ιωσήφ του Υμνογράφου δανείζεται το τελευταίο τροπάριο της α' ωδής και το δεύτερο τροπάριο της γ' ωδής (σελ. 559)³, τα οποία εντάσσει χωρίς την παραμικρή αλλαγή ως θεοτοκία στον Παρακλητικό κανόνα κατά της λύπης (XXII^d, στ. 33-40, 65-70). Χρησιμοποιεί επίσης και πολλά άλλα χωρία:

Κανών Ιωσήφ Υμνογράφου, σ. 559
Ἄδὰμ ἐπανόρθωσις, χαΐρε Παρθένε
Θεόνυμφε ... χαΐρε, πανάμωμε, τὸ
παλάτιον τοῦ μόνου Βασιλέως·
χαΐρε θρόνε πύρινε, τοῦ Παντοκράτορος.

XXIII^d, στ. 24
χαΐρε, ἐπανόρθωσις τοῦ
[πρωτοπλάστου Ἄδὰμ

XXIII^h, στ. 21-22
χαΐρε, Χριστοῦ παλάτιον,
χαΐρε, πύρινε θρόνε...

Κανών Ιωσήφ Υμνογράφου, σ. 559
χαΐρε, ἠδύπνοον κρίνον

XXIII^h, στ. 165
Ὡς κρίνον ἠδύπνοον ...

Κανών Ιωσήφ Υμνογράφου, σ. 559
Στάχυν ἡ βλαστήσασα τὸν θεῖον ὡς
χώρα... χαΐρε, τοῦ ζῶντος ὕδατος πηγὴ
ἀκένωτος Δέσποινα.

XXIII^a, στ. 101-102
Γῆ ἡ τὸν στάχυν τὸν ζωοποιὸν
βλαστήσασα ...

XXIII^d, στ. 172-176
χαΐρε, ἄσπορε
χώρα ἡ βλαστήσασα
στάχυν ζωοπάροχον.
χαΐρε, τοῦ ζῶντος ὕδατος
πηγὴ ἀκένωτε ...

XXIII^f, στ. 193-194
Σὲ, τὴν ἀθάνατον πηγὴν
τοῦ ζῶντος ὕδατος ...

³ Οι παραπομπές στο κείμενο του Ιωσήφ Υμνογράφου γίνονται σύμφωνα με την έκδοση *Ἐρωτόλογιον τὸ μέγα*, Ἀθήναι 1995, σσ. 558-572.

Κανών Ιωσήφ Υμνογράφου, σ. 559
... χαίρε ἀμνάς κυήσασα Θεοῦ ἀμνόν

Κανών Ιωσήφ Υμνογράφου, σ. 560
... φωτὸς κατοικητήριον· χαίρε τὸ
σκοτός λύσασα

Κανών Ιωσήφ Υμνογράφου, σ. 560
Χαίρε πύλη μόνη, ἣν ὁ λόγος
διώδευσε μόνος· ἡ μοχλοῦς καὶ
πύλας Ἰδοῦ συντρίψασα ...

Κανών Ιωσήφ Υμνογράφου, σ. 563
χαίρε, πῖον ὄρος, καὶ τετυρωμένον
ἐν πνεύματι

Κανών Ιωσήφ Υμνογράφου, σ. 563
Ἰλαστήριον τοῦ κόσμου, χαίρε ἄχραντε

Κανών Ιωσήφ Υμνογράφου, σ. 564
νυμφῶν ὀλόφωτε

Κανών Ιωσήφ Υμνογράφου, σ. 564
Εὐρύχωρον σκήνωμα τοῦ Λόγου

Κανών Ιωσήφ Υμνογράφου, σ. 565
Παστὰς τοῦ Λόγου

Κανών Ιωσήφ Υμνογράφου, σ. 565
Ἐκ σοῦ ἡ ὄρουσ ἀπέσταξε, φλογμὸν
πυθείας ἡ λύσασα ὅθεν βοῶμενο σοι
Χαίρε ὁ πόκος ὁ ἐνὸροσος

XXIIIe, στ. 21-22
Σέ, τὴν καλὴν ἀμνάδα τοῦ
[ἀρχιποιμένος
καὶ ἀμνοῦ Θεοῦ...

XXIII^d, στ. 90-91
Φωτὸς κατοικητήριον
χαίρε τὸ σκοτός λύσασα ...

XXIII^h, στ. 117-118
Ἰδιόδευτε πύλη,
χαίρε, ἣν διώδευσε Χριστὸς ὁ Κύριος
XXIII^d, στ. 177-178
ἡ πύλη, ἣν ὁ λόγος διήλθε,
χαίρε, ἡ τὰς πύλας συντρίψασα τοῦ
[Ἰδοῦ.

XXIII^d, στ. 64-65
χαίρε, πῖον ὄρος
καὶ τετυρωμένον ἐν πνεύματι

XVIII, στ. 168
Ἰλαστήριον τοῦ κόσμου, χαίρε
[ἄχραντε

XXIII^b, στ. 170
Νυμφῶν ὀλόφωτε Θεοῦ

XXIIIe, στ. 81
Τὸ σκήνωμα τοῦ Λόγου
XVI, στ. 244
σκήνωμα Θεοῦ

XXIII^d, στ. 69
Σέ, τὴν ἐμφυχὸν παστάδα
XVI, στ. 245
χρυσοπορφύρω τε παστάς

XXIII^d, στ. 137-139
χαίρε, ὁ πόκος, ἐξ οὗ
ἡ ὄρουσ ἀπέσταξε φλογμὸν ἡ
[λύσασα
τὸν πολυθεόν ...

Κανών Ιωσήφ Υμνογράφου, σ. 565
 νεφέλη ὀλόφωτε ...

Κανών Ιωσήφ Υμνογράφου, σ. 569
 Χαῖρε ὄχημα Ἡλίου τοῦ νοητοῦ
 ἄμπελος ἀληθινή, τὸν βότρυν τὸν
 πέπειρον ἢ γεωργήσασα

Κανών Ιωσήφ Υμνογράφου, σ. 569
 Χαῖρε Θεόνυμφε, ἡ ῥάβδος ἢ μυστική,
 ἄνθος τὸ ἀμάραντον ...

Κανών Ιωσήφ Υμνογράφου, σ. 571
 Χαῖρε ἄστρον ἄδυτον, εἰσάγον κόσμῳ
 τὸν μέγαν Ἡλίον ...

Κανών Ιωσήφ Υμνογράφου, σ. 572
 ὀσίων πάντων, χαῖρε τὸ καύχημα, τῶν
 ἀθλητῶν στεφάνωμα· χαῖρε ἀπάντων τε
 τῶν δικαίων θείον ἐγκαλλώπισμα, καὶ
 ἡμῶν τῶν πιστῶν τὸ διάσωμα.

XXIII^d, στ.93

φωτὸς νεφέλη

IX, στ. 80

φωτεινὴ νεφέλη

XXIIIe, στ. 79

Νύμφη Θεοῦ πάντιμε, ἡλίου ὄχημα

XXIII^g, στ. 39-41

Σέ, τὴν τὸν βότρυν τῆς ζωῆς

ἀναβλαστήσασαν θείως

καρποφόρον ἄμπελον ...

XXIII^d, στ. 135-136

Ῥάβδος ἔντιμος, τὸ ἄνθος τὸ

[ἀμάραντον,

χαῖρε, ἀνθήσασα ...

XXIII^d, στ. 92-93

χαῖρε, ἢ τὸν ἥλιον τῷ κόσμῳ

προαγαγοῦσα ...

XXIII^d, στ. 230-234

ὀσίων πάντων χαῖρε τὸ καύχημα,

τῶν ἀθλητῶν κραταίωμα, ἱεραρχῶν

[καλλονῆ,

τῶν δικαίων,

χαῖρε, τὸ στεφάνωμα,

χαῖρε, πάντων πιστῶν τὸ διάσωμα.

Ὄταν διαπιστώνεται στα κείμενα του Μάρκου χρήση χωρίων ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή καὶ ἀπὸ πολὺ γνωστὰ ὑμνογραφικὰ ἔργα, ὅπως εἶναι ὁ Ἀκάθιστος ὕμνος καὶ ὁ στενά συνδεδεμένος με αὐτὸν Κανὼνας τοῦ Ἰωσήφ Υμνογράφου, διερωτᾶται εὐλόγα κανεῖς κατὰ πόσο ἡ ενσωμάτωση χωρίων ἀπὸ τα κείμενα αὐτὰ γίνεται συνειδητὰ ἀπὸ τὸν ποιητὴ ἢ ὄχι. Ενδέχεται ἀσφαλῶς αὐτές νὰ παρεισφρέουν αὐθόρμητα στοὺς στίχους, ἐπειδὴ μέσα ἀπὸ τὸ σχεδὸν καθημερινὸ ἀκουσμὰ τοὺς εἶχαν ἀποτυπωθεῖ στο νου τοῦ ὡς σταθερές φόρμουλες, που χαρακτηρίζουν ἱερά πρόσωπα καὶ γεγονότα. Ὅτι ὁ ποιητὴς δὲν ἔχει πάντοτε τὴν συναίσθηση ἀπὸ ποια πηγὴ ἀκριβῶς ἀντλεῖ στοιχεῖα, τὸ ἀποδεικνύει τὸ παράδειγμα ἐνὸς τροπαρίου, στο ὁποῖο ἀναμειγνύει ἐλεύθερα δύο ἐκφράσεις γιὰ τὴν Παναγία ἀπὸ τὸν Ἀκάθιστο Ὑμνο καὶ τὸν Κανὼνα τοῦ Ἰωσήφ Υμνογράφου:

Ἀκάθιστος ὕμνος, γ', 10-11 Ἰωσήφ Υμνογράφος, σ. 563 Μάρκος, XXIII^d, στ. 66-68

χαῖρε, κλίμαξ ἐπουράνιε,

[δι' ἧς κατέβη ὁ θεός·

χαῖρε, γέφυρα μετάγουσα

τοὺς ἐκ γῆς πρὸς

[οὐρανόν ...

χαῖρε, κλίμαξ γῆθεν,

πάντας ἀρυψώσασα χαριτι

χαῖρε, ἢ γέφυρα ὄντως, ἢ ἡ μεταγουσα ἐκ τοῦ θανάτου

μετάγουσα ἐκ θανάτου

πάντας πρὸς οὐρανόν...

...χαῖρε, οὐράνιε κλίμαξ,

χαῖρε, γέφυρα

[πρὸς οὐρανόν ...

Ἐμια τέτοια συμπληματική χρήση έτοιμων εκφράσεων από έργα μεγάλων υμνογράφων που αφορούν το πρόσωπο της Θεοτόκου δεν αποτελεί χαρακτηριστικό μόνο του Μάρκου Εφέσου, αλλά ήταν φαινόμενο σύνηθες στην μεταγενεστέρη βυζαντινή υμνογραφία⁴. Αξιοσημείωτο είναι, ωστόσο, ότι παρόμοια τάση διαπιστώνεται και στην εκκλησιαστική ρητορική της εποχής. Σ' αυτό το συμπέρασμα μπορεί να οδηγήσει το τέλος ενός Ευχαριστηρίου Λόγου προς την Θεοτόκο του Ιωσήφ Βρυεννίου, το οποίο καταλαμβάνει περισσότερο από μισή τυπωμένη σελίδα και περιέχει μόνο εγκωμιαστικές εκφράσεις και προσφωνήσεις για την Θεοτόκο. Εδώ παρατίθεται ενδεικτικά η αρχή του λόγου, στον οποίο η επίδραση της υμνογραφίας της Ακάθιστης ακολουθίας είναι εμφανεστάτη⁵: αὐτὴ τοῖνυν κυριώνυμε κόρη καὶ μυριώνυμε, ἣν ἀνυμνοῦσιν ἅπασαι τῶν ἀγγέλων χορεῖαι ... τῶν ἡμετέρων ψυχῶν ἀναψυχή, τὸ τῶν καρδιῶν ἡμῶν ἀγαλλίαμα, τῶν ὀμμάτων ὁ φωτισμός, τῶν λαρυγγῶν ὁ γλυκασμός, καὶ τῶν ὀδυνῶν ὁ κουφισμός, τῶν λυπουμένων ἡ παραμυθία, τῶν ἀσθενούντων ἡ θεραπεία, ἡ ἐλπίς τῶν ἀπηλπισμένων, ἡ βοήθεια τῶν ἀβοηθήτων, τῶν χηρῶν ἡ προστασία, τῶν ὀρφανῶν ἡ παρηγορία, τῶν ἐν ἀνάγκαις ἡ λύτρωσις, καὶ τῶν πολεμουμένων τὸ καταφύγιον, ἡ ἁγία χώρα καὶ ἀνήροτος ἄρουρα, ἡ νοητὴ καὶ ἀγεώργητος ἀμπελος...

Β'. Ρωμανός Μελωδός. Μερικά τροπάρια στα έργα του Μάρκου, κυρίως θεοτοκία, απηχούν το εφύμνιο του πρώτου Κοντακίου του Ρωμανού για τα Χριστούγεννα: παιδίον νέον ὁ πρὸ αἰώνων Θεός⁶. Η επίδραση αυτή εξηγείται εύκολα απο το γεγονός ότι το προοίμιο και ο πρώτος οίκος του εν λόγω κοντακίου αποτελούσαν μέρος της ακολουθίας του ὁρθρου των Χριστουγέννων:

XVIII. στ. 49-50

Νέον γεγοινως ἐκ σοῦ παιδίον,
παρθένε, ὁ ἄχρονος Θεός ...

XVII. στ. 142-144⁷

Νέον ἡμῖν
Θεὸν παιδίον ἐγέννησας
πρὸ αἰώνων...

XIV. στ. 195-197

... μόνη τίκτεις
βρέφος θεῖον ἄσπορον
τὸν πρὸ αἰώνων ...

XIV. στ. 151-152

Υἱὸν προαιώνιον
βρέφος Θεὸν ἐγέννησας ...

⁴ Για το θέμα αυτό βλ. Κ. Μητσάκη, "The genuiness of the poem on Mary the Virgin by John Plousiadenos (c. 1429-1500)" στον τόμο *Τὸ εὐμνηστικὸν ὕδωρ*, Αθήνα 1983, σσ. 193-203, όπου συζητείται η περίπτωση ενός ποιήματος για την Παναγία του Ιωάννη Κλαδά.

⁵ Ιωσήφ τοῦ Βρυεννίου, *Τὰ εὐσεβήματα Β'*, σσ. 331-332.

⁶ Maas, Trypanis, *Sancti Romani Cantica*, N. 1, pp. 1-9.

⁷ Αυτό το θεοτοκίο επαναλαμβάνεται και στον Κανόνα για τον πατριάρχη Ευθυμιο και στον Κανόνα της Ακολουθίας για την Αγ. Τριαδα, βλ. το κεφάλαιο "Η ποιητική τέχνη", σ. 128-129

Γ'. Ιαμβικός κανόνας Ιωάννη του Δαμασκηνού για τα Χριστούγεννα.

Σ' έναν από τους Παρακλητικούς κανόνες προς την Οδηγήτρια ο Μάρκος αξιοποιεί γνωστά μοτίβα από την ένατη ωδή του κανόνα του Ιωάννη του Δαμασκηνού για τα Χριστούγεννα.

Δαμασκηνός⁸, ωδή θ', στ.117-120

... τῷ πόθῳ δέ, παρθένε,
 Ὕμνους ὑφαίνειν συρτόνως τεθηγμένους
 Ἐργῶδες ἔστιν, ἀλλὰ καί, μήτερ, σθένος
 Ὅση πέφυκεν ἡ προαίρεσις, δίδου.

XXIII⁹, στ.53-57

Ὕμνολογεῖν λόγοις σε, σεμνή,
 καὶ ἐγκωμίοις εὐφημεῖν
 [ἐργῶδες ἔστιν,
 ἀλλ' αὐτὴ, πρὸς τὴν
 [προαίρεσιν
 ἡμῶν ἐπιβλέπουσα,
 δύναμιν ἀρκοῦσα χορήγησον.

Δ'. Κανὼν ἱκετήριος εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν Θεοκτίστου μοναχοῦ τοῦ Στουδίτου.

Ἡ προσεκτικὴ ἐξέταση τῆς Ἀκολουθίας εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν γλυκύτετον καὶ ὠραιότατον καὶ λεγομένης κήφως καὶ νίφως, νοὸς δηλαδὴ καὶ ἀμαρτημάτων, φερούσης συνεχῶς τὸ φρικτὸν μὲν τοῖς δαίμοσιν ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, ἡμῖν δὲ γλυκύτετον (XX) οδηγεῖ στο συμπέρασμα ὅτι το κείμενο αὐτὸ ἔχει ελάχιστη πρωτοτυπία. Στὴν οὐσία στὸν Μάρκο ἀνήκουν μόνο τὸ εξαποστειλάριον καὶ οἱ δύο ομάδες προσόμοιων σιχηρῶν στὸ τέλος τῆς ακολουθίας. Ὁ κανόνας ἀντίθετα καὶ τὰ περισσότερα προσόμοια σιχηρά που προηγούνται εἶναι ἔργα, τὰ ὁποῖα προσγράφονται συνήθως στὸν Θεόκτιστο μοναχὸ τὸν Στουδίτη (14^ο αἰ.)⁹. Ἡ ἔλλειψη, ὠστόσο, κριτικῆς ἐκδόσεως τοῦ κειμένου τοῦ Θεοκτίστου¹⁰ δυσκολεύει τὴν εξακρίβωση τῆς αυθεντικῆς μορφῆς του. Για τὸν λόγο αὐτὸν δὲν μπορούμε νὰ εἶμαστε σίγουροι γιὰ τὴν πατρότητα ὀρισμένων τροπαρίων, τὰ ὁποῖα διαφέρουν στὴν παραλλαγή τοῦ Μάρκου ἀπὸ τὴν σύγχρονη, λειτουργικὴ, ἐκδοσὴ τοῦ κειμένου τοῦ Θεοκτίστου (βλ. π.χ. τὴν Τέταρτη, τὴν Πέμπτη καὶ τὴν Ὁγδοὴ ὠδὴ τοῦ κανόνα). Ἐστὶ πρὸς τὸ παρόν μένει ἀδιευκρίνιστο εἴαν τὰ τροπάρια αὐτὰ ἀνήκουν στὸν Θεόκτιστο, στὸν Μάρκο ἢ σε κάποιον ἄλλον ἀναγνώστη καὶ ἐπεξεργαστὴ τοῦ κειμένου τοῦ Θεοκτίστου.

⁸ W. Christ-M. Paranikas, *Anthologia Graeca Carminum Christianorum Lipsiae* 1871, p. 208.

⁹ Για τὴν ζωὴ καὶ τὰ ἔργα τοῦ Θεοκτίστου βλ. A.-M. Talbot, *Faith Healing in Late Byzantium. The posthumous Miracles of the Patriarch Athanasios I of Constantinople by Theoktistos the Stoudite*, Brookline, Massachusetts 1983, pp. 31-38, 145-152. Βλ. ἐπίσης A.-M. Talbot, *Theoktistos the Stoudite* στὸ ODB III, p. 2056. Σύμφωνα με τὸν S.A.A. Salaville, "Un office grec du "très doux Jésus" antérieur au "Jubilus" dit de Saint Bernard". *Extrait des Mélanges Marcel Viller (150-163)*, année 1949, pp. 246-259, ὁ Κανόνας γιὰ τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ ὅμως εἶναι πολὺ προγενέστερος τοῦ Θεοκτίστου καὶ εἶχε συντεθεῖ τὸν 14^ο αἰ. Αἰεὶ νὰ σημειωθεῖ ἐπίσης ὅτι ὅπως ὁ Μάρκος, τὸν Κανόνα ἀξιοποίησε καὶ ὁ σύγχρονος τοῦ Λεονάρδου Ντελλαπόρτα, βλ. *Λεονάρδου Ντελλαπόρτα ποιήματα (1042-1411)*, Ἐκδοσὴ κριτικὴ, εἰσαγωγή, σχόλια καὶ εὑρετήρια M.I. Μανούσακα, Ἀθήνα 1995, σσ. 107-112, 365-368 (ἐκδοσὴ τοῦ κειμένου), 412-413.

¹⁰ Ἡ μόνη ἐκδοσὴ εἶναι αὐτὴ τοῦ Ωρολογίου: *Ὁρολόγιον τὸ μέγα*, Ἀθήνα 1995, σσ. 630-638.

Ε'. Υμνογραφικά της Μεγάλης Εβδομάδος.

Κατά την σύνθεση κυρίως της Ακολουθίας για τα άγια πάθη (XVIII) ο Μάρκος έχει επηρεασθεί, όπως ήταν φυσικό, από ορισμένα υμνογραφικά κείμενα που ανήκουν στον κύκλο των ακολουθιών της Μεγάλης Εβδομάδας:

Κανόνας του Κοσμά Μελωδού για την Μεγάλη

Πέμπτη¹¹, Τριώδιον, σ. 427

Ῥύσιον παντὸς τοῦ βροτείου γένους
τὸ οἰκείον, ἀγαθὲ, τοὺς σοὺς μαθητὰς
ἐπότισας εὐφροσύνης ποτήριον πλήρες·
αὐτὸς γὰρ σεαυτὸν ἱερούργεις, πίετε
βοῶν τὸ αἷμά μου, καὶ πίστει
στερεωθήσεσθε.

XIX, στ. 358-364

Ῥύσιον φύτλης ἐμπαθοῦς,
ἧς κεκοινωνήκας, αἷμα χέεις ἐν
[σταυρῷ
τὸ πάσης
ἀμαρτίας ἄγευστον, προσενεχθὲν τῷ
[πατρὶ,
καὶ κλῆρος ἡμῖν διαιωνίζων
εἰς πίστιν τῆς μελλούσης
βασιλείας καὶ δόξης ...

Εσπερινός της Μεγάλης Πέμπτης,

ἰδιόμελον, Τριώδιον, σ. 433

Γέννημα ἐξιδρωῶν, ἀληθῶς ὁ Ἰουδας,
φαγόντων τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ
γογγυζόντων κατὰ τοῦ τροφέως· ἔτι
γὰρ τῆς βρώσεως οὐσης ἐν τῷ
στόματι αὐτῶν, κατελάλουν τοῦ Θεοῦ
οἱ ἀχάριστοι· καὶ οὗτος ὁ ἄδυσσεβής,
τὸν οὐράνιον ἄρτον ἐν τῷ στόματι
βαστάζων, κατὰ τοῦ σωτῆρος τὴν
προδοσίαν εἰργάσατο ...

XIX, στ. 226-232

Ὡς ἐν ἐρήμῳ ὁ λαὸς
ὁ ἀπειθῆς τὸν τροφέα ἠρνεῖτο,
βρῶσιν ἔτι φέρων ἐν τῷ στόματι,
οὕτω νῦν ἀρνεῖται τὸν δίκαιον
κατὰ πρόσωπον τοῦ Πιλάτου
[ἀπολύοντος ...

Ακολουθία των αγίων παθών,

Αντίφωνον ΙΑ', Τριώδιον, σ. 446

Ἐπὶ τῇ προδοσίᾳ οὐκ ἠρκέσθησαν,
Χριστέ, τὰ γένη τῶν Ἑβραίων, ἀλλ'
ἐκίβουν τὰς κεφαλὰς αὐτῶν,
μυκτηρισμὸν καὶ χλεύην προσάγοντες ...

XIX, στ. 466-469

Ὡ τῆς μαιφάνου τῶν ἀσεβῶν
τόλμης καὶ μαρίας, οὐκ ἠρκέσθησαν
[τῷ σταυρῷ,
εἰ μὴ καὶ ποικίλαις κακώσεσιν ἰδέαις
ἐμπαιξοῦσι τῷ κτίστῃ οἱ
[ματαιόφρονες.

Αντίφωνον ΙΕ', Τριώδιον, σ. 447

... Ψευδῆ πορφύραν περιβάλλεται, ὁ
περιβάλλων τὸν οὐρανὸν εἰς νεφέλαις...

XIX, στ. 478-481

Ὁ ἐν ταῖς νεφέλαις τὸν οὐρανὸν
καὶ τὴν γῆν οὐμίχλη περιβάλλων, πρὸ
[τοῦ σταυροῦ
ὑπὸ ἀγνωμοκῶν χειρῶν ὑβρεῖς

¹¹ Περισσότερες πληροφορίες για τον κανόνα αυτό στον Δετοροακη, *Κοσμάς ὁ Μελωδός*, σ. 201-204.

[χλαΐναν

Θεοτοκίον, Τριώδιον, σ. 448

Ὁρῶσα σε κρεμάμενον, Χριστέ, ἢ σὲ
κυήσασα ἀνεβόα· Τί τὸ ξέρον ὃ ὀρῶ,
μυστήριον, υἱέ μου; ...

Απόστιχο ἰδιόμελο, Τριώδιον, σ. 453

Πᾶσα ἢ κτίσις ἠλλοιοῦτο φόβῳ,
θεωροῦσα σε ἐν σταυρῷ κρεμάμενον,
Χριστέ· ὃ ἥλιος ἐσκοτίζετο καὶ
γῆς τὰ θεμέλια συνεταράττετο·
τὰ πάντα συνέπασχον τῷ τὰ πάντα
κτίσαντι.

Ακολουθία των ωρών της ΜεγάληςΠαρασκευής, Ἰδιόμελον, Τριώδιον,
σ. 459

... οἱ ἐκ πέτρας μέλι θηλάσαντες,
χολὴν σοι προσήνεγκαν ...

Ἰδιόμελον, Τριώδιον, σ. 459

Πρὸ τοῦ τιμίου σου σταυροῦ,
στρατιωτῶν ἐμπαιζόντων σε, Κύριε,
αἱ νοεραὶ στρατιαὶ κατεπλήττοντο.

Εσπερινός Μεγάλης Παρασκευής:Ἰδιόμελον, Τριώδιον, σ. 472

... ἢ γῆ τῷ φόβῳ ἐκυμαίνετο ...

Κανόνας του Κοσμᾶ Μελωδοῦ
για το Μεγάλο Σάββατο:Τριώδιον, σ. 482

Ἀιτηρέθης, ἀλλ' οὐ διηρέθης,
Λόγε, ἦς μετέσχες σαρκός·
εἰ γὰρ καὶ λέλυται σου ὁ ναὸς
ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πάθους

ἐνδύεται ...

XIX, στ. 226-232

Ὅτε ἐπὶ τοῦ ξύλου
προσηλωτο ὁ κτίστης τῶν ἀπάντων
ἢ μήτηρ καθορῶσα
τὴν κτίσιν ὅλην συμπάσχουσαν,
θαμβητικῶς ἐξίστατο ...

XIX, στ. 20-24

... οὐρανὸς ἄνωθεν
καὶ ἡ γῆ κάτωθεν
ἐπεσήμαινε τῷ θαύματι,
ὁ μὲν τὸν ἥλιον
δείξας παρὰ φύσιν σκοτούμενον ...

XIX, στ. 494-497

Ὁ ἐξ ἀκροτόμου πέτρας λαῶ
βλύσας ἀπειθοῦντι ὑπὲρ μέλι ὕδωρ
[γλυκύ,
ὄξος μεμιγμένον χολῆ διὰ τοῦ
[σπόγγου

ποτίζεται ...

XIX, στ. 16-19

Αἱ ὑπερουράνιοι
τῶν ἀσωμάτων δυνάμεις
ὀρῶσαι κατάκριτον
τὸν δεσπότην πάσχοντα,
[κατεπλήττοντο ...

XIX, στ. 25

ἢ δὲ φρικτῶς κυραίνουσα ...

XXIII^α, στ. 120-124

Ἀπελύθης
ἀλλ' οὐκ ἐχωρίσθης
κόσμου καὶ ἀνθρώπων, ἀγνή
εἰ γὰρ καὶ λέλυταί σου
ἢ ἀκήρατος ψυχῇ τοῦ σκήρους ...

Γ'. Άλλα λειτουργικά: Επίδραση φαίνεται να άσκησε στον Μάρκο και η Ευχή του Αντιόχου Μοναχού και Πανδέκτου στο Μέγα Απόδειπνο:

Ωρολόγιον, σ. 185-186¹²

Καὶ δώρησαι ἡμῖν, ὁ Θεός,
γρηγορον νοῦν, σώφρονα
λογισμόν, καρδίαν νήφουσαν ...

XXII^d, στ. 216-218

Νήφουσαν διάνοιαν καὶ ὄμμα
καρδίας ἐπαγρυπνοῦν ἀεὶ καὶ γρηγορον
δώρησά μοι, Κύριε ...

Ζ'. Ακολουθία του Μιχαήλ Ψελλού για τον Συμεών τον Μεταφραστή. Μία ξεχωριστή περίπτωση υμνογραφικής πηγής αποτελεί η Ακολουθία του Ψελλού για τον Συμεών τον Μεταφραστή, εφ' ὅσον ο συγγραφέας αυτός δεν συμπεριλαμβάνεται στην ομάδα των γνωστότερων βυζαντινών υμνογράφων, τα ποιήματα των οποίων αξιοποιούνται συνηθέστερα ως πηγή έμπνευσης εκ μέρους των μεταγενεστέρων. Παρ'όλα αυτά ο Μάρκος Ευγενικός δανείζεται από το κείμενο του Ψελλού ένα ολόκληρο ιδιόμελο τροπάριο του ὁρθρου (XIV, στ. 485-496, Westerink, pp.118 : 19-24-119 : 1-6¹³: Βίον ένθεον κατορθώσας ...) Από το ίδιο έργο αντλεί ο Μάρκος και τις παρακάτω ιστορικές πληροφορίες:

α'. ο Συμεών Μεταφραστής ήταν μέλος της συγκλήτου (Westerink, p.111:19 - XIV, στ. 31-32),

β'. είχε το αξίωμα του γενικού λογοθέτου (Westerink, p.110 :24, 111:24,115:2 - XIV, στ. 180, 457),

γ'. ο βίος της οσίας Θεοκτίστης της Λεσβίας ήταν το πρώτο του σύγγραμμα (Westerink, p.113: 20 - XIV, στ. 214),

δ'. απεβίωσε την ημέρα της μνήμης του οσιομάρτυρος Στέφανου του Νέου:

Westerink, pp.116: 24-25 -117: 1-3

... ἐξεδήμησας κύριον
κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν, ἧ ὁ κλεινός
Στέφανος τελειοῦται / ὁ ὀσιομάρτυς,
ὦ καὶ συνεστέφθης / εὐκλεῶς καὶ
[συνδεδόξασαι.

XIV, στ. 341- 348

...τὰ πολλὰ παθήματα
καὶ βίον καὶ θαύματα
τοῦ ἱεροῦ Στεφάνου λαμπρῶ
λόγῳ διαγράφεις καὶ
[συμπάσχεις ἀξίως·

345 διὸ τὴν ἀμοιβὴν σοὶ
πρὸς ἀξίαν παρέσχε,
καθ' ἣν ἐτελειώθη
ἡμέραν προσλαβὼν σε.

Κοινό στοιχείο ανάμεσα στις δύο ακολουθίες είναι επίσης το απολυτίκιο του εσπερινού, το οποίο ο Μάρκος δανείζεται σχεδόν αυτούσιο από την ακολουθία του Ψελλού:

Westerink, p.110

λύρα τοῦ πνεύματος, ταῖς
[διδάχαίς σου

XIV, στ. 83-85

λύρα τοῦ πνεύματος,
ταῖς συγγραφαῖς σου πάντα

¹² Ωρολόγιον τὸ μέγα, Ἀθήναι 1995.

¹³ Michaelis Pselli. Poemata, recensuit L.G. Westerink, Stuttgartiae et Lipsiae in aedibus B.G.Teubneri. MCMXCII, pp. 108-119.

πάντας ἐφώτισας, Συμεών

[ἐφώτισας

[πατήρ ἡμῶν...

85

Συμεών, πατήρ ἡμῶν...

2. Συναξάρια και βίοι αγίων.

Στα υμνογραφικά κείμενα που αναφέρονται σε αγίους ο Μάρκος Ευγενικός παραθέτει γεγονότα από την ζωή τους, τα οποία αντλεί κυρίως από τα συναξάρια ή σε ορισμένες περιπτώσεις από τους εκτενέστερους βίους. Ο τρόπος, με τον οποίο αξιοποιεί τις συγκεκριμένες πηγές, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί εκλεκτικός. Στα επεισόδια, τα οποία τον βοηθούσαν να υποβάλει ορισμένα έντονα συναισθήματα ή ιδέες στους πιστούς, έδινε περισσότερη προσοχή, ενώ εκείνα, που θεωρούσε δευτερεύοντα, τα μνημόνευε εν συντομία ή τα παρέλειπε εντελώς.

Ασφαλώς συνηθέστερα ο Μάρκος είχε προ οφθαλμών τον Συναξαριστή της Κωνσταντινουπόλεως, από τον οποίο αντλούσε ορισμένες βασικές πληροφορίες για την ζωή του αγίου που ήθελε κάθε φορά να υμνήσει, χωρίς να επιμένει συνήθως σε λεπτομέρειες. Ενίοτε, βέβαια, αντλεί στοιχεία, όπως θα φανεί στην συνέχεια, και από τους εκτενέστερους βίους. Στην περίπτωση όμως αυτή θα πρέπει να σημειωθεί ότι δεν ήταν δυνατόν να ελεγχθούν όλα τα σχετικά κείμενα, προκειμένου να διαπιστωθούν οι επιδράσεις που δέχτηκε ο Μάρκος, διότι πολλά από αυτά είναι ακόμη ανέκδοτα, ενώ οι σχέσεις των διαφόρων παραλλαγών τους σπάνια είναι ξεκαθαρισμένες και σαφείς.

Στα ιδιόμελα για τον άγιο Ανδρέα αναφέρεται σε δύο στοιχεία που παραδίδονται και στο συναξάριό του (*Synaxarium Eccl.CP.*, 266-267): στην συγγενειά του με τον απόστολο Πέτρο, του οποίου ήταν αδελφός (βλ. I, στ. 28, 38, 56) και στην σταύρωση του (βλ. I, στ. 2: *μιμητῆς τοῦ πάθους καὶ σύμμορφός σου, Κύριε ...*, 5, 33, 64). Βέβαια δεν μπορεί να ισχυρισθεί κανείς ότι στην περίπτωση αυτή ο Μάρκος αξιοποίησε κάποιο συγκεκριμένο κείμενο, εφ'όσον πρόκειται για κοινούς τόπους πολύ γνωστές στον μέσο Βυζαντινό.

Στα προσόμοια στιχηρά για την αγία Αικατερίνα ο ποιητής επηρεάζεται, ενδεχομένως, από τον μεταφραστικό βίο της αγίας (PG116, 276-301), εφ'όσον σε αυτά αναφέρονται λεπτομέρειες που απουσιάζουν από το μικρό κείμενο του Συναξαριστή της Κωνσταντινουπόλεως. Από τον βίο του Συμεών του Μεταφραστή φαίνεται να αντλεί τις πληροφορίες για την βασιλική καταγωγή της αγίας (PG116, 277 C: *ἐκ βασιλικοῦ γένους προσηγμένη* - III, στ. 1 *Ἐκ βασιλίδος φυλῆς καταγομένη*) για την μεγάλη μόρφωσή της (PG116, 280 E- 281A - III, στ. 19-20), για την νίκη της στην διαμάχη με τους ειδωλολάτρες ρήτορες (PG 116, 284C-289 B-III, στ. 38) και τέλος για τον μαρτυρικό θάνατό της (PG 116, 301A - III, στ. 31, 41: *τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθεῖσα*).

Δεν σώζεται σήμερα βυζαντινό συναξάριο της αγίας Παρασκευῆς της Νέας¹⁴. Υπάρχει μόνο ένας εκτενής βίος [1420z]¹⁵, τον οποίο θα μπορούσε να υποθέσει κανείς ότι χρησιμοποίησε ο Μάρκος κατά την συγγραφή των στιχηρών του.

¹⁴ Για την διαμόρφωση του θρύλου της αγίας Παρασκευῆς βλ. Fr. Halkin. "La Passion de sainte Parascève par Jean d'Eubée". *Polychronion*, Festschrift für F. Dölger, pp. 227-228=*Recherches et Documents d'Hagiographie Byzantine* [SH 5]. Bruxelles 1971, pp. 271-272.

¹⁵ Εκδόθηκε από τον Halkin. "Sainte Parascève la Jeune et sa vie inédite". pp.281-292

Ωστόσο, δεν διαπιστώνονται λεκτικές απηχήσεις από τον βίο αυτόν στο έργο του Μάρκου. Σχετικά με την ζωή της αναφέρει ελάχιστα πράγματα, δηλαδή ότι καταγόταν από τους Επιβάτες (Halkin, p. 282 - VI, στ. 73 : τέμενος ἀνεπιβατον) και ότι τα τελευταία χρόνια της ζωής της τα έζησε στην Καλλικράτεια, όπου έκανε μετά τον θάνατό της θαύματα (Halkin, pp. 288-289 - VI, στ. 82-83: τους περιέ τόπους και ξώρας, εν οἷς ὡς δένδρον καλον / τους τῆς ἀρετῆς καρπούς ἐξηνεγκας ...)

Από το συναξάριο της αγίας Θεοδοσίας δανείζεται ο Μάρκος τα σχετικά περιστατικά γύρω από τον θάνατό της. Αναφέρει την αντίσταση της αγίας στην προσπάθεια ενός εικονομάχου σπαθαρίου να καταστρέψει την εικόνα του Χριστού στην Χαλκή πύλη με εντολή του αυτοκράτορα Λέοντος Γ του Ισαύρου και τον φόνο του, για τον οποίο η αγία τιμωρείται και πεθαίνει ως μάρτυρας:

Synaxarium Eccl. CP., 828-829

...ὁ σπαθάριος ἦν ἐπὶ τῆς κλίμακος,
μετὰ τῆς ἀξίτης βουλόμενος τὴν
ἀγίαν εἰκόνα καταβαλεῖν, ἡ μακαρία
Θεοδοσία, μεθ' ἑτέρων γυναικῶν εὐσεβῶν
τῆς κλίμακος δραξάμενοι καὶ τὸν σπαθᾶριον
τῇ γῆ προσρίψασαι, τῷ θανάτῳ παρέδωσαν ...

Synaxarium Eccl. CP.(cod.D)

... τὴν δὲ μακαρίαν εἰς τῶν στρατιωτῶν δραξάμενος ἠναστρέψας
... λαβόμενος κέρας κριοῦ καὶ μαριωῶσ
κατὰ τοῦ αὐχένος ἐλάσας τὸν θάνατον αὐτῆ
ἐπήνεγκεν ...

XI, στ.15-18

τυράννου πυρίπροσεν ὄρμην
[ἐφαύλισας
καὶ τὸν ἐκείνου σπαθαρίον
κατατολμῶντα
τῆς τοῦ Χριστοῦ εἰκόνας
[κατέρραξας ...

X, στ. 58-60

... τὸν θρασὺν
ὑβριστὴν κατέρραξας
τῆς τοῦ Χριστοῦ εἰκόνας, ἧς
[ὑπερήθησας

Επίσης βλ. XI, στ. 61-63,
XI^a, στ. 44-47, 98-100,
145,191-194.

X, στ. 86-89

ἠναστρέψας
τὴν σὴν δερὴν ἀγρίως ὁ
[φόμιος,
εἰσελάσκει
κριοῦ κέρας αὐτοῦ που
[προκείμενον...

XI, στ. 231-233

Ἐλάσας ὁ φόμιος
διὰ τοῦ σοῦ αὐχένος το
[κέρας, σερνή
Επίσης βλ. IX, στ. 132-135,
X, στ. 20-23, 276.

Αξιοπρόσεκτη είναι στο σημείο της περιγραφής του μαρτυρίου της αγίας η λεκτική ομοιότητα που παρατηρείται μεταξύ του καιμένου του Μάρκου και του Συναξαριστή, γεγονός που αποδεικνύει την υπάρχουσα σχέση εξάρτησης του ενός έργου από το προγενέστερο. Ο ποιητής αναφέρεται επίσης στο γεγονός

ότι η αγία Θεοδοσία ήταν μοναχή (IX, στ. 7-8, X, στ. 40-41, X^a, στ. 9-12-*Synaxarium Eccl. CP.*, 828). Δεν φαίνεται ο Μάρκος να είχε υπόψη του τον βίο της αγίας που έγραψε στην πρώιμη Παλαιολόγεια περίοδο ο Κωνσταντίνος Ακροπολίτης.

Πιστά ακολουθεί ο Μάρκος και τον ανέκδοτο ακόμη μεταφραστικό βίο του αγίου Ιακώβου του Πέρση¹⁶, όπως απέδειξε πειστικά ο C. Hannick, ο οποίος συγκέντρωσε στο υπόμνημα πηγών της δικής του έκδοσης πολλά παράλληλα χωρία ανάμεσα στα δύο κείμενα¹⁷.

Στην Ακολουθία για τον όσιο Μάρκο ο υμνογράφος αξιοποιεί πολλά στοιχεία από το συναξάριο του αγίου. Έτσι αναφέρεται επανειλημμένα στην παράδοση, σύμφωνα με την οποία ο ασκητής δεν έπαιρνε την μετάληψή του από τον ηγούμενο της μονής του, αλλά από αγγελικό χέρι:

Synaxarium Eccl. CP., 510

... ὡς οὐδέποτε τῶν θείων μυστηρίων
τῷ μοναχῷ ἐπέδωκε Μάρκῳ, ἀλλ' ἐν
τῷ προσιέναι αὐτὸν ἄγγελος αὐτῷ
μετεδίδου, οὗ ἀπὸ τοῦ ἀστραγάλου τὴν
χείρα μόνην βλέπειν ἔλεγε τὴν λαβίδα
κατέχουσαν, δι' ἧς ὁ ὅσιος τῶν
ἀγιασμάτων μετεῖχεν.

XV, στ. 38-41

καὶ γὰρ τοῦ σώματος
τοῦ δεσποτικοῦ καὶ τοῦ
[αἵματος
ἀντὶ τοῦ προσκομίζοντος
χείρ ἀγγελικὴ μετεδίδου σου...
(Επίσης βλ. XV, στ. 49-51,
220- 223, 348-350.)

Ο Μάρκος Ευγενικός δεν παραλείπει και την διδακτική ιστορία σχετικά με την θεραπεία του τυφλού μικρού της ύαινας, η οποία έφερε ως ανταμοιβή στον ασκητή ένα δέρμα προβάτου. Ο όσιος το δέχτηκε με τον όρο να μην αρπάζει πια τα πρόβατά των πτωχών:

Synaxarium Eccl. CP., 509-510

Μεθ' ἡμέραν δὲ τῆς ὑαίνης δέρμα
μεγάλου προσαγαγούσης κριοῦ τῆς
ἰατρείας ἀντιμίσηθιον, οὐ πρότερον
αὐτὸ ὁ ὅσιος λαβεῖν κατεδέξατο ἢ
τὸ θηρίον ὑποσχέσθαι μηκέτι
προβάτοις πενήτων ἐπιπηδᾶν.

XV, στ. 174-177

Εὐγνωμόνως ἡ ὑαίνα φέρουσα
κῶδιον κριοῦ, τὸν μισθὸν τῆς
[ἰάσεως
τῆς τοῦ σκυμνίου προύθηκεν,
ἀλλ' ἀδίκως ἀρπάζειν
[κεκώλυται.

(Επίσης βλ. XV, στ. 136-137.)

Υπάρχουν όμως και άλλες πληροφορίες για την ζωή του οσίου, οι οποίες δεν περιέχονται στο συναξάριο, ότι ο όσιος Μάρκος γνώριζε απέξω όλη την Αγία Γραφή (XV, στ. 207-209) και ότι λόγω των νηστειών και των κακουχιών είχε γίνει σπανός (XV, στ. 150-154). Ενδεχομένως ο Μάρκος Ευγενικός βασίζεται στον εκτενέστερο βίο του αγίου, ο οποίος προς το παρόν παραμένει ανέκδοτος¹⁸.

Για την ζωή του αγίου Αλεξίου ο Μάρκος αντλεί πληροφορίες κυρίως από μία από τις παραλλαγές του βίου του αγίου, η οποία εκδόθηκε από τους

¹⁶ Γενικά για τις παραλλαγές του βίου του αγίου Ιακώβου βλ. P. Devos, "Le dossier hagiographique de S. Jacques l'intercis. I. La passion grecque inedite (BHG 772)", *Analecta Bollandiana* 71 (1953), pp. 157-210 και *Analecta Bollandiana* 72 (1954) pp. 213-256.

¹⁷ C. Hannick, *Studien*, pp. 106-110.

¹⁸ BHG³, Supplement 2246.

Fr.Halkin και Α.-J.Festugière¹⁹. Στην αρχή του κανόνα σημειώνει σύντομα τον θαυμαστό τρόπο γέννησής του (XVI, στ. 82-83- Halkin-Festugière, p.81). Στην συνέχεια προχωρά στην φυγή του αγίου Αλέξιου από το πατρικό του σπίτι και στην εγκατάστασή του σε μια μακρινή πόλη, όπου βρίσκει καταφύγιο στην εκκλησία της Παναγίας, η οποία και αποκαλύπτει στον νεωκόρο την αγιότητά του:

Halkin-Festugière. pp. 82-86

Καὶ ταχέως ἐν Μεσοποταμίᾳ γενόμενος
τῇ πόλει τε τῶν Ἐδεσηνῶν ἐπιστάς
ναὸν εἰσηλθέ τινα ὅς ἐπ' ὀνόματι
τῆς ἀχράντου Θεοτόκου τιμώμενος
ἦν ... Ἐν μιᾷ δὲ τῶν νυκτῶν ὕπαρ οὐκ
ὄναρ ἢ Θεοτόκος ἐπιστάσα τῷ νεωκόρῳ²
εἰσαγαγείν πρὸς τὸν ναὸν τὸν τοῦ θεοῦ
ἐπέσκηπτεν ἄνθρωπον. Τοῦ δὲ "Καὶ
τίς οὗτος;" πυθθανομένου, "Ὁ εἰς τὰ
προαύλια τῆς ἐκκλησίας" ἐκείνη "πτωχὸς"
ἀπεκρίνατο. Οὕτως οὖν γνωσθεὶς ὅστις ἦν
ὁ μακάριος, τὴν ἐξ ἀνθρώπων δόξαν ὡς
βλαβερὰν ὑπιδόμενος καὶ ταύτην ἐκκλίνων,
ἀναχωρεῖ μὲν τῆς Ἐδέσης.

XVI, στ. 104-110

Τῆς Θεομήτορος ναῶ
προσεδρείων ἀξίως,
ὑπ' αὐτῆς ἐγνωρίσθης
καὶ μὴ θέλων ὅστις εἶ
τῷ νεωκόρῳ, σοφέ,
τεθηπότι
τοὺς ξένους ἀγῶνας σου.

Σχετικά με την αναπάντευχη επιστροφή του αγίου στην πατρίδα του, ο ποιητής αναφέρεται υπαινικτικά στην αιτία της, χωρίς να δίνει τις λεπτομέρειες του βίου (XVI, στ. 168-170, Halkin-Festugière, p.86).

Περισσότερη ἔμφαση δίνει ο Μάρκος στις κακουχίες και τις θλίψεις, που ἔζησε ο ἅγιος στην πατρική του οικία, όπου παρουσιάστηκε ως ἕνας φτωχὸς ξένος:

Halkin-Festugière. p. 86

Ἐμεινεν οὖν ὁ θεῖος Ἀλεξίος τὸ
ἐπίλοιπον τῆς ζωῆς ἐν οἰκίᾳ τῇ
πατρικῇ ἀγνωσθεὶς μὲν ὑπὸ πάντων
τῶν ἑαυτοῦ, ἐκάστης δὲ ἑσπέρας ὑπὸ τῶν
ιδίῶν οἰκετῶν ἐμπαροινούμενος καὶ
παιζόμενος καὶ τσαυτὰ πάσχων ἀπλῶς
ὅσα εἶκος ἄνθρωπον ξένον τε καὶ

XVI, στ. 125-132

Τὴν οἰκίαν, θεόφορον, τὴν
[πατρικὴν
παροικῆσας ὡς ξένος ἐν
[συμτριβῇ
πτωχεῖα τε πνεύματος,
ὡσπερ ἄλλος τις Λάζαρος,
προσερριμένος ἔξω.

¹⁹ F. Halkin- A.-J. Festugière, *Dix textes inédits tirés du Ménologe Impérial de Koutloumous. Édition princeps et traduction française*, Genève 1984, pp. 80-93 Ἄλλες παραλλαγές ἔχουν εκδοθεῖ ἀπὸ τοὺς M. Esteves Pereira, "Légende Grecque de l'Homme de Dieu S. Alexis", *Analecta Bollandiana* 19 (1900), pp. 241-253 καὶ F. Halkin, "Une Légende Grecque de Saint Alexis.BHG 56d", *Analecta Bollandiana* 98 (1980), pp. 5-16. Γενικώτερα γιὰ τὸ θέμα τοῦ αγίου Αλέξιου στὴ συριακὴ καὶ τὴν ἐλληνικὴ παραδοσὴ βλ. H. J. Drijvers, "Die Legende des heiliges Alexius und der Typus des Gottesmannes im syrischen Christentum" in: *Typus. Symbol Allegorie bei den östlichen Vätern und ihren Parallelen im Mittelalter*, Ed. M. Schmidt, *Eichstatter Beiträge* 4 (1982), pp. 187-217 (= τοῦ ἰδίου, *East of Antioch. Studies in Early Syriac Tradition*, Variorum Reprints, London 1984, no. VI).

²⁰ Θα πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι στὶς παραλλαγές τοῦ βίου, που σημειώθηκαν στὴν υποσημείωση 18 ἀντὶ γιὰ τὴν λέξη νεωκόρος ἀπαντᾷ ἡ λέξη προσμονάριος.

πτωχόν ...

πτωχεύων, θλιβόμενος,
 ὑπὸ οἰκείων παιδῶν
 δεινῶς παροινούμενος ...
XVI. στ. 184-186

... πατρικὴν
 οἰκίαν παρῴκησας,
 ὡς προσαιτῆς καὶ ξένος
 [ἐμπαιζόμενος.
 Βλ. ἐπίσης XVI. στ. 215-216,
 227.

Μετά από την περιγραφή των κατορθωμάτων του, στα οποία εκτός από την υπομονή απέναντι στην συμπεριφορά των υπηρετῶν του, συμπεριλαμβάνεται και η αυστηρή νηστεία (Halkin-Festugière, p.88 - XV, στ. 149-150), ο Μάρκος ολοκληρώνει τον κανόνα με τον εγκωμιασμό του ἐνδοξου θανάτου του αγίου Αλεξίου. Μέχρι τέλος ο άγιος δεν αποκαλύπτει ποιος είναι, μόνο πριν πεθάνει γράφει την ιστορία της ζωής του και έτσι γίνεται γνωστή σε όλους (XV, στ. 238-239- Halkin-Festugière, pp.88-90). Η αναφορά του υμνογράφου στην παρουσία βασιλέων και ιεραρχών στην κηδεία του και στα θαύματα που έγιναν στηρίζεται επίσης στην αφήγηση του βίου (XV, στ. 230-233, 246-250- Halkin-Festugière, pp. 90-92).

Κατά την σύνθεση της ακολουθίας και του κανόνα για τον άγιο Ιωάννη τον Δαμασκηνό ο Μάρκος στηρίχθηκε στον Ιεροσολυμιτικό βίο του αγίου (PG 94, 429-490), ο οποίος είναι και ο πιο δημοφιλής.²¹ Εντύπωση προκαλεί η προσπάθεια του ποιητή να συμπεριλάβει στα δύο έργα του σχεδόν όλες τις σημαντικές πληροφορίες του παραπάνω βίου, ίσως επειδή έτρεφε μεγάλη εκτίμηση για τον σπουδαίο θεολόγο και υμνογράφο και δεν ήθελε η εξύμνησή του να υστερεί σε τίποτα.²² Το πόσο πιστά ακολούθησε την πηγή του φαίνεται ακόμη και από το γεγονός ότι, όταν μιλάει για την καταγωγή του Ιωάννη από την Δαμασκό, υπενθυμίζει, όπως και ο βίος, ότι στην πολλή αυτή έγινε και η μεταστροφή του αποστόλου Παύλου στον χριστιανισμό:

PG 94, 433 B

... ὡς γὰρ ἐπὶ Παύλου μέγα φρονεῖ,
 πρώτη τὸν οὐρανοδρόμον ἰδοῦσα
 μεταθέμενον τὴν δυσσέβειαν καὶ ἀντί-
 μισοχρίστου γεγονότα φιλόχριστον,
 οὕτω κατὰ τῷ ἀνδρὶ τούτῳ ἀγερωχεῖ
 κόσμιόν τι καὶ σεμνόν ...

XII. στ. 204 - 206

... ἀνατείλαι σε, μακάρι, εὐδόκησεν,
 Ἰωάννη θεόπνευστε,
 Δαμασκάθεν ὡσπερ Παῦλον ποτὲ τὸν
 [μέγαν.

XIII, στ. 1-6

Ὁ τῷ αὐτῷ φωτὶ περιαστράφας
 τὸν Παῦλον ἐρχόμενον εἰς Δαμασκὸν
 [ἐκ Σιών
 καὶ ἀποστείλας τοῖς ἔθνεσιν
 ἀπὸ διώκτου
 μέγιστον κήρυκα καὶ ἀπόστολον.

²¹ Δετορακῆς, *Κόσμος ὁ Μέλαγχος*, σσ. 30-39.

²² Βλ. ἐδῶ τα κεφάλαια "Ιστορικές ειδήσεις", σ. 74 και "Η ποιητική τέχνη", σσ. 134-135.

αὐτος σε ἐκάλεσεν ἐκ Δαμασκοῦ πρὸς
[Σίων ...

Τα μόνα στοιχεία που αναφέρει με κάποια συντομία είναι εκείνα που αφορούν την προσωπικότητα του πατέρα του (βλ. PG 94, 437B-440A) και του δασκάλου του (PG 94, 440-445). Αρκείται να σημειώσει πως ο Ιωάννης προερχόταν από πλούσια και ευγενή οικογένεια (XII, στ. 11-13, XIII, στ. 71-72) και ότι ο Θεός φρόντισε να του στείλει αξιόλογο δάσκαλο από μακριά (XIII, στ. 89-91: ... παιδευτήν / ἐξαποστέλλει σοι πόρρωθεν / Θεός ...), υπαινισσόμενος με τον λιτό αυτό τρόπο πως ο δασκαλός του καταγόταν από την Κάτω Ιταλία (PG 94, 440 D-441 A). Σχετικά με τα νεανικά χρόνια του αγίου ο Μάρκος παραλείπει εντελώς την πληροφορία που αφορά την υπηρεσία του ως πρώτου συμβούλου στον Σαρακηνό χαλίφη (PG 94, 449 B).

Όπως θα ήταν αναμενόμενο, ο Μάρκος δεν ξεχνά καμία λεπτομέρεια σχετικά με την θρυλική παράδοση του βίου για την δοκιμασία, στην οποία υποβλήθηκε ο Δαμασκηνός ως υπερασπιστής των εικόνων. Αναφέρει τις επιστολές, τις οποίες έστειλε ο άγιος, υποκινώντας τους ευσεβείς ανθρώπους να αντισταθούν στην εικονομαχία (PG 94, 452-453A - XII, στ. 87-88: ὅθεν ἐπληττες / τοὺς ἀθέους μακρόθεν βολαῖς ταῖς ἐκ μέλανος., XIII, στ. 92-96) και οι οποίες εξόργισαν τον αυτοκράτορα Λέοντα τον Ισαύρο, ο οποίος προσπάθησε με ύπουλο τρόπο να εκδικηθεί τον Ιωάννη, διαβάλλοντάς τον στον χαλίφη της Δαμασκού ως προδότη μέσω μιας πλαστής επιστολής, η οποία γράφτηκε δήθεν από τον Ιωάννη προς τον Λέοντα (PG 94, 456AB). Ο χαρακτηρισμός της πράξης του βασιλέα είναι όμοιος και στον βίο και στην ακολουθία του Μάρκου Ευγενικού:

PG 94, 456 C

καὶ τὸ δολερὸν ἐκείνω γράμματιον αὐτῷ
ὑποδείκνυσιν ...

XIII, στ. 11-14

καὶ ἀντιθέτοις ἀγῶσι

τρέπεις τὸν τῆς αἰρέσεως

[προϊστάμενοι

μετελθῶν οὖν σε δόλο,

τοῦ σκοποῦ οὐδὲν ἀπώνατο.

Επανελημμένα εγκωμιάζει ο υμνογράφος το θαύμα που πραγματοποίησε η Θεοτόκος, αποκαθιστώντας το δεξί χέρι του Δαμασκηνού, το οποίο του έκοψε ως τιμωρία ο Σαρακηνός ηγεμόνας λόγω της υποτιθέμενης προδοσίας του (PG 456 CD- XII, στ. 250-252, XIII, στ. 99-101). Ο Μάρκος τονίζει μάλιστα την υπόσχεση που έδωσε ο Δαμασκηνός στην προσευχή του προς την Παναγία, ότι αν μπορέσει να έχει πάλι το χέρι του ακέραιο, θα συνθέσει ύμνους προς τιμή της, :

PG 94, 457 B

... τὴν δεξιάν μου καὶ ταύτην νῦν
ἰασάσθω λιταῖς σου, ὡς ἂν σοὺς ὕμνους,
οἷς δοίης, καὶ τοῦ ἐκ σοῦ σαρκωθέντος
εὐαριθμηκαῖς ἀρμονίαις συγγράωηται,
Θεοτοκέ.

XII, στ. 159-161

παραδόξως κοπέλαι σιτηρημοσας

τοῦ σοφοῦ τὴν χεῖρα

καὶ πρὸς ὕμνους τοὺς σοὺς

[συνεκρότησας ...

XIII, στ. 179-181

καὶ μητρὸς τοῦ Θεοῦ κρησασίης σου
τὴν δεδωρημένην

ἦπ' αὐτῆς δεξιάν πρὸς τοὺς ὕμνους

[αὐτῆς.

Για τον γέροντα, του οποίου έγινε υποτακτικός ο Δαμασκηνός στην λαύρα του αγίου Σάββα (PG 94, 464B), ο Μάρκος εκφράζει μία προσωπική άποψη. Τον αποκαλεί ιδιώτην, δηλ. άνθρωπο απλοϊκό, αδαή, ο οποίος σε σύγκριση με τον άγιο δεν διακρίνεται για τις ιδιαίτερες γνώσεις και τα προσόντά του:

XIII, στ. 116-122

Κατὰ λόγον ὑποθέσθαι
τὸν θεμέλιον ἔκρινας
τοῦ ἐνθέου βίου
τὴν ὑπακοὴν προστησάμενος·

120 ὄθεν σοφὸς ιδιώτη
παρεπόμενος,

ὑπετάσσοι, πληρῶν τὰ ἐκείνου προστάγματα.

(Το ίδιο τροπάριο στον XI, στ. 89-95)

Στον βίο αντίθετα ο γέροντας χαρακτηρίζεται ως τὸ ἦθος ἀπλοῦς, τὴν γνώσιν πολὺς (PG 94, 464B) Μία ανεπαίσθητη δυσαρέσκεια για την συμπεριφορά του γέροντα διαφαίνεται μόνο στην έκπληξη των υπόλοιπων μοναχών της Λαύρας για την πολύ αυστηρή τιμωρία που επέβαλε στον υποτακτικό του Ιωάννη για ένα παράπτωμά του (PG 471 D-472 A). Η τιμωρία αυτή, σύμφωνα με την οποία ο Ιωάννης έπρεπε να καθαρίσει κάθε είδους ρύπο από όλα τα κελιά της μονής, αναφέρεται και από τον Μάρκο:

XIII, στ. 137-143

Ὅρῶντες σε
τὰς ἀχράντους μολύνοντα χεῖρας σου
κοπροφύρτους,
ἐπιτίμιον λόγου ὑπέχοντα,
κατεπλήττοντο
οἱ πατέρες τὴν σὴν γενναϊότητα.

Ο υμνογράφος δεν παραλείπει και την άλλη ταπεινωτική δοκιμασία του Ιωάννη, ο οποίος υποχρεώθηκε να μεταβεί στην πατρίδα του την Δαμασκό με την φτωχή και ατημέλητη εμφάνιση ενός μοναχού για να πωλήσει σε υψηλή τιμή κάποια κοφίνια που έπλεκαν οι αδελφοί του κοινοβίου. Αξιοπρόσεκτη στο σημείο αυτό είναι η λεκτική συνάφεια που παρατηρείται ανάμεσα στα δύο κείμενα:

PG 468 A

Οὐκ ἀντίειπεν δέ, οὐδέ τὸν ἐπιτάξαντος
λόγον ἀνεκρίνεν ... ἐπωμίζετο δέ τὸν
φόρτον... καὶ εἰς Δαμασκὸν ἄπεισιν, ὁ πρὶν
περίσπτος ἐν αὐτῇ ἱακένδυτος, αὐχμηρὸς καὶ
ῥυπῶν. Καὶ περιήει τὴν ἀγορὰν τὴν τῶν
σπυρίδων ποιούμενος διαπώλησιν. Ὡς οὖν
πολλοῦ ταυτὰς ἐποιεῖτο τιμηματος,
γέλωτα παρέιχε καὶ δι' ὀκείδους καὶ ὕβρεων
τοῖς πᾶσιν ἐγένετο.

XIII, στ. 137-143

Μεγάλως ἐθαύμαζον
οἱ πρότερον εἰδότες σου
τὴν ἐν τῇ πατρίδι δυναστείαν,
κατανοοῦντες σπυρίδας
[φέροντα
ἄχθος ἐπωμάδιον φαιδρῶς
καὶ πολλοῦ τιμηματος
αὐτὰς ἀποδιδόμερον.

Εκτός από τις δοκιμασίες αυτές σύμφωνα με τον βίο ο Δαμασκηνός ως

υποτακτικός έπρεπε να ασκεί όσο ήταν δυνατόν την σιωπή και να είναι συνετός (PG 94, 464D-465A: Σιωπήν άσκει μετα συνέσεως...), η οποία του στερούσε την δυνατότητα να συνθέτει ύμνους. Η παράβαση της υποχρέωσης αυτής λόγω του αιτήματος ενός μοναχού να γράψει νεκρώσιμα τροπάρια για τον θάνατο του αδελφού του ήταν και ο λόγος για την σκληρή τιμωρία που αναφέρθηκε παραπάνω (PG 94,468). Από τον περιορισμό αυτό τον ελευθέρωσε η Θεοτόκος, η οποία εμφανίστηκε σε όνειρο στον γέροντά του και του ζήτησε να άρει τον περιορισμό αυτό και να αφήσει τον Δαμασκηνό να ασχολείται με την υμνογραφία (PG 94, 472C-473C). Όλα αυτά τα συμβάντα ο Μάρκος καταφέρει να τα συνοψίσει σε ένα και μόνο τροπάριο:

XII, στ.144-149

Ύπέμεινας

145 έπιτίμιον λόγου σοφώτατα,
σιωπήσας
έπι πλείστον πατέρων προστάγματι,
έως ού προς ύμνους
ή παρθένος την σήν γλώτταν ήγειρεν.

(βλ. επίσης XIII, στ. 176-181)

Όπως στον βιο, έτσι και στην ακολουθία του Μάρκου Ευγενικού το μόνο γεγονός που αναφέρεται στο δεύτερο ήμισυ της ζωής του Δαμασκηνού είναι η χειροτονία του σε ιερέα:

PG 480 A - 481 A

Τόν Ίωάννην δέ, ό τών Ίεροσολύμων
ιθύνων οίακασμ έκ θεοπνευστίας
μεταστειλάμενος έν καθέδρα πρεσβυτέρων
αίνείν τόν Κύριον τούτον χειροτονεΐ.

XIII, στ. 182-184

Ίερωσύνης έπιβάς
καί έπι καθέδραν αινέσας
τών πρεσβυτέρων τόν Θεόν ...

Στην ακολουθία για τον άγιο Συμεών τον Μεταφραστή εντοπίζει κανείς μία ενδιαφέρουσα παρεξήγηση σχετικά με την ζωή του σπουδαίου λογίου. Ο Μάρκος αναφέρει πως ο Συμεών έγραψε το πρώτο του έργο, ενώ ήταν πρέσβυς προς τους Άραβας στην Κρήτη:

XIII, στ. 209 - 214

210 Ός σοφός και άγχίνους
πρέσβις προς τούς Άραβας, μάκαρ, στελλόμενος,
τό καλόν και θεΐον
Θεοκτίστης τής θείας διήγημα
έν παρέργω φέρων, τή έκκλησία, συνετάξω
τούτο πρώτον των σών και έξαίρετον.

Η αιτία για το λάθος αυτό είναι ο ίδιος ο βιος της αγίας Θεοκτίστης. Κατά την επεξεργασία του πρωτότυπου έργου, το οποίο έγραψε ο Νικήτας ο Μάγιστρος, ο Συμεών και οι συνεργάτες του δεν διόρθωσαν το πρόσωπο στο απόσπασμα

εκείνο²³, όπου ο Νικήτας μιλάει για τις περιστάσεις, που τον οδήγησαν στην συγγραφή του βίου:

Νικήτας, σ. 3-4, παραγρ. 4²

Γενομένω μοί ποτε κατά τήν Πάρον
έγεγόνειν δέ, καί γάρ ἐπί Κρήτην ἔπλεον
ὑπό τοῦ μακαρίτου [Λέοντος] καί
θεοσεβοῦς βασιλέως στελλόμενος...
τοῦτο δέ, πρεσβευσόμενος πρὸς τοὺς
τήν Κρήτην ἔχοντας ἸΑραβας.

Ἔτσι ο Μάρκος, μη γνωρίζοντας προφανώς το προμεταφραστικό έργο, θεώρησε πως τα αναφερόμενα αφορούν στον Συμεών τον Μεταφραστή.

Συμεών, σ. 19, παραγρ. 2²⁵

Γενομένω μοί ποτε κατά τήν Πάρον
γέγονα δέ, καί γάρ ἐπί Κρήτην
διέπλεον ὑπό τοῦ μακαρίτου Λέοντος
ἐκείσε πεμφθείς ... τοῦτο δέ,
πρεσβευσόμενος πρὸς τοὺς τήν
Κρήτην ἔχοντας ἸΑραβας.

3. Θεολογικές πραγματείες.

Α'. Η ασκητική γραμματεία για τους οκτώ γενικούς λογισμούς. Οι Οκτώ παρακλητικοί κανόνες κατά των οκτώ γενικών λογισμών, όπως σημειώνεται και παρακάτω²⁶, δεν αποτελούν ένα γνήσιο υμνογραφικό έργο. Είναι ουσιαστικά μία ηθικοδιδασκτική πραγματεία σε έμμετρη μορφή και εντάσσεται στην μακρά παράδοση της ασκητικής γραμματείας, η οποία ασχολείται με τους αμαρτωλούς λογισμούς του μοναχού και τους τρόπους αντιμετώπισής τους. Φαίνεται πως ο πρώτος που διέκρινε οκτώ βασικές ψυχοφθόρες για τον ασκητή αδυναμίες και προσδιόρισε την σειρά, με την οποία ταξινομούνται, είναι ο Ευάγριος ο Ποντικός (Δ' αι.)²⁷. Πράγματι, στους κανόνες του ο Μάρκος (XXII^a-h) ακολουθεί πιστά την τάξη, με την οποία παρουσιάζονται οι λογισμοί στην πραγματεία του Ευαγρίου "Λόγος πρακτικός κεφάλαια ρ'" (= PG 40, 1271-1276, "Περὶ τῶν ὀκτῶ λογισμῶν πρὸς ἸΑνατόλιον"²⁸). Πρώτη είναι η γαστριμαργία, δεύτερη η πορνεία, τρίτη η φιλαργυρία, τέταρτη η λύπη, πέμπτη η οργή, έκτη η ακηδία, έβδομη η κενοδοξία και τελευταία η υπερηφάνια. Από την ίδια πραγματεία έμμεσα ή άμεσα δανείζεται ο ποιητής περιγραφές και διαπιστώσεις, που αφορούν την φύση του καθενός από τους λογισμούς, την εκδήλωσή του, καθώς και τις επιπτώσεις του στην ψυχική αλλά και στην σωματική κατάσταση του ανθρώπου.

Στην παράγραφο για την γαστριμαργία ο Ευάγριος τονίζει ότι αυτή η αδυναμία καταστρέφει την υγεία: ... στόμαχον καί ἦπαρ καί σπλήνα καί ὕδρωπα διαγράφων, καί νόσον μακράν καί σπάνιν τῶν ἐπιτηδείων καί ἰατρῶν ἀπορίαν. (ζ', 2-

²³ Βλ. Nicetas Magistros. *Lettres d'un exilé (928-946)*. Introduction, édition, traduction et notes par L. G. Westerink. Paris 1973, pp. 41-46. Παλαιότερα βλ. H. Delehaye, "La Vie de sainte Theoctiste de Lesbos, *Byzantion* 1 (1924), pp. 191-200, Τωμαδάκη, *Σύλλαβος*, τεύχ. Α', "Εἰς Συμεῶνα τὸν Μεταφραστὴν", σ. 216.

²⁴ Th. Joannou. *Mnemeia Hagiológica*, Leipzig 1973 (ανατυπ.)

²⁵ Th. Joannou. ο.π.

²⁶ Βλ. το κεφάλαιο "Η ποιητική τέχνη", σσ. 123-124

²⁷ Εκτενή πραγμάτευση των αντιλήψεων του Ευαγρίου σχετικά με το θέμα των λογισμών βλ. στους *Évagre le Pontique, Traité Pratique ou le Moine. I. Introduction par A. Guillaumont et C. Guillaumont, (S Chr. 170)*, Paris 1971, pp. 63-93. Οι παραπομπές στο κείμενο γίνονται στην ίδια έκδοση (*tome II. Édition critique du text grec, traduction, commentaire et tables par A. Guillaumont et C. Guillaumont, (SChr. 171)*, Paris 1971. Προηγείται η ένδειξη του κεφαλαίου και του αριθμού των στίχων και ακολουθεί η σελίδα.

²⁸ Στην *Patrologia Graeca* εκδίδονται μόνο οκτώ κεφάλαια, τα οποία αντιστοιχούν στα κεφ. c'-ιδ', σσ. 506-534 της καινούργιας έκδοσης.

4, σσ. 508-510=PG 40, 1272 B). Για τον λόγο αυτό ο Μάρκος απευθύνει μία προσευχή για απαλλαγή του ανθρώπου από το πάθος αυτό, ώστε με καλή υγεία να εισέλθει στην ουράνιο ζωή:

XXIIa, στ. 211-214

... ἐγγαστρίων ἡδονῶν
ἀνώτερον δείξον με, εὐεργέτα,
ἵνα φυλάττων εἰς τέλος τὴν υἰγείαν
τῆς ἐπουρανίου μετάσχω εὐφροσύνης.

Στον Ευάγριο ανήκει και η διαπίστωση πως η λύπη γεννάται από την ανάμνηση της προηγούμενης κοσμικής ζωής του μοναχού και από την στέρση των κοσμικών αγαθών:

ι', 3-10, σ. 514= PG 40, 1272 C-1273 A

...λογισμοὶ τινες προλαβόντες εἰς μνήμην ἄγουσι
τὴν ψυχὴν οἴκου τε καὶ γονέων καὶ τῆς προτέρας
διαγωγῆς... λαμβάνοντες αὐτὴν ἐν τῇ λύπῃ
βαπτίζουσιν οὐχ ὑπαρχόντων τῶν προτέρων
πραγμάτων, οὐδὲ δυναμένων λοιπὸν διὰ τὸν
παρόντα βίον ὑπάρξαι.

XXIIδ, στ. 41-42

Κοσμικαῖς μερίμναις
[πεπαρμενος,
καρποῦμαι τὰς λύπας ἐξ
[αὐτῶν ...

XXIIδ, στ. 89-91

καὶ νῦν ἡ μνήμη τοῦ πάθους
ὡς ἰὸς δριμύς
διατρέχει με ἔνδον τῇ λύπῃ
[σπαράττουσα.

XXIIδ, στ. 146-148

Ἐδυπαθῶν ἐπαλγύνομαι,
βρωμάτων καὶ πομάτων
[λειπόμενος
καὶ δοξαρίου μικροῦ ...

Η οργή, σύμφωνα με τον Ευάγριο, είναι ένα πάθος, συνοδευόμενο από έντονες συναισθηματικές εκδηλώσεις, το οποίο, εάν δεν αντιμετωπισθεί εγκαίρως, γίνεται ακόμη πιο καταστροφικό. Με παρόμοιο τρόπο παρουσιάζει την οργή και ο Μάρκος στον αντίστοιχο κανόνα:

ια', 1-6, σσ. 516-518=PG 40, 1273 A

...θυμοῦ γὰρ λέγεται (ἡ οργή) ζέσις καὶ
κίνησις... Ἔστι δὲ ὅτε χρονίζουσα καὶ
μεταβαλλόμενῃ εἰς μῆνιν ...

XXIIε, στ. 98-99

Ἐν καρδίᾳ ζέοντος
τοῦ πάθους, κράτησον ...

XXIIε, στ. 105-107

ὀργὴ ἐκ ταύτης,
ἥτις ἐγχρονίσασα
μῆνις καὶ πικρία
καὶ κότος ὀνομάζεται.

Όλα τα χαρακτηριστικά της συμπεριφοράς και της ψυχικής κατάστασης του προσβεβλημένου από την ακηδία μοναχό, τα οποία ο Ευάγριος περιγράφει με αρκετές λεπτομέρειες, ο ποιητής καταφέρνει να συνοψίσει μέσα σε δύο τροπάρια:

ιβ', 1-15, σσ. 520-524= PG 40, 1273 B-1273 C

Ἄ τῆς ἀκηδίας δαίμων, ὅς καὶ μεσημβρινὸς
καλεῖται, παντῶν τῶν δαιμόνων ἔστι βαρύτερος.

XXIIζ, στ. 42-47

Συμπτῶμα μὴ φοβείσθαι
καὶ δαίμονα μεσημβρινόν.

καὶ ἐφίσταται μὲν τῷ μοναχῷ περὶ ὥραν
 τετάρτην ... Καὶ πρῶτον μὲν τὸν ἥλιον
 καθορᾶσθαι ποιεῖ δυσκίνητον ἢ ἀκίνητον ...
 Ἔτι δὲ μῖσος πρὸς τὸν τόπον ἐμβάλλει καὶ
 πρὸς τὸν βίον αὐτὸν καὶ πρὸς τὸ ἔργον
 τὸ τῶν χειρῶν... εἰ δὲ καὶ τις κατ' ἐκείνας
 τὰς ἡμέρας εἶη λυπήσας τὸν μοναχόν, καὶ
 τοῦτο εἰς αὐξήσιν τοῦ μίσους ὁ δαίμων
 προστίθῃσιν. Ἄγει δὲ αὐτὸν καὶ εἰς
 ἐπιθυμίαν τόπων ἐτέρων, ἐν οἷς ῥαδίως
 τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν ἔστιν εὐρεῖν ...

Στον Ευάγριο, ἀλλὰ καὶ στον Μάρκο, ἡ κενοδοξία χαρακτηρίζεται ὡς ἐπιδίωξη
 τῆς ἀνθρώπινης δόξας, ἡ ὁποία προτρέπει τὸν ἀσκητὴ νὰ δημοσιοποιεῖ καὶ νὰ
 διαλαλεῖ τὰ εὐσεβῆ κατορθώματά του:

ΙV', 1-4, σ. 528=PG 40, 1273 D

Ἄξιον τῆς κενοδοξίας λογισμὸς λεπτότατός τις
 ἔστι καὶ παρυφίσταται τοῖς κατορθοῦσι ῥαδίως
 δημοσιεύειν αὐτῶν τοὺς ἀγῶνας βουλόμενος καὶ
 τὰς παρὰ τῶν ἀνθρώπων δόξας θηρῶμενος ...

Για νὰ υποδείξει στους μοναχοὺς ἀναγνώστες του ποιες ἀρετὲς καὶ ποιες
 πράξεις βοηθοῦν στὴν καταπολέμηση καὶ τὴν ἐξουδετέρωση τῶν επικίνδυνων γιὰ
 τὴν ψυχὴ λογισμῶν, ὁ Μάρκος Ευγενικός στηρίζεται περισσότερο σὲ ἄλλες
 πηγές, κυρίως στὴν πραγματεία τοῦ Ψευδο-Ιωάννη Δαμασκηνοῦ *Περὶ τῶν ὀκτῶ
 τῆς πονηρίας πνευμάτων*²⁵ (PG 95, 80-97) καὶ στὸν δέκατο πέμπτο λόγο τοῦ
 Ἰωσήφ Βρυεννίου γιὰ τὴν ἀγία Τριάδα²⁶. Ὡστόσο θὰ πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι
 ὁλόκληρο τὸ ἀπόσπασμα γιὰ τοὺς ὀκτῶ λογισμοὺς ἀπὸ τὸν λόγο τοῦ Βρυεννίου
 στὴν οὐσία ἀποτελεῖ τμῆμα τοῦ ἔργου τοῦ Δαμασκηνοῦ. Ὁ Βρυένιος ἐπέφερε
 μικρὲς μόνο ἀλλαγές στὴν λεκτικὴ μορφή τοῦ κειμένου, χωρὶς νὰ προσθέσει
 τίποτε οὐσιαστικὸ στὸ περιεχόμενο. Ἐπειδὴ ὁμως υπῆρξε δάσκαλος τοῦ Μάρκου,
 καὶ δὲν ἀποκλείεται κάτω ἀπὸ τὴν δική του ἐπιρροή ὁ τελευταῖος νὰ συνέγραψε
 τοὺς κανόνες του, παρακάτω θὰ γίνονται παραπομπές καὶ στὴν παραλλαγή τοῦ
 Βρυεννίου καὶ στὸ ἀντίστοιχο κείμενο τοῦ Ψευδο-Δαμασκηνοῦ.

²⁵ Γιὰ τὴν πατρότητα τοῦ κειμένου βλ. *Clavis Patrum Graecorum*, III: *A Cyrillo Alexandrino ad Iohannem Damascenum*, Cura et studio M. Geerard, Brepols-Turnhout 1979, p. 530, n. 8110.

²⁶ *Ἰωσήφ τοῦ Βρυεννίου τὰ εὐρεθέντα* τόμ. Α', σσ. 254-255.

[οἰκτίρμον,
 εὐδόκησόν με, λόγε,
 ὅτι βαρὺς μοι ἐπέπεσε
 καὶ μεταβάσεις τόπων μοι ἵν'
 [ὑποτίθεται
 ὁ πλανήτης καὶ ἀκάθιστος.
XXIII', στ. 139-146
 Νυκτινόμων
 πετεινῶν ζηλώσας
 βίον ὁ δαίλαιος, νυκτὶ
 καὶ σκότῳ διαιτῶμαι
 καὶ τὸ φῶς μισῶ, τὰ φαῦλα
 [πράσσω,
 τοὺς μὲν ἀνθρώπους φεύγων
 [ἐν προσχήματι
 ἀρετῆς, τὴν δὲ κακίαν θάλπω
 ὡς ὑποκόλπιον ὄφιν ἐν φωλεῷ

XXIII', στ. 125

...πρὸς τὸ θηρᾶσαι ἀνθρώπινον
 [ἔπαινον ...

XXIII', στ. 199-201

Τὰς σὰς ἀρετὰς
 ὁ ληστής δημοσιεύειν
 ὡς δῆθεν πρὸς ὠφέλειαν τῶν
 ἰακουόντων ὑποβάλλει, ψυχὴ ...

Ένα βασικό στοιχείο στην πραγματεία του Ψευδο-Δαμασκηνού είναι η περιγραφή της διαδικασίας, με την οποία ο εμπάθης λογισμός διεισδύει στην ψυχή και την οδηγεί στο πάθος (προσβολή, συνδυασμός, πάθος, πάλη κλπ.). Στους κανόνες του ο Μάρκος αναφέρεται σχεδόν σε όλα τα στάδια της διαδικασίας αυτής:

PG 95, 93 A=Βρυέννιος, σ. 255

Καὶ προσβολὴ μὲν ἐστὶν ἡ ἀπλῶς γινομένη παρὰ τοῦ ἐχθροῦ ὑπόμησις ... Συνδοιασμός δέ ἐστιν ἡ παραδοχὴ τοῦ ὑποβαλλομένου λογισμοῦ παρὰ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οἷον μετ' αὐτοῦ μελέτη καὶ ἐνήδονος ὁμιλία ... (93 B) Αἰχμαλωσία δέ ἐστὶ βιαία καὶ ἀκούσιος τῆς καρδίας ἀπαγωγὴ, ἀπὸ προλήψεως καὶ μακρᾶς συνήθειας τυραννομείτης· συγκαταθέσις δέ, ἡ κατάνευσις πρὸς τὸ πάθος τοῦ λογισμοῦ. Ἐνέργεια δέ, αὐτὴ ἡ πράξις τοῦ ἐν συγκαταθέσει ἐμπαθοῦς λογισμοῦ ...

XXII^b, στ.106-108

τῆ προσβολῇ γὰρ ἐμπαθῶς
[ὁμιλήσας
δι' ἐνήδονου συγκαταθέσεως,
πραξέσι τὸ ἔθος ὡς φύσιν
[ἐκράτυνα.

XXII^a, στ. 133

ἐξαγόρασον αἰχμαλωτὸν
[ψυχὴν ...

XXIIe, στ. 23-24

... ἐπίστρεψον
τὴν αἰχμαλωσίαν μου.

XXII^b, στ. 234

... κόμος ἕτερος ἐνδον
[αἰχμαλωτίζει με ...

XXII^b, στ. 65-66

... μὴ καταδικάσῃς μου
τὴν μοιχευθείσαν καρδίαν
[προσβολαίς τοῦ ἐχθροῦ.

Με σαφήνεια και λακωνικότητα ο Ψευδο-Δαμασκηνός υποδεικνύει οκτώ αρετές, οι οποίες αποδυναμώνουν κάθε πονηρό λογισμό (PG 95, 93 C). Σχετικά με το θέμα αυτό ο Μάρκος προσφεύγει στην πηγή του μόνο σε ορισμένες περιπτώσεις. Τις συμβουλές του Ψευδο-Δαμασκηνού να καταπολεμήσει κανείς την γαστριμαργία με την εγκράτεια και την λύπη με την πνευματική χαρά (PG 95, 93 C=Βρυέννιος, σ. 255), ο Μάρκος τις μεταδίδει στους αναγνώστες του, επαναλαμβάνοντας συχνά στους αντίστοιχους κανόνες τις λέξεις εγκράτεια και χαρά ή παράγωγά τους (XXII^a, στ. 30: τῶν ἐγκρατῶν ἢ παράκλησις, στ 125: κατὰ παθῶν ἰσχύσεις πρώτης γαστρος κρατήσασα, στ. 170-171: βλέπε τί τὸ ἐπαθλον/ τῆς ἐγκρατείας, στ. 198, στ. 201-202, στ. 216-217, XXII^d, στ. 6-8, 127-130, 191, 230-235: Χαρᾶς αἰωνίου γλυκυτάτης / πηγὴ χρυσοειδεστάτη, ὑπεραγαθε, / πλήσοι τὴν καρδίαν μου / χαρᾶς και αἰρέσεως / τοῦ θεοῦ σου ὀνοματος, πηγήν χαρισμοῦ / δακρῶν ψυχικῶν μοι παρέχων ...). Δεν είναι όμως τόσο σαφής η αναφορά στις άλλες έξι αρετές που χρησιμεύουν ως αντίδοτα για τα πάθη. Γίνεται μόνο υπαινιγμός για την αγάπη (XXIIe, στ. 63-64: ἡ γὰρ ἀγάπη τὴν εἰσοδον / τῆς παρησίας ... ἤνοιγεν, στ.73-74: τοῖς ἐχθροῖς ἀνεξίκακος / ἐκ περιόντος ὑπῆρχε), με την οποία μπορεί να αντιμετωπίσει κανείς την οργή (PG 95,93 C=Βρυέννιος, σ. 255).

Εκτός από τις συγκεκριμένες αρετές, ο Ψευδο-Δαμασκηνός απαριθμεί πράξεις και θετικές σκέψεις, τις οποίες, εάν αξιοποιήσει ο ασκητής, μπορεί να

αντιταχθεί με επιτυχία στους πονηρούς λογισμούς. Και εδώ ο Μάρκος χρησιμοποιεί χωρίς σχολαστικότητα την πηγή του, επιλέγοντας μόνο ορισμένα από τα προτεινόμενα σ' αυτήν μέσα καταπολέμησης των πειρασμών. Οι "μέθοδοι" αυτές τελειοποίησης και αντίστασης στους επιβλαβείς λογισμούς είναι οι εξής:

1. συνεχής προσευχή με δάκρυα. Σε σχέση με τον Ψευδο-Δαμασκηνό ο Μάρκος δίνει κάπως μεγαλύτερη έμφαση στην καθαρτήριο δύναμη των δακρύων:

PG 95, 81 A

Εἰ δὲ πάλιν ἐκ τῆς κοσμικῆς λύπης
ἐκταράττη ... ὀφείλεις εὐχεσθαι συνεχῶς...

PG 95, 81 C

Εἰ δὲ τὴν ἀκηδῖαν θέλεις νικῆσαι ...
προσεύχου πυκνῶς μετ' ἐλπίδος ...

PG 95, 84 B

... καὶ συνεχῶς μετὰ δακρύων προσεύχου ...

XXII^f, στ. 182-187

Ἐκ βλεφάρων
πηγὴν δακρύων ἀείρρυτον,
ἐκ καρδίας

θέρμην προσευχῆς
καὶ νοῦ φυλακὴν
ἀκριβῆ μοι δώρησαι ...

XXII^f, στ. 249

θανατοῖ δὲ πάνπαν προσευχὴ
[μετ' ἐλπίδος.

XXII^b, στ. 195-196

ἡ ῥοὴ τῶν δακρύων
σποινδὴ Θεῷ προσφιλῆς ...

XXIIe, στ. 147-148

πυκνοῖς δακρύων κρουνοῖς
ἐναποσβέννυε τὸ πῦρ τοῦ
[παραλόγου θυμοῦ ...

Βλ. ἐπίσης XXII^b, στ. 228-
231, XXIIe, στ. 86-88, XXII^d,
στ. 160.

2. ἡ ψαλμωδία

PG 95, 81 B

Ὅταν δὲ πάλιν ὑπὸ τοῦ θυμοῦ ...
ταράττη, ... τὴν τε γλῶσσαν κίνει πρὸς
ψαλμωδίαν ...

XXII^f, στ. 248

ἐμοὶ δὲ πολεμεῖ ψαλμωδία ...
Πβλ. καὶ στον Ευάγριο τον
Ποντικό, ιε', 3-4, σ. 536:
...θυμὸν δὲ καταπαύει
κυκῶμενον ψαλμωδία ...

3. ἡ ἀγρυπνία καὶ ἡ νηστεία

PG 95, 80 B

... ἄσκησον ἀγρυπνίας ...

PG 95, 92 C

Ἡ δὲ τούτων ἴασις καὶ θεραπεία ...
ἡ νηστεία ...

XXIIe, στ. 149-150

... νηστείαν καὶ ἀγρυπνίαν
συμμάχους προσλαβομένη ...
Πβλ. καὶ στον Ευάγριο τον
Ποντικό, ιε', 1-2, σ. 536:
Νοῦν μὲν πλανώμενον ἴστησιν
ἀνάγνωσις καὶ ἀγρυπνία καὶ
προσευχή ...

4. ἡ συνεχής ενθύμηση τῆς ὥρας τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἡμέρας τῆς κρίσεως:

PG 95, 80 B

XXII^b, στ. 225-231

ἔχε μνήμην διηλεκτῆ τοῦ χωρισμοῦ
τῆς ψυχῆς, τῆς τε μελλούσης κρίσεως
καὶ τῆς φοβερᾶς γεέννης ...

Μεγάλη καὶ ἀφατος
ἡ βία, ὅτε σώματος
ἡ ψυχὴ διαιρεῖται διασπασμένη
[πικρῶς
ταύτης μεμνημένη τῆς ὥρας,
[ψυχῆ, πυκναῖς
δακρῶν λιβάσι
τους ἀνθρακας σβέννυε
τῶν ἐμπύρων παθῶν ...

XXII^h, στ. 103-110

Μὴ ἐννοῶν
τὸ φοβερὸν δικαστήριον,
ἐν ᾧ μέλλω
τρέμων παραστήσεσθαι ...
μὴ φόβον τοῦ θανάτου
εἰς νοῦν ὅπως λαμβάνων ...
Βλ. ἐπίσης XXII^d, στ. 200-
201, XXII^f, στ. 275-278.

5. ἡ ἐλπίδα

PG 95, 81 A

... τὴν ἐλπίδα πᾶσαν πρὸς τὸν Θεὸν
θεῖναι ...

XXII^d, στ. 255

Ἐπὶ Θεὸν ἐπίρριψον πᾶσαν
[ἐλπίδα σου ...
Βλ. ἐπίσης XXII^f, στ. 166-
168.

6. ἡ μελέτη τῆς Ἁγίας γραφῆς

PG 95, 81 A

μελέτην ἀσκεῖν τῶν θείων Γραφῶν ...

XXII^a, στ. 112-113

... θεῖον λόγον,
τροφὴν ἀγγέλων ἐσθίουσα.

7. ἡ ἐπιδίωξη τῆς αὐτάρκειας καὶ τῆς ἀκτημοσύνης

PG 95, 81 A

... ἀγάπα τὴν ἀκτημοσύνην ... μηδὲν
πλέον τῆς αὐτάρκειας ζητῶν ...

XXI^a, στ. 201-202

... ὡς μέγα
τὸ τῆς ἐγκρτείας καὶ
[αὐτάρκειας χρῆμα ...
XXIIe, στ. 125-128

τί μάτην,
ψυχῆ, ταρασσῆ,
θησαυρίζουσα ἐτέροις ἐπὶ γῆς,
τί τοῖς δεδομένοις οὐκ
[ἀγαπᾶς ἐκ φύσεως;

8. ἡ ἀποδοχὴ με χαρὰ των αἰμιῶν καὶ του ονειδους

PG 95, 81 B

Καὶ ἐὰν τυφθῆς ὑπὸ τινος, ἢ ἀτιμασθῆς
ἢ ἐκδιωχθῆς, μὴ λυπηθῆς, ἀλλὰ μάλλον

XXIIe, στ. 167-171

Ῥυπον, ὄν ἀπέθηκας τοῖς
[ταπεινοῖς ἐνδοθεν,

χαίρε ...

ἀθλία ψυχῆ, τοῖς σοῖς,
εἰ βουλεῖ ἐκλύσασθαι,
πικροῖς φαρμάκοις χρήσαι,
ὑβρεσι καὶ ἀτιμίαις.

9. ἡ ταπεινοφροσύνη. Ενδεχομένως στο σημείο αυτό ο Μάρκος επηρεάζεται όχι μόνο από τον Ψευδο-Δαμασκηνό (PG 95, 88A: οὐ τοσοῦτον ἀναγκαῖά εἰσιν, ὡς τῆς ἀγίας ταπεινώσεως καὶ εὐχῆς τὰ πάντα ἀναπληρούσης...), ἀλλά καὶ από τον εικοστό έκτο λόγο του Ιωάννη της Κλίμακος, "Περὶ διακρίσεως λογισμῶν καὶ παθῶν καὶ ἀρετῶν" (PG 88 1013 A - 1036 C), όπου σημειώνεται το εξής: "... κυρίως πάντων τῶν προειρημένων παθῶν ἀναιρέτις ἐστὶν ἡ ταπεινοφροσύνη, ἣν οἱ κτησάμενοι πάντα νενικήκασι." (PG 88 1024 B). Ἐτσι καὶ ο Μάρκος επανειλημμένα υποδεικνύει τὴν σημασία τῆς ταπεινότητος:

XXII^h, στ. 219 - 223

Ὁ Κύριος, ὡς φησιν,
ὑπερηφάνοις προσαντιτάσσεται,
τίς λοιπὸν βοηθήσει;
τοῖς ταπεινοῖς δὲ τὴν χάριν δίδωσι ...

(βλ. ἐπίσης XXII^h, στ. 215-216, XXII^g, στ. 52-58, 140-141, XXIIe, στ. 92-94.)

Ἡ ἐπίδραση του Ψευδο-Δαμασκηνού εἶναι αἰσθητὴ καὶ στον τρόπο, με τον ὁποῖο περιγράφει ο Μάρκος τὴν εκδήλωση ὀρισμένων ἀπὸ τα πάθη μέσα ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη συμπεριφορά. Ἀρκετές ὁμοιότητες παρατηροῦνται στὴν διατύπωση τῶν χαρακτηριστικῶν του κενόδοξου ἀνθρώπου. Εἶναι ἐκεῖνος που ἐπιδιώκει τις τιμές, τὴν πολυτέλεια, που ἀκόμη καὶ τις εὐσεβεῖς καὶ καλές πράξεις τις κάνει γιὰ ἐπίδειξη, προκειμένου νὰ κερδίσει τὸν θαυμασμό καὶ τὴν ἐπιδοκιμασία τῶν γύρω του:

PG 95, 81 C

Εἰ δὲ ὑπὸ τῆς κενοδοξίας καὶ τοῦ
τῶν ἀνθρώπων ἐπαίνου δεινῶς τυραννῆ,
οφείλεις μηδὲν πρὸς ἐπίδειξιν
τῶν ἀνθρώπων ποιεῖν, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν
ἐργασίαν σου ποιεῖν ἐν κρυπτῷ, μηδενὸς
ἄλλοῦ εἰδότος, ἢ τοῦ Θεοῦ μόνου καὶ
μὴ ἀγάπα τοὺς ἐπαίνους, μηδὲ τὰς τιμὰς
τῶν ἀνθρώπων, μηδὲ τὰ καλὰ ἱμάτια, μηδὲ
τὴν προτίμησιν, καὶ τὴν πρωτοκαθεδρίαν...

XXII^g, στ. 121-125

Νηστεύω ἀμίσητος,
ἵνα γὰρ φανῶ τοῖς
[ἀνθρώποις,
ἀκαίρως προσεύχομαι
καὶ γὰρ τοῦτο
πρὸς τὸ θηρᾶσαι ἀνθρώπινον
[ἔπαινον...

XXII^g, στ. 241-243

Ῥέοντι πλούτῳ καρδία ὅλη
[προσθέμενος,
ἱματισμοῖς πολυχρόοις καὶ
[οἴκων κάλλεσι
πεφιλοτιμημαί ...

Καὶ στον Ψευδο-Δαμασκηνό καὶ στον Μάρκο ο περήφανος παρουσιάζεται ὡς ἓνας ὑποκριτῆς, ὁ ὁποῖος ἀλλὰ σκέφτεται καὶ ἀλλὰ λέει. Ἡ ἀλαζονεία του τον ὠθεῖ πρὸς τὴν βλασφημία, καθὼς νομίζει ὅτι μπορεῖ μόνος του χωρὶς τὴν συμπάρσταση του Θεοῦ νὰ πετύχει κάτι ἢ νὰ κάνει κάποιο καλό. Παρόμοιες

παρατηρήσεις σχετικά με τις εκδηλώσεις του περήφανου περιέχονται όμως και στην άλλη πηγή του Μάρκου, τον Ευάγριο τον Ποντικό (PG 40, 1272-1276):

<p><u>Ψευδο-Δαμασκηνός</u> <u>PG 95. 84 A</u> ...κἂν ἄλλο τι καλὸν ποιῆς μη λέγου, ὅτι ἐξ ἰδίου μου κόπου, ἢ ἀπὸ ἰδίας προθυμίας βοήθειας καὶ γεγένηται, ἀλλ' ἐκ τῆς Θεοῦ ἀντιλήψεως γίνεται... καὶ μη ἔχε ἄλλα ἐν τῇ καρδίᾳ, ἄλλα ἐν τῷ στόματί σου ...</p>	<p><u>Ευάγριος,</u> <u>ιδ', 2-4, σ.532=</u> <u>PG 40, 1276 A</u> Ἄναπειθει γὰρ αὐτὴν (sc.τὴν ψυχὴν), θεὸν μὴ ὁμολογεῖν βοηθὸν, ἑαυτὴν δὲ τῶν κατορθουμένων αἰτίαν εἶναι νομίζειν ...</p>	<p><u>Μάρκος</u> <u>XXII^h, στ.153-155</u> ... εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ ἐν τοῖς λόγοις, τῇ διανοίᾳ δεινῶς [ἐπαιρόμενος ... <u>XXII^h, στ. 263-266</u> ...προσθήκην δὲ χάριτος ἀνευ Θεοῦ οὐ δύναται πρὸς ἀγιασμόν ὅλως [ἡμῖν ἐμποιῆσαι ...</p>
--	--	--

Ο Μάρκος Ευγενικός με τον προσιτό τρόπο παρουσίασης των πονηρῶν λογισμῶν υπερτερεῖ ἐναντι των πηγῶν ως προς την σαφήνεια και την γλαφυρότητα της περιγραφῆς. Δίνει πολὺ περισσότερα παραδείγματα ἀπὸ την Παλαιὰ και την Καινὴ Διαθήκη, τα οποία ἐπειδὴ εἶναι γνώριμα στον ἀναγνώστη του μέσα ἀπὸ την καθημερινὴ λειτουργικὴ πράξη, τον διευκολύνουν να κατανοῆσει καλύτερα την οὐσία κάθε αμαρτωλοῦ λογισμοῦ και του ἀποκαλύπτουν ποιες εἶναι οι ἐπιπτώσεις ἀπὸ την υποχώρηση σε ἓνα πάθος ἢ ἀπὸ την ἐπιτυχὴ ἀντιμετώπιση του με την βοήθεια κάποιας ἀρετῆς ἢ κάποιας καλῆς πράξης. Παρ' ὅλο που τα περισσότερα παραδείγματα ο ποιητῆς τα ἔχει σκεφθεῖ και τα ἔχει ἐπιλέξει μόνος του, υπάρχουν μερικά, τα οποία ἀπαντοῦν και στο ἔργο του Ψευδο-Ιωάννη του Δαμασκηνοῦ, ὁπότε ἐνδέχεται να τα ἔχει δανειστεῖ ἀπο ἐκεῖ:

1. Και στους δύο συγγραφείς ο Ιουδας ἀποτελεῖ παράδειγμα για το πὼς η φιλαργυρία μπορεῖ να ὁδηγήσει στην προδοσία:

<p><u>PG 95. 81 A</u> καὶ ἐνθυμοῦ τὴν τοῦ Ἰουδα κατάκρισιν καὶ ὅτι δι' αὐτῆς προδέδωκε τὸν Κύριον ...</p>	<p><u>XXII^c, στ. 183-189</u> Ἰουδας ὁ δυσσεβῆς ἀλοῦς τῷ νοσηματι πρῶτον μὲν ἔκλεπτε, κρυφῆ ἔπειτα προβαίνων ὁδῷ πρὸς [τὸ κακόν, αὐτὸν παραδέδωκε τὸν εὐεργετὴν Κύριον ...</p>
---	---

2. Η παραβολὴ του Χριστοῦ για τον ἄνθρωπο, που παρουσιάστηκε στον γάμο με ἀκατάλληλο ντύσιμο δείχνει και κατὰ τον Ψευδο-Δαμασκηνό και κατὰ τον Μάρκο ποια τιμωρία περιμένει τον προσβεβλημένο ἀπὸ το πάθος της περηφάνειας:

<p><u>PG 95. 84 A</u> ... ὁρῶν ἐκείνοι, τὸν και μετὰ τὴν ἐν νυμφῶνι κατάκλυσιν, χεῖρας και πόδας δεσμούμενον, καὶ εἰς τὸ σκότος</p>	<p><u>XXII^h, στ. 172-177</u> Νυμφῶνα τὸν νοσητὸν [εἰσέρχεται σὺν τοῖς ἄλλοις δαιτυμόσιν</p>
---	---

ἐξοριζόμενον ...

[ἐκεῖνος

ὁ ῥυπαρὰ
 περικείμενος ῥάκη,
 ἀλλὰ δεθεὶς ἑκατέρων χειρῶν καὶ
 [ποδῶν
 ἀπέριπται· μή μοι λοιπὸν
 πρὸ ἐκείνης θαρρήσης τῆς κρίσεως.

3. Ἐνα ἀπὸ τα καλύτερα παραδείγματα ταπεινοφροσύνης καὶ στους δύο συγγραφείς εἶναι ἡ πράξη τοῦ Ἰησοῦ, ὁ ὁποῖος ἐπλυνε τα πόδια των μαθητῶν του. Ἡ μόνη διαφορά ἐγκεῖται στο ὅτι ὁ Μάρκος το ἀναφέρει στον Κανόνα κατὰ τῆς κενοδοξίας, ἐνῶ ὁ Ψευδο-Δαμασκηνός το περιλαμβάνει στην παράγραφο γιὰ τὴν ὀργή:

PG 95, 81 B

... συμπάθειαν ἀναλαβοῦ καὶ δούλωσον
 πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ εἰ δυνατόν,
 νίπτε τοὺς πόδας αὐτῶν συνεχῶς ἐν
 ταπεινοφρονηματι ...

XXII, στ. 213-217

Λέντιον λαβῶν,
 ὁ δεσπότης, διεζώσω
 καὶ μαθητῶν σου ἔνιψας πόδας
 [ὠραίους, ὑπογράφων ἡμῖν
 ταπείνωσιν ἀληθῆ,
 ἦν διὰ πράξεως μιμήσασθαι ἐκέλευσας

Β'. Ψευδο-Διονύσιος Ἀρεοπαγίτης.

Στον κανόνα αρ. VIII γιὰ τα Εννέα τάγματα των ἀσωμάτων³¹ ὁ Μάρκος στηρίζεται ἐξ ὀλοκλήρου στις ιδέες καὶ τις ἀπόψεις τοῦ Ψευδο-Διονυσίου Ἀρεοπαγίτη γιὰ τὴν οὐσία καὶ τις προσήκουσες λειτουργίες τοῦ καθενός ἀπὸ τα ἐννέα ἀγγελικὰ τάγματα, τις ὁποῖες ἐκθέτει στο γνωστὸ του ἔργο *Περὶ τῆς οὐρανίας ἱεραρχίας* (=PG 3, 120-308³²). Ἀκολουθοῦν τα πιο χαρακτηριστικὰ παράλληλα χωρία ἀπὸ τα δύο ἔργα:

σ.103, 22-23=PG 3, 200 C

Ὅσοι μὲν εἰσι, καὶ οἷοι τῶν ὑπερουρανίων
 οὐσιῶν οἱ διάκοσμοι ...

σ. 71, 5-6=PG 3, 121 A

... τὴν πρὸς τὸν ἀρχιφῶτον Πατέρα
 προσαγωγὴν ἐσχῆκαμεν ...

σσ. 157, 44-158,48=PG 3, 304D

Τῆς δὲ τῶν πτερῶν ἐξαπλῆς ἱερο-
 πλαστίας τὴν ἐπὶ τὸ Θεῖον ἐν
 πρώταις, ἐν μέσαις, ἐν τελευταίαις
 νοήσεσιν ἀπόλυτον καὶ ὑπερτάτην
 ἀνάτασιν...

IX, στ. 1

Τὸν τῶν ἀπλῶν οὐσιῶν διάκοσμον...

IX, στ. 9-10

Ὁ ταῖς ἀμέσοις ἀστραπαῖς
 [λαμπόμενος
 τῆς ἀρχιφώτου πηγῆς...

IX, στ. 17-19

Ἰερωτάταις ἐξαριθμοῖς πτέρυξιν
 ἀνατεινόμενοι
 πρὸς ἐφικτὸν ὕψος ...

³¹ Γιὰ τὸ θέμα των ἀγγελικῶν τάξεων βλ. ἀναλυτικὰ R. Roques, *L'Univers dionysien. Structure hiérarchique du monde selon le Pseudo-Denys*, Paris 1954, passim καὶ ἰδιαίτερα σσ. 86-153.

³² Ἐδῶ οἱ παραπομπές στο κείμενο τοῦ Ἀρεοπαγίτη γίνονται συμφωνὰ με τὴν ἐκδοσὴ Denys l'Aréopagite, *La Hiérarchie Céleste*. Introduction par R. Roques, étude et texte critiques par G. Heil, traduction et notes par M. de Gandillac, [SChr 58 bis], Paris 1970.

σ.158, 12-13=PG 3, 305 A

... τὴν θεαρχικὴν ἐκείνην καὶ ὑμνωδίαν ἐμυσταγωγῆιτο...

σ. 107, 26-31=PG 3, 205 C

... τὸ πρηστηρίως καὶ ὀλοκαίτως καθαρτικὸν καὶ τὴν ἀπερικάλυπτον καὶ ἄσβεστον, ἔχουσιν ὡσαύτως αἰεὶ, φωτσοειδῆ καὶ φωτιστικὴν ἰδιότητα ... ἡ τῶν Σεραφίμ ἐπωνυμία ἐκφαντορικῶς διδάσκει.

σ. 111, 29-30=PG 3, 208 B

... ὡς πάσης αὐλοῦ γνώσεως ὑψηλοτέρου φωτὸς ἀποπληρουμένας ...

σ. 108, 37-45=PG 3, 205 D

Ἡ δὲ τῶν ὑψηλοτάτων καὶ ἐπηρμένων θρόνων ... καὶ περὶ τὸν ὄντως ὕψιστον ὀλικάϊς δυνάμεσιν ἀκατασείστως καὶ εὐσταθῶς ἰδρυμένον καὶ τῆς θεαρχικῆς ἐπιφοιτήσεως ἐν ἀπαθείᾳ πάσῃ καὶ αὐλία δεκτικὸν καὶ τὸ θεοφόρον καὶ θεραπευτικῶς ἐπὶ τὰς θείας ὑποδοχὰς ἀναπεπταμένον.

σσ. 107, 31-108, 37=PG 3, 205 C

... ἡ δὲ τῶν Χερουβίμ, τὸ γνωστικὸν αὐτῶν καὶ θεοπτικὸν καὶ τῆς ὑπερτάτης φωτοδοσίας δεκτικὸν... καὶ κοινωνικὸν ἀφθόνως πρὸς τὰ δευτέρα τῇ χύσει τῆς δωρειθήσεως σοφίας.

σ. 105, 11-14=PG 3, 205 B

Καὶ τὴν μὲν ἀγίαν τῶν Σεραφίμ ὀνομασίαν οἱ τὰ Ἑβραίων εἰδότες, ἢ τὸ ἐμπρηστὰς ἐμφαίνειν ἢ τὸ θερμαίνοντας, τὴν δὲ τῶν Χερουβίμ πλῆθος γνώσεως ἢ χύσειν σοφίας.

σσ. 104,38-105,13=PG 3, 200D-201A

Καὶ πρώτην μὲν εἶναί φησι τὴν περὶ Θεὸν οὔσαν αἰεὶ ... τοὺς τε γὰρ ἀγιωτάτους θρόνους, καὶ τὰ πολυόμματα καὶ πολυπτερα τάγματα, Χερουβίμ Ἑβραίων φωνῆ καὶ Σεραφίμ ὀνομασμένα ... δευτέραν δ' εἶναί φησι τὴν ὑπὸ τῶν ἐξουσιῶν καὶ κυριοτήτων,

IX, στ. 21- 23

... τῇ ἀπροσίτῳ πάντοτε πολυτίμητον θεαρχία τὸν ὕμνον τὸν πολυῦμνητον ἄδετε ...

IX, στ. 33-36

Ἐμπρηστικῆς καὶ καθαροῦ φύσεως ὄντες καὶ κλήσεως θεοειδεῖς νόες, Σεραφίμ ὀλόφωτοι ...

IX, στ. 50-51

... ὅλοι δι' ὅλων τῷ αὐλῷ φωτὶ κατηγλαϊσμένοι παμφαῶς,

[θρόνοι σεπτοί...

IX, στ. 56-63

Ἐπιφοιτήσεως θεαρχικῆς ὄντες ὅλοι δεκτικοί, θεοφόροι θρόνοι, καὶ πρὸς θείας [εἰσοδοχὰς ἀναπεπταμένοι καὶ ἐφ' ὕψους δυνάμεσιν ὀλικάϊς ἀσείστως ἐνιδρυμένοι, πεπλουτήκατε τὴν κλήσιν [κατάλληλον.

IX, στ. 85- 91

Γνώσεως πλῆθος ὑψηλῆς, φωτοδοσίας αὐλοῦ χύσειν ἀφθονον θεόθεν πλουτοῦντες, τοῖς δευτέροις κοινωνοί τῶν δωρεῶν τυγχάνετε, τὴν σοφοδοτικὴν κλήσιν, ὦ Χερουβίμ, ἐνδεικνύμενοι.

IX, στ. 128-129

Σεραφίμ ἐμπρησταὶ καὶ καθαρτικοί, Χερουβίμ φωτοδόχοι καὶ γνωστικοί ... θρόνοι, κυριότητες, ἐξουσίαι, δυνάμεις, ἀρχαί, ἀρχάγγελοι καὶ ἄγγελοι ἅπαντες ...

καὶ δυνάμεων συμπληρουμένην καὶ τρίτην ἐπ' ἐσχάτων τῶν οὐρανίων ἱεραρχιῶν, τὴν τῶν ἀγγέλων τε καὶ ἀρχαγγέλων καὶ ἀρχῶν διακόσμησιν.

σ. 120, 19-28=PG 3, 237 C

Τῶν μὲν οὖν ἀγίων κυριοτήτων τὴν ἐκφαντοτικὴν ὀνομασίαν οἶμαι δηλοῦν ἀδούλωτόν τινα καὶ πάσης ὑποπεξίας ὑφέσεως ἐλευθέραν ἀναγωγὴν ...τῆς ὄντως κυριότητος καὶ κυριαρχίας ἀκαταλήκτως ἐφιεμένην ...

σ. 122, 21-25=PG 3, 240 B

... ἡ μέση τῶν οὐρανίων νοῶν διακόσμησις ... φωτίζεται καὶ τελεσιουργεῖται ... ὑπὸ τῶν θεαρχικῶν ἐλλάμψεων, ἐνδιδομένων αὐτῇ δευτέρως διὰ τῆς πρώτης ἱεραρχικῆς διακοσμήσεως ...

σ. 121,33-35=PG 3, 237 D

... τὴν δὲ τῶν ἀγίων δυνάμεων ἀρρενωπὸν τινα καὶ ἀκατάσειστον ἀνδρείαν εἰς πάσας τὰς κατ' αὐτὴν θεοειδεῖς ἐνεργείας ...

σ. 118, 22-23=PG 3, 212 B

Ταύτας δὲ τὰς ὑπερτάτας τῶν ὑπερουρανίων νοῶν ὑμνολογίας...

σ. 117, 1-7=PG 3, 209 D -212 A

... ἡ πρώτη τῶν οὐρανίων οὐσιῶν διακόσμησις ...θείας τροφῆς ἀποπληρουμένη πολλῆς μὲν, τῇ πρωτοδότῳ χύσει ...

σ. 129, 22-26=PG 3, 257 C

... ἡ τῶν ἀρχαγγέλων ἀγία τάξις, κοινωρικῶς τῇ ἱεραρχικῇ μεσότητι τῶν ἄκρων ἀντιλαμβάνεται· ταῖς τε γὰρ ἀγιωτάταις ἀρχαῖς κοινώνει, καὶ τοῖς ἀγίοις ἀγγέλοις ...

σ. 131, 14-23=PG 3, 260 AB

... τὴν δὲ τῶν ἀρχῶν, καὶ ἀρχαγγέλων καὶ ἀγγέλων ἐκφαντορικὴν διακόσμησιν, ἵν' ἡ κατὰ τάξιν ἡ προς Θεὸν ἀναγωγή ... καὶ ἐνωσις... Ἐνθεν ἡ θεολογία τὴν καθ' ἡμᾶς ἱεραρχίαν ἀγγέλοις ἀπονεμεῖται, ἄρχοντα

IX, στ. 159-164

... θεῖαι κυριότητες, δουλοποιού καὶ μειωτικῆς ὑφέσεως πάσης ἐλευθερίως ὑπέγκεισθε, τῆς ὄντως βασιλίδος καὶ μιᾶς θεαρχίας ἀκορέστως ἀεὶ ἐφιέμεναι.

IX, στ. 178-182

... οἱ μέσοι διάκοσμοι τῶν θείων νόων, τὰς ἐκ Θεοῦ διαδιδόμενας διὰ τῶν πρώτων λαμπρότητας ἀφθόνῳ χορηγία ...

IX, στ. 213-216

... καὶ πρὸς μηδεμίαν τῶν ἐπιδιδομένων ἐλλάμψεων ἀτονοῦσαι, κλήσει τῇ προσφυεῖ καὶ [καταλλήλῳ τῆς ἀνδρείας ὑμῶν ὀνομάζεσθε.

IX, στ. 331-332

Ἐγνοῦσι σε, δέσποινα, τῶν ἀσωμάτων ἅυλα στόματα ...

IX, στ. 342-343

...ιδόντες τὴν ἀφθονον τῆς φωτουργίας χύσειν αὐτοῦ ...

IX, στ. 349-354

Ἐπὶ τῆς μέσης τάξεως τῶν ἀρχῶν, ὧ ἀρχάγγελοι, καὶ τῶν ἱερῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων τῇ κοινωρίᾳ τούτων ἀμφοῖν διαπρεπεστάτην πεπλουτήκατε [κλήσειν ...

IX, στ. 369-376

Ἱερωτάτης φαλάγγος τῶν ἀγγέλων ἡγούμενοι ... τὴν ὑπερτάτην ἐνωσιν πρὸς τὰς θεουργοὺς ἐκφαντορίας [αὐχοῦντες,

τοῦ Ἰουδαίων λαοῦ τὸν Μιχαήλ ὀνομαζούσα ... αὐτόπται τῶν ἀρρητῶν.
Μιχαήλ Γαβριήλ τε ...

Γ'. Το δόγμα της αγίας Τριάδας.

Τόσο στις θεολογικές του πραγματείες, όσο και στα υμνογραφικά του έργα ο Μάρκος, όταν μιλάει για την αγία Τριάδα, επικαλείται και το κύρος των πατέρων της εκκλησίας, τα έργα των οποίων γνώριζε σε βάθος. Ανάμεσα στις πηγές αυτές πρωτεύουσα θέση κατέχει ο Ιωάννης Δαμασκηνός, επειδή εκείνος έδωσε την τελική διατύπωση του ορθόδοξου δόγματος για την αγία Τριάδα και την εκπόρευση του αγίου Πνεύματος. Την συμβολή του αυτή στα δογματικά της Ορθόδοξης εκκλησίας τονίζει και ο Μάρκος στον κανόνα και την ακολουθία που του αφιέρωσε, παραφράζοντας χωρία από τις πραγματείες του με το θέμα αυτό:

Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς ὀρθοδόξου

πίστεως,

Bd. II: 12β, 56-57, σ. 36=PG 94, 849B

...καὶ υἱοῦ δὲ πνεῦμα, οὐχ ὡς ἐξ αὐτοῦ,
ἀλλ' ὡς δι' αὐτοῦ ἐκ τοῦ πατρὸς
ἐκπορευόμενον. μόνος γὰρ αἴτιος
ὁ πατήρ.

Λόγος εἰς τὸν ἅγιον Σάββατον,

Bd. V: 4, 21-23, σ. 125= PG 96, 605B

Πνεῦμα ἅγιον τοῦ Θεοῦ καὶ
Πατρὸς ὡς ἐξ αὐτοῦ ἐκπορευόμενον
ὅπερ καὶ τοῦ Υἱοῦ μὲν λέγεται, ὡς
δι' αὐτοῦ φανερούμενον καὶ τῇ
κτίσει μεταδιδόμενον, ἀλλ' οὐκ
ἐξ αὐτοῦ ἔχον τὴν ὑπαρξίν.

Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς ὀρθοδόξου

πίστεως, Bd. II: 8, 289-292, σσ. 30-31

=PG 94, 832B-833A

ἐκ τοῦ υἱοῦ δὲ τὸ πνεῦμα οὐ
λέγομεν, πνεῦμα δὲ υἱοῦ
ὀνομάζομεν καὶ δι' υἱοῦ
πεφανέρωσθαι καὶ μεταδίδοσθαι
ἡμῖν ὁμολογοῦμεν.

XII. στ. 80-81

...μόνον αἴτιον
τὸν πατέρα διδάσκων υἱοῦ καὶ
[τοῦ πνεύματος.

XII. στ. 231-239

Ἄναρχον, αἰδῖον τριάδα,
πατέρα τε καὶ υἱὸν καὶ
[πνεῦμα ἅγιον
σὺ ἐθεολόγησας,
Ἰωάννη ὅσιε,
πατέρα μὲν ἀναίτιον,
οὐδὲ γὰρ ἐκ τινοσ,
υἱὸν δὲ τοῦ πατρὸς προελθόντα
καὶ τὸ θεῖον πνεῦμα
ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ μονοῦ.

XIII. στ. 234-242

Ἄφορτον ἀναρχον τριάδα
δοξάζων, ἐθεολόγησας, αἰδῖμε,
ἓνα μόνον αἴτιον
υἱοῦ τε καὶ πνεύματος
πατέρα, τοῦ δὲ πνεύματος
υἱὸν ἀναίτιον

³⁵ Οι παραπομπές στα κείμενα του Δαμασκηνού γίνονται σύμφωνα με την έκδοση *Die Schriften von Johannes von Damaskos*, herausgegeben vom Byzantinischen Institut der Abtei Scheyern. II. Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, Expositio fidei, besorgt von P.E.Kotter, Berlin-New York 1973. V. Opera homiletica et hagiografica: Λόγος εἰς τὸν ἅγιον Σάββατον, Berlin-New York 1988.

υιού γὰρ ἔφης λέγομεν πνεῦμα,
ἐξ υἱοῦ δὲ τοῦτο
οὐ λέγομεν οὐδόλως.

XII. στ. 124-130

Τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον
ἐκ τοῦ πατρὸς προέρχεται
καὶ υἱοῦ δὲ εἶναι τοῦτο πνεῦμα,
ἀλλ' οὐκ ἐκ τούτου ἔχει τὴν
[ὑπαρξίν,
δι' αὐτοῦ δὲ δίδεσθαι πιστοῖς
οὐ ἑθεολόγησας,
Ἰωάννη τρισόλβιε.

Στην Ακολουθία για την αγία Τριάδα ο Μάρκος αποδίδει ελεύθερα αρκετά χωρία από τα έργα του Γρηγορίου του Θεολόγου, του Αθανασίου Αλεξανδρείας (δηλ. Ψευδοαθανασίου) και Ψευδοδιονυσίου Αρεοπαγίτη, τα οποία αφορούν στο τριαδικό δόγμα³⁴ :

Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος ΙΖ'

Εἰς τὰ φῶτα, 12, 4-6, σ.172-174³⁵

=PG 36, 348A

μὴ φύσεις τεμνόντων ..., ἀλλὰ
χαρακτηριζόντων μιᾶς καὶ ἀσυγχύτου
φύσεως ἰδιότητος.

Γρηγορίου Θεολόγου, Θεολογικὸς

τρίτος· Περὶ υἱοῦ, 2, 13-15, σ. 180³⁶

=PG 36, 76B

Διὰ τοῦτο μονὰς ἀπ' ἀρχῆς εἰς
δυάδα κινήθεισα, μέχρι Τριάδος ἔστη.
Καὶ τοῦτό ἐστιν ἡμῖν ὁ Πατὴρ καὶ
ὁ Υἱός, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα.

Ψευδοαθανασίου=Μαρκέλλου Ἀγκύρας,

Περὶ πίστεως λόγος ὁ μείζων,

PG 26, 1288A

XXI. στ. 10

μίαν φύσιν ἐν ἀσυγχύτοις ταῖς
[ἰδιότησιν.

XXI. στ. 232-238

Τριάς ἡμῖν
ἀπὸ μονάδος τὴν κίνησιν
εἰς δυάδα
μέχρι καὶ τριάδος αὐτῆς
ποιησάμενη, ἔστη λοιπὸν
ὁ πατὴρ υἱός τε
καὶ πνεῦμα τὸ ὁμοούσιον ...

XXI. στ.17-18

³⁴ Επιρροή του Γρηγορίου του Θεολόγου (Λόγος ΛΓ', 23, PG 36, 528 A) παρατηρείται και στον τρόπο, με τον οποίο περιγράφει την επίδραση και την δύναμη της ρητορικής στον Κανόνα για τον πατριάρχη Ευθύμιο:

VII. στ. 43-44

Ῥητορικὴ μὲν ἢ πυρὸς
πνείουσα μένος εἰς ἄκρον ...

³⁵ Grégoire de Nazianze. *Discours 38-41*. Introduction, texte critique et notes par C. Moreschini. [SChr 358]. Paris 1990.

³⁶ Grégoire de Nazianze. *Discours 27-31 (Discours théologiques)*. Introduction, texte critique, traduction et notes par P. Gallay. [SChr 250]. Paris 1978.

τουτέστι Πατήρ και Υἱός και
ἅγιον Πνεῦμα, ἢ μια κυριότης και
θεότης ...

εἰς μιαν συναγομένης κυριότητα,
τριας ἀπλή παραγία ...

Ἐπιτομὴ Ἀθανασίου Ἀλεξανδρείας.

Ἐκθεσις πίστεως, PG 25. 208A

Ὁ πατήρ ... ἐγέννησε τὸν Υἱόν, ὡς
ἐφαμεν και οὐκ ἐκτίσεν, ὡς ποταμὸν
ἀπὸ πηγῆς και ὡς βλαστὸν ἀπὸ
ρίζης ...

XXI. στ. 282-283

Ἀπὸ ρίζης στελέχη
δύο τεθηλότα καλὸν ἀνεφύθησαν ...

Ψευδοδιογυσίου Ἀρεοπαγίτου. Περί
θείων ὀνομάτων, PG 3. 672

Τὰ σεβάσματα και ὄρικτὰ ἐπὶ τῆς
Ἁγίας Τριάδος ὀνόματα, ὅτι πηγαία
θεότης ὁ Πατήρ, ὁ δὲ Υἱός και τὸ
ἅγιον Πνεῦμα βλαστοὶ και ἄνθη και
φῶτα ὑπερουσία.

4. Αρχαίοι συγγραφείς.

Ὅταν προσφεύγει στην αρχαία λογοτεχνία, για να εξωραΐσει τον ποιητικό του λόγο ἢ να υποβάλει ορισμένες ιδέες στους ακροατές του, ο Μάρκος δεν παραθέτει ολόκληρα χωρία, ἀλλὰ δανείζεται κυρίως παρομοιώσεις και εἰκόνες ἢ αναφέρεται στα θέματα και στους τίτλους αρχαίων συγγραμμάτων.

Ἀνάμεσα στους αρχαίους ποιητές, που αξιοποίησε, συγκαταλέγονται ο Ὅμηρος και ο Ησίοδος:

Ὅμηρου Ἰλιάς 4:111

χρυσῆν ἐπέθηκε κορώνην...

XXI. στ.150-151

οὐ τὴν τοῦ Θεοῦ μου μητέρα
[κορώνην οἷα χρυσῆν
φέρων ...

Ὅμηρου Ἰλιάς 12:201.219.

Ὀδύσσεια 20:243

αἰετὸς ὑψηπέτης

XIV. στ. 241 - 242

Ὡσπερ μέγας αἰετός
ὑψηπέτης ... (για τον ἅγιο Συμεών
τον Μεταφραστή)

Σε ἓνα χωρίο ο Μάρκος αναφέρεται στον μύθο για τον Τυφῶνα (XIX. στ. 260: οὐ Τυφῶνας συμφορὰς ληροῦσιν), τον οποίο διηγείται ο Ησίοδος στην "Θεογονία", στ. 820=826

Ἡ γνώση για την λατρεία του Οσίριδος, τον οποίο υποδεικνύει ως ἓνα αγαπημένο θέμα της εἰδωλολατρικῆς ποίησης (XIX. στ. 260-261 ... ληροῦσιν. / οὐδὲ Ὀσίριδος δεινὰ σπαράγματα), ἐνδεχομένως προέρχεται ἀπὸ τα "Ἠθικά" του Πλουτάρχου (Moralia. 375A).

Ἐπηρεασμένες ἀπὸ τον Πλάτωνα, και μάλιστα ἀπὸ τον διάλογο "Φαῖδρος",

είναι δύο μεταφορές³⁷. Με την μία ο Μάρκος περιγράφει την ασυγκράτητη δύναμη του πάθους του θυμού:

Φαίδρος, 253d

τῶν δὲ ἔη ἵππων ὁ μὲν, φαμέν,
ἀγαθὸς ... ὁ δ' αὖ περὶ ὦτα λάσιος,
... μᾶστιγι μετὰ κέντρων μόγις
ὑπέικων.

XXIIe, στ. 28-30

ἵππον ἀπειθῆ καὶ περὶ ὦτα λάσιον
ἔπεχε θυμὸν τῷ χαλινῷ,
ψυχῆ, τοῦ θεοῦ ...

Με την άλλη μεταφορά παρουσιάζει τον λογισμό ως έναν επιδέξιο ηνίοχο:

Φαίδρος, 246a

Ἔοικέτω δὴ ξυμφύτῳ δυνάμει ὑποπτέρου
ζευγους τε καὶ ἡνίοχου.

XXII^h, στ. 118-120

... λογισμὸν μου
εὐλογήσασα, δείξον
ἀσφαλῆ καὶ τεχνίτην ἡνίοχον.

Βέβαια η εικόνα του ηνίοχου ήταν πολύ διαδεδομένη στην μετακλασική γραμματεία, οπότε η υπόθεση άμεσης εξάρτησης του Μάρκου σ' αυτή την περίπτωση από τον Πλάτωνα δεν είναι υποχρεωτική.

Ο Μάρκος δεν παραλείπει να αναφερθεί και στους ρήτορες της ύστερης αρχαιότητας. Σε ένα τροπάριο, όπου εγκωμιάζει την συγγραφική δεινότητα του Συμεών του Μεταφραστή, κάνει λογοπαίγνιο με το όνομα του γνωστού ρήτορα Αφθόνιου και τον τίτλο του έργου *Περὶ ἰδεῶν* του εξίσου γνωστού στους Βυζαντινούς ρήτορα Ερμογένη:

XIV, στ. 336-338

ἰδεῶν ἀφθονία
καὶ σχήμασι ποικίλοις
τὸν λόγον ὠραΐσας.

Από τους μύθους του Αισώπου ο Μάρκος φαίνεται πως αντλεί μία παρομοίωση:

Aesopi, Fabulae 51, 3, delta 6

ὄφις ἐν φωλεῷ ...

XXII^f, στ. 145-146

... τὴν δὲ κακίαν θάλλων
ὡς ὑποκόλπιον ὄφιν ἐν φωλεῷ ...

Τέλος πρέπει να επισημανθεί η επίδραση ορισμένων φιλοσοφικών ιδεών, οι αρχές των οποίων ανάγονται στην αρχαιότητα. Ανάμεσά τους είναι και η ιδέα για την τριμέρεια της ψυχής, μία από τις πρώτες διατυπώσεις της οποίας υπάρχει στον Αριστοτέλη (*De virtutibus et vitiis*, 1249^a30: τριμερῆς ἡ ψυχὴ). Στην συνέχεια την ιδέα αυτή υιοθετούν και οι πατέρες της εκκλησίας, όπως λ.χ. ο Κλήμης Αλεξανδρείας (*Στρωματεύς*, PG 9, 120 B: Ἦτοι γὰρ ἡ τριμερῆς καθ' ὑπακοὴν σφίζεται ψυχὴ ...) και ο Ψευδο-Ιωάννης ο Δαμασκηνός (Κεφάλαιο *Περὶ τοῦ τριμεροῦς τῆς ψυχῆς*, PG 95, 92BD, στην πραγματεία "Περὶ τῶν ὀκτώ της ποιηρίας πνευμάτων" PG 95, 80A-97C). Έτσι η άποψη αυτή γίνεται ευρέως αποδεκτή στο Βυζάντιο, ώστε να είναι δύσκολο να αποφανθεί κανείς ποια είναι ακριβώς η πηγή των ακόλουθων στίχων του Μάρκου Ευγενικού:

XXI, στ. 161-163

... τὴν τῆς ψυχῆς τριμέρειαν

³⁷ Συμφωνα με την *Μαριώρη Βίος*, σ.40, επίδραση του ίδιου Πλατωνικού διαλόγου παρατηρείται και στην πραγματεία του Μάρκου "Περὶ τῆς ψυχῆς τῶν ἀλόγων".

ἀπαθείας πελάγει
καταποντίσαι ...

Αν και δεν μπορούν να υποδειχθούν συγκεκριμένες πηγές, η επίδραση της αρχαιότητας είναι εμφανής και στα επίγραμματα, τα οποία προτάσσονται σε καθένα από τους κανόνες κατά των οκτώ γενικών λογισμών (ΧΧII^{a-h}). Σε μερικά από αυτά ο Μάρκος αναφέρει ήρωες και τόπους της αρχαίας ελληνικής μυθολογίας, οι οποίοι έχουν όπως στα περισσότερα μεσαιωνικά έργα μεταφορική έννοια. Έτσι ο ουράνιος Παράδεισος παρουσιάζεται ως ο αρχαίος Όλυμπος (ΧΧII^c: Φιλαργύρω δέ τίς παρ' ἀφθίτοις τόπος, / ὅς χούν προτιμᾷ τῶν Ὀλύμπου πραγμάτων), τα οκτώ πάθη ως οκτώ γίγαντες-κεφαλές του πολυκέφαλου δράκοντα (ΧΧII^a: Γίγαντες ὀκτὼ τῆς δράκοντείας κάρας / εἰς οὐρανὸν πέμπουσιν ἐκτύπους λόγους ...), ενώ η Κόλαση ως το στόμα του Κέρβερου (ΧΧII^h: Φεύγωμεν οὐκοῦν εὐσθερῶς Ἄδου πύλας / τὰς ψυχοπομπούς εἰς τὸ Κερβέρου στόμα.)

Κεφάλαιο πέμπτο
Η ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

1. Δομή, μέτρα και θεματολογία των υμνογραφικών έργων του Μάρκου Ευγενικού. Η επίδραση της υμνογραφικής παράδοσης.

Ως γνωστό, μετά τον Η' αι., κατά τον οποίο ο κανόνας επικρατεί στην λειτουργική πράξη και παίρνει μία ολοκληρωμένη μορφή¹, δεν σημειώθηκε καμία σημαντική καινοτομία στον χώρο της βυζαντινής υμνογραφίας. Έτσι λοιπόν δεν περιμένει κανείς να βρει στα ποιήματα ενός μεταγενέστερου βυζαντινού υμνογράφου, όπως του Μάρκου Εφέσου, ασυνήθιστα ή διαφορετικά στοιχεία. Θα πρέπει, ωστόσο, να εξετασθεί ο τρόπος, με τον οποίο αξιοποιεί την υμνογραφική παράδοση, δεδομένου ότι ο προικισμένος συγγραφέας, σύμφωνα με τα κριτήρια της βυζαντινής αισθητικής, διακρίνεται όχι τόσο για την πρωτοτυπία του, όσο για την ικανότητά του να ακολουθήσει πιστά και επιτυχημένα τα παραδοσιακά πρότυπα του συγκεκριμένου λογοτεχνικού είδους².

Στους κανόνες του ο Μάρκος παραλείπει, όπως γίνεται συνήθως, την δεύτερη ωδή. Μόνη εξαίρεση αποτελεί ο Κανόνας για τα εννέα τάγματα των ασωμάτων (ΙΧ). Η εμφάνιση ή όχι της δεύτερης ωδής σε έναν κανόνα δεν έχει ακόμη ερμηνευθεί ικανοποιητικά.³ Στην προκειμένη περίπτωση, ωστόσο, η ύπαρξή της εύκολα εξηγείται από την θεματολογία του έργου. Εφ'όσον τα τάγματα των ασωμάτων είναι εννέα, ο Μάρκος πρέπει να αφιερώσει από μία ωδή στο καθένα από αυτά. Άλλωστε, σύμφωνα με την βυζαντινή παράδοση και όπως διαπιστώνεται από την θεωρητική πραγματεία του Μάρκου για την εκκλησιαστική ακολουθία, ο αριθμός των ωδών του κανόνα προσδιορίσθηκε με βάση τον αριθμό των ταγμάτων των ασωμάτων: "... αἱ λεγόμεναι ὠδαί ... , συμπληρούμεναι δὲ εἰς ἐννέα, διὰ τὸν ἀριθμὸν οἶμαι τῶν ἀγγελικῶν καὶ θείων ταγμάτων..." (*Εξήγησις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας*, PG160 :1177)

Όσον αφορά την έκταση, οι μικρότερες ωδές στους κανόνες του Μάρκου Εφέσου αποτελούνται από 4 τροπάρια, ενώ οι μεγαλύτερες από 6. Και εδώ διαπιστώνει κανείς μία εξαίρεση. Η δεύτερη ένατη ωδή στον κανόνα της Ακολουθίας για τα άγια πάθη (ΧΙΧ) δεν έχει ακροστιχίδα και περιλαμβάνει 27 τροπάρια⁴. Όπως και σε άλλους υμνογράφους, η συνολική έκταση του κάθε κανόνα εδώ προσδιορίζεται από την ακροστιχίδα. Επειδή ο Μάρκος, όπως θα φανεί και στη συνέχεια, εντάσσει πάντοτε το όνομά του στο τέλος της ακροστιχίδας, αναγκάζεται στην περίπτωση αυτή να επεκτείνει την ένατη ωδή, η οποία συχνά είναι κατά ένα ή και με δύο τροπάρια μεγαλύτερη από τις υπόλοιπες ωδές. Έτσι στον κανόνα της Ακολουθίας για τον προφήτη Ηλία (ΧVII), η ένατη

¹ Wellesz. *A History of Byzantine Music*, pp.198-206. Τωμαδάκης, *Ἡ βυζαντινὴ ὑμνογραφία καὶ ποίησις*, σσ. 63-64, Δετοράκης, *Βυζαντινὴ ὑμνογραφία*, σσ. 75-76, όπου και άλλη σχετική βιβλιογραφία.

² Βλ. H. Hunger. *Ἡ βυζαντινὴ λογοτεχνία. Ἡ λόγια κοσμικὴ γραμματεία τῶν Βυζαντινῶν*, τόμ. Α', Ἀθήνα 1987, σσ. 33-34.

³ Βλ. Wellesz. *A History of Byzantine Music*, p. 198, Τωμαδάκης, *Ἡ βυζαντινὴ ὑμνογραφία καὶ ποίησις*, σσ. 60-61, Δετοράκης, *Βυζαντινὴ ὑμνογραφία*, σ. 71.

⁴ Σχετικά με τον λόγο, για τον οποίο στην Ακολουθία για τα άγια πάθη προστέθηκε δεύτερη εκτενέστερη ωδή βλ. εδώ το κεφάλαιο "Ιστορικές ειδήσεις", σ. 55

ωδή αποτελείται από 6 τροπάρια, ενώ οι προηγούμενες επτά ωδές αριθμούν μόνο τέσσερα τροπάρια. Μία άλλη ενδιαφέρουσα διαπίστωση είναι ότι σε ορισμένους κανόνες δεν έχουν όλες οι ωδές τον ίδιο αριθμό τροπαρίων, αλλά εναλλάσσονται ακανόνιστα ωδές με 4 και με 5 τροπάρια (π.χ. στον αρ. XII η δομή είναι 5+4+5+4+4+4+4+6- στην ένατη ωδή) ή με 5 και με 6 τροπάρια (π.χ. στον αρ. XI^a 5+5+6+6+6+6+5+5 τροπάρια). Ενίοτε ο Μάρκος επιδιώκει συνειδητά έναν ορισμένο αριθμό τροπαρίων στις ωδές. Έτσι στον κύκλο κανόνων κατά των οκτώ γενικών λογισμών (XXII^{a-h}) διατηρεί σχεδόν अपαράλλαχτη την έκταση και των οκτώ κανόνων: όλες οι ωδές κάθε κανόνα αριθμούν 5 τροπάρια και μόνο στην ένατη μπορεί να εμφανισθούν λόγω ακροστιχίδας 6 τροπάρια.

Όπως και άλλοι υμνογράφοι πριν από αυτόν, μετά από την τρίτη ωδή ο Μάρκος παραθέτει ένα καθίσμα, ενώ μετά από την έκτη ωδή παραθέτει κοντάκιο με ένα οίκο ή μόνο κοντάκιο. Δεν φαίνεται, ωστόσο, να ακολουθεί κανένα αυστηρό κανόνα όσον αφορά την παράθεση ή μη των τροπαρίων αυτών. Άλλοτε δεν εισάγει ούτε καθίσματα, ούτε κοντάκια, όπως π.χ. στους Οκτώ παρακλητικούς κανόνες για την Οδηγήτρια (XXIII^{a-b}), στον Κανόνα για τον προφήτη Ηλία (XVII), στον Κανόνα για την ανάρρωση του Ιωάννη Η' Παλαιολόγου (VIII) κα., άλλοτε παρενθέτει μόνο καθίσματα και μάλιστα μετά από την έκτη ωδή, όπως π.χ. στους Οκτώ παρακλητικούς κανόνες κατά των οκτώ γενικών λογισμών (XXII^{a-h}), στον Κανόνα για την Αγία Τριάδα (XXI) κα.

Όλοι οι κανόνες έχουν ακροστιχίδα με εξαίρεση τον Κανόνα της Παρακλητικής ακολουθίας για τον Ιησού Χριστό (XX), αλλά αυτός, όπως ήδη σημειώθηκε στην παρούσα διατριβή⁵, αποτελεί διασκευή του γνωστού κανόνα του Θεοκτίστου μοναχού του Στουδίτου με το ίδιο θέμα. Τα μόνα σπχηρά που φέρουν ακροστιχίδα Μάρκου Ιερομονάχου είναι τα προσόμοια που προηγούνται του κανόνα στην Ακολουθία για την Αγία Τριάδα. Οι ακροστιχίδες σχηματίζονται ως συνήθως από το πρώτο γράμμα κάθε τροπαρίου κάθε ωδής. Εξαίρεση αποτελεί μόνο η ακροστιχίδα του πρωιμότερου έργου του Μάρκου, του Κανόνα για τον πατριάρχη Ευθύμιο (VII), όπου ο ποιητής επιδεικνύει μία ιδιαίτερη διάθεση για λογοπαίγνιο. Στον εν λόγω κανόνα η ακροστιχίδα σχηματίζεται με τρεις διαφορετικούς τρόπους: το πρώτο και το μεγαλύτερο μέρος της, δηλ. η φράση τῷ πατριάρχῃ δουλικῶς προσφθέγγομαι σχηματίζεται κανονικά από τα αρχικά γράμματα κάθε τροπαρίου εκτός από τα θεοτοκία, ενώ οι τελευταίες λέξεις της Εὐθυμίῳ ἀμὴν συγκροτούνται από τα αρχικά γράμματα κάθε στίχου του προτελευταίου και κάθε μονού στίχου του θεοτοκίου της ένατης ωδής⁶. Από την άλλη, το όνομα του ποιητή, ο οποίος εδώ υπογράφει το έργο του με το κοσμικό του όνομα Μανουήλ, περιέχεται στα αρχικά γράμματα των θεοτοκίων των πρώτων επτά ωδών. Δεν συνέχισε όμως αυτή την πρακτική αργότερα, στους κανόνες που έγραψε ως μοναχός. Σ'αυτούς το όνομά του, σε ονομαστική ή σε κάποια άλλη πτώση, βρίσκεται στο τέλος της ακροστιχίδας, το οποίο σχηματίζεται από τα αρχικά γράμματα των τροπαρίων της ένατης ωδής. Σε τρεις μόνο περιπτώσεις

⁵ Βλ. "Πηγες", σ.92.

⁶ Το γεγονός ωστόσο ότι ο Μάρκος σχηματίζει την ακροστιχίδα από τα αρχικά γράμματα των στίχων ενός τροπαρίου αποδεικνύει ακόμη μία φορά πως οι βυζαντινοί υμνογράφοι είχαν συνείδηση του ποιητικού χαρακτήρα των κειμένων τους.

παρατηρούνται αποκλίσεις από την συνήθεια αυτή:

α'. στον Κανόνα για τον άγιο Ιάκωβο τον Πέρση (XVIII) λείπει εντελώς το όνομά του από την ακροστιχίδα: *Τὸν Πέρσην Ἰάκωβον ἐν ἄσμασι τοῖσδε λιγαίνω.*

β'. στην ακροστιχίδα του δεύτερου κανόνα της Ακολουθίας για την αγία Θεοδοσία (XI^a) αντί για το δικό του όνομα χρησιμοποιεί το όνομα του πατριάρχη Ιωσήφ, εξ ονόματος του οποίου έγραψε τον ευχαριστήριο αυτό ύμνο⁷: *Στέφει χαρίτων πατριάρχης σε στέφει, Θεοδοσία, Ἰωσήφ.*

γ'. ο Κανόνας για τα εννέα τάγματα των ασωμάτων (IX) είναι ο μόνος, στην ακροστιχίδα του οποίου ο ποιητής εκτός από το μοναχικό του όνομα αναφέρει και το επώνυμό του: *Τοῖς ἐννέα τάγμασιν ᾠδὰς ἐννέα*

Μάρκος μοναχὸς Εὐγενικὸς ἐξάδω.

Σύμφωνα με τις επιταγές της υμνογραφικής παράδοσης ο Μάρκος συντάσσει για τους κανόνες του έμμετρες ακροστιχίδες, όλες μονόστιχες εκτός από αυτήν του Κανόνα για τα εννέα τάγματα των ασωμάτων (IX), η οποία μόλις παρατέθηκε. Το μέτρο που υπερτερεί είναι ο βυζαντινός δωδεκασύλλαβος, αλλά υπάρχουν και πέντε ακροστιχίδες σε δακτυλικό εξάμετρο:

Σύμβολα δεσποτικῶν παθῶν ἐν ὕμνοισι γεραίρω ᾠδὴ Μάρκου. (XIX)

Θεοδοσίην ἰάτειραν λυσιμελέων ἀναμέλψω Μάρκος. (X)

Παντοδύναμον ἰητῆρα Χριστὸν μεγαλύνω ὁ Μάρκος. (VIII)

Τὸν Πέρσην Ἰάκωβον ἐν ἄσμασι τοῖσδε λιγαίνω. (XVIII)

Τῆς Τριάδος τὸν ἕνα σὺν τοῖς ἁγίοις ἱλιτάζω Μάρκος. (XXI)

Το όνομα του ποιητή βρίσκεται πάντοτε εκτός μέτρου με μόνη εξαίρεση και πάλι την δίστιχη ακροστιχίδα του Κανόνα για τα Εννέα τάγματα των Ασωμάτων (IX).

Όπως είναι αναμενόμενο, οι ακροστιχίδες των κανόνων που εντάσσονται στους δύο οκτώηχους κύκλους συνδέονται θεματικώς μεταξύ τους, για να γίνεται σαφές πως πρόκειται για ένα ενιαίο έργο. Έτσι οι ακροστιχίδες του πρώτου και του τελευταίου από τους Παρακλητικούς Κανόνες προς την Οδηγήτρια (XIII^{a-h}) ειδοποιούν τον αναγνώστη και τον ακροατή ότι πρόκειται για την αρχή και αντίστοιχα το τέλος του κύκλου:

- Ἀπάρχομαι σοι τῶν ἐμῶν λόγων, κόρη Μάρκος.

- Ἐσχατος ὕμνος τῆ πανυμνήτῳ γέρας Μάρκου.

Στον κύκλο των Παρακλητικῶν κανόνων κατά των οκτώ γενικῶν λογισμῶν (XXII^{a-h}) σε ορισμένες ακροστιχίδες γίνεται, κατά τα ειωθότα, αναφορά στην σειρά των ὕμνων:

- Ἐν δευτέροις φύγοιμι τὸν λάγνον κύνα· ἡ ᾠδὴ Μάρκου.

- Τρίτον μέλισμα κατὰ φυλαργυρίας· μοναχοῦ Μάρκου.

- Ὀργῆς τὸ πέμπτον κατεπάδω προσφύρως· ἔπος Μάρκου.

Το πρώτο μέρος των ακολουθιών του Μάρκου αποτελείται, όπως έχει ήδη καθιερωθεί στα χρόνια του, από τα τροπάρια του εσπερινού (προσόμοια στιχηρά, ιδιόμελα, θεοτοκίον, απολυτικίον), ενώ το δεύτερο από τον κανόνα και τα τροπάρια του όρθρου (εξαποστειλάριον, στιχηρά εις τοὺς αἶνους, ιδιόμελα, θεοτοκίον). Πάντως δεν συντάσσει σε κάθε περίπτωση όλα τα είδη τροπαρίων,

⁷ Για το θέμα αυτό βλ. το κεφάλαιο "Ιστορικές ειδήσεις", σσ. 61-62.

που θα συγκροτούσαν μία ολοκληρωμένη ακολουθία. Οι πιο άρτιες από την άποψη της μορφής και δομής ακολουθίες είναι η Ακολουθία για τον άγ. Συμεών τον Μεταφραστή (XIV), για την οποία έγραψε μάλιστα και συναξάριο, η Ακολουθία για τον όσ. Μάρκο (XV) και η Ακολουθία για τον άγιο Αλέξιο τον άνθρωπο του Θεού (XV). Φαίνεται πως καθοριστικό ρόλο για το πόσα και ποια τροπάρια θα συνέθετε έπαιζαν η προσωπική του προτίμηση, η ποιητική έμπνευση και η σπουδαιότητα της εορτής (για τις μεγάλες γιορτές υπήρχαν ήδη πάμπολλα τροπάρια, ενώ για έναν δευτερεύοντα άγιο όπως τον άγιο Αλέξιο δεν υπήρχαν τόσο πολλοί ύμνοι).

Εκτός των άλλων ο Μάρκος συνέθεσε και ανεξάρτητες ομάδες τροπαρίων, που δεν εντάσσονται στις ακολουθίες, όπως τα Ιδιόμελα για τον άγιο Ανδρέα (I), τα Προσόμοια για την αγία Αικατερίνη (III), για την αγία Παρασκευή την Επιβατηνή (VI), για τον άγιο Γρηγόριο τον Παλαμά (IV) κ.α.

Τα μέτρα των υμνογραφικών έργων του Μάρκου είναι τα γνωστά ρυθμοτονικά μέτρα. Εκτός από αυτά, όπως ήδη αναφέρθηκε, στις ακροστιχίδες χρησιμοποιεί δακτυλικό εξάμετρο και βυζαντινό δωδεκασύλλαβο. Ο τελευταίος χρησιμοποιείται και στα επιγράμματα που προηγούνται καθενός από τους Κανόνες κατά των οκτώ γενικών λογισμών (XXII^a-h). Εδώ θα ήταν σκόπιμο να γίνει μία παρατήρηση σχετικά με τον χωρισμό των τροπαρίων σε στίχους.⁶ Σύμφωνα με την καθιερωμένη σε πολλές κριτικές εκδόσεις πρακτική, τα βυζαντινά υμνογραφικά έργα χωρίζονται σε στίχους με βάση τις τελείες στα χειρόγραφα, οι οποίες χρησιμεύουν για να διακριθούν ορισμένες ενότητες μέσα σε κάθε τροπάριο. Το πρόβλημα είναι ότι, παρ'όλο που έχουν ως πρότυπο τον ειρμό, στα χειρόγραφα ένα ή περισσότερα τροπάρια της ωδής ενός κανόνα (ή από μία ενότητα προσόμοιων στιχηρών) μπορεί να αποκλίνουν σε σχέση με τα υπόλοιπα ως προς τον εσωτερικό χωρισμό με τελείες. Δύο παραδείγματα από τα ποιητικά έργα του Μάρκου Ευγενικού:

α'. στην έκτη ωδή του υπ'αρ.VIII κανόνα ο τελευταίος στίχος του προτελευταίου τροπαρίου χωρίζεται στα δύο με μία τελεία (στ. 160: νῦν ἀπαιτέϊ την χάριν - σώζε τὸν ἄνακτα), ενώ σε όλα τα υπόλοιπα ο στίχος αυτός είναι ενιαίος στο χειρόγραφο, δηλ. δεν σημειώνεται τελεία.

β'. στο προτελευταίο από τα προσόμοια σπληρά στην υπ'αρ. XX Ακολουθία ο δεύτερος στίχος χωρίζεται στα δύο από μία τελεία: (στ. 354: τῆς ψυχῆς μου ἔρωκ - τῆς καρδίας μου γλυκασμός), ενώ στα υπόλοιπα δεν συμβαίνει κάτι τέτοιο.

Βέβαια, για να υπάρχει ομοιομορφία ο σύγχρονος εκδότης είναι υποχρεωμένος να παραβλέψει τις ασυμφωνίες αυτές, που παρουσιάζει η χειρόγραφη μορφή του κειμένου. Θα έπρεπε όμως να αναζητηθεί μία εξήγηση για το φαινόμενο αυτό. Μπορεί πιθανώς να οφείλεται στην αμέλεια και έλλειψη συγκέντρωσης του αντιγραφέα την ώρα της δουλειάς του. Είναι ενδεχόμενο εν τούτοις να οφείλεται και στην επίδραση της μουσικής. Ως γνωστόν στην βυζαντινή υμνογραφία το κείμενο δημιουργείται με βάση την μελωδία. Ο αντιγραφέας, που στην συγκεκριμένη περίπτωση ταυτίζεται με τον συγγραφέα, κατά την αντιγραφή/ σύνθεση μάλλον ψάλλει στο νου του την μουσική του ειρμού. Έτσι σε κάποια σημεία μπορεί να παραλλάσσει λίγο την μελωδία, γιατί οι τυπικές για κάθε

⁶ Για το ίδιο θέμα βλ. Hannick. *Studien*, Einleitung, pp. 17-19.

βυζαντινό ήχο μουσικές “φόρμουλες” επιτρέπουν παρατάσεις, προσθήκες μοτίβων, επαναλήψεις κ.α.⁹ Επομένως η ιδιομορφία αυτή της σύνθεσης των βυζαντινών υμνογραφικών κειμένων ενδέχεται να είναι και ο λόγος για τον ακανόνιστο καμία φορά στα χειρόγραφα εσωτερικό χωρισμό των τροπαρίων με τελείες. Πάντως αν βρεθεί μία πραγματικά τεκμηριωμένη και πειστική εξήγηση, αυτή μπορεί να αλλάξει τις ως τώρα αντιλήψεις σχετικά με το πως πρέπει να είναι η εξωτερική μορφή των βυζαντινών υμνογραφικών κειμένων στις σύγχρονες εκδόσεις.

Από την άποψη της θεματολογίας τα υμνογραφικά κείμενα του Μάρκου ανήκουν στις καθιερωμένες κατηγορίες:¹⁰ δεσποτικά [Ακολουθία για τα άγια πάθη (XIX), Ακολουθία για την αγία Τριάδα (XXI), Ακολουθία παρακλητική για τον Ιησού Χριστό γλυκύτατο και ωραιότατο (XX) κλπ.], αγιολογικά [Κανών για τα εννέα τάγματα των ασωμάτων (IX), οι κανόνες, οι ακολουθίες και τα τροπάρια για διάφορους αγίους], περιστασιακά [Κανών με αφορμή τον θάνατο του πατριάρχη Ευθύμιο Β' (VII), Ευχαριστήριο κανόνας προς τον Ιησού Χριστό με αφορμή την ανάρρωση του Ιωάννη Η' τον Παλαιολόγο (VIII), Κανών παρακλητικός και ευχαριστήριο προς την αγία Θεοδοσία με αφορμή την ανάρρωση του πατριάρχη Ιωσήφ Β' (X), Ακολουθία ευχαριστήριο προς την αγία Θεοδοσία (XI)] και θεομητορικά [Κανόνες παρακλητικοί προς την Οδηγήτρια (XXIII)]. Ξεχωριστή περίπτωση αποτελούν οι Οκτώ παρακλητικοί κανόνες κατά των οκτώ γενικών λογισμών (XXII)]. Την ιδιαιτερότητα του έργου αυτού είχε προσέξει παλαιότερα και ο Beck, ο οποίος το χαρακτηρίζει ως ασκητικό έργο σε μορφή κανόνα¹¹. Εφ'όσον δεν φαίνεται να προορίζονται για την λειτουργική πράξη και δεν γράφτηκαν με αφορμή κάποια εορτή, οι οκτώηχοι αυτοί κανόνες θα έπρεπε να καταταχθούν στο είδος της παραύμνογραφίας. Το αξιοσημείωτο, ωστόσο, είναι ότι ως προς το περιεχόμενο δεν μπορούν να συγκαταλεχθούν σε καμία από τις κατηγορίες που έχει επισημάνει ο Μητσάκης στο πολύ κατατοπιστικό άρθρο του για την παραύμνογραφία¹². Ο πιο κατάλληλος χαρακτηρισμός για το έργο αυτό θα ήταν ίσως ηθικό-διδασκτικό ποίημα, γιατί ο σκοπός του είναι, όπως άλλωστε και πολλών άλλων από τα παραύμνογραφικά δημιουργήματα¹³, διδασκτικός. Ο Μάρκος ήθελε προφανώς να εξηγήσει στους νεότερους μοναχούς τις βλαβερές επιδράσεις των σημαντικότερων πειρασμών, δηλ. των οκτώ γενικών λογισμών,

⁹ Σχετικά με το θέμα αυτό βλ. Wellesz. *A History of Byzantine Music*, pp.324, 325, 349, επίσης M. Velimirovic, *Originality and Innovation in Byzantine Music*, στον τόμο *Originality in Byzantine Literature, Art and Music (A Collection of Essays)*, ed. by A.R. Littlewood, Oxford 1995, pp.189-199, ιδιαίτερα την σ. 195: ... the term “formula” designates but a skeleton of a tune. Its manifestation in specific examples is quite elastic and a melodic formula is subject to expansion as well as contraction of one or more of its components. Brief melodic motifs may be added before the beginning of a formula or after its end, or individual segments of a formula can be expanded by insertion of motifs between two neighbouring tones, or some motifs can be stated more than once ...”

¹⁰ Για τις κατηγορίες από άποψη περιεχομένου βλ. Δεστορακη, *Βυζαντινή υμνογραφία*, σ. 73.

¹¹ Beck, *Kirche und Theologische Literatur*, p.757.

¹² Κ. Μητσάκης, “Βυζαντινή και νεοελληνική παραύμνογραφία”, *Το εμπνευσμένο ύδωρ*, Αθήνα 1983, σσ. 93-158.

¹³ Κ. Μητσάκης, “Βυζαντινή και νεοελληνική παραύμνογραφία”, ο.π. σ. 94.

και να τους δείξει τον καλύτερο τρόπο για να απαλλαγούν από αυτούς¹⁴. Εκτός από το θέμα και η μορφή του έργου αυτού ξενίζει. Ο κύκλος ανοίγει με ένα τετράστιχο και κλείνει με ένα δίστιχο επίγραμμα σε βυζαντινό δωδεκασύλλαβο, τα οποία αναφέρονται γενικώς στο θέμα, ενώ πριν από κάθε κανόνα προτάσσεται ένα δίστιχο επίγραμμα στο ίδιο μέτρο, το οποίο αφορά τον γενικό λογισμό, για τον οποίο γίνεται λόγος και στον κανόνα. Στην περίπτωση του Έβδομου κανόνα, που έχει ως θέμα την κενοδοξία, προηγούνται για άγνωστο λόγο δύο επιγράμματα. Ίσως ως πρότυπο για την σύνθεση των επιγραμμάτων πριν από τους κανόνες χρησίμευσαν στον Μάρκο τα επιγράμματα των έμμετρων ημερολογίων¹⁵ που μπαίνουν πριν από το συναξάριο του αγίου. Πάντως, επειδή δεν βρέθηκαν παρόμοια έργα στην γνωστή ως σήμερα υμνογραφία και παραΰμνογραφία, μπορεί να πει κανείς ότι στην συγκεκριμένη περίπτωση ο Μάρκος πρωτοτυπεί και ως προς την μορφή, και ως προς το περιεχόμενο.

2. Λεξιλόγιο και σχήματα λόγου

Το λεξιλόγιο του Μάρκου Ευγενικού δεν παρουσιάζει ιδιαίτερα πρόβλήματα. Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί την λόγια γλώσσα των κανόνων¹⁶, όπως είχε διαμορφωθεί από τον Η΄ αι. και εξής¹⁷. Όπως κάθε μορφωμένος Βυζαντινός ο Μάρκος επιδεικνύει στα υμνογραφικά του έργα την καλή γνώση του της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και λογοτεχνίας, χρησιμοποιώντας ενίοτε σπάνιες ή ποιητικές λέξεις, όπως ἀμφέπω, ἀργοτροφέω, ἐπιχθόνιος, κευθμών, κότος, μυθουργία, πότμος, πνείω, στροβόμαι, σωματοφθόρος, ὑποκόλπιος, φασσίμβροτος, φρυακτής, φύτλη κ.α. Προφανής γίνεται και η ενασχόλησή του με την βυζαντινή θεολογία και υμνογραφία από την χρήση όρων όπως ἀγγελοπρεπής, ἐκσφράγισμα, ἐκφαντορία, θεορρήμων, θεοπάροχος, κρυφιομυστος, μητρόθεος, ὑπεράρρητος, ὑπερνεφέω. Ταυτόχρονα πλάθει και κανούριες σύνθετες λέξεις, κάτι που αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα όχι μόνο της βυζαντινής υμνογραφικής παράδοσης, αλλά και γενικότερα της λόγιας βυζαντινής γραμματείας:

- ἀκριδομελίτροφος (επίθετο του αγ. Ιωάννη του Προδρόμου στην Ακολουθία για την Αγία Τριάδα, XXI, στ. 72-73: τὴν ἔρημον γὰρ οἰκεῖς πρῶτος / ἀκριδομελίτροφος ...),

- ἀνεπικλίτως (XXII^h, στ. 161-162: αὐχένα / ἀνεπικλίτως ὀρθὸν διανίστημι)

- ἀρμομελοτομοῦμαι (XVIII^a, στ. 21-22: ἐν τῷ ἀρμομελοτομοεῖσθαι / τοὺς τυράννους ἐξεκεύριζε ...)

- δαιμονεργάτις (Επίγραμμα <a> στον XXII^h: Οἰήσεως δὲ τὴν ἐπηρμένην φύσαν / τίς ἀγνοεῖν ἔοικε δαιμονεργάτις)

- ἐναπαιθαλόω (XXIII^c, στ. 107: τὴν ἱκμάδα πᾶσαν ἐναπηθάλωσει)

¹⁴ Για τις πηγές και γενικώς την ασκητική γραμματεία για τους οκτώ γενικούς λογισμούς βλ. εδώ το κεφάλαιο "Πηγές", σσ. 104-111.

¹⁵ J. Darrouzès. "Les calendriers byzantins en vers", *Revue des Études Byzantines* 16 (1958), pp 59-84., E. Follieri. *I calendari in metro innografico di Cristoforo Mitileneo*, I-II [Subsidia hagiografica 63], Bruxelles 1980, A. Acconcia Longo. *Il calendario Giamblico in monastici di Teodoro Prodromo* [Testi e studi Bizantino-Neοellenici VI], Roma 1983, pp. 3-34.

¹⁶ Βλ. Τομαδάκης, Ἡ βυζαντινὴ ὑμνογραφία καὶ ποίησις, σ. 65, Δετορακῆς, *Βυζαντινὴ ὑμνογραφία* σ. 74.

¹⁷ Δετορακῆς, *Βυζαντινὴ ὑμνογραφία* σ. 74.

- ἑξαποπλύνω (VII, στ. 191: λογιμοῦς θολεροῦς ἑξαποπλύνουσι¹⁶),
- καινουργόπλοκος (XXI, στ. 111: ἄσμα καινοργόπλοκον ἄδω ...),
- καλλιφραδής (XIII^a, στ. 7: καλλιφραδῆ τέττιγα)
- καλλοποιία (X, στ. 224-225: ταῖς θεῖαις καλλοποιίαις / καλλωπίζεις)
- μικροφρονέω (XXIIe, στ. 199: ὑπερνεφῶν καὶ μικροφρονῶν)
- νεκρωδῶς (XXII^a, στ. 103: καταφέρομαι ὑπὲρ βαθεῖ νεκρωδῶς)
- νεκρωτής (XXIIIe, στ. 136-137: ἡ τέξασα τοῦ Ἄδου/ τὸν νεκρωτὴν ...),
- νεφοδρόμος (XXIII^b, στ. 95, χαρακτηρισμὸς τῶν αποστόλων: Νεφοδρόμοι, πτηνοὶ διαέριοι)
- σκεδάζω (XVIII, στ. 222: ψυχὴν μου τὴν ταπεινὴν σκεδάζουσαν)
- συγκαταράσσω (XXII^b, στ. 22-24: καὶ ἐμὲ τῷ ὁμοίῳ / συγκαταρράξαντος πτώματι / πόθῳ τῆς ἀκαίρου θεώσεως.)
- τρισσομονόθεος (XXI, στ. 142-143: τὴν τρισσομονόθεον φύσιν καὶ τοὺς ἁγίων χοροῦς / εὐφημῶν ἰκέτευσσα ...)
- ὑδαρούμενος (XXII^a, στ. 240: καὶ ἀπολαύσει τῶν ῥευστῶν ὑδαρούμενος, στα λεξικά του Sophocles και του Lampe υπάρχει ο τύπος ὑδαρεύομαι)
- χρυσοχεύμων (XII, στ. 113-114: τὸν χρυσορροῶν καὶ χρυσοχεύμονα / Ἰωάννην...).

Οι παραπάνω λέξεις, παρ'όλο που δεν καταχωρίζονται στα λεξικά της αρχαίας ελληνικής γλώσσας, δεν μπορούν να θεωρηθούν ανεπιφύλακτα δημιουργήματα του Μάρκου, εφ'όσον δεν αποκλείεται να απαντούν και σε άλλους συγγραφείς.

Εκτός από το πλούσιο λεξιλόγιο, ένα άλλο μέσο που κάνει κάθε ποιητικό έργο να ξεχωρίζει είναι τα σχήματα λόγου¹⁶. Πιστός στην υμνογραφική παράδοση, ο Μάρκος Ευγενικός δίνει έμφαση στα σχήματα ηχητικῶν εντυπώσεων. Τα παραδείγματα είναι πολλά, γι'αυτό στην συνέχεια παρατίθενται ενδεικτικά μόνο ορισμένα από αυτά:

- παρήχηση

Ἴδου ἡ πηγὴ / παραδείσου πρόεισι τοῦ θεοῦ, πιστοί, / προσέλθετε, πίετε... (XV, στ. 155-157)

- παρωνομασία

XXIII^b, στ. 99-104

Τὴν τὸν λόγον τεκοῦσαν
οἱ τοῦ λόγου τρόφιμοι λόγοις γεραίρομεν,
τὴν τοῦ κόσμου σκέπη
οἱ τοῦ κόσμου κοσμοῦμεν οἰκῆτορες,
τὴν τῶν εὐσεβούντων προφυλακὴν οἱ εὐσεβοῦντες
εὐσφειῖ λογισμῷ μεγαλύνομεν.

- Λογοπαικτική παρωνομασία

Ἄχρονον υἱὸν ἀχράντως συλλαβοῦσα, / τὸν ποιητὴν τῶν χρόνων, ἀχραντε ... (XV, στ. 252-253)

Δεν λείπουν βέβαια και τα άλλα είδη σχημάτων που αποδεικνύουν ότι ο

¹⁶ Ανάλυση και παραδείγματα για σχήματα λόγου στην υμνογραφία βλ. Δετοράκη, *Κοσμῶς ὁ Μελωδός*, σσ. 139-149. Κ. Μητσάκη, "Γλωσσική ανάλυση του Ακαθίστου ὕμνου" στον τόμο *Το εμμιχούν ὕδαρ (Μελέτες μεσαιωνικῆς και νεοελληνικῆς φιλολογίας)*, Αθήνα 1983, σσ.79-91. Βλ. και Ξυδῆ, *Βυζαντινὴ ὕμνογραφία*, σσ. 371-390.

Μάρκος ήξερε να χειρίζεται καλά την γλώσσα και κατανοούσε πόσο σημαντικός είναι ο ρόλος των ποιητικών μέσων, προκειμένου να υποβάλει στον ακροατή ή στον αναγνώστη δόγματα, ιδέες, συναισθήματα:

- παρομοίωση

... ἀνένδοτος / ἴστασο ὡς πετρα/ κυμάτων πρὸς ἐφόδους.

(XVIII, στ.183-185),

- μεταφορά

... φλέγει δὲ πάλιν τὰς φρυγανῶδεις τῶν ἀοφῶν μυθουργίας ...

(I, στ. 17)

- μετωνυμία

Ἄλλόφυλος ἐχθρῶν μαχητῶν ῥομφαία / κυκλόθεν παροικεῖ τὴν σὴν πόλιν ...
(XXIII^b, στ. 31-32)

- οξύμωρον

... ἄγγελον ἐπίγειον/ καὶ οὐράριον βροτοῦ ἀπετέλεσεν ... (XIII^a, στ. 48-49),

- αντίθεση

Ἄλογησας τῶν ἀστάτων/ προσετέθης τοῖς μέρουσι ... (XIII, στ. 103-104),

- κλίμαξ

Λύεις πταίσματα ψυχῶν, / παύεις νόσους τῆς σαρκός, / ἀπελαύνεις πᾶν κακὸν
τῶν τιμώτων σε, ἀγιή ... (XXIII^a, στ. 90-93)

- πλεονασμός

Ἀκούσομεν νοητῶς / ὠδὴν παναρμόριον, ἄσμα τερπνόν, μέλος λιγυρόν ...
(XXIII^c, στ. 151-152)

- αναφορά

Τοὺς ὑπὲρ φύσιν διανύσας ἀγῶνας,

τῶν ὑπὲρ φύσιν δωρεῶν ἠξιώθης ... (XVIII, στ. 31-32) κ.α.

Στους κανόνες παρά τον κυρίως μονολογικό χαρακτήρα τους δεν λείπει και ο διάλογος, ο οποίος τους προσδίδει μία δραματική χροιά. Η Ένατη ωδή του Έκτου κανόνα προς την Οδηγήτρια (XXIII^f) είναι γραμμένη εξ ολοκλήρου σε διαλογική μορφή, επειδή ο ποιητής ακολουθεί το υπόδειγμα του ειρμού, που δεν είναι άλλος από την ένατη ωδή του Τετραωδίου του Μεγάλου Σαββάτου του Κοσμά Μελωδού¹⁹. Το θέμα όμως είναι διαφορετικό σε σχέση με το πρότυπο. Ενώ στον Κοσμά η ωδή έχει πένθιμο χαρακτήρα, στον Μάρκο είναι παρακλητική: η Παναγία παρακαλεί τον Χριστό να δείξει έλεος και να βοηθήσει τους πολιορκημένους από τους Τούρκους κατοίκους της βασιλεύουσας²⁰.

Σε άλλες περιπτώσεις ο ποιητής χρησιμοποιεί τον διάλογο για να αποδώσει την ένταση και την δυσκολία του αγώνα για πνευματική τελειότητα, όπως συμβαίνει στους Παρακλητικούς κανόνες κατά των οκτώ γενικών λογισμών. Σε δύο από αυτούς ο Μάρκος μέσα από σύντομους διαλόγους διαγράφει ανάγλυφα

¹⁹ Για τον κανόνα αυτό βλ. Δετοράκης, *Κοσμάς ὁ Μελωδός*, σσ. 153-154, 204-212.

²⁰ Με παρόμοιο τρόπο διασκευάζει την ωδή του Κοσμά σε έναν κανόνα για τον άγιο Δημήτριο και ο Συμεών Θεσσαλονίκης. Στην δική του διασκευή ο διάλογος γίνεται μεταξύ του αγίου Δημητρίου και της πόλης του Θεσσαλονίκης, η οποία απειλείται επίσης από τους Τούρκους. Βλ. Θ. Δετοράκης, "Ο Συμεών Θεσσαλονίκης ὡς ἕμνογράφος", *Πρακτικὸν Λειτουργικοῦ συνεδρίου εἰς τιμὴν καὶ μνήμην τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Συμεῶνος ἀρχιεπισκοποῦ Θεσσαλονίκης τοῦ θαυματουργοῦ (15.9.81)*, Θεσσαλονίκη 1983, σσ. 173-194, ιδιαίτερα τις σσ. 191-193.

την φύση της αμαρτωλής αδυναμίας της ψυχής, η οποία αποτελεί και το θέμα του κανόνα, και προτείνει τον τρόπο αντιμετώπισής της:

XXII^ε, στ. 176-180

Ἐρώτησις
Ἀποκρίσις 180 " - Σέ, τὸν ἐν ἐμοὶ κακῶς κεκρατηκότα παράφρον καὶ ἄσεμνε θυμέ, πυνθάνομαι· Τί σου τὸ γένος, εἶπέ, καὶ τοὺς τεκόντας;"
" - Τύφος, φυλαργυρία καὶ ἡ φιληδονία."

XXIII^ε, στ. 241-249

" - Λέγε μοι σύ, ὁ ὅλος ἔκλυτος καὶ παρειμένος, τίνες οἱ σὲ γεννήσαντες καὶ τίνες οἱ πολεμοῦντες σε καὶ πάντη ἀναιροῦντες;"
245 "- Ἐμὲ γεννώσιν ἡ ἀναισθησία τῆς ψυχῆς καὶ ἡ λήθη τῶν ἄνωθεν καὶ οἱ ἄμετροι κόποι, ἐμοὶ δὲ πολεμεῖ φαλμωδία, θανατοῖ δὲ πάμπαν προσευχὴ μετ' ἐλπίδος."

3. Ἄλλα χαρακτηριστικὰ των υμνογραφικῶν ἔργων του Μάρκου Ευγενικοῦ.

Εάν προσέξει κανείς τον τρόπο, με τον οποίο εργαζόταν ο Μάρκος, θα διαπιστώσει ότι αρκετές φορές ενέτασσε την ίδια μικρότερη ποιητική ενότητα, συνήθως τροπάριο, σε δύο διαφορετικούς κανόνες ή ακολουθίες, επιφέροντας κάθε φορά μικρές τροποποιήσεις στο κείμενο ανάλογα με την περίπτωση. Αυτό ισχύει κυρίως για τα θεοτοκία, τα οποία χρησιμοποιούνται δύο ή ακόμη και τρεις φορές. Αυτού του είδους τα τροπάρια είναι πολύ εύκολο να μεταφερθούν από ένα υμνογραφικό έργο σε άλλο, γιατί ανεξάρτητα από την περίπτωση στην οποία αφιερώνεται ο συγκεκριμένος κανόνας ή η ακολουθία, το θέμα τους μένει απaráλλακτο. Ένα θεοτοκίο για παράδειγμα, που ακολουθεί το εξαποστειλάριο με τον ειρμό *Τοῖς μαθηταῖς συνέλθωμεν*, ο Μάρκος το εντάσσει χωρίς καμία αλλαγή σε τρία έργα για τρεις διαφορετικούς αγίους: στην Ακολουθία για τον Άγιο Συμεών Μεταφραστή, XIV, στ. 425-436 (διαφορετικός είναι σε σχέση με τα άλλα δύο μόνο ο αριθμός του ρήματος στο στ. 434: *δυσωποῦμεν*), στην Ακολουθία για τον όσιο Μάρκο, XV, στ. 313-324, και στο τέλος του Κανόνα για τον άγιο Ιωάννη τον Δαμασκηνό, XII, στ. 13-24. Κοινά επίσης είναι τα θεοτοκία:

α'. της Τέταρτης ωδῆς του Κανόνα στην Ακολουθία για τον άγιο Ιωάννη τον Δαμασκηνό (XIII, στ. 123-129) και του Κανόνα για τον ίδιο άγιο (XII, στ.103-109) / διαφέρει μόνο ένα επίθετο στον τελευταίο στίχο:

XIII, στ. 129

... ὁ γλυκὺς Ἰωάννης ὁ Σύρος ἀνύμνησεν.

XII, στ. 109

... ὁ σοφὸς Ἰωάννης ὁ Σύρος
[ἀνύμνησεν. /

β'. της Τέταρτης ωδῆς του Κανόνα για τον πατριάρχη Ευθύμιο (VII, στ. 111-120), του Κανόνα στην Ακολουθία για τον προφήτη Ηλία (XVII, στ.142-151) και

του Κανόνα στην Παρακλητική Ακολουθία για την Αγία Τριάδα (XXI, στ. 272-281),
 γ' της Πρώτης ωδής του Κανόνα στην Ακολουθία για τον προφήτη Ηλία (XVII, στ.76-83) και του Κανόνα στην Ακολουθία για τον άγιο Συμεών τον Μεταφραστή (XIV, στ. 112-119). Διαφέρουν και πάλι ως προς μία λέξη:

XVII, στ. 76

Πεποικιλμένη διαχρύσοις κάλλεσιν

XIV, στ. 112

Κεκοσμημένη διαχρύσοις

[κάλλεσιν ... /

δ' της Έβδομης ωδής του Δεύτερου Κανόνα στην Ακολουθία για την αγία Θεοδοσία (XI^a, στ. 259-265) και του Κανόνα στην Ακολουθία για τον άγ. Συμεών τον Μεταφραστή (XIV, στ. 302-308), όπου διαφοροποιεί το κείμενο σε ένα σημείο, επειδή η αγία Θεοδοσία είναι μάρτυρας, ενώ ο Συμεών Μεταφραστής θεολόγος:

XI^a στ. 265

... ὁ τῶν μαρτύρων Θεός.

XIV, στ. 308

... ὁ τῶν πατέρων Θεός.

Εκτός από τα θεοτοκία και άλλα είδη τροπαρίων χρησιμοποιούνται σε περισσότερα από ένα έργο. Αναμενόμενο είναι η επανάληψη να συμβαίνει σε εκείνα που έχουν το ίδιο θέμα, όπως είναι ο Κανόνας (XI) και η Ακολουθία για τον άγιο Ιωάννη τον Δαμασκηνό (XII). Στα έργα αυτά επαναλαμβάνονται με μικρές διαφορές δύο τροπάρια, ένα της Τέταρτης και ένα της Έκτης ωδής:

XII, στ. 90-92

...τὸν θεμέλιον ἔκρινας
 τοῦ ἐνθέου βίου
 τὴν ὑπακοὴν, ἀξιάγαστε ...

XII, στ. 138-141

Νοήσεως
 καὶ σοφίας πληθεῖς διὰ πνεύματος,
 ἀρχιτέκτων
 τῆς σκηνῆς τῷ Θεῷ ἐχρημάτισας ...

XIII, στ. 117-119

...τὸν θεμέλιον ἔκρινας
 τοῦ ἐνθέου βίου
 τὴν ὑπακοὴν προστησάμενος ...

XIII, στ. 158-161

Συνέσεως
 καὶ σοφίας πληθεῖς διὰ πνεύματος,
 ἀρχιτέκτων
 τῆς σκηνῆς τῷ Θεῷ ἐχρημάτισας ...

Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι πολλές περιπτώσεις επανάληψης εντοπίζονται σε ακολουθίες ή κανόνες προς τιμή αγίων, οι οποίοι είχαν διακριθεί όχι μόνο ως ασκητές, αλλά και ως λαμπροί θεολόγοι. Αυτό το κοινό στοιχείο μεταξύ τους επέτρεψε στον Μάρκο να συνθέσει για τον άγιο Συμεών Μεταφραστή και για τον άγιο Ιωάννη Δαμασκηνό έναν σχεδόν πανομοιότυπο πρώτο οικο κοντακίου μετά την έκτη ωδή του κανόνα (βλ. Κανών για τον Ιωάννη Δαμασκηνό, XII, στ.169-188, Ακολουθία για τον άγιο Συμεών τον Μεταφραστή, XIV στ. 261-180). Αλλαγή παρατηρείται μόνο σε τρεις στίχους, εκεί όπου μιλά για τις συγγραφικές ενασχολήσεις και την καταγωγή των δύο ανδρών:

XII, στ.182-183,187

χαίρε, ὅτι κατάγχεις τὰς λυσοῦδεις
 αἰρέσεις.]

χαίρε, ὅτι τὴν κτίσιν ἐν τοῖς ἄσμασι
 τέρπεις.]

...χαίρε, δι' οὗ Δαμασκός μέγα χαίρει ...

Και στο εξαποστειλάριο με τον ειρμό Τοῖς μαθηταῖς συνέλθωμεν, το οποίο

XIV, στ. 274-275, 279

χαίρε, ὅτι τὰς πράξεις τῶν ἀγίων
 συγγράφεις.]

χαίρε, ὅτι τὸν κόσμον τοῖς σοῖς
 λόγοις εὐφραίνεις.]

...χαίρε, δι' οὗ βασιλεία τιμᾶται...

εμφανίζεται και στην Ακολουθία για τον όσιο Μάρκο (XV στ. 301-312) και μετά τον Κανόνα για τον άγιο Ιωάννη τον Δαμασκηνό (XII, στ.1-12), υπάρχει μόνο μία μικρή διαφορά στο κείμενο λόγω της ανόμοιότητας στις ιδιότητες των δύο:

XV, στ. 301

Τῶν μοναστῶν τὴν ἔνθεον...

XII, στ.1

Τὴν τῶν πατέρων ἔνθεον ...

Το αξιοπρόσεκτο είναι ότι και ο αδελφός του Μάρκου Ιωάννης Ευγενικός φαίνεται να εφαρμόζει την ίδια μέθοδο. Στο δεύτερο από τα προσόμοια στιχηρά εις τοὺς αἴνους για τον άγιο Ιωάννη τον Δαμασκηνό (παράρτημα Α', στ. 13-15), δανείζεται αυτούσιους τους πρώτους τρεις στίχους ενός από τα προσόμοια στιχηρά εις τοὺς αἴνους για τον άγιο Συμεών τον Μεταφραστή του αδελφού του (XIV, στ. 437-439)

Σε μία μόνο περίπτωση ο Μάρκος Ευγενικός χρησιμοποιεί σε ένα έργο του μία ολόκληρη ωδή από έναν προηγούμενο κανόνα. Πρόκειται για την ένατη ωδή του Έκτου παρακλητικού κανόνα προς την Οδηγήτρια (XXIII^f) και του Κανόνα της Ακολουθίας για τα άγια πάθη (XIX). Οι δύο ωδές διαφέρουν μόνο ως προς το τελευταίο τροπάριο, κάτι που επιβάλλεται από την ακροστιχίδα: στην ακροστιχίδα του κανόνα της Ακολουθίας για τα άγια πάθη (XVIII) το όνομα του ποιητή είναι στην γενική, Μάρκου, ενώ στον Έκτο από τους Οκτώ παρακλητικούς κανόνες προς την Οδηγήτρια (XXIII^f) στην ονομαστική, Μάρκος. Στην Ακολουθία για τα άγια πάθη (XIX) όμως ο υμνογράφος συμπεριέλαβε και μία δεύτερη πολύ πιο εκτενή ένατη ωδή με σκοπό την παράταση της διάρκειας της ακολουθίας²¹.

Πως εξηγείται όμως η διπλή, ακόμη και τριπλή χρήση της ίδιας ποιητικής ενότητας; Η πιο πιθανή εξήγηση είναι ότι η δυσκολία του ποιητή να παραλλάσσει συνέχεια τα ίδια θέματα ή να δημιουργεί κάθε φορά καινούργια τροπάρια, τον αναγκάζει να παίρνει ήδη έτοιμα κείμενα και εφ'όσον το θέμα της μεγαλύτερης ποιητικής ενότητας, κανόνα ή ακολουθίας, το επιτρέπει, να τα εντάσσει εκεί, επιφέροντας μικρές τροποποιήσεις. Μία άλλη αιτία επίσης είναι ο περιορισμένος χρόνος που είχαν στην διάθεσή τους οι υμνογράφοι, οι οποίοι πολλές φορές συνέθεταν τα κείμενά τους κατά παραγγελία.

Παρά τις δυσκολίες αυτές, ο Μάρκος εμφανίζεται μέσα από τα χειρόγραφα ως ένας επιμελής συγγραφέας, ο οποίος επεξεργάζεται και συμπληρώνει ακόμη και τα ήδη ολοκληρωμένα του έργα. Στον κώδικα Dujceen gr. 16= olim Cosinitzensis 192 στην Ακολουθία για τον προφήτη Ηλία (XVII) λείπουν μία ομάδα προσόμοιων στιχηρών, η οποία σώζεται στον άλλο αυτόγραφο κώδικα Oxoniensis Baroccianus gr. 145, πράγμα που σημαίνει ότι προστέθηκαν αργότερα. Το ίδιο συμβαίνει και με τα στιχηρά μετά τον κανόνα για τον άγιο Ιάκωβο τον Πέρση (XVIII), τα οποία δεν παραδίδονται στον κώδικα Vindobonensis theol. gr. 186, αλλά διατηρούνται στον αυτόγραφο Dujceen gr. 16= olim Cosinitzensis 192.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και ο τρόπος, με τον οποίο ο Μάρκος Ευγενικός δομεί την εξύμνηση των αγίων στους σχετικούς κανόνες. Για να εγκωμιάσει τον άγιο, ακολουθεί ένα υπόδειγμα, το οποίο σε αρκετά σημεία θυμίζει το ρητορικό εγκώμιο ή τον επιτάφιο. Το υπόδειγμα αυτό περιλαμβάνει τα εξής θέματα:

²¹ Για το θέμα αυτό βλ. το κεφάλαιο "Ιστορικές ειδήσεις", σ. 55.

1. Στην αρχή επικαλείται την συμπαράσταση του αγίου, για να μπορέσει να συνθέσει έναν αντάξιο για τις αρετές και την δόξα του ύμνο:

XVI, στ. 76-80

Δίδου μοι λέξεως χάριν καὶ θεαυγῶν
ροημάτων δύναμιν
εὐφημῆσαι τὴν σεπτήν
καὶ ἀγίαν μνήμην σου, σοφέ, ...

Πβλ. επίσης XVIII, στ. 1-6, XIII, στ. 66-69, XV, στ. 60-66, VII, στ. 7.²²

2. Ο άγιος από την νεαρή ηλικία του απαρνεύεται τα αγαθά της εγκόσμιας ζωής και αφιερώνεται στον Θεό:

XII στ. 13-19

Νεότητος χάρισι
καὶ εὐγενείας λάμπρότητι
καὶ πλούτῳ κοσμούμενος, μάρτυς αἰοίδιμῃ,
τὴν εὐγένειαν
ἠγάπησας τὴν ἄνω
καὶ πλουτοῖν μὴ ρέοντα τῶν ψυχικῶν ἀρετῶν.

Πβλ. επίσης XVI, στ. 86-90, XVIII, στ. 13-18, XVII στ. 68-75, XIII στ. 83-86, XV στ. 88-91, VII, στ. 23-28, XIV, στ. 104-111.

3. Απαριθμούνται συγκεκριμένα επεισόδια από τον βίο του αγίου, τα οποία αποδεικνύουν τα ασκητικά του κατορθώματα ή την αυτοθυσία του ως μάρτυρα. Η απαρίθμηση αυτή εκτείνεται συνήθως από την Πρώτη ή την Τρίτη ως την Όγδοη ωδή (βλ. λ.χ. XVI Γ' ωδή - Ζ' ωδή, XV, Α' ωδή- Η' ωδή, VII Γ' ωδή - Θ' ωδή κ.α.

4. Γενική και αόριστη αναφορά σε θαύματα μετά τον θάνατο του αγίου, συνήθως θεραπείας ανίατων νοσημάτων.

XVIII, στ. 237-243

Αἱματόεντα μέλη σεπτὰ
τοῦ σώματος τοῦ σοῦ, διασπαρέντα
πάση τῇ ὑφήλιον, Ἰάκωβε, δωροῦνται
ψυχῆς
τὴν ὑγείαν καὶ τοῦ σώματος
τοῖς ἐν εὐφροσύνῃ βοῶσι
" χαῖρε, ὁ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας φωσφόρος λαμπτήρ."

Πβλ. επίσης XVI, στ. 245-249 και 255-259.

Όταν πρόκειται ωστόσο για όσιο, ο οποίος υπήρξε και διαπρεπής θεολόγος, δεν γίνεται λόγος για θαύματα, αλλά δίνεται έμφαση στην επίδραση και την σημασία των συγγραμμάτων του:

XIV στ. 319-328

Περιφαιτῆς γενόμενος
ἐν τῷ βίῳ, μακάριε,
περιφανεστέραν μετὰ πότημον εὐκλείαν

²² Το ίδιο μοτίβο απαντάει και σε άλλες κατηγορίες κανόνων, όπως οι Παρακλητικοί. βλ. π.χ. XXIII^β, στ. 1-5, XXIII^γ, στ. 1-7, XXIII^δ, στ. 4-7.

ἐκτῆσω, τοῖς λόγοις σου
 τὴν οἰκουμένην πᾶσαν πληρῶν
 καὶ τὰς ἱερὰς κατακοσμῶν ἐκκλησίας,
 λαοὺς πιστοὺς εὐφραίνων,
 ἱερεῖς καταρτίζων
 ψυχὰς τε τῷ δεσπότῃ
 προσάγων σεσωσμένας.
 Πβλ. ἐπίσης XV στ. 273-279.

Ἰδιόμορφος εἶναι ὁ τρόπος εγκωμιασμοῦ τοῦ Ἰωάννη τοῦ Δαμασκηνοῦ. Ὁ Μάρκος αναφέρεται καὶ στις δύο μορφές τῆς μεταθανάτιας δόξας τοῦ ἀγίου, στα θαύματα ποῦ τελοῦν τα λείψανά του καὶ στην συμβολή του στην θεολογία:

XII, στ. 276-284

Κράτος κατ' ἐχθρῶν
 τοὺς λόγους σου κέκτηται ἡ ἐκκλησία Χριστοῦ,
 ἡ δὲ βασιλεύουσα
 πασῶν τῶν πόλεων ὠραίζεται
 τὸ ἱερόν σου λείψανον
 ἕνδον κατέχουσα,
 ἰαμάτων
 θησαυρὸν ἀκένωτον
 καὶ πηγὴν χαρισμάτων ἀνέκλειπτον.
 Πβλ. ἐπίσης XIII, στ. 270-277.

Ἡ Προς τὸ τέλος τοῦ κανόνα (ἐνίοτε καὶ στην ἀρχή) γίνεται λόγος γιὰ τὴν ἀδυναμία τοῦ ἀνθρώπου νὰ εγκωμιάσει ἀντάξια τὴν ἀρετὴ καὶ τὰ κατορθώματα τοῦ ἀγίου ἢ τὴν δόξα καὶ τὴν φιλανθρωπία τῆς Θεοτόκου, ὅταν τὸ τροπάριο εἶναι θεοτοκίο. Πρόκειται προφανῶς γιὰ μοτίβο δανεισμένο ἀπὸ τὴν ρητορικὴ.

XI^a, στ. 146-151

Ῥητορεύουσα γλῶσσα
 καὶ τῶν νοσημάτων εὐρέσει πλημμύρουσα
 καὶ λαμπρᾶ συνθήκη
 τῶν οἰκείων τοῖς πράγμασι λέξεων
 ἐμμελῶς ἠχοῦσα, τὰ μεγαλεῖα τῶν θαυμάτων
 ἐπαξίως ὑμνεῖν σου οὐ δύναται.

Βλ. ἐπίσης XI^a στ. 306-315, XVI στ. 271-276, VII, στ. 64-70, XVIII, στ. 88-93.

Μία παραλλαγή τοῦ ἴδιου μοτίβου ἀποτελεῖ ἡ ἐκφραση τῆς ἀδυναμίας τοῦ ὑμνογράφου, ὁ ὁποῖος ζητᾶ ἀπὸ τὸν ἅγιο νὰ τὸν συγχωρέσει γιὰ τὸν εὐτελὴ τοῦ ὕμνου, ἐπειδὴ του ἦταν ἀδύνατον με τὸ ταλέντο καὶ τὴς δυνατότητες ποῦ διέθετε νὰ ἀποδώσει ὅπως θα ἔπρεπε, τὸ μεγαλεῖο τῆς ἀγιοσύνης του:

XIV στ. 395-399

Ὅλιγον σοὶ τὰ δῶρον καὶ πενιχρὸν
 ἐξ ὀλίγης σφειδῆς καὶ ἀναμειώς,
 ἀλλὰ τὴν σὴν

ἀντικαταπέμποις μοι δαφιλῶς
 ἐξ οὐρανοῦ βοήθειαν ...
 ... τὸν ὕμνον τοῦτον σοι προσειρήνοχα·
 τὰ σὰ γούν προσδεξάμενος, μόνην τὴν πρόθεσιν
 πληρεστάτην
 ἔπιδε τυγχάνουσαν
 καὶ Θεόν μοι ἰλέωσαι, ἄγιε.

Βλ. επίσης XIII, στ. 58-60, 170-175, 280-284, VII, στ. 1-6, 256-257, 275-280.

6. Τελικός έπαινος του αγίου και προσευχή για απαλλαγή από δεινά, για άφεση αμαρτιών και για εξασφάλιση νίκης κατά των εχθρών, υγείας κλπ.

VII, στ. 261-267

‘Ο μέγας τὴν σοφίαν τὴν καθ’ ἡμᾶς
 καὶ τὴν ἔξω, ποιμένων ὁ κράτιστος, ὁ ὑψηλός,
 πράξει τε καὶ λόγῳ περιφανής,
 ὁ ἱερός Εὐθύμιος
 265 ἄνθεσιν ἐπαίνων χρεωστικοῖς,
 στεφάνοις ἐγκωμίων τιμάσθω ἐπαξίως,
 ὡς ἱεράρχης ἐνθεώτατος.

VII, στ. 282-288

Ἴδού σοι νῦν προσπίπτω ἱκετικῶς·
 ἦν ἐπέθηκας χεῖρα μοι ἱεροτελεστικὴν
 ταύτην ἀναπέτασον πρὸς θεόν,
 285 εἰρηρικὴν αἰτούμενος
 καὶ γαληριῶσαν μοι τὴν ζωὴν,
 συγχώρησιν πταισμάτων καὶ δόξης μετουσίαν
 τῆς σῆς, κἂν μέγα τὸ ζητούμενον.

Πβλ. επίσης VII, στ. 289-291, XVII, στ. 290-298, 299-307, 308-316, XV, στ. 280-286, 287-293, XIV, στ. 359-367-367, 368-376, 377-385, 386-384 κ.α.

Από όλους τους αγιολογικούς κανόνες του Μάρκου Ευγενικού, οι μόνοι που δεν υπάγονται αυστηρά στο προαναφερθέν σχήμα είναι ο Ευχαριστήριος κανόνας προς την αγία Θεοδοσία (X) και οι δύο κανόνες της Ακολουθίας για την ίδια αγία (XI, XI^a), ίσως επειδή στα κείμενα αυτά, τα οποία είναι περιστασιακά, το βάρος πέφτει στην εξύμνηση του καινούργιου θαύματος που πραγματοποίησε η μάρτυρας, ιατρεύοντας τον πατριάρχη Ιωσήφ, παρά στον βίο και στο μαρτύριό της.

4. Οι απόψεις του Μάρκου για την υμνογραφία.

Σε ορισμένα σημεία των έργων του ο Μάρκος Ευγενικός εκφράζει έστω αποσπασματικά τις απόψεις του για την ποιητική τέχνη της υμνογραφίας. Ο συχνότερος και σχεδόν κοινότυπος τρόπος, με τον οποίο χαρακτηρίζει τον καλό ύμνο είναι η χρήση του επιθέτου σῆντονος ή του επιρρήματος συντόνικς, πράγμα που σημαίνει ότι για τον Μάρκο ο καλά συντεθειμένος ύμνος πρέπει να ηχεί αρμονικά, δυνατά και καθαρά: συντονωτάτη καὶ στερεῶ φωνῆ /πολλῶν ὡς ὑδάτων/

ἀνακράζετε τὸν ὕμνον ... (ΙΧ στ. 107-109) , καὶ μελωδεῖτε / συντόνως ... , (ΙΧ, στ. 296-297), νῦν αἱ γυναῖκες σύντονον ἐξάδουσι (XXIII^c στ. 68), ἄσμα καινουργόπλοκον ἄδω συντόνω ῥυθμῷ (XXI στ. 111, βλ. ἐπίσης XXIII^f στ. 106).

Επίσης ἡ υμνολογία πρέπει νὰ εμπνέει ευσεβὴ χαρὰ, νὰ αναπτερώνει τὸ φρόνημα καὶ νὰ τονώνει ψυχικὰ τοὺς πιστοὺς:

XXIII^c στ. 4-7

... ἄρδουσον τὸν ἐμφυγέντα μου νοῦν,
ὅπως ἐκβλαστήσειεν
ὑμνων ἠδύπνοα ἄνθη,
μέλη καταθύμια τῇ εὐκλεεῖ σου μητρί.

XIII^a στ. 37-39

... ὅθεν τῶν θείων ὑμνων τὸ σύντονον
ταῖς εὐφραδέσι μελωδίαις ἀνῆκας
καὶ τὰς τῶν πιστῶν εὐφροσύνης ἐνθέου ψυχὰς

[ἐνέπλησας...

Βλ. ἐπίσης XII, στ. 56-57 κ.α.

Ὅπως κάποτε ὁ Ρωμανὸς Μελωδὸς²⁹, ὁ Μάρκος Ευγενικὸς αντιπαραθέτει τοὺς χριστιανοὺς ποιητὲς πρὸς τοὺς ἀρχαίους εἰδωλολάτρες, τονίζοντας με τὸ ρητορικὸ σχῆμα τῆς ἀντίθεσης τὴν διαφορὰ στο πνεῦμα, που επικρατεῖ στα ἔργα τοὺς, στα θέματα καὶ στὸν τρόπο παρουσιάσῃς τοὺς:

XXIII^f, στ. 147-149

Ἕμνωδοῦντας
ἀλλ' οὐ κωμωδοῦντας
ἡμᾶς προσίεται Θεός...

XIX, στ. 256-262

Ἕμνολόγοις,
ἀλλ' οὐ μυθολόγοις
ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ
τοῖς ποιηταῖς κοσμεῖται·
οὐ Τυφῶνος συμφορὰς ληροῦσιν,
οὐδὲ Ὀσίριδος δεινὰ σπαράγματα,
τὰ δὲ τίμια μέλπουσι πάθη ...

Ἀκόμη ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα οἱ συγγραφεῖς εἶχαν ἓνα πρότυπο, τὸ ὁποῖο τοὺς καθοδηγοῦσε καὶ τοὺς ἐνέπνεε στὴν δημιουργικὴ τοὺς προσπάθεια. Τὸ ποιητικὸ πρότυπο τοῦ Μάρκου, ὅπως βέβαια καὶ πολλῶν ἄλλων πρὶν ἀπὸ αὐτὸν βυζαντινῶν υμνογράφων, εἶναι ὁ Ἰωάννης Δαμασκηνός, ὅπως μπορεῖ νὰ συμπεράνει κανεὶς ἀπὸ τὴν ὑπαρξὴ ολόκληρης ἀκολουθίας καὶ ξεχωριστοῦ κανόνα, καθὼς καὶ μερικῶν μεμονωμένων τροπαρίων, ἀφιερωμένων στὸν μεγάλο αὐτὸ μελωδὸ. Ἐκεῖ γίνονται πολλαπλὲς ἀναφορὲς στὴν ποιητικὴ τέχνη τοῦ Δαμασκηνοῦ, στὴν ομορφιά τῶν ὑμνων τοῦ, ἀλλὰ καὶ στὴν σπουδαιότητά τοὺς γιὰ τὴν διαμόρφωση καὶ τὴν ἐξέλιξη τῆς λειτουργικῆς ποίησης καὶ μουσικῆς τῆς Ὀρθόδοξης ἐκκλησίας:

²⁹ Βλ. ἰς' καὶ ἰζ' οἴκους στὸ Κοντάκιο γιὰ τὴν Πεντηκοστή, ἐκδόση Maas. Trypanis. *Sancti Romani Cantica*. N. 33. pp. 259-266.

XII, στ. 189-192

Ὡς ἀσκητῶν ὑπογραμμὸν
καὶ θεολογίας κανόνα
καὶ ὑμνολόγων ἱερῶν
ἀρχηγὸν καὶ θεμέλιον ἔχοντες...

XIII, στ. 216-224

Τοῦ λόγου τὴν λύραν τῆ μαγάδι
τονώσας τῆς ἐπιστήμης, ἐμελούργησας
μέλη παναρμόνια,
ἄσματα σειρήνια,
διαπρεπῆ, τερπνότατα,
καρδίας θέλγητρα,
φυχῆς ἀριωμένης γαλήνην,
οἷς ἡ ἐκκλησία
λαμπρῶς κατακοσμεῖται.

Βλ. επίσης XII στ. 4, 9-10, 56-57, 108-109, 117-120, 148-149, 161, κ.α., XIII στ. 16-17 και 25-26, 37-40, στ. 63-64, 66-69, 195-200, 254-257, 265-269, XIII^a στ.7 και 37-39.

Ένα προσόν που φαίνεται να εκτιμά ο Μάρκος ιδιαίτερα στην υμνογραφία του Δαμασκηνού είναι ο αρμονικός συνδυασμός του ποιητικού ταλέντου με την βαθύτητα και τον πλούτο των γνώσεων:

XIII, στ. 216-218

Τοῦ λόγου τὴν λύραν τῆ μαγάδι
τονώσας τῆς ἐπιστήμης, ἐμελούργησας
μέλη παναρμόνια ...

Ανάμεσα στα έργα εξαίρει τον Ιαμβικό κανόνα των Χριστουγέννων (XIII, στ. 126-129: σάρκα ἐκ παρθένου καθ' ἔνωσιν / περιβαλόμενος ξένην, / ὁ μυστήριον / ὁ γλυκίς Ἰωάννης ὁ Σύρος ἀνύμνησεν.), αλλά μνημονεύει και τους κανόνες αφιερωμένους σε διάφορους αγίους²⁴ (XIII, στ. 254-260: ... τὸ ἄλσος, πανεύφημε, καταφωνεῖς μυστικῶς / τὸ τῆς ἐκκλησίας νῦν / ὡς ἀηδῶν πολύφωνος, ἄρτι μὲν / δεσποτικὰ μυστήρια ἀναβαλλόμενος, / νῦν δὲ αὖθις / τὴν ἀγνὴν ὑπόθεσιν / καὶ τοὺς ἄλλους ἀγίους ποιούμενος.)

Όμως εκτός από τις αναφορές αυτές όμοιες με τις οποίες μπορεί να βρει κανείς και σε άλλους βυζαντινούς κανόνες, ιδιαίτερα ενδεικτικές για την θεωρητική ενασχόληση του Μάρκου Ευγενικού με τον υμνογραφικό έργο του Δαμασκηνού είναι οι ερμηνείες που συνέθεσε για τους κανόνες των Θεοφανείων, των Φώτων και της Πεντηκοστής²⁵. Μία δημοσίευση των ανέκδοτων ακόμη αυτών πραγματειών θα επέτρεπε να μελετηθούν διεξοδικότερα οι απόψεις του Μάρκου για τον Ιωάννη Δαμασκηνό ως ποιητή, καθώς και για την υμνογραφία γενικά.

Λόγω της συγγένειας, αλλά και της εξίσου μεγάλης φήμης του ως κανονογράφου, σε ένα τροπάριο ο Μάρκος αναφέρεται και στον Κωσμά Μελωδό:

²⁴ Βλ. π.χ. PG 96 1364-1408, όπου εκδίδονται κανόνες του Δαμασκηνού για τον άγιο Βλασίο, για τον άγιο Νικόλαο, για τον άγιο Γεώργιο κ.α.

²⁵ Βλ. Pflavakis. *Antirrhetic*. p. 122-123.

ΧΙΠ^α στ. 52-53

καὶ τὴν ἐκκλησίαν Χριστοῦ σὺν τῷ λαμπρῷ Κοσμᾷ
ὕμνοις ἱεροῖς κατακοσμήσαντα ...

5. Ο Μάρκος Ευγενικός ως μουσικός.

Το σπουδαίο πρόβλημα, κατά πόσο ο Μάρκος υπήρξε εκτός από ποιητής και μελογράφος²⁶, δηλαδή συνθέτης της μουσικής ορισμένων ποιητικών έργων του, απασχόλησε και παλαιά τους ερευνητές. Ο Γ. Παπαδόπουλος²⁷ και η Κ. Μαμώνη²⁸ θεωρούν βέβαιο ότι ο Μάρκος υπήρξε και μουσικός. Ο Σ. Ευστρατιάδης απορρίπτει μία τέτοια πιθανότητα, γιατί όσες μουσικές συνθέσεις σώζονται στους κώδικες, ανήκουν κατά την γνώμη του στον Μάρκο Ευγενικό τον έκ τῆς τῶν Ξαίθοπουύλων, ένα συγγενή προφανώς του Μάρκου Εφέσου, ο οποίος έζησε λίγο αργότερα και διετέλεσε μητροπολίτης Κορίνθου από το 1454-1466²⁹. Για τους ίδιους λόγους επιφυλακτικός στο θέμα των μουσικών ενασχολήσεων του Μάρκου Ευγενικού εμφανίζεται και ο Ν. Οικονομίδης³⁰.

Η πρόσφατη επανεμφάνιση του αυτόγραφου κώδικα Dujceev gr. 16= olim Cosinitzensis 192 λύνει σε μεγάλο βαθμό το δύσκολο αυτό πρόβλημα. Στα φφ. 133^v- 135 μαζί με το κείμενο των ιδιομέλων σπχηρών του Μάρκου Ευγενικού για τον Ιωάννη τον Δαμασκηνό παραδίδεται και η μουσική σημειογραφία τους. Εφ' όσον πρόκειται για ιδιόμελα τροπάρια, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το μέλος είναι δημιουργία του Μάρκου Ευγενικού. Εξάλλου, ανάμεσα στα υμνογραφικά του υπάρχουν και άλλα ιδιόμελα, τα οποία, αν και δεν σώζεται η μουσική τους, αποτελούν ένα επιπλέον αποδεικτικό στοιχείο για τις μουσικές ενασχολήσεις του συγγραφέα, το οποίο δεν πρόσεξαν οι ερευνητές. Τα ιδιόμελα αυτά είναι τα εξής: Ιδιόμελα για τον άγιο Ανδρέα, ανεξάρτητο εργό, το οποίο δεν εντάσσεται σε καμία μεγαλύτερη ενότητα (I), Ιδιόμελα για τους αγίους Κωνσταντίνο και Ελένη (II), ένα Ιδιόμελο πριν το απολυτίκιο και ένα μετά τα προσόμοια σπχηρά είς τούς αίνους στην Ακολουθία για τον άγιο Συμεών τον Μεταφραστή (XIV), τρία Ιδιόμελα στο τέλος των Προσομοίων σπχηρών για τους αγίους Ιωακείμ και Άννα (V), ένα Ιδιόμελο στο πρώτο μέρος και δύο στο δεύτερο μετά τα προσόμοια σπχηρά είς τούς αίνους της Ακολουθίας για τον όσιο Μάρκο (XV), ένα Ιδιόμελο είς τόν στίχον στο πρώτο μέρος και δύο μετά τα σπχηρά είς τούς αίνους στο δεύτερο μέρος της Ακολουθίας για τον άγιο Αλέξιο (XVI).

Η περαιτέρω λεπτομερής και προσεκτική μελέτη των μουσικών κωδίκων

²⁶ Για τους όρους μελωδός, μελογράφος ή μελουργός βλ. Τωμαδάκης, *Η βυζαντινή ὕμνογραφία και ποίηση*, σ. 62, 71.

²⁷ Γ.Ι.Παπαδόπουλος, *Ίστορική έπισκόπησης τῆς βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς*, Ἀθήναι 1904, σ. 82.

²⁸ Κ. Μαμώνη, "Ἐπὶ τοῦ βίου καὶ τοῦ ἔργου Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ (ἀντιλεγόμενα καὶ συμπληρούμενα)", *Ἀθηνᾶ* 59 (1955), σσ.198-221, για τον Μάρκο ως μουσικό βλ. σσ. 211-212.

²⁹ Για τον Μάρκο ό έκ τῆς τῶν Ξαίθοπουύλων, βλ. επίσης D. Conomos, *The Late Byzantine and Slavonic Communion Cycle*. [Dumbarton Oaks Studies 21]. 1985. p. 80. Στην μελέτη αυτή δεν αναφέρεται ότι το επώνυμο του ήταν Ευγενικός, αλλά δεν υπάρχει αμφιβολία ότι πρόκειται για τον ίδιο, γιατί τα υπόλοιπα βιογραφικά στοιχεία συμπίπτουν.

³⁰ Οικονομίδης, *Βιβλιακρισία* σ. 370, Οικονομίδης, *Σύμμεικτα*, σ. 280.

ενδεχομένως θα δώσει και άλλα στοιχεία για το μουσικό έργο του Μάρκου Ευγενικού. Επιβάλλεται επίσης να διασαφηνισθεί το ζήτημα της πατρότητας ορισμένων συνθέσεων. Ο πρόχειρος έλεγχος του περιεχομένου ενός Στιχηραρίου, κωδ. 1657 (1166) της Μεγίστης Λάυρας³¹, στον οποίο αναφέρεται πρώτα μόνο το όνομα Μάρκος ιερομόναχος, στη συνέχεια έπειτα από μερικά άλλα ονόματα το επώνυμο Ευγενικός και αμέσως μετά το όνομα Μάρκος μητροπολίτης Κορίνθου, αποδεικνύει πως στην χειρόγραφη παράδοση επικρατεί σύγχυση ως προς την απόδοση ορισμένων έργων, των οποίων ο συνθέτης φέρει το όνομα Μάρκος Ευγενικός.

Πάντως τα προβλήματα αυτά της χειρόγραφης παράδοσης δεν αναιρούν το συμπέρασμα, ότι ο Μάρκος Ευγενικός είχε καλή μουσική παιδεία και έγραψε μουσική. Δεν ήταν βέβαια ένας μεγάλος συνθέτης και μαίστωρ, όπως αυτοί που ήκμασαν τον ΙΓ' και τον ΙΔ'αι.³² στο Βυζάντιο. Ίσως ο πιο κατάλληλος προσδιορισμός της θέσης που καταλάμβανε η μουσική στο υμνογραφικό του έργο είναι εκείνος που έδωσε ο Ν. Τωμαδάκης για τον υμνογράφο Ιωσήφ τον Ξένο (840-833)³³: " ... μολονότι έγραψε και ιδιόμελα, έστηρίχθη κυρίως εις μέλη άλλων, τὸ βάρος δὲ τῆς ποιήσεώς του πίπτει εις τὸν λόγον".

³¹ Βλ. Εὐστρατιάδη, *Κατάλογος τῆς Μεγίστης Λαύρας*.

³² Για το θέμα αυτό βλ. μία συντομή ανασκόπηση στον Wellesz, *A History of Byzantine Music*, p. 238.

³³ Τωμαδάκης, *Η βυζαντινή ὑμνογραφία και ποίηση*, σ.71.

Συμπέρασμα

Η ανάλυση των υμνογραφικών έργων που προηγήθηκε δείχνει πως ο Μάρκος Ευγενικός ήταν ένας παραγωγικός και λόγιος υμνογράφος, ο οποίος γνώριζε εις βάθος την παράδοση και ταυτόχρονα ήταν σε θέση να την αξιοποιήσει δημιουργικά. Γι'αυτόν τον λόγο τον εκτιμούσαν ιδιαίτερα και οι σύγχρονοί του, οι οποίοι³⁴ του ανέθεταν ενίοτε την συγγραφή έργων με αφορμή διάφορα γεγονότα.

Εννοείται πως η ποίησή του Μάρκου, όπως γενικά όλη η μεσαιωνική γραμματεία, δεν μπορεί να αξιολογηθεί με τα σύγχρονα κριτήρια και προτιμήσεις. Η αδιάλειπτη επανάληψη του ίδιου θέματος, όπως, της μετάνοιας, της παράκλησης για συγχώρηση των αμαρτιών, της απόρριψης της επίγειας ζωής ως ανάξιας και φθαρτής κουράζουν και ίσως ελάχιστα συγκινούν τον σύγχρονο αναγνώστη. Πέρα από αυτά όμως υπάρχουν και κομμάτια πράγματι εντυπωσιακά με τον ρεαλισμό, με τον οποίο περιγράφουν καταστάσεις της καθημερινής ζωής, με το ειλικρινή αίσθημά τους ή με το βαθύ στοχασμό τους, τα οποία αγγίζουν και σήμερα:

XXII^a, στ. 100-104

Ἑορτάζων

ἐν τρυφῇ καὶ ποικίλοις ἐδέσμασιν,
ἀκολουθῶς

καταφέρομαι ὑπὸ βαθεῖ νεκρωδῶς
φάσμασι σπιλούμενος ...

XXII^b, στ. 239-245

Ῥοῆς εἰμι ἕκγονος,

ροή με παραπέμπεται

πρὸς τὸ τέρμα τοῦ βίου, Ῥοῆς ἐφίεμαι

σκώληξ γὰρ τοῦ σκώληκος ὄντως καὶ γῆ τῆς γῆς
ὀρέγεται φύσει ...

XXII^f, στ. 74-77

Στρόφον καὶ φρίκην μοι ἐπήνευκε

πυρετόν τε δεινὸν τῆς ἀκηδίας δαίμων,

τραπέζης προτεθείσης δὲ εὐτονος ἀνὴρ

ὑγιῆς καὶ γεννάδας ὄλος εὐρίσκομαι.

Τα θέματα και ο τρόπος έκφρασής τους στα έργα του Μάρκου υπαγορεύονται από το πνεύμα της εποχής. Ο βασικός σκοπός του υμνογράφου δεν είναι η προβολή του προσωπικού του κόσμου και η δήλωση της δικής του ξεχωριστής αντιμετώπισης των προβλημάτων, όπως συμβαίνει στην σύγχρονη ποίηση. Το κυριότερο μέλημά του είναι να αποδώσει τις ανησυχίες και τις επιθυμίες της κοινότητας των πιστών. Ακόμη και όταν γράφει στο πρώτο πρόσωπο, τις περισσότερες φορές δεν εκφράζει κάτι πραγματικά προσωπικό. Πίσω από τις παρακλήσεις, την εξομολόγηση ή τα εγκωμιαστικά λόγια κρύβεται το σύνολο, δηλαδή οι πολίτες της Κωνσταντινούπολης ή οι μοναχοί του

³⁴ Βλ. παραδείγματα στο κεφάλαιο "Ιστορικές ειδήσεις", σσ. 48-52, 56-62, 72.

μοναστηρίου του. Πόσο πλασματικό είναι αυτό το πρώτο πρόσωπο ενικού αποδεικνύουν οι περιπτώσεις εκείνες, στις οποίες μιλάει στην ουσία εκείνος, εξ ονόματος του οποίου ο Μάρκος γράφει το έργο, δηλαδή ο αυτοκράτορας, ο πατριάρχης ή οι κάτοικοι της βασιλεύουσας :

VIII, στ. 141-145

Ἰδού σοι πίστει προσέδραμον,
ἐλπίδος ἀνθρωπίνης ἠλόγησα
καὶ οὐ διήμαρτον
τῆς ἐπὶ οὐ πεποιθήσεως,
ἀλλὰ μοι τὴν ὑγείαν, σῶτερ, συντήρησον.

XXIII^d, στ. 76-78

Ἐκ παντοίων με κινδύνων
τὴν σὴν πόλιν περίσωζε,
τοῦ Θεοῦ ἡ πόλις ...

Αυτή η πετυχημένη έκφραση της κοινής λύπης και της κοινής χαράς ίσως είναι το μεγαλύτερο προσόν των υμνογραφικών έργων του Μάρκου, διότι έτσι αποδεικνύεται ότι δεν έμεινε ένας αδιάφορος παρατηρητής των γεγονότων ή ένας κλεισμένος στο θρησκευτικό του αίσθημα ασκητής. Στον κανόνα μάλιστα για τον άγιο Συμεών τον Μεταφραστή τονίζει πως ο λόγιος και ενάρετος άνθρωπος δεν πρέπει να αποφεύγει την εγκόσμια ζωή, διότι αν μείνει μέσα στον κόσμο, τα ευσεβή κατορθώματά του και οι αρετές του αποκτούν μεγαλύτερη αξία:

XIV, στ. 134-140

Ἵνα ποιήσης ἐκφανές,
ὅτι τὸ φεύγειν τὸν κόσμον
ἀγεννῶν ἐστὶ ψυχῶν, ἐν τῷ κόσμῳ
καὶ τοῖς πράγμασιν αὐτὸς
ὑπερκοσμίως ἔζησας,
φιλοσοφίαν ἄκραν
ὑπερφυῶς ἐνδεικνύμενος.

Ο Μάρκος δεν είναι βέβαια ένας ιδιοφυής ποιητής που επέφερε κάποια σημαντική καινοτομία στην υμνογραφία ή άφησε αλησμόνητους ύμνους, όπως ο Ρωμανός ο Μελωδός, ο Κοσμάς ο Μελωδός, ο Ανδρέας Κρήτης κά. Ωστόσο ο όγκος του έργου, ο πλούτος των πληροφοριών του για σύγχρονες προσωπικότητες και γεγονότα και όλα γενικά τα χαρακτηριστικά του, που εξετάσθηκαν προηγουμένως, προσφέρουν πολύτιμα στοιχεία στην επιστήμη της ιστορίας και της φιλολογίας και αποδεικνύουν ότι και στις τελευταίες δεκαετίες της Βυζαντινής αυτοκρατορίας η παράδοση της υμνογραφίας ήταν ζωντανή και έδινε ακόμα αξιόλογους καρπούς.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ:
ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

A. Χειρόγραφη παράδοση

Η κριτική έκδοση του κειμένου βασίζεται σε έξι χειρόγραφα: **Dujcev gr. 16 = olim Cosinitzensis 192, Oxoniensis Baroccianus gr. 145, Oxoninesis Canonicianus gr.49, Parisinus gr. 2075, Bucurestensis Academiae Romanae gr. 452, Vindobonensis theol.gr.187**. Τα χειρόγραφα αυτά επελέγησαν με κριτήριο την ποιότητα και την αρχαιότητα.

1. Dujcev gr. 16 = olim Cosinitzensis 192

Ο κώδικας ανήκε παλιά στην βιβλιοθήκη της μονής της Παναγίας της Αχειροποιήτου (Κοσίνιτσας), ενώ σήμερα βρίσκεται στο Κέντρο Σλαβο-Βυζαντινών Σπουδών "Ivan Dujcev" Σόφιας. Η λεπτομερής περιγραφή του¹ στην παρούσα διατριβή επιβάλλεται για τους εξής λόγους:

α'. είναι ο κώδικας, ο οποίος σε σχέση με όλους τους άλλους γνωστούς και σωζομένους έως σήμερα, στην αντιγραφή των οποίων έχει συμμετάσχει ο Μάρκος Ευγενικός², περιέχει τον μεγαλύτερο αριθμό φύλλων, γραμμένων από το χέρι του, συνολικά 192, και τον μεγαλύτερο αριθμό αυτογράφων έργων του³. Στην ουσία το μόνο κείμενο άλλου συγγραφέα που έχει αντιγράψει ο Μάρκος είναι ο κανόνας του Ιωσήφ Υμνογράφου για τον αρχάγγελο Μιχαήλ (φφ. 221-223^v). Εξίσου αξιοσημείωτο είναι ότι σώζει όλα τα υμνογραφικά έργα του Μάρκου εκτός από τον Κανόνα για τον πατριάρχη Ευθύμιο (VII).

β'. μαζί με τα υπόλοιπα χειρόγραφα της Κοσίνιτσας ο εν λόγω κώδικας είχε την ατυχία να μείνει επί πολλά χρόνια απρόσιτος για τους ερευνητές. Η μόνη πηγή πληροφοριών ήταν η περιγραφή, την οποία δημοσίευσε το 1888 ο Παπαδόπουλος-Κεραμέας⁴. Ο Παπαδόπουλος-Κεραμέας ήταν ο πρώτος που υποστήριξε ότι ο κώδικας είναι αυτόγραφος του Μάρκου Εφέσου, μία υπόθεση που μερικοί αμφισβήτησαν αργότερα⁵, επειδή βέβαια δεν είχαν την δυνατότητα να τον μελετήσουν από κοντά. Η περιγραφή όμως του Κεραμέα δεν ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της σύγχρονης παλαιογραφικής έρευνας και έχει αρκετές ανακρίβειες. Στους τίτλους των έργων υπάρχουν παραναγνώσεις, παραλείψεις ή παρεμβολές του ίδιου του καταλογογράφου: π.χ. στον τίτλο του κανόνα για την

¹ Ένα μικρό μέρος από την περιγραφή που ακολουθεί μαζί με μία σύντομη ιστορία του χειρογράφου δημοσιεύθηκε στο άρθρο μου "Nepublikovani vizantijski stichiri za Sv. Petka Tarnovska ot XVv." (=Ανέκδοτα βυζαντινά στιχηρά για την Αγ. Παρασκευή του Τάρνοβου από τον 15^ο αι.), *Palaeobulgarica* XX(1996). 3. pp. 85-95.

² Βλ. Fonkic-Poljakov, "Markos Eugenikos als Kopist". Ανάμεσα στα χειρόγραφα που παρουσιάζονται στο συγκεκριμένο άρθρο, μεγαλύτερη είναι η συμβολή του Μάρκου στην αντιγραφή του GIM gr. 423. 89 φφ., ενώ το αυτόγραφο μέρος στον Barocc. gr. 145 αποτελείται μόνο από 15 φφ.

³ Στην αξία του χειρογράφου 192 της Κοσίνιτσας, καθώς και στους γραφείς του αναφέρεται και ο Fonkic στο πρόσφατο άρθρο του "Novije avtografi Marka Evgenika".

⁴ Βλ. Παπαδόπουλος-Κεραμέας, *Ανέκδοτα*, σσ. 94-98. Αναφορά στο χειρόγραφο γίνεται επίσης στην μελέτη του *Εκθέσις*, σσ. 47-48.

⁵ Λάμπρος, ΠΠ, Α', σ. 259, Γ. Τσάρας, "Το χειρόγραφο 192 της μονής Κοζνίτσας (Εικοσιφοίνισσας) και Μάρκος Ευγενικός", *Βυζαντικά* 4 (1984), 160-167.

ανάρρωση του αυτοκράτορα Ιωάννη Η΄ Παλαιολόγο παραλείπει το όνομα του αυτοκράτορα, τους “Παρακλητικούς κανόνες κατά τῶν ὀκτῶ γενικῶν λογισμῶν” τους εκδίδει ως “Κανόνας ἀκρόστιχους κατὰ τῶν ὀκτῶ γενικῶν λογισμῶν”, ενώ για τον πρώτο από τους δύο λόγους προς τον Ιωάννη Η΄ τον Παλαιολόγο, δίνει έναν μακροσκελή τίτλο που δεν έχει καμία σχέση με αυτόν του χειρόγραφου⁶. Επίσης δεν σημειώνονται οι απώλειες φύλλων και η παρεμβολή μεταγενεστέρων φύλλων. Η περιγραφή του περιεχομένου, άλλωστε, αρχίζει από το φ. 5, γιατί, όπως δικαιολογημένα αναφέρει και ο ίδιος⁷, τα πρώτα τέσσερα φύλλα είναι πολύ δυσανάγνωστα και στην εποχή του δεν υπήρχαν τα τεχνικά μέσα που θα τον βοηθούσαν να τα διαβάσει. Σύμφωνα με τον Κεραμέα ο κώδικας αποτελείται συνολικά από 273 φύλλα, ενώ στην πραγματικότητα αριθμεί 268 φύλλα. Για τον λόγο αυτό υπάρχει και διαφορά 5 και σε ορισμένα σημεία 6 φύλλων ανάμεσα στην σημερινή φυλλαρίθμηση και στην φυλλαρίθμηση του Κεραμέα. Δεν υπάρχει περίπτωση εν τῷ μεταξύ να έχουν αφαιρεθεί φύλλα, γιατί και σήμερα ο κώδικας περιέχει όλα τα έργα που περιέγραψε ο Κεραμέας. Επομένως η διαφορά αυτή οφείλεται μάλλον σε λάθος υπολογισμό του ίδιου.

γ’. η διεξοδική μελέτη βοηθά στην εξαγωγή γενικών συμπερασμάτων για την δημιουργία και την ιστορία του κώδικα και προσφέρει καινούργια στοιχεία σχετικά με τις φιλολογικές και βιβλιογραφικές ενασχολήσεις του Μάρκου Εφέσου.

α. Περιεχόμενο.

Από άποψη περιεχομένου ο κώδικας είναι σύμμεικτος, κάτι που μαρτυρεί και η επιγραφή στην κάτω εξωτερική στενή πλευρά των φύλλων (Αιθωλόγι) που έβαλε προφανώς ο βιβλιοθηκάριος της μονής. Έχοντας υπ’ όψη όμως ότι το μεγαλύτερο μέρος του καταλαμβάνουν τα έργα του Μάρκου Εφέσου, θα μπορούσε να τον χαρακτηρίσει κανείς και ως ανθολόγιο με συγγράμματά του, το οποίο επιμελήθηκε, όπως θα φανεί και παρακάτω, ο ίδιος.⁸

1. (ff.1 -1V) <Απόσπασμα από το Ευαγγέλιο του Ιωάννη>

Inc: ...Μὴ μου ἅπτου ...

Des: ... καὶ μεθ’ ἡμέρας ὀκτῶ πάλιν ἦσαν ...

(Jno. 20:17-20:26)

2. (f.2) <Αρχές ειρμών και τροπαρίων από τον κανόνα του Ιωάννη Δαμασκηνού για την Κυριακή του Πάσχα>

[- - -]

[Ωδή Α΄]: ἀναστάσεως- καθαρθῶμεν - οὐρανοὶ μὲν, [Ωδή Γ΄]: Δεῦτε πόμα - εἶν - χθές συνεθαπτόμην σοι, [Ωδή Δ΄]: ἐπὶ τῆς θείας - ὡς ἐνιαύσιος ἄρνος - ὁ θεοπάτωρ μὲν, [Ωδή Ε΄]: ὀρθρίσωμεν - προσέλθωμεν - τὴν ἀμετρόν σου, [Ωδή Σ΄]: κατήλθες - φυλάξας, [Ωδή Ζ΄]: ὁ παῖδας ἐκ καμίνου - γυναῖκες μετὰ μύρων-

⁶ Πβλ. επίσης εδώ, στο κεφάλαιο “Το υμνογραφικό έργο”, σ.27, το παράδειγμα με την παρανόηση της ακροστιχίδας του κανόνα για τον Ιωάννη Δαμασκηνό, καθώς και με τον κανόνα του Ιωσήφ Υμνογράφου, τον οποίο προσγράφει στον Μάρκο.

⁷ Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, *Ἀνέκδοτα*, σ. 95.

⁸ Στον παρακάτω κατάλογο σημειώνονται μόνο οι πιο πρόσφατες και οι πιο προσιτές εκδόσεις των έργων.

θανάτου, [Ωδή Η´]: αὕτη ἡ κλητὴ καὶ ἅγια - δεῦτε τοῦ καινοῦ - ἄρον κύκλω -
πάτερ, [Ωδή Θ´]: φωτίζου - ὦ θείας, ὦ φίλης - ὦ πάσχα, τὸ μέγα καὶ ἱερό.

3. <Στιχηρό> Εἰς τὸν ἅγιον Σάββαν.

Ihc: Τῶν ὑπὲρ νοῦν ἀγαθῶν δεξάμενος...

Des: ...τῶν πιστῶς ἐκτελούντων, ἡγιασμένε Σάββα, σὴν μήμην.

(MR II 375)⁹

<Αρχές τροπαρίων του Μικροῦ παρακλητικῦ κανόνα>:

[Τα πρώτα τροπάρια ἀπὸ τὴν Α´ ἕως τὴν Η´ ωδή]: πολλοῖς / προστασίαν / τῶν
παθῶν / ἔμπλησον / θανάτου / τὴν ἡμῶν σωτηρίαν / τοὺς βοηθείας.

[Τα δεύτερα τροπάρια ἀπὸ τὴν Α´ ἕως τὴν Θ´ ωδή]: παθῶν με / ἵκετεύω /
εὐσπλαγχνίας / λύτρωσαι ἡμᾶς / προστάτην σέ / θελητὴν τοῦ ἐλέους / τῶν
λαμάτων / χαρᾶς μου.

[Το τρίτο τροπάριο τῶν Α´, Γ´, Δ´, Ε´ καὶ Ζ´ ωδῶν]: σωτήρα τεκοῦσαν σε /
εὐεργέτην / ἀπολαύοντες / λύσον τὴν ἄχλυν / [...] αὐτοῦ / θησαυρὸν σωτηρίας /
τῆς σωτηρίας [...]

[Το τέταρτο τροπάριο ἀπὸ τὴν Α´ ἕως τὴν Θ´ ωδή]: νοσοῦντα τὸ σῶμα /
χαλεπαῖς ἀρρωστίαις / οἱ ἐλπίδα / ἴασαι ἀγνή / ἐν κλίνῃ νῦν / σωμάτων μαλακίας
/ τῶν πειρασμῶν / κακώσεως.

[Το τρίτο τροπάριο τῆς Η´ ωδῆς]: τὰς ἀσθενείας.

4. (ff. 2V - 3) Τοῦ ἀββᾶ Μάρκου.

Ihc: Τὸ τοῦ θυμοῦ πάθος ἐξαιρέτως ὑπερηφανεία ...

Des: ... οὐδέποτε ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ τοῦ θυμοῦ νικηθήσεται.

(Αταύπιστο)

5. (f.3) Κάθισμα.

Ihc: Τὸν φλογμὸν τῆς γεένης ...

Des: ... Θεοτόκον ὀρθοδόξως δοξάζουσιν.

(MR II 145)

**6. (ff.3V-5V) Τοῦ θαυμασίου Ἰωάννου μοναχοῦ τοῦ Μαυρόποδος κανὼν
εἰς τὴν ὑπεραγίαν δέσποιναν Θεοτόκον, οὗ ἡ ἀκροστιχίς: Τὴν ὀγδόην
δέησιν, ἀγνή, προσδέχου μοναχοῦ Ἰωάννου.**

Ihc: Τὸ καθαρὸν τῆς παρθενίας τέμενος...

Des: ...ἀπὸ κοπρίας παθῶν ἐπὶ ὄρος ἀρετῶν, κόρη πάναγκε.

(Ανέκδοτος)

**7. (ff.6-9) Μάρκου ἱερομονάχου. Περὶ τῶν ἐμφερομένων τῇ θείᾳ εὐχῇ
ῤημάτων ἤγουν τοῦ Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με.**

Ihc: Ὅση μὲν ἡ τῆς εὐχῆς δύναμις ...

Des: ...ἔδωκε τοῦτο διαβατικοῖς γενομένοις καὶ Θεῷ πλησιάσαι.

(Ε. Μπούλοβιτς, *Κληρονομία* 17(1979), 345-351)

⁹ Για τις εκδόσεις ορισμένων μνημογραφικῶν ἔργων χρησιμοποιούνται οἱ συντομογραφίες, με τις
οποῖες δηλώνονται στο ἔργο τῆς Folleri. *Initia*.

8. (ff. 10-12^v) Θεωρία εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν τῇ εὐαγγελικῇ παραβολῇ ταλάντων.

Inc: Ὁ τὰ πέντε τάλαντα πεπιστευμένος, οὐ τῇ ποσότητι ...

Des: ...καὶ τὰ δεδομένα διπλασιάσαντας, εἰσελθεῖν εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

(Ανέκδοτο)

9. (ff. 13-16) Τῷ τιμιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις κυρῷ Διονυσίῳ. Περὶ τοῦ δεσποτικοῦ καὶ θείου αἵματος.

Inc: Ἐζητημένον ἤδη τῷ μεγάλῳ πατρὶ Γρηγορίῳ τῷ Θεολόγῳ ...

Des: ...ἵνα μὴ τῇ εἰκαιολογίᾳ τοὺς ἐντυγχάνοντας ἀποκναίῃ.

(Ανέκδοτο)

10. (ff. 16-27^v) Τοῦ αὐτοῦ ἀγίου τοῦ Ἐφέσου εἰς τὸν βασιλέα.

Inc: Σὺ μὲν, ᾧ θειότατε βασιλεῦ, οὐ διαλείπεις ...

Des: ...καὶ αἰδίου δόξης μετὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἀξιούμενος.

(Ἐλ. Οἰκονομίδης, "Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἐφέσου Λόγος πρὸς τὸν βασιλέα Ἰωάννην τὸν Παλαιολόγον ἀπορήσαντα, ἐκδιδόμενος ἐξ Ἀθηναϊκῶν κωδίκων", *Μικρασιατικὰ χρονικά* 8 (1958), 3-32)

11. (ff. 28-30) Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν αὐτόν.

Inc: Δῶρον τοι τοῦτο μικρόν, ᾧ μέγιστε βασιλεῦ ...

Des: ... ἧς οὐδὲν τῶν ἀπάντων μείζον οὐδὲν λαμπρότερον.

(Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, *Ἀνέκδοτα*, "Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν βασιλέα", 98-100, Σπ. Λάμπρος, *III*, τόμ. Α', σσ. 33-34, 259-264)

12. (ff. 30^v-33^v) Τοῦ αὐτοῦ ἀντίρρησις πρὸς τὰ τοῦ σοφιστοῦ Ἀργυροπούλου τοῦ λατινόφρονος ληρήματα, ὅτι οὐ παρὰ τοῦ μὴ κτήσασθαι τὸν θεόθεν φωτισμὸν ἢ τοῦ ἐξαρχῆς Ἐωσφόρου σὺν τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἀπόπτωσις, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἀπροσεξίαν καὶ ῥαθυμίαν τῆς οἰκείας προαιρέσεως, ἐπεὶ τὸν φωτισμὸν τὸν ἐκ τῆς θείας ἐλλάμψεως πάντες ἄγγελοι ἐξ ἀρχῆς ἐπίσης ἐδέξαντο.

Inc: Ὁ Θεός, φῶς ὢν ἀκρότατον καὶ ἀδιάδοχον ...

Des: ... εἰ δὲ μὴ, τὴν τῶν ἑαυτῶν πορευέσθωσαν.

(Σπ. Λάμπρος, *Ἀργυροπούλειαι*, Ἀθήναι 1910, σσ. 120-125)

13. (ff. 34-40) Τῷ τιμιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις κυρῷ Ἰσιδώρῳ περὶ ὄρων ζωῆς.

Inc: Οὐτ' αὐτὸς ἠπόρεις ᾧ μακάριε δέσποτα, τοῦ ζητουμένου τὴν λύσιν ...

Des: ... ὢν οὐδὲ θρῖξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ἀπολείται μὴ βουλομένου Θεοῦ.

(PG160.193-1200 C. Στο χειρόγραφο λείπει ἡ τελευταία παράγραφος, 1200

D)

14. (f. 40) Στίχοι εἰς τάφον τοῦ διδασκάλου κυροῦ Ἰωσήφ, ἐν τῇ μονῇ τοῦ Χαροϊανίτου.

Ipc: Οὐδέν τι καινόν, εἰ σιγαῖ κωφὸς λίθος ...

Des: ... Θεῷ παρεστώς, τῇ μεγάλῃ Τριάδι.

(N. B. Τωμαδάκης, *Ὁ Ἰωσήφ Βρυέννιος καὶ ἡ Κρήτη κατὰ τὸ 1401* Ἀθήναι 1947, σσ.11-12. Το ἐπίγραμμα αὐτὸ ἔχει ἐκδώσει καὶ ὁ Σ. Ευστραπάδης, *Γρηγορίου τοῦ Κυπρίου Ἐπιστολαὶ καὶ μῦθοι*, Ἀλεξάνδρεια 1910, σ. ιζ', ἀλλὰ ἐκεῖ λανθασμένα σημειώνεται ὅτι εἶναι ἀφιερωμένο στον πατριάρχη Ἰωσήφ Β'.)

Ἔτεροι.

Ipc: Τὴν ἔνθεον σάλπιγγα τοῦ θείου λόγου ...

Des: ... τῷ δεσπότη κρίνοντι τὴν οἰκουμένην.

(Ἐ. Βούλγαρης, *Ἰωσήφ τοῦ Βρυεννίου τὰ εὑρεθέντα* τόμ. Γ', Λειψία 1784, σσ. 18-19)

Ἔτεροι ἥρωικοί.

Ipc: Ἐνθάδε θείον Ἰωσήφ ...

Des: ... ἰαίνεταιο πείρατα γαίης.

(Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, *Ἀνέκδοτα* σ.102, Μαμώνη, *Βίος* σ. 85)

15. (ff. 40^v-41) Τοῦ αὐτοῦ ἁγίου τοῦ Ἐφέσου στίχοι ἥρωικοὶ εἰς τὰς ἐν τῇ μονῇ τῶν Μαγκάνων (sic) ἀψίδας.

Ipc: Ἀψίδας εὐπαγέας χρόνος ἐνθάδε ...

Des: ... ζὺν Μαρίη βασιλίδι θεόφρονι πορφυροβλάστῳ.

(Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, *Ἀνέκδοτα* σ.102, Μαμώνη, *Βίος* σ. 85)

16. (f.41) Τοῦ αὐτοῦ. Ἰαμβοὶ εἰς τάφον τοῦ μακαρίτου κυροῦ Μακαρίου τοῦ Κορωνᾶ.

Ipc: Ὁ πάντα κινῶν καὶ μεταφέρων χρόνος ...

Des: ... ὄλος πρὸς ἀκρίβειαν ἠγλαισμένος.

(Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, *Ἀνέκδοτα* σ.102, Μαμώνη, *Βίος* σσ. 85-86)

17. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν ὄσιον Μάρκον τὸν ἀσκητήν.

Ipc: Τὸν Μάρκον ἄλλον Μάρκον ...

Des: ... ὡς αὐτὸς ἐτράνωσεν ἐνθέοις λόγοις.

(Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, *Ἀνέκδοτα* σ.102, Μαμώνη, *Βίος* σ. 86)

18. (f.41^v) Τοῦ αὐτοῦ. Εἰς εἰκόνα τῶν ἁγίων ἑπτὰ παίδων τῶν ἐν Ἐφέσῳ.

Ipc: Σπηλαιον ὑμᾶς εἶχε νεκρούς ...

Des: ... ἐν τῷδε τῷ πίνακι τὴν χάριν γράφω.

(Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, *Ἀνέκδοτα* σσ.102-103, Μαμώνη, *Βίος*, σ. 86)

19. Τοῦ αὐτοῦ εἰς εἰκόνα τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Ἰακώβου τοῦ Πέρσου.

Inc: Ὁ μὲν βραβευτὴς τῆς ὑπὲρ φύσιν πάλης ...

Des: ... οἰκτροῦ Μανουὴλ εὐτελοῦς ἀναγνώστου.

(Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, *Ἀνέκδοτα* σ.103, Μαμούνη, *Βίος* σ. 86)

20. (ff. 42-47) Περὶ ἀναστάσεως.

Inc: Τὸ τῆς ἀναστάσεως δόγμα παρὰ μὲν Ἑλλησιν ...

Des: ... τῶν ἔξωθεν λόγων εἰς τὴν τῆς ἀληθείας φανέρωσιν, ὅτι αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

(Fr. Schmemmann, *Θεολογία* 22 (1951), 52-60)

21. (ff.47^v-49) Ἰσιδωρος ἢ περὶ ὑπακοῆς.

Inc: Ἦθελον, ὦ πάτερ, ὀλίγα ἄττα περὶ ὑπακοῆς ἀκοῦσαί ...

Des: ... ὧν ἑτέροις μεγάλων πόνων ἀμοιβὴν ἀποδίδωσιν.

(Ἀνέκδοτο)

22. (f. 49^v) Περὶ τῶν καρπῶν τοῦ πνεύματος.

Inc: Οἱ καρποὶ τοῦ πνεύματος εἴρηται μὲν οὕτω ...

Des: ... ἥτις ἐστὶν ὁ Θεός, ἡ κορυφὴ καὶ τελειότης τῶν ἀγαθῶν, αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

(Ἀρκάδιος Βατοπεδινός, *Σωτήρ* 13 (1890), 341-342)

23. (ff. 50-63) Ἐξήγησις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας.

Inc: Ἔδει μὲν κατὰ τὴν κελεύουσαν ἐντολήν ...

Des: ... καὶ τότε δείξω αὐτῷ τὸ σωτήριόν μου.

(PG 160, 1164-1192 C. Λεῖπει ἡ παράγραφος 1192D-1193, ἡ ὁποία στο χειρόγραφο παραδίδεται ὡς ξεχωριστό σύγγραμμα, στα φφ. 128^v-129. Κατὰ πᾶσα πιθανότητα στὴν Πατρολογία ἐκδίδεται λανθασμένα ὡς μέρος τῆς "Ἐξήγησης τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας", ἐφ'ὅσον ὁ ἴδιος ὁ Μάρκος τὸ ἀντιγράφει χωριστὰ στὸν κώδικα. Ἐπίσης ἀξιοσημεῖωτο εἶναι ὅτι ἐνῶ τὰ ἐπιμέρους κεφάλαια τῆς παραπάνω πραγματείας ἔχουν ὡς τίτλο κάποια ἐκφραση με τὴν πρόθεση περὶ: περὶ ὠρῶν, περὶ εἰρμῶν, περὶ κοντακίου κ.α., τὸ τελευταῖο ἔχει τὴν μορφή ἐρώτησης με ἀπόκριση.)

24. (ff. 63^v-64^v) Εὐχὴ ἐπιβατήριος.

Inc: Ἡ ἐκ μὴ ὄντων τὰ πάντα οἱ ἀπειρόδορον ἀγαθότητα ...

Des: ... Χριστέ, μονογενὲς τοῦ Θεοῦ λόγε, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν εἰς.

(Μ. Πηλαβάκης, *Ὁρθόδοξος τύπος* 636, (1925), σ.3)

25. (ff. 65-67^v) Ἀπορία.

Inc: Εἰ καὶ ἡ σμικροτάτη πίστις ὡς ἰσομεγέθης ...

Des: ... ὑστερον δυσχιλίους χοίρους συμπαραλαβὼν ἐποντώθησαν.

(Ν. Πολίτης, "Λύσεις ἀποριῶν", σσ. 359-364.)

26. (ff. 67^v-68^v) Ἀπορία.

Inc: Εἰ διὰ τὸ αὐτοκίνητον ἡ ψυχὴ ...

Des: ... ἀεκίνητος καὶ διὰ ταῦτα ἀθάνατος καὶ ἀφθαρτος.

(Μ. Εὐαγγελίδης, *Ἐικοσιπενταετηρίς τῆς καθηγεσίας Κωνσταντίνου Σ. Κόνταϊ*, Ἀθήναι 1893, σσ. 387-397)

27. (ff. 69-70) Εὐχὴ ὑπὲρ ἀπαλλαγῆς πορνικοῦ πολέμου ὡς ἐκ προσώπου γυναικός.

Inc: Δέσποτα, φιλάθρωπε, Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ Θεὸς τῆς ἐλπίδος ...

Des: ... καὶ τῆς μελλούσης μακαριότητος, ἔνθα εὐφραινομένων πάντων ἡ κατοικία ἀμῆν.

(Μ. Πηλαβάκης, *Ὁρθόδοξος τύπος* 635 (1985), 3)

28. (ff. 70-70^v) Εὐχὴ εἰς τὸν βασιλέα.

Inc: Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ καταστήσας ἐπὶ τῆς γῆς ἀρχάς ...

Des: ... εὐχαῖς καὶ δεήσεσι πανάγνου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων ἀμῆν.

(Σπ. Λάμπρος, *ΠΠ*, τόμ. Α', σσ. 31-32)

29. (ff. 71-73^v) Προσφώνησις ἱκετήριος τῷ μεγαλομάρτυρι Γεωργίῳ.

Inc: Ἀριστε ἀθλητῶν, ἐμοὶ μὲν οὐδ' ὄθεν ἄρξομαι ...

Des: ... δόξαν καὶ εὐχαριστίαν ἀναπέμπωμεν διὰ σοῦ τῷ ἀληθινῷ Θεῷ καὶ Κυρίῳ ἡμῶν, ὃ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ αὐτοῦ πνεύματι, νῦν etc.

(Ανέκδοτη)

30. (ff. 73^v) Στίχοι εἰς τάφον τοῦ κυροῦ Μακαρίου μοναχοῦ ἐν τῇ μονῇ τῶν Ξανθοπούλων.

Inc: Ὁ μὲν πολὺς ἄνθρωπος οἶεται ...

Des: ... φερωνύμως ἄραγε μακαριστέος.

(Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, *Ἀνέκδοτα* σ.103, Μαμώνη, *Βίος* σ. 86)

31. Εἰς τάφον τῶν τέκνων κυροῦ Δημητρίου τοῦ Τζαμπλάκωνος ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ.

Inc: Οἶον καθ' ἡμᾶς εἶδεν ἡ φύσις πάθος ...

Des: ... δέϊται συνιστᾶν τῷ Θεῷ τοὺς φιλάτους.

(Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, *Ἀνέκδοτα* σ.103, Μαμώνη, *Βίος* σσ. 86-87)

32. (ff. 73^v-74) Εἰς τάφον τοῦ Ἀσάνη κυροῦ Ἰσαακίου καὶ τῆς αὐτοῦ ἐγγόνης ἐν τῇ μονῇ τοῦ Φιλανθρώπου.

Inc: Ἀλλὰ τί μοι, βέλτιστε, σωμάτων ...

Des: ... προσπαραγράφουσιν ἐν στίχοις τάδε.

(Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, *Ἀνέκδοτα* σσ.103-104, Μαμώνη, *Βίος* σ. 87)

33. (f. 74) Ἡρωικοὶ εἰς τάφον τοῦ κυροῦ Μακαρίου μοναχοῦ ἐν τῇ νήσῳ Χάλκη.

Ipc: Νήσῳ ἐνὶ κραναῇ ...

Des: ... ἐτήτυμον οὖνομα λάχεν.

(Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, *Ἀνέκδοτα* σ.104, Μαμώνη, *Βίος* σ. 87)

34. (f.74^v) Εἰς τὸν ἅγιον Ἀντίπαν.

Ipc: Τῶν ἀμαρτωλῶν τοὺς ὀδόντας

Des: ... τοὺς συντριβέντας ἰατρεύειν ἀλύπως.

(Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, *Ἀνέκδοτα* σ.104, Μαμώνη, *Βίος* σ. 88)

35. Στίχοι εἰς τάφον κυροῦ Δημητρίου τοῦ Λεοντάρη ἐν τῇ μονῇ τῆς Πέτρας.

Ipc: Ζητεῖς, θεατά, τὸν μέγαν Λεοντάρην...

Des: ... τὴν ἀρετὴν ἄληστον ὡς γέρας ἔχων.

(Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, *Ἀνέκδοτα* σ.104, Μαμώνη, *Βίος* σ.88)

36. (ff. 74^v-75) Ἔτεροι ἠρωικοί.

Ipc: Ἐνθάδε κάλλιπε σῶμα ...

Des: ... ἀφθιτον ἀμφὶ ἄνακτα διηνεκέως βεβαιῶσιν.

(Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, *Ἀνέκδοτα* σσ.104-105, Μαμώνη, *Βίος* σ. 88)

37. (f.75) Στίχοι εἰς εἰκόνα ἔχουσαν τὴν ἀγίαν Θεοδοσίαν καὶ τὸν ἀγιώτατον πατριάρχην κυρὸν Ἰωσήφ θεραπευόμενον ὑπ' αὐτῆς τοὺς πόδας ἐπιφανείσης σὺν ἀγγέλῳ καθ' ὕπνου.

Ipc: Ὁ τὴν βασιλεύουσαν ἰθύνων ...

Des: ... βαδίζων ὁ προτοῦ σχεδὸν λίθος.

(Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, *Ἀνέκδοτα*, σσ. 105, Μαμώνη, *Βίος* σσ. 88-89)

Ἔτεροι.

Ipc: Οὕτως ἐφάνη κατ' ὄναρ ...

Des: ... τὰ μέλη ῥώνησι τὰ παρεμένα.

(Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, *Ἀνέκδοτα*, σ.105, Μαμώνη, *Βίος* σ. 89)

38. (f.75^v) Ἡρωικοὶ εἰς τάφον κυροῦ Ἐλευθερίου τοῦ Ἀμοιρούτζη ἐν Τραπεζοῦντι.

Ipc: Ποῦ δὲ λόγοι πτερόεντες ...

Des: ... ἀμφὶ ἄνακτα διηνεκέως βεβαιώτες.

(Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, *Ἀνέκδοτα* σ.105, Μαμώνη, *Βίος* σ. 89)

39. (ff.76-85^v) Μονωδία ἐπὶ τῇ ἀλώσει Θεσσαλονίκης.

Inc: Ὡς πικρῶς ἀγγελίας, ὡς συμφορᾶς ἀπενεκταίας ...

Des: ... ταύτην ἐστῶσαν ἅπασιν τρόποις ὡς ἔχει φυλάξατε.

(Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, Ἐκθεσις, σσ. 52-53, ὅπου ἐκδίδεται μόνο ἓνα μέρος καὶ Πηλαβᾶκης, Ἐσάτω Θεσσαλονίκη σσ. 24-65, ὅπου ἐκδίδεται ολόκληρο το κείμενο)

40. (ff. 85^v-107^v) Κανόνες παρακλητικοὶ κατὰ τῶν ὀκτῶ γενικῶν λογισμῶν.

(ff.86-88) *Κανὼν α' σς κατὰ γαστριμαργίας, οὗ ἡ ἀκροστιχίς· Τῆς ἀλόγου ῥῦσαι με δεσποίνης Λόγε, τὸν σὸν Μάρκου.*

Inc: Τῆς ἐν παραδείσῳ γλυκερᾶς ...

Des: ... φρονεῖν με καὶ πραγματεύεσθαι ἀξίωσον.

(ff.88^v-90^v) *Κανὼν β' σς κατὰ πορνείας, οὗ ἡ ἀκροστιχίς· Ἐν δευτέροις φύγοιμι τὸν λάγνον κύνα, ἢ ὡδὴ Μάρκου.*

Inc: Ἐν τιμῇ υἰότητος πατρὸς ἀγαθοῦ ...

Des: ... συνδραμούσαις εἰς ἓν πρόσωπον.

(90^v-93) *Κανὼν γ' σς κατὰ φιλαργυρίας, οὗ ἡ ἀκροστιχίς αὕτη· Τρίτον μέλισμα κατὰ φυλαργυρίας μοναχοῦ Μάρκου.*

Inc: Τῆς τρυφῆς ὁ χεῖμαρρος ...

Des: ... σε τῶν ἀγγελικῶν διακόσμων ἀνέδειξεν.

(93^v-96) *Κανὼν δ' σς ἐπὶ λύπῃ, οὗ ἡ ἀκροστιχίς αὕτη· Φάρμακον ἠδὲ τῷ πάθει τῷ τῆς λύπης, μοναχοῦ Μάρκου.*

Inc: Φωτί με καταύγασον τῷ ἀνεσπέρῳ, φιλάνθρωπε ...

Des: ... καὶ διαῖραι τὸν νοῦν πρὸς Θεόν.

(96-99) *Κανὼν ε' σς κατὰ ὀργῆς, φέρων ἀκροστιχίδα τήνδε· Ὀργῆς τὸ πέμπτον κατεπάδω προσφόρως, ἔπος Μάρκου.*

Inc: Ὅλος ἀπλοῦς ὑπάρχων ...

Des: ... ὕμνοις γεραίρω σε, τὴν ἐλπίδα καὶ προστάτιν μου.

(99-102) *Κανὼν ζ' σς κατὰ ἀκηδίας, οὗ ἡ ἀκροστιχίς ἠδὲ· Ἀκηδίας μοι δεσμὰ λύσον, παντᾶς, σὸ ὄνυλον Μάρκου.*

Inc: Ἄνω στρατιαί σε ἀγγέλων ὕμνοισι ...

Des: ...κάν τῷ μέλλοντι σὺ μοι πρόστηθι.

(102-104^v) *Κανὼν ζ' σς κατὰ κενοδοξίας, οὗ ἡ ἀκροστιχίς· Δόξης κενῆς φύσημα κατενεκτέον ἀμαρτωλῷ Μάρκου.*

Inc: Δύναμιν τὴν ἐξ ὕψους καταπατῶν ...

Des: ... τὴν θεϊκὴν τῆς δόξης τῶν ἀνθρώπων καταφρονήσαντα.

(104^v-107^v) *Κανὼν η' σς κατὰ τῆς ὑπερηφανίας, οὗ ἡ ἀκροστιχίς· Τέλος διώκω τὴν μεγαλαυχὸν νόσον ὁ ἀθλιος Μάρκος.*

Inc: Τῷ φοβερῷ καὶ ἀκοιμήτῳ ὄμματι ...

Des: ... καταρτῆσαι τὴν τοῦ υἱοῦ σου τὴν ἀνέσπερον.

(Ἀνέκδοτοι)

41. (ff. 108-109^v) Ἐρώτησις· Διατὶ ἡ θεότης μονὰς καὶ τριάς ἐστι καὶ πρόεισι μὲν ἄχρι τριάδος, οὐ μὴν δὲ περαιτέρω, καὶ διὰ τὶ μὴ ἐστι δυάς;

Ipc: Ἀποκρίσις· Πρὸς μὲν τὴν τοιαύτην ἐρώτησιν οὐκ ἔστιν ...

Des: ... τῆς καθ' ἡμᾶς εὐσεβοῦς ὀρολογίας καὶ πίστεως.

(Ανέκδοτο)

42. (ff.110-111) Τοῦ αὐτοῦ εἰκῶν. Μάρτυρες στεφανῖται.

Ipc: Χαρίεν μὲν ἰδεῖν καὶ ἀγωνιζομένους τουτουσί ...

Des: ... ἵνα μὴ ποτ' αὐτῷ θεατῆς ἐπιλίπη.

(Kayser, *Philostrati de gymnastica*, pp.154-163)

43. (ff.111-112V) Ἐφραῖμ ὁσία.

Ipc: Καὶ νεκρὸν ἔστιν ἐνταῦθα ἰδεῖν ...

Des: ... διυπνίζει καὶ τῶν παρόντων αἰσθεσθαι ποιεῖ.

(Kayser, *Philostrati de gymnastica*, pp.142-154)

44. (ff.113-113V) Ἰδιόμελα εἰς τὸν ἅγιον Ἀνδρέαν. Νοεμβρίου λ´.

Ipc: Ὁ πρωτόκλητος μαθητῆς καὶ μιμητῆς τοῦ πάθους ...

Des: ... ἵλεως γένηται ἡμῖν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως.

(Ανέκδοτα)

45. (ff.114-115V) Ἀπορία.

Ipc: Εἰ αἱ Σοδόμων πόλεις, Τύριοι τε καὶ Σιδῶνιοι ...

Des: ... οὕτω τὰ κατάλληλα ἐπιτίθησι φάρμακα.

46. (115V-117V) Ἀπορία.

Ipc: Πολλὴν τινα δοκοῦσιν οἱ τοῦ Χριστοῦ νόμοι...

Des: ... πρὸς τὰ μέλλοντα ἐλπίδα ἀγαθὴν ἔξωμεν.

(N. Πολίτης, "Λύσεις ἀποριῶν", 351-359)

47. (ff.118-121V) Τοῦ ἁγίου πατρὸς καὶ φωστῆρος ἡμῶν Μάρκου ἀρχιεπισκόπου Ἐφέσου τοῦ Νέου Θεολόγου κανὼν εἰς τὸν ἐν ἁγίοις πατέρα ἡμῶν Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν, οὗ ἡ ἀκροστιχίς· Τὴν πνευματοκρότητον ὕμνῳ κιθάραν Μάρκος.

Ipc: Τὴν λύραν τοῦ πνεύματος ...

Des: ... Ἰωάννη θεόφρον, Δαμασκοῦ τὸ ἐγκαλλώπισμα.

(Ανέκδοτος)

48. (ff.122-128V) Ἀκολουθία εἰς τὰ ἅγια πάθη.

Ipc: Σήμερον τὰ τίμια δορυφορούμενα πάθη ...

Des: ... τὰ πέρατα κατὰ τὴν πίστιν ἠνώθησαν.

(Ανέκδοτη)

49. (ff.128V-129) Ἐρώτησις· Διατὶ τῶν κοινωρικῶν λεγομένων τὸ ποτήριον σωτηρίου λήψομαι ἐν ταῖς ἑορταῖς τῆς Θεοτόκου προσάδετα;

Ipc: Ἀποκρίσις· Τοῦτο κοινὸν μὲν ἔστι ταῖς ἡμέραις πάσαις ...

Des: ...εὐχαριστοῦντας ἀξίως τῆς τηλικαύτης χάριτος.
 (Στην PG 160, 1192 D-1193 εκδίδεται ως η τελευταία παράγραφος της
 "Ἐξήγησις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας")

**50. (ff.130-135) Ἀκολουθία εἰς τὸν ὄσιον πατέρα ἡμῶν Ἰωάννην τὸν
 Δαμασκηνόν.**

Inc: Τὴν σοφίαν αὐτὴν ἐνοικον ἔχων ...

Des: ...εἰς αἰῶνας δοξάζει, θεόσοφοι.

(Μ. Πηλαβάκης, *Ὁρθόδοξος τύπος* 547 (1983), 3)

**51. (ff.135^v-136) Στιχηρὰ εἰς τὸν ἅγιον Γρηγόριον, ἀρχιεπίσκοπον
 Θεσσαλονίκης τὸν Παλαμᾶν.**

Inc: Ὁ ἐκ κοιλίας μητρὸς ἡγιασμένος ...

Des: ...βλέπων, ἧς τυχεῖν καὶ ἡμᾶς πρέσβευε.

(Μ. Πηλαβάκης, *Ὁρθόδοξος τύπος* 580, (1983), 3)

**52. (ff. 137-141^v) Ἀκολουθία παρακλητικὴ εἰς τὴν ἀγίαν καὶ
 ὁμοούσιον Τριάδα καὶ τὸν αὐτῆς ἕνα τὸν δι' ἡμᾶς σαρκωθέντα Κύριον
 ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, εἰς τοὺς ἀσωμάτους καὶ εἰς τοὺς ἀγίους
 ἅπαντας.**

Inc: Μέγα τὸ εὐσεβὲς κήρυγμα, πάσης διανοίας ὑπερέχον ...

Des: ... τῶν εἰς ὑμᾶς ὀλοφύχως προστρεχόντων.

(Ανέκδοτη)

**53. (ff. 142-144^v) Ἀκολουθία εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν,
 τὸν γλυκύτατον καὶ ὠραιότατον καὶ λεγομένην νήψεως καὶ νίψεως, νοῦς
 δηλαδὴ καὶ ἀμαρτημάτων, φέρουσα συνεχῶς τὸ φρικτὸν μὲν τοῖς
 δαίμοσιν ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, ἡμῖν δὲ γλυκύτατον.**

Inc: Ἰησοῦ γλυκύτατε, ψυχῆς ἐμῆς θυμηδία ...

Des: ... τετόλμηκα χειλέων ἰδοῦ προσάξει σοι.

(Ανέκδοτη)

**54. (ff.145-149^v) Μηνὶ Μαρτίῳ ιζ´. Ἀκολουθία εἰς τὸν ἅγιον Ἀλέξιον
 τὸν ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ.**

Inc: Ὁ τὴν πτωχείαν τοῦ πνεύματος πλουτήσας ...

Des: ...πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ τῶν πταισμάτων.

(Ανέκδοτη)

**55. (ff.149^v-150^v) Μηνὶ ὀκτωβρίῳ ιδ´. Στιχηρὰ εἰς τὴν ἀγίαν
 Παρασκευήν.**

Inc: Ὅλην ἐκ νεότητος τὴν τῆς ψυχῆς προθυμίαν ...

Des: ... τοῦ δωρησασθαι εἰρήνην ἡμῖν καὶ ἔλεος.

(Ανέκδοτα)

56. (ff. 150^v-151^v) Μηνὶ νοεμβρίῳ κη´. Στιχηρὰ εἰς τὸν ἅγιον Συμεῶν τὸν Μεταφραστὴν.

Inc: Ὅλην τὴν διάνοιαν τῶν ὀρωμένων ἐξάρας ...

Des: ... πρέσβευε τῷ Χριστῷ Θεῷ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

(Ανέκδοτα)

57. (ff. 152-155^v) Ὁ κανὼν, οὗ ἡ ἀκροστιχίς· Τὸν κλεινὸν ὕμνῳ Συμεῶν τὸν πάνυ, Μάρκος.

Inc: Τῆς ἐκκλησίας τὸν φαιδρὸν κοσμήτορα ...

Des: ... τῶν βασιλέων, οὓς ἠγάπησας.

(Ανέκδοτος)

58. (ff. 155^v-156) Ἐξαποστειλάριον.

Inc: Τὰ τῶν μαρτύρων τρόπαια καὶ ὀσίων ...

Des: ... σαῖς πρεσβείαις παράσχου.

(Ανέκδοτο)

59. (ff. 156-156^v) Εἰς τοὺς αἴνους στιχηρά.

Inc: Τὸν φωστῆρα τὸν ἄδυτον ...

Des: ... τῶν ἀπαύστως ἐκτελούντων τὴν μνήμην σου.

(Ανέκδοτα)

60. (ff. 157-159) Συναξάριον. Μηνὶ νοεμβρίῳ κϚ´. Τοῦ ὁοίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Συμεῶν λογοθέτου τοῦ Μεταφραστοῦ.

Inc: (ἐπίγραμμα) Ὁ τοὺς βίους ζῶν ἐκφράσας ...

(συναξάριον) Οὗτος ὁ περιφανὴς τοῦ κόσμου φωστῆρ ...

Des: ... ἐκ τῶν ὁδηγῶν τὴν ἐπωθυμίαν κεκλήρωται.

(Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, Ἀνέκδοτα, σσ.100-101)

61. (ff. 159-160^v) Ἰουλίου κε´. Τοῦ αὐτοῦ ἁγίου τοῦ Ἐφέσου. Στιχηρὰ προσόμοια εἰς τοὺς ἁγίους θεοπάτορας Ἰωακεὶμ καὶ Ἄνναν.

Inc: Ὅλην τὴν δεκάλογον τῶν ἐντολῶν ...

Des: ... τὴν πανέορτον καὶ σεβάσμιον μνήμην ἡμῶν.

(Ανέκδοτα)

62. (f. 160^v) Ἀνατολίου.

Inc: Δεῦτε πᾶσα κτίσις ἐν κυβάλοις φαλμκοῖς ...

Des: ... προσβολῆς τοῦ ἐχθροῦ καὶ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

(MR VI 216)

63. (ff. 161-164) Κανὼν παρακλητικός τε καὶ χαριστήριος εἰς τὴν ἁγίαν ὀσιομάρτυρα καὶ θαυματουργὸν Θεοδοσίαν ἐπὶ τῇ τῶν ποδῶν ἀναρρώσει τοῦ ἀγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυροῦ Ἰωσήφ,

μετρίως μὲν παρ' αὐτῆς δεδομένη, μείζονι δὲ καὶ τελείᾳ προσδοκωμένη, οὐ ἡ ἀκροστιχίς: Θεοδοσίην ἰάτειραν λυσιμελέων ἀναμέλφω, Μάρκος.

Ipc: Θεὸς ὁ δοτὴρ τῶν ἀγαθῶν ...

Des: ... ἴνα σε μεγαλύνω ἀκαταπαύστως, παμμακάριστε.

(Ανέκδοτος)

64. (ff.164-168) Ἀκολουθία εὐχαριστήριος εἰς τὴν αὐτὴν ἀγίαν ὀσιομάρτυρα καὶ θαυματουργὸν Θεοδοσίαν ἐπὶ τῇ παρ' αὐτῆς θαυματουργηθείσῃ τῶν ποδῶν ἀναρρώσει τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου κυροῦ Ἰωσήφ.

Ipc: Ἡ φερωνύμως Θεοῦ κληθείσα δόσις ...

Des: ... ἐν κινδύνοις χαλεπωτάτοις αὐτῇ συμπονήσαντος.

(Ανέκδοτη)

65. (168-171V) Ἴτερος κανὼν, οὐ ἡ ἀκροστιχίς· στέφει χαρίτων πατριάρχης σε στέφει, Θεοδοσία, Ἰωσήφ.

Ipc: Σὺν ἀσωμάτοις νοεραῖς δυνάμεσι ...

Des: ... τῶν πάλαι μυστηρίων χαῖρε ἢ νέα διακάθαρσις.

(Ανέκδοτος)

66. (f.172) Νοεμβρίου κδ´. Τοῦ αὐτοῦ ἀγίου τοῦ Ἐφέσου στιχηρὰ προσόμοια εἰς τὴν ἀγίαν Αἰκατερίναν.

Ipc: Ἐκ βασιλίδος φυλῆς καταγομένη ...

Des: ... τελοῦσι τὴν ἀεισέβαστον μνήμην σου.

(Μ. Πηλαφάκης, *Μέγας Ἀθανάσιος* 8 (1982), 3-4)

67. (f.172V) Μαΐου κα´. Τοῦ αὐτοῦ ἰδιόμελα εἰς τοὺς ἀγίους ἰσαποστόλους βασιλεῖς Κωνσταντῖνον καὶ Ἐλένην.

Ipc: Ὁ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἐπιστρέψας ...

Des: ... ὑπὲρ εἰρήνης τοῦ κόσμου καὶ σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

(Μ. Πηλαφάκης, *Μέγας Ἀθανάσιος* 8 (1982), 4)

68. (ff.173-178) Τοῦ αὐτοῦ. Μηνὶ μαρτίῳ εϛ'. Ἀκολουθία εἰς τὸν ὄσιον πατέρα ἡμῶν Μάρκον.

Ipc: Ὅγκον ἀποθέμενος βιωτικῆς φαντασίας ...

Des: ... ἐκτενῶς ἰκετεύων τοῦ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

(Ανέκδοτη)

69. (ff.178-180V) Κανὼν εὐχαριστήριος εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν ἰώμενον πᾶσαν νόσον, ὑπὲρ τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου, ἰαθέντος ὑπὲρ ἐλπίδα πᾶσαν τὴν τοῦ σώματος ὄλου καὶ τῶν ποδῶν πάρεσιν, οὐ ἡ ἀκροστιχίς αὕτη· Παντοδύναμον ἰητῆρα Χριστὸν μεγαλύνω, Μάρκος.

Inc: Παντοίοις χαρίσμασι ...
 Des: ... παραδόξως πολλάκις διέσωσας.
 (Ανέκδοτος)

70. (ff.181-184) Κανὼν εἰς τὸν ἅγιον μεγαλομάρτυρα Ἰάκωβον τὸν Πέρσην, οὗ ἡ ἀκροστιχίς· Τὸν Πέρσην Ἰάκωβον ἐν ἄσμασι τοῖοδε λιγαίνω.

Inc: Τὸν ἄφθαρτον στέφανον ...
 Des: ... σῶζε ἡμᾶς τῶν δεινῶν.
 (Ch. Hannick, Studien, pp.105-110)

71. (ff.184-184^v) <Στιχηρά προσόμοια για τον ἅγιο Ἰάκωβο τον Πέρση>

Inc: Ὁ ἐκ Περσίδος ἀστὴρ τὸ φῶς ἐδήλου ...
 Des: ... χαλεπῶν ἐκ κινδύνων καὶ πταισμάτων ἀπολύτρωσαι.
 (Ανέκδοτα)

<Ἰδιόμελα για τον ἅγιο Ἰάκωβο τον Πέρση>

Inc: Καρτερῶν ἐν ἀθλήσει, μάρτυς Ἰάκωβε ...
 Des: ... τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἐκ πάσης βλάβης τοῦ ἀλλοτρίου.
 (MR II 297)

Ἐκ στίχου.

Inc: Πιστῶς ἀθροισθέντες σήμερον, φιλοθεάμονες ...
 Des: ... τοῖς ἐκτελοῦσι τὴν μνήμην αὐτοῦ.
 (MR II 304)

72. (ff.185-190) Κανὼν εἰς τὰ ἐννέα τάγματα τῶν ἀσωμάτων, οὗ ἡ ἀκροστιχίς· Τοῖς ἐννέα τάγμασιν ᾧδὰς ἐννέα Μάρκος μοναχὸς Εὐγενικὸς ἐξάδω.

Inc: Τὸν τῶν αὐτῶν οὐσιῶν διάκοσμον ἀνευφημῆσαι ...
 Des: ... τῆς δίκης τῆς μελλούσης, θεομακάριστε, διάσωσον.
 (Ανέκδοτος)

73. (ff.190-192^v) Ἀκολουθία εἰς τὸν ἅγιον καὶ μέγαν προφήτην καὶ θεόπτην Ἡλίαν.

Inc: Ὁ ἐν πυρίνῳ τεθρίππῳ διανύσας ...
 Des: ... ἀκαταπαύστως σε δοξάζομεν.
 (Ἐκδεδομένα εἶναι μόνο τα σιχηρά: Μ. Πηλαβάκης, Ὁρθόδοξος τύπος 567 (1983), 1)

74. (ff.193-193^v) <Παρεμβολή μεταγενεστέρων υμνογραφικῶν κειμένων>

Εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον κανὼν παρακλητικὸς εἰς τὴν κοίμησιν.
 Inc: Σωτήριος πέφυκας λιμὴν καὶ σκέπη ...

Des: ... δέσποινα τοῦ κόσμου, βοήθει μοι ... (κολοβό)

75. (ff.194-220) <Κανόνες παρακλητικοὶ εἰς τὴν Ὁδηγήτριαν>

(ff.194-195^v) Inc: ... τὴν μητέρα τοῦ Κυρίου προσιδεῖν.

Des: ...δέσποινα παινύμητε λόγοις ...

74. (ff.196-196^v) <Παρεμβολή μεταγενεστέρων υμνογραφικῶν κειμένων>:

Des: ... ἵνα ὑμῶ καὶ δοξάζω τὴν κοίμησιν. (Τέλος ἀκέφαλου κειμένου που προηγείται)

Κανὼν εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον

Inc: Ἡ τὴν πηγὴν τῆς ἀπαθείας κυήσασα ...

Des: ... ἡ πηγὴν κυήσασα τὴν ἀείζωον.

(MR III 217- πρώτο τροπάριο)

< Συνέχεια των παρακλητικῶν κανόνων του Μάρκου Ευγενικοῦ >

(197-199^v) Inc: ... αἱμάτων χύσιν, ἦν ταῖς καρδίαις ...

Des: ... ἐμελέτησαν κατὰ τῆς κληρονομίας σου.

(ff. 199^v- 203) Ἔτερος κανὼν, οὗ ἡ ἀκροστιχίς· Τὴν τῶν νόσων λυτεῖραν αἰνῶ παρθένον, Μάρκος.

Inc: Τῆς τρυφῆς ὁ χειμάρρους ζῶν ...

Des: ...πάσης συμφορᾶς τοὺς σοὺς δούλους, πάναγνε.

(ff.203-206^v) Ἔτερος κανὼν, οὗ ἡ ἀκροστιχίς· Χαίροις, χαρῶς ἐκφάνοις, ἀρᾶς ἡ λύσις, Μάρκου.

Inc: Χαρᾶς ἡμῖν πρόξενος ...

Des: ... τὸ ὄνομα εἰς αἰῶνα αἰῶνος ὑμνούμενον.

(ff.206^v- 209) Ἔτερος κανὼν, οὗ ἡ ἀκροστιχίς· Ἡ κοσμοχαρμόσυτος ὑμνεῖσθαι κόρη, Μάρκου.

Inc: Ἦκουσιν ἐν νεφέλαις ...

Des: ... καὶ φρονεῖν καὶ πραγματεύεσθαι.

(ff.209^v-213) Ἔτερος κανὼν, οὗ ἡ ἀκροστιχίς· Τὴν τοῦ γένους σωτήριαν εὐνήθως αἶω, Μάρκος.

Inc: Τὰ τῆς οἰκουμένης συντρέχουσιν ἄκρα ...

Des: ... πρέσβις ὑπάρχεις ἄπαυστος.

(ff.213^v-216^v) Ἔτερος κανὼν ἑβδομος, οὗ ἡ ἀκροστιχίς· Ἐτι προσαιδῶ τοῦ Θεοῦ τὴν μητέρα ὁ Μάρκος.

Inc: Ἐχουσα τῆς σοφίας τὸν χορηγὸν πειθαρχοῦντα...

Des: ... τὸν ἀπαύστως σε μεγαλύνοντα.

(216^v-220) Ἔτερος κανὼν ὄγδος, οὗ ἡ ἀκροστιχίς· Ἐσχατος ὕμνος τῆ παινιμνήτῳ γέρας Μάρκου.

Inc: Ἐκ τῶν περάτων θεαρχίῳ νεύματι ...

Des: ... πάντας ἀξίωσον ὑμνοῦντας σε.

(Οἰκονόμου, Ὕμνων ἀνέκδοτα 89-132)

76. (f.220^v) <Τροπάρια>. Σεπτεμβρίῳ ζ´ καὶ Νοεμβρίῳ ὄγδῳ.

Inc: Τρισηλίου θεότητος παραστάτης φαιδρότατος...

Des: ... μία θεότης καὶ δύναμις.

(MR I 64)

Inc: Καὶ τὸ εἶδος σου πύρινον καὶ τὸ κάλλος θαυμάσιον ...

Des: ... σου τῇ ἀγία τιμώμενος.

(MR I 64)

Inc: Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους σου, ὡσπερ γέγραπται ...

Des: ... ἀναφωνοῦντα τῇ δόξῃ σου.

(MR I 64)

Inc: Συγχάρητε ἡμῖν ἅπασαι αἱ τῶν ἀγέλων ταξιάρχαι...

Des: ... τῶν πτερύγων σου, μέγιστε Μιχαήλ Ἀρχάγγελε.

(MR I 64)

77. (ff.221-223^v) Κανὼν εἰς τὸν ἀρχιστράτηγον τῶν ἄνω δυνάμεων Μιχαήλ, οὗ ἡ ἀκροστιχίς· Τὸν πρῶτον ὕμνῳ τῶν ἀσωμάτων νόων, Ἰωσήφ.

Inc: Ταῖς θείαις λαμπρότησι καταστραπτόμενος πάντοτε ...

Des: ... τοῦτου δι' οἶκτον συγκατάβασιν.

(MR I 66)

78. (f.223^v) <Τροπάρια γιὰ τὸν ἀρχάγγελο Μιχαήλ> Ἐξαποστειλάριον.

Inc: Ὡς παριστάμενοι θρόνῳ ἀρχάγγελοι ...

Des: ... ὡς ταξιάρχαι καὶ λειτουργοὶ τοῦ δεσπότου.

(Ανέκδοτο)

Ἄτερον.

Inc: Ἀρχιστράτηγε Θεοῦ, ἐν σκέπῃ τῶν πτερύγων σου ...

Des: ... τῶν πικρῶν λογιστῶν με καὶ σῶσον πρεσβείαις σου.

(Ανέκδοτο)

79. (ff. 224-224^v) Εἰς τοὺς αἶνους. Ἰδιόμελα.

Inc: Τὸν ἄυλον θρόνον περικυκλοῦντες ...

Des: ... σὺν πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ συμπροσκυνούμενον.

(Ανέκδοτο)

Inc: Ἀσωμάτοις χεῖλεσι καὶ νοεραῖς ὄμμασι ...

Des: ... ἵνα πρεσβεύῃ ἀπαύστως ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

(NS 43. (1948), 147)

Inc: Πυρίνοις χεῖλεσιν ὕμνεῖ σε τὰ Χερουβὶμ ...

Des: ... τῷ κόσμῳ δι' αὐτοῦ τὸ μέγα ἔλεος.

(MR II 78)

Inc: Τῆς ἡλιακῆς ἀκτίνος τοῦ θείου φωτός ...

Des: ... εἰ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὄξα σοι.

(MR II 78)

Inc: Ὅπου ἐπισκιάσει ἡ χάρις σου, ἀρχάγγελε ...

Des: ... τῶν σκανδάλων αὐτοῦ, ἀξιύμνητε Μιχαὴλ ἀρχιστράτηγε.

(MR VI 108)

Τὸ ἀπὸ στίχου δοξα<στικὸν> τοῦ ἑσπερινοῦ.

Inc: Ὡς ταξιάρχης καὶ πρόμαχος ...

Des: ... σῶσαι βουληθεὶς τὸ ἀνθρώπινον.

(MR I 65)

Τῆς λιτῆς ἰδιόμελα ἦχος α´ ἡ ἀπὸ στίχου ἐν τῷ ἑσπερινῷ.

Inc: Τῶν νοερῶν δυνάμεων, ἀρχιστράτηγοι ...

Des: ... ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος.

(MR II 77)

Inc: Ὁ ταξιάρχης τῶν ἄνω δυνάμεων ...

Des: ... πρεσβεύει σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

(MR II 77)

Inc: Τῆς αὐλοῦ οὐσίας τῶν νοερῶν δυνάμεων ...

Des: ... τὸν τρισάγιον ὕμνον ἐξάδοντες πρεσβεύετε.

(MR II 77)

80. (ff.225-229^v) Κανὼν παρακλητικὸς εἰς τὸν φύλακα ἄγγελον, οὗ ἡ ἀκροστιχίς· Τὸν ἄγγελον μέλπω σὲ τὸν φύλακα μου· ᾧδῆ μοναχοῦ Ἰωάννου.

Inc: Τὸν ἄγρυπνον φύλακα τῆς ἐμῆς ψυχῆς ...

Des: ... μεγαλύνεται ἀεὶ καὶ δοξάζεται.

(HR 329)

81. (f.230) Εὐχή.

Inc: Ἄγιε ἄγγελε, ὁ ἐφεστὼς τῆς ἀθλίας μου ψυχῆς ...

Des: ... τύχοι μοι ἐκ δεξιῶν παραστάσεως ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ βήματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα, τιμὴ καὶ μεγαλπρέπεια, νῦν etc.

(PG 34, 448)

82. (f.230^v) <Τροπάρια>.

Inc: Φωστήρ ἀνέσπερε ἐκκλησιῶν ...

Des: ... τοῦ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

(MR VI 169)

Inc: Ἐν πυρίνῳ ἄρματι ἐπιδίφριος ἀρθεὶς ...

Des: ... καὶ σῶσον τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

(MR VI 176)

Inc: Δεῦτε τῶν ὀρθοδόξων τὸ σύστημα ...

Des: ... ἐκτελοῦντας τὴν πανέορτον μνήμην ἡμῶν.

(MR VI 169)

Inc: Προφῆτα, κήρυξ Χριστοῦ ...

Des: ... αἴτησαι ἰλασμόν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν.
(MR V 286)

83. (ff. 231-254^v) Συλλογιστικὰ κεφάλαια πρὸς Λατίνους.

Ipc: Τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ πατρὸς καὶ υἱοῦ ...

Des: ... καθαρῶς αὐτοὶ πνευματομαχοῦντες.

(PG 161, 12-244, L. Petit, *Marci Eugenici metropolitae Ephesi opera antiunionistica*, Rome 1977 [editio photostatica ex *Patrologia Orientalis*, XVII, fasc. II, Paris 1923, pp. 307-491], pp. 60-107)

84. (f.254^v) <Τροπάριο για τον ἅγιο Ἰῶβ>

Ipc: Ἰῶβ ὁ καρτερώτατος, μυρίοις πάθει προσκαρτερήσας ...

Des: ... πᾶσι δίδου τὸ μέγα ἔλεος.

(Ανέκδοτο)

85. Ἰωάννου ἀμαρτωλοῦ τοῦ ὕστερον Ἰῶβ στίχοι ἠρωϊκοὶ εἰς τὸν θεῖον Χρυσόστομον.

Ipc: Ἡἷλιος μὲν ἄνωθεν ἐπ' Οὐλύμποιο ...

Des: ... στόμα καὶ γέος Παῦλος.

(Ανέκδοτοι)

86. (ff.255-262^v) Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου λόγος περὶ ὑπομονῆς καὶ μακροθυμίας ἐκ τῶν κατὰ τὸν μέγαν Ἰῶβ ὑποδειγμάτων.

Ipc: Εἰ βούλεσθε προθῶμεν ὑμῖν εἰς ὑπομονῆς παράκλησιν ...

Des: ... καὶ μὴ κωλύσαντι, αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

(PG 63, 701-716, J.A. De Aldama, *Repertorium Pseudochrysostomicum*, Paris 1965, No. 82)

87. (ff.263-265^v) Ἀκολουθία εἰς τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον Ἰῶβ.

Ipc: Δίκαιος καὶ ἄκακος ...

Des: [...]

(Πρῶτο τροπάριο: MR V 29)

88. (ff.265^v-267) Εἰς τὸν αὐτὸν ἅγιον καὶ δίκαιον Ἰῶβ Ἰῶβ ἀμαρτωλοῦ κανῶν, οὗ ἡ ἀκροστιχίς: Ἐξοχ' ἀμύμονα θεῖον Ἰῶβ Ἰῶβ ἀλιτρὸς ἄδω.¹⁰

Ipc: [...] ἔλλαμψιν καὶ φῶς κατάπερσον ...

Des: [...]

(Ανέκδοτος)

89. (ff. 267^v) <Μεταγενέστερα τροπάρια δυσανάγνωστα>

90. (ff. 268-268^v) <Ευχὴ ἀκέφαλη> .

¹⁰ Για τον υμνογράφο Ἰῶβ βλ. C. Emereu, "Hymnographi Graeci", *Echos d'Orient* 23 (1924), p. 200, Follieri, *Initia*, vol. V, pars I, p.278.

Inc: ... ἐχθροῦ ἀκολουθεῖν δὲ τοῖς προστάγμασί σου ...

Des: ...τύχοι τῆς μακαριώτητος τῶν ἐκλεκτῶν σου χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Χριστοῦ σου, μεθ' οὗ εὐλογιτὸς εἶ σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου πνεύματι ἰήν.

91. Εὐχή λεγομένη εἰς Κύριον.

Inc: Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, σοῦ δεόμεθα καὶ σὲ παρακαλοῦμεν ...

Des: ... συγκαταριθμητῆ τῇ ἀγία σου ποιμνῆ διὰ τοῦ μονογενοῦς σου υἱοῦ, μεθ' οὗ εὐλογιτὸς εἶ σὺν τῷ παναγίῳ etc.

β. Αντιγραφείς.

Τα φύλλα που αντέγραψε ο Μάρκος Ευγενικός με καφέ, σκούρο καφέ ή μαύρο μελάνι είναι τα εξής: φφ. 6-9, 10-16, 34-40, 42-111, 114-117^v, 122-129, 130-133^v, 135^v, 136, 137-159, 161-171^v, 173-192^v, 221-223^v, 231-254^v. Στο φ. 223^v έχει αφήσει κωδικογραφικό σημείωμα, το οποίο δημοσίευσε και ο Κεραμεύς¹¹: Μέμνησο, πάτερ, τοῦ γεγραφότος Μάρκου. (βλ. εδῶ πιν. 1) Το πολύ σύντομο αυτό σημείωμα, το οποίο δεν περιέχει καμία άλλη πληροφορία για την προσωπικότητα του αντιγραφέα εκτός από το μοναχικό του όνομα, μπορεί πράγματι να δημιουργήσει την εντύπωση ότι δεν πρόκειται για τον ίδιο τον Μάρκο Ευγενικό. Αλλά η σύγκριση με άλλα χειρόγραφα, στην αντιγραφή των οποίων έχει συμμετάσχει¹², καθώς και τα στοιχεία που αφορούν την ιστορία του κώδικα, ενισχύουν το συμπέρασμα ότι πρόκειται για έναν σχεδόν εξ ολοκλήρου αυτογράφο κώδικα.

Όπως και σε άλλες περιπτώσεις¹³, ο Μάρκος δεν εργάστηκε μόνος του, αλλά σε συνεργασία με άλλους κωδικογράφους, οι οποίοι προς το παρόν παραμένουν άγνωστοι¹⁴. Ο πρώτος από αυτούς αντέγραψε με καφέ μελάνι τα φφ. 111-112^v (βλ. πιν. 2), ενώ ο δεύτερος με σκούρο καφέ (προς το μαύρο) τα φφ. 194-195^v, 197-220 (βλ. πιν. 3). Άφησε επίσης ένα σημείωμα, χωρίς το όνομά του, στο φ. 220: Μέμνησο τοῦ γράψαιτος ὁ βλέπων τάδε. Απ'ό,τι φαίνεται ο κωδικογράφος αυτός δεν ήταν πολύ επιμελής, γιατί στο φ. 207^v και στο φ. 208 έχει παραλείψει να δηλώσει τον ειρμό και την αρχή της καινούργιας ωδῆς του κανόνα, που αντιγράφει, ενώ στο φ. 204^v (βλ. πιν. 3) και στο φ. 214 παραλείπει στίχους από το κείμενο, τους οποίους έχει συμπληρώσει στο περιθώριο ο Μάρκος Ευγενικός. Από το χέρι του τρίτου συνεργάτη του Μάρκου είναι γραμμένα με μαύρο μελάνι τα φφ. 225-230. Στο τμήμα του χειρογράφου που έχει αντιγράψει είναι ιδιαίτερα αισθητή η παρέμβαση του Μάρκου. Έχει ερυθρογραφήσει ο ίδιος τους τίτλους και τα αρχικά, σε πολλά σημεία έχει προσθέσει τόνους και έχει σβήσει και ξαναγράψει γράμματα, καθώς και συνδυασμούς γραμμάτων (βλ. πιν. 4).

Υπάρχει και τέταρτος γραφέας, ο οποίος δεν είναι άλλος από τον αδελφό του Μάρκου Ιωάννη Ευγενικό. Έχει αντιγράψει με πράσινο, καφέ ή μαύρο μελάνι

¹¹ Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, *Ἐκθέσις* σ. 47.

¹² Βλ. τους πίνακες στο άρθρο Fonkic-Poljakov, "Markos Eugenikos als Kopist". Tafel I-VI και τους πίνακες στο τέλος της παρούσας εργασίας, από τους οποίους φαίνεται καθαρά η ταυτότητα του γραφέα.

¹³ Βλ. Fonkic-Poljakov, "Markos Eugenikos als Kopist". ιδιαίτερα τις σσ. 19, 21-22.

¹⁴ Στο άρθρο του "Novije avtografj Marka Evgenika", p. 158 [= p. 119] ο Fonkic προτείνει μια διαφορετική κατάταξη των φύλλων, τα οποία είναι γραμμένα από τους συνεργάτες του Μάρκου.

τα φφ. 2-5, 16-33^v, 40-41^v, 113-113^v, 118-121^v, 135, 159 -160^v, 172-172^v, 184^v, 220^v, 223^v-224^v, 230^v, 254^v-267 (βλ. πιν.10). Ο Ιωάννης έχει προσθέσει ορισμένα έργα του αδελφού του και μερικά από άλλους συγγραφείς, καθώς επίσης και πολλά τροπάρια (βλ. π.χ. φφ. 223^v - 224^v, 230^v) (βλ.πιν. 1). Ανάμεσά τους υπάρχουν και δικά του σπχηρά για τον Ιωάννη Δαμασκηνό, τα οποία βρίσκονται αμέσως μετά από τον κανόνα του Μάρκου στον ίδιο άγιο. Ακόμη και στο αυτόγραφο αυτό έργο δεν αποκαλύπτει το όνομά του, αλλά σημειώνει στο περιθώριο (φ.121): Τοῦ ἀδελφοῦ νομοφύλακος. Σε δύο σημεία δίνει επίσης οδηγίες προς τους αναγνώστες:

(φ. 220^v) Ἀπὸ στίχου ζήτηε εἰς τὸ τέλος τοῦ κανόνα καὶ τῶν αἰνῶν ἰδιόμελα.

(φ. 221) Ζήτησον πρὸ φύλλων λζ´ καὶ ἕτερον κανόνα τοῦ ἁγίου τοῦ Ἐφέσου.

Τέλος, πρέπει να μνημονευθούν και δύο μεταγενέστεροι αντιγραφείς. Ο ένας είναι ο αντιγραφέας των παραφύλλων και ο άλλος των δύο καινούργιων φύλλων που τοποθετήθηκαν στην θέση των χαμένων 193 και 196. Επίσης από το φ. 133^v έως το φ.135 είναι γραμμένα τα ιδιόμελα σπχηρά του Μάρκου για τον Ιωάννη Δαμασκηνό με μουσική σημειογραφία της όψιμης βυζαντινής περιόδου, αλλά δεν μπόρεσα να προσδιορίσω ποιος είναι ο γραφέας (βλ. πιν. 5). Πάντως οι ενδείξεις των ήχων στα περιθώρια προέρχονται σαφώς από το χέρι του Μάρκου Ευγενικού (φφ. 134^v-135).

γ. Δομή των τετραδίων και αρίθμηση.

Ο κώδικας αποτελείται στην σημερινή του μορφή από 268 φύλλα. Το φ.1 και το φ. 268 είναι παράφυλλα. Τα τετράδια στο σύνολό τους είναι 38. Στην πλειοψηφία τους ανήκουν στον συνηθισμένο τύπο του τετραφύλλου, αλλά υπάρχουν και τετράδια των 2 φύλλων (συνολικά 10), των 3 φύλλων (3), των 5 φύλλων (2) και των 6 φύλλων (1), καθώς και μεμονωμένα φύλλα. Ανάμεσα στο φ. 134 και φ. 135 έχει αφαιρεθεί ένα φύλλο, το οποίο διαπιστώνεται από το χάσμα στο κείμενο των ιδιόμελων σπχηρών για τον Ιωάννη Δαμασκηνό. Το ίδιο έχει συμβεί και με τα φ. 193 και 196, αλλά εκεί στην θέση των παλαιότερων χαμένων έχουν τοποθετηθεί δύο μεταγενέστερα φύλλα. Τα φφ. 9^v, 129^v, 136^v έχουν μείνει άγραφα.

Η παλαιότερη αρίθμηση των τετραδίων έχει γίνει από τον ίδιο τον Μάρκο. Βρίσκεται στην μέση της κάτω ώας στο verso του τελευταίου φύλλου του τετραδίου (με εξαίρεση το β´ τετράδιο, η ένδειξη για το οποίο είναι γραμμένη στο recto του πρώτου φύλλου του τετραδίου, δηλ. στο φ. 10). Αρχίζει από το δεύτερο τετράδιο και το τελευταίο ίχνος της είναι ένα απόκομμα που έχει διασωθεί

παρέμβλητο ανάμεσα στα φφ. 229^v και 230.¹⁵ Σ' αυτό διακρίνονται τα γράμματα "κθ", άρα εκεί τελείωνε το εικοστό ένατο τετράδιο. Η φυλλαρίθμηση αυτή όμως δεν υπάρχει σε όλα τα τετράδια (λείπει στο πρώτο, στο τέταρτο, πέμπτο, δέκατο έβδομο και από το τριακοστό τέταρτο ως το τριακοστό όγδοο) και η σειρά των αριθμών της σε ορισμένα σημεία έχει διαταραχθεί (ανάμεσα στο β' και το γ' τετράδιο της παρεμβάλλονται δύο, μετά από το ιγ' τετράδιό της υπάρχει ένα τετράδιο χωρίς ένδειξη αριθμού, το επόμενο είναι το ιε' και ανάμεσα σ' αυτό και το ιζ' πάλι παρεμβάλλονται δύο τετράδια χωρίς αριθμό). Οι ιδιαιτερότητες αυτές μπορούν να εξηγηθούν με τον τρόπο συγκρότησης του κώδικα, για τον οποίο γίνεται διεξοδικά λόγος παρακάτω.

Εκτός από την παλαιά υπάρχει και μεταγενέστερη αριθμηση με μαύρο μελάνι, η οποία όμως δεν είναι σωστή (βλ. πιν. 2). Η σημερινή φυλλαρίθμηση που έχει γίνει στο κέντρο Dujceev επαναλαμβάνει δύο φορές το φύλλο 51. Για να διορθωθεί το λάθος το δεύτερο φύλλο με αριθμό 51 δηλώνεται ως 51^a, ενώ μετά από το φ. 97 ακολουθεί το φ. 99.

δ. Γενικά συμπεράσματα για την συγκρότηση του κώδικα. Ιστορία.

Ο Μάρκος Ευγενικός επιμελήθηκε την αντιγραφή του κώδικα αυτού με σκοπό να συγκεντρώσει και να εκδώσει ένα μέρος από το συγγραφικό του έργο. Απ' ότι φαίνεται προσπάθησε να κάνει κάποια κατάταξη ανάλογα με το λογοτεχνικό είδος, στο οποίο ανήκουν τα επιμέρους συγγράμματα. Έτσι διακρίνει κανείς την συμπαγή και μεγάλη ομάδα των υμνογραφικών έργων (φφ. 85^v-107^v, 118-221¹⁶), την ομάδα των ευχών (φφ. 63^v-64^v, 69-73^v), την ομάδα των επιγραμμάτων (φφ. 40, φφ. 73^v-75^v), την ομάδα των ερμηνευτικών θεολογικών πραγματειών (φφ. 6-16, 42-63) και εκείνη των εκφράσεων (φφ. 110-112^v). Πρέπει να σημειωθεί ότι η συνοχή των εν λόγω ομάδων διαταράσσεται ενίοτε από τις προσθήκες του Ιωάννη Ευγενικού, όπως θα γίνει σαφές στη συνέχεια. Σ' αυτά που έχει αντιγράψει ο ίδιος ο Μάρκος, καθώς και στα κείμενα που αντέγραψαν οι συνεργάτες του έκανε συμπλήρωσεις και διορθώσεις, όπως π.χ. φ. 111, φ. 133^v, φ. 204^v (βλ. πιν. 2, 3, 4, καθώς και το κριτικό υπόμνημα στην κριτική έκδοση των υμνογραφικών που ακολουθεί). Επίσης, για να διασαφηνίσει τις ιδέες που εκθέτει στις θεολογικές πραγματείες, προσέθεσε επεξηγηματικά σχέδια στα περιθώρια (βλ. π.χ. φ. 49^v, φ. 246), κάτι που είναι συνήθες στις βυζαντινές πραγματείες αυτού του είδους (βλ. πιν. 6).

Τι ρόλο έπαιξε όμως στην συγκρότηση του κώδικα ο αδελφός του Μάρκου; Ο

¹⁵ Βλ. το σχεδιάγραμμα των τετραδίων στο παράρτημα Β'. Τα γράμματα του αλφαβήτου δηλώνουν την παλαιά φυλλαρίθμηση. Οι παρενθέσεις δηλώνουν ότι τα γραμμάτα αυτά δεν σώζονται ακέραια ή δεν φαίνονται καθαρά, επειδή έχουν κοπεί κατά την σταχωση ή έχουν σχεδόν σβησθεί από την χρήση ή από την υγρασία. Οι αραβικοί αριθμοί από την άλλη δείχνουν την σημερινή κατάταξη και ποσότητα των τετραδίων. Ο τύπος του σχεδιαγράμματος που χρησιμοποιείται εδώ για την περιγραφή της δομής των τετραδίων συντάχθηκε από την διευθυντρια του Κέντρου Σλαβο-βυζαντινών σπουδών "Ivan Dujceev" καθ. Axinia Dzuirona και την συντηρήτρια του ίδιου Κέντρου Ginka Sajkova, την οποία θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά για τις πολύτιμες συμβουλές και υποδείξεις της όσον αφορά τα κωδικογραφικά χαρακτηριστικά του κώδικα.

¹⁶ Στη συνέχεια έως το φ. 231 επίσης υπάρχουν υμνογραφικά, τα οποία όμως δεν είναι του Μάρκου.

Ιωάννης Ευγενικός¹⁷ μπορεί να χαρακτηριστεί “δεύτερος επιμελητής” του χειρογράφου και δεν υπάρχει αμφιβολία ότι δούλεψε μετά από τον Μάρκο και τους συνεργάτες του. Αυτό αποδεικνύεται από τα εξής στοιχεία:

α'. στα κείμενα που έχει αντιγράψει δεν υπάρχουν διορθώσεις από το χέρι του Μάρκου

β'. για να συμπληρώσει τα έργα που ήθελε έχει χρησιμοποιήσει άγραφα φύλλα ή τα κενά που έχουν αφήσει οι προηγούμενοι αντιγραφείς (πβλ. π.χ. φ.16, 40^v, 113, 135, 172, 184^v, 220^v, 254^v, βλ. πιν.1).

γ'. ανάμεσα στα τετράδια του κώδικα που συγκρότησε ο Μάρκος, έχει προσθέσει καινούργια τετράδια, τα οποία είναι τα αναφερόμενα πιο πάνω τετράδια χωρίς φυλλαρίθμηση (το πρώτο, το τέταρτο, το πέμπτο, το δέκατο έβδομο, το τριακοστό έκτο και το τριακοστό έβδομο). Φαίνεται πως λόγω της προσθήκης αυτής διαταράχθηκε η σειρά σε ορισμένα σημεία. Έτσι δύο τετράδια (το δέκατο ένατο και το εικοστό) με την γραφή του Μάρκου βρέθηκαν ανάμεσα στο 15^ο και το 17^ο της παλαιάς αρίθμησης. Αυτά μπορεί να είναι τα παλαιά τετράδια 18^ο και 19^ο, τα οποία λείπουν από την θέση τους ανάμεσα στο 17^ο και το 15^ο. Εκεί αντί για αυτά βρίσκεται ένα καινούργιο τετράδιο (το δέκατο έβδομο σύμφωνα με τον σημερινό αριθμό των τετραδίων), το οποίο προσέθεσε ο Ιωάννης Ευγενικός.

δ'. μερικές φορές στα αυτόγραφα έργα του αδελφού του προσθέτει επάνω από τον τίτλο ή στο περιθώριο τις λέξεις του αυτού (βλ.π.χ. φ.110, φ.173). Σε εκείνα που αντιγράφει ο ίδιος χρησιμοποιεί πάλι την φράση του αυτού, αλλά εκεί ονόμαζε τον Μάρκο και ἅγιον τὸν Ἐφέσου. Ιδιαίτερα ενδεικτικός από αυτή την άποψη είναι ο τίτλος που βάζει επάνω στον κανόνα για τον Ιωάννη Δαμασκηνό: Τοῦ ἁγίου πατρὸς καὶ φωστῆρος ἡμῶν Μάρκου ἀρχιεπισκόπου Ἐφέσου τοῦ Νέου Θεολόγου κανὼν εἰς τὸν ἕν ἅγιοις πατέρα ἡμῶν Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν... (φ. 118)

ε'. στους κανόνες του Μάρκου, οι οποίοι είναι αφιερωμένοι στην Οδηγήτρια, έχει επιφέρει διορθώσεις προκειμένου να τους προσαρμόσει στην νέα ιστορική πραγματικότητα μετά από την Άλωση (βλ. παρακάτω για το θέμα αυτό, πβλ. επίσης πιν. 8)

ς'. το χαρτί που χρησιμοποίησαν ο Μάρκος και οι συνεργάτες του είναι παλαιότερο από αυτό που χρησιμοποίησε ο Ιωάννης. Αυτό δείχνουν δύο υδατόσημα που διαπιστώθηκε ότι είναι όμοια με ορισμένα δημοσιευμένα σε καταλόγους¹⁸. Πρόκειται για τον υπ' αριθμό Α.1 εδώ υδατόσημο, που βρίσκεται στα φφ.113 και 116, τα οποία έχουν γραφεί από τον Μάρκο, και αντιστοιχεί στον αρ. 3659, τύπου Ciseaux (Ψαλίδι), από το 1426 στον κατάλογο του Briquet. Το άλλο είναι το υπ'αρ. Β.1, τύπου Tenailles (Τανάλια), το οποίο βρίσκεται στα φφ. 21 και 24, γραμμένα από το χέρι του Ιωάννη. Όμοιό του υπάρχει στο χειρόγραφο

¹⁷ Για τον Ιωάννη Ευγενικό ως κωδικογράφο βλ. E. Gamillscheg-D. Harlfinger, *Repertorium der griechischen Kopisten 800-1600*. 2.Teil: Handschriften aus Bibliotheken Frankreichs und Nachträge zu den Bibliotheken Großbritanniens. A. Verzeichnis der Kopisten. Nr. 217. Österreichische Akademie der Wissenschaften, Wien 1989.

¹⁸ Βλ. τα υδατόσημα στο Παράρτημα Γ'.

4/ 8 της μονής του Αγίου Ιωάννη της Ρίλας στην Βουλγαρία¹⁹, που χρονολογείται το 1479. Οι παραπλήσιες χρονολογίες των υπολοίπων υδατοσήμων, τα οποία δεν έχουν ακριβή αντίστοιχά τους στους καταλόγους, επιβεβαιώνουν την παραπάνω διαπίστωση.

Από τα στοιχεία, που παρατέθηκαν παραπάνω, συνάγεται ότι ο κώδικας που συνέταξε ο Μάρκος Ευγενικός αποτελούνταν αρχικά από 29 τετράδια και τελείωνε στο φ. 230, όπου υπάρχει η τελευταία ένδειξη της παλαιάς αρίθμησης. Σ' αυτό το συμπέρασμα οδηγεί και το γεγονός ότι το κωδικογραφικό σημείωμα του Μάρκου βρίσκεται στο φ. 223^v. Ως γνωστό το σημείωμα αυτό συνήθως γράφεται μετά την ολοκλήρωση της αντιγραφής. Θα μπορούσε να υποθέσει κανείς ότι στην συνέχεια ο Ιωάννης Ευγενικός βρήκε στα κατάλοιπα του αδελφού του το εν λόγω χειρόγραφο και το συμπλήρωσε με άλλα συγγράμματα (έτσι ίσως εξηγείται η ύπαρξη τριών τετραδίων μετά από το φ. 230, γραμμένων από το χέρι του Μάρκου, τα οποία δεν φέρνουν την δική του φυλλαρίθμηση). Την εργασία του αυτή ο Ιωάννης την ολοκλήρωσε, όπως δείχνουν οι τίτλοι των έργων που αντέγραψε, μάλλον κατά την περίοδο της πατριαρχείας του Γενναδίου Σχολαρίου (1454-1456, 1463, 1464-1465), όταν ο Μάρκος για πρώτη φορά ανακηρύχθηκε επίσημα άγιος²⁰.

Το ερώτημα που παραμένει αναπάντητο είναι πότε και πόσες φορές σταχώθηκε ο κώδικας. Τα κομμένα γράμματα της φυλλαρίθμησης (ιδιαίτερα το απόκομμα με τα γράμματα *κθ*) και το ανακάτεμα των τετραδίων μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι ενδεχομένως ο Ιωάννης Ευγενικός βρήκε το χειρόγραφο άδετο και αφού έκανε την "δεύτερη επιμέλεια", όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, φρόντισε να σταχωθεί. Αυτό όμως δεν εξηγεί γιατί σε δύο τετράδια από αυτά που έχει προσθέσει (το 1-ο και το 17-ο) είναι κομμένες κάποιες σημειώσεις στα περιθώρια. Μήπως ο κώδικας βιβλιοδετήθηκε και δεύτερη φορά, κατά την οποία προστέθηκαν τα παράφυλλα και τα καινούργια φφ. 193 και 196 στην θέση των χαμένων παλαιών; Δυστυχώς, η προσεκτική εξέταση δεν επιβεβαιώνει κάτι τέτοιο, επειδή τα εν λόγω φύλλα δεν είναι ραμμένα, αλλά κολλημένα στο βασικό σώμα του χειρογράφου. Επομένως η προσθήκη τους μπορεί να έγινε κατά την συντήρηση που επιχείρησε κάποιος σε πολύ μεταγενέστερη εποχή. Εμφανή ίχνη της συντήρησης αυτής, που δεν είναι σύγχρονη, αποτελούν οι χάρτινες ταινίες, με τις οποίες ενισχύθηκαν ορισμένα φύλλα, και οι καινούργιες κλωστές, με τις οποίες επανασυνδέθηκαν με το βασικό σώμα τα φύλλα εκείνα που κινδύνευαν να εκπέσουν (βλ. π.χ φφ. 102-103, φφ. 130-136).

Η τελική διαπίστωση από τα παραπάνω είναι ότι η αντιγραφή του κώδικα *Dujceev gr. 16=olim Cosnitztensis 192* δεν μπορεί να τοποθετηθεί σε ένα ορισμένο έτος. Η ολοκλήρωσή του ήταν αποτέλεσμα μίας μακρόχρονης διαδικασίας, της οποίας ως *terminus post quem* μπορεί να θεωρηθεί το 1422, τότε που ο Μάρκος εγκαταστάθηκε στην μονή Μαγγάνων και ως *terminus ante quem* τα χρόνια της πατριαρχείας του Γενναδίου Σχολαρίου (1454-1456, 1463,

¹⁹ Ο τυπος αυτός έχει καταγραφεί υπ'αρ. 152 στο αρχείο της κυρίας Nina Vitova, διευθύντρια της Αρχαιολογικής Επιτροπής της Εθνικής Βιβλιοθήκης Σόφιας, η οποία μου παραχώρησε ευγενικά την δυνατότητα να το χρησιμοποιήσω στην διατριβή μου.

²⁰ Βλ. εδώ σχετικά με το θέμα αυτό το κεφάλαιο "Βίος", σσ. 19-20.

1464-1465), κατά την οποία πρέπει να πέθανε ο Ιωάννης Ευγενικός²¹. Το ότι διήρκεσε τόσα χρόνια η συγκρότηση ενός κώδικα, δεν αποτελεί εξαιρετική περίπτωση. Πρόκειται για συνήθη πρακτική στους κύκλους των Βυζαντινών λογίων κατά το πρώτο μισό του 15^{ου}, όπως αποδεικνύει και το ανάλογο παράδειγμα του αυτόγραφου χειρογράφου του Ισιδώρου Κιέβου, Vat.gr. 914, το κυρίως μέρος του οποίου αντιγράφηκε κατά την περίοδο 1403-1409/10, αλλά την τελική του μορφή πήρε το 1430²². Μετά από τον θάνατο του Ιωάννη Ευγενικού, ο κώδικας με τα αυτόγραφα έργα του Μάρκου πέρασε, όπως φαίνεται, στα χέρια του πατριάρχη Διονυσίου Α' (1466-1472, 1488-1490), ο οποίος υπήρξε μαθητής και υποτακτικός του²³. Από την πρώτη φορά κιόλας, όταν αποσύρθηκε από τον πατριαρχικό θρόνο στην μονή της Κοσίνιτσας (1472), ο Διονύσιος έφερε μαζί του την περιουσία του²⁴, στην οποία συμπεριλαμβανόταν και η προσωπική του συλλογή βιβλίων. Ότι υπήρχε μία τέτοια συλλογή, το αποδεικνύει το σημείωμα του μητροπολίτη Βερούιας Γενναδίου²⁵ στο φ. 6 του εν λόγω χειρογράφου: † Ἡσιν τὰ βιβλία ἅπερ εὐρήσκοντ(αι) εἰς τὸ κελίον του πανιερωτάτου μητροπολίτ(ου) Βερρούιας: ἅπερ ἦσαν του κῦρ Διονυσίου: τετραβάγγελα β: πατερικὰ β: μηνέω σεπτέβριος ἐν: μάρτιος ἐν: πεντικοστάριον) ἐν: πανιγηρικον ἐν: τιπηκὸ ἐν κ(αὶ) ἕτερον βιβλίον θ ὅπερ ἔχη τους τριαδικούς κανόνες, ἀποστοληκὸν δεβραγινοῖ: φαλτήριον α: ἦσιν ὁμοῦ ὅλα τα βιβλία κομάτια : ΚΕ ἦγουν ἠκοσιπέντ(ε) καὶ ἡ τις βουλήθη να ἠστερισ κανένα ἀπε τὸ κελίον να ἔχη τὰς ἀράς) των τριακοσίων ἰ κ(αὶ) ἡ θεοφόρον π(ατέ)ρω(ν). † μητροπολ(ίτης) Βερρούιας Γεννάδιος † ὁ ταπινὸς μητροπολ(ίτης) Βερρούιας Γεννάδιος. (βλ. πιν. 7) Το χειρόγραφο με τα έργα του Μάρκου Ευγενικού δεν αναφέρεται ρητά στην παραπάνω καταγραφή, αλλά εφόσον το ίδιο το σημείωμα γράφτηκε σε ένα από τα φύλλα του, και εφόσον ανήκε στον αγαπημένο δάσκαλο του πατριάρχη, χωρίς αμφιβολία αποτελούσε ένα από τα πολυτιμότερα αποκτήματα της βιβλιοθήκης του. Έτσι μαζί με τα υπόλοιπα βιβλία του Διονυσίου,

²¹ Για την ζωή και το έργο του Ιωάννη Ευγενικού βλ. S. Petridès, "Les oeuvres de Jean Eugénicos", *Échos d'Orient* 13 (1910), 111-114, 276-281. *Λαμφίδης, Ἐκφράσεις Τραπεζοῦντας*, Ὁ. Λαμφίδης, *Ἅγιος Εὐγένιος ὁ πολιούχος τῆς Τραπεζοῦντας*, Ἀθήναι 1984, σσ. 103-111. Δεν μπόρεσα να συμβουλευθῶ την εργασία του Ἀ.Γιωμπλάκη, *Ἰωάννης ὁ Εὐγενικός. Βίος, ἐκκλησιαστικὴ δράσις καὶ τὸ συγγραφικὸν ἔργον αὐτοῦ* Θεσσαλονίκη 1982.

²² Βλ. P. Schreiner, "Literarische Interessen in der Palaiologenzzeit anhand von Gelehrten-codices: das Beispiel des Vaticanus gr. 914" in: *Geschichte und Kultur der Palaiologenzzeit. Referate des Internationalen Symposiums zu Ehren von Herbert Hunger (Wien, 30.November bis 3.Dezember 1994)*, Wien 1996, pp. 205-219, ιδιαίτερα τις σσ. 205-207. Οι ομοιότητες του Dujcev gr. 16=olim Cosinitzensis 192 με τον συγκεκριμένο κώδικα δεν σταματούν εδώ. Και οι δύο κώδικες εμφανίζουν σύγχυση στην δομή των τετραδίων, ποικιλία υδατοσήμων (για τον Vat.gr.914 βλ. Schreiner, ο.π. σ. 206, 216) και αντικατοπτρίζουν την επιμελή φιλολογική επεξεργασία των κειμένων εκ μέρους των συντακτών τους (για τον Vat.gr.914 βλ. Schreiner, passim).

²³ Sp. Lambros, *Ecthesis chronica and Chronicon Athenarum*, (repr.) Amsterdam 1969, p. 31: ... κῦρ Διονύσιος ἦν ἐν τῇ μονῇ τῶν Μαγγάρων ὑποτακτικὸς γενόμενος τοῦ κῦρ Μάρκου τοῦ Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ καὶ παρ' αὐτοῦ τραφεὶς καὶ παιδευθεὶς τὴν μοναχικὴν πολιτείαν καὶ χειροτονησας αὐτὸν ἱερέα ἦν μετ' αὐτοῦ ἕως ἐν τοῖς ζώσιν ἦν.

²⁴ Lambros, *Ecthesis Chronica*, ο.π., p. 31.

²⁵ Για τον μητροπολίτη αυτό της Βερούιας δεν υπάρχει καμία άλλη πληροφορία εκτός από την μνεία κατά το έτος 1508, που αναφέρει ο Γ. Χιονίδης στην *Σύντομη ἱστορία τοῦ χριστιανισμοῦ στην περιοχή τῆς Βερούιας*, Βερούια 1961, σ. 26.

ο αυτόγραφος κώδικας του Μάρκου βρέθηκε από την Κωνσταντινούπολη στο μακεδονικό μοναστήρι.

Κατά τα τελευταία χρόνια ο κώδικας συμερίζεται την τύχη των υπολοίπων χειρογράφων της βιβλιοθήκης της Κοσίνιτσας, η οποία είναι πολύ καλά γνωστή χάρη στις πρόσφατες εμπεριστατωμένες έρευνες²⁶ και επομένως δεν χρειάζεται να εξετασθεί ιδιαίτερα εδώ.

2. **Oxoniensis Baroccianus gr. 145**

Είναι ο δεύτερος σημαντικός κώδικας που χρησιμοποιείται στην έκδοση. Παρέχει σε αυτόγραφη μορφή²⁷ την ακολουθία του προφήτη Ηλία (φφ. 110-112). Πρόκειται για καινούργια παραλλαγή του έργου, επειδή συμπεριλαμβάνει ορισμένα προσόμοια στιχηρά, τα οποία λείπουν στον Dujceen gr. 16.

3. **Vindobonensis theol. gr. 324= theol. gr.187²⁸**

Πρόκειται για έναν από τους παλαιότερους κώδικες (χρονολογείται το 1500 περίπου) που σώζουν ακέραιους τους οκτώ Παρακλητικούς κανόνες προς την Οδηγήτρια και την Ακολουθία για τον άγιο Ιωάννη Δαμασκηνό, εφ'όσον στον βασικό κώδικα Dujceen gr.16 έχουν εκπέσει μερικά φύλλα με αποτέλεσμα τα έργα αυτά να παρουσιάζουν χάσματα. Επίσης στο κείμενο των κανόνων για την Οδηγήτρια ο κώδικας αυτός συνέβαλε στην αποκατάσταση ορισμένων λέξεων, που είχαν γίνει δυσανάγνωστες λόγω των αντικαταστάσεων και των παρεμβάσεων του Ιωάννη Ευγενικού, για τις οποίες γίνεται ιδιαίτερος λόγος και παρακάτω. Φαίνεται ότι ο κώδικας έχει αντιγραφεί από ένα έγκυρο αντίβολο, γιατί όλες οι διορθώσεις και οι συμπληρώσεις που επέφερε ο Μάρκος Ευγενικός στον Dujceen gr.16 έχουν ενταχθεί στο κείμενο του Vindobonensis. Τα ορθογραφικά λάθη, που είναι αναμενόμενα σε ένα τέτοιο μεταγενέστερο χειρόγραφο, δεν δηλώνονται στο κριτικό υπόμνημα της παρούσας έκδοσης. Εδώ παραθέτονται ενδεικτικά μόνο μερικά παραδείγματα που δείχνουν την λανθασμένη χρήση των διπλών συμφώνων, των διφθόγγων και των μακρών φωνηέντων: κηδία, ποικίλλοις, ἐλάμφεων, ταχεινή, ἀκολουθεία, βαννίς, χέροντες, φαιδρύνομεν (αντί για φαιδρύνωμεν) κα.

4. **Bucurestensis Academiae Romanae gr. 452²⁹**

Στον κώδικα αυτό του ΙΕ' - ΙΣ' αι. περιλαμβάνονται μόνο οι Οκτώ

²⁶ Βλ. Β. Άτσαλος, *Τα χειρόγραφα της ιεράς μονής της Κοσίνιτσας (ή Εικοσιφοινισσας) του Παγγαίου* [Δήμος Δράμας, Ιστορικό Αρχείο. (Σειρά δημοσιευμάτων, αρ.1)], Δράμα 1990, Β. Κατσαρός, *Τὰ χειρόγραφα τῶν μονῶν Τιμίου Προδρόμου Σερρών καὶ Παγγελίας Ἀχειροποιήτου τοῦ Παγγαίου (Κοσίνιτσας). Ἡ ἱστορία τῶν ἀριθμῶν* [Δημόσια κεντρική βιβλιοθήκη Σερρών. Σειρά ἐκδόσεων γιὰ τὴν πόλη καὶ τὸ νομὸ Σερρῶν 4], Σέρρες 1995.

²⁷ Για τον αυτόγραφο χαρακτήρα του μέρους αυτού βλ. Fonkic-Poljakov, "Markos Eugenikos als Kopist", p.23. Περιγραφή του κώδικα στον Coxe, *Quarto Catalogues*, vol.I, col.247-251.

²⁸ Περιγραφή του κώδικα στο H. Hunger - O.Kresten unter Mitarbeit von Chr.Hannick, *Katalog der griechischen Handschriften der Österreichischen Nationalbibliothek*, Wien 1994, Teil 3/2: Codices Theologici 100-200, pp. 379-387.

²⁹ Μια πολύ σύντομη περιγραφή του χειρογράφου στον C. Litzica, *Catalogul manuscriselor grecesti*, Bucharest 1909, pp. 293-294.

παρακλητικοί κανόνες κατά των οκτώ γενικών λογισμών. Το έργο αντέγραψε ο Ιωάννης Ευγενικός. Είναι πολύ πιθανόν ως αντίβολο να χρησίμευσε το χειρόγραφο της Κοσίνιτσας, στο οποίο το σύγγραμμα είναι αυτόγραφο, εφ'όσον το κείμενο στα δύο χειρόγραφα δεν παρουσιάζει σημαντικές διαφορές. Οι αποκλίσεις που παρατηρούνται οφείλονται σε ορθογραφικές ιδιαιτερότητες (π.χ. ο Ιωάννης Ευγενικός βάζει συχνά υπογεγραμμένη σε λέξεις με κράση, όπου δεν χρειάζεται: κἀμέ, κἀν) ή σε απροσεξία κατά την διαδικασία της αντιγραφής (π.χ. αντί για καταργήσασα ο Ιωάννης γράφει κατωργήσασα ή αντί για θείον λόγον θείου λόγου κλπ.) Επομένως ο κώδικας του Βουκουρεστίου δεν συμβάλλει στην αποκατάσταση του κειμένου. Προσφέρει όμως στοιχεία σχετικά με την ιστορία του και επιβεβαιώνει το συμπέρασμα που προέκυψε από την εξέταση του κώδικα Dujcev gr.16 = olim Cosinitzensis 192, ότι ο Ιωάννης Ευγενικός φρόντιζε να συγκεντρώνει, να αντιγράφει και να επιμελείται τα συγγράμματα του αδελφού του. Ένα καλό παράδειγμα για την σοβαρή φιλολογική ενασχόλησή του με αυτά είναι ο σύντομος σχολιασμός ενός από τα επιγράμματα για την κενοδοξία στον κανόνα με το ίδιο θέμα (XXIIḡ) στην σελίδα 984 του χειρόγραφου του Βουκουρεστίου. Με διακριτικό σημείο δίνει κάτω από τον στίχο τα συνώνυμα του πράγματι δύσκολου στην ερμηνεία του ρήματος σπάθα: ἤγουν τρύφα, εὐφραίνου. Στην συνέχεια σχολιάζει και την έκφραση καθημένης ράκος, η οποία προέρχεται από τον προφήτη Ησαΐα, αλλά δυστυχώς στο σημείο αυτό τα γράμματα είναι δυσανάγνωστα, γιατί η άκρη του φύλλου έχει φθαρεί από την χρήση.

6. Parisinus gr. 2075

Ο κώδικας αντιγράφηκε το 1439 από τον Ιωάννη Ευγενικό³⁰. Είναι ο μόνος που σώζει το πρωϊμότερο υμνογραφικό έργο του Μάρκου Ευγενικού, τον κανόνα προς τιμήν του πατριάρχη Ευθυμίου. Στο σημείο, όπου σώζεται το έργο, η σύγχρονη αρίθμηση φαίνεται να είναι λανθασμένη. Μετά από το φ. 334 ακολουθεί το φ. 336, χωρίς να υπάρχει χάσμα στο κείμενο.

5. Oxoniensis Canonicianus gr. 49³¹

Ο κώδικας είναι του ΙΕ' αι. και περιέχει τέσσερα υμνογραφικά έργα του Μάρκου, δύο από τα οποία, τα προσόμοια στιχηρά για την αγία Αικατερίνα και τα ιδιόμελα για τους αγίους Κωνσταντίνο και Ελένη, δεν είναι αυτόγραφα ούτε στον Dujcev gr.16.

B. Παλαιότερες εκδόσεις

Οι εκδόσεις των υμνογραφικών έργων του Μάρκου είναι ελάχιστες και διάσπαρτες σε διάφορα έντυπα, μερικές φορές δυσεύρετα. Η παλαιότερη είναι η έκδοση των Οκτώ παρακλητικών κανόνων προς την Οδηγήτρια, η οποία δημοσιεύτηκε το 1840 στην Αθήνα από τον Κωνσταντίνο Οικονόμου τον εξ

³⁰ H. Omont, *Inventaire sommaire des manuscrits grecs*, Paris 1886-1898, vol. II, p. 188.

³¹ Περιγραφή του κώδικα στον Coxe, *Quarto Catalogues*, vol. I, col.52-54.

Οικονόμων³². Η έκδοση συμπεριλαμβάνει και τους οκτώ κανόνες και είναι πολύτιμη, γιατί βασίζεται στο χειρόγραφο 84 του Μεγάλου Σπηλαίου, που χάθηκε για πάντα μαζί με όλη την βιβλιοθήκη της γνωστής μονής στην καταστροφική πυρκαγιά του 1934. Στον πρόλογο ο Οικονόμου αναφέρεται εν συντομία στην ζωή του Μάρκου Εφέσου και στις ιστορικές πληροφορίες που παρέχουν οι κανόνες προς την Οδηγήτρια. Το κείμενο που δημοσιεύει όμως δεν είναι ακέραιο: λείπουν το τελευταίο τροπάριο του Έβδομου και τα τελευταία δύο τροπάρια του Όγδου κανόνα. Επίσης δεν έχει κριτικό υπόμνημα και το χειρόγραφο που χρησιμοποιεί είναι αρκετά μεταγενέστερο (ΙΗ' αι.). Ο Οικονόμου έχει κάνει και ορισμένες περιττές διορθώσεις στην γραμματική και στην ορθογραφία του κειμένου.

Το πρωιμότερο υμνογραφικό έργο του Μάρκου, ο κανόνας με τα στιχηρά προς τιμήν του πατριάρχη Ευθυμίου Β', δημοσιεύθηκε από τον E. Legrand το 1892³³. Τα σχόλια που προηγούνται του κειμένου παρέχουν ορισμένα άγνωστα ως τότε στοιχεία για τα νεανικά χρόνια του συγγραφέα και για το χειρόγραφο Parisinus gr. 2075. Το κείμενο όμως εκδόθηκε ως πεζό, χωρίς να χωριστούν τα τροπάρια σε στίχους, κάτι για το οποίο ο Legrand δέχτηκε την κριτική του Krumbacher.³⁴ Τον ίδιο κανόνα δημοσίευσε λίγο αργότερα και ο Διαμαντόπουλος³⁵.

Το 1931 ο Ευστρατιάδης³⁶ εξέδωσε στο *Θεοτοκάριον* τους τρεις πρώτους από τους Παρακλητικούς κανόνες προς την Οδηγήτρια. Η έκδοση αυτή στερείται κριτικού υπομνήματος και ιστορικού σχολιασμού, ενώ οι γραφές του κώδικα 2052 (6) της μονής Ιβήρων (1767 ετ.), στον οποίο βασίζεται, αποκλίνουν σημαντικά από εκείνες των άλλων χειρογράφων, που χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα έκδοση (βλ. π.χ. XXIII^b, στ. 58, 65, 134, XXIII^c, στ. 76, 82 κλπ.).

Η μοναδική σύγχρονη κριτική έκδοση υμνογραφικού έργου του Μάρκου Εφέσου είναι ο δημοσιευμένος από τον C. Hannick³⁷ με βάση τον Cod. Vindobonensis theol.gr.186 κανόνας για τον άγιο Ιάκωβο τον Πέρση. Στην έκδοση αυτή όμως λείπουν τα προσόμοια και ιδιόμελα στιχηρά για τον ίδιο άγιο, που σώζονται στον Dujceen gr. 16.

Πιο πρόσφατες είναι οι εκδόσεις υμνογραφικών έργων του Μάρκου Ευγενικού από τον M. Πηλαβάκη. Οι εκδόσεις αυτές προορίζονται για ένα ευρύτερο αναγνωστικό κοινό και δεν ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις μίας φιλολογικής έκδοσης. Παρατηρούνται αρκετές παραναγνώσεις (βλ. το κριτικό υπόμνημα), ενώ ο σχολιασμός του κειμένου ή λείπει εντελώς ή είναι πολύ πενιχρός. Ένα επιπλέον πρόβλημα είναι η δύσκολη ανεύρεση των εντύπων, στα οποία έχουν δημοσιευθεί τα κείμενα αυτά. Ήταν αδύνατον λοιπόν να γίνει μία παραβολή με την έκδοση των στιχηρών για την αγία Αικατερίνα και τους αγίους

³² Οικονόμου, *Υμνοδὸν ἀνέκδοτα*, σσ. 89-132.

³³ Legrand, "Canon". Συμπληρωματικές παρατηρήσεις για τον ίδιο κανόνα επίσης από τον Legrand στο REG 6 (1893), pp. 271-272.

³⁴ BZ 2 (1893), pp. 342-343.

³⁵ Α. Διαμαντόπουλος, "Κανὼν εἰς τὸν ἀγιώτατον καὶ σοφώτατον Πατριάρχην Εὐθύμιον", *Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος* 9 (1912), 124-127.

³⁶ Ευστρατιάδης, *Θεοτοκάρια*, σσ. 100-103, 224-227, 331-335.

³⁷ C. Hannick, "Markos und Ioannes Eugenikos. Kanones auf den Hl. Iakobos Perses" in: *Studien*, pp. 105-116.

Κωνσταντίνο και Ελένη, επειδή δεν μπόρεσα να βρω ούτε το περιοδικό "Μέγας Αθανάσιος", ούτε το βιβλίο "A Liturgical Office to St. Spyridon, composed by G. Eugenikos", London 1984³⁸. Για την έκδοση των υμνογραφικών στην εφημερίδα "Ορθόδοξο τύπο" ο ερευνητής έχει χρησιμοποιήσει τους παρακάτω κώδικες: Oxoniensis Miscellaneus 242 του ΙΣ΄ αι.- στιχηρά για τον προφήτη Ηλία (*Ορθόδοξος τύπος* 567 (1983), 1), Monacensis 256-στιχηρά για τον άγιο Γρηγόριο τον Παλαμά (*Ορθόδοξος τύπος* 580 (1983), 3) και Canonicianus gr. 49 - ακολουθία για τον άγιο Ιωάννη τον Δαμασκηνό (*Ορθόδοξος τύπος* 547 (1983), 3).

Γ. Παρατηρήσεις για την χειρόγραφη παράδοση του κειμένου των Παρακλητικών κανόνων προς την Οδηγήτρια.

Οι παρακλητικοί κανόνες προς την Οδηγήτρια, όπως φαίνεται από τον εκτενή κατάλογο των χειρογράφων που τους παραδίδουν³⁹, είναι το πιο γνωστό και το πιο διαδεδομένο, ιδιαίτερα στο Άγιον Όρος, υμνογραφικό έργο του Μάρκου Εφέσου. Το γεγονός αυτό εύκολα εξηγείται, εάν λάβει κανείς υπ'όψη ότι είναι αφιερωμένο στην Θεοτόκο, το πιο προσφιλές στους μοναχούς του Άθω ιερό πρόσωπο. Κατά την προετοιμασία της κριτικής έκδοσης του συγκεκριμένου κειμένου, παρατηρήθηκαν κάποιες ιδιαιτερότητες της χειρόγραφης παραδοσής του, οι οποίες αξίζει να παρουσιασθούν εδώ εν συντομία. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, στον Cod. Dujseen gr. 16 έχουν αφαιρεθεί δύο φύλλα, το 193 και το 196, τα οποία περιείχαν την αρχή και το τέλος του πρώτου κανόνα και την αρχή του δεύτερου κανόνα. Η απώλεια αυτή είναι σημαντική, επειδή το κείμενο, παρ'όλο που δεν είναι αυτόγραφο στον Cod. Dujseen gr. 16, φέρει συμπληρώσεις και διορθώσεις του ίδιου του Μάρκου Εφέσου (π.χ. στον κανόνα ΧΧΙΙΙ^b, στ. 60, αντικαθιστά την μετοχή *ἀποκείμεντα* με την φράση *σοι προσκείμεντα*, στον Τέταρτο κανόνα, ΧΧΙΙΙ^d, προσθέτει ολόκληρο τον στίχο 98, στον Πέμπτο κανόνα, ΧΧΙΙΙ^e, σβήνει και ξαναγράφει τον στ. 18). Οι περιπτώσεις αυτές σημειώνονται στο κριτικό υπόμνημα της παρούσας έκδοσης και γι'αυτό δεν χρειάζεται να αναφερθούν όλες εδώ. Το μόνο που πρέπει να τονιστεί είναι ότι παρουσιάζουν τον Μάρκο ως έναν επιμελή συγγραφέα, ο οποίος ενδιαφερέται αφ'ενός για την σωστή και πιστή αντιγραφή του έργου του και αφ'ετέρου για την επίτευξη του καλύτερου δυνατού ποιητικού ρυθμού και γλωσσικής έκφρασης.

Στο κεφάλαιο, που αφιερώνεται στις ιστορικές πληροφορίες επισημάνθηκε ήδη ότι το κυρίως θέμα των κανόνων προς την Οδηγήτρια είναι η πολιορκία της Κωνσταντινούπολης από τα στρατεύματα του Μουράτ Β' κατά το έτος 1422, η οποία συνοδευόταν και από μία από τις συχνές την εποχή εκείνη εξάρσεις της πανούκλας στην βασιλεύουσα⁴⁰. Όταν όμως η πόλη έπεσε οριστικά στα χέρια των Τούρκων το 1453, τα συμβάντα αυτά έχασαν την επικαιρότητά τους και για τους μεταγενεστέρους αντιγραφείς και αναγνώστες δεν είχαν πια θέση στο κείμενο των εν λόγω κανόνων. Γι'αυτό προσπάθησαν να το προσαρμόσουν στις

³⁸ Βλ. εδώ το κεφάλαιο "Το υμνογραφικό έργο".

³⁹ Βλ. το κεφάλαιο "Υμνογραφικό έργο", σσ. 30-31.

⁴⁰ Βλ. το κεφάλαιο "Ιστορικές ειδήσεις", σσ.39-43.

καινούργιες ιστορικές συνθήκες, στις οποίες ζούσαν. Η πρώτη παρεμβολή έγινε κιόλας από το χέρι του ίδιου του αδελφού του Μάρκου, Ιωάννη Ευγενικού. Εάν εξετάσει κανείς προσεκτικά τις διορθώσεις που επέφερε στον Cod. Dujceen gr. 16, παρατηρεί ότι αυτές έχουν γίνει με συνέπεια και σκοπιμότητα. Έτσι ο Ιωάννης, εφ'όσον η Κωνσταντινούπολη δεν ήταν πια η πρωτεύουσα του Βυζαντινού κράτους, αντικατέστησε σχεδόν παντού την λέξη "πόλις" με κάποια άλλη, που προσέδιδε γενικότερο νόημα και δεν αναφερόταν συγκεκριμένα στην βασιλεύουσα: συνήθως η λέξη αυτή είναι "ποιμνή", αλλά μερικές φορές χρησιμοποιεί και τον πληθυντικό "πόλεις" και την λέξη "δοῦλοι". Για τον ίδιο λόγο, την καταστροφή του βυζαντινού κράτους και την επακόλουθη κατάργηση του θεσμού του βυζαντινού αυτοκράτορα, αντικατέστησε την λέξη "βασιλεύς" με την λέξη "λαός", ενώ σε ένα σημείο όπου το πρωτότυπο είχε τον πληθυντικό "βασιλείς" έγραψε την λέξη "πιστοί". Μετά από τον Ιωάννη Ευγενικό όλοι οι επόμενοι που αντέγραψαν ή διάβασαν τους κανόνες έκαναν παρεμβολές στο κείμενο ανάλογα με τις προτιμήσεις και τις αντιλήψεις τους. Στον ίδιο κώδικα Cod. Dujceen gr. 16 ένας μεταγενέστερος αναγνώστης (στο κριτικό υπόμνημα δηλώνεται ως *aliamanus posterior*) διέγραψε και άλλαξε λέξεις και στίχους στον Έβδομο κανόνα (XXIII^a, στ.105,199, 210-213). Στο χειρόγραφο Vindobonensis theol. gr. 324=theol. gr. 187 η λέξη πόλις αντικαθίσταται κατά κανόνα με την λέξη δοῦλοι και μία φορά με την λέξη εὐσεβείς (XXIIIe, στ. 201). Παρόμοιες αλλαγές (συνήθως αντί για πόλις προτιμάται το ουσιαστικό ποιμνή και αντί για την λέξη βασιλεύς ο όρος λαός) γίνονται και σε πολύ μεταγενεστέρους κώδικες, όπως μπορεί να συμπεράνει κανείς από τα χειρόγραφα του ΙΗ' αι. που χρησιμοποίησαν στις εκδόσεις τους ο Οικονόμου⁴¹ και ο Ευστρατιάδης⁴². Παρ'όλο που δεν έχει εξετασθεί ολόκληρη η χειρόγραφη παράδοση του έργου, διαπιστώνεται ότι οι διορθώσεις και οι παρεμβολές στα διάφορα χειρόγραφα δεν γίνονται πάντοτε στο ίδιο σημείο του κειμένου και δεν διατυπώνονται με τον ίδιο τρόπο, αλλά πολλές φορές το κάθε χειρόγραφο παρουσιάζει δικές του ξεχωριστές παραλλαγές. Πολύ χαρακτηριστικά από αυτή την άποψη είναι δύο παραδείγματα. Στους στ. 141-142 του δεύτερου κανόνα (XXIII^b) ο Μάρκος αναφέρεται ρητά στην νικηφόρα απόκρουση των Τούρκων κατά την διάρκεια της πολιορκίας της Κωνσταντινούπολης τον Αύγουστο του 1422⁴³ : *κατησχύνθησαν ἄπρακτοι, ἀποκρουσθέντες ἰσού τῆϊ παντοδυνάμῳ χειρί. Επειδή κάτι τέτοιο δεν ήταν δυνατόν να γίνει κατανοητό πια στις ιστορικές συνθήκες μετά το 1453, ο Ιωάννης Ευγενικός άλλαξε το περιεχόμενό τους, υποβάλλοντας την ιδέα της ελπίδας στην μέλλουσα συμπαράσταση της Θεοτόκου κατά των κατακτητών: *καθυπέταξας, ἄχραντε, ἀλλὰ θαρροῦμεν ἔτι σῆϊ παντοδυνάμῳ χειρί. Από την άλλη με τις τροποποιήσεις του κειμένου στον Vindobonensis theol. gr. 187 και στους κώδικες του Μεγάλου Σπηλαίου (84) και των Ιβήρων (2052 (6)) που χρησιμοποίησαν ο Οικονόμου και ο Ευστρατιάδης, τονίζεται η δυσμενής διάθεση των εχθρών προς την εκκλησία: *ἀποκρουσθήτωσαν καὶ ἡνῶν/ ἐκκλησίας οἱ δυσμενείς***

⁴¹ Βλ. *Οικονόμου, Τριφυδίων ἀνέκδοτα*, σ. α'.

⁴² Βλ. *Ευστρατιάδης, Θεοτοκάρια*, Α', σ.ιε'.

⁴³ Βλ. το κεφάλαιο "ιστορικές ειδήσεις", σσ. 39-46.

ἐκ τῆς σῆς παντοδυνάμου χειρός (Vindobonensis), κατησχύνθησαν ἄπρακτοι./ἀποκρουσθήτωσαν καὶ νῦν οἱ ἐκκλησίας δυσμερεῖς (Οικονόμου, Ευστρατιάδης). Ἐνα ἄλλο ενδιαφέρον παράδειγμα αφορά ἓνα τροπάριο (XXIII^a, στ. 51-54), στο οποίο περιγράφεται ἡ ἐξάπλωση τῆς πανούκλας: καὶ γὰρ φθοροποιοῦ / εἰς τὸν ἀέρα ἀτμίδος ἀναχεθείσης/ καὶ διὰ τούτου τοῖς ἡμῶν προσομιλούσης/ σώμασιν ἢ λύμη κατίσχυσεν. Στο χειρόγραφο 2052 (6) των Ἰβήρων, στο οποίο βασίζεται ἡ ἐκδοσις τοῦ Ευστρατιάδη, ολόκληρο τὸ ἀπόσπασμα ἀντικαθίσταται ἀπὸ ἄλλους στίχους, ὅπου δὲν υποδηλώνεται πλέον κάποια σωματικὴ ἀρρώστια, ἀλλὰ δίνεται ἐμφασις στις ἀδυναμίες καὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς: τοῖς νοσοῦσι δώρησαι/ δεινῶς κατὰ ψυχὴν/ βιωτικάϊς γὰρ μερίμναις προσηλωθέιντες/ τὰ τῆς ψυχῆς νῦν παρέργως φεῦ! ἐκτελοῦμεν./ἀναισθησίᾳ νοσοῦντες ἴασαι.

Κλείνοντας τὴν σύντομη αὐτὴ ἀνασκόπηση τῆς ἱστορίας τοῦ κειμένου των Παρακλητικῶν κανόνων πρὸς τὴν Ὁδηγήτρια, πρέπει νὰ τονισθεῖ ὅτι εἶναι πολὺ πιθανόν νὰ βρεθοῦν καὶ ἄλλα χειρόγραφα που σώζουν τὸ συγκεκριμένο ἔργο. Ἐπίσης ἡ προσεκτικὴ ἐξέταση ὅλων των χειρογράφων μπορεῖ νὰ προσφέρει στὴν φιλολογία ενδιαφέροντα στοιχεῖα γιὰ τους μηχανισμοὺς διάδοσης καὶ ἐπιβίωσης ἐνός ἔργου στὴν ἐποχὴ τοῦ χειρογράφου βιβλίου μετὰ ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ συγγραφέα του.

Δ. Βασικὲς ἀρχὲς τῆς παρούσας ἐκδόσεως.

Γιὰ νὰ γίνῃ σαφέστερη ἡ παρουσίαση των ὑμνογραφικῶν εἰδῶν που καλλιέργησε ὁ Μάρκος Εὐγενικός, τὰ ἔργα κατατάσσονται στὴν ἐκδοσις σε τρεῖς κατηγορίες: στιχηρά (ιδιόμελα καὶ προσόμοια), κανόνες καὶ ἀκολουθίες, κύκλοι οκτωήχων κανόνων.

Δὲν καταρτίστηκε στέμμα κωδίκων, ἐφ' ὅσον σχεδόν ὅλα τὰ ὑμνογραφικὰ ἔργα παραδίδονται στὸν κώδικα Dujeev gr. 16=olim Cosinitzensis 192, ὁ ὁποῖος εἶναι αὐτόγραφος ἢ θεωρημένος ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν συγγραφέα.

Ὡς πρότυπο γιὰ τὴν σύνταξη τοῦ κριτικοῦ ὑπομνήματος χρησιμεύει ἡ ἐκδοσις *Analecta hymnica Graeca e codicibus eruta Italiae inferioris, ductu et consilio G. Schirò, Vol. 1-12. Roma, 1966-1983*. Διαφέρει ὅμως ἀπὸ ἐκείνη κατὰ τὸ ὅτι ὅλες οἱ ὀνομασίες των διαφόρων ὑμνογραφικῶν εἰδῶν ἀποδίδονται στα λατινικά, ἐπειδὴ ἔτσι τὸ ὑπόμνημα αποκτὰ πῖο ἐνιαία καὶ σύμφωνη με τὴν φιλολογικὴ παράδοση μορφή. Οἱ ἐκδόσεις των εἰρμῶν δηλώνονται με τὶς συντομογραφίες που βρίσκει κανεῖς στὸ ἔργο τῆς H. Follieri, *Initia hymnorum Ecclesiae Graeciae*, vol. I-V, [Studi e testi 211-215bis], Vaticana 1960-1966. Στὸ κριτικὸ ὑπόμνημα δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψη τὰ ὀρθογραφικὰ λάθη στὸν κώδικα Vindobonensis theol. gr. 187= gr. 324, ἐνδεικτικὰ παραδείγματα των ὁποίων δόθηκαν παραπάνω, ἐφ' ὅσον δὲν προσφέρουν τίποτε στὴν ἀποκατάσταση τῆς αὐθεντικῆς μορφῆς τοῦ κειμένου. Διατηρήθηκαν ὠστόσο κάποιες γραφές τοῦ αὐτογράφου κώδικα Cod. Dujeev gr. 16=olim Cosinitzensis 192 που ἀποκλίνουν ἀπὸ τὴν καθιερωμένη ὀρθογραφία, ὅπως κήρυξ, διηγητικῶς, πρηστηριος, μεσίτις κα. Ἐπίσης διατηρήθηκε, ἐπειδὴ προφανῶς ἀνάγεται στὸν ἴδιο τὸν Μάρκο, ἡ ταυτόχρονη χρῆσις δύο τύπων μίας λέξεως, ὅπως

κυκλόθεν και κύκλωθεν. Όσον αφορά στην στίξη, σε ορισμένα σημεία (π.χ. όταν μετά από τους σύνδεσμους καί, ὅτε, ὅτι κ.α. ακολουθεί μετοχή με ή χωρίς εξαρτώμενες από αυτήν λέξεις) αποφεύγεται η χρήση του κόμματος, μολόνοτι θα βοηθούσε την κατανόηση του νοήματος, για να μην διακόπτεται ο ρυθμός και η φυσική ροή του ποιητικού λόγου.

Στο παράρτημα Α' συμπεριλαμβάνονται στιχηρά του Ιωάννη Ευγενικού για τον Ιωάννη Δαμασκηνό, τα οποία είναι άγνωστα και ανέκδοτα ως τώρα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄

Cod. Dujcevi gr. 16, F. 121

Τοῦ ἀδελφοῦ νομοφύλακος

Εἰς τοὺς αἶνους <στιχηρά>. Ἦχος δ΄. Ὡς
γεργαῖον ἐν μάρτυσι

Τὴν κιθάραν τοῦ πνεύματος,
τὴν κιθάραν τῆς χάριτος,
τὸν αὐλὸν τὸν εὐήχον καὶ μελίφθογγον,
τὸ παραμόνιον ὄργανον,
5 τὴν λύραν τὴν εὐσημον,
τὴν οὐράριον βροντήν,
τὴν θεόκροτον σάλπιγγα,
τοὺς τῆς πίστεως
ἀριστεῖς καὶ προμάχους
10 συγκροτοῦσαν
καὶ ῥωννύουσιν, τὸν μέγαν
Δαμασκηνὸν εὐφημήσωμεν.

F. 121V

Ὅμοιον.

Τὸν φωστῆρα τὸν ἄδυτον,
τὸν λαμπτήρα τὸν πάμφωτον,
15 τὸν τὴν κτίσιν ἅπασαν καταυγάζοντα
τοῖς ἱεροῖς μελωδήμασι,
τὸν νοῦν τὸν θεόληπτον,
τῆς σοφίας τὴν πηγὴν,
τῶν δογμάτων τὸ πέλαγος,
20 τὸν ἐλέγξαντα
τὰς βεβήλους αἱρέσεις,
Ἰωάννην
τὸν θεσπέσιον ἐν ὕμνοις
ἀξιοχρέως τιμήσωμεν.

Auctor (i.e. τοῦ ἀδελφοῦ νομοφύλακος) in marg. cod.D scriptus
invenitur

Heirm. stich. εἰς τοὺς αἶνους HR 290

Ὅμοιον.

- 25 Ὡς ὁ πρὸ παραβάσεως
κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος
γεγονὼς ὡς ἄγγελος Ἀδάμ πέφηνας,
εἰκὼν Χριστοῦ, τοῦ δι' ἔλεος
λαβόντος ἀμέτρητον
30 τὴν εἰκόνα τοῦ Ἀδάμ,
θαυμαστὲ χαριτώνυμε,
ὄλος ἔνθεος
καὶ λαμπρὸς θεολόγος,
διδασκάλων
35 καὶ πατέρων ἢ ἀκρότης
καὶ ἀποστόλων συνήγορος.

Ὅμοιον.

- Ἀηδῶν ἢ μελίφθογγος,
χελιδῶν ἢ τερψίθυμος,
ταῖς ψυχαῖς μηνύουσα ἕαρ χάριεν,
40 περιστερὰ ἢ ἀκέραιος,
τρυγῶν ἢ φιλόστοργος,
ἐκκλησίας ὁ φαιδρὸς
κύκρος καὶ μουσικώτατος,
ὁ πολύφωνος
45 καὶ καλίφωνος τέτιξ
κατατέρπων
τῶν πιωτῶν τὰς παιηγύρεις
μεγαλυνέσθω λαμπρότατα.

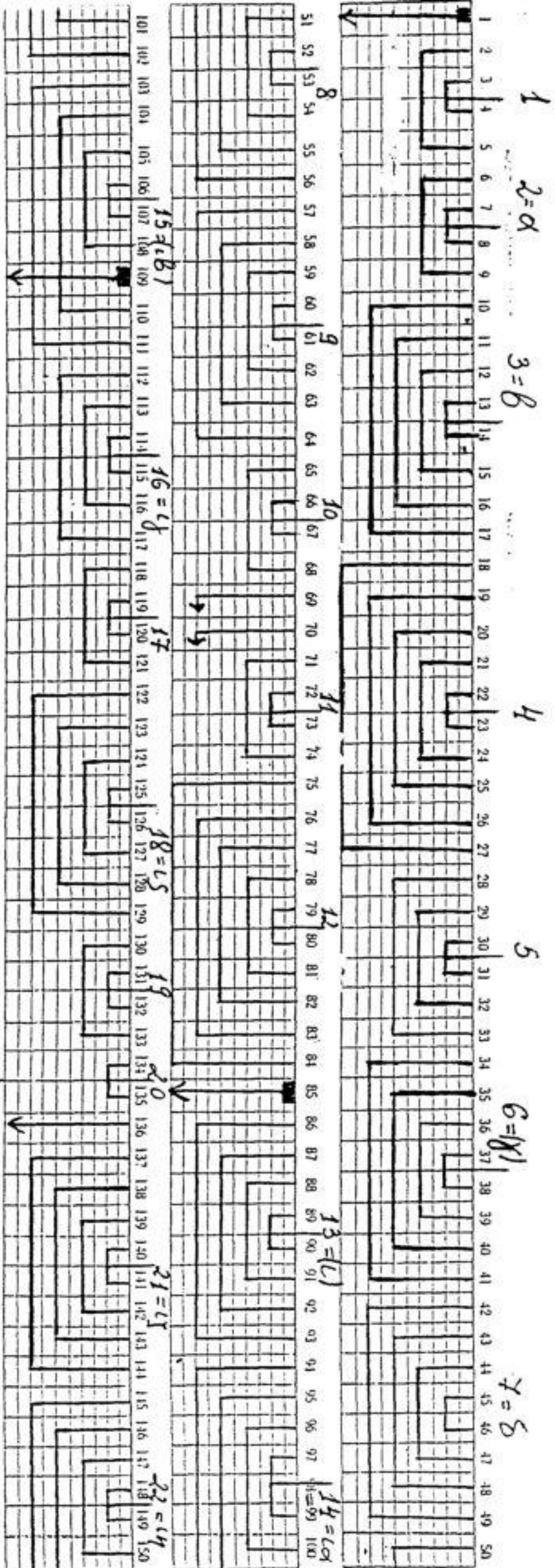

45 καλίφωνος τέτιξ (sic) J. Eugenicus in D

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β ‘

ΚΕΝΤΡΟ ΣΛΑΒΟ-ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ
 ΣΠΟΥΔΩΝ "IVAN DJUCEV"
 ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΣΟΦΙΑΣ
 "ΑΓΙΟΣ ΚΑΘΗΜΗΣ ΤΗΣ ΑΧΡΙΑΔΑΣ"

Δομή των τετραδίων

$\alpha, \beta \dots$ - παλαιά φυλλαριθμηση

$(\gamma), (\delta) \dots$ - τα γράμματα της παλαιάς φυλλαριθμησης δεν σώζονται ακέραια

1,2,3 ... - σημερινή κατάταξη των τετραδίων

23

24

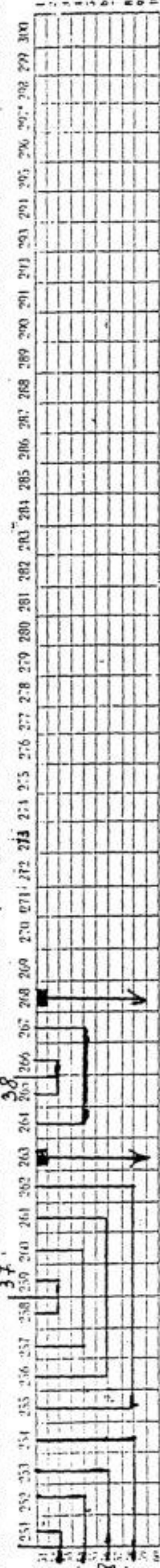
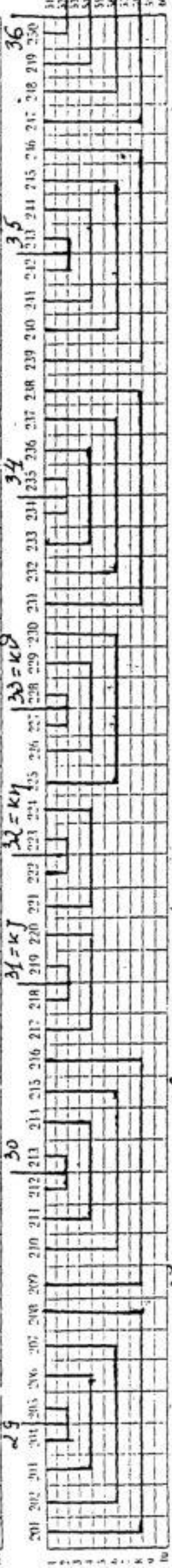
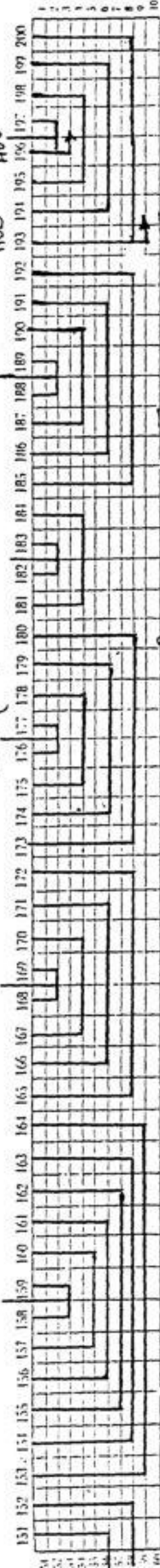
26

27

H06

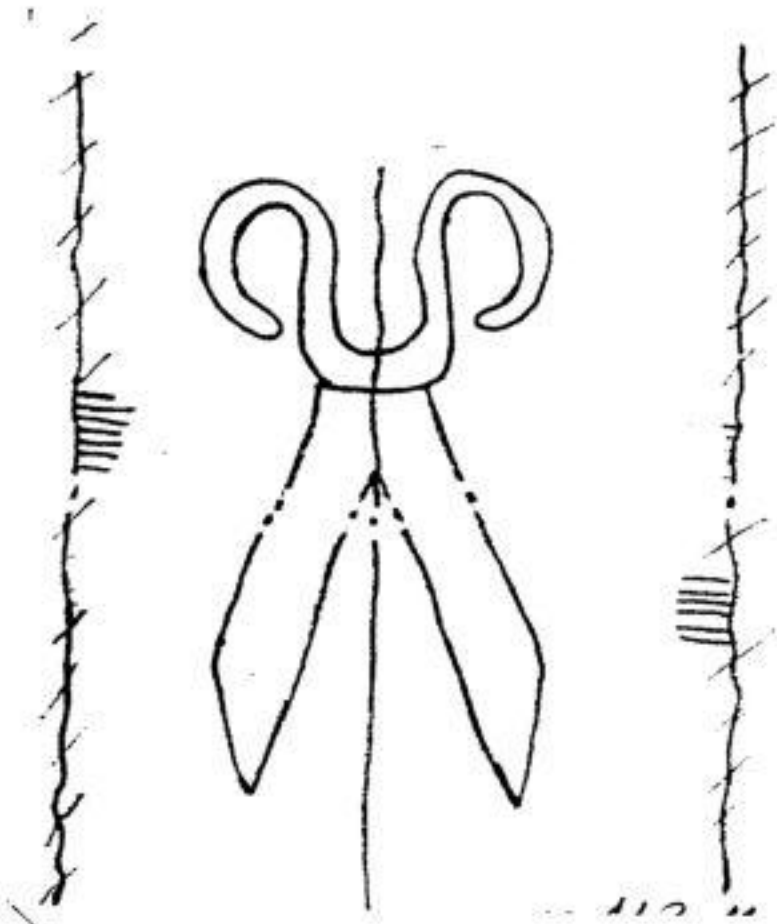
H06

28 = K5

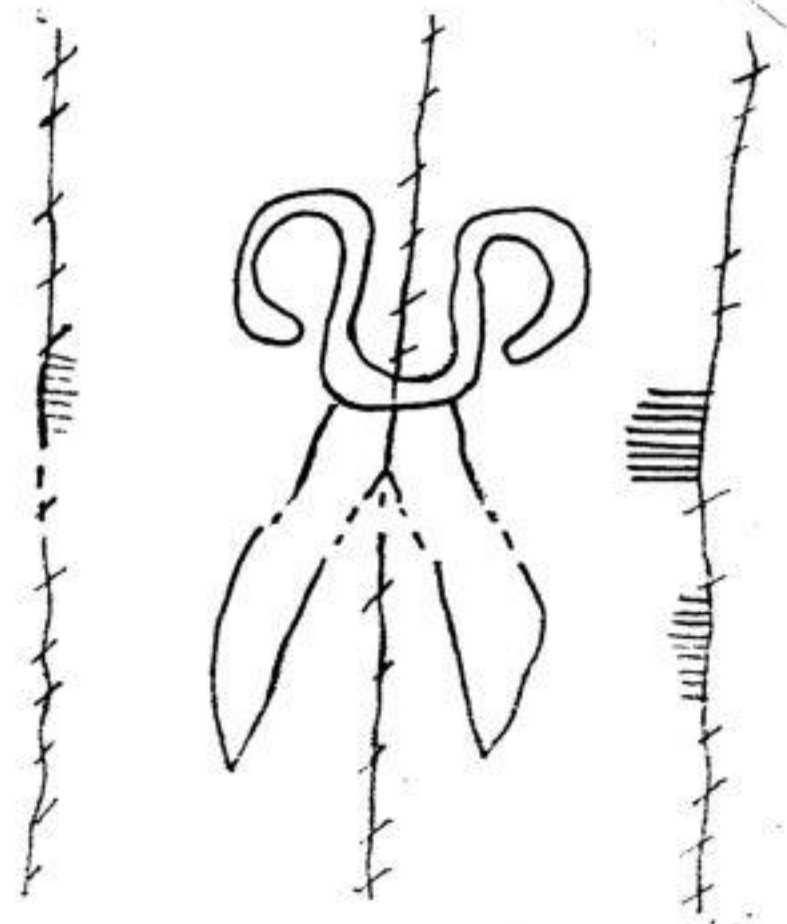

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ΄

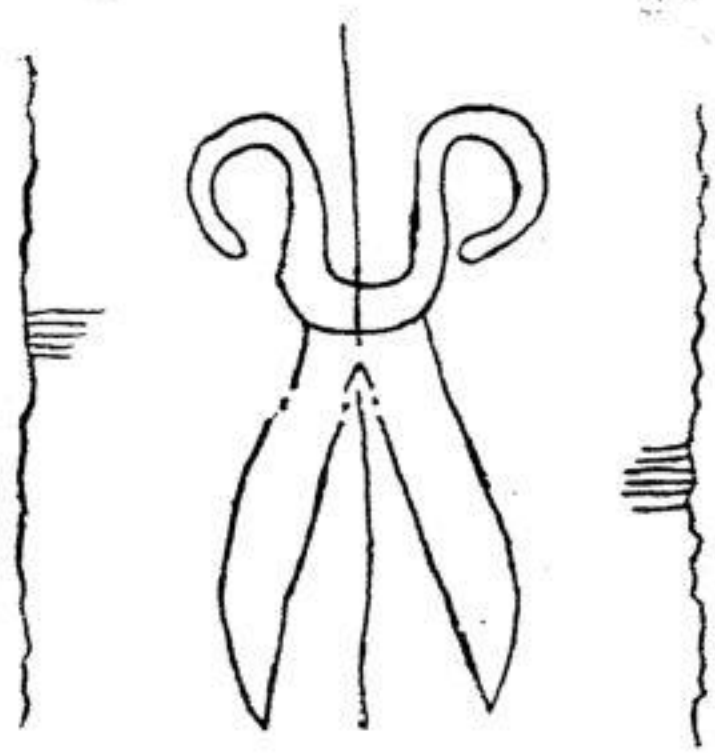
A. Ciseaux

1. φφ. 113-116, M. Eugenicus
Briquet 3659
[1426]

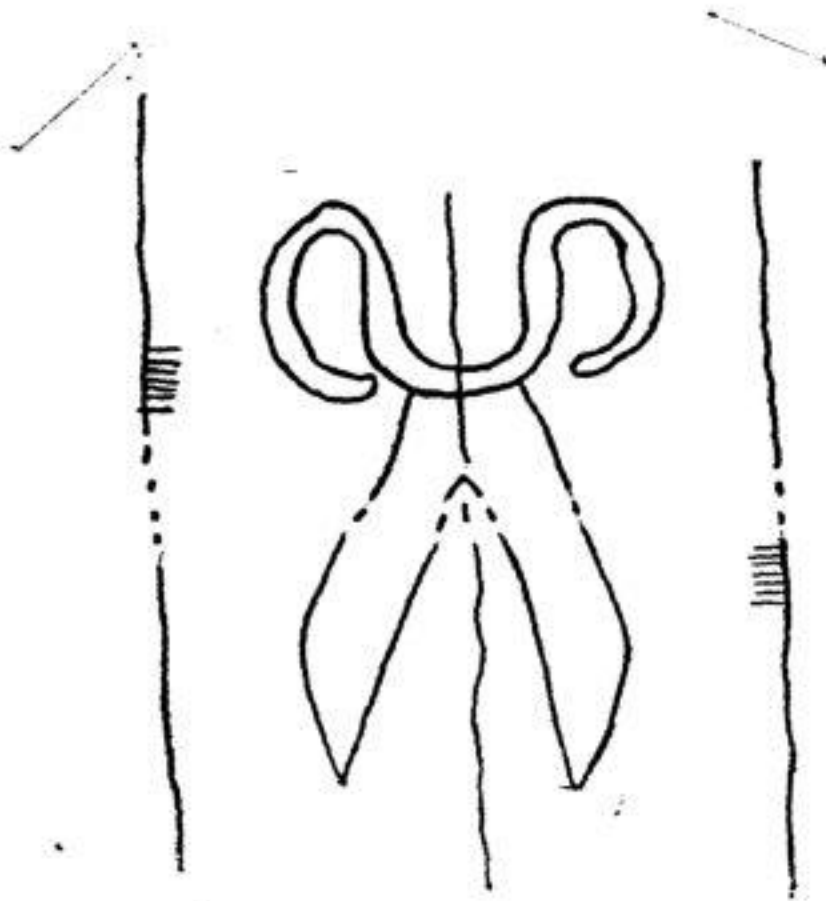

2. φφ. 182-183, M. Eugenicus
Briquet περ. 3659
[1426]
Παραλλαγές [1426-1434]

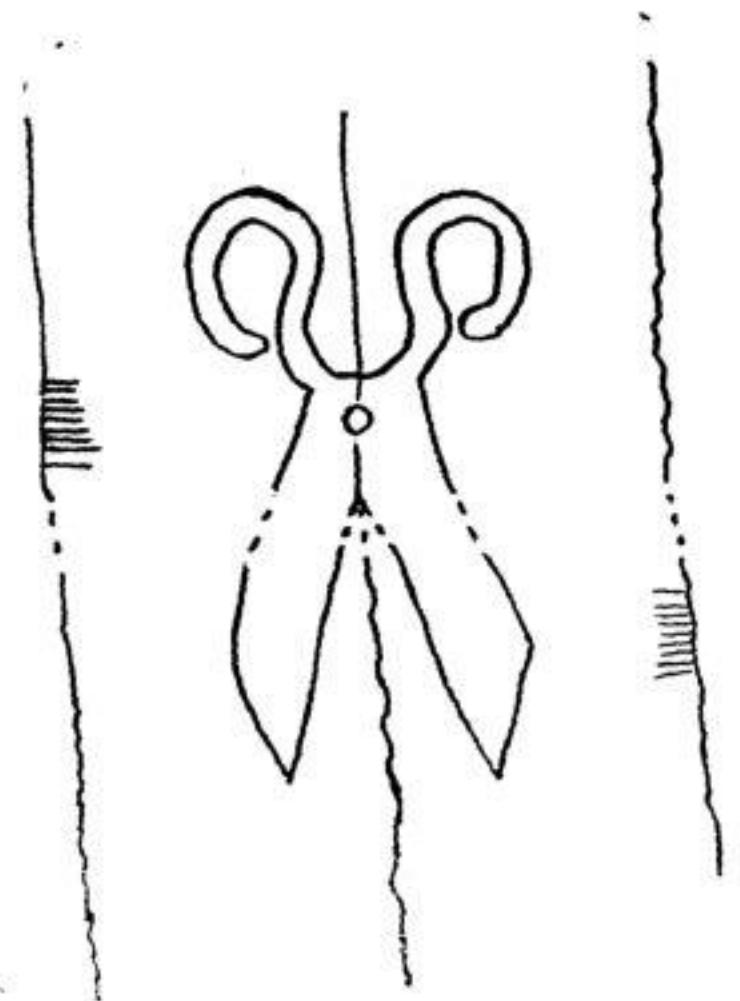

3. φφ. 125-126, M. Eugenicus
[1426-31]

A. Ciseaux

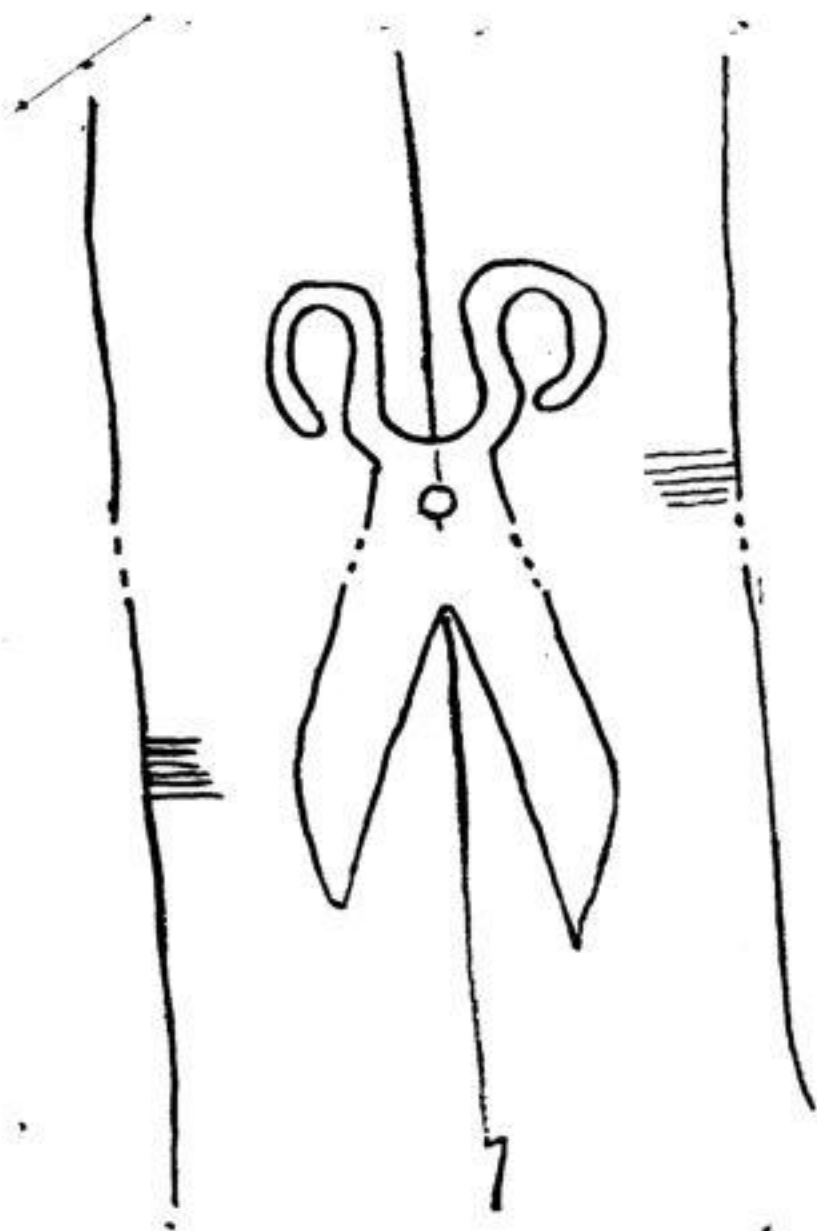

4. φφ. 188-189, M. Eugen
Briquet Περ. 3659
[1426]
Παραλλαγές [1426-34]

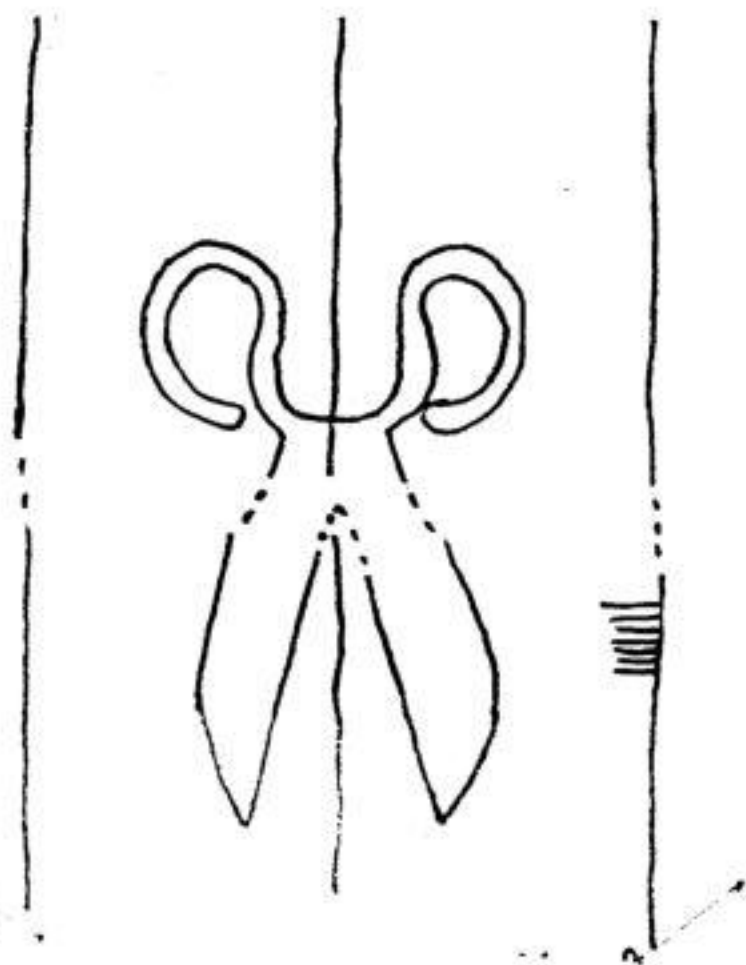

5. φφ. 12-15, M. Eugenicus
Briquet Περ. 3666
[1445]
Παραλλαγές [1445]-[1450]

A. Ciseaux

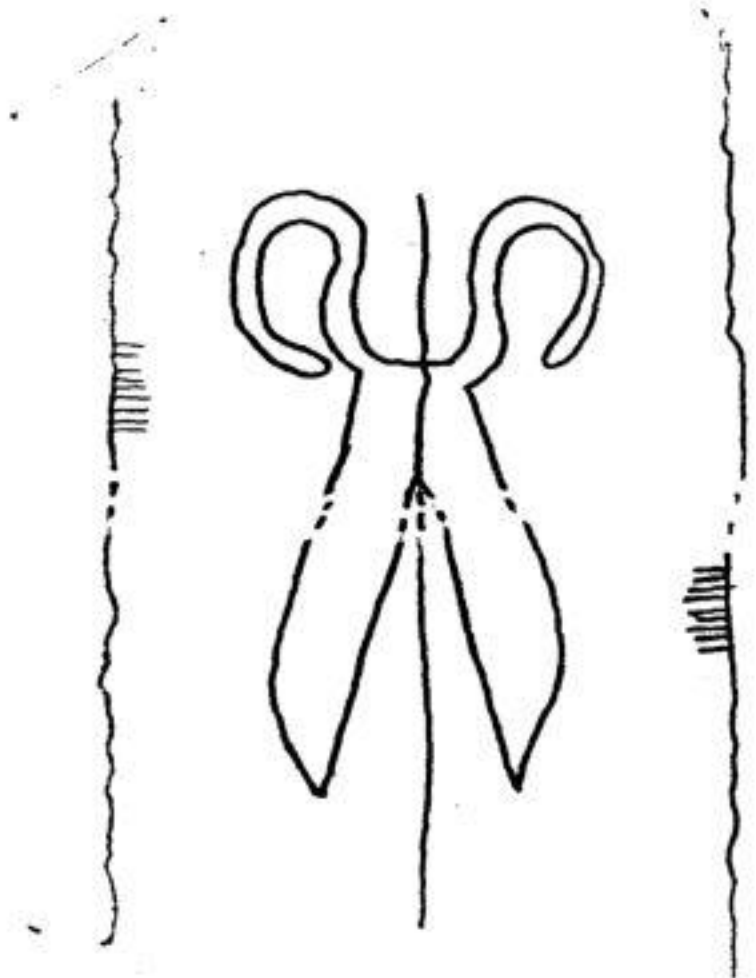

6. φφ. 265-266, J. Euge
Briquet Tier. 3666
[1448]
Papadopoulos [1445]-[1453]

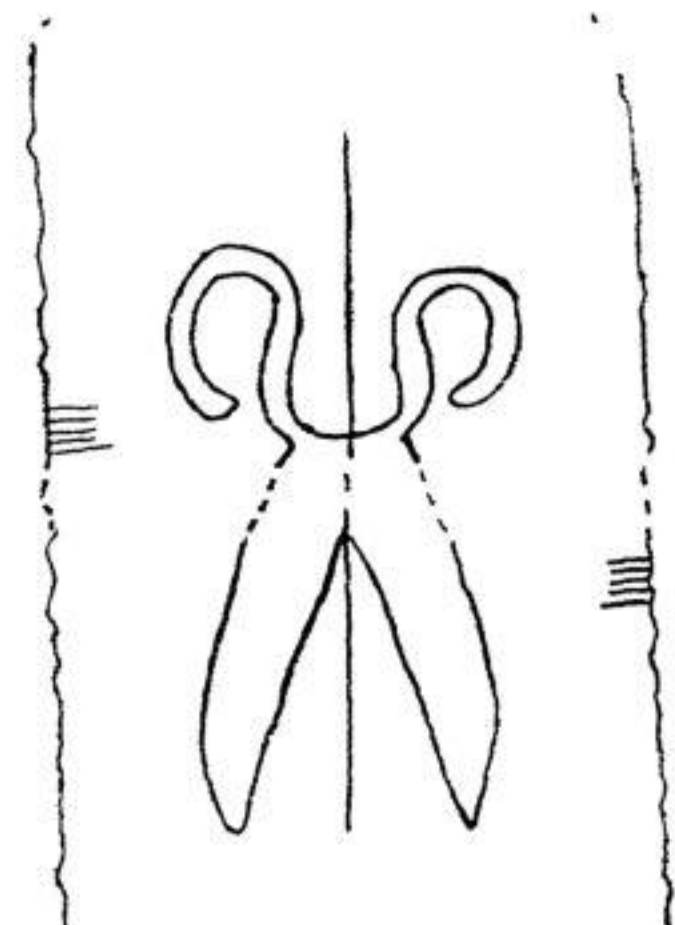

Anonymous
7. φφ. 227-228
Briquet Tier. 3663
[1445]
Papadopoulos [1446]-[1453]

A. Ciseaux

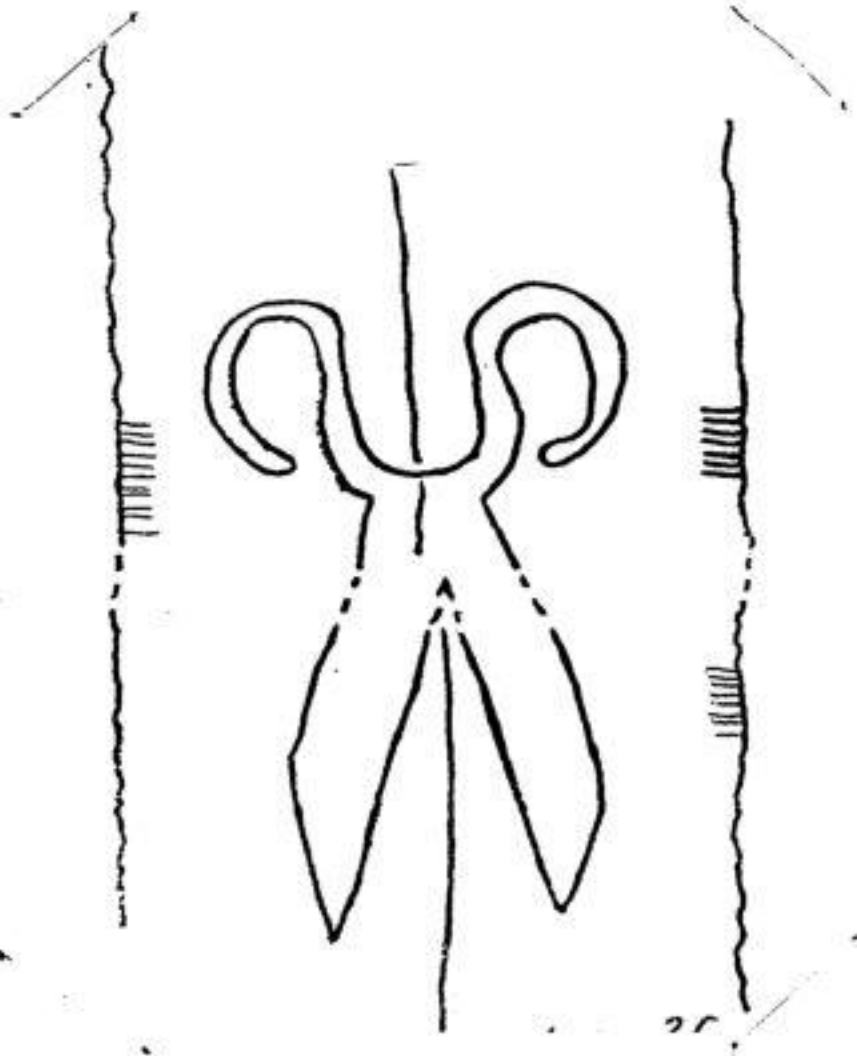

8. φφ. 174-179, M. Eugenicus
 Briquet Περ. 3663
 [1445]
 Παπαδηγιάνης [1446-1453]

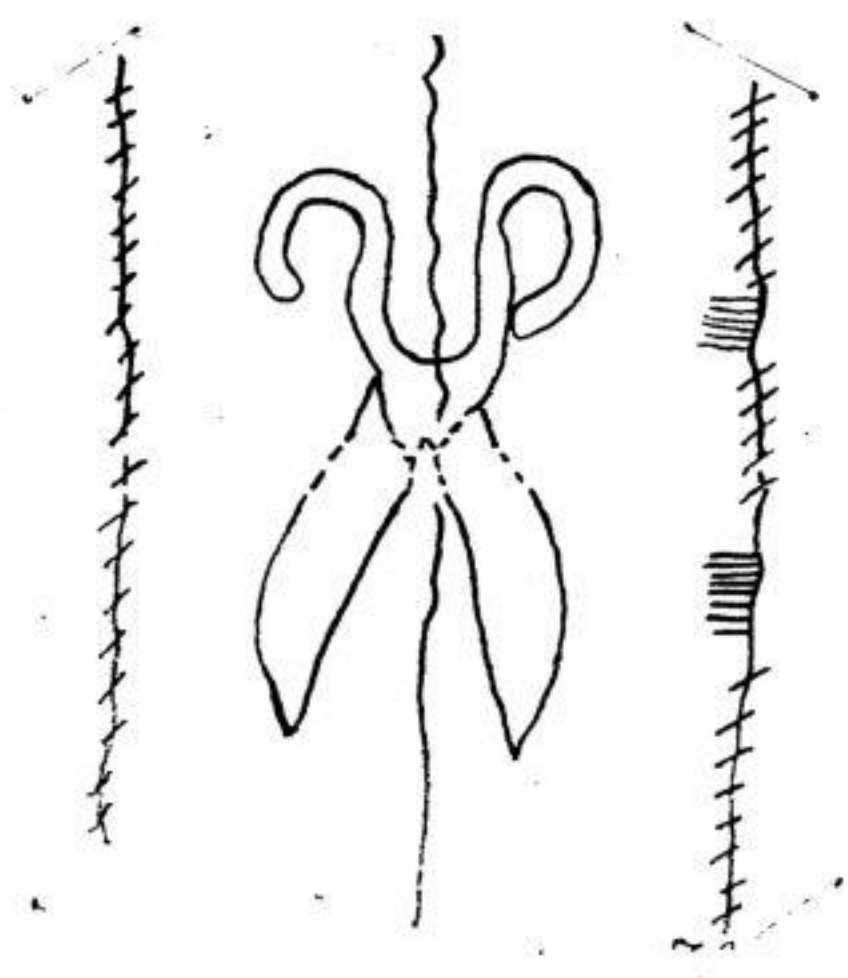

M. Eugenicus
 9. φφ. 222-223
 Briquet Περ. 3663
 [1445]
 Παπαδηγιάνης [1446-1453]

A. Ciseaux

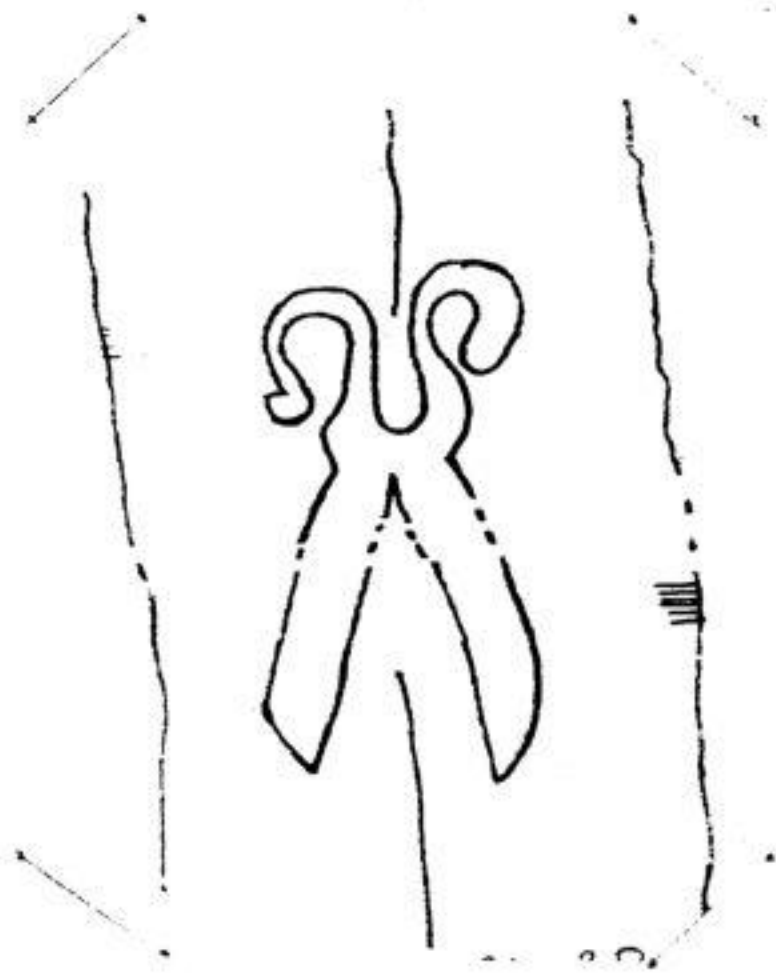

10. φφ. 36-39, M. Eugenica.
 Hatzfinget 21
 [1432 Nov.] Gregorios Beyer.

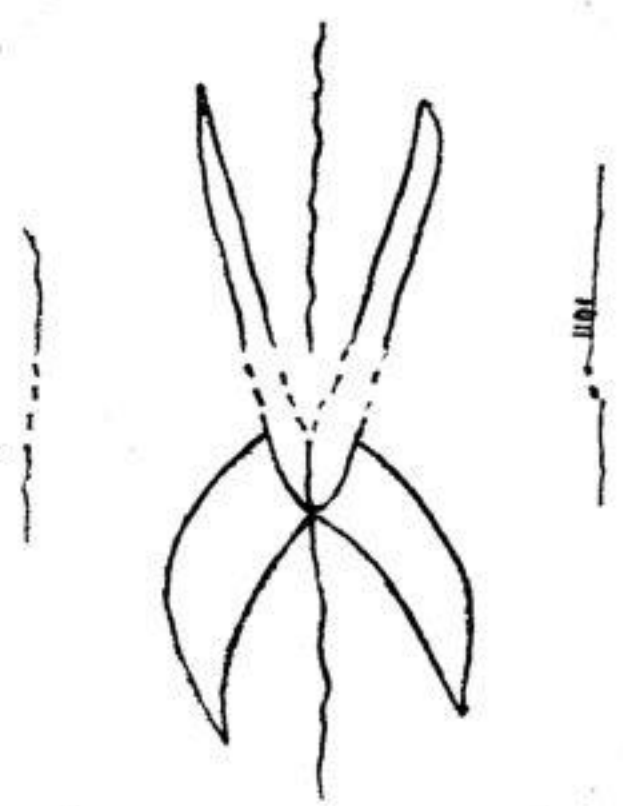
M. Eugenicus,
 11. φφ. 72-73
 Briquet Ter. 3682
 [1426-27]
 Παπαδηγιές [1432]-[1434]

A. Ciseaux

12. φφ. 28-33, J. Eugenicus
 Briquet Πέρ. 3669
 [1457-58]
 Παράκληση [1460]

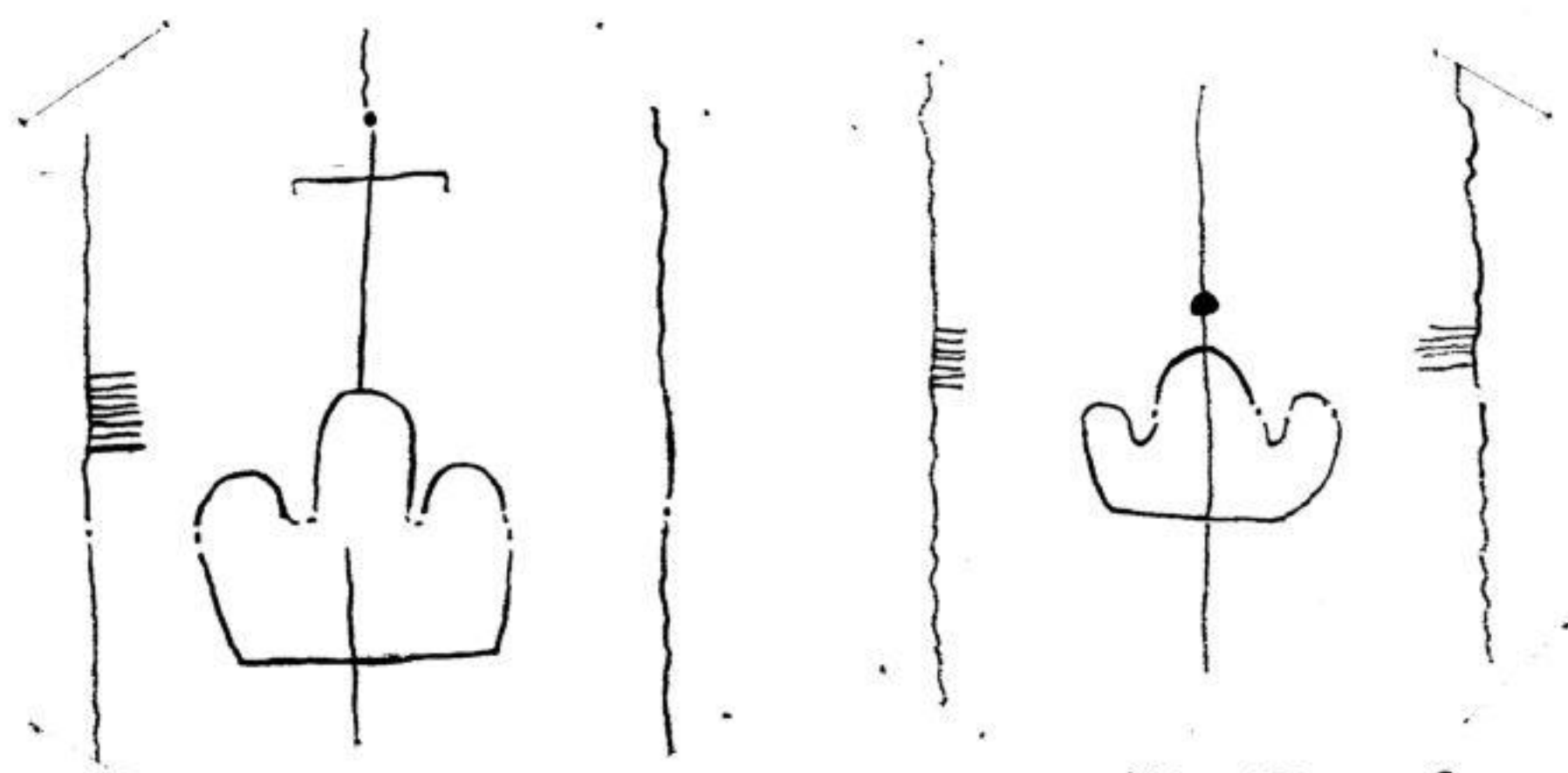
B. Tenailles

J. Eugenicus,
 1. φφ. 21-24
 Nina Vutova 152
 NMRM* 418 [1479]

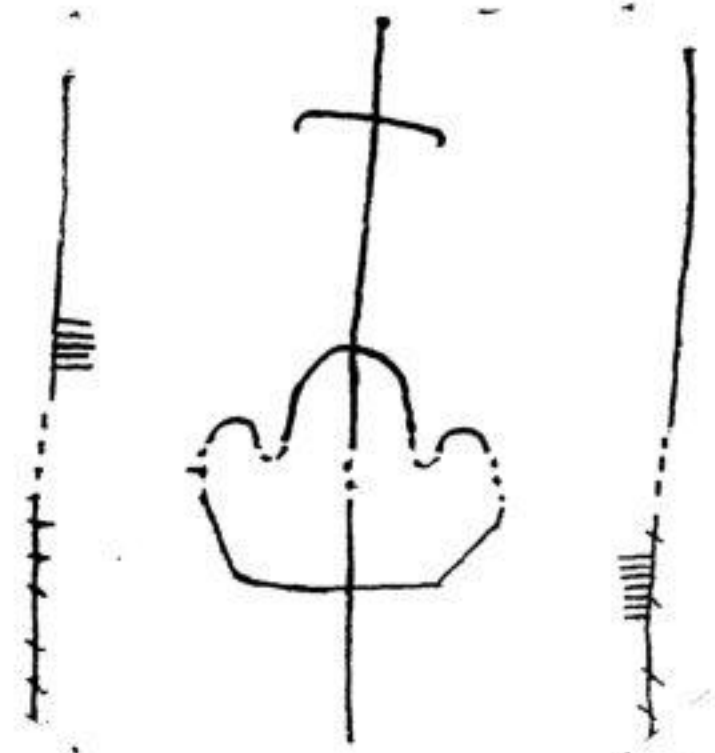
* National Museum of Rila Monastery, Bulgaria

C. Monts

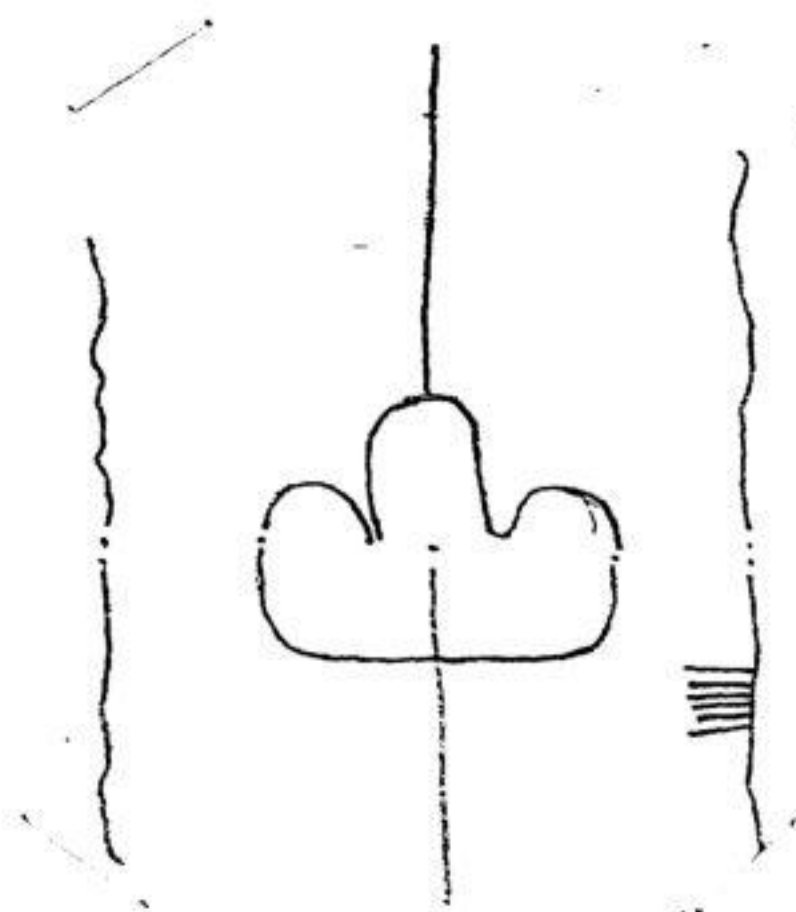

1. φφ. 104-110, M. Eugenicus.
 Briquet περ. 1719
 [1401-1419]
 Παράδραγές [1403]-[1422-31]

2. φφ. 76-83, M. Eugenicus.
 Briquet περ. 11652
 [1434-39]
 Παράδραγές [1434]-[1440]

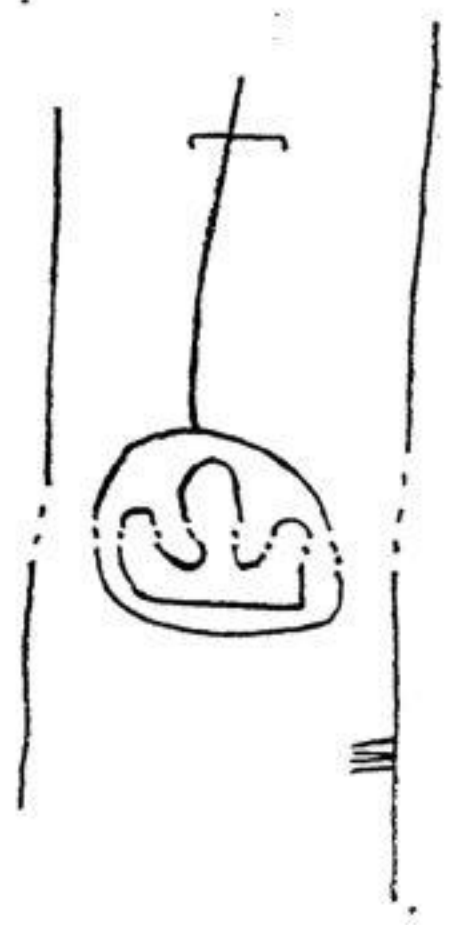

3. φφ. 147-150, M. Eugenicus.
 Briquet περ. 11702
 [1440]

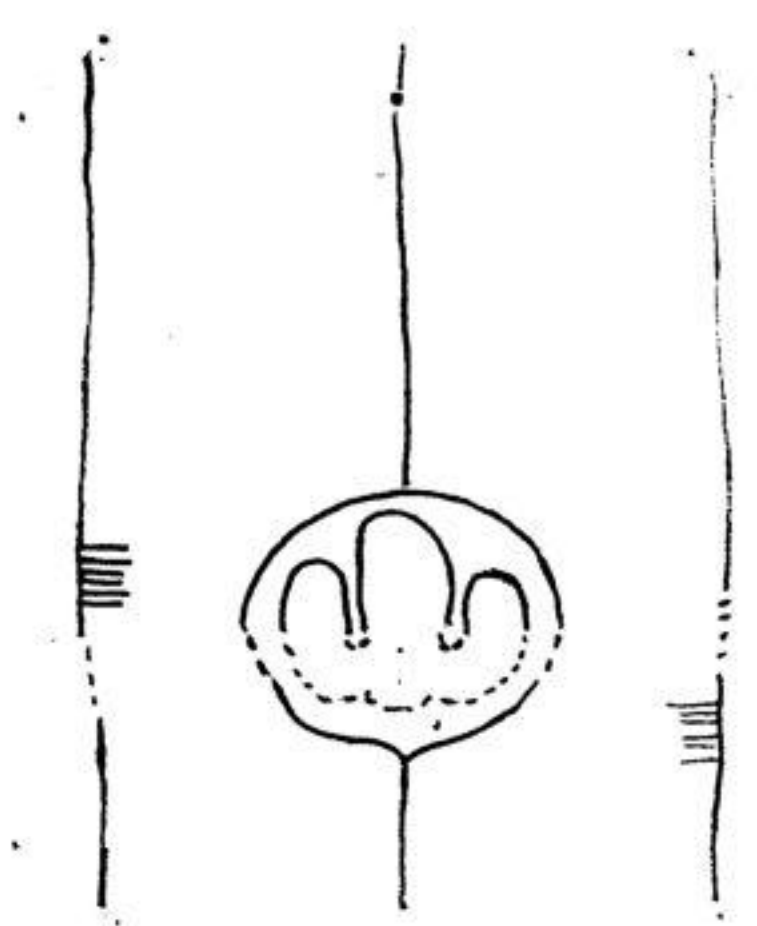

4. φφ. 45-46, M. Eugenicus.
 Briquet sep. 11684
 [1400]
 Παπαδάκης [1394]-[1414]

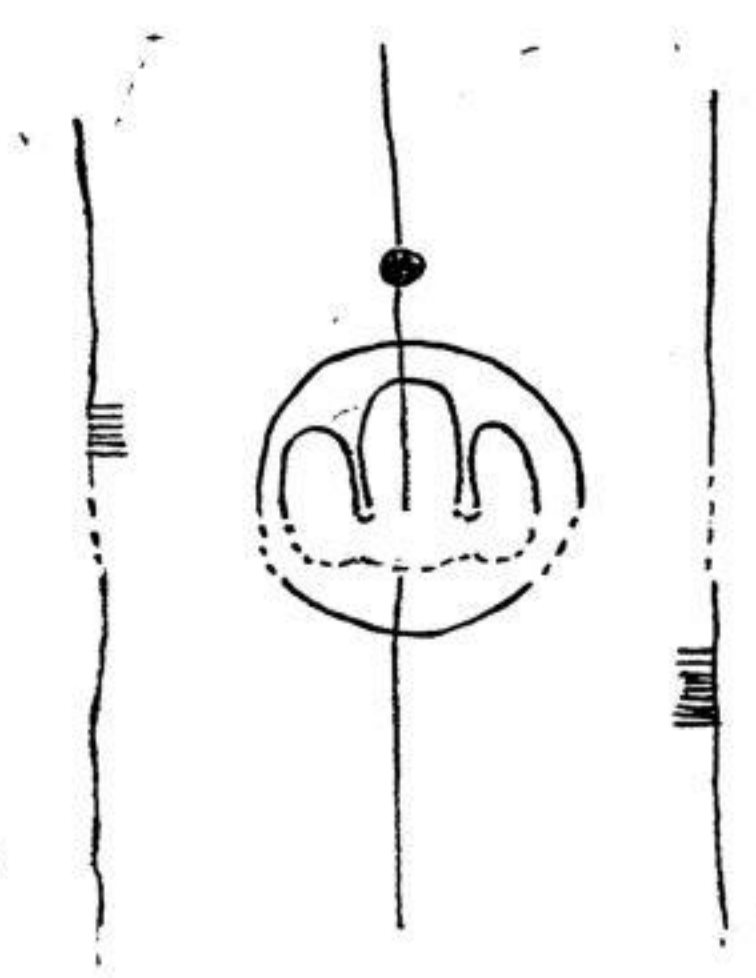
J. Eugenicus,
 5. φφ. 119-120.
 Briquet sep. 11877
 [1441]

C. Monts

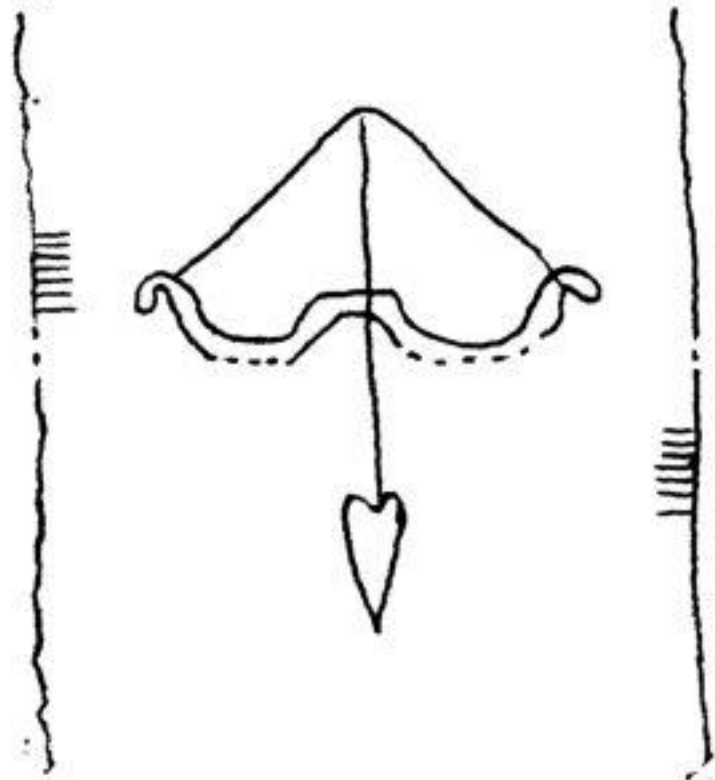
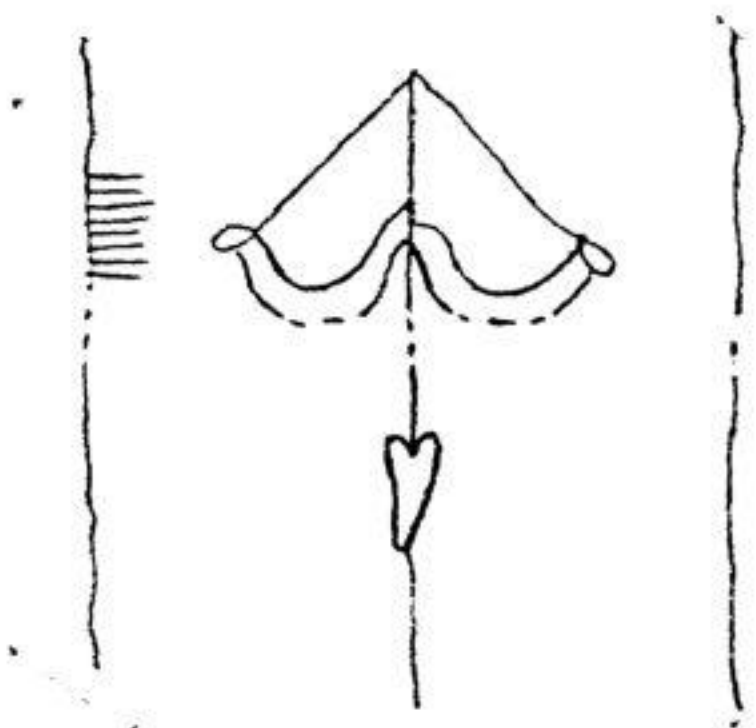

6. φφ. 257-260, J. Eugenicus
 Briquet Sep 11 882
 [1457]

J. Eugenicus,
 7. φφ. 258-259,
 Briquet Sep. 11 880
 [1448-1453]
 Παπαδάκης [1449]

D. Arc

1. φφ. 97 (=98) - 99, M. Eugenicus
Briquet περ. 794

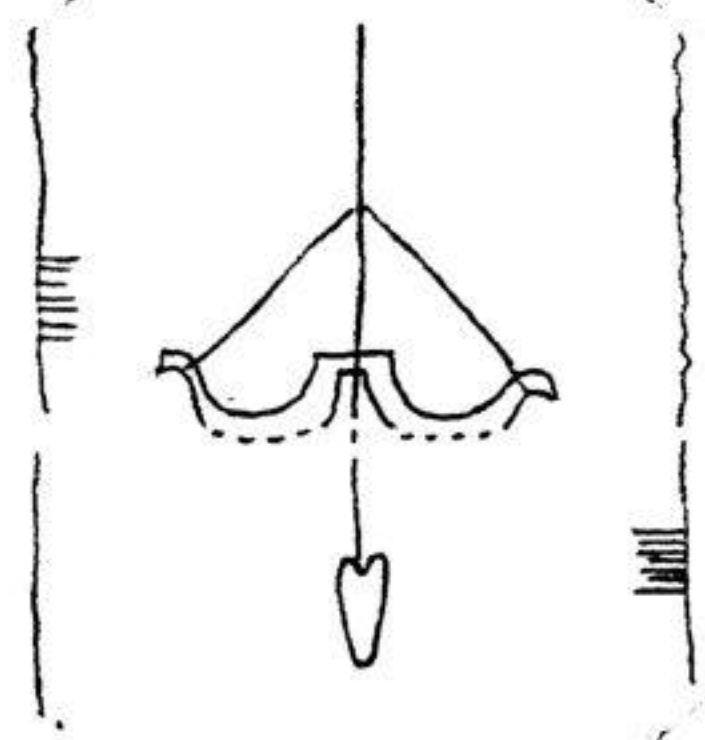
2. φφ. 87 - 92, M. Eugenius
Briquet περ. 793

[1437-44]

[1424]

Παραρτάγες [1435] - [1437]

Παραρτάγες [1427]

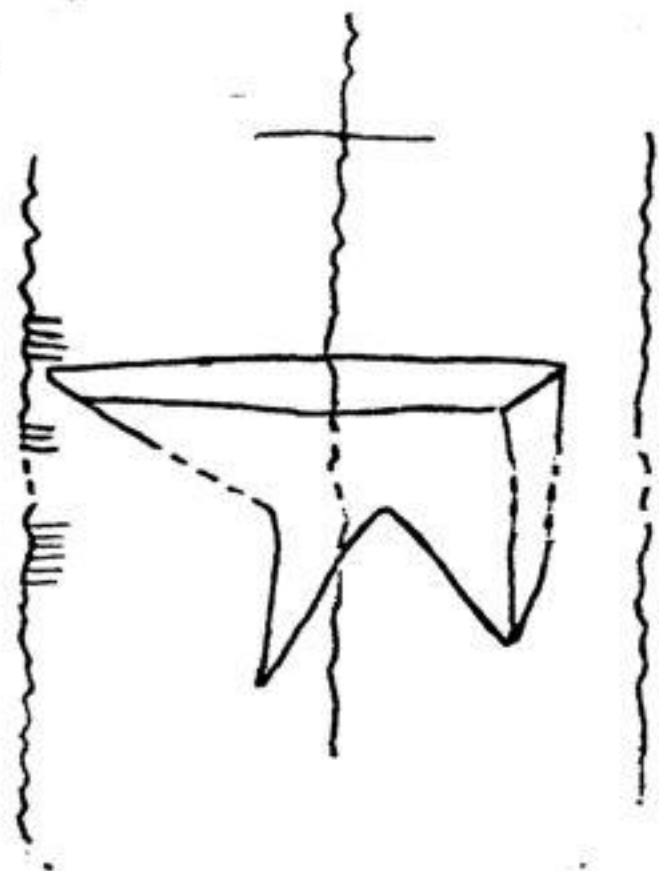

3. φφ. 88 - 91, M. Eugenicus
Hatzfinget περ. 22

1429 28. Jan.

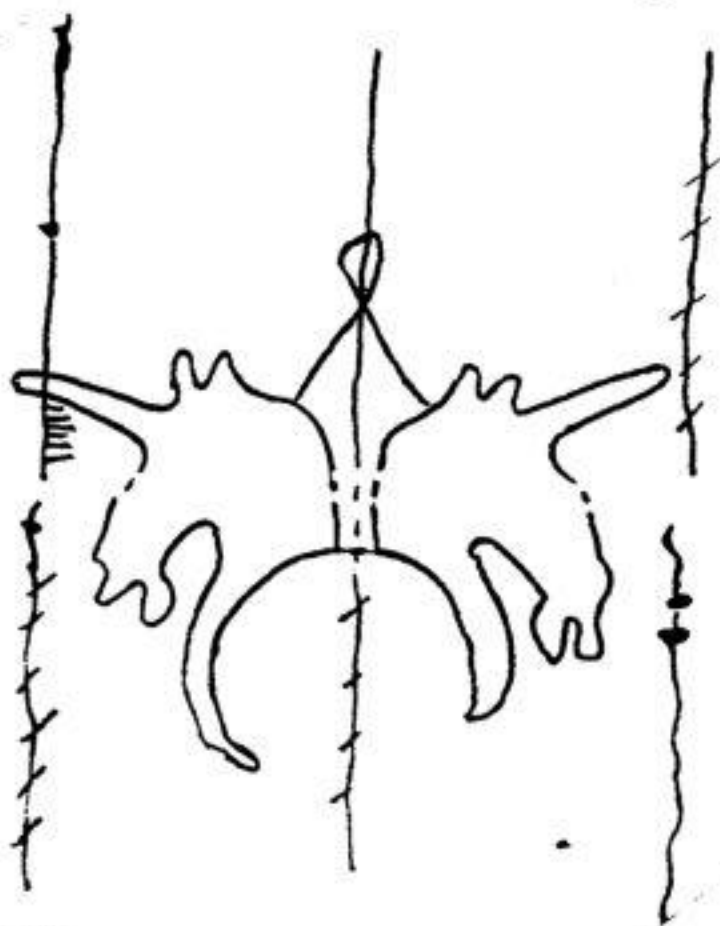
Michael Balsamon

E. Enclume

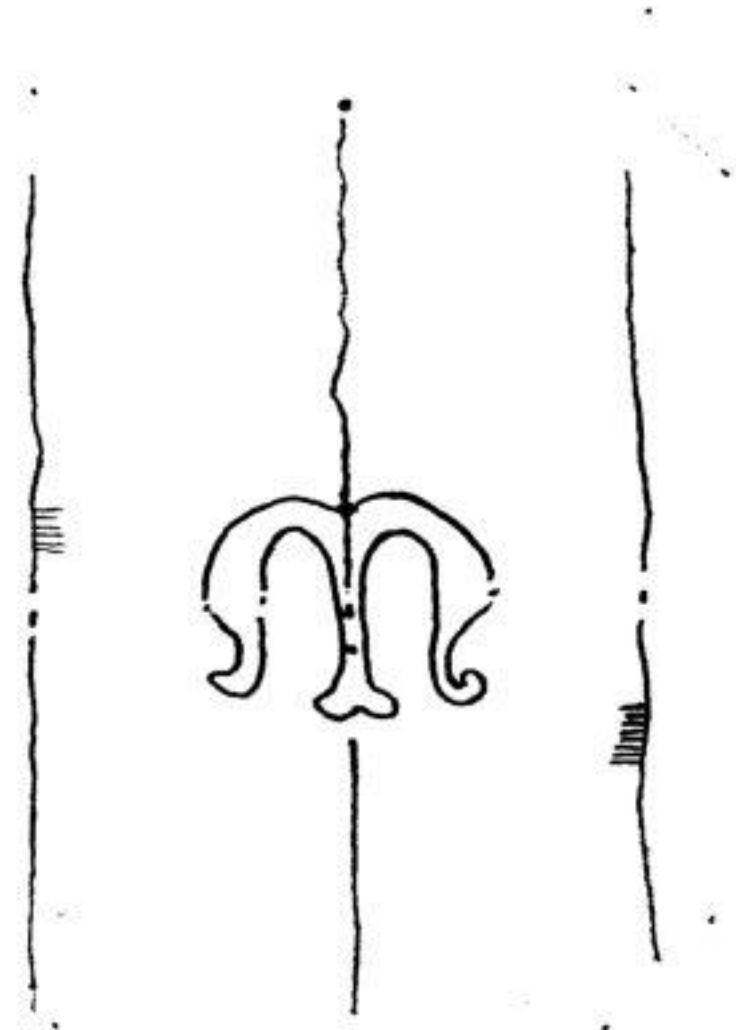
1. φφ. 176-177, M. Eugeni
 Briquet περ. 5953
 [1416-26]
 Παπαδόγης [1417]

F. Tête de Licorne

M. Eugenicus, J. Eugenicus
 1. φφ. 157-160
 Briquet 15842
 [1407]
 Παπαδόγης [1375]-[1431]

G. Lettre M

1. pp. 155-162, M. Eugenicus
Briquet *Περ.* 8351
[1455]

ΠΙΝΑΚΕΣ

ΟΥΚ ΕΠΙΣΟΝ ΜΗ. Ο ΔΗΡ ΓΕΝΕΙΩ ΕΓΓΕ. ΩΣ ΚΗΙ ΔΗΡ
 ΔΥΣΠΡΗ ΠΡΟΣΩΠΑ ΔΥΝ ΔΑΙ ΜΟΝΩΝ. Τ
 Ο ΕΥΝΟΣ ΠΥΛΗ. Η ΣΤΑ ΘΥΡΑ. Η ΚΑΙ ΜΟΝΟΝ Ο ΡΥΣ. ΔΙ
 ΒΕΚΑ ΔΙΗ. ΚΑΙ Η ΟΣ ΔΝΕ ΒΗ. Ο ΕΥΝΩΝ ΔΕ ΒΑΣΙΛΙΔΑ
 ΔΕ ΞΙΩΣΟΝ ΜΕ ΤΕ ΧΡΗ. Ο ΕΥΝΩΝ ΘΑ ΣΑ ΛΙΑΣ. Τ

ΤΗ ΘΥΣΕ ΗΑΧΟΝ. Η ΤΑΝ ΤΗ ΛΗ ΠΟΥΡΟ. Η ΜΥΤΡΟ
 ΤΟΝ. ΚΑΙ ΒΟΗ ΤΟΝ ΚΑΙ ΠΡΟ ΜΟΝΟΝ. ΠΑΝΑΤΗ ΔΕ ΕΓΓΕ.
 ΔΙΟ ΜΗ ΠΑΥΣΗ ΔΕ Ο ΜΟΙ. ΚΑΙ ΠΑΙ ΔΕ ΧΩΡΗ ΤΗ
 ΚΑΙ Ν ΧΩΡΗ ΤΗ ΚΑΙ ΔΙ ΔΑΕΝ Η ΤΗ. ΤΗ ΔΕ ΕΝ ΤΗ Α
 ΓΩΣΟΣ. ΚΑΙ ΗΡΩ ΤΗ ΖΩΝ ΤΟΝ ΝΟΩ ΚΟΥ. ΕΩΣ ΜΕ
 ΠΡΑΞΗ ΟΙΣ ΕΤΩ ΧΩΣΕ ΣΩΣ ΜΥ. Τ

ΤΟΝ ΟΙΘΡΟΝΟΙ (96). ΣΑΙΒΙ ΒΟΙΔΗ ΟΙ ΟΝ
 ΚΑΙ Ο ΠΑΛΑΙΟΣ ΤΗ Η ΜΕΤΖΟΝ ΚΑΘΕ ΕΓΓΑ
 ΚΑΙ ΟΝ ΤΑ ΔΝΟΙ. ΚΑΙ Α ΕΓΓΟΙ ΠΡΙΣΑΝΤΑΙ.
 Η ΜΕ ΚΛΩΝ Γ ΤΑ ΕΓΓ. Η ΜΕ ΠΑΝΤΑ ΕΓΓΙΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΕΣ.
 ΤΗΝ ΟΝ ΦΙΛΑΝΙ ΔΝ. ΣΑΝ ΟΙ ΔΕ ΕΙ ΖΟΝ ΤΟ Τ.

ΚΑΙ ΞΥΣΑΙ ΜΕ ΓΕΩΝ Η ΝΟ ΧΥΝ ΤΗ Α ΚΑΙ ΛΙΟΝΑ.
 ΤΗ ΕΥΩΣ ΚΕΡΩΝ ΕΓΓΙΩΝΑΙ. ΣΟΡΑ ΤΟ ΚΑΙ ΚΑΙ ΚΑΙ Η ΜΕ
 ΤΗ ΛΗ ΓΗ ΤΟΝ ΔΑΙ ΜΟΝΩΝ Ο ΔΗ Ε ΚΑΙ ΕΡΩ ΛΟΦ. Ε
 ΟΙΣ ΕΡ ΠΑΤ ΔΙ Ο Σ ΝΙ ΒΕΣ. ΕΩΣ ΔΟ ΛΙΑ ΔΙ ΛΟΟ ΠΑ ΕΓΓ.
 ΚΑΙ ΕΩΣ ΜΟ ΦΑ ΓΑ ΤΗ Γ ΓΗ Α ΣΑΡΚΟΙ ΔΙ ΟΡΑ.
 ΚΑΙ ΚΛΩ ΘΩ ΝΙ ΤΗ ΔΝ ΤΑΙ ΜΟΥ. ΟΚ ΓΑ ΣΑΝ ΕΓΓ.

ΛΕΥΚΟΓΡΑΦΙΑ

Η ΓΙΩΝ ΤΗ ΣΤΑ ΕΓΓ. ΧΡΥΣΙ ΜΗ. ΚΑΙ ΟΙΣ ΕΦΙ ΜΕ ΥΠΡ.
 Α ΤΟ Τ. ΤΟΝ ΧΑΜΕΡ ΠΗΧΗ ΖΑ ΚΑΙ ΖΗ ΛΟΝ Ο ΣΩ ΜΕ.
 ΤΗ ΣΤΗ ΚΡΟΣ ΝΗ ΠΡΑΝΟΝ ΕΦΙ ΕΛΑΙΣ. ΕΠΙ ΤΟ ΤΟΥ Ν
 ΔΕ ΕΟΝ ΔΙ ΠΟ ΗΣ. ΠΟ ΤΟ ΣΕΩ ΙΟΝ ΠΟ ΓΟΝ ΕΒΕΩΣΑΝ.

ΟΙΣ ΕΦΙ ΜΕ ΥΠΡ. ΚΑΙ ΟΙΣ ΕΦΙ ΜΕ ΥΠΡ.
 Α ΤΟ Τ. ΤΟΝ ΧΑΜΕΡ ΠΗΧΗ ΖΑ ΚΑΙ ΖΗ ΛΟΝ Ο ΣΩ ΜΕ.
 ΤΗ ΣΤΗ ΚΡΟΣ ΝΗ ΠΡΑΝΟΝ ΕΦΙ ΕΛΑΙΣ. ΕΠΙ ΤΟ ΤΟΥ Ν
 ΔΕ ΕΟΝ ΔΙ ΠΟ ΗΣ. ΠΟ ΤΟ ΣΕΩ ΙΟΝ ΠΟ ΓΟΝ ΕΒΕΩΣΑΝ.

ΟΙΣ ΕΦΙ ΜΕ ΥΠΡ. ΚΑΙ ΟΙΣ ΕΦΙ ΜΕ ΥΠΡ.
 Α ΤΟ Τ. ΤΟΝ ΧΑΜΕΡ ΠΗΧΗ ΖΑ ΚΑΙ ΖΗ ΛΟΝ Ο ΣΩ ΜΕ.
 ΤΗ ΣΤΗ ΚΡΟΣ ΝΗ ΠΡΑΝΟΝ ΕΦΙ ΕΛΑΙΣ. ΕΠΙ ΤΟ ΤΟΥ Ν
 ΔΕ ΕΟΝ ΔΙ ΠΟ ΗΣ. ΠΟ ΤΟ ΣΕΩ ΙΟΝ ΠΟ ΓΟΝ ΕΒΕΩΣΑΝ.

ΟΙΣ ΕΦΙ ΜΕ ΥΠΡ. ΚΑΙ ΟΙΣ ΕΦΙ ΜΕ ΥΠΡ.
 Α ΤΟ Τ. ΤΟΝ ΧΑΜΕΡ ΠΗΧΗ ΖΑ ΚΑΙ ΖΗ ΛΟΝ Ο ΣΩ ΜΕ.
 ΤΗ ΣΤΗ ΚΡΟΣ ΝΗ ΠΡΑΝΟΝ ΕΦΙ ΕΛΑΙΣ. ΕΠΙ ΤΟ ΤΟΥ Ν
 ΔΕ ΕΟΝ ΔΙ ΠΟ ΗΣ. ΠΟ ΤΟ ΣΕΩ ΙΟΝ ΠΟ ΓΟΝ ΕΒΕΩΣΑΝ.

Πιν. 4. Φ. 227-228. Παράδειγμα της γραφής του τρίτου συνεργάτη. Οι ερυθρογραφίες προέρχονται από το χέρι του Μάρκου.

Δεξίον. Δεξίον μεν οὐδὲν ἀλλ' ὡς ἴφικτον πρὸς τὴν
μᾶλλον τὸν δὲ ἀπὸ κείνου οὐ τὴν τὴν κωπὴν ἀφ' οὗτοι
πρὸς τὸν πᾶσι οὐδ' ἄλλοι ἀφ' οὗτου μελέτη καὶ ἀσκήσις
ἔδωκε τούτο, ἵνα βίβλους γράμματα καὶ βιβλίον

ἢ οὐ παρὰ βιβλίον ἀρτίσχοι καὶ ἀνεπίστατοι
ἐσθλὴν ἐροπύην, ἀλλ' οὐδ' ἀρτίσχοι ἀσκήσιον
ἔχουσι καὶ οὐδ' ἀρτίσχοι ἀσκήσιον ἀσκήσιον
καὶ οὐδ' ἀρτίσχοι ἀσκήσιον ἀσκήσιον ἀσκήσιον
οὐδ' ἀρτίσχοι ἀσκήσιον ἀσκήσιον ἀσκήσιον
οὐδ' ἀρτίσχοι ἀσκήσιον ἀσκήσιον ἀσκήσιον
οὐδ' ἀρτίσχοι ἀσκήσιον ἀσκήσιον ἀσκήσιον

ἢ οὐδ' ἀρτίσχοι ἀσκήσιον ἀσκήσιον ἀσκήσιον
οὐδ' ἀρτίσχοι ἀσκήσιον ἀσκήσιον ἀσκήσιον
οὐδ' ἀρτίσχοι ἀσκήσιον ἀσκήσιον ἀσκήσιον
οὐδ' ἀρτίσχοι ἀσκήσιον ἀσκήσιον ἀσκήσιον

οὐδ' ἀρτίσχοι ἀσκήσιον ἀσκήσιον ἀσκήσιον
οὐδ' ἀρτίσχοι ἀσκήσιον ἀσκήσιον ἀσκήσιον
οὐδ' ἀρτίσχοι ἀσκήσιον ἀσκήσιον ἀσκήσιον
οὐδ' ἀρτίσχοι ἀσκήσιον ἀσκήσιον ἀσκήσιον

Πιν.7. Φ. 9. Το σημείωμα του μητροπολίτη Βερροίας Γενναδείου, το οποίο περιέχει τον κατάλογο των βιβλίων του πατριάρχη Διονυσίου Α'.

